

K A T E C H I Z M U S

K A T O L Í C K E J C I R K V I

Symbolický obraz (logo) na obálke reprodukuje časť kresťanského náhrobného kameňa z Domitilíných katakomb v Ríme, ktorý pochádza z konca tretieho storočia. Tento bukolický (pastiersky) obraz pohanského pôvodu použili kresťania ako symbol pokoja a šťastia, ktoré duša zomrelého nájde vo večnom živote.

Obraz naznačuje aj niektoré aspekty, ktoré charakterizujú tento katechizmus: Kristus, Dobrý Pastier vedie a ochraňuje svojich veriacich (ovca) svojou autoritou (palica), priťahuje ich melodickou symfóniou pravdy (flauta) a dáva im odpočinok v tieni "stromu života" - svojho vykupiteľského kríža, ktorý otvára raj.

"Libreria Editrice Vaticana omnia sibi vindicat iura. Sine eiusdem licentia scripto data nemini liceat hunc Catechismum denuo imprimere aut in aliam linguam vertere".

APOŠTOLSKÁ KONŠTITÚCIA

«FIDEI DEPOSITUM»

ktorou sa uverejňuje

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI

pripravený po

DRUHOM

EKUMENICKOM Vatikánskom koncile

JÁN PAVOL II., biskup

SLUHA SLUHOV BOŽÍCH

NA VEČNÚ PAMÄŤ

Ctihodným bratom kardinálom, patriarchom, arcibiskupom, biskupom, kňazom, diakonom a ostatným členom Božieho ľudu!

1. Úvod

Zachovať poklad viery je poslanie, ktoré Pán zveril svojej Cirkvi a ktoré ona neprestajne plní. Druhý ekumenický vatikánsky koncil, ktorý pred tridsiatimi rokmi slávnostne otvoril môj predchodca, blahej pamäti Ján XXIII., mal úmysel a cieľ primerane objasniť apoštolské a pastierske poslanie Cirkvi, aby žiara evanjeliovej pravdy tak pritiahla všetkých ľudí, aby hľadali a prijímali Kristovu lásku, ktorá všetko prevyšuje (Porov. Ef 3,19).

Pápež Ján XXIII. zveril Zasadnutiam Koncilu ako hlavnú úlohu primeranejšie chrániť a vysvetliť vzácny poklad katolíckeho učenia, aby sa stalo zrozumiteľnejším pre veriacich v Krista a pre všetkých ľudí dobrej vôle. Preto úlohou Koncilu nebolo na prvom mieste odsúdiť bludy tej doby, ale predovšetkým sa snažiť pokojne ukázať silu a krásu učenia viery. "Cirkev ožiarená svetlom tohto Koncilu - prehlásil pápež - sa zveľadí duchovným bohatstvom, načerpá z neho silu nových energií a tak bude odvážne hľadiť do budúcnosti... Je našou povinnosťou, aby sme sa horlivo a bez obavy dali do práce, ktorú si vyžaduje naša doba a pokračovali v ceste, po ktorej Cirkev kráča už takmer dvadsať storočí".¹

Konciloví Otcovia mohli s Božou pomocou počas štyroch rokov úsilia vypracovať pozoruhodný súbor učení a pastorálnych noriem a predložiť ich celej Cirkvi.

Duchovní pastieri a veriaci ľud nájdu v nich smernice pre tú "obnovu myslenia, pracovitosti, mravov a mravných síl, radosti a nádeje, ktorú si Koncil túžobne prial".²

Koncil od svojho ukončenia neprestal inšpirovať život Cirkvi. V roku 1985 som mohol vyhlásiť: "Pre mňa, ktorý som mal milosť sa na ňom zúčastniť a aktívne spolupracovať na jeho priebehu, Druhý vatikánsky koncil bol vždy a osobitným spôsobom zostáva v týchto rokoch môjho pontifikátu, trvalým bodom porovnávania celej mojej pastoračnej činnosti, pri čom som sa vedome snažil verne a spoľahlivo aplikovať jeho normy, so zreteľom na každú partikulárnu Cirkev, ako aj na celú Katolícku cirkev. K tomuto prameňu sa treba neprestajne vracat".³

S týmto úmyslom som 25. januára 1985 zvolal mimoriadne zhromaždenie Biskupskej synody pri príležitosti dvadsiateho výročia zakončenia Koncilu. Cieľom tohto zhromaždenia bolo sláviť milosti a duchovné ovocie Druhého vatikánskeho koncilu, ako aj prehĺbiť jeho učenie, aby ho všetci veriaci lepšie prijali a šírili jeho poznanie a aplikáciu.

Pri tejto príležitosti synodálni Otcovia sa vyslovili takto: "Veľmi mnohí si želajú, aby sa vypracoval katechizmus čiže súhrn celého katolíckeho učenia, tak viery ako i mravov, ktorý by bol akoby smerodajným textom pre katechizmy čiže súhrny učenia, ktoré sa pripravujú v rozličných krajinách. Učenie sa má predložiť z hľadiska biblického i liturgického, má poskytnúť správnu a zároveň dnešnému životu kresťanov prispôsobenú náuku".⁴ Po skončení synody som si osvojil toto želanie, pretože som oprávnené uznal, že úplne zodpovedá skutočnej potrebe všeobecnej Cirkvi ako aj partikulárnych cirkví".⁵

Preto z celého srdca vzdávam vďaka Pánovi v tento deň, keď pod názvom "Katechizmus katolíckej Cirkvi" môžem celej Cirkvi ponúknuť tento smerodajný text pre katechézu, obnovenú na základe živých prameňov viery!

Po obnove liturgie a novej kodifikácii kanonického práva Latinskej cirkvi ako aj kánonov Východných katolíckych cirkví, tento katechizmus zaiste napomôže obnovu celého cirkevného života, ktorú si želal a do života uviedol Druhý vatikánsky koncil.

2.Priebeh a duch prípravy textu

Katechizmus Katolíckej cirkvi je ovocím veľmi širokej spolupráce; dozrieval počas šesťročnej intenzívnej práce v duchu pozornej otvorenosti a nadšenej horlivosti.

V roku 1986 som komisii dvanástich kardinálov a biskupov na čele s kardinálom Jozefom Ratzingerom, zveril úlohu pripraviť návrh katechizmu, ktorý žiadali synodálni Otcovia. Komisii pomáhala pri jej práci redakčná rada zložená zo siedmich diecéznych biskupov, odborníkov v teológii a katechéze.

Komisia, ktorej úlohou bolo dávať smernice a dohliadať na priebeh prác, pozorne sledovala všetky etapy redakcie deviatich postupných verzií. Redakčná rada zase prevzala úlohu napísať texty, urobiť zmeny, o ktoré požiadala komisia, preskúmať pripomienky mnohých teológov, exegetov, katechistov a najmä biskupov z celého sveta, s cieľom zlepšiť text. V rade sa s veľkým úžitkom porovnávali rozličné názory, takže text sa stal bohatším a zabezpečila sa jeho jednota a súlad.

Vypracovaný návrh sa stal predmetom rozsiahlej konzultácie všetkých katolíckych biskupov, biskupských konferencií alebo synod, ako aj teologických a katechetických inštitútov. Biskupi v celku prijali návrh veľmi priaznivo. Právom možno povedať, že

tento katechizmus je ovocím spolupráce celého episkopátu Katolíckej cirkvi, ktorý veľkodušne prijal moju výzvu, aby prevzal svoju časť zodpovednosti na tejto iniciatíve, ktorá sa zblízka dotýka života Cirkvi. Táto odpoveď vyvoláva vo mne hlbokú radosť, lebo zhoda toľkých hlasov zaiste vyjadruje to, čo možno nazvať akoby "symfóniou" viery. Vypracovanie tohto katechizmu prejavuje tiež kolegiálnu povahu episkopátu: dosvedčuje katolíckosť Cirkvi.

3. Rozdelenie látky

Katechizmus má verne a organicky podať učenie Svätého písma a živej Tradície v Cirkvi, autentického Učiteľského úradu ako aj duchovného dedičstva cirkevných Otcov, Učiteľov, svätcov a svätíc Cirkvi, aby sa tak lepšie mohli poznať kresťanské tajomstvá a oživila sa viera Božieho ľudu. Má mať na zreteli vysvetlenie učenia, ktoré Duch Svätý vnukol svojej Cirkvi v priebehu storočí. Má tiež pomáhať objasňovať svetlom viery nové situácie a otázky, ktoré sa v minulosti ešte nekládli.

Katechizmus má teda obsahovať veci nové i staré (Porov. Mt 13, 52), pretože viera, je vždy tá istá a stále je zdrojom nového svetla.

Aby Katechizmus katolíckej Cirkvi splnil obidve tieto požiadavky, preberá na jednej strane "staré", tradičné usporiadanie, ako ho podáva už Katechizmus sv. Pia V. a rozčleňuje látku na štyri časti: *posvätná liturgia* so sviatosťami na prvom mieste; *kresťanský spôsob konania* (morálka), ktorého vysvetlenie sa začína desatorom Božích prikázaní a napokon *kresťanská modlitba*. Súčasne sa však obsah často podáva "novým" spôsobom, aby sa odpovedalo požiadavkám našej doby.

Všetky štyri časti sa navzájom prepájajú: kresťanské tajomstvo je predmetom viery (prvá časť); slávi sa a komunikuje v liturgických úkonoch (druhá časť); je prítomné, aby osvecovalo a napomáhalo Božie deti v ich konaní (tretia časť); je základom našej modlitby, ktorej hlavným vyjadrením je "Otče náš", ktorý určuje aj predmet našej prosby, chvály a orodovania (štvrtá časť).

Liturgia sama je modlitbou: vyznanie viery nachádza svoje správne miesto v slávení bohoslužby. Milosť, ktorá je ovocím sviatostí, je nenahraditeľnou podmienkou kresťanského konania, tak isto ako účasť na liturgii Cirkvi vyžaduje vieru. Ak je viera bez skutkov, je sama v sebe mŕtva (Porov. Jak 2,14-26) a nemôže prinášať ovocie večného života.

Pri čítaní Katechizmu katolíckej Cirkvi môžeme postrehnúť obdivuhodnú jednotu Božieho tajomstva a Božieho plánu spásy, ako aj ústredné miesto Ježiša Krista, jednorodeného Božieho Syna, ktorého poslal Otec a ktorý sa pôsobením Ducha Svätého stal človekom v lone preblahoslavenej Panny Márie, aby bol naším Spasiteľom. Zomrel a vstal z mŕtvych. Stále je prítomný vo svojej Cirkvi, najmä vo sviatosťoch. On je skutočným prameňom viery, vzorom kresťanského konania a Učiteľom našej modlitby.

4. Náuková dôležitosť textu

Katechizmus katolíckej Cirkvi, ktorý som schválil 25. júna 1992 a ktorého zverejnenie dnes svojou apoštolskou autoritou nariaďujem, je výkladom viery Cirkvi a katolíckeho učenia, ako ich dosvedčuje alebo vysvetľuje Sväté písmo, apoštolská Tradícia a Učiteľský úrad Cirkvi. Vyhlasujem ho za bezpečnú normu pre učenie viery, a teda za platný a legitímny nástroj v službe cirkevného spoločenstva. Kiež by slúžil

obnove, ku ktorej Duch Svätý neprestajne volá Božiu Cirkev, Kristovo telo, na jej ceste k nehynúcemu svetlu Kráľovstva!

Schválenie a zverejnenie Katechizmu katolíckej Cirkvi patrí k službe, ktorú chce Petrov nástupca preukázať svätej Katolíckej cirkvi, všetkým partikulárnym Cirkvám žijúcim v pokoji a v spoločenstve s rímskou Apoštolskou Stolicou, podporiť a posilniť vieru všetkých učeníkov Pána Ježiša (Lk 22,32) a súčasne upevniť zväzky jednoty v tej istej apoštolskej viere.

Prosím teda pastierov Cirkvi a veriacich, aby prijali tento Katechizmus v duchu spoločenstva a starostlivo ho používali pri plnení poslania ohlasovať vieru a povolávať k evanjelióvemu životu. Tento Katechizmus sa im zveruje, aby slúžil ako smerodajný, spoľahlivý a autentický text pre vysvetľovanie katolíckeho učenia a najmä pre vypracovanie miestnych katechizmov. Predkladá sa tiež všetkým veriacim, ktorí chcú lepšie poznať nevyčerpatelné bohatstvá spásy (Porov. Ef 3,8). Chce podporiť ekumenické snahy podnecované svätou túžbou po jednote všetkých kresťanov tým, že presne ukazuje obsah a obdivuhodnú súvislosť katolíckej viery. Katechizmus katolíckej Cirkvi sa napokon ponúka každému človekovi, ktorý od nás žiada zdôvodniť nádej, ktorá je v nás (1 Pt 3,15), a ktorý by chcel poznať, čo verí Katolícka cirkev.

Tento Katechizmus nechce nahrádzať miestne katechizmy, riadne schválené cirkevnými autoritami, diecéznymi biskupmi a biskupskými konferenciami, najmä ak boli schválené Apoštolskou Stolicou. Jeho poslaním je povzbudiť a napomáhať vypracovanie nových miestnych katechizmov, ktoré budú brať zreteľ na rozličné situácie a kultúry, ale pri tom starostlivo zachovajú jednotu viery a vernosť katolíckemu učeniu.

5. Záver

Na konci tohto dokumentu, ktorý predstavuje Katechizmus Katolíckej cirkvi, prosím preblahoslavenú Pannu Máriu, Matku vteleného Slova a Matku Cirkvi, aby svojím mocným príhovorom podporovala katechetickú prácu celej Cirkvi na všetkých rovinách, v tejto dobe, keď je Cirkev povolaná k novému evanjelizačnému úsiliu. Kiež by svetlo pravej viery oslobodilo ľudí od nevedomosti a otroctva hriechu a viedlo ich k jedinej slobode hodnej tohto mena (Jn 8,32): k slobode života v Ježišovi Kristovi pod vedením Ducha Svätého, tu na zemi i v nebeskom Kráľovstve, v plnosti blaživého videnia Boha z tváre do tváre (1 Kor 13,12; 2 Kor 5,6-8).

Dňa 11. októbra 1992, na tridsiate výročie otvorenia Druhého vatikánskeho koncilu, v štrnástom roku môjho pontifikátu.

J á n P a v o l II.

(v. r.)

---

¹ Ján XXIII., Prejav pri otvorení II. vatikánskeho koncilu, 11. októbra 1962, AAS 54 (1962), ss. 788-791.

² Pavol VI., Prejav pri ukončení II. vatikánskeho koncilu, 8. decembra 1965, AAS 58 (1966), ss. 7-8.

³ Ján Pavol II., Príhovor z 25. januára 1985: L'Osservatore Romano, 27. januára 1985

⁴ Konečná správa z mimoriadnej synody 7. decembra 1985, II,B,a,č.4: Enchiridion Vaticanum, 9, s. 1758, č. 1797

⁵ Ján Pavol II., Záverečný prejav na mimoriadnej synode, 7. decembra 1985, č.6: AAS 78 (1986), s. 435.

ÚVOD (P R O L Ó G)

"Otče...večný život je v tom, aby poznali teba, jediného pravého Boha a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista" (Jn 17,3). "Boh, náš Spasiteľ...chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu" (1 Tim 2,3-4). "Lebo niet pod nebom iného mena, daného ľudom, v ktorom by sme mali byť spasení" (Sk 4,12) ako meno Ježiš.

I. Život človeka - poznať a milovať Boha

1 Boh, nekonečne dokonalý a blažený sám v sebe, podľa celkom milostivého plánu slobodne stvoril človeka, aby mu dal účasť na svojom blaženom živote. Preto je v každej dobe a na každom mieste blízky človekovi. Volá ho a pomáha mu, aby ho hľadal, poznal a miloval zo všetkých síl. Všetkých ľudí, roz delených hriechom, povoláva do jednoty svojej rodiny, do Cir kvi. Robí to prostredníctvom svojho Syna, ktorého poslal v plnosti časov ako Vykupiteľa a Spasiteľa. V ňom a skrze ne ho povoláva všetkých ľudí, aby sa v Duchu Svätom stali jeho adoptovanými deťmi, a tak aj dedičmi jeho blaženého života.

2 Aby toto volanie zaznievalo po celej zemi, Kristus poslal apoštolov, ktorých si vyvolil, a dal im príkaz, aby ohlasovali evanjelium: "Choďte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta" (Mt 28,19-20). Vedomí si tohto poslania apoštoli sa "rozišli a všade kázali. Pán im pomáhal a ich slová potvrdzoval znameniami, ktoré ich spre vádzali" (Mk 16,20).

3 Tých, čo s Božou pomocou prijali Kristovo volanie a slobodne naň odpovedali, Kristova láska zasa pobádala ohla sovať "dobrú zvesť" po celom svete. Tento poklad, ktorý pri jali od apoštolov, ich nástupcovia verne zachovali. Všetci veriaci v Krista sú povolaní, aby ho prenášali z pokolenia na pokolenie, t.j. aby ohlasovali vieru, žili ju v bratskom spoločenstve a slávlili ju v liturgii a v modlitbe.¹

II. Prenášanie viery - katechéza

4 *Katechézou* sa veľmi skoro nazval súhrn snáh, na ktoré sa podujala Cirkev, aby získala učeníkov, pomáhala ľudom veriť, že Ježiš je Boží Syn, aby tak prostredníctvom viery mali ži vot v jeho mene, aby ich vychovávala vzdelávala v tomto ži vote a tak budovala Kristovo Telo.²

5 "Katechéza je *výchova* detí, mládeže i dospelých *vo viere*. Obsahuje najmä vyučovanie kresťanskej náuky, ktorá sa spravidla podáva organickým a systematickým spôsobom, s cieľom uviesť do plnosti kresťanského života".³

6 Katechéza sa člení na istý počet prvkov pastorálneho poslania Cirkvi, ktoré majú katechetický aspekt, katechézu pripravujú, alebo z nej vyplývajú, ale s ňou nespĺvajú: prvé ohlasovanie evanjelia alebo misionárske kázanie s cieľom vzbudiť vieru; hľadanie dôvodov pre ktoré veriť; skúsenosť kresťanského života; slávenie sviatostí; začlenenie do cirkevného spoločenstva; apoštolské a misionárske svedectvo.⁴

7 "Katechéza je tesne spojená s celým životom Cirkvi. Od nej podstatne závisí nielen geografické rozšírenie a číselný vzrast, ale predovšetkým vnútorný rast Cirkvi, jej zhoda s Božím plánom".⁵

8 *Obdobia obnovy Cirkvi sú aj intenzívne doby katechézy. Tak vo veľkej epoche cirkevných Otcov vidíme, že svätí biskupi venovali katechéze dôležitú časť svojej pastier skej služby. Je to doba svätého Cyrila Jeruzalemského, svätého Jána Zlatoústeho, svätého Ambróza, svätého Augustína a ďalších Otcov, ktorých katechetické diela zo stávajú príkladnými.*

9 *Katechetická služba čerpá stále novú energiu z koncilov. V tomto ohľade je Tridentský koncil vzorom, ktorý treba osobitne zdôrazniť: vo svojich konštitúciách a dekrétach dal katechéze prvenstvo; je pri pôvode Rímskeho katechizmu, ktorý sa volá aj Tridentským a ako súhrn kresťanského učenia je prvoradým dielom; podnietil v Cirkvi pozoruhodnú organizáciu katechézy a vďaka svätým biskupom a teológom, ako boli svätý Peter Kanízius, svätý Karol Boromejský, svätý Turibius z Mongrovejo alebo svätý Robert Bellarmín, viedol k vydaniu početných katechizmov.*

10 *Neprekvapuje teda, že v pohybe, ktorý nasledoval po Druhom vatikánskom koncile, (ktorý Pavol VI. považoval za veľký katechizmus moderných čias) katechéza Cirkvi opäť pritiahla pozornosť. Svedčia o tom: Všeobecné katechetické direktorium (1971), zasadnutia biskupskej synody, venované evanjelizácii (1974) a katechéze (1977) a príslušné apoštolské exhortácie Evangelii nuntiandi (Ohlasovanie evanjelia 1975) a Catechesi tradendae (Po dávanie katechézy 1979). Mimoriadne zasadnutie biskup skej synody v roku 1985 žiadalo, "aby sa vypracoval katechizmus čiže súhrn celého katolíckeho učenia viery a mravov".⁶ Svätý otec Ján Pavol II. si osvojil toto želanie biskupskej synody a uznal, že "úplne zodpovedá skutočnej potrebe všeobecnej Cirkvi ako aj partikulárnych cirkví".⁷ Urobil všetko, aby sa toto želanie synody uskutočnilo.*

III. Cieľ a adresáti tohto katechizmu

11 Cieľom tohto Katechizmu je, podať organický a súhrnný výklad podstatného a základného obsahu kresťanského učenia viery a mravov, a to vo svetle Druhého vatikánskeho koncilu a celej Tradície Cirkvi. Jeho hlavnými prameňmi sú Sväté písmo, cirkevní Otcovia, liturgia a Učiteľský úrad Cirkvi. Má slúžiť ako "smerodajný text pre katechizmy čiže súhrny učenia, ktoré sa pripravujú v rozličných krajinách".⁸

12 Tento Katechizmus je určený najmä tým, ktorí sú zodpovední za katechézu: na prvom mieste biskupom ako učiteľom viery a pastierom Cirkvi. Ponúka sa im ako nástroj pri plnení ich úlohy vyučovať Boží ľud. Prostredníctvom biskupov sa obracia na tvorcov katechizmov, na kňazov a katechetov. Bude však užitočným čítaním aj pre všetkých ostatných veriacich kresťanov.

IV. Štruktúra Katechizmu

13 Plán tohto Katechizmu sa inšpiruje významnou tradíciou katechizmov, ktoré členia katechézu okolo štyroch "pilierov": *vyznanie krstnej viery* (symbol), *sviatosti viery*, *život z viery* (prikázaní), *modlitba veriaceho* (Otcie náš).

Prvá časť: *Vyznanie viery*

14 Tí, čo prostredníctvom viery a krstu patria Kristovi, majú vyznávať svoju krstnú vieru pred ľuďmi.⁹ Preto Katechizmus najprv vysvetľuje, v čom spočíva *Zjavenie*, ktorým sa Boh obracia na človeka a sa mu dáva a *viera*, ktorou človek odpovedá Bohu (prvý oddiel). Vyznanie viery zhrňuje údaje, ktoré Boh ako pôvodca všetkého dobra, ako Vykupiteľ a Posvätitel' dáva človekovi a ktoré sa členia okolo "troch kapitol": nášho krstu - viera v jedného Boha: Otca všemohúceho, Stvoriteľa; a Ježiša Krista, jeho Syna, nášho Pána a Spasiteľa; a Ducha Svätého vo svätej Cirkvi (druhý od diel).

Druhá časť: *Sviatosti viery*

15 Druhá časť Katechizmu vysvetľuje, ako sa Božia spása, uskutočnená raz navždy skrze Ježiša Krista a Ducha Svätého, sprítomňuje v posvätných úkonoch liturgie Cirkvi (prvý oddiel), osobitne v siedmich sviatostiach (druhý oddiel).

Tretia časť: *Život z viery*

16 Tretia časť Katechizmu sa zaoberá posledným cieľom človeka, stvoreného na Boží obraz: blaženosť a cesty, ktoré k nej vedú: správne a slobodné konanie s pomocou Božieho zákona a Božej milosti (prvý oddiel); konanie, ktoré uskutočňuje dvojité prikázanie lásky, ako ho rozvíja desať Božích prikázaní (druhý oddiel).

Štvrtá časť: *Modlitba v živote z viery*

17 Posledná časť Katechizmu sa zaoberá významom a dôležitosťou modlitby v živote veriacich (prvý oddiel). Končí sa krátkym komentárom k siedmim prosbám modlitby Pána (druhý oddiel). V nich totiž nachádzame súhrn dobier, v ktoré máme dúfať a ktoré nám chce udeliť náš nebeský Otec.

V. Praktický návod na používanie tohto Katechizmu

18 Tento Katechizmus je zostavený ako *organický výklad* celej katolíckej viery. Treba ho teda čítať ako celok. Početné odkazy na okraji textu (čísllice kurzívou sa vzťahujú na iné paragrafy, ktoré hovoria o tom istom predmete) a tematický index na konci diela umožňujú vidieť každú tému v jej súvislosti s celkovým obsahom viery.

19 Texty Svätého písma sa často necitujú doslovne, ale sa na ne iba poukazuje v poznámke (Porov.). Pre hlbšie pochopenie takých úryvkov je vhodné použiť samotné texty. Takéto biblické odkazy sú pre katechézu pracovnou pomôckou.

20 Používanie *malých písmen* v niektorých častiach znamená, že ide o poznámky historického rázu, apologetického alebo o doplnujúce náukové vysvetlenia.

21 *Citácie* z patristických, liturgických a hagiografických prameňov ako aj citácie Učiteľského úradu, sú tiež uvádzané malými písmenami a slúžia na to, aby obohacovali náukový výklad. Tieto texty boli často vybrané so zreteľom na ich priame katechetické použitie.

22 Sériu krátkých textov na konci každého tematického celku zhrňa v stručných formuláciách podstatný obsah učenia. Tieto "Zhrnutia" majú za cieľ podnietiť miestnu katechézu súhrnnými a zapamätateľnými formuláciami.

VI. Nevyhnutné prispôsobenia

23 Tento Katechizmus kladie dôraz na náukový výklad. V skutočnosti chce pomáhať prehĺbovať poznanie viery. Práve preto sa zameriava na dozrievanie viery, na jej zakorenenie do života a na jej vyžarovanie cez svedectvo.¹⁰

24 Už samým svojim zameraním tento Katechizmus nemá v úmysle uskutočniť prispôsobenie výkladu a katechetických metód, ktoré si vyžaduje rozdielnosť kultúr, veku, duchovnej zrelosti, sociálnej a ekleziálnej situácie tých, ktorým je katechéza určená. Tieto nevyhnutné prispôsobenia sú úlohou primeraných katechizmov a ešte viac tých, ktorí vyučujú veriacich.

Ten, kto vyučuje, nech sa stane "všetkým pre všetkých" (1 Kor 9,22), aby všetkých získal pre Krista...Najmä nech sa nenadáva, že jeho viere bol zverený len jeden druh ľudí, takže by mohol všetkých veriacich rovnako učiť podľa akejsi stanovenej a presnej formuly vyučovania a vychovávať k pravej zbožnosti; keďže však jedni sú ako novonarodené deti, druhí začínajú dospievať v Kristovi, niektorí zasa sú už dospelého veku, treba starostlivo uvážiť, ktorí potrebujú mlieko a ktorí pevné jedlo... Tí, čo sú povolani k tejto službe, majú pochopiť, že pri odovzdávaní tajomstiev viery a životných príkazov treba prispôsobiť vyučovanie spôsobu myslenia a chápania poslucháčov.¹¹

A nadovšetko - láska

25 Na záver tohto úvodu je vhodné pripomenúť pastoračný princíp, ktorý uvádza Rímsky katechizmus:

Všetko učenie a výchova sa má zamerať na lásku, ktorá nikdy nezanikne. Či sa totiž niečo predkladá, čo treba veriť, alebo dúfať alebo konať, tak sa má v tom vždy odporúčať láska nášho Pána, aby každý pochopil, že všetky skutky dokonalej kresťanskej čnosti pochádzajú iba z lásky a nemajú sa zameriavať na iný cieľ, ako na lásku.¹²

-----
¹ Porov. Sk 2,42

² Ján Pavol II. Catechesi tradendae 1; 2

³ Tamže, 18

⁴ Porov. tamže

⁵ Tamže, 13

⁶ Záverečná správa zo synody biskupov 1985

⁷ Ján Pavol II. príhovor 7.decembra 1985

⁸ Záverečná správa zo synody biskupov 1985

⁹ Porov. Mt 10,32; Rim 10,9

¹⁰ Porov. Ján Pavol II. Catechesi tradendae, 20-22; 25

¹¹ Rímsky katechizmus, Prafácia 11

¹² Rímsky katechizmus 10

PRVÁ ČASŤ

VYZNANIE VIERY

Fragment fresky z katakomb Priscily v Ríme zo začiatku III.storočia. Najstarší obraz preblahoslavenej Panny.

Tento obraz, ktorý je jeden z najstarších v kresťanskom umení, predstavuje jadro kresťanskej viery: tajomstvo vtelenia Božieho Syna, narodeného z Panny Márie.

Vlavo je postava človeka, ktorý ukazuje na hviezdu, nachádzajúcu sa nad Pannou s dieťaťom: je to jeden z prorokov, pravdepodobne Balaam, ktorý oznamuje: "Hviezda vychádza z Jakuba, žezlo sa dvíha z Izraela" (Num 24,17). Je v tom zobrazené celé očakávanie Starého zákona a volanie padlého ľudstva po Spasiteľovi a Vykupiteľovi (Porov. 27,528).

Toto proroctvo sa uskutočnilo v narodení Ježiša, Božieho Syna, ktorý sa stal človekom, počal sa z Ducha Svätého a narodil sa z Panny Márie (Porov. §27, 53, 422, 488). Mária ho priviedla na svet a dáva ho ľuďom, čím sa stáva najčistejším predobrazom Cirkvi (§ 967).

PRVÝ ODDIEL

"Verím" - "Veríme"

26 Keď vyznávame svoju vieru, začíname slovom "verím" alebo "veríme". Preto prv, než vysvetlíme vieru Cirkvi, ako sa vyznáva v Kréde, slávi v liturgii a žije v zachovávaní prikázaní a v modlitbe, položme si otázku, čo znamená "veriť". Viera je odpoveď človeka Bohu, ktorý sa mu zjavuje a dáva, a zároveň prináša hojné svetlo človekovi, ktorý hľadá posledný zmysel života. Najprv teda budeme uvažovať o tomto hľadaní človeka (prvá kapitola), potom o Božom zjavení, v ktorom Boh prichádza človekovi v ústrety (druhá kapitola) a nakoniec o odpovedi viery (tretia kapitola).

PRVÁ KAPITOLA

ČLOVEK JE "SCHOPNÝ" BOHA

I. Túžba po Bohu

27 Túžba po Bohu je vpísaná do srdca človeka, lebo človek je stvorený Bohom a pre Boha; Boh neprestáva priťahovať človeka k sebe a jedine v Bohu nájde človek pravdu a šťastie, ktoré neustále hľadá:

Najvyšší dôvod ľudskej dôstojnosti spočíva v povolaní človeka k spoločenstvu s Bohom. Človek je pozvaný k dialógu s Bohom už od momentu svojho vzniku. Ved' jestvuje jedine preto, že ho Boh z lásky stvoril a že ho z lásky neprestajne udržuje. A

*žije plne podľa pravdy, iba ak slobodne túto lásku uzná a oddá sa svojmu Stvoriteľovi.*¹

28 V priebehu svojich dejín až dodnes ľudia rôznym spôsobom prejavili toto hľadanie Boha svojím veriacim postojom a svojim náboženským správaním sa (modlitby, obety, kulty, meditácie atď.). Tieto výrazové formy napriek nejasnostiam, ktoré môžu obsahovať, sú natoľko všeobecné, že človeka možno nazvať *náboženskou bytosťou*:

Boh "urobil z jedného celé ľudské pokolenie, aby obývalo celý povrch zeme; určil im vymedzený čas a hranice ich bývania, aby hľadali Boha, ak by ho dajako nahmatali a našli, hoci od nikoho z nás nie je ďaleko. Lebo v ňom žijeme, hýbeme sa a sme" (Sk 17,26-28).

29 Lenže na "toto dôverné a životné spojenie s Bohom"² môže človek zabudnúť, môže oň nedbať, ba dokonca ho výslovne odmietnuť. Takéto postoje môžu mať veľmi rozličné príčiny³: vzbura voči zlu vo svete, náboženská nevedomosť alebo ľahostajnosť, starosť o svetské veci a bohatstvá⁴, zlý príklad veriacich, myšlienkové prúdy nepriateľské voči náboženstvu a nakoniec postoj hriešneho človeka, ktorý sa zo strachu skrýva pred Bohom⁵ a uteká pred jeho volaním.⁶

30 "Nech sa radujú srdcia tých, čo hľadajú Pána" (Ž 105,3). Hoci človek môže zabudnúť na Boha a môže ho aj odmietnuť, on neprestáva pozývať každého, aby ho hľadal, aby žil a našiel šťastie. Toto hľadanie však vyžaduje od človeka úsilie celej jeho inteligencie, úprimnosť vôle, "poctivé srdce" a tiež svedectvo iných, ktorí sú príkladom hľadania Boha.

*Veľký si, Pane, a veľmi chvályhodný; veľká je tvoja moc a múdrosť tvoja je nekonečná. Teba chce chváliť človek, čiastočka Tvojho stvorenia, človek, nosiaci v sebe svoju smrteľnosť, svedectvo svojho hriechu, svedectvo o tom, ako sa ty, Bože, protivíš pyšným. A človek, čiastočka Tvojho stvorenia, jednako ťa chce chváliť. Ty sám pôsobíš, aby to, keď ťa chváli, človeku prinášalo radosť, lebo si nás stvoril pre seba a nepokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe.*⁷

II. Prístupové cesty k poznaniu Boha

31 Človek stvorený na Boží obraz a je pozvaný Boha poznávať a milovať, keď Boha hľadá, objavuje aj "cesty", spôsoby ako k poznávaniu Boha pristupovať. Nazývajú sa tiež "dôkazy jestvovania Boha". Nie sú to však dôkazy, aké využívajú napríklad prírodné vedy. Tu ide o dôkazy v zmysle "súhrnných a presvedčivých argumentov", ktorými možno dosiahnuť úplnú istotu.

Východiskovým bodom týchto "ciest" približovania sa k Bohu je stvorenie: materiálny svet a ľudská osoba.

32 *Svet*: počnúc pohybom a vznikom, náhodnou možnosťou, po riadkom a krásou sveta môžeme poznávať Boha ako počiatok a cieľ celého vesmíru.

*Sv. Pavol tvrdí, poukazujúc na pohanov: "Je im predsa zjavné, čo možno o Bohu vedieť; Boh im to zjavil. Ved' to, čo je v ňom neviditeľné - jeho večnú moc a božstvo - možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí" (Rim 1,19-21).*⁸

Svätý Augustín hovorí: "Opýtaj sa krásy zeme, skúmaj krásu mora, pozoruj krásu rozprestierajúceho a rozptyľujúceho sa ovzdušia, preskúmaj krásu oblohy...spýtaj sa všetkých vecí. Všetky ti odpovedia: Hľa, aké sme krásne. Ich krásna je ich vyznaním

(*confessio*). *A kto urobil všetky tie neprestajne sa meniace krásy, ak nie Krásny (Pulcher), ktorý nepodlieha nijakej zmene?"*⁹

33 Človek: svojou otvorenosťou voči pravde a kráse, svojím zmyslom pre dobro a mravnosť, svojou slobodou a hlasom svojho svedomia, svojou aspiráciou na nekonečno a šťastie sa pýta na jestvovanie Boha. Prostredníctvom týchto prejavov vníma znamenia svojej nesmrteľnej duše: "Zárodok nesmrteľnosti, ktorý nosí v sebe a ktorý sa nedá zredukovať len na hmotu"¹⁰ - duša človeka - nemôže mať iný, jedine božský pôvod.

34 Svet a človek svedčia, že oni sami nie sú ani svojím prvým princípom, ani svojím posledným cieľom, ale majú účasť na Bytí, ktoré je samé od seba, bez počiatku a bez konca. Takto sa človek môže rozličnými "cestami" priblížiť k poznaniu jestvovania skutočnosti, ktorá je prvou príčinou a posledným cieľom všetkého "a že toto všetko sa nazýva Boh".¹¹

35 Vlohy robia človeka schopným spoznávať existenciu osobného Boha. Ale aby človek mohol vstúpiť do intímneho vzťahu s ním, Boh sa mu chcel zjaviť a dať mu milosť, aby mohol vo viere prijať toto zjavenie. Ale i tak dôkazy jestvovania Boha môžu na vieru pripraviť a ukázať, že viera sa vôbec neprotiví ľudskému rozumu.

III. Poznanie Boha podľa Cirkvi

36 "Naša svätá matka Cirkev vyznáva a hlása, že Boha, ktorý je prvopočiatkom a cieľom všetkého, možno s istotou poznať zo stvorených vecí prirodzeným svetlom ľudského rozumu".¹² Bez tejto schopnosti by človek nemohol prijať Božie zjavenie. Človek túto schopnosť má, lebo je stvorený "na obraz Boží".¹³

37 V dejinných podmienkach, v ktorých sa človek nachádza, naráža pri poznávaní Boha len samotným svetlom rozumu na značné ťažkosti:

*A hoci ľudský rozum, ak máme hovoriť úprimne, skutočne môže svojimi silami a svojím prirodzeným svetlom dospieť k pravému a istému poznaniu osobného Boha, ktorý chráni a riadi svet svojou prozreteľnosťou a tiež aj pomocou prirodzeného zákona, ktorý Boh uložil v našich dušiach, je predsa len veľa prekážok, ktoré zabráňujú účinne používať tento rozum a dosahovať ovocie jeho prirodzenej sily. Lebo pravdy, ktoré sa týkajú Boha a ľudí, absolútne prekračujú poriadok zmyslových vecí. A ak by sa mali transformovať do konania a formovať život, je potrebné, aby sa človek dával a vzdával. Ak si má ľudský duch osvojiť takéto pravdy, pociťuje ťažkosti, ktoré pochádzajú zo strany zmyslov a predstavivosti a tiež zo zlých túžob, majúcich pôvod v prvotnom hriechu. To spôsobuje, že sa v tejto oblasti ľudia ľahko presvedčajú o nesprávnosti alebo aspoň o neistote toho, čo si neželajú aby bolo pravdivé.*¹⁴

38 Preto človeka musí osvietiť Božie zjavenie, a to nie iba v tom, čo presahuje jeho chápanosť, ale aj v oblasti "náboženských a mravných právd, ktoré samy osebe nie sú ľudskému rozumu neprístupné, aby sa tak mohli v súčasných podmienkach ľudského pokolenia prijímať s pevnou istotou a s pocitom vylúčenia omylu".¹⁵

IV. Ako hovoriť o Bohu

39 Keď Cirkev obhajuje schopnosť ľudského rozumu poznávať Boha, vyjadruje tým svoju dôveru v možnosť hovoriť o Bohu všetkým ľuďom a so všetkými ľuďmi.

Toto presvedčenie je východiskovým bodom jej dialógu s inými náboženstvami, s filozofiou a s inými vedeckými disciplínami ako aj s neveriacimi a ateistami.

40 Pretože naše poznanie je obmedzené, taká istá je aj naša reč o Bohu. O Bohu nemôžeme hovoriť oddelene od stvorenia a môžeme to iba našim obmedzeným spôsobom poznania a myslenia.

41 *Všetky stvorenie majú v sebe určitú podobnosť s Bohom* a celkom osobitne ju má človek, stvorený na Boží obraz a podobu. Mnohé dokonalosti stvorení (pravdivosť, dobrotá a krása) odrážajú nekonečnú dokonalosť Boha. Boha môžeme teda kvalifikovať na základe dokonalosti jeho tvorov, "lebo z veľkosti a krásy stvorení sa úsudkom poznáva ich Stvoriteľ" (Múd 13, 5).

42 *Boh presahuje každé stvorenie.* Neprestajne teda musíme očisťovať našu reč, zbavovať ju toho, čo je v nej obmedzené, jej obraznosti, nedokonalosti, aby sme si nezamieňali Boha "nevysloviteľného, nepochopiteľného, neviditeľného, neuchopiteľného"¹⁶ s našimi ľudskými predstavami. Naše ľudské slová nikdy nevystihnú tajomstvo Boha.

43 Keď teda hovoríme o Bohu, naša reč má nevyhnutne ľudský rozmer a podobu. Reálne však zasahuje Boha samotného, pričom ho nemôže vyjadriť v jeho nekonečnej jednoduchosti. Je nevyhnutné pripomenúť, že "medzi Stvoriteľom a stvorením nemožno zdôrazňovať podobnosť v takej miere, aby nepodobnosť medzi nimi nadobudla ešte väčšie rozmery"¹⁷ a že "my nemôžeme pochopiť u Boha, čím je, ale len to, čím nie je, a kde sa nachádzajú iné bytia vo vzťahu k nemu".¹⁸

ZHRNUTIE

44 Človek je svojou prirodzenosťou a svojím pozvaním náboženskou bytosťou. Keďže od Boha pochádza, smeruje k nemu a žije ľudsky naplno iba vtedy, keď slobodne prežíva svoj zväzok s ním.

45 Človek bol stvorený, aby žil v spoločenstve s Bohom, v ktorom nachádza svoje šťastie: "Keď sa celkom primknem k tebe, nikdy nepocítim bolesť ani trápenie; môj život oživne, lebo bude naplnený tebou".¹⁹

46 Keď človek počúva posolstvo stvorení a hlas svojho svedomia, môže nadobudnúť istotu o existencii Boha, o príčine a celi všetkého.

47 Cirkev učí, že jediný a pravý Boh, náš Stvoriteľ a Pán, sa dá s istotou spoznať prirodzeným svetlom ľudského rozumu z jeho diel.²⁰

48 O Bohu môžeme hovoriť, že sa podiela na mnohorakých dokonalostiach stvorení, ktoré sú podobnosťami nekonečne dokonalého Boha, i keď našou obmedzenou rečou nemôžeme vyčerpať jeho tajomstvo.

49 "Stvorenie bez Stvoriteľa zaniká".²¹ Preto sa aj veriaci cítia Kristovou láskou nútení prinášať svetlo živého Boha tým, ktorí ho nepoznajú alebo odmietajú.

-----
¹ Gaudium et spes 19, 1

² Tamže

- ³ Porov. tamže, 19-21
- ⁴ Porov. Mt 13,22
- ⁵ Porov. Gn 3,8-10
- ⁶ Porov. Jon 1,3
- ⁷ Sv. Augustín, Vyznania 1,1,1
- ⁸ Porov. Sk 14,15.17; 17,27-18; Múdr 13,1-9
- ⁹ Sv. Augustín, Sermones 241, 2
- ¹⁰ Gaudium et spes 18, 1
- ¹¹ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae I, 2, 3
- ¹² I. Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm: 3004; porov. 3026
Dei Verbum 6
- ¹³ Porov. Gn 1,27
- ¹⁴ Pius XII. Humani generis: Denz.-Schönm. 3875
- ¹⁵ Tamže, 3876; porov. I. Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3005; Dei Verbum 6; Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae I, 1, 1
- ¹⁶ Lit. sv. Jána Zlatoústeho, Anafora
- ¹⁷ IV. Lateránsky koncil: Denz.-Schönm. 806
- ¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, Summa contra gentiles 1, 30
- ¹⁹ Sv. Augustín, Confessiones 10, 28, 39
- ²⁰ Porov. I. Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3026
- ²¹ Gaudium et spes 36

DRUHÁ KAPITOLA

BOH IDE V ÚSTRETY ČLOVEKOVI

50 Človek môže prirodzeným rozumom s istotou spoznať Boha, keď vychádza z jeho diel. Ale jestvuje ešte aj iný prostriedok poznania Boha, ktorý človek nijako nemôže dosiahnuť svojimi vlastnými silami; je to Božie zjavenie.¹ Boh sa zo svojho slobodného rozhodnutia zjavuje a dáva človekovi. Robí to takým spôsobom, že mu odhaľuje svoje tajomstvo, svoj láskavý plán, predurčený v Ježišovi Kristovi už od večnosti v prospech všetkých ľudí. Naplno odhaľuje svoj zámer, keď posielá svojho milovaného Syna, nášho Pána Ježiša Krista a Ducha Svätého.

I. článok BOŽIE ZJAVENIE

I. Boh zjavuje svoj "milostivý zámer

51 "Páčilo sa Bohu vo svojej добрote a múdrosti zjaviť seba samého a dať poznať tajomstvo svojej vôle, pomocou ktorého majú ľudia skrze Krista, Slovo, ktoré sa stalo Telom, prístup k Otcovi v Duchu Svätom a stávajú sa účastnými na božskej prirodzenosti".² 52 Boh, prebývajúci "v neprístupnom svetle" (1 Tim 6,16), sa chce deliť o svoj božský život s človekom, ktorého slobodne stvoril, aby skrze svojho jediného Syna z neho urobil adoptívneho syna.³ Tým, že sa Boh sám zjavuje, chce, aby mu ľudia boli schopní odpovedať, poznávať ho a milovať nad všetko, čoho zmôžu len sami od seba.

53 Plán Božieho zjavenia sa uskutočňuje jednak "udalosťami a slovami, ktoré medzi sebou vnútorne súvisia a navzájom sa objasňujú".⁴ Obsahuje v sebe zvláštnu "Božiu pedagogiku": Boh sa postupne ozýva človekovi, po etapách ho pripravuje na prijatie nadprirodzeného zjavenia, ktoré koná sám o sebe, ktoré má vyvrcholiť v osobe a poslaní vteleného Slova, Ježiša Krista.

Svätý Ireneus z Lyonu hovorí viackrát o tejto Božej pedagogike v obraze akoby vzájomného privykania Boha a človeka. "Božie Slovo bývalo v človekovi a stalo sa Synom človeka, aby privykalo človeka chápať Boha a privykať Boha prebývať v človekovi podľa vôle Otcovej".⁵

II. Etapy zjavenia

Už od počiatku sa Boh dával spoznávať

54 "Boh, ktorý skrze Slovo všetko stvoril a udržuje, poskytuje ľuďom neprestajné svedectvo o sebe už vo stvorených veciach, no chcúc sprístupniť aj cestu nadprirodzeného spasenia, hneď na počiatku zjaval seba samého prarodičom".⁶ Pozval ich do dôverného spoločenstva so sebou samým, keď ich obliekol do skvejúcej sa milosti a spravodlivosti.

55 Toto zjavenie neprerušil ani hriech našich prvých rodičov. Boh im po páde dal "nádej na spásu príslubom vykúpenia a ustavične sa staral o ľudské pokolenie, aby dal večný život všetkým, čo hľadajú spásu vytrvalým konaním dobra".⁷

"Hoci pre svoju neposlušnosť stratil tvoju priazeň, neponechal si ho v moci smrti... Viac ráz si ponúkol ľuďom aj zmluvu...".⁸

Zmluva s Noemom

56 Keď sa následkom hriechu jednota ľudského pokolenia rozpadla na kúsky, Boh sa snaží najprv zachraňovať ľudstvo tým, že sa obracia na všetky jeho časti. Zmluva s Noemom "po potope"⁹ vyjadruje princíp Božej ekonómie voči "národom", to znamená voči ľuďom, ktorí sa opäť zoskupovali "podľa svojich

krajín, jazykov, kmeňov a obyvateľstva" (Gn 10,5).¹⁰

57 Tento kozmický, sociálny a súčasne aj náboženský systém plurality národov¹¹, ktorý Božia prozreteľnosť zverila ochrane anjelov¹², má krotiť pýchu padnutého ľudstva. Ono, svorné vo svojej skazenosti¹³, túžilo samé osebe dosiahnuť svoju

jednotu na spôsob Bábela.¹⁴ Ale, ako následok hriechu¹⁵, polyteizmus alebo idolatria (modloslužba) národa a jeho predstaviteľov neprestajne ohrozujú túto provizórnu ekonómiu svojou pohanskou skazenosťou.

58 Zmluva s Noemom bude platiť dovtedy, kým potrvá čas národov¹⁶, teda do všeobecného vyhlásenia evanjelia. Biblia vzdáva úctu niekoľkým veľkým postavám "národov": tak "spravodlivý Ábel", "kráľ a kňaz Melchizedech"¹⁷ - predobraz Kristov¹⁸, spravodliví "Noe, Daniel a Jób" (Ez 14,14). Písmo takto naznačuje, akú výšku svätosti môžu dosiahnuť tí, čo žijú podľa zmluvy s Noemom v očakávaní, že Kristus zhromaždí dovedna "rozptýlené Božie deti" (Jn 11,52).

Boh si vyvolí Abraháma

59 Aby Boh zjednotil rozptýlené ľudstvo, vyberie si Abrama a nariaduje mu: "Odíď zo zeme svojej a od príbuzenstva svojho a z otcovského domu svojho".¹⁹ Urobí tak z neho Abraháma, to znamená, to znamená "otca mnohých národov" (Gn 17,5). "V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme" (Gn 12,3).²⁰

60 Národ, ktorý vzíde z Abraháma, bude opatrovateľom prisľúbenia, ktorého sa dostalo patriarchom; bude vyvoleným národom²¹, povolaným, aby raz zhromaždil všetky Božie deti v jednote Cirkvi.²² Stane sa koreňom, do ktorého budú zaštepení pohania, keď uveria.²³

61 Patriarchovia, proroci a aj iné osobnosti Starého zákona boli a sú uctievané ako svätci vo všetkých liturgických tradíciách Cirkvi.

Boh formuje Izraela ako svoj ľud

62 Po patriarchoch Boh vedie Izraela ako svoj svoj ľud, keď ho vyslobodil z Egypta. Uzavrel s ním Zmluvu na hore Sinaj a prostredníctvom Mojžiša mu dal svoj zákon, aby Boha poznal a slúžil mu ako jedinému a pravému Bohu, prozreteľnému Otcovi a spravodlivému sudcovi, a tak očakával prisľúbeného Mesiáša.²⁴

63 Izrael je kňazský Boží ľud²⁵, ktorý "vzýva meno Pánovo" (Dt 28,10). Je to národ tých, "ku ktorým sa Boh najprv prihovárал"²⁶, národ "starších bratov" vo viere Abrahámovej.

64 Boh formuje svoj národ prostredníctvom prorokov v nádeji na spásu, v očakávaní novej a večnej Zmluvy, určenej všetkým ľuďom²⁷ a zapísanej do ich sŕdc.²⁸ Proroci ohlasujú úplné vykúpenie Božieho ľudu, očistenie od všetkej jeho nevery²⁹, spásu, ktorá zahŕnie všetky národy.³⁰ Budú to predovšetkým chudobní a pokorní v Pánovi³¹, ktorí ponosú túto nádej. Sväté ženy, ako napríklad Sára, Rebeka, Ráchel, Miriam, Debora, Anna, Judita, Ester, zachovávali živú nádej v spásu Izraela. Jej načistejším predobrazom je Mária.³²

III. Ježiš Kristus - "Prostredník a "Plnosť celého zjavenia"³³

Boh povedal všetko vo svojom Slove

65 "Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom skrze prorokov. V týchto posledných dňoch prehovoril k nám v Synovi" (Hebr 1,1-2). Kristus, Boží Syn, ktorý sa stal človekom, je tým jediným, dokonalým a neprevyšiteľným Slovom Otca. V ňom hovorí všetko a okrem neho nebude už nikdy nijaké iné slovo. Svätý Ján

z Kríža to po množstve iných autorov vyjadruje jasne, keď komentuje Pavlov list Hebrejom (1,1-2):

Keď nám dal svojho Syna, ktorý je jeho jediným a definitívnym Slovom, razom nám týmto svojim jediným Slovom povedal a zjavil všetko, takže už nemá čo povedať...Čo predtým hovoril po častiach prorokom, nám povedal celé vo svojom Synovi, keď nám ho celého daroval. Preto keby sa teraz niekto chcel vypytovať Boha na niečo alebo žiadať od neho nejaké videnie alebo zjavenie, myslím, nebolo by to len opovážlivé, ale urážal by Boha tým, že neupiera svoje oči na Krista, ale mimo neho žiada nejakú vec alebo novotu.³⁴

Iné zjavenie viac už nebude

66 "Kresťanská ekonómia spásy ako nová a konečná Zmluva sa nikdy nepominie a už sa nemá očakávať nijaké nové verejné zjavenie pred slávnym príchodom nášho Pána ježiša Krista".³⁵ Napriek tomu, že je zjavenie ukončené, nie je vysvetlené v úplnosti; je úlohou kresťanskej viery, aby z neho postupne v priebehu stáročí získavala celý jeho obsah.

67 *V dejinách sa vyskytli zjavenia, ktoré sa označujú ako "súkromné" a niektoré z nich cirkevná autorita uznala ako pravé. Nepatria však do pokladu viery. Ich úlohou je nie "vylepšovať" či "doplňať" konečné zjavenie Kristovo ale majú pomáhať plnšie v ňom žiť v istej historickej epoche. Cit veriacich pod vedením Učiteľského úradu Cirkvi dokáže rozoznať a prijať, čo v týchto zjaveniach predstavuje autentickú Kristovu výzvu alebo výzvu jeho svätých voči Cirkvi. Kresťanská viera nemôže prijať "zjavenia", ktoré si robia nárok prekračovať alebo opravovať zjavenie, ktorého naplnením je Kristus. To je prípad niektorých nekresťanských náboženstiev a niektorých novších siekt, ktoré sa zakladajú na takýchto "zjaveniach".*

ZHRNUTIE

68 Boh sa z lásky zjavil a dal človekovi. Takto prináša definitívnu a celkom postačujúcu odpoveď na otázky, ktoré si človek kladie o zmysle a ciele svojho života.

69 Boh sa zjavil človekovi a postupne mu sprostredkúval svoje vlastné tajomstvo prostredníctvom skutkov a slov.

70 Okrem svedectva, ktoré Boh o sebe dáva stvorenými vecami, zjavil sa aj sám našim prarodičom. Hovoril s nimi, po páde im prisľúbil spásu a ponúkol im svoju zmluvu.³⁶

71 Boh uzavrel s Noemom večnú zmluvu medzi sebou a všetkými žijúcimi bytosťami.³⁷ Bude trvať až do skončenia sveta.

72 Boh si vyvolil Abraháma a uzavrel zmluvu s ním a s jeho potomstvom. Z neho vytvoril svoj národ, ktorému prostredníctvom Mojžiša zjavil svoj zákon. Účinkovaním prorokov ho pripravoval na prijatie spásy, určenej celému ľudstvu.

73 Boh sa celkom zjavil, keď poslal svojho vlastného Syna, v ktorom uzavrel svoju zmluvu naveky. Ona je konečným Slovom Otca a po ňom už nebude viac žiadne iné zjavenie.

2. článok

PRENÁŠANIE BOŽIEHO TAJOMSTVA

74 Boh "chce, aby všetci ľudia boli spasení a poznali pravdu" (1 Tim 2,4), to znamená, aby poznali Ježiša Krista.³⁸ Je teda potrebné, aby sa Ježiš Kristus ohlasoval všetkým národom a všetkým ľuďom, a tak aby Božie zjavenie dosiahlo až všetky končiny zeme: *Boh vo svojej veľkej dobrotivosti rozhodol, aby sa všetko, čo zjavil na spásu národov, navždy zachovalo neporušené a prechádzalo z pokolenia na pokolenie.*³⁹

I. Apoštolská tradícia

75 "Pán Kristus, v ktorom sa dovŕšuje všetko zjavenie najvyššieho Boha, keď doplnil a ohlasoval vlastnými ústami Evanjelium na počiatku prisľúbené prorokmi, prikázal svojim apoštolom, aby ako zdroj všetkej spasiteľnej pravdy a celého mravného poriadku všetkým ľuďom hlásali božie dary."⁴⁰

Apoštolské ohlasovanie...

76 Podľa Pánovho príkazu sa evanjelium prenášalo dvoma spôsobmi:

Ústne prostredníctvom apoštolov, "ktorí ohlasovaním slova v príkladoch a poučeniach podali všetko, čo sa dozvedeli z Kristových úst, zo styku s ním a z jeho skutkov, alebo čo poznali pod vplyvom Ducha Svätého";

Písmom "prostredníctvom týchto apoštolov a ľudí z ich prostredia, čo z vnuknutia tohože Ducha Svätého prenášali blahozvesť spasenia písaným slovom".⁴¹

...pokračuje v nástupcoch apoštolov

77 "Aby sa však evanjelium zachovalo v Cirkvi navždy neporušené a živé, apoštoli zanechali ako svojich nástupcov biskupov a zverili im svoje poslanie v učiteľskom úrade".⁴² A naozaj "Kázanie apoštolov, ktoré je osobitným spôsobom vyjadrené v inšpirovaných knihách, sa malo zachovať nepretržitým nástupníctvom až do konca časov".⁴³

78 Tento živý prenos, uskutočňovaný v Duchu Svätom, sa nazýva Tradíciou, aby sa odlišil od Svätého písma, napriek ich pevneému spojeniu. Pomocou tradície "Cirkev vo svojom učení, živote a kulte ustavične udržiava a všetkým pokoleniam odovzdáva všetko, čím ona sama je a všetko, čo verí".⁴⁴ "Učenie svätých Otcov dosvedčuje oživujúcu prítomnosť tohto podania, ktorého bohatstvá prenikajú do praxe a života veriacej a modliacej sa Cirkvi".⁴⁵

79 Tak sebaoznamovanie Boha Otca, ktoré urobil skrze svoje Slovo v Duchu Svätom, zostáva neprestajne prítomné a účinkujúce v Cirkvi: "Boh, ktorý kedysi prehovoril, neprestáva ani teraz vo svojom rozhovore s Nevestou svojho milovaného Syna a Duch Svätý, skrze ktorého sa živý ohlas evanjelia ozýva v Cirkvi a jej prostredníctvom vo svete, privádza veriacich k všetkej pravde a dáva v nich bohato prebývať Kristovmu slovu".⁴⁶

II. Vzťah medzi Tradíciou a Svätým písmom

Spoločný prameň...

80 "Sú vo vzájomnom úzkom súvisi a spojení. Veď obe vyvierajú z toho istého božského prameňa, určitým spôsobom splývajú v jedno a smerujú k tomu istému cieľu".⁴⁷ Obidve sprítomňujú a zúrodňujú v Cirkvi tajomstvo Krista, ktorý sľúbil, že zostane so svojimi "po všetky dni až do skončenia sveta" (Mt 28,20).

...dva rozdielne spôsoby prenášania

81 *Písmo sväté* je Božie slovo, ktoré bolo napísané z vnuknutia Ducha Svätého".

Posvätná Tradícia je Božie slovo, ktoré Pán Kristus a Duch Svätý zveril apoštolom, neporušené odovzdávali svojim nástupcom, aby ho, osvietení Duchom pravdy, svojou kazateľskou činnosťou verne zachovávali, vysvetľovali a šírili".

82 Z toho vyplýva, že Cirkev, ktorej bolo zverené prenášanie a vysvetľovanie zjavenia, "nečerpá istotu o všetkom, čo bolo zjavené jedine zo Svätého písma. Z toho dôvodu jedno i druhé treba prijímať a rešpektovať s rovnakou nábožnou úctou".⁴⁸

Apoštolská tradícia a cirkevné tradície

83 *Tradícia, o ktorej sa tu hovorí, pochádza od apoštolov a odovzdáva to, čo oni prijali z vyučovania a príkladu Ježiša a čo ich naučil Duch Svätý. Prvá generácia kresťanov skutočne ešte nemala napísaný Nový zákon, a tento sám svedčí o postupoch živej tradície.*

Musíme tu však rozlišovať "tradície" teologické, mravoučné, liturgické alebo odovzdávanie pobožností, ako tieto vznikali v priebehu čias v miestnych cirkvách. Predstavujú zvláštne formy, v ktorých veľká tradícia nadobúda výrazy, prispôbené rozličným miestam a rozdielnym obdobiam. Jedine v jej svetle sa môžu udržiavať, meniť alebo tiež opúšťať pod vedením Učiteľského úradu Cirkvi.

III. Vysvetľovanie dedičstva viery

Dedičstvo viery zverené celej Cirkvi

84 "Posvätné dedičstvo" (1 Tim 6,20)⁴⁹ viery (depositum fidei), ktoré obsahuje posvätná Tradícia a Sväté písmo, bolo cez apoštolov zverené Cirkvi ako celku. "Všetok svätý ľud spolu so svojimi pastiermi tým, že sa ho pridrižiava, zotrváva v učení apoštolov, v spoločnom nažívaní, v lámaní chleba a v modlitbách, takže sa vytvára jedinečná jednomyselnosť medzi pastiermi a veriacimi v pridržaní sa, praktizovaní a vyznávaní prijatej viery".⁵⁰

Učiteľský úrad Cirkvi

85 "Úloha hodnoverne vysvetľovať písané alebo ústne zachované Božie slovo je zverená jedine živému učiteľskému úradu Cirkvi, ktorý vykonáva svoju moc v mene Ježiša Krista"⁵¹, to znamená biskupom v spoločensťve s Petrovým nástupcom, rímskym biskupom.

86 "Tento Učiteľský úrad však nie je nad Božím slovom, ale v jeho službách, lebo učí iba to, čo je tradované, čo z Božieho poverenia a pomocou Ducha Svätého nábožne počúva, sväto zachováva a verne vysvetľuje; a všetko, čo ako od Boha zjavené predkladá veriť, čerpá z tohto jediného pokladu viery".⁵²

87 Veriaci, pripomínajúc si Kristove slová apoštolom: "Kto vás počúva, mňa počúva" (Lk 10,16)⁵³, poslušne prijímajú učenie a smernice, ktoré im v rozličnej podobe dávajú ich pastieri.

Dogmy viery

88 Učiteľský úrad Cirkvi koná plne v súlade s autoritou, ktorú Cirkev dostala od Krista, keď definuje dogmy, to znamená, keď predkladá kresťanskému ľudu v záväznej forme na bezpodmienečný súhlas pravdy viery, ktoré sú obsiahnuté v Božom zjavení alebo také, ktoré s nimi nevyhnutne súvisia.

89 Jestvuje organická väzba medzi naším duchovným životom a dogmami. Dogmy sú svetlá na ceste našej viery, ony ju osvetľujú a robia bezpečnou. A naopak, ak je náš život priamy, aj naša inteligencia a naše srdce budú otvorené prijať svetlo dogiem viery.⁵⁴

90 Vzájomné spojivá a súvislosť dogiem môžeme nájsť súhrnne v zjavení Kristovho tajomstva.⁵⁵ "Existuje určitý poriadok, »hierarchia« právd katolíckeho učenia vzhľadom na ich rozličný vzťah k základom kresťanskej viery".⁵⁶

Nadprirodzený význam viery

91 Všetci veriaci majú účasť na chápaní a prenášaní zjavenej pravdy. Prijali pomazanie Ducha Svätého, ktorý ich poučá⁵⁷ a vedie "do plnej pravdy" (Jn 16,13).

92 "Spoločenstvo veriacich ...sa vo viere nemôže myliť a túto svoju vlastnosť prejavuje nadprirodzeným citom všetkého ľudu pre vieru, keď je on »od biskupov až do posledného veriaceho laika« napospol jednomyselný vo veciach viery a mravov".⁵⁸

93 "Pomocou tohto citu pre vieru, ktorý vzbudzuje a udržuje Duch pravdy, Boží ľud pod vedením posvätného Učiteľského úradu...sa neochvejne pridŕža viery, ktorú raz navždy dostali svätí, správnym úsudkom do nej preniká a plnšie ju v živote uplatňuje".⁵⁹

Rast v poznaní.

94 Vďaka pôsobeniu Ducha Svätého, ktorý umožňuje pochopenie takej skutočností, ako je dedičstvo viery vyjadrené v slovách, môže v Cirkvi rásť život viery:

- "rozjímaním a pričinením veriacich, ktorí o nich premýšľajú vo svojom srdci"⁶⁰; osobitným prostriedkom je tu "teologické štúdium, ktoré sa snaží o hlbšie poznanie zjavenej pravdy"⁶¹;

- "hlbším chápaním prežívaných duchovných skutočností"⁶²; "Božie slová a ten, kto ich číta sa navzájom zveľaďujú".⁶³

- "kazateľskou činnosťou tých, čo s biskupským nástupníctvom dostali aj hodnovernú charizmu pravdy".⁶⁴

95 "Je teda zrejmé, že svätá tradícia, Sväté písmo a Učiteľský úrad Cirkvi sú z premúdreho Božieho ustanovenia tak navzájom prepojené a združené, že jedno bez druhého neobstojí a všetko spolu - každé svojím spôsobom - pôsobením toho istého Ducha Svätého účinne prispieva k spáse duší".⁶⁵

ZHRNUTIE

96 Učenie, ktoré Kristus zveril apoštolom, oni svojím kázaním a spismi, napísanými pod vplyvom Ducha Svätého, prenášajú všetkým generáciám ľudstva až do Kristovho slávneho návratu.

97 "Svätá tradícia a Sväté písmo tvoria jediný posvätný poklad Božieho slova"⁶⁶, v ktorom putujúca Cirkev akoby v zrkadle pozoruje Boha - prameň všetkých bohatstiev.

98 "Cirkev vo svojom učení, živote a kulte ustavične udržuje a všetkým pokoleniam odovzdáva všetko, čím sama je a

čo verí".⁶⁷

99 Vďaka svojmu nadprirodzenému zmyslu pre vieru Boží ľud neprestajne prijíma dar Božieho zjavenia, hlbšie do neho preniká a plnšie ho prežíva.

100 Povinnosť autenticky vysvetlovať Božie slovo bola zverená výlučne Učiteľskému úradu Cirkvi, pápežovi a spoločenstvu biskupov.

3. článok

SVÄTÉ PÍSMO

I. Kristus - jediné Slovo Svätého písma

101 Aby sa Boh zjavil ľudom, vo svojej добрote sa im zhovievavo prihovára ľudskými slovami: "Lebo Božie slová, vyjadrené ľudskými jazykmi, sa pripodobnili ľudskému spôsobu hovorenia, ako keď sa svojho času Slovo večného Otca pripodobnilo ľudom, vezmúc na seba krehké ľudské telo".⁶⁸

102 Všetkými slovami Svätého písma Boh nehovorí nič iné iba jediné Slovo, v ktorom sa vyslovuje celý⁶⁹:

*Len si spomeňte, že vo všetkých Písmach sa rozprestiera to isté Božie slovo, že to isté Slovo zaznieva v ústach všetkých svätopiscov, a síce to, ktoré bolo na začiatku Bohom u Boha a ktoré nepotrebovalo slabiky, lebo nepodliehalo času.*⁷⁰

103 Cirkev preto vždy uctievala Božie písma, ako si uctieva aj Pánovo Telo. Neprestajne predstavuje veriacim Chlieb života, ktorý pochádza zo stola Božieho slova a Kristovho Tela.⁷¹

104 Vo Svätom písme Cirkev neprestajne nachádza svoju potravu a silu⁷², pretože z neho neprijíma iba ľudské slová, ale to, čím skutočne je: Božie slovo.⁷³ "Veď v posvätných knihách ide s veľkou láskavosťou v ústrety svojim dieťkam Otec, ktorý je na nebesiach a prihovára sa im".⁷⁴

II. Inšpirácia a pravdivosť Svätého písma

105 *Autorom Svätého písma je Boh.* "Bohom zjavená pravda vo Svätom písme písomne vyjadrené a zachované, boli napísané z vnuknutia Ducha Svätého.

Naša svätá matka Cirkev pokladá totiž na základe apoštolskej viery za sväté a kánonické knihy Starého a Nového zákona v ich celosti i so všetkými ich časťami, pretože boli napísané z vnuknutia Ducha Svätého a majú za pôvodcu Boha a ako také boli zverené Cirkvi".⁷⁵

106 *Boh inšpiroval ľudských autorov posvätných kníh:* "Na napísanie posvätných kníh si Boh vyvolil ľudí, ktorých použil tak, že oni plne uplatnili svoje schopnosti a vlastnosti a on sám účinkoval v nich a skrze nich, aby napísali ako skutoční pôvodcovia všetko to a len to, čo on sám chcel".⁷⁶

107 *Inšpirované knihy učia pravdu.* "Keďže teda všetko, čo inšpirovaní autori, čiže svätopisci tvrdia, treba pokladať za výrok Ducha Svätého, treba uznať, že knihy

Svätého písma bezpečne, verne a bez omylu učia pravdu, ktorú chcel mať Boh zaznačenú na naše spasenie".⁷⁷

108 Pritom však kresťanská viera je nie "náboženstvom knihy". Kresťanstvo je náboženstvom Božieho "Slova", a to "nie písaného a nemého, ale Slova vteleného a živého".⁷⁸ Aby nezostala len mŕtvym písmenom, treba, aby Kristus, večné Slovo živého Boha skrze Ducha Svätého nám "otvoril myseľ, aby sme porozumeli Písmu" (Lk 24, 45).

III. Duch Svätý je interpretom Písma

109 Vo Svätom písme sa Boh prihovára človekovi ľudským spôsobom. Aby človek správne pochopil Sväté písmo, "musí pozorne skúmať, čo nám Boh chcel povedať", musí sa usilovať pochopiť, "čo vlastne mali svätopisci v úmysle vyjadriť a čo Boh uznal za dobré vyjaviť ich slovami".⁷⁹

110 Aby sme zistili *úmysel svätopisca*, treba si všímať dobové podmienky, podmienky rozvoja kultúry, "literárne druhy", ktoré sa v príslušnej epoche vývinu využívali, spôsob dobového myslenia, cítenia a vyjadrovania. "Lebo iným spôsobom sa pravda podáva a vyjadruje v rozmanitých historických textoch; inak v textoch prorockých, inak v básnických, prípadne v iných vyjadrovacích formách".⁸⁰

111 Ale pretože je Sväté písmo inšpirované, jestvuje aj iný princíp správnej interpretácie, ktorý je nie menej závažný ako predchádzajúce. Bez neho by Sväté písmo zostávalo mŕtvou literou: "Sväté písmo treba čítať a vysvetľovať vo svetle toho istého Ducha, v ktorom bolo napísané".⁸¹

II. vatikánsky koncil uvádza *tri kritériá* na interpretáciu Svätého písma v tom Duchu, v akom bolo inšpirované⁸²:

112 1. *Venovať v prvom rade veľkú pozornosť "obsahu a jednote celého Písma"*. Lebo čo ako sú rozličné knihy, z ktorých sa skladá, je jedným z dôvodov jednoty Božieho plánu, ktorého stredobodom a srdcom, otvoreným počas svojej Veľkej noci, je Ježiš Kristus.⁸³

*Kristovým srdcom*⁸⁴ sa nazýva Sväté písmo, ktoré nám umožňuje spoznávať Kristovo srdce. Toto srdce bolo pred utrpením zatvorené, lebo bolo zahalené Písmom. Ale Písmo sa otvorilo po umučení, lebo tí, čo odvtedy vlastnia jeho poznanie, uvažujú a rozoznávajú, akým spôsobom sa majú vykladať proroctvá.⁸⁵

113 2. *Čítať Sväté písmo v "živej tradícii celej Cirkvi"*.

Podľa slov cirkevných Otcov je "vo Svätom písme významnejší jeho vnútorný zmysel ako materiálne prostriedky, ktorými sa tento Cirkvou potvrdený zmysel vyjadruje". Cirkev totiž prenáša vo svojej tradícii živú pamiatku Božieho slova a je to Duch Svätý, ktorý jej umožňuje interpretáciu Svätého písma ako duchovný dar, ktorým Cirkev v duchovnom zmysle obdarúva.⁸⁶

114 3. *Treba dbať na "analógiu viery"*.⁸⁷ "Analógiou viery sa rozumie súdržnosť právd viery navzájom a tiež v celkovom pláne Zjavenia.

Zmysel Písma

115 *Podľa starej tradície možno rozlišovať dvojaký zmysel Svätého písma: doslovný a duchovný. Duchovný sa ďalej delí na význam alegorický, mravný a anagogický (mystický). Hlboká zhoda týchto štyroch významov zabezpečuje živému*

čítaniu Svätého písma v Cirkvi všetky jeho plné bohatstvo. 116 Literárny (doslovný) zmysel: *Tento vyplýva zo slov Písma, ako ho odhaľuje exegéza podľa pravidiel správnej interpretácie. "Každý zmysel Svätého písma má oporu v literárnom zmysle."*⁸⁸

117 Duchovný zmysel. *Vďaka jednote Božieho plánu nielen text Svätého písma, ale aj reality a príbehy, o ktorých hovorí, môžu byť znakmi.*

1. Zmysel alegorický. *Príbehy môžeme hlbšie pochopiť, keď spoznáme ich zmysel v Kristovi; napríklad prechod cez Červené more je znakom Kristovho víťazstva a tak aj krstu.*⁸⁹

2. Zmysel mravný. *Udalosti, o ktorých sa vo Svätom Písme hovorí, nás musia viesť ku správne konaniu. Boli napísané "pre naše poučenie" (1 Kor 10,18).*⁹⁰

3. Anagogický (mystický) zmysel. *Skutočnosti a príbehy sa tiež môžu chápať v ich večnom význame ako také, ktoré nás vedú (gr. anagoge) do našej Vlasti. Tak napríklad Cirkev je na zemi znakom nebeského Jeruzalema.*⁹¹

118 *Stredoveké dvojveršie zhrňa všetky štyri: "Literárny zmysel učí udalostiam, alegorický, čo treba veriť, mravný určuje, čo máme robiť, anagogický ukazuje, kam máme smerovať" (voľný preklad z latinčiny).*

119 "Je úlohou exegétov pričiniť sa podľa naznačených zásad o dôkladnejšie pochopenie a vysvetľovanie Svätého písma, aby na základe predchádzajúcich výskumov mohlo dozrieť rozhodnutie Cirkvi. Lebo všetko, čo sa týka vysvetľovania Svätého písma, podlieha konečnému odobreniu Cirkvi, ktorá má od Boha poverenie a úlohu uchovávať a vysvetľovať Božie slovo".⁹²

Neveril by som evanjeliu, keby ma k tomu nepobádala autorita Cirkvi - (Ego vero evangelio non crederem, nisi

*me catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas).*⁹³

IV. Kánon Svätého písma

120 Cirkev vie iba za pomoci apoštolskej tradície rozoznávať, ktoré spisy sa majú započítavať do zoznamu Posvätných kníh.⁹⁴ Celý tento zoznam sa nazýva "Kánonom" Svätého písma. Starý zákon tvorí celkom 46 spisov - kníh (alebo 45, ak sa Kniha proroka Jeremiáša a Kniha Náreký počítajú ako jedna) a Nový zákon celkom 27 kníh.⁹⁵

Knihy Starého zákona:

Genezis (Gn), Exodus (Ex), Levitikus (Lv), Numeri (Nm), Deuteronomium (Dt), Kniha Jozue (Joz), Kniha Sudcov (Sdc), Kniha Rút (Rút), Prvá kniha Samuelova (1 Sam), Druhá kniha Samuelova (2 Sam), Prvá kniha Kráľov (1 Kr), Druhá kniha Kráľov (2 Kr), Prvá kniha Kroník (1 Krn), Druhá kniha Kroník (2 Krn), Kniha Ezdrášova (Ezd), Kniha Nehemiášova (Neh), Kniha Tobiáš (Tob), Kniha Judita (Jud), Kniha Ester (Est), Kniha Jób (Jób), Kniha Žalmov (Ž), Kniha Prísloví (Prís), Kniha Kazateľ (Kaz), Pieseň Piesní (Pies), Kniha Múdrosti (Múd), Kniha Sirachovho syna (Sir), Kniha proroka Izaiáša (Iz), Kniha proroka Jeremiáša (Jer), Kniha Náreký (Nár), knihy prorokov: Barucha (Bar), Ezechiela (Ez), Daniela (Dan), Ozeáša (Oz), Joela (Jo), Amosa (Am), Abdiáša (Abd), Jonáša (Jon), Micheáša (Mich), Nahuma (Nah), Habakuka (Hab), Sofoniáša (Sof), Agea (Ag), Zachariáša (Zach), Malachiáša

(Mal) a dve knihy Machabejcov: *Prvá kniha Machabejcov* (1 Mak), *Druhá kniha Machabejcov* (2 Mak).

Knihy Nového zákona:

Evanjelium podľa Matúša (Mt), *podľa Marka* (Mk), *podľa Lukáša* (Lk), *podľa Jána* (Jn); *Skutky apoštolov* (Sk); *Listy svätého Pavla: Rimanom* (Rim), *Prvý a Druhý Korintánom* (1 Kor, 2 Kor), *Galaťanom* (Gal), *Efezanom* (Ef), *Filipanom* (Flp), *Kolosanom* (Kol), *Prvý a Druhý Solúnčanom*, (1 Sol, 2 Sol), *Prvý a Druhý Timotejovi* (1 Tim, 2 Tim), *Títovi* (Tít), *Filemonovi* (Flm), *Hebrejom* (Hebr); *Jakubov list* (Jak); *Prvý a Druhý Petrov list* (1 Pt, 2 Pt), *Prvý, Druhý a Tretí Jánov list* (1 Jn, 2 Jn, 3 Jn), *Júdov list* (Júd), *Zjavenie apoštola Jána* (Zjv).

Starý zákon

121 Starý zákon je neoddeliteľnou súčasťou Svätého písma. Jeho knihy sú božsky inšpirované a uchovávajú si trvalú hodnotu⁹⁶, pretože Stará zmluva nebola nikdy odvolaná.

122 "Starozákonný plán spásy bol zameraný predovšetkým na to, aby pripravil príchod Krista, Vykupiteľa sveta". Knihy Starého zákona totiž, "hoci obsahujú aj veci nedokonalé a prechodné", dávajú napriek tomu najavo skutočnú Božiu pedagogiku... "Nachádzajú sa v nich vznešené nauky o Bohu a spasiteľná múdrosť o ľudskom živote, ale tiež jedinečné poklady modlitieb a napokon je v nich skryté tajomstvo nášho spasenia".⁹⁷

123 Kresťania si ctia Starý zákon ako skutočné Božie slovo. Cirkev vždy odhodlane odmietala myšlienku zavrhnúť ho pod zámienkou, že ho nahradil Nový zákon (marcionizmus).

Nový zákon

124 "Božie slovo, ktoré je prejavom Božej moci na spásu každého veriaceho, je prítomné a preukazuje svoju silu vynikajúcim spôsobom v spisoch Nového zákona".⁹⁸ Tieto písma nám podávajú konečnú pravdu o Božom zjavení. Ich ústrednou postavou je Ježiš Kristus, vtelený Boží Syn; obsahujú jeho činy, jeho nauku, jeho utrpenie a oslávenie ako aj začiatky jeho Cirkvi pod vplyvom pôsobenia Ducha Svätého.⁹⁹

125 *Evanjeliá* sú stredobodom celého Svätého písma, "pretože sú hlavným svedectvom o živote a učení vteleného Slova, nášho Spasiteľa".¹⁰⁰

126 Pri vzniku evanjelií rozoznávame tri etapy:

1. Život a Ježišovo učenie. *Cirkev rozhodne tvrdí, že štyri evanjeliá, "ktorých historickú pravdivosť bez akejkoľvek pochybnosti hlása, verne podávajú to, čo Ježiš, Boží Syn, počas svojho života medzi ľuďmi, pokiaľ nevstúpil na nebesia, skutočne vykonal a učil na večnú spásu ľudí"*.

2. Ústne podanie. *"Apoštoli totiž po nanebovstúpení Pána odovzdáva svojim poslucháčom to, čo Spasiteľ hovoril a konal, a to aj s hlbším poznaním vecí, ktoré sami vlastnili, poučení slávnymi Kristovými dejmi a osvietení Duchom pravdy"*.

3. Napísané evanjeliá. *"Svätí pôvodcovia napísali teda štyri evanjeliá tak, že urobili výber z mnohých skutočností, ktoré sa zachovali buď ústne alebo už aj písomne, iné zasa synteticky zhrnuli alebo ich vysvetlili so zreteľom na stav miestnych Cirkví,*

ponechajúc im napokon kazateľskú formu. Vždy však postupovali tak, aby podali o Ježišovi pravdivé a úprimné údaje".¹⁰¹

127 Štyri evanjeliá majú v Cirkvi jedinečné miesto, o čom svedčí úcta, ktorú im vzdáva liturgia, a tiež s ničím neporovnateľná príťažlivosť, ktorou pôsobili na svätcov všetkých čias:

Niet nijakej náuky, ktorá by bola lepšia, vzácnejšia a žiarivejšia, ako sú texty evanjelií. Vážte si a pamätajte, čo náš Pán a učiteľ Ježiš Kristus učil svojimi slovami a uskutočňoval svojimi činmi.¹⁰²

Sú to nadovšetko evanjeliá, ktoré ma udržiavajú počas modlitieb; v nich nachádzam všetko, čo potrebuje moja úbohá duša. Vždy tam nachádzam nové svetlá, skryté a tajomné významy.¹⁰³

Jednota Starého a Nového zákona

128 Cirkev už od apoštolských čias¹⁰⁴ a potom neprestajne vo svojej tradícii vysvetľovala jednotu Božieho plánu v oboch Zákonoch vďaka *typológii*. S jej pomocou spoznáva v Božích dielach Starého zákona predobrazy toho, čo Boh zavŕšil v plnosti časov v osobe vteleného Syna.

129 Kresťania teda čítajú Starý zákon vo svetle umučeného a zmŕtvychvstalého Krista. Toto typologické čítanie odhaľuje nevyčerpatelný obsah Starého zákona. Nesmie sa zabudnúť na to, že si zachováva vlastnú hodnotu Zjavenia, ktorá sa potvrdila v samotnom našom Pánovi.¹⁰⁵ Napokon aj Nový zákon si žiada, aby sa čítal vo svetle Starého zákona. Prvotná kresťanská katechéza túto prax neprestajne zdôrazňovala.¹⁰⁶ Podľa starého porekadla sa Nový zákon ukrýva v starom, kým Starý zákon je zahalený v novom: "Nový sa skrýva v starom a starý sa odhaľuje v novom".¹⁰⁷

130 Typológia znamená dynamický pohyb k naplneniu Božieho plánu, keď "Boh bude všetko vo všetkom" (1 Kor 15,28). Teda aj povolanie patriarchov a odchod z Egypta, napríklad, nestrácajú svoju vlastnú hodnotu v Božom pláne, hoci sú súčasne iba sprostredkujúcimi etapami.

V. Sväté písmo v živote Cirkvi

131 "V Božom slove je toľká sila a účinnosť, že je ono oporou a životnou silou pre Cirkev a pre jej deti posilou vo viere, pokrmom pre dušu a čistým, nikdy nevysychajúcim prameňom duchovného života".¹⁰⁸ Preto je potrebné, "aby Sväté písmo bolo veriacim čo najprístupnejšie".¹⁰⁹

132 "Štúdium Svätého písma nech je ako duša posvätnej teológie. Rovnako vysluhovanie Božieho slova, to znamená pastorálna kazateľská činnosť, katechéza a vôbec každé kresťanské poučovanie, kde výnimočné miesto tu má liturgická homília, nachádza zdravú potravu v tom istom slove Písma".¹¹⁰

133 Cirkev "povzbudzuje neprestajne kresťanov...aby nadobudli častým čítaním Svätého písma »nesmierne vzácne poznanie o Ježišovi Kristovi«" (Flp 3,8). "Lebo kto nepozná Sväté písmo, nepozná Krista" (Sv. Hieronym).¹¹¹

ZHRNUTIE

134 Celé Sväté písmo je len jedna kniha, a tou jedinou knihou je Kristus. Lebo všetky Božie písma hovoria o Kristovi a všetky sa v Kristovi naplňajú".¹¹²

- 135 "Sväté písmo obsahuje Božie slovo a pretože je inšpirované, je skutočne Božím slovom".¹¹³
- 136 Autorom Svätého písma je Boh, ktorý inšpiroval jeho ľudských autorov; v nich a skrze nich koná on. On je tiež zárukou, že ich spisy podávajú spásanosnú pravdu bez omylu.¹¹⁴
- 137 Interpretácia Svätého písma sa musí robiť s veľkou pozornosťou voči tomu, čo Boh chce zjaviť prostredníctvom svätých autorov pre našu spásu. "Čo pochádza zo Svätého písma, sa dá plne pochopiť iba s pomocou Ducha Svätého".¹¹⁵
- 138 Cirkev prijíma a uctieva ako inšpirované 46 kníh Starého a 27 kníh Nového zákona.
- 139 Ústredné miesto majú vo Svätom písme majú štyri evanjeliá, pretože ich stredobodom je Ježiš Kristus.
- 140 Jednota obidvoch Zákonov vyplýva z jednoty Božieho plánu a Božieho zjavenia. Starý zákon pripravuje Nový a v Novom sa završuje Starý; obidva sa navzájom vysvetľujú a obidva sú pravým Božím slovom.
- 141 "Cirkev vždy mala v úcte Sväté písmo, a to v takej miere ako samotné Telo Pánovo"¹¹⁶: obidve živia a riadia celý kresťanský život. "Tvoje slovo je svetlo pre moje nohy a pochodeň na mojich chodníkoch" (Ž 119,105).¹¹⁷

-----
¹ Porov. I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3015

² Dei Verbum 2

³ Porov. Ef 1,4-5

⁴ Dei Verbum 2

⁵ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 20, 2

⁶ Dei Verbum 3

⁷ Tamže

⁸ Rímsky misál, IV.Eucharistická modlitba

⁹ Porov. Gn 9,9

¹⁰ Porov. Gn 10,20-31

¹¹ Porov. Sk 17,26-27

¹² Porov. Dt 4,19;Dt (LXX) 32,8

¹³ Porov. Múd 10,5

¹⁴ Porov. Gn 11,4-6

¹⁵ Porov. Rim 1,18-25

¹⁶ Porov. Lk 21,24

¹⁷ Porov. Gn 14,18

¹⁸ Porov. Hebr 7,3

- ¹⁹ Porov. Gn 12,1
- ²⁰ Porov. Gal 3,8
- ²¹ Porov. Rim 11,28
- ²² Porov. Jn 11,52; 10,16
- ²³ Porov. Rim 11,17-18.24
- ²⁴ Porov. Dei Verbum 3
- ²⁵ Porov. Ex 19,6
- ²⁶ Rímsky misál, Zelený štvrtok - VI. všeobecná modlitba
- ²⁷ Porov. Iz 2,2-4
- ²⁸ Porov. Jer 31,31-34; Hebr 10,16
- ²⁹ Porov. Ez 36
- ³⁰ Porov. Iz 49,5-6; 53,11
- ³¹ Porov. Sof 2,3
- ³² Porov. Lk 1,38
- ³³ Dei Verbum 2
- ³⁴ Sv.Ján z Kríža, Salita al moonte Carmelo 22
- Porov. Liturgia delle Ore 1
- ³⁵ Dei Verbum 4
- ³⁶ Porov. Gn 3,15
- ³⁷ Porov. Gn 9,16
- ³⁸ Porov. Jn 14,6
- ³⁹ Dei Verbum 7
- ⁴⁰ Tamže
- ⁴¹ Tamže
- ⁴² Tamže
- ⁴³ Tamže, 8
- ⁴⁴ Tamže
- ⁴⁵ Tamže
- ⁴⁶ Tamže
- ⁴⁷ Tamže, 9
- ⁴⁸ Tamže
- ⁴⁹ Porov. 2 Tim 1,12-14
- ⁵⁰ Dei Verbum 10
- ⁵¹ Tamže

- ⁵² Tamže
- ⁵³ Porov. Lumen gentium 20
- ⁵⁴ Porov. Jn 8,31-32
- ⁵⁵ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. "nexus mysteriorum"
Lumen gentium 25
- ⁵⁶ Unitatis redintegratio 11
- ⁵⁷ Porov. 1 Jn 2,20.27
- ⁵⁸ Lumen gentium 12
- ⁵⁹ Tamže
- ⁶⁰ Dei Verbum 8
- ⁶¹ Gaudium et spes 62, 7; porov. 44, 2; Dei Verbum 23; 24;
Unitatis redintegratio 4
- ⁶² Dei Verbum 8
- ⁶³ Sv.Greg.Vel'ký, Homilia in Ezechielem 1, 7, 8
- ⁶⁴ Dei Verbum 8
- ⁶⁵ Tamže, 10, 3
- ⁶⁶ Tamže, 10, 1
- ⁶⁷ Tamže, 8
- ⁶⁸ Tamže, 13
- ⁶⁹ Porov. Hebr 1,1.3
- ⁷⁰ Sv.Augustín, Enerratio in Psalmos 103, 4, 1
- ⁷¹ Porov. Dei Verbum 21
- ⁷² Porov. tamže, 24
- ⁷³ Porov. 1 Sol 2,13
- ⁷⁴ Dei Verbum 21
- ⁷⁵ Tamže, 11
- ⁷⁶ Tamže
- ⁷⁷ Tamže
- ⁷⁸ Sv.Bernard, Homilia super missus est 4, 11
- ⁷⁹ Dei Verbum 12, 1
- ⁸⁰ Tamže, 12, 2
- ⁸¹ Tamže, 12, 3
- ⁸² Tamže
- ⁸³ Porov. Lk 24,25-27.44-46

- ⁸⁴ Porov. Ž 22,15
- ⁸⁵ Sv.Tomáš Akvinský, Expositio in Psalmos, 21, 11
- ⁸⁶ Origenes, Homiliae in Leviticum 5, 5
- ⁸⁷ Porov. Rim 12,6
- ⁸⁸ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae, I, 1, 10, ad 1
- ⁸⁹ Porov. 1 Kor 10,2
- ⁹⁰ Porov. Hebr 3-4,11
- ⁹¹ Porov. Zjv 21,1-22,5
- ⁹² Dei Verbum 12, 3
- ⁹³ Sv.Augustín, Contra epstulam Manichaei quam vocant fundamenti 5, 6
- ⁹⁴ Porov. Dei Verbum 8, 3
- ⁹⁵ Porov. Decretum Damasi: Denz.-Schönm. 179
Florntský koncil (1442): tamže, 1334-1336
Tridentský koncil: tamže, 1501-1504
- ⁹⁶ Dei Verbum 14
- ⁹⁷ Tamže, 15
- ⁹⁸ Tamže, 17
- ⁹⁹ Porov. tamže, 20
- ¹⁰⁰ Tamže, 18
- ¹⁰¹ Tamže, 19
- ¹⁰² Sv.Cezaria, A sainte Richlide et sainte Radegonde:
Sources chrétiennes 345, 480
- ¹⁰³ Sv.Terézia Ježišova, Manoscritti autobiografici A, 83
- ¹⁰⁴ Porov. 1 Kor 10,6.11; Hebr 10,1; 1 Pt 3,21
- ¹⁰⁵ Porov. Mk 12,29-31
- ¹⁰⁶ Porov. 1 Kor 5,6-8; 10,1-11
- ¹⁰⁷ Sv.Augustín, Quastiones in Heptateucum 2, 73; porov. Dei Verbum 16
- ¹⁰⁸ Dei Verbum 21
- ¹⁰⁹ Tamže, 22
- ¹¹⁰ Tamže, 24
- ¹¹¹ Tamže, 25
- ¹¹² Hugo od sv.Viktora, De arca Noe 2, 8
- ¹¹³ Dei Verbum 24
- ¹¹⁴ Porov. tamže, 11

¹¹⁵ Origines, Homiiae in Exodum 4, 5

¹¹⁶ Dei Verbum 21

¹¹⁷ Porov. Iz 50,4

TRETIA KAPITOLA ODPOVEĎ ČLOVEKA BOHU

142 *Svojím zjavením* sa teda neviditeľný Boh vo svojej veľkej láske prihovára ľuďom ako k svojim priateľom a zhovára sa s nimi, aby ich pozval a prijal do svojho spoločenstva"¹. Primeranou odpoveďou na toto pozvanie je viera.

143 *Vierou* človek úplne podriaďuje svoju inteligenciu a vôľu Bohu. Celým svojím bytím prejavuje svoj súhlas s Bohom Zjavovateľom². Sväté písmo nazýva túto odpoveď človeka Bohu, ktorý zjavuje, "poslušnosťou viery"³.

I. článok

VERÍM

I. Poslušnosť viery

144 Poslúchať (po - slúchať) vo viere znamená slobodne sa podriaďovať počutému slovu, lebo jeho pravdivosť zaručuje Boh, samotná Pravda. Vzorom takejto poslušnosti je Abrahám, ako nám to predkladá Sväté písmo. Jej najdokonalejším uskutočnením je Panna Mária.

Abrahám - "otec všetkých veriacich"

145 List Hebrejom vo veľkej chváloreči na vieru predkov osobitne vyzdvihuje Abrahámovu vieru: "S vierou *poslúchol* Abrahám, keď bol povolaný, aby šiel na miesto, ktoré mal dostať ako dedičstvo; išiel a ani nevedel, kam ide" (Hebr 11,8)⁴. Vierou žil ako cudzinec a príšelec v zaslúbenej zemi⁵. Skrze vieru Sára mohla počať syna, v ktorom sa malo naplniť prisúbenie. A konečne vo viere bol ochotný priniesť ako obeť svojho jediného syna⁶.

146 Abrahám koná vo viere, ako ju definuje List Hebrejom: "Viera je základom toho, v čo dúfame, dôkazom toho, čo nevidíme" (Hebr 11,1). "Abrahám uveril Bohu a počítalo sa mu to za spravodlivosť" (Rim 4,3)⁷. Vďaka tejto "silnej viere"⁸ sa stal "otcom všetkých, čo veria" (Rim 4,11.18)⁹.

147 Starý zákon prináša množstvo svedectiev takejto viery. List Hebrejom chváli príkladnú vieru otcov, "ktorou si predkovia získali dobré svedectvo" (hebr 11,2.39). Ale "Boh prichystal pre nás niečo lepšie": milosť veriť v jeho Syna

Ježiša, "hlavu našej viery, ktorý ju vedie k dokonalosti" (Hebr 11,40;12,2).

Mária - "blahoslavená, lebo uverila"

148 Panna Mária uskutočňuje poslušnosť viery najdokonalejším spôsobom. Vo viere prijíma zvestovanie a prísľub, ktoré jej odovzdáva anjel Gabriel s vysvetlením, že "Bohu nič nie je nemožné" (Lk 1,37)¹⁰ a dáva svoj súhlas: "Hľa, služobníca Pána,

nech sa mi stane podľa tvojho slova" (Lk 1,38). Alžbeta ju pozdravila: "Blahoslavená je tá, ktorá uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán" (Lk 1,45). Za túto vieru ju budú vyhlasovať blahoslavenou všetky pokolenia¹¹.

149 Počas celého svojho života až do poslednej skúšky¹², keď Ježiš, jej Syn umrel na kríži, nezakolísala sa vo svojej viere. Mária neprestala veriť "v naplnenie" Božieho slova. Cirkev preto v Márii uctieva najčistejšie uskutočňovanie viery.

II. "Viem, komu som uveril" (2 Tim 1,12)

Veriť v jedného Boha

150 Viera je predovšetkým *osobným primknutím sa človeka k Bohu*; súčasne a neoddeliteľne je *slobodným súhlasom s každou pravdou, ktorú zjavil Boh*. Keďže je osobným primknutím k Bohu a súhlasom s pravdou, ktorú zjavil, kresťanská viera sa líši od viery v hociktorého človeka. Je dobré a správne zveriť sa celkom na Boha a absolútne uveriť, čo povedal. Bolo by však márne a nesprávne takúto vieru pripisovať každej ľudskej osobe¹³.

Veriť v Božieho Syna Ježiša Krista

151 Veriť v Boha znamená pre kresťana neoddeliteľne veriť v toho, ktorého on poslal, "v jeho milovaného Syna", v ktorom má všetko svoje zaľúbenie (Mk 1,11). Boh nám povedal, aby sme ho počúvali¹⁴. Aj Pán povedal svojim učeníkom: "Veríte v Boha, verte aj vo mňa" (Jn 14,1). V Ježiša Krista môžeme veriť, lebo on sám je Bohom, vteleným Slovom: "Boha nikto nikdy nevidel. Jednorodný Syn, ktorý je v lone Otca, ten o ňom priniesol zvesť" (Jn 1,18). Keďže "videl Otca" (Jn 6, 46), on jediný ho pozná a má moc zjaviť ho¹⁵.

Veriť v Ducha Svätého

152 Nikto nemôže veriť v Ježiša Krista, kto nemá účasť na jeho Duchu. Duch Svätý zjavuje ľuďom, kto je Ježiš. Lebo "nik nemôže povedať »Ježiš je Pán«, iba ak v Duchu Svätom" (1 Kor 12,3). "Duch skúma všetko, aj Božie hlniny...ani čo je v Bohu, nepozná nik, iba Boží Duch" (1 Kor 2,10-11). Je dine Boh pozná celého Boha. My veríme v Ducha Svätom, lebo on je Boh.

Cirkev neprestajne vyznáva svoju vieru v jediného Boha Otca, Syna i Ducha Svätého.

III. Podstatné znaky viery

Viera je milosť

153 Keď svätý Peter vyznáva, že Ježiš je Mesiáš, Syn Boha živého, Ježiš mu odpovedá, že "mu to nezjavilo telo a krv, ale jeho Otec, ktorý je na nebesiach" (Mt 16,17). Viera je Boží dar, nadprirodzený čnosť, ktorý nám vlieva on sám. "Aby táto viera bola možná, musí ju predchádzať a sprevádzať svojou pomocou Božia milosť a vonkajšia pomoc Ducha Svätého; iba oni môže pohnúť srdce a obrátiť ho k Bohu, otvoriť duševný zrak a dať »všetkým pocítiť sladkosť zo súhlasu a z viery v pravdu«"¹⁷.

Viera je ľudský čin

154 Veriť možno len s pomocou milosti a s vnútornou podporou Ducha Svätého. Nie je však menšou pravdou, že viera je aj autentickým ľudským činom. Nie je to v rozpore ani s inteligenciou, ani so slobodou človeka, ak tento prejaví Bohu dôveru a

súhlasí s pravdami, ktoré on zjavil. Ani v ľudských vzťahoch nie je v rozpore s ľudskou dôstojnosťou, keď veríme, čo nám iní ľudia hovoria o sebe a svojich úmysloch, keď uveríme v ich sľuby (napríklad muž a žena pri uzatváraní manželstva), a takto vstupujeme do vzájomného spoločenstva. A tým menej sa prieč našej dôstojnosti, keď "vierou prejavujeme plnú podriadenosť nášho rozumu a našej vôle Bohu, keď sa zjavuje"¹⁸, a takto vstupujeme s ním do dôverného spoločenstva.

155 Vo viere ľudský duch a ľudská vôľa takto spolupracujú s Božou milosťou: "Viera je akt rozumu, ktorý súhlasí s Božou pravdou pod velením vôle, ktorú ovplyvňuje Boh prostredníctvom milosti"¹⁹.

Viera a inteligencia

156 *Motívom viery* nie je skutočnosť, že sa nám zjavené pravdy javia ako pravdivé a zrozumiteľné vo svetle nášho prirodzeného rozumu. Veríme "autorite samého Boha, ktorý zjavuje a ktorý sa nemôže myliť a ani nás nemôže klamať". "Pritom však aby sa úctivá oddanosť našej viery zhodovala s rozumom, Boh zariadil, že vnútornú podporu Ducha Svätého spravádzajú vonkajšie dôkazy jeho zjavenia"²⁰. Patria sem Kristove zázraky, zázračné skutky svätých²¹, prorocká, rozširovanie a svätosť Cirkvi, jej plodnosť a stálosť. To všetko "sú presvedčivé znaky zjavenia, dostupné rozumovému chápaniu všetkých", "motívy vierohodnosti", ktoré sú dôkazom, že súhlas viery "v žiadnom prípade nie je slepým hnutím ducha"²².

157 Viera je bezpečnejšia a istejšia ako všetky ľudské poznatky, lebo sa zakladá na slovách samého Boha, ktorý nemôže klamať. Isteže, zjavené pravdy sa môžu zdať ľudskému rozumu a ľudským skúsenostiam nejasnými, ale "istota ktorú dáva Božie svetlo, je väčšia ako tá, ktorú poskytuje svetlo prirodzeného rozumu"²³. "Desaťtisíc ťažkostí nevytvára jedinú pochybnosť"²⁴.

158 "Viera sa *snaží chápať*"²⁵: iste je pre vieru charakteristické, že veriaci túži viac a lepšie spoznávať toho, komu uveril a lepšie chápať, čo zjavil. Prenikavejšie poznanie v zápäti vyvoláva väčšiu vieru, ktorá podnecuje láskou. Milosť viery otvára "oči srdca" (Ef 1,18) pre živé porozumenie obsahu zjavenia, to znamená celého Božieho plánu a tajomstiev viery, ich vzájomných väzieb medzi sebou a Kristom, ktorý je stredobodom zjaveného tajomstva. Lebo "Aby sa však chápanie zjavenia stále prehľbovalo, ten istý Duch Svätý neprestajne zdokonaľuje vieru svojimi darmi"²⁶. Tak podľa výroku svätého Augustína "Verím, aby som chápal a chápem, aby som viac veril"²⁷.

159 *Viera a veda*. "Hoci viera presahuje rozum, nikdy nemôže byť medzi nimi skutočný rozpor. Lebo ten istý Boh, ktorý odhaľuje tajomstvá a sprostredkuje vieru, dal zostúpiť do ľudského ducha svetlo rozumu a Boh nemôže poprieť sám seba tak, ako pravda nemôže nikdy protirečiť pravde"²⁸. "Preto vedecký výskum vo všetkých disciplínach, ak sa vykonáva naozaj vedeckým spôsobom a v zhode s mravnými zásadami, sa nikdy nedostane do skutočného rozporu s vierou, pretože svetské skutočnosti a skutočnosti viery majú svoj pôvod v tom istom Bohu. Ba čo viac, kto sa pokorne a vytrvalo usiluje preniknúť do tajomstva reality, toho akoby viedla Božia ruka, aj keď si to neuvedomuje. Lebo Boh udržiava všetky veci v jestvovaní a spôsobuje, aby boli tým, čím sú"²⁹.

Sloboda viery

160 Ak má byť viera ľudská, "musí byť slobodnou odpoveďou človeka Bohu; Nikto sa teda nesmie k viere nútiť proti vôli. Úkon viery je totiž samou svojou podstatou dobrovoľný"³⁰. Isteže, "Boh pozýva ľudí, aby mu slúžili v duchu a v pravde, viaže ich vo svedomí, ale ich nenúti...To sa vo zvrchovanej miere prejavilo v Ježišovi Kristovi"³¹. Kristus skutočne vyzýval k viere a obráteniu, ale nikoho nenútil. "Vydal totiž svedectvo pravde, ale pritom ju nechcel násilu vnútiť tým, čo jej odporovali...Lebo jeho kráľovstvo...sa vzmáha láskou, ktorou Kristus, povýšený na kríž, priťahuje k sebe ľudí"³².

Nevyhnutnosť viery

161 Viera v Ježiša Krista a v toho, kto ho poslal pre spásu, je nevyhnutná, aby sme spásu aj dosiahli³³. "Bez viery je totiž nemožné páčiť sa Bohu" (Hebr 11,6) a dosiahnuť vlastnosti jeho synov; bez nej nikto nemôže byť ospravedlnený a takisto kto "nevytrvá do konca", "nedosiahne večný život" (Mt 10,22;24,13)³⁴.

Vytrvalosť vo viere

162 Viera je dar, ktorý Boh dáva človekovi zadarmo. Tento neoceniteľný dar môžeme stratiť; svätý Pavol pred takouto stratou vystríha Timoteja: "Bojuj dobrý boj, aby si mal vieru a dobré svedomie, ktoré niektorí odvrhli a stroskotali vo viere" (1 Tim 1,18-19). Aby sme vo viere žili, rástli a vytrvali do konca, musíme sa živiť Božím slovom; musíme si od Pána vyprosovať, aby ju rozmnožoval³⁵, musí "byť činná skrze lásku" (Gal 5,6)³⁶, musí sa vyznačovať nádejou³⁷, musí mať korene vo viere Cirkvi.

Viera - začiatok večného života

163 Viera nám umožňuje akoby vopred ochutnávať radosť a

svetlo blaženého videnia. Je to cieľ nášho pozemského putovania, kde budeme vidieť Boha "z tváre do tváre" (1 Kor 13, 12), "takého, aký je" (1 Jn 3,2). Viera je teda už počiatok večného života:

Ved' na milosť dohier, ktoré sú pre nás uložené v prisľúbeniach - a s vierou očakávame, že ich budeme požívať -, hľadáme akoby v zrkadle tak, akoby tu už boli. A ak je záloh takýto, potom aká bude plnosť daru?!³⁸.

164 Teraz však ešte "žijeme vo viere, a nie v nazeraní" (2 Kor 5,7), a poznávame Boha "akoby v zrkadle, len nejasne... iba čiastočne" (1 Kor 13,12). Viera, žiarivá ako ten, v koho verí, sa často prežíva v temnote. Môže byť vystavená skúške. Svet, v ktorom žijeme, sa často zdá byť veľmi ďaleko od toho, o čom nás ubezpečuje viera; skúsenosť so zlom, utrpenia, nespravodlivosti a smrť akoby protirečili Dobrej zvesti; môžu otriasť vierou a stať sa pre ňu pokušením.

165 Musíme sa preto obracať na *svedkov viery*: na Abraháma, ktorý veril "v nádeji proti nádeji" (Rim 4,18); na Pannu Máriu, "ktorá napredovala na ceste viery"³⁹ a vošla "až do noci viery"⁴⁰, keď sa podieľala na utrpení svojho Syna až po temnotu jeho hrobu; a na mnohých iných *svedkov viery*: "Preto aj my, obklopení takým oblakom *svedkov*, zhodme všetku príťaž a hriech, ktorý nás opantáva, a vytrvalo bežme v závode, ktorý máme pred sebou, s očami upretými na Ježiša, pôvodcu a zavísiteľa viery" (Hebr 12,1-2).

2. článok

VERÍME

166 Viera je slobodný čin: slobodná odpoveď človeka na iniciatívu Boha, ktorý sa mu zjavuje. Lenže viera je nie izolovaným aktom. Nikto nemôže veriť sám, ako nikto nemôže sám žiť. Nikto si sám nedal vieru, ako si nikto nedal život. Veriaci dostal vieru od iného a takisto ju musí odovzdávať druhým. Naša láska k Ježišovi a k ľuďom nás nabáda, aby sme hovorili o svojej viere aj iným. Každý veriaci je akoby ohnivkom na veľkej raťazi veriacich. Nemohol by som veriť, ak by ma nepovzbudzovala viera druhých. A svojou vierou prispievam zasa aj ja k tomu, aby sa povzbudili ostatní.

167 "Verím"⁴¹: to je viera Cirkvi, ktorú slávnostne vyznáva každý veriaci, hlavne pri krste. "Veríme": to je viera Cirkvi, ktorú vyznávajú konciloví biskupi, alebo všeobecnejšie: liturgické zhromaždenie veriacich. "Verím": to je tiež naša matka Cirkev, ktorá odpovedá svojou vierou Bohu a ktorá nás učí hovoriť: "verím", "veríme".

I. "Pozri, Pane, na vieru svojej Cirkvi"

168 V prvom rade verí celá Cirkev, ktorá udržuje, živí a podporuje moju vieru. Je to predovšetkým Cirkev, ktorá všade vyznáva Pána⁴³. S ňou a v nej sme zapojení a privedení aj my k vyznaniu: "Verím,veríme" Vieru a nový život v Kristovi sme dostali v Cirkvi prostredníctvom krstu. Podľa Rímskeho rituálu sa vysluhujúci krstu spytuje katechumena: "Čo žiadaš od svätej Cirkvi?" Odpoveď znie: "Vieru". "Čo ti dá viera?" - "Život večný"

169 Spása prichádza jedine od Boha; keďže však život viery dostávame prostredníctvom Cirkvi, ona je našou matkou: "Veríme Cirkvi ako matke nášho nového zrodzenia, teda nie v Cirkev, akoby ona bola pôvodcom našej spásy"⁴⁴. Pretože ona je našou matkou, je tiež vychovateľkou našej viery.

II. Reč viery

170 Neveríme vo formulky, ale v skutočnosť, ktorú vyjadrujú a ktorej sa nám naša viera dovoľuje "dotýkať". "Akt viery u veriaceho sa nezastavuje pri tom, čo bolo vyslovené, ale pri skutočnosti, ktorá bola vyslovená"⁴⁵. Avšak túto skutočnosť si približujeme pomocou formuliek viery. Tie nám umožňujú vyjadrovať a prenášať vieru, sláviť ju v spoločenstve, osvojovať si ju a stále intenzívnejšie z nej žiť.

171 Cirkev, ktorá je "stĺp a opora pravdy" (1 Tim 3,15), zachováva verne "vieru, raz a navždy odovzdanú svätým" (Júd 3). Ona nám zachováva pamiatku Kristových slov, ona prenáša z generácie na generáciu apoštolské vyznanie viery. Ako matka učí svoje deti hovoriť a tak aj chápať a komunikovať aj naša matka Cirkev nás učí reč viery, aby nás uviedla do chápania a života viery.

III. Jedna viera

172 Napriek množstvu jazykov, kultúr a národov Cirkev už celé stáročia neprestáva vyznávať svoju jedinú vieru, ktorú prijala od samého Pána. Táto viera sa prenáša jedným krstom, a je zakorenená v presvedčení, že všetci ľudia majú iba jediného Boha a Otca⁴⁶. Svätý Irenej z Lyonu, jeden zo svedkov tejto viery, hovorí:

173 "Cirkev, rozšírená po celom svete až po končiny zeme, prijala od apoštolov a ich žiakov vieru...Odvtedy (toto ohlasovanie a túto vieru) starostlivo chráni, akoby

bývala len v jednom dome, hoci je rozptýlená po celom svete. Verí tak, akoby mala jednu dušu a jedno srdce, a jednomyselne túto vieru ohlasuje, učí a podáva ďalej, akoby mala iba jedny ústa"⁴⁷

174 "Lebo aj keď sú na svete jazyky rozličné, sila podania je jedna a tá istá. Veď cirkvi založené v Germánii neveria alebo nepodávajú niečo iné, ani cirkvi v Hispánii či v krajoch Keltov, ani na Východe, ani v Egypte, ani v Líbii, ani tie, čo sú v strede sveta"⁴⁸... "Posolstvo Cirkvi je teda pravdivé a pevné, pretože v nej sa zjavila jediná cesta spásy pre celý svet"⁴⁹.

175 "Túto vieru, ktorú sme prijali od Cirkvi, starostlivo uchovávame, lebo ona omladze pôsobením Ducha Svätého poklad nesmiernej ceny, uzavretý v nádhernej nádobe; a mladne aj nádoba, ktorá ho obsahuje"⁵⁰.

ZHRNUTIE

176 Viera je osobný súhlas celého človeka s Bohom, ktorý sa zjavuje. Zahŕňa v sebe súhlas rozumu a vôle s Božím zjavením, ktoré Boh uskutočnil sám o sebe svojimi činmi a slovami.

177 "Veriť" teda obsahuje dvojaký vzťah: k osobe a k pravde; k pravde cez dôveru v osobu, ktorá o nej svedčí.

178 Nemôžeme veriť v nikoho iného iba v Boha Otca, Syna a Ducha Svätého

179 Viera je nadprirodzený Boží dar. Aby človek veril, potrebuje vnútorné prispenie Ducha Svätého.

180 "Veriť" - to predstavuje vedomé a slobodné ľudské konanie, ktoré zodpovedá dôstojnosti človeka.

181 "Veriť" znamená aktivitu Cirkvi. Viera Cirkvi predchádza, rodí, nesie a živí našu osobnú vieru. Cirkev je matkou všetkých veriacich. "Nikto nemôže mať Boha za Otca, kto nemá Cirkev za matku"⁵¹.

182 "Veríme všetko, čo obsahuje Božie slovo, napísané, alebo tradované, a čo Cirkev predkladá veriť ako zjavené od Boha"⁵².

183 Viera je nevyhnutne potrebná pre spásu. Potvrďuje to sám Pán: "Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený" (Mk 16,16).

184 "Viera je predchuť poznania, ktoré nás bude oblažovať v budúcom živote"⁵³.

---

¹ Dei Verbum 2

² Tamže 5

³ Rim 1,5; 16,26

⁴ Gn 12,1-4

⁵ Gn 23,4

⁶ Hebr 11,17

⁷ Gn 15,6

⁸ Rim 4,20

- ⁹ Gn 15,5
- ¹⁰ Gn 18,14
- ¹¹ Lk 1,48
- ¹² Lk 2,35
- ¹³ Jer 17,5-6; Ž 40,5; 146,3-4
- ¹⁴ Mk 9,7
- ¹⁵ Mt 11,27
- ¹⁶ Gal 1,15; Mt 11,25
- ¹⁷ Dei Verbum 5
- ¹⁸ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Scchönm. 3008
- ¹⁹ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 2, 9;
porov. I.Vatikánsky koncil: Denz.-Scchönm. 3010
- ²⁰ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3009
- ²¹ Mk 16,20; Hebr 2,4
- ²² I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3008-3010
- ²³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 171, 5, ad 3
- ²⁴ John Henry Newman, Apologia pro vita sua
- ²⁵ Sv.Anzelm, Proslogion
- ²⁶ Dei Verbum 5
- ²⁷ Sv.Augustín, Sermones 43, 7, 9
- ²⁸ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3017
- ²⁹ Gaudium et spes 36, 2
- ³⁰ Dignitatis humanae 10; porov. Codice di Diritto Canonico 748, 2
- ³¹ Dignitatis humanae 11
- ³² Tamže
- ³³ Mk 16,16; Jn 3,36; 6,40 a i.
- ³⁴ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3012
Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1532
- ³⁵ Mk 9,24; Lk 17,5; 22,32
- ³⁶ Jak 2,14-26
- ³⁷ Rim 15,13
- ³⁸ Sv.Bazil Cezarejský, Liber de Spiritu Sancto, 15, 36
Porov. Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 4, 1
- ³⁹ Lumen gentium 58

⁴⁰ Ján Pavol II. Redemptoris Mater, 18

⁴¹ Symbol apoštolov

⁴² Nicejsko-carhradské vyznanie viery v gréckom origináli

⁴³ Ty si ten, koho vyznáva svätá Cirkev za svojho Pána, spievame v chválospeve Te Deum ⁴⁴ Faustus de Riez, De Spiritu Sancto 1, 2

⁴⁵ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 1, 2, ad 2

⁴⁶ Ef 4,4-6

⁴⁷ Sv. Irenej Lyonský, Adversusu haereses 1, 10, 1-2

⁴⁸ Tamže

⁴⁹ Tamže, 5, 20, 1

⁵⁰ Tamže, 3, 24, 1

⁵¹ Sv. Cyprián z Kartága, De catholice unitate Ecclesiae

⁵² Pavol VI. Credo del popolo di Dio 20

⁵³ Sv. Tomáš Akvinský, Compendium, theologiae 1, 2

VERÍM

Apoštolské

vyznanie viery

Nicejsko-carhradské

vyznanie viery

Verím v Boha Verím v jedného Boha,
Otca všemohúceho Otca všemohúceho,
Stvoriteľa neba i zeme. Stvoriteľa neba i zeme,
sveta viditeľného i neviditeľného.

I v Ježiša Krista, Verím v jedného Pána, Ježiša Krista,
Jeho jediného Syna   jednorodeného Syna Božieho,
nášho Pána,   zrodeného z Otca pred všetkými vekmi;
Boha z Boha
Svetlo zo Svetla,
Pravého Boha z Boha pravého,
splodeného, nie stvoreného,
jednej podstaty s Otcom.
Skrze neho bolo všetko stvorené.
On pre nás ľudí a pre našu spásu
zostúpil z nebies.

ktorý sa počal
z Ducha Svätého,   A mocou Ducha Svätého
narodil sa z Márie Panny,   vzal si telo z Márie Panny
a stal sa človekom.
Za nás bol aj ukrižovaný
trpel za vlády Poncia Piláta   za vlády Poncia Piláta.
bol ukrižovaný, umrel   bol umučený a pochovaný.
a bol pochovaný.
Zostúpil k zosnulým,
tretieho dňa vstal z mŕtvych,   Ale tretieho dňa vstal z mŕtvych
podľa Písma
vstúpil na nebesia,   vstúpil do neba,
sedí po pravici Boha   sedí po pravici Otca.
Otca všemohúceho.
Odtiaľ príde   A zasa príde v sláve
súdiť živých i mŕtvych.   súdiť živých i mŕtvych
a jeho kráľovstvu nebude konca.
Verím v Ducha Svätého,   Verím v Ducha Svätého
Pána a Oživovateľa,
ktorý vychádza z Otca i Syna.
Jemu sa zároveň vzdáva
tá istá poklona a sláva
ako Otcovi a Synovi.
On hovoril ústami prorokov.
Verím v jednu, svätú,
v svätú Cirkev všeobecnú,   všeobecnú, apoštolskú Cirkev.
v spoločenstvo svätých,   Vyznávam jeden krst
v odpustenie hriechov,   na odpustenie hriechov.
vo vzkriesenie tela   A očakávam vzkriesenie mŕtvych
a v život večný.   a život budúceho veku.
Amen.   Amen.

DRUHÝ ODDIEL

Vyznanie kresťanskej viery

SYMBOLY VIERY

185 Kto hovorí "verím", ten súčasne vyznáva: "súhlasím s tým, čo my všetci veríme". Spoločenstvo vo viere potrebuje spoločnú reč viery, ktorá je záväzná pre všetkých a ktorá spája všetkých v tom istom vyznávaní.

186 Už od samého začiatku apoštolská Cirkev vyjadrovala a prenášala svoju vieru v krátkych formulkách, ktoré boli záväzné pre všetkých.¹ Už od prvopočiatkov sa Cirkev usilovala sústrediť, čo bolo pre jej vieru podstatné, do organicky člených súhrnov, ktoré boli určené predovšetkým kandidátom krstu:

Ved' táto skratka viery nebola zostavená tak, ako sa páčilo ľuďom, ale zo všetkých Písem sú vybrané tie najhlavnejšie časti, ktoré tvoria a dopĺňajú jednotné učenie viery. A ako horčičné semeno obsahuje v malom zrnku veľa konárov, tak aj táto viera obaluje niekoľkými slovami ako v lone všetko náboženské poznanie obsiahnuté tak v Starom, ako aj v Novom zákone.²

187 Takéto súhrny sa nazývajú "vyznania viery", lebo predstavujú súhrn viery, ktorú vyznávajú kresťania. Nazývajú sa tiež "Krédo" podľa slova "verím", ktoré býva umiestené na ich začiatku. Tiež sa zvyknú označovať ako "symboly viery".

188 Grécke slovo "symbolon" znamenalo polovicu zlomeného predmetu, napríklad pečate, ktorý sa používal ako potvrdenka. Zlomené časti sa prikladali k sebe, aby sa overila totožnosť nositeľa. Symbol viery je teda tiež poznávacím znakom a dôkazom spoločenstva veriacich. Symbolon označuje tiež zbierku, súhrn alebo stručný prehľad. Symbol viery je teda zbierka hlavných pravd viery. Preto predstavuje prvý a základný bod, na ktorý sa orientuje katechéza.

189 Prvé "vyznanie viery" sa vykonáva už pri krste. "Symbol viery" je teda v prvom rade *krstným* symbolom. Pretože krst sa udeľuje "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého" (Mt 28,19), pravdy viery, ktoré sa vyznávajú pri krste, sa členia podľa ich vzťahu k trom osobám Najsvätejšej Trojice.

190 Vyznanie viery sa teda člení na tri časti: V prvej sa venuje Bohu Otcovi a obdivuhodnému dielu jeho stvorenia, v druhej Ježišovi Kristovi a tajomstvu vykúpenia človeka a v tretej Duchu Svätému ako zdroju a základu nášho posväcovania.³ "To sú tri kapitoly našej krstnej pečate."⁴

191 "Tieto tri časti sú rozdielne, i keď navzájom previazané. Podľa jedného porovnania, ktoré sa často používa u Otcov, sa nazývajú *článkami*. Podobne ako aj medzi našimi údmí jestvuje isté členenie, ktoré ich odlišuje a navzájom oddeľuje, tak aj vo vyznaní viery sa oprávnene a správne nazývajú článkami pravdy, ktoré musíme veriť v jednotlivostiach a odlišným spôsobom".⁵ Podľa prastarej tradície, potvrdenej už u svätého Ambróza, sa zvyklo vyznanie viery členiť na *dvanásť* článkov, ktoré v súlade s počtom apoštolov symbolizujú aj súhrn apoštolskej viery.⁶

192 V priebehu storočí vznikli ako odpoveď na potreby rozličných dôb viaceré vyznania, čiže symboly viery: vyznania apoštolských a starovekých cirkví⁷, vyznanie "Quicumque", ktoré sa pripisuje svätému Atanázi⁸, vyznania viery niektorých koncilov⁹ alebo pápežov, ako napríklad "Fides Damasi"¹⁰ či "Krédo Božieho ľudu" (SPF) Pavla VI (1968).

193 Žiaden z týchto symbolov viery z rozličných etáp života Cirkvi sa nemôže pokladať za prekonaný a zbytočný. Pomáhajú nám aj dnes dosahovať a prehĺbovať vieru, ktorá sa vyznávala vždy prostredníctvom postupne vznikajúcich súhrnov. Spomedzi všetkých osobitné postavenie v živote Cirkvi zaujímajú dve:

194 *Apoštolské vyznanie viery* (Symbol apoštolov), ktoré sa nazýva tak preto, lebo sa právom považuje za verné zhrnutie viery apoštolov. Je to staré krstné vyznanie viery Rímskej Cirkvi. Jeho veľká vážnosť vplýva z toho, že "je to symbol, ktorý ochraňuje Rímska Cirkev, kde sídlil Peter, prvý z apoštolov a kde sa jeho text začal spoločne odriekať".¹¹

195 *Nicejsko-carhradské vyznanie viery* si získalo veľkú vážnosť tým, že vzniklo na prvých ekumenických konciloch (325 a 381). Je spoločné aj dnes pre všetky veľké Cirkvi

Východu aj Západu.

196 Náš výklad viery bude sledovať apoštolské vyznanie, ktoré vlastne predstavuje "najstarší rímsky katechizmus". Výklad sa bude dopĺňať neprestajnými odkazmi na nicejsko- carhradské vyznanie, ktoré je často jednoznačnejšie a detailnejšie.

197 Tak ako v deň nášho krstu, keď sa celý náš život podriadil pravidlám tohto učenia¹², prijmime tento symbol našej viery, ktorá dáva život. Odriekať s vierou Krédo znamená vstupovať do spoločenstva s Bohom Otcom, Synom a Duchom Svätým a tiež do spoločenstva s celou Cirkvou, ktorá nám sprostredkuje vieru a v ktorej lone aj veríme:

*Tento symbol je duchovnou pečatou, je meditáciou nášho srdca a stále bdelou strážou; je pokladom našej duše.*¹³

-----

¹ Porov. Rim 10,9; 1 Kor 15,3-5

² Sv.Cyryl Jeruzalemský, Catecheses illuminandorum 5, 12

³ Rímsky katechizmus 1, 1, 3

⁴ Sv.Irenej Lyonský, Demonstratio apostolica 100

⁵ Rímsky katechizmus 1, 1, 4

⁶ Porov. sv.Ambróz, Explantio Symboli 8

⁷ Porov. Denz.-Schönm. 1-64

⁸ Porov. tamže, 75-76

⁹ Toledské (675),Lateránske (1215),Lyonské (1274),

Pia IV v bule Iniunctum nobis (1862-1870)

¹⁰ Porov. Denz.-Schönm. 71-72

¹¹ Sv.Ambróz, Explantio Symboli 7

¹² Porov. Rim 6,17

¹³ Sv.Ambróz, Explantio Symboli 1

PRVÁ KAPITOLA VERÍM V BOHA OTCA

198 Naše vyznanie viery sa začína s *Bohom*, lebo "Boh je prvý a posledný" (Iz 44,6), je začiatok a koniec všetkého. Začína sa s Bohom Otcom, lebo Otec je prvá božská osoba Najsvätejšej Trojice; naše vyznanie sa začína stvorením neba i zeme, lebo stvorenie je začiatkom a základom všetkých Božích diel.

1. článok

"VERÍM V BOHA OTCA VŠEMOHÚCEHO STVORITEĽA NEBA I ZEME"

1. p a r a g r a f

VERÍM V BOHA

199 "Verím v Boha" - toto prvé tvrdenie vyznania viery je aj najzákladnejšie. Celé vyznanie hovorí o Bohu; ak spomína človeka a svet, je to vždy vo vzťahu k Bohu. Všetky články Kréda sú závislé na prvom podobne, ako aj všetky prikázania vysvetľujú prvé. Ostatné články nám umožňujú lepšie poznávať Boha v postupnosti, v ktorej sa on sám stále vo väčšej miere zjavoval ľuďom. "Veriaci najprv vyznávajú, že veria v Boha".¹

I. "Verím v jedného Boha"

200 Týmito slovami sa začína nicejsko-carhradské vyznanie. Vyznávanie jedinstvi Boha, ktorá má základ v Božom zjavení Starej zmluvy, sa nedá oddeliť od viery v Božiu existenciu a je rovnako podstatná. Boh je jediný; niet iného okrem jedného Boha: "Kresťanská viera vyznáva, že je iba jeden Boh, a to svojou prirodzenosťou, svojou podstatou a svojím bytím".²

201 Izraelovi, svojmu vyvolenému ľudu, sa Boh zjavil ako jediný: "Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný! A ty budeš milovať Pána, Boha svojho, celým srdcom svojím, celou dušou svojou a celou silou svojou" (Dt 6,4-5). Prostredníctvom svojich prorokov Boh vyzýva Izraela a všetky národy, aby sa obrátili k nemu, jedinému: "Ku mne sa obráťte, spasené budú všetky končiny zeme, veď ja som Boh a iného niet...nech sa predomnou skloní každé koleno, (na mňa) prisahať bude každý jazyk, keď povie: Len v Pánovi je pravda a moc" (Iz 45, 22-24).³

202 Aj sám Ježiš potvrdzuje, že Boh je "jediným Pánom" a že ho treba milovať "z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysle a z celej svojej sily".⁴

Súčasne vyhlasuje, že aj on je "Pán".⁵ Vyznanie, že "Ježiš je Pán" je súčasťou kresťanskej viery a neprotirečí viere v jediného Boha. Viera v Ducha Svätého, "ktorý je Pán a Oživovateľ", tiež nezavádza žiadne delenie jediného Boha:

*My pevne veríme a úprimne vyznávame, že je iba jeden pravý Boh, večný a nesmierny, nepochopiteľný, všemohúci a nevyjadriteľný, Otec, Syn a Duch Svätý: tri osoby, ale jedna existencia, jedna podstata a absolútne jednotná prirodzenosť.*⁶

II. Boh zjavuje svoje meno

203 Svojmu izraelskému ľudu sa Boh zjavil, keď mu dal spoznať svoje meno. Menom sa vyslovuje podstata, totožnosť osoby a zmysel jej života. Boh má meno. Nie je to teda anonymná sila. Prezradiť svoje meno znamená dať sa spoznať iným, to znamená do istej miery vydať samého seba, aby sme sa sprístupnili, aby sme boli schopní dať sa dôvernejšie spoznávať a osobne nazývať.

204 Boh sa svojmu ľudu zjavoval postupne pod rozličnými menami, ale až zjavenie Božieho mena, ktorého sa dostalo Mojžišovi v teofánii horiaceho kra na prahu Exodu a bezprostredne pred zmluvou na Sinaji, sa ukázalo ako podstatné pre Starú i Novú zmluvu.

Živý Boh

205 Boh zavolał Mojžiša do blízkosti horiaceho kríka, ktorý nezaráal, a povedal Mojžišovi: "Ja som Boh tvojho otca Abraháma, Boh Izáka a Boh Jakuba" (Ex 3,6). Boh je teda Bohom otcov, je ten, ktorý povolal a sprevádzal patriarchov na ich putovaní. On je Boh verný a súcitný, ktorý pamätá na nich a na svoje prisľúbenia; prichádza, aby ich potomkov vyslobodil z otroctva. On je Boh, ktorý toto môže a chce urobiť mimo priestoru a času, ktorý chce a vloží celú svoju všemohúcnosť do práce na svojom pláne.

"Ja som, ktorý som"

A Mojžiš sa opýtal opäť Boha: "Hľa, keď pôjdem k Izraelitom a poviem im: »Boh vašich otcov poslal ma k vám«, oni sa budú opytovať: »Aké je jeho meno?« Čo im mám odpovedať?" Tu riekol Boh Mojžišovi: "Ja som, ktorý som" a dodal: "Toto povieš Izraelitom: »Ja - som ma k vám poslalk...toto je moje meno naveky a takto ma budú vzývať z pokolenia na pokolenie" (Ex 3,13-15).

206 Keď Boh zjavuje svoje tajomné meno YHWH - "Ja som, ktorý je", alebo "Ja som ten, ktorý som", či "Ja som, ktorý ja som", Boh hovorí, že jestvuje a akým menom ho treba nazývať. Toto Božie meno je tajomné, ako je tajomstvom aj samotný Boh. Je súčasne zjaveným menom, ale aj odmietnutím mena; ním sa najlepšie vyjadruje Boh ako taký, ktorý jestvuje nekonečne a nad všetkým, čo môžeme pochopiť alebo povedať: On je "Boh skrytý" (Iz 45,15), jeho meno je nevysloviteľné⁷, on je Boh, ktorý sa približuje k ľuďom.

207 Keď Boh zjavuje svoje meno, zjavuje súčasne svoju vernosť, ktorá je od vekov a navždy, platná pre minulosť ("Ja som Boh tvojich otcov" - Ex 3,6) i pre budúcnosť (Ja budem s tebou" - Ex 3,12). Boh, ktorý zjavuje svoje meno ako "Ja som", sa zjavuje ako Boh, ktorý je vždy prítomný pri svojom ľude, aby ho spasil.

208 Pred očarujúcou a tajomnou Božou prítomnosťou človek objavuje svoju nepatnosť. Pri horiacom kríku Mojžiš odkladá svoju obuv a zahaľuje si zrak pred tvárou Božej svätosti.⁸ Pred slávou trojnásobne svätého Boha Izaiáš zvolá: "Beda mi,

áno, som stratený, veď som mužom perí nečistých" (Iz 6,5). Pred Božími znameniami, ktoré koná Ježiš, Peter vykrikuje: "Pane, odíď odo mňa, lebo som človek hriešny" (Lk 5,8). Ale preto, že Boh je svätý, môže odpustiť človekovi, ktorý si pred ním uzná svoju hriešnosť: "Nevylejem rozpálený svoj hnev...veď som ja Boh, a nie človek, svätý uprostred teba" (Oz 11,9). Podobne hovorí aj apoštol Ján: "Upokojíme si pred ním srdce. Lebo keby nám srdce niečo vyčítalo, Boh je väčší ako naše srdce a vie všetko" (1 Jn 3,19-20).

209 *Izraelský ľud nevyslovuje Božie meno z úcty k jeho svätosti. Pri čítaní Svätého písma sa zjavené Božie meno nahrádza božím titulom "Pán" (Adonai, grécky Kyrios). Týmto titulom sa bude oslavovať aj Ježišovo Božstvo: "Ježiš je Pán".*

"Boh je milostivý a láskavý"

210 Po hriechu Izraela, ktorý sa odvrátil od Boha, aby uctieval zlaté teľa⁹, Boh vypočuje Mojžišovo orodovanie a súhlasí s tým, že pôjde uprostred neverného ľudu, aby mu preukazoval svoju lásku¹⁰. Mojžišovi, ktorý si žiada vidieť jeho veľbu, Boh odpovedá: "Predvediem pred tebou všetku svoju nádheru a pred tebou vyslovím aj meno Pánovo (YHWH - Ex 33,18-19). Potom Pán prechádza popred neho a volá: "Pán, Pán (YHWH, YHWH) je milostivý a láskavý Boh, zhovievavý a veľmi milosrdný a verný" (Ex 34,5-6). Mojžiš teda vyznáva Pána ako Boha, ktorý odpúšťa.¹¹

211 Božie meno "Ja som" alebo "On je" vyjadruje Božiu vernosť, ktorý napriek nevere a hriechom ľudí, napriek trestu, ktorý si za ne zasluhujú, "tisícom preukazuje milosrdenstvo" (Ex 34,7). Boh zjavuje, že je "bohatý na milosrdenstvo" (Ef 2,4) a zachádza tak ďaleko, že vydá svojho vlastného Syna. Tým, že Ježiš položil svoj život, aby nás vyslobodil z hriechu, preukazuje nám, že aj on nosí to isté Božie meno: "Keď vyzdvihnete Syna človeka, poznáte, že Ja Som" (Jn 8, 28).

Jedine Boh JE

212 V priebehu storočí mohla viera Izraela rozvinúť a prehĺbiť bohatstvá, ktoré sú obsiahnuté v zjavení Božieho mena. Boh je jediný, okrem neho niet bohov.¹² Prekračuje svet a dejiny. On urobil nebo a zem: "Ony sa pominú, ale ty zostaneš; rozpadnú sa sťa odev...Ale ty ostávaš vždy ten istý a tvoje roky sú bez konca" (Ž 102,27-28). U neho "niet premeny ani zatmenia z obratu" (Jak 1, 17). On je "ten, ktorý JE" odvždy a navždy, a preto zostáva verný sebe a svojim prisľúbeniam.

213 Zjavenie nevysloviteľného mena "Ja som ten, ktorý SOM" obsahuje teda pravdu, že jedine Boh JE. Už preklad Septuaginty (najstarší a najdôležitejší preklad Starého zákona do gréčtiny z 3.-2. st. pred Kr) ako aj cirkevná tradícia chápali Božie meno v tom zmysle, že Boh je plnosť Bytia a všetkej dokonalosti, je bez počiatku a bez konca. Ak teda všetky stvorenia dostali od neho svoje bytie a všetko to, čo majú, on jediný, jeho Bytie a on sám je všetko, čím je, od seba samého.

III. Boh, "Ten, ktorý JE" je Pravda a Láska

214 Boh, čiže "ten, ktorý JE" sa zjavil Izraelitom ako "veľmi láskavý a verný" (Ex 34,6). Tieto dva výrazy vyjadrujú stručne bohatstvá Božieho mena. Vo všetkých svojich dielach ukazuje Boh svoju láskavosť, svoju dobrotu, svoje milosrdenstvo, svoju lásku; ale tiež svoju vytrvalosť, stálosť, vernosť a pravdivosť: "Tvoje meno budem oslavovať, pretože si milosrdný a verný" (Ž 138,2).¹³ On je Pravda, lebo "Boh je svetlo a niet v ňom nijakej tmy" (1 Jn 1,5), je Láska, ako o ňom svedčí apoštol Ján (1 Jn 4,8).

Boh je Pravda

215 "Pravda je podstatou tvojich slov a všetky rozsudky tvojej spravodlivosti sú večné" (Ž 119,160). "A teraz, Pane Bože, ty si Boh a tvoje slová sú pravda" (2 Sam 7,28); preto sa Božie prisľúbenia vždy uskutočnia.¹⁴ Boh je Pravda samotná, preto sa vo svojich slovách nemôže myliť. V úplnej dôvere sa môžeme spoľahnúť na pravdivosť a na vernosť jeho slova vo všetkom. Začiatkom hriechu a pádu človeka bolo klamstvo pookúšiteľa, ktorý navádza na pochybnosti o Božích slovách, o jeho добрôte a vernosti.

216 Božia pravda je múdrosť, ktorá riadi celý poriadok stvorenia a spravovania sveta.¹⁵ Boh, ktorý sám "stvoril nebo a zem (Ž 115,15), iba sám môže dávať pravdivé poznanie každej veci, ktorá bola stvorená vo vzťahu k nemu.¹⁶ 217 Boh je pravdivý aj vtedy, keď zjavuje sám seba: učenie viery, ktoré prichádza od Boha, je "náukou pravdy" (Mal 2, 6). Keď pošle svojho Syna na svet, dá mu za úlohu, "aby vydal svedectvo pravde" (Jn 18,37): "A vieme, že prišiel Boží Syn a dal nám schopnosť poznať toho Pravého" (1 Jn 5,20).¹⁷

Boh je Láska

218 V priebehu svojich dejín mohol Izrael postupne spoznať, že Boh mal iba jeden dôvod, aby sa mu zjavil, a tiež že si ho vyvolil spomedzi všetkých národov, aby patril iba jemu: svoju, zo strany človeka ničím nezaslúženú lásku.¹⁸ Izrael mohol tiež, vďaka svojim prorokom, pochopiť, že to bolo iba z lásky, ak ho Boh neprestal ochraňovať¹⁹ a odpúšťať mu jeho neveru a hriechy.²⁰

219 Lásku Boha voči Izraelovi možno porovnávať s láskou otca k svojmu synovi.²¹ Táto láska je silnejšia ako láska matky voči vlastným deťom.²² Boh miluje svoj ľud viac ako snúbenec svoju milovanú²³; táto láska víťazí aj nad najhoršími spreneverami²⁴, ba smeruje až k najvzácnejšiemu daru: "Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna" (Jn 3, 16).

220 Božia láska je "večná" (Iz 54,8): "Nech sa i vrchy odstúpia a kopce nech sa otrasú, láska moja od teba neodstúpi" (Iz 54, 10). "Láskou odvekou som si ťa zamiloval, preto som ti zachoval priazeň" (Jer 31,3).

221 Svätý Ján ide ešte ďalej, keď hovorí: "Boh je Láska" (1 Jn 4,8.16): Láskou je samotné Božie bytie. Keď v plnosti časov pošle svojho jediného Syna a Ducha lásky, odhalí súčasne svoje najvnútornejšie tajomstvo²⁵: On sám je vlastne večnou výmenou lásky: Otec, Syn a Duch Svätý. A nám určil, aby sme mali na nej podiel.

IV. Dôsledok viery v jediného Boha

222 Veriť v jediného Boha, milovať ho celou svojou bytosťou, to má pre celý náš život nesmierne dôsledky:

223 *Znamená to spoznať Božiu veľkosť a velebu:* "Áno, Pán je tak vznešený, že prevyšuje naše chápanie (Jób 36,26). Preto Bohu treba "slúžiť prvému".²⁶

224 *Znamená to žiť v pôsobení milosti:* Ak je Boh jediný, všetko, čo sme a čo máme, pochádza od neho: "Čo máš, čo si nedostal?" (1 Kor 4,7). "Čím sa odvdáčim Pánovi za všetko, čo mi dal?" (Ž 116,12).

225 *Znamená to spoznávať jednotu a opravdivú dôstojnosť všetkých ľudí:* všetci sú stvorení "na obraz a podobu Boha" (Gn 1,26).

226 *Znamená to správne používať stvorené veci: viera v jediného Boha nás vedie k tomu, aby sme užívali zo všetkého, čo nie je on, a to v takej miere, aká nás privádza k nemu, a odvracali sa od toho, čo nás od neho oddiaľuje.*²⁷

Môj Pán a môj Boh, zober mi všetko, čo ma vzdľahuje od teba.

Môj Pán a môj Boh, daj mi všetko, čo ma približuje k tebe.

*Môj Pán a môj Boh, odveď ma odo mňa samého, aby som sa ti daroval celý.*²⁸

227 *Znamená to dôverovať Bohu v každej situácii, teda aj v protivenstvách. Modlitba svätej Terézie od Ježiša to vyjadruje obdivuhodne:*

Nech ma nič nezmätie, nech ma nič nevystraší.

Všetko sa pominie, len Boh sa nemení.

Trpezlivosťou sa dosiahne všetko. Tomu, kto má Boha,

*nebude nič chýbať. Boh sám mu postačí.*²⁹

ZHRNUTIE

228 "Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný..." (Dt 6,4; Mk 12,29). "Je nevyhnutné, aby najvyššie Bytie bolo jediné, to znamená bez seberovného...Ak Boh nie je jediný, nie je Bohom".³⁰

229 Viera v Boha nás privádza k tomu, aby sme sa obracali k nemu samému ako k nášmu prvopočiatku a k nášmu poslednému cieľu; pred ním sa nič nesmie uprednostniť ani ho ničím nahradiť.

230 Hoci sa Boh zjavuje, zostáva nevysloviteľným tajomstvom: "Keby si ho chápal, nebol by už Bohom".³¹

231 Boh našej viery sa zjavil ako ten, ktorý "JE"; dal sa spoznať ako "veľmi milostivý a verný" (Ex 34,6). Jeho bytie je súčasne Pravda a Láska.

2. p a r g r a f

O T E C

I. "V mene Otca i Syna i Ducha Svätého"

232 Kresťania sú pokrstení "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého" (Mt 28,19). Predtým trikrát odpovedajú "verím" na trojnásobnú otázku, keď sa od nich žiada, aby vyznali vieru v Otca, Syna a v Ducha Svätého: "Viera všetkých kresťanov spočíva na Trojici".³²

233 Kresťania sú pokrstení "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého", teda nie "v ich menách"³³, lebo je len jeden Boh: všemohúci Otec, jeho jediný Syn a Duch Svätý - Najsvätejšia Trojica.

234 Tajomstvo Najsvätejšej Trojice je ústredným tajomstvom viery a kresťanského života. Je to tajomstvo Boha v ňom samom. Je teda prameňom všetkých ostatných tajomstiev viery a svetlom, ktoré ich osvetľuje. Je

najzákladnejším a najpodstatnejším zaúčaním do "hierarchie právd viery".³⁴ "Celé dejiny spásy sú len dejinami cesty a prostriedkov, ktorými sa pravý a jediný Boh Otec, Syn a Duch Svätý zjavuje, zmieruje a spája s ľuďmi, ktorí sa odvracajú od hriechu".³⁵

235 V tomto paragrafe si v krátkosti vysvetlíme, akým spôsobom sa zjavilo tajomstvo Najsvätejšej Trojice (I), ako Cirkev formulovala učenie viery o tomto tajomstve (II) a nakoniec ako Boh Otec uskutočňuje prostredníctvom božského pôsobenia Syna a Ducha Svätého svoj "milostivý plán" stvorenia, vykúpenia a posvätenia (III).

236 *Cirkevní Otcovia rozlišujú medzi Teológiou a Ekonómiou. Prvý termín označuje tajomstvo vnútorného života Boha - Trojice, druhý všetky Božie skutky, v ktorých sa zjavuje a ktorými sprostredkúva svoj život. Prostredníctvom ekonómie sa nám zjavuje Teológia a naopak: teológia vysvetľuje všetku ekonómiu. Božie diela prezrádzajú, čím je Boh sám v sebe; a obrátene: tajomstvo jeho vnútorného Bytia osvetľuje dômyselnosť všetkých jeho diel. Tak podobne je to aj medzi ľuďmi. Človek sa prejavuje vo svojom konaní. Čím lepšie poznáme nejakého človeka, tým viac vieme pochopiť aj jeho konanie.*

237 Trojica je tajomstvom viery *sensu stricto*, v prísnom zmysle slova; je jedným z "tajomstiev, skrytých v Bohu, ktoré môžeme spoznať len tak, keď sa nám zjavia zhora".³⁶ Boh nepochybne zanechal stopy svojho trojitého bytia vo svojom diele stvorenia a v zjavení Starého zákona. Ale vnútorná skrytosť Božieho bytia ako Svätej Trojice robí toto tajomstvo neprístupným pre rozum ako aj pre vieru Izraela pred vtelením Božieho Syna a pred zoslaním Ducha Svätého.

II. Zjavenie Boha ako Trojice

Otec je zjavený synom.

238 Vzývanie Boha ako "Otca" je známe v mnohých náboženstvách. Božstvo sa často považuje za "otca bohov a ľudí". Izraeliti volajú Boha Otcom ako Stvoriteľa sveta.³⁷ Boh je Otcom ešte viac aj preto, že je pôvodcom Zmluvy a darcom Zákona Izraelovi, "svojmu prvorodenému synovi" (Ex 4,22). Nazýva sa tiež kráľom Izraela.³⁸ A celkom osobitne je "Otcom chudobných, sirôt a vdov, ktoré sú pod jeho milujúcou ochranou".³⁹

239 *Tým, že sa rečou viery označuje Boh menom "Otec", naznačujú sa predovšetkým dva aspekty: Boh je prvopočiatkom všetkého a transcendentnou autoritou a súčasne milujúcou dobrotivosťou a starostlivosťou o všetky svoje deti. Táto rodičovská Božia nežnosť sa môže vyjadriť tiež obrazom materinskej starostlivosti⁴⁰, čo poukazuje na Božiu imanentnosť, na osobné spojenie medzi Bohom a jeho stvorením. Reč viery takto čerpá z ľudskej skúsenosti rodičov, ktorí sú do istej miery prvými predstaviteľmi Boha pre človeka. Ale táto skúsenosť tiež hovorí, že ľudskí rodičia sú slabí a môžu aj znetvoriť tvár otcovstva a materstva. Treba teda pripomenúť, že Boh prekračuje ľudské rozlišovanie pohlaví. On nie je ani mužom, ani ženou, on je Boh. Presahuje teda ľudské chápanie otcovstva a materstva⁴¹, pričom on je počiatkom a mierou všetkého⁴²: nikto nie je otcom v miere, ako je ním Boh.*

240 Ježiš zjavil, že Boh je "Otec", a to v zmysle dovtedy neslýchanom: nie je Otcom len ako Stvoriteľ, ale je Otcom večne aj vo vzťahu k svojmu jedinému Synovi, ktorý je zasa Synom vo vzťahu k svojmu Otcovi: "Nik nepozná Syna, iba

Otec, ani Otca nepozná nik, iba Syn a ten, komu to Syn bude chcieť zjaviť" (Mt 11,27).

241 Apoštoli preto vyznávali Ježiša ako "Slovo, ktoré bolo na počiatku u Boha a to Slovo bolo Boh" (Jn 1,1), ako "obraz neviditeľného Boha" (Kol 1,15), ako "odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty" (Hebr.1,3).

242 Podľa ich príkladu a podľa apoštolskej tradície na prvom Nicejskom ekumenickom koncile v roku 325 Cirkev vyznala, že Syn je "jednej podstaty" s Otcom, čo znamená, že je spolu s Otcom jeden Boh. Druhý ekumenický koncil, ktorý sa zišiel v roku 381 v Carihrade, zachoval tento výraz vo svojej formulácii nicejského Kréda a vyznáva "jednorodného Syna Božieho, zrodého z Otca pred všetkými vekmi, Boha z Boha, Svetlo zo Svetla, Boha pravého z pravého Boha, nie stvoreného, jednej podstaty s Otcom".⁴³

Otca aj Syna zjavuje Duch Svätý

243 Pred svojím umučením Ježiš prisľubuje zoslanie "iného Tešiteľa" (Obrancu) Ducha Svätého. Pôsobí už od stvorenia⁴⁴, voľakedy hovorieval "skrze prorokov" (Nicejsko-carihradské vyznanie viery) a teraz bude s učeníkmi a v nich⁴⁵, aby ich učil⁴⁶ a uvádzal "do celej pravdy" (Jn 16,13). Takto sa Duch Svätý zjavuje ako iná božská osoba vo vzťahu k Ježišovi a Otcovi.

244 Večný pôvod Ducha Svätého sa zjavuje v jeho poslaní v čase. Apoštolom a Cirkvi ho zoslal Otec v mene Syna a tiež osobne Syn, keď sa zas vrátil k Otcovi.⁴⁷ Zoslanie osoby Ducha Svätého po Ježišovom oslavení⁴⁸ zjavuje v plnosti tajomstvo Najsvätejšej Trojice.

245 Apoštolskú vieru, týkajúcu sa Ducha Svätého, vyznáva druhý ekumenický koncil v Carihrade v roku 381: "Veríme v Ducha Svätého, Pána a Oživovateľa, ktorý vychádza z Otca".⁴⁹ Cirkev tým vyznáva Otca "za prameň a počiatok celého Božstva".⁵⁰ Večný pôvod Ducha Svätého však neznamená, že by nemal nijaký vzťah k počiatku Syna; "Duch Svätý, ktorý je treťou Božskou osobou Trojice, je Boh, rovný s Otcom a so Synom, ktorý je tej istej podstaty a rovnakej prirodzenosti...Nehovorí sa predsa, že je Duchom Otca, ale zároveň Duchom Otca aj Syna".⁵¹ Krédo Carihradského koncilu vyznáva: "Jemu sa zároveň vzdáva tá istá poklona a sláva ako Otcovi a Synovi".⁵²

246 Latinská tradícia Kréda vyznáva, že Duch "vychádza z Otca i Syna (*filioque*)". Florentský koncil v roku 1438 vysvetľuje: "Duch Svätý má svoju podstatu a svoje bytie zároveň z Otca i Syna a večne vychádza z Jedného i z Druhého ako jediný princíp a jediný výdych... A pretože všetko, čím je Otec, sám Otec dáva svojmu jedinému Synovi, keď ho plodí, s výnimkou svojho vlastného otcovského bytia. Aj vychádzanie Ducha Svätého zo Syna pochádza večne od jeho Otca, ktorý ho večne plodí".⁵³

247 Tvrdenie "*filioque*" sa nenachádza vo vyznaní, ktoré sa prijalo v roku 381 v Carihrade. Ale podľa starej latinskej a alexandrijskej tradície pápež svätý Lev to vyhlásil za dogmu už v roku 447⁵⁴, teda ešte skôr, ako Rím spoznal a prijal v roku 451 na Chalcedonskom koncile vyznanie z roku 381. Používanie tejto formuly v Kréde sa v latinskej liturgii pripúšťalo postupne (medzi VIII. a XI. storočím). Začlenenie formuly *filioque* do nicejsko-carihradského vyznania v latinskej liturgii predstavuje ešte aj doteraz rozdiel oproti ortodoxným cirkvám.

248 *Východná tradícia vyjadruje najskôr povahu prvotného pôvodu Ducha Svätého z Otca. Keď vyznáva, že Duch "vychádza z Otca" (Jn 15,26), tvrdí, že pochádza z Otca skrze Syna.⁵⁵ Západná tradícia vyjadruje najprv spoločenstvo jednej podstaty medzi Otcem a Synom, keď hovorí, že Duch pochádza z Otca i Syna (filioque). Tvrdí to "premyslene a rozvážne"⁵⁶, lebo večný poriadok Božích Osôb v ich nedeliteľnom spoločenstve zahŕňa aj skutočnosť, že Otec je prvopočiatkom Ducha, pretože je "počiatkom bez počiatku"⁵⁷, a súčasne aj skutočnosť, že keď je Otcem jediného Syna, vytvára s ním "jediný princíp, z ktorého pochádza Duch Svätý."⁵⁸ Táto zákonitá komplementárnosť, ak sa príliš nepritvrdzuje, nedotýka sa identity viery, v realite toho istého vyznávaného tajomstva.*

III. Svätá Trojica v učení viery

Formovanie trojičnej dogmy

249 Zjavená pravda o Najsvätejšej Trojici sa stala už na začiatku podstatným znakom živej viery Cirkvi, najmä prostredníctvom krstu. Nachádza svoj výraz, v pravidle krstnej viery, formulovala sa v ohlasovaní, v katechéze a v modlitbe Cirkvi. Podobné formulácie sa nachádzajú už v apoštolských spisoch. Príkladom môže byť pozdrav, ktorý sa prevzal aj do eucharistickej liturgie: "Milosť Pána Ježiša Krista a Božia láska i spoločenstvo Svätého Ducha nech je s vami všetkými" (2 Kor 13,13).⁵⁹

250 Počas prvých storočí sa Cirkev snažila jasnejšie formulovať svoju trojičnú vieru, a to aby prehĺbila svoje vlastné chápanie viery a tiež, aby sa bránila proti omylom, ktoré ju deformovali. To bola práca starých koncilov, ktorú podporovala aj teologická činnosť cirkevných Otcov a zmysel pre vieru kresťanského ľudu.

251 *Na formulovanie dogmy o Trojici musela Cirkev vyvinúť vlastnú terminológiu za pomoci filozofických poznatkov: "podstata", "osoba", "hypostáza", "vzťah" a pod. Nepodriadila pritom vieru ľudskej múdrosti, ale dala termínom nový význam, termínom, ktorých poslaním sa stalo, aby označovali nevysloviteľné tajomstvo, "nekonečne prevyšujúce všetko, čo môžeme chápať na ľudskej rovine".⁶⁰*

252 Cirkev používa termín "*substancia - podstata*" (nahrádza sa niekedy aj výrazmi "*essencia - bytie*", alebo aj "*natura - prirodzenosť*") na označenie existencie Boha v jeho jednote; ďalej je to termín "*persona*" (osoba) alebo alebo "*hypostáza*" na označovanie Otca, Syna a Ducha Svätého v ich vzájomnej reálnej odlišnosti; termín "*relatio*" (vzťah) sa využíva na pomenovanie skutočnosti, že odlišnosť troch božských osôb spočíva v pomere jedného a k ostatným.

Dogma o Svätej Trojici

253 *Trojica je jedna. My nevyznávame troch bohov, ale jedného Boha v troch osobách: "Trojicu jednej podstaty".⁶¹ Božie osoby nedelia jediné Božstvo, ale každá z nich je celý Boh: "Otec je to isté ako Syn, Syn to isté ako Otec, Otec a Syn sú to isté ako Duch Svätý, to znamená svojou podstatou jeden Boh".⁶² "Každá z troch osôb je tá istá realita, čiže podstata, bytie alebo Božia prirodzenosť".⁶³*

254 *Božské osoby sa od seba skutočne líšia. "Boh je jediný, ale nie osamotený".⁶⁴ "Otec", "Syn", "Duch Svätý", to nie sú jednoduché mená, ktoré označujú spôsoby Božieho bytia; medzi sebou sa navzájom reálne líšia: "Ten, kto je Syn, nie je Otec, kto je Otec, nie je Syn ani Duch Svätý nie je ten, kto je Otec alebo Syn."⁶⁵ Líšia sa medzi sebou svojimi vzťahmi pôvodu: "Otec je ten, kto plodí, Syn je splodený a Duch Svätý pochádza z oboch".⁶⁶ Božská Jednota je trojičnosť.*

255 *Božské osoby sú vo vzájomnom vzťahu. Keďže reálne rozlišovanie osôb nerozdeľuje Božiu jednotu, ich vzájomná odlišnosť spočíva jedine v ich vzťahoch, v pomere jedného k ostatným: "Ich menami, ktoré sa vzťahujú na osoby, sa naznačuje vzťah Otca k Synovi, Syna k Otcovi a Ducha Svätého k obidvom; aj keď sa hovorí o týchto troch osobách a máme na mysli uvedené vzťahy, veríme predsa len v jedinú prirodzenosť- naturu alebo podstatu- substanciu".⁶⁷ Skutočne, "všetko je v nich jedno, kde vzťahy si neprotirečia".⁶⁸ "Ako dôsledok tejto jednoty je Otec úplne celý v Synovi a úplne celý v Duchu Svätom; Syn je úplne celý v Otcovi a úplne celý aj v Duchu Svätom; Duch je úplne celý v Otcovi a úplne celý aj v Synovi".⁶⁹*

256 Svätý Gregor Naziánsky, ktorého nazývajú aj "Teológom" zveruje tento súhrn trojičnej viery carhradským katechumenom takto:

Predovšetkým zachovajte mi tento vzácny poklad, za ktorý som žil a bojujem a s ktorým chcem aj umrieť, ktorý mi pomáhal znášať všetko zlo a opovrhovať všetkými radovánkami: mám na mysli vyznanie viery v Otca, Syna a Ducha Svätého. Dnes vám ho odovzdam. Kvôli tomu vás čoskoro ponorím do vody a zdvihnem z nej. Dávam vám ho ako spoločníka a ochrancu celého vášho života. Odovzdam vám jediné Božstvo a Silu, ktorá je Jedna v Trojici a obsahuje Trojicu rozličným spôsobom. Božstvo bez nerovnosti podstaty alebo prirodzenosti, bez vyššieho stupňa, ktorý povyšuje nižšieho, alebo ponizuje... Z troch nekonečných nekonečná spolupodstatnosť. Každý je celý Boh braný sám o sebe... Boh v Trojici, ktorých skúmame vedno... Len čo začnem myslieť na Jednotu, zaplaví ma mojím jasom Trojica. Len čo začnem myslieť na Trojicu, uchváti ma jednota.⁷⁰

IV. Božie diela a trojičné poslanie.

257 "Ó Trojica, svetlo blažené, Prapočiatočná Jednota!"⁷¹ Boh je večná blaženosť, nesmrteľný život, svetlo bez súmraku. Boh je Láska: Otec, Syn a Duch Svätý. Boh sa chce slobodne, sám od seba, podeliť so slávou svojho blaženého života. Také je Jeho "dobrotivé rozhodnutie"⁷², ktorým nás ešte pred stvorením sveta predurčil vo svojom milovanom Synovi "aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho adoptovanými Synmi" (Ef 1, 4-5), to jest, aby sme sa "stali podobnými obrazu jeho Syna" (Rim 8,29), a vďaka "Duchu adoptívneho synovstva (Rim 8, 15). Tento úmysel je "milosť" ktorú sme dostali pred večnými vekmi" (2 Tim 1,9-10) a tá pochádza bezprostredne z trojičnej lásky. Rozvíja sa v diele stvorenia, v celej histórii spásy po páde, v poslaní Syna a Ducha, ktoré pokračujú v poslaní Cirkvi.⁷³

258 Celá Božia ekonómia je spoločným dielom troch Božských osôb. Lebo tak, ako má Trojica len jednu a tú istú podstatu, má len jedno a to isté konanie.⁷⁴ "Otec, Syn a Duch Svätý nie sú tri princípy stvorenia, ale iba jediným princípom."⁷⁵ Ale každá Božská osoba vykonáva spoločné dielo podľa svojej osobnej svojskosti. Takto Cirkev podľa Nového zákona vyznáva.⁷⁶ jedného Boha Otca z ktorého sú všetky veci, jedného Pána Ježiša Krista, pre ktorého je všetko, jedného Ducha Svätého, v ktorom sú všetky veci".⁷⁸ Sú to predovšetkým Božie poslanie Vtelenia Syna a udelenie Ducha Svätého, ktoré zjavujú vlastnosti Božích osôb.

259 Dielo, ktoré je zároveň spoločné i osobné, celá Božia ekonómia umožňuje spoznávať tak vlastnosti Božských osôb, ako aj ich spoločnú podstatu. Podobne aj celý kresťanský život je komunikovaním s každou Božskou osobou bez akéhokoľvek ich oddeľovania. Ten, kto vzdáva chválu Otcovi, robí to skrze Syna v Duchu

Svätom. Ten, kto nasleduje Krista, robí tak preto, že ho pritahuje Otec⁷⁷ a Duch nabáda.⁷⁹

260 Posledným cieľom celej božej ekonomiky je vstup stvorení do dokonalej jednoty s Najsvätejšou Trojicou.⁸⁰ Ale už teraz sme pozvaní, aby v nás prebývala Najsvätejšia Trojica: "Kto ma miluje-hovorí Pán - bude zachovávať moje slovo a môj Otec ho bude milovať: prídeme k nemu a urobíme si uňho príbytok "(Jn 14,23):

Bože môj, Najsvätejšia Trojica, ktorej sa klaniam, pomôž mi celkom zabudnúť na seba, aby som sa usadila v Tebe, nehybná a pokojná, akoby moja duša bola už vo večnosti. Nech nič nezakalí môj pokoj, ani ma neodlúči od Teba, Ty si môj Nezmerateľný Boh, ale nech ma každá minúta unáša ďalej do hĺbky tvojho tajomstava! Upokoj moju dušu. Urob si v nej svoje nebo, svoj milovaný príbytok a miesto svojho odpočinku. Nech Ťa nikdy tam nenechám samého, ale nech som tam, celá, celučká, plne bdela vo svojej viere, v neprestajnom klaňaní, celkom vydaná tvojmu stvoriteľskému pôsobeniu.⁸¹

-----

¹ Rímsky katechizmus 1, 2, 2

² Tamže

³ Porov. Flp 2,10,11

⁴ Porov. Mk 12,29-30

⁵ Porov. Mk 12,35-37

⁶ IV. Lateránsky koncil (1215) Denz.-Schönm. 800

⁷ Porov. Sdc 13,18 ⁸ Porov. Ex 3,5-6

⁹ Porov. Ex 32

¹⁰ Porov. Ex 33,12-17

¹¹ Porov. Ex 34,9

¹² Porov. Iz 44,6

¹¹ Porov. Ex 34,9

¹² Porov. Iz 44,6

¹³ Porov. Ž 85,11

¹⁴ Porov. Dt 7,9

¹⁵ Porov. Múd 13,1-9

¹⁶ Porov. Múd 7,17-21

¹⁷ Porov. Jn 17,3

¹⁸ Porov. Dt 4,37; 7,8; 10,15

¹⁹ Porov. Iz 43,1-7

²⁰ Porov. Oz 2

²¹ Porov. Oz 11,1

²² Porov. Iz 49,14-15

- ²³ Porov. Iz 62,4-5
- ²⁴ Porov. Ez 16; Oz 11
- ²⁵ Porov. 1 Kor 2,7-16; Ef 3,9-12
- ²⁶ Sv. Jana z Arku, Dictum
- ²⁷ Porov. Mt 5,29-30; 16,24; 19,23-24
- ²⁸ Sv. Mikuláš z Flue, Preghiera
- ²⁹ Sv. Terézia Ježišova, Poesie 30
- ³⁰ Tertulián, Adversus Marcionem 1, 3
- ³¹ Sv. Augustín, Sermones 52, 6, 16
- ³² Sv. Cézar z Arles, Expositio symboli
- ³³ Vyzn. viery páp. Vigilia, r.552: Denz.-Schönm. 43
- ³⁴ Kongregácia pre klérus, Directorio catechistico generale 43
- ³⁵ Tamže, 47
- ³⁶ I. Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3015
- ³⁷ Porov. Dt 32,6; Mal 2,10
- ³⁸ Porov. 2 Sam 7,14
- ³⁹ Porov. Ž 68,6
- ⁴⁰ Porov. Iz 66,13; Ž 131,2
- ⁴¹ Porov. Ž 27,10
- ⁴² Porov. Ef 3,14; Iz 49,15
- ⁴³ Denz.-Schönm. 150
- ⁴⁴ Porov. Gn 1,2
- ⁴⁵ Porov. Jn 14,17
- ⁴⁶ Porov. Jn 14,26
- ⁴⁷ Porov. Jn 14,26; 15,26; 16,14
- ⁴⁸ Porov. Jn 7,39
- ⁴⁹ Denz.-Schönm. 150
- ⁵⁰ VI. Toledský koncil (638): Denz.-Schönm. 490
- ⁵¹ XI. Toledský koncil (675): Denz.-Schönm. 527
- ⁵² Denz.-Schönm. 150
- ⁵³ Florentský koncil: Denz.-Schönm. 1300-1301
- ⁵⁴ Porov. Sv. Lev Veľký, Qeam laudabiliter: Denz.-Schönm. 284
- ⁵⁵ Porov. Ad gentes 2
- ⁵⁶ Florentský koncil (1439): Denz.-Schönm. 850

- ⁵⁷ Florentský koncil (1442): Denz.-Schönm. 1331
- ⁵⁸ Porov. II.Lyonský koncil (1274): Denz.-Schönm. 850
- ⁵⁹ Porov. 1 Kor 12,4-6; Ef 4,4-6
- ⁶⁰ Pavol Vi. Credo del popolo di Dio 2
- ⁶¹ II.Carihradský koncil (553): Denz.-Schönm. 421
- ⁶² XI.Toledský koncil (675): Denz.-Schönm. 530
- ⁶³ IV.Lateránsky koncil (1215): Denz.-Schönm. 804
- ⁶⁴ Fides Damasi: Denz.-Schönm. 71
- ⁶⁵ XI.Toledský koncil (675): Denz.-Schönm. 530
- ⁶⁶ IV.Lateránsky koncil (1215): Denz.-Schönm. 804
- ⁶⁷ XI.Toledský koncil (675): Denz.-Schönm. 528
- ⁶⁸ Florentský koncil (1442): Denz.-Schönm. 1330
- ⁶⁹ Tamže, 1331
- ⁷⁰ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes 40, 41
- ⁷¹ Liturgia dele Ore
- ⁷² Porov. Ef 1,9
- ⁷³ Porov. Ad gentes 2-9
- ⁷⁴ Porov. II.Carihradský koncil (553): Denz.-Schönm. 421
- ⁷⁵ Florentský koncil (1442): Denz.-Schönm. 1331
- ⁷⁶ Porov. 1 Kor 8,6
- ⁷⁷ II.Carihradský koncil (553): Denz.-Schönm. 421
- ⁷⁸ Porov. Jn 6,44
- ⁷⁹ Porov. Rm 8,14
- ⁸⁰ Porov. Jn 17,21-23
- ⁸¹ Beata Elisabetta della Trinita, Preghiera

ZHRNUTIE

261 *Tajomstvo Najsvätejšej Trojice je ústredným tajomstvom*

viery a života kresťana. Jedine Boh môže nám dať poznanie o Trojici, keď sa zjavuje ako Otec, Syn a Duch Svätý.

262 *Vtelenie Božieho Syna zjavuje, že Boh je večný Otec a Syn je tej istej podstaty ako Otec, to znamená, že je v ňom a s Ním ten istý jediný Boh.*

263 *Poslanie Ducha Svätého, ktorého zoslal Otec v mene Syna a skrze Syna "Od Otca" (Jn 15,26) zjavuje, že je spolu s Nimi ten istý jediný Boh. "Jemu sa zároveň vzdáva tá istá poklona a sláva ako Otcovi a Synovi."*

264 *"Duch Svätý pochádza od Otca ako prvý prameň a skrze večný dar Ducha Synovi, spoločne od Otca i Syna."⁸³*

265 *Milosťou Krstu "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého" sme pozvaní mať účasť na živote Najblaženejšej Trojice, už tu v temnote viery, i po smrti vo večnom jase.⁸⁴*

266 *"Toto je katolícka viera: uctievať jedného Boha v Trojici, Trojicu v Jednote, bez zmätenia osôb a delenia podstaty: lebo iná je Osoba Otca, iná Osoba Syna a iná Osoba Ducha Svätého, ale božstvo Otca, Syna a Ducha Svätého je jedno, patrí im rovnaká sláva a rovnako večná je aj ich veleba."⁸⁵*

267 *Božské Osoby, nerozdielne v tom, čo sú, sú nerozdielne aj v tom, čo konajú. Ale v každom jednom Božom čine každá prejavuje, čím sa vyznačuje v Trojici, hlavne v Božích vyslaní. Vtelenia Syna a daru Ducha Svätého.*

Odsek 3. V š e m o h ú c i

268 Zo všetkých Božích vlastností sa v Krédo spomína jedine Všemohúcnosť: keď ju vyznávame, má to ohromný dosah na náš život. Veríme, že je *všeobecná*, pretože Boh, ktorý všetko stvoril,⁸⁶ všetko riadi a všetko môže, že je *milujúca*, pretože Boh je našim Otcom,⁸⁷ *tajomná*, lebo jedine viera ju môže rozoznať, keď sa "prejavuje v slabosti" (2 Kor 12,9).⁸⁸

"Všetko, čo chcel, učinil" (Ž 115,3).

269 Sväté Písma častokrát vyznávajú *univerzálnu* moc Boha. Nazývajú Ho "Mocným Jakubovým" (Gn 49,24.Iz 1,24 a i.), "Pánom vojsk", "Udatným a Mocným" (Ž 24,8-10). ak je Boh Všemohúci "na nebi a na zemi" (Ž 135,6), je to preto, lebo ich stvoril. Nie Mu je teda nič nemožné⁸⁹ a so svojím dielom nakladá podľa ľubosti⁹⁰, On je Pánom Vesmíru, kde nastolil poriadok, ktorý Mu zostáva celkom podriadený a má ho stále k dispozícii, On je Pánom dejín: On spravuje srdcia a udalosti, ako sa mu zapáči⁹¹: "Lebo Ty vždy môžeš uplatňovať svoju veľkú moc. Ktože môže odolať sile Tvojho ramena"? (Múdr 11,21).

"Ty sa zmilúvaš nad všetkými, lebo si Všemocný" (Múdr 11,23)

270 Boh je Všemohúci *Otec*. Jeho otcovstva a Jeho moc sa navzájom vysvetľujú. V skutočnosti preukazuje svoju otcovskú Všemohúcnosť spôsobom, akým sa stará o naše potreby⁹², synovskou adopciou, ktorú nám daruje ("Budem vašim Otcom a vy budete mojimi synmi a dcérami, hovorí Všemohúci Pán" - 2 Kor 6,18), konečne svojim nekonečným milosrdenstvom, pretože prejavuje najvyšším spôsobom svoju moc, keď nám slobodne odpúšťa hriechy.

271 Božia všemohúcnosť nie je nijako ľubovoľná : "V Bohu je moc a bytie, vôľa a rozum, múdrosť a spravodlivosť jedna a tá istá vec, takže nič nemôže byť v Božej moci, čo by nemohlo byť v Božej správnej vôli alebo v Jeho múdrej rozumnosti".⁹³

Tajomstvo zdanlivej bezmocnosti Boha

272 Viera v Boha Otca Všemohúceho môže byť vystavená skúške skúsenosťou zla a utrpenia. Niekedy akoby Boh nebol prítomný a schopný zabrániť zlu. Teda Boh

Otec zjavil svoju Všemohúcnosť najtajomnejším spôsobom v dobrovoľnom ponížení a Zmŕtvychvstaní svojho Syna, čím premohol zlo. Takto ukrižovaný Kristus je "Božia moc a Božia múdrosť. Lebo čo je u Boha bláznivé, je silnejšie ako ľudia" (1 Kor 1,24-25). Práve v Kristovom Vzkriesení a povýšení Otec "rozvinul pôsobenie svojej mocnej sily" a ukázal "aká nesmierne veľká je Jeho moc pre nás veriacich" (Ef 1,19-22).

273 Jedine viera môže súhlasiť s tajomnými cestami Božej Všemohúcnosti. Táto viera sa chváli svojimi slabosťami, aby pritiahla na seba Kristovu moc.⁹⁴ Panna Mária je najkrajším vzorom tejto viery, ona, ktorá uverila, že "Bohu nič nie je nemožné" (Lk 1,37) a mohla zvelebovať Pána: "lebo veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný a sväté je jeho meno" (Lk 1,49).

274 "Nič nie je viac vhodné posilniť našu vieru a nádej ako hlboké presvedčenie, ktoré je vtlačené do našej duše, že Bohu nie je nič nemožné. Lebo všetko, čo nám potom predloží Krédo, aby sme verili, tie najväčšie veci, najnepochopiteľnejšie a najvzdialenejšie od normálnych zákonov prírody, len čo bude mať náš rozum aspoň nejakú predstavu o Božej Všemohúcnosti, ľahko a bez akéhokoľvek zaváhania pripustí".⁹⁵

ZHRNUTIE

275 *So spravodlivým Jóbom vyznávame: "Viem, že si Všemohúci: čo si zaumieniš, môžeš uskutočniť" (Jób 42,2)*

276 *Cirkev, tak, ako to dosvedčuje Písmo, sa často obracia so svojou modlitbou na "Boha Všemohúceho a večného" (Omnipotens sempiternus Deus...) v pevnej viere, že "Bohu nič nie je nemožné" (Gn 18,14, Lk 1,37, Mt 19, 26).*

277 *Boh prejavuje svoju všemohúcnosť, keď nás odvracia od hriechu a svojou milosťou nás uvádza do svojho priateľstva: "Bože, ty dávaš najvyšší dôkaz svojej moci svojim milosrdenstvom a zľutovaním..."⁹⁶*

278 *Keby sme neverili, že Božia láska je všemohúca, ako by sme potom uverili, že nás Otec mohol stvoriť, Syn vykúpiť a Duch posvätiť?*

Odsek 4. S t v o r i t e ľ

279 "Na počiatku Boh stvoril nebo a zem" (Gn 1,1). Tieto slávnostné slová tvoria vstup do Svätého Písma. Symbol viery opakuje tieto slová a vyznáva Boha Otca Všemohúceho ako "Stvoriteľa neba a zeme", "Sveta viditeľného i neviditeľného". Budeme teda hovoriť najprv o Stvoriteľovi, potom o Jeho stvorení a neskôr o páde do hriechu, z ktorého nás prišiel pozdvihnúť Ježiš Kristus, Boží Syn.

280 Stvorenie je základom "všetkých spásonosných Božích zámerov", "počiatkom dejín spásy"⁹⁷, ktoré vrcholía v Kristovi. A naopak, tajomstvo Krista je rozhodujúcim svetlom do tajomstva stvorenia, zjavuje cieľ, pre ktorý "na počiatku Boh stvoril nebo a zem": už od začiatku Boh zamýšľal osláviť nové stvorenie v Kristovi.⁹⁸

281 *Preto sa čítania veľkonočnej vigílie, ktorá je slávením nového stvorenia v Kristovi, začínajú čítaním o stvorení, toto čítanie v byzantskej liturgii predstavuje vždy prvú lektúru vigílií veľkých sviatkov Pána. Podľa svedectva otcov príprava katechumenov ku Krstu sleduje tú istú cestu.⁹⁹*

I. Katechéza o stvorení

282 Katechéza o stvorení je mimoriadne závažná. Dotýka sa samotných základov života človeka a kresťana: vysvetľuje odpoveď kresťanskej viery na elementárnu otázku, ktorú si kládli ľudia všetkých dôb: "Odkiaľ pochádza všetko, čo jestvuje?" Tieto dve otázky, počiatku a konca, sa nedajú oddeliť. Majú rozhodujúci význam pre zmysel a orientáciu nášho života a konania.

283 *Otázka počiatku sveta a človeka predstavuje objekt početných vedeckých výskumov, ktoré skvelým spôsobom obohatili naše vedomosti a veku a rozsahu vesmíru, o vznikaní živých foriem, o zjavení sa človeka. Tieto objavy nás vyzývajú, aby sme tým viac obdivovali veľkosť Stvoriteľa, vzdávali Mu vďaka za všetky Jeho diela, za rozum a múdrosť, ktorú dáva vedcom a bádateľom. Aj oni môžu povedať so Šalamúnom: "On mi totiž znalosť neklamnú vecí dal, takže poznám stavbu vesmíru a pôsobivosť živlov...ved' ma o tom poučila Múdrosť, tvorkyňa všetkých vecí " (Múdr 7,17-21).*

284 *Veľký záujem, ktorý sa venuje týmto výskumom, silno stimuluje problém iného poriadku, ktorý prekračuje vlastnú oblasť prírodných vied. Nejde len o otázku, kedy a ako vznikol hmotný vesmír, ani kedy sa objavil človek, skôr o zistenie, aký je zmysel takého počiatku: či ho riadila náhoda, slepý osud, anonymná nevyhnutnosť, alebo transcendentné Bytie, rozumné a dobré, ktoré sa nazýva Boh. Ak svet pochádza z Božej múdrosti a dobroty, prečo je tu zlo? Odkiaľ pochádza? Kto je za to zodpovedný? Je možné sa z neho vyslobodiť?*

285 *Už od svojich začiatkov bola kresťanská viera konfrontovaná s najrozličnejšími odpoveďami vedy na problém pôvodu. Podobne aj v starých náboženstvách a kultúrach nachádzame početné mýty, ktoré sa týkajú počiatkov. Niektorí filozofi hovorili, že všetko je Boh, aj svet je Boh a vznikanie sveta je vznikanim Boha (panteizmus), iní zase povedali, že svet je nevyhnutným výronom Boha, vytekajúcim tohto prameňa a vracajúcim sa k nemu. A ešte iní tvrdili, že jestvujú dva večné princípy, Dobro a Zlo, Svetlo a Tma a ich neprestajný zápas (dualizmus, manicheizmus), podľa niektorých z týchto koncepcií je svet (prinajmenšom hmotný) zlý, produkt úpadku, ktorý treba zavrhnúť a prekročiť (gnóza), iní zase pripúšťajú, že Boh mohol urobiť svet asi na spôsob hodinára a keď ho dokončil, potom ho opustil a ponechal na seba samého (deizmus), a konečne ďalší neprijímajú nijaký transcendentný pôvod sveta, ale vidia v tom číru hru hmoty, ktorá vždy jestvovala (materializmus). Všetky tieto pokusy svedčia o pretrvávani a všeobecnej platnosti otázky pôvodu. Toto pátranie je vlastnosťou človeka.*

286 *Ľudský rozum je už nepochybne schopný nájsť odpoveď na otázku počiatku. Skutočne, jestvovanie Boha Stvoriteľa sa dá s istotou poznať z jeho diel aj svetlom ľudského rozumu¹⁰⁰, i keď je toto poznanie často zatemnené a skreslené omylom. Preto viera prichádza posilniť a osvietiť rozum, aby správne chápal túto pravdu: "Vierou chápeme, že Božie Slovo stvárnilo svety tak, že z neviditeľného povstalo viditeľné" (Hebr 11,3).*

287 *Pravda o stvorení je taká závažná pre celý ľudský život, že Boh vo svojej láske chcel zjaviť svojmu Ľudu všetko, čo je spásonosné poznať v tejto záležitosti. Okrem prirodzeného poznania, ktoré môže mať o Stvoriteľovi každý človek¹⁰¹, Boh postupne zjaval Izraelovi tajomstvo jeho stvorenia. On, m ktorý si vyvolil patriarchov, ktorý vyviedol Izraela z Egypta, a ktorý tým, že si vyvolil Izraela, ho aj stvoril a*

sformoval¹⁰², zjavuje sa ako ten, ktorý patrí všetkým národom zeme, celej zemi, ako ten, ktorý sám "stvoril nebo a zem" (Ž 115,15,15, 124,8, 134,3).

288 Takto sa odhalenie stvorenia nedá oddeliť od zjavenia a

od uskutočňovania Božej zmluvy, Jediného, so svojím ľudom. Stvorenie sa zjavuje ako prvý krok k tejto zmluve, ako prvé a všeobecné svedectvo lásky Všemohúceho Boha.¹⁰³ Pravda o stvorení sa vyjadruje tiež stále silnejšie v posolstve prorokov¹⁰⁴, v modlitbe žalmov¹⁰⁵ a v liturgii, v múdrom uvažovaní vyvoleného národa.¹⁰⁶

289 Medzi všetkými slovami Svätého Písma o stvorení, prvé tri kapitoly Genezy majú jedinečné postavenie. Z literárneho hľadiska môžu mať tieto texty rozličné pramene. Inšpirovaní autori ich umiestnili na začiatok Písma, pretože svojou slávnostnou rečou vyjadrujú pravdy o stvorení, o jeho počiatku a cieľi v Bohu, o jeho poriadku a добрote, o povolaní človeka a konečne o dráme hriechu a nádeji na spásu. Keď sa čítajú v Kristovom svetle, v jednote Svätého Písma a v živej Tradícii Cirkvi, tieto slová zostávajú hlavným prameňom pre katechézu o tajomstvách "začiatku": o stvorení, páde a prísľube spásy.

II. Stvorenie - dielo Svätej Trojice

290 "Na počiatku Boh stvoril nebo a zem": v týchto prvých slovách Písma sa tvrdia tri veci: večný Boh ustanovil začiatok všetkého, čo jestvuje mimo Neho. On sám je stvoriteľ (sloveso "stvorit", hebr. "bara" má vždy za podmet Boha). Úplne všetko, čo jestvuje (vyjadrená zvratom "nebo a zem") závisí od Toho, ktorý mu dáva bytie.

291 "Na počiatku bolo Slovo... a to Slovo bolo Boh...Všetko povstalo skrze neho a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo" (Jn 1,1-3). Nový Zákon zjavuje, že Boh stvoril všetko skrze svoje večné Slovo, svojho milovaného Syna. "V ňom bolo stvorené všetko na nebi a na zemi,... všetko je stvorené skrze neho a pre neho. On je pred všetkým a všetko v ňom spočíva" (Kol 1,16-17). Viera Cirkvi zároveň potvrdzuje stvoriteľskú činnosť Ducha Svätého: On je "Darca života - Oživovateľ"¹⁰⁷, "Duch Stvoriteľ"¹⁰⁸ ("Veni Creator Spiritus"), "Prameň všetkého dobra".¹⁰⁹

292 To, čo sa v Starom Zákone¹¹⁰ naznačuje, zjavuje sa v Novej Zmluve, totiž stvoriteľská činnosť Syna i Ducha, ktorá sa nedá oddeliť od stvoriteľskej činnosti Otca, čo sa jasne potvrdzuje aj pravidlom viery Cirkvi: "Jestvuje iba jeden Boh.: On je Otec, Boh, Stvoriteľ, Pôvodca, Usporiadateľ. Urobil všetko *sám od Seba*, to znamená skrze svoje Slovo a svoju Múdrost'", "skrze Syna a Ducha" ktorí sú akoby "Jeho rukami".¹¹¹ Stvorenie je spoločným dielom Svätej Trojice.

III. "Svet bol stvorený na slávu Božiu"

293 Toto je základná pravda, ktorú tak Písmo ako aj Tradícia neprestávajú učiť a oslavovať: "Svet bol stvorený na slávu Božiu".¹¹² Boh stvoril všetko, vysvetľoval sv. Bonaventúra, "nie aby zväčšil svoju Slávu, ale aby zjavil a oznámil svoju Slávu".¹¹³ Pretože Boh nemal iný dôvod pre stvorenie, iba svoju lásku a dobrotu: To Boh nemal iný dôvod pre stvorenie, iba svoju lásku a dobrotu: To kľúč lásky otvoril jeho ruku, aby vytvoril jeho ruku, aby vytvorila stvorenia".¹¹⁴ Prvý vatikánsky koncil vyhlasuje:

Vo svojej добрote a svojou všemohúcou mocou, nie aby rozmnožil svoju blaženosť, ani aby doplnil svoju dokonalosť, ale aby skrze dobrá, ktoré udeľuje stvoreniam,

*zjavil toho pravého Boha, ktorý zo svojho najslobodnejšieho rozhodnutia stvoril na začiatku časov z ničoho všetky veci, jedny i druhé, duchovné i telesné stvorenie.*¹¹⁵

294 Božia Sláva spočíva v tom, aby sa neprestajne zjavovala a sprostredkúvala Jeho dobrota, kvôli čomu bol stvorený svet. "On nás podľa dobrotivého rozhodnutia svojej vôle predurčil, aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho adoptovanými synmi na *chválu a slávu* jeho milosti" (Ef 1,5-6). "Pretože Božia Sláva, to je živý človek a život človeka, to je videnie Boha: ak už zjavenie Božie skrze stvorenie dáva život všetkým bytostiam, ktoré žijú na zemi, o čo viac dáva život zjavenie sa Otca skrze Slovo tým, ktorí vidia Boha".¹¹⁶ Posledným cieľom stvorenia je, aby sa Boh, "ktorý všetko stvoril, stal konečne "všetko vo všetkých" (1 Kor 15,28) a tak so svojou slávou zároveň zabezpečil aj našu blaženosť".¹¹⁷

IV. Tajomstvo stvorenia

Boh tvorí múdrosťou a láskou

295 Veríme, že Boh stvoril svet podľa svojej múdrosti.¹¹⁸ Nie je produktom akejkoľvek nevyhnutnosti, ani slepého osudu alebo náhody. My veríme, že pochádza zo slobodnej vôle Boha, ktorý chcel dať stvoreniam účasť na svojom bytí, na svojej múdrosti a добрote: "Lebo ty si stvoril všetky veci: z tvojej vôle boli a sú stvorené" (Zjv 4,11). "Ako je mnoho, Pane, tvojich diel, ty múdrosťou si všetky učinil" (Ž 104,24). "Dobrý je ku všetkým Pán a milosrdný ku všetkému svojmu stvorenstvu" (Ž 145,9).

Boh tvorí "z ničoho"

296 My veríme, že Boh nepotreboval nič, čo by vopred jestvovalo, ani nijakú pomoc pri stvorení.¹¹⁹ Rovnako ani stvorenie nie je nevyhnutným výronom božej podstaty.¹²⁰

*Čo by bolo mimoriadne na tom, keby Boh bol vytvoril svet z nejakej predjestvujúcej lásky? Aj ľudský umelec, keď dostane vhodný materiál, vytvorí z neho, čo chce. Kým Božia moc sa ukazuje práve v tom, že vychádza z ničoho a všetko, čo len chce.*¹²²

297 Viera v stvorenie "z ničoho" sa dosvedčuje v Písme ako pravda, plná prísľubov a nádeje. Matka siedmich synov ich takto povzbudzuje na martýrium:

Neviem, ako ste povstali v mojom lone, ja som vám nedarovala ani dych, ani život, ba ani údy som umele neusporadovala k vytvoreniu každého z vás. Preto Stvoriteľ sveta, ktorý spôsobuje vznik človeka a vytvára bytie všetkých vecí, opäť vám dá dych i život zo svojho milosrdenstva, keďže vy teraz nič neceníte seba samých pre jeho zákony... Dieťa moje, pozri na nebo a zem, všimni si všetko, čo je na nich a spoznáš, že Boh ich stvoril z ničoho a že ľudské pokolenie tak isto povstalo. (2 Mach 7,22-23.28)

298 Pretože Boh môže stvoriť a nevychádza z ničoho, môže tiež, skrze Ducha Svätého udeľovať život duši hriešnika, keď v ňom stvorí čisté srdce¹²³, aj telesný život mŕtvym skrze Vzkriesenie, On, "ktorý oživuje mŕtvych a volá k bytiu to, čoho niet" (Rim 4,17). A keďže svojím Slovom môže spôsobiť, že temnoty zažiaria Svetlom¹²⁴, môže dávať aj svetlo viery tým, ktorí Ho ešte nepoznajú.¹²⁵

Boh tvorí svet usporiadaný a dobrý 299 Keďže Boh tvorí múdro, stvorenie je usporiadané: Ty si mierou, počtom, váhou usporiadal všetko" (Múdr 11,20). Keďže všetko bolo stvorené skrze večné Slovo, "obraz neviditeľného Boha" (Kol 1,15),

všetko je určené, adresované človekovi, Božiemu obrazu¹²⁶, ktorý je tiež pozvaný k osobnému vzťahu s Bohom. Náš rozum, ktorý má účasť na svetle Božieho rozumu, môže chápať, čo nám Boh hovorí cez svoje stvorenie¹²⁷, dozaista nie bez veľkej námahy a v duchu poníženia a úcty pred Stvoriteľom a Jeho dielom.¹²⁸ Stvorenie, ktoré pochádza z Božej dobroty, má na nej aj účasť (A Boh videl, že to bolo dobré...veľmi dobré" (Gn 1,4.10)12.18. 21.31). Pretože stvorenie zamýšľal Boh ako dar, určený človekovi, ako dedičstvo, ktoré mu je určené a zverené. Cirkev často musela brániť dobrotu stvorenia, vrátane hmotného sveta.¹²⁹

Boh prekračuje stvorenie a je v ňom prítomný

300 Boh je nekonečne väčší ako všetky Jeho diela¹³⁰: "Svoju velebnosť nad nebesia povýšil" (Ž 8,3), "a jeho veľkosť nad všetky miery" (Ž 145,3). Ale pretože je najvyšším Stvoriteľom, prvou príčinou všetkého, čo jestvuje, je najvnútornejším spôsobom prítomný vo svojich stvoreniach: "V ňom žijeme, hýbeme sa a sme" (Sk 17,28). Podľa slov sv. Augustína: "Je vyšší nad moju najväčšiu výšku, vnútornejší nad moje vlastné vnútro".¹³¹

Boh udržiava a podopiera stvorenie

301 Tým že Boh stvorenie stvoril, nenecháva ho na samé seba. Nielen mu dáva byť a jestvovať, On ho v každej chvíli udržiava v bytí, dáva mu konať a vedie ho k jeho cieľu. Spoznať túto úplnú závislosť na Stvoriteľovi je prameňom múdrosti a slobody, radosti a dôvery:

Lebo všetko, čo je, miluješ a nič nemáš v nenávisti z toho, čo si učinil, lebo, keby si bol nenávidel niečo, nebol by si to učinil. Akože by mohlo niečo obstáť, keby si to nechcel ty? Lenže ty všetko šetriš, lebo je to tvoje, Pane, priateľu života" (Múdr 11,24-26).

V. Boh uskutočňuje svoj plán: Božia Prozreteľnosť

302 Stvorenie má vlastnú dobrotu a dokonalosť, ale z rúk Stvoriteľa nevyšlo všetko úplne dokončené. Je to stvorené do stavu odstupovania ("in statu viae") k najvyššej dokonalosti, akú môžeme len očakávať a ktorú mu určil Boh. Opatrenia, ktorými Boh vedie svoje stvorenie k tejto dokonalosti, nazývame Božou prozreteľnosťou:

Boh svojou prozreteľnosťou chráni a riadi všetko, čo stvoril a "siahla mocne od jedného konca k druhému a všetko riadi najlepšie" (Múdr 8,1). "Všetko je obnažené a odokryté pred očami toho, ktorému sa budeme zodpovedať" (Hebr 4,13), aj to, čo spôsobí slobodné konanie tvorov.¹³²

303 Svedectvo Písma je jednomyselné: opatera Božskej prozreteľnosti je konkrétna a bezprostredná, stará sa o všetko, od najmenších vecí, až po veľké svetové a dejinné udalosti. Sväté knihy veľmi dôrazne potvrdzujú absolútnu zvrchovanosť Božiu v priebehu udalostí: "Náš Boh na nebi a na zemi, on čokoľvek chcel, učinil" (Ž 115,3), o Kristovi sa hovorí: "Keď On otvára, nik nezavrie a keď zatvára, nik neotvorí" (Zjav 3,7). "Je v ľudskom srdci veľa myšlienok, lež podarí sa iba rozhodnutie Pánovo" (Prís 19,21).

Vidíme, že Duch Svätý, hlavný autor Svätého Písma, často pripisuje Bohu činy bez toho, žeby sa zmieňoval o vedľajších príčinách. To nie je "spôsob primitívnej reči", ale hlboký spôsob, ktorým sa pripomína primát Boha a Jeho absolútneho panstva

nad dejinami a svetom¹³³ a tak vychováva k dôvere v Neho. Modlitba Žalmov je vysokou školou tejto dôvery.¹³⁴

305 Ježiš žiada detskú odovzdanosť do prozreteľnosti nebeského Otca, ktorý sa stará aj o najmenšie potreby svojich detí: "Nebud'te teda ustarostení a nehovorte: "Čo budeme jesť?" alebo "Čo budeme piť?"... Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete. Hľadajte najprv Božie kráľovstvo a toto všetko dostanete navyše" (Mt 6,31-33).¹³⁵

Prozreteľnosť a druhotné príčiny

306 Boj je najvyšším Pánom svojho plánu. Ale pre jeho uskutočnenie používa tiež príspevok stvorení. To nie je znakom slabosti, ale veľkosti a dobroty Všemohúceho Boha. Pretože Boh nedáva svojim stvoreniam iba jestvovanie, ale aj dôstojnosť, aby konali samy zo seba, aby boli príčinami a princípmi jedny pre druhé a tak spolupracovali na plnení Jeho zámerov.

307 Boh dáva ľuďom dokonca možnosť, aby sa slobodne podieľali na Jeho prozreteľnosti, keď im zveril zodpovednosť "podrobiť si" zem a nad ňou vládnuť.¹³⁶ Takto Boh dáva ľuďom možnosť, aby boli rozumnými a slobodnými príčinami a tak dopĺňali dielo stvorenia, v dokonalej harmónii pre dobro vlastné i blížnych. Často ako nevedomelí spolupracovníci s Božou vôľou môžu ľudia odhodlane vstupovať do Božieho plánu svojimi skutkami, svojimi modlitbami, ale aj svojím utrpením.¹³⁷ Takto sa teda stávajú naplno "spolupracovníkmi Božími" (1 Kor 3,9, 1 Sol 3,2) a Jeho Kráľovstva.¹³⁸

308 Toto sa nedá oddeliť od viery v Boha Stvoriteľa: Boh účinkuje v každom konaní svojich stvorení. On je prvotnou príčinou, ktorá účinkuje v druhotných príčinách a skrze ne: "Veď to Boh pôsobí vo vás, že aj chcete, aj konáte, čo sa jemu páči" (Flp 2,13).¹³⁹ To nielen že neznižuje dôstojnosť stvorenia, ale táto pravda ju ešte zvyšuje. Vyvedené z ničoty Božou mocou, múdrosťou a dobrotou, nezmôže nič, ak je odrezané od svojho pôvodu, lebo "stvorenie bez Stvoriteľa zaniká"¹⁴⁰, a už vôbec nemôže dosiahnuť svoj posledný cieľ bez pomoci Jeho milosti.¹⁴¹

Prozreteľnosť a pohoršenie zla

309 Ak sa Boh, všemohúci Otec, Stvoriteľ usporiadaného a dobrého sveta stará o všetky svoje stvorenia, ako je to možné, že jestvuje zlo? Na túto otázku, rovnako naliehavú ako aj nevyhnutnú, rovnako bolestnú ako aj tajomnú nestačí nijaká rýchla odpoveď. Odpoveď na túto otázku predstavuje len súhrn kresťanskej viery: dobrota stvorenia, dráma hriechu, trpezlivá láska Boha, ktorý vychádza človekovi v ústrety svojimi zmluvami, vykupiteľským Vtelením svojho Syna, darom Duchu Svätého, založením Cirkvi, silou sviatostí, pozvaním k blaženému životu, k čomu sa vopred žiada súhlas pozvaných slobodných stvorení, ale ktorému sa môžu vopred vyhnúť, čo je hrozné tajomstvo. *Nejestvuje ani len jedna čiarka kresťanského posolstva, ktorá by, hoci len čiastočne, nebola odpoveďou na problém zla.*

310 Prečo Boh nestvoril svet taký dokonalý, že by v ňom nemohlo jestvovať nijaké zlo? Vo svojej nekonečnej moci by Boh mohol vždy stvoriť niečo lepšie.¹⁴² Ale vo svojej nekonečnej múdrosti a добрote chcel Boh slobodne stvoriť svet, ktorý by bol "na ceste" k svojej poslednej dokonalosti. Toto vznikanie zahrňuje aj to, podľa Božieho plánu, že jedny bytia vznikajú a druhé zanikajú, že s tým najdokonalejším

jestvuje aj menej dokonalé, s budovaním aj búranie. S fyzickým dobrom jestvuje aj fyzické zlo a bude tak dovedy, kým stvorenie nedosiahne svoju dokonalosť.¹⁴³

311 Anjeli a ľudia, rozumné a slobodné stvorenia, musia kráčať k svojmu poslednému určeniu skrze slobodnú voľbu a hlavne lásku. Teda môžu poblúdiť. A skutočne, zhrešili. Takto vstúpilo do sveta *mravné zlo*, neporovnateľne ťažšie ako fyzické zlo. Boh nie je v žiadnom prípade, lani priamo, ani nepriamo príčinou mravného zla.¹⁴⁴ Ak ho dovoľuje, tak len preto, že rešpektuje slobodu svojho stvorenia a tajomným spôsobom dokáže z neho vyvodit' dobro:

*Lebo všemohúci Boh... keďže je nanajvyš dobrý, by nikdy nedovolil, aby v Jeho dielach jestvovalo akékoľvek zlo, keby nebol dosť silný a dobrý, žeby zo samotného zla nepovstalo dobro.*¹⁴⁵

312 Takto, časom, môžeme objaviť, že Boh vo svojej všemohúcej prozreteľnosti, môže spôsobiť dobro z následkov zla, aj mravného, ktoré spôsobili jeho stvorenia: "A tak nie vy ste ma sem poslali," povedal Jozef svojim bratom, "lež Boh...Vy ste síce snovali proti mne zlo, Boh to však obrátil na dobro, aby zachránil život mnohým ľuďom" (Gn 45,8, 50,20).¹⁴⁶ Z najväčšieho mravného zla, akého sa človek vôbec dopustil, zo zavrhnutia a vraždy Božieho Syna, čo spôsobili hriechy ľudí, Boh svojou prekypujúcou milosťou¹⁴⁷, vyvodil najväčšie dobro: oslávenie Krista a naše Vykúpenie. Zlo sa premenilo na ešte väčšie dobro.

313 "Tým,čo milujú Boha, všetko slúži na dobré" (Rim 8,28). Nechýba ani svedectvo svätcov, na potvrdenie tejto pravdy:

Svätá Katarína Sienská povedala tým, "ktorí sa pohoršovali a revoltovali proti tomu, čo sa im prihodilo": "Všetko pochádza z lásky, všetko je podriadené spáse človeka, čo Boh robí, všetko má tento cieľ".¹⁴⁸

*A sv.Tomáš Morus, krátko pred svojou popravou utešuje svoju dcéru: "Nič sa nemôže stať, čo by nechcel Boh. Teda ak to On chce, čo aké zlé by sa nám to javilo, je pre nás predsa len to najlepšie!"*¹⁴⁹

*Lady Juliana z Norwichu: "Z milosti Božej som sa teda dozvedela, že je potrebné, aby som sa pevne pridržala viery a nie menej pevne verila, že všetko bude dobré...A uvidíš, že všetko sa obráti na dobré" (Thou shalt see thyself that all MANNER off thing shall be well).*¹⁵⁰

314 Pevne veríme, že Boh je Pánom sveta a dejín. Lenže cesty Jeho prozreteľnosti sú pre nás často neznáme. Až v cieľi, keď sa skončí naše čiastkové poznanie a uvidíme Boha "z tváre do tváre" (1 Kor 13,12), úplne spoznáme cesty, po ktorých Boh niekedy aj cez drámu zla a hriechu viedol svoje stvorenie až k odpočinku večného *Sabbatu*¹⁵¹, pre ktorý stvoril nebo a zem.

ZHRNUTIE

315 *V stvorení sveta a človeka Boh vydal prvé a všeobecné svedectvo svojej všemohúcej lásky a múdrosti, prvý oznam svojho "milostivého plánu", ktorý nachádza svoj cieľ v novom stvorení v Kristovi.*

316 *I keď sa dielo stvorenia pripisuje osobitne Otcovi, rovnako je pravdou viery že Otec, Syn a Duch Svätý predstavujú jediný a nerozdielny princíp stvorenia.*

317 *Boh sám stvoril vesmír slobodne, priamo a bez akejkoľvek pomoci.*

318 *Nijaké stvorenie nemá nekonečnú moc, potrebnú na "stvorenie" vo vlastnom zmysle slova, to znamená vytvoriť a dať bytie tomu, čo ho nijako nevlastnilo (pozvať k bytiu A "z ničoho").*¹⁵²

319 *Boh stvoril svet, aby zjavil a rozdelil sa so svojou slávou. Sláva, kvôli ktorej Boh stvoril svoje stvorenia, spočíva v tom, aby mali podiel na jeho pravde, добрote a kráse.*

320 *Boh, ktorý stvoril vesmír; ho udržiava v jestvovaní svojím Slovom, "v Synovi... ktorý udržiava všetko svojím mocným slovom" (Hebr 1,3) a skrze Ducha Stvoriteľa, ktorý dáva život.*

321 *Božia Prozreteľnosť, to sú dispozície, ktorými Boh vedie s múdrosťou a láskou všetky stvorenia až k ich poslednému cieľu.*

322 *Kristus nás vyzýva k synovskému odovzdaniu sa do prozreteľnosti nášho nebeského Otca*¹⁵³ *a svätý Peter hovorí: "Na neho zložte všetky svoje starosti, lebo On sa o vás stará" (1 Pt 5,7).*¹⁵⁴

323 *Božia prozreteľnosť koná aj skrze konanie stvorení. Ľudom Boh dal možnosť slobodne spolupracovať na Jeho plánoch.*

324 *To, že Boh povoľuje fyzické a mravné zlo, je tajomstvo, ktoré Boh vysvetľuje vo svojom Synovi Ježišovi Kristovi, ktorý umrel a vstal z mŕtvych, aby premohol zlo. Viera nám dáva istotu, že Boh by nedovolil zlo, keby aj z neho nedokázal vyvieť dobro a to cestami, ktoré úplne spoznáme až vo večnom živote.*

Odsek 5. N e b o a z e m

325 *Apoštolské Vyznanie viery hovorí, že "Boh je Stvoriteľ neba a zeme", a nicejsko-carhradský symbol vysvetľuje: "...sveta viditeľného a neviditeľného".*

326 *Vo Svätom Písme výraz "nebo a zem" znamená: všetko, čo jestvuje, celé stvorenie. Poukazuje tiež na väzbu vo vnútri stvorenia, ktorá zároveň spája aj rozlišuje nebo a zem: "Zem", to je svet ľudí.¹⁵⁵ "Nebo" alebo "nebesia" môžu označovať oblohu¹⁵⁶, ale aj "miesto", kde osobitne prebýva Boh: "náš Otec na nebesiach" (Mt 5,15)¹⁵⁷ a potom aj "nebo", ktoré je miestom eschatologickej slávy. A nakoniec slovo "nebo" poukazuje na "domov" duchovných stvorení- anjelov -, ktoré obklopujú Boha.*

327 *Vyznanie viery štvrtého lateránskeho koncilu tvrdí, že Boh "všetko spolu, od počiatku čias, stvoril z ničoho jedno i druhé stvorenie, duchovné i telesné, to znamená anjelov i pozemský svet, potom aj ľudské stvorenie, ktoré sa skladá z oboch, zložené z ducha a tela".*¹⁵⁸

I. Anjeli

Existencia anjelov - pravda viery

328 *Jestvovanie duchovných, nie telesných bytostí, ktoré Sväté Písmo zvykne nazývať anjelmí, je pravdou viery. Svedectvo Písma je také zrejmé ako aj jednomyselnosť Tradície.*

Kto sú anjeli?

329 Sv. Augustín hovorí o nich: "Anjel" znamená funkciu, nie podstatu. Pýtaš sa, ako sa nazýva táto prirodzenosť? - Duch. Pýtaš sa na funkciu? - Anjel, podľa toho, čím je, je duchom a podľa toho, čo robí, je anjelom".¹⁵⁹ Celým svojím bytím sú anjeli *služobníkmi* a Božími poslami. Pretože "ustavične hľadajú na tvár môjho Otca, ktorý je na nebesiach" (Mt 18,10), sú "vykonávatelia jeho rozkazov, pozorní na zvuk jeho slov" (Ž 103,20).

330 Nakoľko sú čisto *duchovnými* tvormi, majú rozum a vôľu? sú to osobné¹⁶⁰ a nesmrteľné¹⁶¹ stvorenia. Prevyšujú dokonalosť všetkých viditeľných stvorení. Svedčí o tom žiara ich slávy.¹⁶²

Kristus "so všetkými svojimi anjelmi"

331 Kristus je stredobodom sveta anjelov. Sú to Jeho anjeli, ktorí Mu slúžia: "Až príde Syn človeka vo svojej sláve a s ním všetci (jeho) anjeli...(Mt 25,31). Sú Jeho, lebo boli stvorené *skrze* Neho a *pre* Neho: "Lebo v Ňom bolo stvorené všetko na nebi a na zemi, viditeľné i neviditeľné, tróny aj panstvá, kniežatstvá aj mocnosti. Všetko je stvorené *skrze* Neho a *pre* Neho." (Kol 1,16) A ešte viac sú to pre Neho, lebo ich robí poslami svojho plánu spásy: "Či nie sú všetci služobnými duchmi, poslanými slúžiť tým, čo majú dostať do dedičstva spásu?" (Hebr 1,14).

332 Jestvujú od stvorenia¹⁶³ a počas celých dejín spásy, zvestujú zďaleka alebo zblízka tú spásu a v službách božieho plánu jej uskutočňovania: zatvárajú pozemský raj¹⁶⁴, ochraňujú Lóta¹⁶⁵, zachraňujú Agar s dieťaťom¹⁶⁶, zadržávajú ruku Abraháma¹⁶⁷, ich prostredníctvom sa odovzdáva zákon (Sk 7,53) vedú Boží ľud¹⁶⁸, zvestujú narodenia¹⁶⁹ a povolania¹⁷⁰, posluhujú prorokom¹⁷¹, aby sme uviedli iba niekoľko príkladov. A konečne, anjel Gabriel zvestuje narodenie Predchodcu, i samého Ježiša.¹⁷²

333 Od Vtelenia až po Nanebovstúpenie, život vteleného Slova obklopuje klaňanie a posluhovanie anjelov. Keď Boh "uvádza Prvorodeného na svet, hovorí: "Nech sa Mu klaňajú všetci Boží anjeli" (Hebr 1,6). Ich spev a chvály neprestávajú znieť v chválospevoch Cirkvi: "Sláva Bohu... (Lk 2,14). Chránia Ježišovo detstvo¹⁷³, posluhujú Mu na púšti¹⁷⁴, posilňujú Ho v predsmrtnom zápase¹⁷⁵, oni Ho mohli zachrániť z rúk nepriateľov¹⁷⁶ ako kedysi Izraela.¹⁷⁷ Ďalej sú to ešte anjeli, ktorí ohlasujú "Evanjelium" (Lk 2,10) keď ohlasujú Dobrú Zvesť o Vtelení¹⁷⁸ a Kristovom Vzkriesení.¹⁷⁹ Zúčastnila sa aj na Kristovom návrate, ktorý ohlasujú¹⁸⁰ a budú Mu slúžiť aj pri jeho súde.¹⁸¹

Anjeli v živote Cirkvi

334 Na základe toho celý život Cirkvi ťaží z tajomnej a mocnej pomoci anjelov.¹⁸²

335 Vo svojej liturgii sa Cirkev pripája k anjelom, aby sa klaňala trikrát svätému Bohu¹⁸³, vzýva o ich pomoc (napr. v Supplices Te rogamus...rímskeho Kánonu alebo v "In Paradisum deducant te angeli... z liturgie zomrelých alebo tiež v "Hymne cherubínov" byzantskej liturgie, ktorá oslavuje osobitne pamiatku niektorých anjelov (sv. Michal, sv. Gabriel, sv. Rafael, strážni anjeli).

336 Od narodenia¹⁸⁴ až po skon¹⁸⁵ obklopuje ľudský život ich ochrana¹⁸⁶ a ich prímluva.¹⁸⁷ "Každý veriaci má po svojom boku ako ochrancu a strážcu jedného anjela, aby ho sprevádzal životom".¹⁸⁸ Už na tomto svete sa kresťanský život podieľa vierou na blaženom spoločenstve anjelov a ľudí, zjednotených s Bohom.

II. Viditeľný svet

337 Sám Boh stvoril viditeľný svet v celom jeho bohatstve, v jeho rozmanitosti a s jeho poriadkom... Písmo predstavuje dielo Stvoriteľa symbolicky ako postupnosť šiestich "pracovných" dní Boha, ktoré sa končia "odpočinkom" siedmeho dňa.¹⁸⁹ Posvätný text učí, pokiaľ ide o stvorenie, pravdy, zjavené od Boha pre našu spásu¹⁹⁰ ktoré umožňujú "chápať vnútornú podstatu a hodnotu všetkého stvorenstva a jeho určenie na slávu Božiu".¹⁹¹

338 *Nejestvuje nič, čo by nevďačilo za svoje jestvovanie Bohu Stvoriteľovi.* Svet sa začal, keď ho Slovo Božie vytiahlo z ničoty, všetko jestvujúce stvorenia, celá príroda, celé ľudské dejiny majú svoje korene v tejto prvopočiatkovej udalosti: to je tá vlastná geneza, v ktorej bol ustanovený svet a kedy sa začal čas.¹⁹²

339 *Každé stvorenie má vlastnú dobrotu a dokonalosť.* O každom z diel "šiestich dní" sa hovorí: "A Boh videl, že je to dobré".

"Lebo všetky veci práve nakoľko sú stvorené, majú svoju stálosť, pravdivosť a dobrotu, vlastné zákony a svoj poriadok".¹⁹³ Rozmanité stvorenia, ustanovené do svojho vlastného bytia, každé svojím spôsobom odrážajú nejaký lúč nekonečnej Božej múdrosti a dobroty. Preto musí človek rešpektovať vlastnú dobrotu každého stvorenia, aby sa vyhol neusporiadanému užívaniu vecí, ktoré by opovrhovalo Stvoriteľom a malo by za následok zhubné účinky pre človeka a jeho prostredie.

340 *Vzájomná závislosť stvorení* pochádza od Boha. Slnko a mesiac céder a drobný kvietok, orol i vrabec: divadlo ich nespočítateľných rozdielov a nerovností značí, že žiadne z týchto stvorení si samo o sebe nepostačuje. Jestvujú iba vo vzájomnej závislosti jedných i druhých, aby sa navzájom dopĺňali a jedny druhým slúžili.

341 *Krása vesmíru* Poriadok a harmónia stvoreného sveta vyplývajú z rôznosti bytí a vzťahov, ktoré jestvujú medzi nimi. Človek ich postupne odhaľuje ako prírodné zákony. Vyvolávajú obdiv vedcov. Krása stvorenia odráža nekonečnú krásu Stvoriteľa. Musí vzbudzovať úctu a odovzdanosť ľudského rozumu a jeho vôle.

342 *Hierarchiu stvorení* vyjadruje poriadok "šiestich dní", ktorý postupuje prinajmenšom od menej dokonalého k dokonalejšiemu. Boh miluje všetky svoje stvorenia¹⁹⁴ stará sa o každé, dokonca aj o vrabce. Veď predsa Ježiš hovorí: "Vy ste cennejší ako mnoho vrabcov" (Lk 12,6-7) a tiež "o koľko viac je človek ako ovca" (Mt 12,12).

343 *Človek je vrcholom* diela stvorenia. Inšpirovaná správa to jasne vyjadruje, keď odlišuje stvorenie človeka od stvorenia ostatných tvorov.¹⁹⁵

344 *Medzi všetkými stvoreniami jestvuje istá solidarnosť* z toho dôvodu, že všetky majú toho istého Stvoriteľa a všetky sú podriadené Jeho sláve:

Buď chválený, ó Pane,

od všetkých svojich tvorov,

osobitne od pána brata Slnka,

ktoré nám rozsvetuješ vo dne

a ktoré je krásne a žiariace

veľkým leskom,
má Tvojej vznešenosti podobu...
Bud' pochválený ó Pane za sestru vodu,
ktorá je veľmi užitočná a veľmi pokorná,
vzácná a čistá...
Bud' pochválený, ó Pane za našu sestru matku Zem,
ktorá nás drží a živí
a plodí množstvo ovocia
s kvetmi pestro sfarbenými v tráve...
Chváľte a velebte môjho Pána,
d'akujte a slúžte mu
v hlbokkej poníženosti.¹⁹⁶

345 *Sabbat - koniec diela "šiestich dní".* Posvätný text hovorí, že "v šiesty deň skončil Boh svoje diela, ktoré bol učinil" a tak "boli ukončené nebo a zem" a Boh na siedmy deň "odpočíval" a zasvätil ho a požehnal tento deň (Gn 2,1-3). Tieto slová sú veľmi bohaté na spásanosné poučenia:

346 *Pri stvorení Boh položil základy a zákony, ktoré zostávajú stále¹⁹⁷, na ktoré sa veriaci môže s dôverou spoľahnúť a ktoré mu budú znakom a zárukou neochvejnej vernosti Boha zmluve.¹⁹⁸ Zo svojej strany musí človek zostať verným tomuto základu a rešpektovať zákony, ktoré Stvoriteľ do neho vpísal.*

347 *Stvorenie sa uskutočnilo vzhľadom na Sobotu a teda kvôli kultu a klaňaniu sa Bohu. Uctievanie Boha je vpísané do poriadku stvorenia.¹⁹⁹ Nič sa nesmie uprednostňovať pred bohoslužbou", hovorí pravidlo sv. Benedikta, ktoré takto jasne ukazuje na správny poriadok ľudských záujmov.*

348 *Sabbat je stredobodom zákona Izraela. Kto zachováva prikázania, ten zodpovedá múdrosti a Božej vôli, ako ich prejavil vo svojom diele stvorenia.*

Ôsmy deň. Ale pre nás povstal nový deň: deň Kristovho Zmŕtvychvstania. Siedmym dňom sa skončilo prvé stvorenie, ôsmy deň začína nové stvorenie. A takto dielo stvorenia vrcholí vo väčšom diele vykúpenia. Prvé stvorenie nachádza svoj zmysel a svoje vyvrcholenie v novom stvorení v Kristovi, ktorého jas prevyšuje lesk prvého.²⁰⁰

ZHRNUTIE

350 *Anjeli sú duchovné stvorenia, ktoré neprestajne oslavujú Boha a slúžia jeho spásanosným zámerom voči iným stvoreniam. "Anjeli prispievajú ku všetkému, čo je pre nás dobré".²⁰¹*

351 *Anjeli obklopujú Krista, svojho Pána. Osobitne mu slúžia pri plnení jeho spásneho poslania voči ľuďom.*

352 *Cirkev uctieva anjelov, ktorí jej pomáhajú na jej pozemskom putovaní a ochraňujú každú ľudskú bytosť.*

353 *Boh si želal rozmanitosť svojich tvorov aj ich vlastnú dobrotu ako aj vzájomnú závislosť ich poriadku. Všetky hmotné stvorenia určil pre dobro ľudského pokolenia. Človek, a cez neho celé stvorenie je ustanovené na Božiu Slávu.*

354 *Rešpektovať zákony, vpísané do stvorenia ako aj vzťahy, ktoré vyplývajú z podstaty vecí, znamená princíp múdrosti a základ mravnosti.*

Odsek 6. ČLOVEK

355 Boh stvoril človeka na svoj obraz, na obraz Boží stvoril ho, muža a ženu stvoril ich" (Gn 1,27). Človek má v stvorení jedinečné miesto: je "na obraz Boží"(I.), vo svojej prirodzenosti spája duchovný i hmotný svet (II.), je stvorený "ako muž a žena" (III.), a Boh ho ustanovil za svojho priateľa (IV.).

I. "Na Boží obraz"

356 Zo všetkých viditeľných stvorení jediný človek je "schopný poznať a milovať svojho Stvoriteľa"²⁰², on je "jediný tvor na zemi, čo Boh chcel kvôli nemu samému"²⁰³, on sám je pozvaný, aby poznaním a láskou mal podiel na Božom živote. Kvôli tomu bol stvorený a tento cieľ je základným dôvodom jeho dôstojnosti:

Z akého dôvodu si ustanovil človeka do takej vysokej hodnosti? Neoceniteľná láska, s akou si sám v sebe poze ral na svoje stvorenie a zahorel si k nemu láskou, lebo z lásky si ho stvoril, z lásky si mu dal bytie, ktoré je schopné vychutnávať tvoje večné Dobro.²⁰⁴

357 Keďže je ľudský jednotlivec Božím obrazom, má dôstojnosť *osoby*: nie je iba nejakou vecou, ale niekým. Je schopný poznávať seba, vlastniť sa a slobodne sa dávať a vstupovať do spoločenstva s inými osobami a z milosti je pozvaný do aliancie so svojim Stvoriteľom, aby Mu ponúkol odpoveď viery a lásky, ktorú namiesto neho nikto iný nemôže dať.

358 Boh všetko stvoril pre človeka²⁰⁵, ale človek bol stvorený, aby slúžil Bohu a miloval Ho a Jemu obetoval celé stvorenie:

Akéže je to bytie, ktoré začína jestvovať a už ho obklopuje toľká úcta? Je to človek, veľká a obdivuhodná živá podoba, vzácnejšia v Božích očiach ako celé ostatné stvorenie, je to človek, kvôli ktorému jestvuje nebo i zem, more aj všetko stvorenie a jeho spásu považoval Boh za takú dôležitú, že pre neho neušetril ani svojho jediného Syna. Pretože Boh nemal pokoja a všetko vynaložil, aby vyzdvihol človeka až k Sebe a dal mu miesto po svojej pravici.²⁰⁶

359 "Tajomstvo človeka sa popravde naozaj vyjasňuje jedine v tajomstve Vteleného Slova"²⁰⁷:

Sv. Pavol nás učí, že na začiatku ľudského pokolenia sú dvaja mužovia: Adam a Kristus... Prvý Adam, hovorí, bol stvorený ako človek, ktorý život dostal, druhý je duchovným bytím, ktoré život dáva, prvý bol stvorený skrze druhého, od ktorého dostal dušu a ktorý mu dal život... Druhý Adam nastolil svoj obraz v prvom Adamovi vtedy, keď ho stvárňoval. Preto sa podujal na svoju úlohu a prijal meno, aby sa nestratilo, čo urobil na svoj obraz. Prvý Adam, posledný Adam: prvým sa všetko začalo, druhým sa to nikdy neskončí. Lebo ten Druhý je skutočne tým Prvým, ako to sám povedal: "Ja som Prvý aj Posledný".²⁰⁸

360 Vďaka spoločnému pôvodu predstavuje ľudské pokolenie jednotu pretože Boh z jedného kmeňa "urobil celé ľudské pokolenie" (Sk 17,26)²⁰⁹:

Je to obdivuhodný pohľad, ktorý nám umožňuje uvažovať o ľudskom pokolení a o jednote jeho pôvodu v Bohu... o jednote jeho prirodzenosti, skladajúcej sa rovnako u všetkých z hmotného tela a duchovnej duše: o jednote jeho bezprostredného cieľa a jeho poslania vo svete, o jednote jeho bydliska: o zemi a jej bohatstvách, ktoré môže na základe prirodzeného práva používať všetci ľudia a tak rozvíjať svoj život, o jednote jeho nadprirodzené ho cieľa: o samom Bohu, ku ktorému musia všetci smerovať, o jednote prostriedkov, aby dosiahli tento cieľ... o jednote jeho výkupného, ktoré zložil za všetkých Kristus.²¹⁰

361 Tento zákon ľudskej solidárnosti a lásky²¹¹, pričom sa vôbec nevyklučuje bohatá rozmanitosť osôb, kultúr a národov, nás ubezpečuje, že všetci ľudia sú naozaj bratia.

II. "Jednota tela a duše"

362 Ľudská osoba, stvorená na obraz Boží, je bytím zároveň telesným i duchovným. Biblické rozprávanie vyjadruje túto skutočnosť symbolickou rečou, keď hovorí, že "utvoril z hlíny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života a tak sa stal človek živou bytosťou" (Gn 2,7). Celý človek je teda výsledkom Božieho *chcenia*.

363 Výraz *duša* vo Svätom Písme často označuje ľudský život²¹² alebo celú ľudskú osobu.²¹³ Ale označuje tiež to, čo je v človekovi to najvulnerablejšie²¹⁴ a čo má v ňom najväčšiu cenu²¹⁵, to čím je osobitne obrazom Božím: "duša" znamená *duchovný princíp* v človekovi.

364 Aj *telo* človeka má podiel na dôstojnosti "Božieho obrazu": je ľudským telom práve preto, že ho oživuje duchovná duša a celá ľudská osoba je určená na to, aby sa v Kristovom Tele stala chrámom Ducha²¹⁶:

Človek, jeden telom a dušou, samou svojou telesnou sústavou zahrňuje v sebe prvky hmotného sveta takým spôsobom, že jeho prostredníctvom dosahujú svoj vrchol a pozdvihujú svoj hlas na slobodnú oslavu Stvoriteľa. Človek teda nesmie pohrdať svojím telesným životom. Práve naozaj, musí považovať svoje telo za dobré a mať ho v úcte, pretože je stvorené od Boha a má byť vzkriesené v posledný deň.²¹⁷

365 Jednota duše a tela je taká hlboká, že dušu treba považovať akoby za "formu" tela²¹⁸, to znamená, že len vďaka duchovnej duši je telo, ustanovené z hmoty, ľudským a živým telom, duch a hmota v človekovi nie sú dve zjednotené podstaty, ale ich spojenie vytvára jedinú podstatu.

366 Cirkev učí, že každú duchovnú dušu bezprostredne stvoril Boh²¹⁹, že ju teda "nevytvorili" rodičia-, učí tiež, že je nesmrteľná²²⁰: nezahynie po svojom odlúčení od tela pri smrti a opäť sa spojí s telom pri konečnom vzkriesení.

367 Niekedy zistíme, že sa duša rozoznáva od ducha. Tak sa svätý Pavol modlí, aby sa náš "duch zachoval neporušený a duša i telo bez úhony", keď príde náš Pán" (1 Sol 5,23). Cirkev učí, že toto rozlišovanie nezavádza dualitu duše.²²¹ "Duch" značí, že človek je od svojho stvorenia podriadený svojmu nadprirodzenému cieľu²²² a že jeho duša je schopná byť pozdvihnutá z milosti do spoločenstva s Bohom.²²³

368 Cirkevná tradícia zdôrazňuje tiež *srdce*, ktoré je v biblickom význame "základom bytia"²²⁴, kde sa osoba rozhoduje pre alebo proti Bohu.²²⁵

III. "Muža a ženu ich stvoril"

Rovnosť a rozdielnosť chcel Boh

369 Muž a žena sú *stvoreni*, to znamená že ich *Boh chcel*: v dokonalej rovnosti ako ľudské osoby na jednej strane a na druhej zase v ich bytí ako muža a ženy. "Byť mužom", "byť ženou" je dobrá skutočnosť, ktorú chcel Boh: muž i žena majú neodňateľnú dôstojnosť, ktorá pochádza priamo od Boha, ich stvoriteľa.²²⁶ Muž a žena sú s rovnakou dôstojnosťou "Božím obrazom". V ich "bytí muža" a "bytí ženy" sa odráža múdrosť a dobrota Stvoriteľa.

370 *Boh nie je v nijakom prípade obrazom človeka. Nie je ani mužom, ani ženou. Boh je čistý duch, v ktorom nie je miesto pre rozličnosť pohlaví. Ale "dokonalosti" muža a ženy odrážajú niečo z nekonečnej dokonalosti Boha: a to dokonalosť matky²²⁷ a dokonalosť otca a snúbenca.²²⁸*

"Jeden pre druhého" - "jednota v dvojici"

371 Keďže muž a žena boli stvoreni *spolu*, Boh chcel, aby boli jeden pre druhého. Božie Slovo nám to oznamuje v rozličných častiach posvätného textu: "Nie je dobre byť človekovi samotnému. Nuž učiním mu pomocnicu, ktorá mu bude podobná" (Gn 2,18). Žiadne spomedzi zvierat nemôže byť týmto "vis-a-vis- náprotivnom" človeka.²²⁹ Žena, ktorú Boh "zmajstruje" z rebra, vybratého z muža a ktorú privedie k mužovi, vyvolá z jeho strany výkrik obdivu, zvolanie lásky a spoločenstva: "Konečne toto je kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa" (Gn 2,23). Muž objavuje ženu ako svoje druhé "ja", ako to isté človečenstvo.

372 Muž a žena sú stvoreni "jeden pre druhého": a to nie v tom zmysle, že by ich Boh bol urobil iba "spolovice", "neúplných, stvoril ich pre spoločenstvo osôb, v ktorom každá môže byť "pomocou" pre druhú, lebo sú zároveň rovnaké ako osoby ("kosť z mojich kostí"...), aj sa dopĺňujú ako muž a žena. V manželstve ich Boh spája takým spôsobom, že vytvárajúc "jedno telo" (Gn 2,24), môžu prenášať ľudský život: "Plodte sa a množte a naplňte zem" (Gn 1,28). Tým, že prenášajú ľudský život na svojich potomkov ako manželia a rodičia, muž a žena spolupracujú jedinečným spôsobom na diele Stvoriteľa.²³⁰

373 V Božom pláne majú muž a žena poslanie "podmaniť si" zem²³¹ ako Boží "správcovia". Táto zvrchovanosť nesmie byť svojvoľnou a ničivou nadvládou. Podľa vzoru Stvoriteľa, ktorý všetko, čo je, miluje" (Múdr 11,24), muž a žena sú pozvaní k účasti na Božej Prozreteľnosti voči ostatným stvoreniam. Z toho vyplýva ich zodpovednosť za svet, ktorý im zveril Boh.

IV. Človek v R a j i

374 Prvý človek nebol stvorený iba ako dobrý, ale Stvoriteľ ho ustanovil za svojho priateľa v súlade so sebou samým aj so stvorením okolo seba, ktorú prevyšuje iba sláva nového stvorenia v Kristovi.

375 Keď Cirkev vysvetľuje hodnoverným spôsobom symboliku biblickej reči vo svete Nového Zákona a Tradície, učí, že naši prarodičia Adam a Eva boli ustanovení do stavu "pôvodnej svätosti a spravodlivosti"²³². Táto milosť počiatkovej svätosti predstavovala "účasť na božom živote".²³³

376 Vyžarovanie tejto milosti znamenalo výhody pre všetky rozmery ľudského života: Kým zostával v dôvernom priateľstve s Bohom, človek nemal ani umrieť²³⁴, ani trpieť²³⁵, vnútorný súlad ľudskej osoby, súlad medzi mužom a ženou²³⁶ a nakoniec

súlady medzi prvým párom a celým stvorením ustanovoval stav, ktorý sa nazýva "pôvodnou spravodlivosťou".

377 "Vláda" nad svetom, ktorý Boh sľúbil človekovi už na začiatku, sa realizovala predovšetkým u samého človeka ako *vláda nad sebou*. Človek bol neporušený a usporiadaný v celom svojom bytí, lebo nepodliehal trojitej žiadostivosti²³⁷, ktorá ho podrobuje potešeniam zmyslov, túžbe po pozemských bohatstvách a sebazdôrazňovaniu proti príkazom rozumu.

378 Na znak dôverného priateľstva s Bohom umiestňuje Boh človeka do záhrady.²³⁸ Žije tam, "aby ju obrábal a strážil" (Gn 2,15): práca nie je námahou²³⁹, ale spoluprácou muža a ženy s Bohom na zdokonaľovaní viditeľného stvorenia.

379 Celý tento súlad prapôvodnej spravodlivosti, ktorú Boh podľa svojho plánu predvídal pre človeka, sa stratí hriechom našich prarodičov.

ZHRNUTIE

380 "Bože, stvoril si človeka na svoj obraz, dal si mu na starosť celý svet, aby slúžiac iba tebe, svojmu Stvoriteľovi, vládol nad celým tvorstvom."²⁴⁰

381 Človek je predurčený na to, aby reprodukoval obraz Božieho - Syna, ktorý sa stal človekom - "obraz neviditeľného Boha" - (Kol 1,15), aby Kristus bol prvorodeným z množstva bratov a sestier.²⁴¹

382 Človek je "jeden telom i dušou".²⁴² Učenie viery potvrdzuje, že duchovnú a nesmrteľnú dušu tvorí bezprostredne Boh.

383 "Ale Boh nestvoril človeka samotného: od počiatku ako "muža a ženu stvoril ich" (Gn 1,27), ich zväzok je prvotnou formou ľudského spoločenstva".²⁴³

348 Zjavenie nám dáva spoznať stav pôvodnej svätosti a spravodlivosti muža a ženy pred hriechom: z ich priateľstva s Bohom vyplývalo aj šťastie ich jestvovania v raji.

Odsek 7. P á d

385 Boh je nekonečne dobrý a dobré sú aj všetky jeho diela. Ale nikto neunikne skúsenosti utrpenia, zla v prírode - ktoré akoby sa už viazalo na samotné hranice stvorenia - ale najmä problému mravného zla. Odkiaľ pochádza? "Neprestával som hľadať, odkiaľ je zlo a nemohol som nájsť nijakého východiska", hovorí sv. Augustín²⁴⁴ a jeho bolestné hľadanie nenašlo iné východisko, iba v obrátení k živému Bohu. Lebo "tajomstvo neprávosti" (2 Sol 2,7) sa vysvetľuje iba vo svetle "tajomstva nábožnosti" (1 Tim 3,16). Zjavenie Božej lásky v Kristovi ukázalo zároveň rozsah zla ako aj rozhojnenie milosti.²⁴⁵ Musíme teda uvažovať o probléme pôvodu zla s pohľadom upretým na Toho, ktorý ho sám premohol.²⁴⁶

I. "Kde sa rozmnožil hriech, ešte väčšmi sa rozhojnila milosť"

Realita hriechu

386 Dejiny človeka sprevádza hriech: bolo by márne pokúšať sa nevidieť to, alebo dávať tejto temnej skutočnosti nejaké iné mená. Ak sa pokúšame pochopiť, čo je hriech, musíme najprv uznať *hlboký zväzok človeka s Bohom*, lebo mimo tohto vzťahu sa zlo hriechu nedá demaskovať vo svojej skutočnej totožnosti odmietania a opozície proti Bohu, pričom neprestajne visí nad životom človeka a nad dejinami.

387 Realita hriechu, predovšetkým počiatočného hriechu sa dá vysvetliť jedine vo svetle Božieho zjavenia. Boh poznania, ktoré nám dáva Boh, nemožno jasne rozpoznať hriech a človek je v pokušení vysvetľovať ho jedine ako nedostatok rastu, psychologickú slabosť, omyl, nevyhnutný dôsledok neprimeranej sociálnej štruktúry a pod. Jedine v poznaní Božieho zámeru s človekom sa môže pochopiť, že hriech je zneužitím slobody, ktorú Boh dáva stvoreným osobám, aby ho mohli milovať a milovať sa aj navzájom.

Prvotný hriech - základná pravda viery

388 S postupujúcim Zjavením sa objasňovala aj skutočnosť hriechu. Hoci Boží ľud Starého Zákona už narážal na súženie ľudského položenía vo svetle dejín pádu, ako o tom hovorí Genezis, predsa nemohol dospieť k poslednému vysvetleniu tejto udalosti, ktoré sa objavuje iba vo svetle smrti a Zmŕtvychvstania Ježiša Krista.²⁴⁷ Treba poznať Krista ako prameň milosti, aby sme poznali Adama, ako zdroj hriechu. Je to Duch - Paraclytus (Obranca), ktorého zoslal zmŕtvychvstalý Kristus a ktorý prišiel "ukázať svetu, čo je hriech" (Jn 16,8) keď zjavil Toho, ktorý je Vykupiteľom z hriechu.

389 Učenie o prvotnom hriechu je takrečeno "reverzom - opakom" Dobrej Zvesti, že Ježiš je Spasiteľom všetkých ľudí, že všetci potrebujú spásu a spása sa ponúka všetkým vďaka Kristovi. Cirkev, ktorá má Kristovo zmýšľanie²⁴⁸ vie veľmi dobre, že sa nemožno dotýkať zjavenia prvotného hriechu, aby to nemalo dopad na tajomstvo Krista.

Ako čítať správu o páde

390 Rozprávanie o páde (Gn 3) používa obraznú reč, ale potvrdzuje prvotnú udalosť, skutočnosť, ktorá sa udiala na začiatku ľudských dejín.²⁴⁹ Zjavenie nám poskytuje istotu viery, že celé ľudské dejiny sú poznačené prvopočiatočným hriechom, ktorého sa slobodne dopustili naši prarodičia.²⁵⁰

II. P á d a n j e l o v

391 Za neposlušnou voľbou našich prarodičov sa nachádza zvodný hlas, ktorý sa protiví Bohu²⁵¹ a zo závidosti ich nechá upadnúť do smrti.²⁵² Písmo a Tradícia Cirkvi vidia v tejto bytosti padnutého anjela, ktorý sa nazýva Satan alebo diabol.²⁵³ Cirkev učí, že to bol sprvu dobrý anjel, ktorého stvoril Boh. "Diabla a ostatných démonov nepochybne Boh stvoril prirodzene dobrých, ale oni sa stali zlými".²⁵⁴

392 Písmo hovorí o *hriechu* týchto anjelov.²⁵⁵ Tento "pád" spočíva v slobodnej voľbe týchto stvorených duchov, ktorí zásadne a neodvolateľne *odmietli* Boha a Jeho Kráľovstvo. Odblesk tejto rebélie nachádzame v slovách pokúšiteľa našich prarodičov: "Budete ako Boh" (Gn 3,5). Diabol "hreší od počiatku" (1 Jn 3,8), on je "otec lži" (Jn 8,44).

393 *Neodvolateľný* charakter voľby anjelov, nie nedostatok nekonečného Božieho milosrdenstva spôsobuje, že ich hriech sa im nemôže odpustiť. "Pre nich nejestvuje pokánie po páde, ako nejestvuje pokánie ani pre ľudí po smrti".²⁵⁶

394 Písmo dosvedčuje neblahý vplyv toho, koho Ježiš nazýva "vrahom od počiatku" (Jn 8,44) a ktorý sa dokonca pokúšal odvrátiť Ježiša od poslania, ktoré mu zveril Otec.²⁵⁷ "Syn Boží sa preto zjavil, aby zmaril diablove skutky" (1 Jn 3,8).

Najťažším následkom týchto skutkov bolo podvodné zvedenie, ktorým naviedol človeka k neposlušnosti voči Bohu.

395 Lenže Satanova moc nie je nekonečná. Je iba stvorením, skutočne veľmi mocným, lebo je čistý duch, ale vždy len stvorenie: nemôže prekaziť budovanie Božieho Kráľovstva. I keď Satan pôsobí vo svete svojou nenávisťou proti Bohu a Jeho Kráľovstvu v Ježišovi Kristovi, a i keď jeho pôsobenie spôsobuje ťažké škody - duchovnej a nepriamo aj fyzickej povahy - pre každého človeka je celú spoločnosť, predsa len toto účinkovanie dovoľuje Božia prozreteľnosť, ktorá mocne a láskavo riadi dejiny človeka a sveta. Božie povolenie diabolskej činnosti je veľké tajomstvo, ale "vieme, že tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré" (Rim,8,28).

III. Prvotný hriech

Skúška slobody

396 Boh stvoril človeka na svoj obraz a ustanovil ho za svojho priateľa. Človek ako duchovný tvor, nemôže žiť v tomto priateľstve inak, iba na spôsob slobodného podrobenia sa Bohu. To vyjadruje zákaz pre človeka jest' zo stromu poznania dobra a zla, "lebo v deň, kedy by si z neho jedol, istotne zomrieš" (Gn 2,17) "Strom poznania dobra a zla" (Gn 2,17) pripomína symbolicky neprekročiteľnú hranicu, ktorú človek, ako len stvorenie, musí slobodne uznávať a s dôverou rešpektovať. Človek závisí od Stvoriteľa, je podriadený zákonom stvorenia a mravným normám, ktorými sa riadi používanie jeho slobody.

Prvý hriech človeka

397 Človek, keď ho pokúšal diabol, nechal vo svojom srdci umrieť dôveru voči svojmu Stvoriteľovi²⁵⁸ a zneužíjúc svoju slobodu, *neposlúchol* Božie prikázanie. V tomto spočíva prvý hriech človeka.²⁵⁹ Odvtedy je každý hriech neposlušnosťou voči Bohu a nedostatkom dôvery v jeho dobrotu.

398 Týmto hriechom človek *uprednostnil* sám seba pred Bohom a tým aj opovrhol Bohom: zvolil sám seba proti Bohu, proti požiadavkám svojho stavu ako stvorenia a tým aj proti svojmu vlastnému dobru. "Určením človeka, stvoreného do stavu svätosti, bolo, aby sa úplne "zbožštil" skrze Boha v sláve. Diabolským zvodom "chcel byť ako Boh"²⁶⁰ ale bez Boha, pred Bohom a nie podľa Boha".²⁶¹

399 Písmo ukazuje dramatické následky tejto prvej neposlušnosti. Adam i Eva strácajú ihneď milosť pôvodnej svätosti.²⁶² Boja sa toho Boha²⁶³, o ktorom si vytvorili falošnú predstavu, obraz Boha, žiarlivého na svoje výsady.²⁶⁴

400 Harmónia, nastolená vďaka počiatkovej spravodlivosti, v ktorej sa nachádzali, je zničená, vláda nad duchovnými schopnosťami tela a duše je v troskách²⁶⁵, jednota muža a ženy podlieha napätiam²⁶⁶, ich vzťahy budú poznačené žiadostivosťou a panovačnosťou.²⁶⁷ Harmónia a súlad so stvorením je rozbitá: viditeľné stvorenie sa človekovi stalo cudzím a nepriateľským.²⁶⁸ Pre človeka bolo stvorenie "podrobené otroctvu skazy" (Rim 8,20). A nakoniec sa splní aj dôsledok, výslovne oznámený pre prípad neposlušnosti²⁶⁹: "človek sa vracia do prachu, z ktorého je vytvorený".²⁷⁰ *Do dejín ľudstva vstupuje smrť.*²⁷¹

401 Po tomto prvom hriechu zaplaví svet skutočná "invázia" hriechu: bratovražda, ktorej sa dopustí Kain na Ábelovi²⁷², všeobecná skazenosť ako následok hriechu²⁷³, rovnako v dejinách Izraela sa hriech objavuje veľmi často, najmä ako nevera voči

Bohu zmluvy a prekračovanie Mojžišovho zákona, aj po Kristovom vykúpení, medzi kresťanmi, sa hriech prejavuje najrozličnejším spôsobom.²⁷⁴ Písmo a Tradícia neprestávajú pripomínať prítomnosť a univerzálnosť hriechu v dejinách ľudstva:

*Čo vieme z Božieho Zjavenia, je v súlade so samou skúse nosťou. Lebo keď človek skúma svoje srdce, zistí, že je náchylný aj na zlé a obklopený všakovou zlobou, čo nemôže pochádzať od jeho Stvoriteľa, ktorý je dobrý. Človek tým, že často odmietol uznať Boha za svoj základ, porušil aj správny poriadok vo vzťahu k svojmu poslednému cieľu a zároveň všetok súlad tak v sebe samom, ako aj s ostatnými ľuďmi a všetkým stvorenstvom.*²⁷⁵

Následky Adamovho hriechu pre ľudstvo

402 Všetci ľudia sú zamotaní do Adamovho hriechu. Sv. Pavol tvrdí: "Neposlušnosťou jedného človeka sa mnohí stali hriešnikmi (to jest všetci ľudia) /Rim 5,19). "Tak ako skrze jedného človeka vstúpil do tohto sveta hriech a skrze hriechu smrť, tak aj smrť prešla na všetkých ľuď, lebo všetci zhrešili..." (Rim 5,12). Univerzálnosť hriechu a smrti dáva apoštol do protikladu s univerzálnosťou spásy v Kristovi: "Ako previnenie jedného prinieslo odsúdenie všetkým ľuďom, tak aj spravodlivosť jedného Krista priniesla všetkým ľuďom ospravedlnenie a život" (Rim 5,18).

403 Nasledujúc sv. Pavla, Cirkev vždy učila, že nesmierna bieda, ktorá gniavi ľudí a ich náchylnosť k zlu a podriadenosť smrti sa nedajú pochopiť bez spojenia s Adamovým hriechom a so skutočnosťou, že na nás bol prenesený hriech, a jeho nákazou sa všetci rodíme a ten spôsobuje "smrť duše".²⁷⁶ Pre túto istotu viery dáva Cirkev Krst na odpustenie hriechov aj malým deťom, ktoré sa ešte nedopustili osobného hriechu.²⁷⁷

404 Ako sa Adamov hriech stal hriechom všetkého jeho Potomstva? Celé ľudské pokolenie je v Adamovi "akoby jedným telom jediného človeka".²⁷⁸ Pre túto "jednotu ľudského pokolenia" sú všetci ľudia zapletení do Adamovho hriechu, ako sú všetci zahrnutí aj do Kristovho ospravedlnenia. Lenže i tak je prenos prvotného hriechu tajomstvom, ktoré nemôžeme plne pochopiť. Ale zo Zjavenia vieme, že Adam dostal počiatočnú svätosť a spravodlivosť nielen pre seba, ale pre celú ľudskú prirodzenosť: keď ustúpili pokušiteľovi, vtedy sa Adam a Eva dopustili *osobného hriechu*, lenže tento hriech nakazí *ľudskú prirodzenosť*, ktorú už majú prenášať v *stave po páde*.²⁷⁹ Ten hriech sa prenášaním rozšíri na celé človečenstvo, to znamená prenášaním ľudskej prirodzenosti, zbavenej pôvodnej svätosti a spravodlivosti. Preto sa prvotný hriech nazýva "hriechom" anlogickým" ten hriech je "zdedený", nie "spáchaný", predstavuje stav, nie čin.

405 I keď ho každý vlastní²⁸⁰, prvotný hriech nemá v žiadnom Adamovom potomstve charakter osobného hriechu. Je stratou svätosti a pôvodnej spravodlivosti, ale ľudská prirodzenosť nie je načisto skazená: je poranená vo svojich vlastných prirodzených silách, podrobená nevedomosti, naklonená k hriechu (táto náchylnosť k zlu sa nazýva "žiadostivosťou"). Krst, ktorý dáva život Kristovej milosti, zotiera prvotný hriech a navracia človeka Bohu, lenže následky pre prirodzenosť, oslabenú a náchylnú k hriechu, v človekovi pretrvávajú a vyzývajú ho k duchovnému zápasu.

406 *Učenie Cirkvi o prenášaní prvotného hriechu sa spresnilo najmä v V. storočí, osobitne na podnet uvažovania sv. Augustína proti pelagianizmu a v XVI. storočí ako obrana proti protestantskej Reforme. Pelagius hlásal, že človek by mohol*

prirodzenou silou svojej slobodnej vôle, bez nevyhnutnej pomoci Božej milosti viesť mravne dobrý život, takto zredukoval vplyv Adamovho hriechu iba na zlý príklad. Prví protestantskí reformátori zase učili, že človek bol prvotným hriechom načisto skazený a jeho sloboda bola anulovaná, stožňovali hriech, ktorý dedí každý človek, s náklonnosťou k zlému (concupiscentia), čo by sa nedalo prekonať. Cirkev sa osobitne vyslovila o zmysle toho, čo nám o prvotnom hriechu podáva zjavenie, na druhom Oranžskom koncile r.529²⁸¹ a na Tridentskom koncile v r.1546.²⁸²

Tvrдый boj

407 Učenie o prvotnom hriechu - ktoré sa viaže na Kristovo Vykúpenie umožňuje jasne rozoznávať situáciu človeka a jeho konania vo svete. Skrze hriech prvých rodičov získal diabol určitú nadvládu nad človekom, i keď človek zostáva stále slobodný. Prvotný hriech má za následok "poddanstvo do moci toho, ktorý vládol ríši smrti, to znamená diabla".²⁸³ Ak sa neprizná, že človek má poranenú prirodzenosť, náchylnú na zlo, vytvára sa priestor pre ťažké omyly v oblasti výchovy, politiky, sociálnej činnosti a mravov.²⁸⁴

408 Následky dedičného hriechu a všetkých osobných hriechov ľudí prispievajú vo svete k hriešnemu stavu, ktorý sa slovami sv. Jána môže označiť ako "hriech sveta" (Jn 1,29). Týmto výrazom sa tiež označuje aj negatívny vplyv, ktorý majú na ľudí spoločenské situácie a sociálne štruktúry, ktoré sú ovocím hriechov ľudí.²⁸⁵

409 Táto dramatická situácia sveta, "ktorý je celý v moci Zlého (1 Jn 5,19)²⁸⁶", robí z ľudského života zápas:

Lebo celé ľudské dejiny preniká tvrdý boj proti mocnostiam temnosti, ktorý sa začal hneď od počiatku sveta a potrvá - ako hovorí Pán - až do posledného dňa. Zapojený do tohto zápasu, človek sa musí ustavične boriť, aby vytrval v dobrom a iba za cenu veľkých námah je schopný dosiahnuť pomocou milosti Božej svoju vnútornú ucelenosť.²⁸⁷

IV. " Tys ihone zanechal v moci smrti "

410 Ani po jeho páde Boh človeka neopustil. Naopak, Boh ho pozýva²⁸⁸, tajomným spôsobom mu oznamuje víťazstvo nad zlom a povstanie z pádu.²⁸⁹ Táto pasáž knihy Genezis bola nazvaná "Protoevanjeliom", keďže je prvým oznámením vykupiteľského Mesiáša, zápasu medzi hadom a Ženou a konečného víťazstva jej potomka.

411 Kresťanská tradícia vidí v tejto pasáži zvesť o "novom Adamovi"²⁹⁰, ktorý "svojou poslušnosťou až po smrť na kríž" (Flp 2,8) nanajvýš dostatočne napráva Adamovu neposlušnosť.²⁹¹ Ostatne, mnohí Otcovia a Doktori Cirkvi spoznávajú v žene, ohlásenej "protoevanjeliu", Kristovu Matku, Máriu, ako "novú Evu". Ona bola prvá a jedinečným spôsobom požehnaná víťazstvom nad hriechom, ktoré vydobyl Kristus: bola uchránená od akejkoľvek poškrvny prvotného hriechu²⁹² a počas celého svojho pozemského života sa s pomocou osobitnej Božej milosti nedopustila nijakého hriechu.²⁹³

412 Ale *prečo Boh nezabránil prvému človekovi zhrešiť?* Sv. Lev Veľký odpovedá: "Nevýslovná Kristova milosť nám dala väčšie dobré, ako boli tie, o ktoré nás pripravila diablova závisť".²⁹⁴ Sv. Tomáš Akvinský k tomuto hovorí: "Nič neprotirečí tomu, žeby ľudská prirodzenosť nebola o hriechu určená k vyššiemu cieľu. Boh skutočne dovoľuje, aby sa dialo zlo a potom vyvodí z neho väčšie dobro.

Preto hovorí sv. Pavol: "Kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť" (Rim 5,20). Aj spev z Exultet: "Ó šťastná vina, ktorá si zaslúžila takého a tak vznešeného Vykupiteľa".²⁹⁵

ZHRNUTIE

413 *"Boh neučinil smrť, neteší sa zo záhuby žijúcich... Závistou však diabla prišla na svet smrť" (Múdr 1,13, 2,24).*

414 *Satan alebo diabol i ostatní démoni sú padnutí anjeli, lebo slobodne odmietli slúžiť Bohu a jeho zámerom. Ich rozhodnutie proti Bohu je konečné. Pokúšajú sa zapojiť aj človeka do svojej revolty proti Bohu.*

415 *Človek však, ktorého Boh stvoril v spravodlivosti, zneužil hneď na počiatku dejín svoju slobodu tým, že sa postavil proti Bohu a chcel dosiahnuť svoj cieľ mimo Boha".²⁹⁶*

416 *Svojím hriechom Adam ako prvý človek stratil počiatočnú svätosť a spravodlivosť, ktoré dostal od Boha nielen pre seba, ale pre všetkých ľudí.*

417 *Adam a Eva preniesli na svojich potomkov zranenú ľudskú prirodzenosť po svojom prvom hriechu, teda už zbavenú počiatočnej svätosti a spravodlivosti. Táto strata sa menuje "prvotným hriechom".*

418 *Následkom prvotného hriechu je ľudská prirodzenosť oslabená vo svojich silách, podrobená nevedomosti, utrpeniu a nadvláde smrti, náchylná k hriechu (táto náklonnosť sa nazýva žiadostivosť").*

419 *"Spolu s Tridentským koncilom sa pridriavame toho, že prvotný hriech sa prenáša ľudskou prirodzenosťou, "nie napodobňovaním, ale rozširovaním" a preto ho "má každý".²⁹⁷*

420 *Víťazstvo nad hriechom, ktoré vydobyl Kristus, nám darovalo väčšie dobrá, ako boli tie, čo nám boli skrze hriech odňaté: "Kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť" (Rim 5,20).*

421 *Svet, o ktorom kresťania veria, že ho utvorila a udržiava láska Stvoriteľa, svet, čo síce upadol do otroctva hriechu, ale ktorý ukrižovaný a vzkriesený Kristus, zlomiac moc zlého ducha, oslobodil...".²⁹⁸*

-----
⁸² Porov. Jn 14,26

⁸³ Sv. Augustín, De Trinitate 15, 26, 47

⁸⁴ Porov. I. Credo del popolo di Dio 9

⁸⁵ Symbol "Quicumque": Denz.-Schömn. 75

⁸⁶ Porov. Gn 1,1; Jn 1,3

⁸⁷ Porov. Mt 6,9

⁸⁸ Porov. 1 Kor 1,18

⁸⁹ Porov. Jer 32,17; Lk 1,37

⁹⁰ Porov. Jer 27,5

- ⁹¹ Porov. Est 4,17b; Prís 21,1; Tob 13,2
- ⁹² Porov. Mt 6,32
- ⁹³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae I, 25, 5 ad 1
- ⁹⁴ Porov. Kor 12,9; Flp 4,13
- ⁹⁵ Rímsky katechizmus, 1, 2, 13
- ⁹⁶ Rímsky misál, kolekta 26. nedele
- ⁹⁷ Kongregácia pre klérus, Directorio catechistico generale 51
- ⁹⁸ Porov. Rim 8,18-23
- ⁹⁹ Porov. Ethéria, Peregrinatio ad loca sancta 46 Sv.Augustín, De catechizandis rudibus 3, 5
- ¹⁰⁰ Porov. I.Vatkánsky koncil: Denz.-Schönm. 3026
- ¹⁰¹ Porov. Sk 17,24-29; Rim 1,19-20
- ¹⁰² Porov. Iz 43,1
- ¹⁰³ Porov. Gn 15,5; Jer 33; 19-26
- ¹⁰⁴ Porov. Iz 44,24
- ¹⁰⁵ Porov. Ž 104
- ¹⁰⁶ Porov. Prís 8,22-31
- ¹⁰⁷ Nicejsko-carhradský symbol
- ¹⁰⁸ Liturgia delle Ore,
- ¹⁰⁹ Byzantská liturgia, Predspev turíčnych nešpory
- ¹¹⁰ Porov. Ž 33,6; 104,30; Gn 1, 2-3
- ¹¹¹ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 2, 30, 9; 4, 20,1
- ¹¹² I. Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3025
- ¹¹³ Sv.Bonaventúra, In libros sententiarum 2, 1, 2, 2, 1
- ¹¹⁴ Sv.Tomáš Akvinský, In libros sententiarum 2
- ¹¹⁵ I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3002
- ¹¹⁶ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses.4,20,7
- ¹¹⁷ Ad gentes 2
- ¹¹⁸ Porov. Múdr 9,9
- ¹¹⁹ Porov. I.Vatkánsky koncil: Denz.-Schönm. 3022
- ¹²⁰ Porov. tamže, 3023-3024
- ¹²¹ IV.Lateránsky koncil: Denz.-Schönm. 3022
- ¹²² Sv.Teofil Antiochijský, Ad Autolyicum 2, 4
- ¹²³ Porov. Ž 51,12

- ¹²⁴ Porov. Gn 1,3
- ¹²⁵ Porov. 2 Kor 4,6
- ¹²⁶ Porov. Gn 1,26
- ¹²⁷ Porov. Ž 19,2-5
- ¹²⁸ Porov. Job 42,3
- ¹²⁹ Porov. Sv.Lev Veľký, Quam laudabiliter:Denz.-Schönm. 286.....;
IV.Lateránsky koncil: tamže, 800;
Florentský koncil: tamže, 1333;
I.Vatikánsky koncil: tamže, 3002
- ¹³⁰ Porov. Sir 43,28
- ¹³¹ Sv.Augustín, Confessiones 3, 6, 11
- ¹³² I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3003
- ¹³³ Porov. Iz 10,5-15; 45,5-7; Dt 32,39; Sir 11,14
- ¹³⁴ Porov. Ž 22; 32; 35; 103; 138 ai.
- ¹³⁵ Porov. Mt 10,29-31
- ¹³⁶ Porov. Gn 1,26-28
- ¹³⁷ Porov. Kol 1,24
- ¹³⁸ Porov. Kol 4,11
- ¹³⁹ Porov. 1 Kor 12,6
- ¹⁴⁰ Gaudium et spes 36
- ¹⁴¹ Porov. Mt 19,26; Jn 15,5; Flp 4,13
- ¹⁴² Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae I, 25, 6
- ¹⁴³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa contra gentiles 3, 71
- ¹⁴⁴ Porov. Sv.Augustín, De libero arbitrio 1, 1, 1;
Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae I-II, 79, 1
- ¹⁴⁵ Sv.Augustín, Enchiridion de fide, spe et caritate 11, 3
- ¹⁴⁶ Porov. Tob 2,12-18 vulg.
- ¹⁴⁷ Porov. Rim 5,20
- ¹⁴⁸ Sv.Katarína Sienská, Dialoghi 4, 138
- ¹⁴⁹ Sv.Tomáš Morus, Lettera ad Alice Alington di Margaret Roper sul colloquio avuto in carcere con il padre, porov. Liturgia delle Ore III
- ¹⁵⁰ Giuliana z Norwich, Rivelazioni dell'amore divino 32
- ¹⁵¹ Porov. Gn 2,2
- ¹⁵² Porov. Kongregácia pre....., Dekrét z 27.júla 1914,
Theses approbatae philosophiae tomisticae: Denz.-Schönm. 3624

- ¹⁵³ Porov. Mt 6,26-34
- ¹⁵⁴ Porov. Ž 55,23
- ¹⁵⁵ Porov. Ž 155,16
- ¹⁵⁶ Porov. Ž 19,2
- ¹⁵⁷ Porov. Ž 115,16
- ¹⁵⁸ IV.Lateránsky koncil: Denz.-Schönm. 800;
I.Vatikánsky koncil: tamže 3002
Pavol VI. Credo del popolo di Dio 8
- ¹⁵⁹ Sv.Augustín, Enarratio in Psalmos 103, 1, 15
- ¹⁶⁰ Porov. Pius XII. Humani generis: Denz.-Schönm. 3891
- ¹⁶¹ Porov. Lk 20,36
- ¹⁶² Porov. Dan 10,9-12
- ¹⁶³ Porov. Jób 38,7
- ¹⁶⁴ Porov. Gn 3,24
- ¹⁶⁵ Porov. Gn 19
- ¹⁶⁶ Porov. Gn 21,17
- ¹⁶⁷ Porov. Gn 22,11
- ¹⁶⁸ Porov. Ex 23,20-23
- ¹⁶⁹ Porov. Sdc 13
- ¹⁷⁰ Porov. Sdc 6,11-24; Iz 6,6
- ¹⁷¹ Porov. 1 Kr 19,5
- ¹⁷² Porov. Lk 1,11.26
- ¹⁷³ Porov. Mt 1,20; 2,13.19
- ¹⁷⁴ Porov. Mk 1,12; Mt 4,11
- ¹⁷⁵ Porov. Lk 22,43
- ¹⁷⁶ Porov. Mt 26,53
- ¹⁷⁷ Porov. 2 Mach 10,29-30; 11,8
- ¹⁷⁸ Porov. Lk 2,8-14
- ¹⁷⁹ Porov. Mk 16,5-7
- ¹⁸⁰ Porov. Sk 1,10-11
- ¹⁸¹ Porov. Mt 13,41; 24,31; Lk 12,8-9
- ¹⁸² Porov. Sk 5,18,20; 6,26-29; 10,3-8; 12,6-11; 27,23-25
- ¹⁸³ Rímsky misál, "Sanctus"
- ¹⁸⁴ Porov. Mt 18,10

- ¹⁸⁵ Porov. Lk 16,22
- ¹⁸⁶ Porov. Ž 34,8; 91,10-13
- ¹⁸⁷ Porov. Jób 33,23-24; Zach 1,12; --- 12,12
- ¹⁸⁸ Sv.Bazil Cezarejský, Adversus Eunomium 3, 1
- ¹⁸⁹ Porov. Gn 1,1-2,4
- ¹⁹⁰ Porov. Dei Verbum, 11
- ¹⁹¹ Lumen gentium 36
- ¹⁹² Sv.Augustín, De Genesi contra Manichaeos 1, 2, 4
- ¹⁹³ Gaudium et spes 36
- ¹⁹⁴ Porov. Ž 145,9
- ¹⁹⁵ Porov. Gn 1,26
- ¹⁹⁶ Sv.František z Assisi, Cantico delle creature
- ¹⁹⁷ Porov. Hebr 4,3-4
- ¹⁹⁸ Porov. Jer 31,35-37; 33,19-26
- ¹⁹⁹ Porov. Gn 1,14
- ²⁰⁰ Porov. Rímsky misál, Veľkonočná vigília, modlitba po prvom čítaní
- ²⁰¹ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae I, 114, 3 ad 3
- ²⁰² Gaudium et spes 12
- ²⁰³ Tamže, 24
- ²⁰⁴ Sv.Katarína Sienska, Dialoghi 4, 13
porov. Liturgia delle Ore IV
- ²⁰⁵ Porov. Gaudium et spes 12; 24; 39
- ²⁰⁶ Sv.Ján Zlatoústý, Sermones in Genesim 2, 1
- ²⁰⁷ Gaudium et spes 22
- ²⁰⁸ Sv.Peter Chryzolog, Sermones 117
porov. Liturgia delle Ore IV
- ²⁰⁹ Porov. Tob 8,6
- ²¹⁰ Pius XII. Summi Pontificatus; Nostra aetate 1
- ²¹¹ Tamže
- ²¹² Porov. Mt 16,25-26, Jn 15,13 ²¹³ Sk 2,41
- ²¹³ Porov. Sk 2,41
- ²¹⁴ Porov. Mt 26,38, Jn 12,27
- ²¹⁵ Porov. Mt 10,28, 2 Mach 6,30
- ²¹⁶ Porov. 1 Kor 6,19-20; 15,44-45

- ²¹⁷ Gaudium et spes 14
- ²¹⁸ Porov. Viedenský koncil (1312): Denz.-Schönm. 902
- ²¹⁹ Porov. Pius XII. Humani generis: Denz.-Schönm. 3896
- Pavol VI. Credo del popolo di Dio 8
- ²²⁰ Porov. V.Lateránsky koncil (1513):
Denz.-Schönm. 1440
- ²²¹ IV.Carihradský koncil (870): Denz.-Schönm. 657
- ²²² I.Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3005;
- Gaudium et spes 22
- ²²³ Pius XII. Humani generis: Denz.-Schönm. 3891
- ²²⁴ Porov. Jer 31,33
- ²²⁵ Porov. Dt 6,5; 29,3; Iz 29,13; Ez 36,26;
Mt 6,21; Lk 8,15; Rim 5,5
- ²²⁶ Porov. Gn 2,7.22
- ²²⁷ Porov. Iz 49,14-15; 66,13; Ž 131,2-3
- ²²⁸ Porov. Oz 11,1-4; Jer 3,4-19
- ²²⁹ Porov. Gn 2,19-20
- ²³⁰ Porov. Gaudium et spes 50
- ²³¹ Porov. Gn 1,28
- ²³² Trid koncil: Denz.-Schönm. 1511
- ²³³ Lumen gentium 2
- ²³⁴ Porov. Gn 2,17; 3,19
- ²³⁵ Porov. Gn 3,16
- ²³⁶ Porov. Gn 2,25
- ²³⁷ Porov. 1 Jn 2,16
- ²³⁸ Porov. Gn 2,8
- ²³⁹ Porov. Gn 3,17-19
- ²⁴⁰ Rímsky misál, Eucharistická modlitba IV
- ²⁴¹ Porov. Ef 1,3-6; Rm 8,29
- ²⁴² Gaudium et spes 14
- ²⁴³ Tamže, 12
- ²⁴⁴ Sv.Augustín, Confessiones 7, 7, 11
- ²⁴⁵ Porov. Rim 5,20
- ²⁴⁶ Porov. Lk 11,21-22; Jn 16,11; 1 Jn 3,8

- ²⁴⁷ Porov. Rim 5,12-21
- ²⁴⁸ Porov. 1 Kor 2,16
- ²⁴⁹ Porov. Gaudium et spes 13
- ²⁵⁰ Porov. Tridentický koncil: Denz.-Schönm. 1513;
Pius XII. Humani generis: Denz.-Schönm. 3897;
Pavol VI. príhovor 11.júla 1966
- ²⁵¹ Porov. Gn 3,1-5
- ²⁵² Porov. Múdr 2,24
- ²⁵³ Porov. Jn 8,44; Zjv 12,9
- ²⁵⁴ IV.Lateránsky koncil (1215): Denz.-Schönm. 800
- ²⁵⁵ Porov. 2 Pt 2,4
- ²⁵⁶ Sv.Ján Damascénsky, De fide orthodoxa 2, 4
- ²⁵⁷ Porov. Mt 4,1-11
- ²⁵⁸ Porov. Gn 3,1-11
- ²⁵⁹ Porov. Rim 5,19
- ²⁶⁰ Porov. Gn 3,5
- ²⁶¹ Sv.Maxim, Ambiguorum liber
- ²⁶² Porov. Rim 3,23
- ²⁶³ Porov. Gn 3,9-10
- ²⁶⁴ Porov. Gn 3,5
- ²⁶⁵ Porov. Gn 3,7
- ²⁶⁶ Porov. Gn 3,11-13
- ²⁶⁷ Porov. Gn 3,16
- ²⁶⁸ Porov. Gn 3,17.19
- ²⁶⁹ Porov. Gn 2,17
- ²⁷⁰ Porov. Gn 3,19
- ²⁷¹ Porov. Rim 5,12
- ²⁷² Porov. Gn 4,3-15
- ²⁷³ Porov. Gn 6,5.12; Rim 1,18-32
- ²⁷⁴ Porov. 1 Kor 1-6; Zjv 2-3
- ²⁷⁵ Gaudium et spes 13
- ²⁷⁶ Porov. Tridentický koncil: Denz.-Schönm. 1512
- ²⁷⁷ Porov. tamže, 1514
- ²⁷⁸ Sv.Tomáš Akvinský, Quaestiones disputatae de malo

4, 1.

²⁷⁹ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1511-1512

²⁸⁰ Porov. tamže, 1513

²⁸¹ Porov. II. ....koncil: Denz.-Schönm. 371-372

²⁸² Tridentský koncil: DS 1510-1516

²⁸³ Tamže, 1511; Hebr 2,14

²⁸⁴ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 25

²⁸⁵ Porov. Ján Pavol II. Reconciliatio et paenitentia 16

²⁸⁶ Porov. 1 Pt 5,8

²⁸⁷ Gaudium et spes 37

²⁸⁸ Porov. Gn 3,9

²⁸⁹ Porov. Gn 3,15

²⁹⁰ Porov. 1 Kor 15,1-22.45

²⁹¹ Porov. Rim 5,19-20

²⁹² Porov. Pius IX. Ineffabilis Deus: Denz.-Schönm.

2803

²⁹³ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1573

²⁹⁴ Sv.Lev Veľký, Sermones 73, 4

²⁹⁵ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 1, 3 ad 3

²⁹⁶ Gaudium et spes 13

²⁹⁷ Pavol VI. Credo del popolo di Dio 16

²⁹⁸ Gaudium et spes 2

DRUHÁ KAPITOLA

VERÍM V JEŽIŠA - KRISTA, JEDINÉHO

BOŽIEHO SYNA

Dobrá Zvest': Boh poslal svojho Syna

422 "Ale keď prišla plnosť času, Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy, narodeného pod zákonom, aby vykúpil tých, čo boli pod zákonom a aby sme dostali adoptívne synovstvo" (Gal 4,4-5). Toto je "Evanjelium - Dobrá Zvest' - Ježiša Krista, Božieho Syna" (Mk 1,1): Boh navštívil svoj ľud.¹ Splnil prísľuby, čo dal Abrahámovi a jeho potomstvu.² Urobil viac nad všetko očakávanie: Poslal svojho "milovaného Syna" (Mk 1,11).

423 Veríme a vyznávame že Ježiš z Nazareta, ktorý sa narodil ako Žid z Izraelskej devy v Betleheme za čias Herodesa Veľkého a cisára Augusta I., zamestnaním tesár, bol ukrižovaný v Jeruzaleme za miestodržiteľa Poncia Piláta počas vlády cisára Tibéria, je Večný Syn Otca, ktorý sa stal človekom, že "vyšiel od Boha" (Jn 13,3), "zostúpil z neba" (Jn 3,13, 6,33), "prišiel v tele" (Jn 4,2!), lebo "Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami. A my sme videli Jeho slávu, akú má od Otca jednorodený Syn, plný milosti a pravdy... Z Jeho plnosti sme my všetci dostali milosť za milosťou" (Jn 1,14.16).

424 Pomocou milosti Ducha Svätého a priťahovaní od Otca veríme a vyznávame, pokiaľ ide o Ježiša: "Ty si Mesiáš, Syn živého Boha" (Mt 16,16). Na skale tejto viery, ktorú vyznal sv. Peter, postavil Kristus svoju Cirkev.³

"Zvestovať Kristovo nevyspytateľné tajomstvo" (Ef 3,8).

425 Prenášať kresťanskú vieru znamená v prvom rade ohlasovať Ježiša Krista a privádzať k viere v Neho. Už od počiatku prví učeníci horeli túžbou ohlasovať Krista: "Lebo my nemôžeme nehovoriť o tom, čo sme videli a počuli" (Sk 4,20). A pozývajú ľudí všetkých čias, aby vstúpili do radosti ich spoločenstva s Kristom:

Čo sme počuli, čo sme na vlastné oči videli, na čo sme hľadeli a čoho sa naše ruky dotýkali, to zvestujeme: Slovo života, - lebo zjavil sa život a my sme videli, dosvedčujeme a zvestujeme vám večný život, ktorý bol u Otca a zjavil sa nám. Čo sme videli a počuli, zvestujeme aj vám, aby ste aj vy mali spoločenstvo s nami. Veď my máme spoločenstvo s Otcom a Jeho Synom Ježišom Kristom. A toto píšeme, aby naša radosť bola úplná (1 Jn 1-1-4).

Stredobod katechézy: Kristus

426 "V strede katechézy nachádzame zásadne jednu Osobu, osobu Ježiša z Nazaretu, jediného Syna Otca... ktorý trpel a umrel za nás a teraz vzkriesený žije s nami naveky... Katechizovať...to znamená odhaľovať v Kristovej Osobe celý večný plán Boha. To znamená hľadať a chápať význam činov a slov Krista, znakov, ktoré uskutočňoval".⁴ Cieľom tejto katechézy je: Uvádzať do spoločenstva s Ježišom Kristom: Len On jediný môže viesť k Otcovej láske v Duchu a dávať nám účasť na živote Svätej Trojice".⁵

427 "V katechéze sa učí Kristus, vtelené Slovo a Boží Syn - a všetko ostatné len vo vzťahu k Nemu, učí sám Kristus, všetci ostatní to robia len v tej miere, v akej sú nositeľmi Jeho slova a umožňujúc Kristovi, aby učil ich ústami... Každý katechéta by mal na seba samého vzťahovať tajomné Kristove slová: "Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal" (Jn 7,16).⁶

428 Ten, kto má pozvanie "učiť Krista", musí najprv hľadať zisk vznešeného poznania Krista Ježiša", musí súhlasiť s tým, že "všetko, moc Jeho zmŕtvychvstania a účasť na Jeho utrpení, pripodobniť sa Mu v smrti a tak nejako dosiahnuť aj vzkriesenie z mŕtvych" (por.Fl p 3,8-11).

429 Z tohto milovaného poznania Krista tryská túžba zvestovať Ho, "ohlasovať evanjelium" a privádzať iných k "áno" viery v Ježiša Krista. Ale zároveň sa cíti aj potreba stále lepšie poznávať túto vieru. Pre tento cieľ v poradí Symbolu viery sa najprv predstavia Ježišove hlavné tituly: Kristus, Boží Syn, Pán (článok 2). V symbole sa potom vyznávajú hlavné tajomstvá Kristovho života: Vtelenie (článok 3), Jeho Veľkej noci (články 4 a 5) a nakoniec Jeho oslávenia (články 6 a 7).

Č l á n o k 2

"A v Ježiša Krista, Jeho jediného Syna, nášho Pána"

I. Ježiš

430 *Ježiš* v hebrejčine znamená: "Boh spasí". Už pri Zvestovaní mu anjel dáva ako vlastné meno meno *Ježiš*, ktoré vyjadruje zároveň Jeho totožnosť aj poslanie.⁷ Keďže "jedine Boh môže odpúšťať hriechy"⁸ (por.Mk 2,7), je to On, ktorý v Ježišovi, svojom večnom Synovi, ktorý sa stal človekom, "vyslobodí svoj ľud z hriechov" (Mt 1,21). V Ježišovi Boh takto zhrnie celé svoje dejiny spásy v prospech človeka.

431 V dejinách spásy sa Boh neuspokojil iba s tým, že vyslobodí Izraela "z domu otroctva" (Dt 5,6), keď ho vyvádza z Egypta. Zachraňuje ho tiež z jeho hriechu. Pretože hriech je vždy urážkou Boha⁹, Len On sám ho môže odpustiť.¹⁰ Preto Izrael, ako si stále viac a viac uvedomuje univerzálnosť hriechu, nemôže nikde inde hľadať spásu, len vo vzývaní mena Boha Vykupiteľa.¹¹

432 Meno *Ježiš* znamená, že samotné Božie meno je prítomné v osobe Jeho Syna¹², ktorý sa stal človekom pre všeobecné a konečné vykúpenie z hriechov. *Je to Božie meno, ktoré jediné prináša spásu*¹³ a odteraz ho môžu vzývať všetci, lebo sa spojilo sa všetkými ľuďmi skrze Vtelenie¹⁴ a to takým spôsobom, že "nieto pod nebom iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení" (Sk 4,12).¹⁵

433 Meno Boha Záchrancu vzývalo raz do roka veľkňaz na zmierenie za hriechy Izraela, keď pokropil krvou obete¹⁶ zľutovnicu v Svätyni Svätých. Zľutovnica bola miestom Božej prítomnosti.¹⁷ Keď sv.Pavol hovorí, že *Ježiš*, ktorého "Boh ustanovil ako prostriedok zmierenia skrze jeho krv" (Rim 3,25), znamená to, že v Jeho človečenstve "Boh zmieril v Kristovi svet so sebou" (2 Kor 5,19).

434 Kristovo Zmŕtvychvstanie oslavuje meno Boha Spasiteľa,¹⁸ lebo odvtedy sa v Ježišovom mene zjavuje plnosť najvyššej moci, "v mene, ktoré je nad všetky mená" (Fl p 2,9-10). Zlí duchovia sa boja jeho mena¹⁹ a v Jeho mene robia Ježišovi učeníci zázraky²⁰, lebo čokoľvek žiadajú od Otca v Jeho mene, On im dá.²¹

435 Ježišovo meno je stredom kresťanskej modlitby. Všetky liturgické modlitby sa končia formulou "skrze nášho Pána, Ježiša Krista". "Zdravas Mária" vrcholí v Ježišovi, ktorý je požehnaný plod jej života". Modlitba orientálneho srdca, nazvaná "modlitbou k Ježišovi" hovorí: "Ježiš Kristus, Boží Syn, zľutuj sa nado mnou hriešnikom". Veľmi mnohí kresťania umierajú, ako Janka z Arku, s jediným menom "Ježiš" na perách.

II. Kristus

436 *Kristus* pochádza z gréckeho prekladu hebrejského výrazu "Mesiáš", čo znamená "pomazaný". Stáva sa vlastným menom Ježiša len preto, že dokonale splnil božie poslanie, ktoré znamená. V skutočnosti boli v Izraeli pomazaní v Božom mene tí, čo Mu boli zasvätení poslaním, ktoré pochádzalo od Neho. Taký je prípad kráľov²², kňazov²³, a v zriedkavých prípadoch aj prorokov.²⁴ To mal byť jedinečným spôsobom aj prípad Mesiáša, ktorého Boh pošle, aby navždy založil Jeho Kráľovstvo.²⁵ Bolo treba, aby Mesiáša pomazal Duch Pána²⁶ zároveň ako kráľa a kňaza²⁷, ale aj ako proroka.²⁸ Ježiš splnil mesiášske nádeje Izraela vo svojej trojnásobnej funkcii kňaza, proroka a kráľa.

437 Anjel zvestoval pastierom narodenie Ježiša ako Mesiáša, ktorý bol Izraelu prisľúbený: "Dnes sa vám v Dávidovom meste narodil Spasiteľ, Kristus Pán" (Lk 2,11). On začiatku On je ten, "ktorého Otec posvätil a poslal na svet" (Jn 10,36), ktorý sa počal ako "svätý" (Lk 1,35) v panenskom lone Márie. Jozefa vyzýva Boh, aby "prijal Máriu, svoju manželku, lebo to, čo sa v nej počalo, je z Duchu Svätého" (Mt 1,20), keďže bola v druhom stave, aby sa Ježiš, "nazývaný Kristus", narodil z Jozefovej manželky v mesiášskom Dávidovom potomstve (Mt 1,16).²⁹

438 Ježišovo mesiášske posvätenie poukazuje na jeho božské poslanie: "Inak, na to už poukazuje samotné Jeho meno, že pod menom Kristus sa rozumie Ten, ktorý bol pomazaný a aj pomazanie, ktorým bol pomazaný: Ten, ktorý pomazal, je Otec, ktorý bol pomazaný, je Syn a samotné pomazanie je v Duchu".³⁰ Jeho večné mesiášske posvätenie sa zjavilo v čase jeho pozemského života po jeho krste, u Jána, keď "Boh pomazal Ježiša z Nazareta Duchom Svätým a mocou" (Sk 10, 38), "aby sa stal známym Izraelu" (Jn 1,31) ako jeho Mesiáš. Jeho diela a slová v ňom umožnia spoznať "svätého Božieho" (Mk 1,24, Jn 6,69, Sk 3,14).

439 Mnohí židia, ba aj niektorí pohania, ktorí sa podieľali na ich nádeji, rozoznali v Ježišovi základné črty "Syna Dávidovho", Mesiáša, ktorého Boh prisľúbil Izraelu.³¹ Ježiš prijal titul Mesiáša, na ktorý mal právo³², ale nie bez výhrady, pretože časť jeho súčasníkov ho chápala priveľmi ľudsky³³, v podstate politicky.³⁴

440 Ježiš prijal vyznanie viery od Petra, ktorý v ňom rozpoznal Mesiáša, a zároveň oznámil blízke utrpenie Syna Človeka.³⁵ Poodhalil základný význam svojho mesiášskeho kráľovstva zároveň v transcendentnej totožnosti Syna Človeka, "ktorý zostúpil z neba" (Jn 3,13)³⁶ aj vo svojom vykupiteľskom poslaní ako trpiaceho Služobníka: "Syn Človeka neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť a položiť svoj život ako výkupné za mnohých" (Mt 20,28).³⁷ Preto sa skutočný zmysel Jeho kráľovstva ukázal až z výšky Kríža.³⁸ Až po Jeho Zmŕtvychvstaní môže Peter pred Božím ľudom vyhlásiť jeho mesiášske kráľovstvo: "Nech teda s istotou vie celý dom Izraela, že toho Ježiša, ktorého ste vy ukrižovali, Boh urobil aj Pánom aj Mesiášom" (Sk 2,36).

III. Jediný Boží Syn

441 *Boží Syn* v Starom Zákone je titul, ktorý sa dával anjelom³⁹ vyvolenému národu⁴⁰, dieťkam Izraela⁴¹ a ich kráľom.⁴² Znamená teda určité adoptívne synovstvo, ktoré medzi Bohom a jeho stvorením nastoľuje vzťah mimoriadnej dôvernosti. Keď sa prisľúbený Kráľ - Mesiáš nazýva "Božím Synom"⁴³, to ešte neobsahuje nevyhnutne, podľa doslovného významu textu, že by bol niečím viac ako človekom. Tí, čo takto označovali Ježiša ako Mesiáša Izraela,⁴⁴ možno tým viac nechceli povedať.⁴⁵

442 Nie je to tak s Petrom, keď vyznáva Ježiša ako "Krista, Syna živého Boha" (Mt 16,16), lebo On mu slávnostne odpovie: "Toto ti *nezjavilo* telo a krv, ale *môj Otec*, ktorý je na nebesiach" (Mt 16,17). Porovnateľne s tým povie Pavol po svojom obrátení na ceste do Damašku: "Ale keď sa Bohu, ktorý si ma už v lone matky vybral a svojou múdrosťou povolal, zapáčilo zjaviť vo mne svojho Syna, aby som Ho zvestoval medzi pohanmi..." (Gal 1?15-16)" A hneď v synagógach ohlasoval Ježiša, že je Božím Synom" (Sk 9,20). To bude od začiatku⁴⁶ centrom apoštolskej viery⁴⁷, ktorú vyznal najprv Peter, ako základ Cirkvi.⁴⁸

443 Ak Peter mohol rozpoznať transcendentný charakter Božieho synovstva Ježiša Mesiáša, potom aj celkom jasne vyhlásil. Pred sanhedrinom na otázku svojich žalobcov "Si teda Boží Syn?" Ježiš odpovedal, "Vy sami hovoríte, že som" (Lk 22,70).⁴⁹ Už predtým sa označil za "Syna", ktorý pozná Otca⁵⁰, ktorý sa odlišuje od "Služobníkov", ktorých Boh skôr poslal k svojmu národu⁵¹, ktorý je vyššie ako samotní anjeli.⁵² Odlišoval svoje synovstvo od synovstva učeníkov, nikdy nepovedal "Otče náš"⁵³, okrem toho, keď im prikázal: "Vy sa budete modliť takto: Otče náš" (Mt 6,9), zdôraznil tento rozdiel: "Môj Otec a Váš Otec" (Jn 20,17).

444 Evanjeliá prinášajú správu o dvoch slávnostných okamihoch, Krste a Kristovom Premenení, keď bolo počuť hlas Otca, ktorý ho označuje ako "svojho milovaného Syna".⁵⁴ Sám Ježiš sa označuje ako "Jediný Boží Syn" (Jn 3,16) a potvrdzuje týmto titulom svoje večné prejestvovanie.⁵⁵ Vyžaduje vieru "v mene jediného Božieho Syna" (Jn 3,18) Toto kresťanské vyznanie sa objavuje už zvolaní stotníka pred Ježišom na Kríži: "Tento človek bol naozaj Boží Syn" (Mk 15,39). Vo veľkonočnom tajomstve jedine môže veriaci pochopiť najhlbší dosah titulu "Boží Syn".

445 Po vzkriesení sa Jeho Božie synovstvo objavuje v sile Jeho osláveného človečenstva: "Podľa Ducha svätosti od vzkriesenia z mŕtvych je ustanovený v moci ako Boží Syn" (Rim 1,4).⁵⁶ Apoštoli budú môcť vyznať: "A my sme videli jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednorodený Syn, plný milosti a pravdy" (Jn 1,14).

IV. Pán

446 V gréckom preklade kníh Starého Zákona sa nevysloviteľné meno JHWH, pod ktorým sa Boh zjavil Mojžišovi⁵⁷, prekladá ako *Kyrios* ("Pán"). *Pán* je odvtedy najbežnejšie meno, ktorým sa označuje božstvo aj samotného Boha Izraela. Nový Zákon používa tento silný význam titulu "Pán" tak pre Otca, ale tiež, čo je novota, pre Ježiša, ktorého takto uznáva tiež ako Boha.⁵⁸

447 Aj sám Ježiš si zastreným spôsobom udeľuje tento titul, keď diskutuje s farizejmi o význame žalmu 110⁵⁹, ale aj celkom otvorene, keď sa obracia na svojich apoštolov.⁶⁰ Počas celého jeho verejného života svojimi gestami nadvlády nad prírodou, nad chorobami, nad démonmi, nad smrťou a hriechom preukazoval svoju božskú zvrchovanosť.

448 V evanjeliách sa ľudia veľmi často obracajú k Ježišovi, nazývajú Ho "Pane". Tento titul svedčí o úcte a dôvere tých, ktorí sa približujú k Ježišovi a očakávajú od Neho pomoc a uzdravenie.⁶¹ Pod vplyvom Ducha Svätého znamená uznávanie Ježišovho Božského tajomstva.⁶² Pri stretnutí so vzkrieseným Ježišom sa stáva klaňaním: "Pán môj a Boh môj" (Jn 20,28). Nadobúda aj ďalší význam lásky a citového vzrušenia, ktorý si zachová kresťanská tradícia: "To je Pán" (Jn 21,7).

449 Keď prvé vyznania viery Cirkvi priznávajú Ježišovi božský titul Pána, potvrdzujú u od samého začiatku⁶³, že moc, česť a sláva, ktoré patria Bohu Otcovi, sa vzťahujú aj na Ježiša⁶⁴, lebo On má "božskú prirodzenosť" (Flp 2,6) a Otec zjavil túto Ježišovu zvrchovanosť, keď Ho vzkriesil z mŕtvych a povýšil do svojej slávy.⁶⁵

450 Od začiatku kresťanských dejín tvrdenie o Ježišovom panstve nad týmto svetom a nad dejinami⁶⁶ znamená tiež poznanie, že človek nesmie podriaďť absolútnym spôsobom svoju osobnú slobodu nijakej pozemskej moci, jedine Bohu otcovi a Pánovi, Ježišovi Kristovi: Cisár nie "Pán".⁶⁷ "Cirkev verí... že kľúč, stredobod a cieľ celej ľudskej histórie je v jej Pánovi a Majstrovi".⁶⁸

451 Kresťanská modlitba je poznačená titulom "Pán", či je to pri výzve k modlitbe "Pán s vami", alebo pri jej končení "skrze Ježiša Krista, nášho Pána", alebo tiež vo výkriku plnom dôvery a nádeje "Maran ata" ("Pán prichádza") alebo "Marana ta" (príd' Pane") (1 Kor 16,22), "Amen. Príd' Pane Ježišu" (Zjv 22,20).

ZHRNUTIE

452 *Meno Ježiš znamená "Boh zachraňuje". Dieťa, ktoré sa narodilo z Panny Márie, bolo nazvané "Ježiš", lebo on vyslobodí svoj ľud z hriechov" (Mt 1,21) "Lebo niet pod nebom iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení" (Sk 4,12).*

453 *Meno "Kristus" znamená "pomazaný", "Mesiáš. Ježiš je Kristus, lebo "Boh ho pomazal Duchom Svätým a Jeho mocou" (Sk 10,38). On Bol "Ten, ktorý má prísť"⁶⁹, on bol "nádej Izraela" (Sk 28,20).*

454 *Pomenovanie "Boží Syn" znamená jedinečný a večný vzťah Ježiša Krista k Bohu, Jeho Otcovi: On je jediný Syn Otca⁷⁰ a sám je tiež Boh.⁷¹ Viera, že Ježiš Kristus je Boží Syn, je nevyhnutná, aby človek bol kresťanom.⁷²*

455 *Titul Pán znamená božskú zvrchovanosť. Vyznávať a vzývať Ježiša ako Pána znamená veriť v Jeho božstvo: "Nikto nemôže povedať "Ježiš je Pán", iba ak v Duchu Svätom." (1 Kor 12,3).*

Č l á n o k 3

"Ježiš Kristus sa počal z Ducha Svätého

a narodil sa z Márie, Panny"

Odsek 1. Boží Syn sa stal človekom

I. Prečo sa Slovo stalo telom?

456 Spolu s Nicejsko-carhradským Krédom odpovedáme a vyznávame: *On pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies, a Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny a stal sa človekom".*

457 Slovo sa stalo telom, aby nás spasilo tým, že nás zmieri s Bohom: "Boh nás miloval a poslal svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy" (1 Jn 4,10). "Otec poslal Syna za Spasiteľa sveta" (1 Jn 4,14). "On sa zjavil, aby sňal hriechy" (1 Jan 3,5).

*Keďže naša prirodzenosť bola chorá, bolo ju treba uzdraviť, bola padnutá, bolo ju treba pozdvihnúť, bola mŕtva, bolo ju treba vzkriesiť. Stratili sme vlastníctvo dobra, bolo potrebné nám ho navrátiť. Boli sme zatvorení v temnotách, bolo treba preniesť nás na svetlo, boli sme zajatcami, čakali sme na záchrancu, ako väzni sme potrebovali pomoc, otroci - vysloboditeľa. Či tieto dôvody nemali svoju závažnosť? Či si nezaslúžili pohnúť Boha k tomu, že zostúpil až do našej ľudskej prirodzenosti, aby ju navštívil, keď sa ľudstvo nachádzalo v takom biednom a nešťastnom stave?*⁷³

458 Slovo sa stalo telom, aby sme takto poznali Božiu lásku: "Božia láska sa k nám prejavila v tom, že Boh poslal svojho jednorodeného Syna na Svet, aby sme skrze Neho mali život" (1 Jn 4,9). "Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život" (Jn 3,16).

459 Slovo sa stalo telom, aby nám slúžilo za vzor svätosti:

"Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa..."(Mt 11,29)" Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi, iba cez mňa" (Jn 14,6). A Otec na Hore Premenenia prikazuje: "Počúvajte Ho!" (Mk 9,7).⁷⁴ On je skutočne vzorom blahoslavenstiev a normou Nového zákona: "Milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás" (Jn 15,12). Táto láska zahŕňa aj účinnú obeť samého seba pre jeho nasledovníkov.⁷⁵

460 Slovo sa stalo telom, aby nás urobilo účastnými na Božej prirodzenosti" (2 Pt 1,4): "Lebo takýto je dôvod, pre ktorý sa Slovo stalo človekom, Syn Boží Synom človeka: preto, aby človek, ktorý vstúpi do spoločenstva so Slovom a tak prijme Božie synovstvo, stal sa synom Božím"⁷⁶ "Lebo Syn Boží sa stal človekom, aby z nás urobil Boha".⁷⁷ Jediný Boží Syn, ktorý chcel, aby sme aj my mali účasť na Jeho božstve, prijal našu prirodzenosť, aby On, keď sa stane človekom, urobil z nás bohov".⁷⁸

II. Vtelenie

461 Podľa toho, ako to vyslovil sv.Ján (Slovo sa stalo telom..." (Jn 1,14), Cirkev nazýva "Vtelením" skutočnosť, že Boží Syn prijal ľudskú prirodzenosť, aby v nej uskutočnil našu spásu. V hymne, potvrdenej sv. Pavlom, ospevuje Cirkev tajomstvo Vtelenia:

Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš: On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridrži sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľudom, a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži " (Flp 2,5-8).⁷⁹

462 List Hebrejom hovorí o tom istom tajomstve:

Preto keď prichádza na svet, hovorí (Kristus): Nechcel si Obeť a dar, ale dal si mi telo. Nepáčili sa ti zápalné obety ani obety za hriech. Vtedy som povedal: Hľa prichádzam... aby som plnil tvoju vôľu".⁸⁰

463 Viera v skutočné Vtelenie Božieho Syna je rozhodujúcim znakom kresťanskej viery. "Božieho Ducha poznáte podľa tohoto: Každý duch, ktorý vyznáva, že Ježiš

Kristus prišiel v tele, je z Boha" (1 Jn 4,2). Také je radostné presvedčenie Cirkvi od jej začiatku, keď ospevuje veľké tajomstvo nábožnosti: On sa zjavil v tele" (1 Tim 3,16).

III. Pravý Boh a pravý človek

464 Jedinečná a zároveň aj zvláštna udalosť Vtelenia Božieho Syna neznamena, že Ježiš Kristus je sčasti Boh a sčasti človek, ani nie je výsledkom nejakého konfúzneho spletenia božského a ľudského. Je skutočne, pričom zostáva aj skutočným Bohom. Ježiš Kristus je pravý Boh a pravý človek. Túto pravdu viery musela Cirkev obraňovať a vyjasňovať v priebehu prvých storočí proti bludárom, ktorí ju falšovali.

465 Prvé bludy menej nepopierali natoľko Kristovo Božstvo ako Jeho pravé človečenstvo (Gnostický doketizmus). Už od čias apoštolov Cirkev trvala na skutočnom vtelení Božieho Syna, "ktorý prišiel v tele".⁸¹ Ale od tretieho storočia musela Cirkev tvrdiť proti Pavlovi zo Samosatu na spoločnom koncile v Antiochii, že Ježiš Kristus je Boží Syn svojou prirodzenosťou a nie adopciu. Prvý ekumenický koncil v Nicei v r. 325 vyznával vo svojom Kréde, že Boží Syn" je splodený, nie stvorený, jednej podstaty s Ocom (*homousios*) a odsúdila Ária, ktorý tvrdil, že "Boží Syn povstal z ničoho"⁸² a "má inú podstatu ako Otec".⁸³

466 Nestoriánska heréza videla v Kristovi ľudskú osobu, spojenú s Božou osobou Božieho Syna. Proti nej sv. Cyril Alexandrijský a tretí ekumenický Koncil v Efeze v r.431 vyznávali, že "Slovo, spojac sa v jeho osobe s telom, oživeným rozumnou dušou sa stalo človekom".⁸⁴ Kristovo človečenstvo nemá iný subjekt, len božskú osobu Božieho Syna, ktorý ju prijal za svoju pri počatí. Preto efezský koncil v roku 431 vyhlásil, že Mária sa stala skutočne Božou Matkou skrze ľudské počatie Božieho Syna v jej lone, "Matkou Božou, nie preto, že by Božie Slovo bolo z nej prijalo svoju božskú prirodzenosť, ale preto, že z nej prijalo sväté telo, obdarované nesmrteľnou dušou, s ktorou sa v jeho osobe spojilo Slovo, čomu sa hovorí, že sa narodilo podľa tela."⁸⁵

467 Monofyziti tvrdili, že ľudská prirodzenosť sama o sebe (ako taká) prestala v Kristovi jestvovať, lebo ju vzala na seba jeho Božská Osoba Božieho Syna. V konfrontácii s touto herézou štvrtý ekumenický koncil v Chalcedone vyznal v roku 451:

Nasledujúc svätých Otcov jednomyselne učíme, že sa má vyznávať jeden a ten istý Syn, náš Pán, Ježiš Kristus, ten istý dokonalý v božstve ako aj v človečenstve, ten istý pravý Boh a pravý človek, zložený z rozumnej duše a tela, tej istej božskej podstaty s Ocom a spolupodstatný s nami čo do človečenstva" podobný nám vo všetkom, okrem hriechu" (Hebr 4,15), zrodený z Otca pred všetkými vekmi podľa svojho božstva a pokiaľ ide o človečenstvo, zrodený z Panny Márie, Matky Božej v týchto posledných dňoch pre nás a pre našu spásu.

Jeden a ten istý Kristus, Pán, Jediný Syn, ktorého musíme uznávať v dvoch prirodzenostiach, bez zmiešanie, bez zmeny, bez delenia, bez odlúčenia. Rozličnosť podstát nijako nepopiera ich jednota, ale skôr vlastnosti každej sa zachovali a spojili v jedinej osobe a v jednej hypostáze (prirodzenosti).⁸⁶

468 Po chalcedonskom koncile niektorí urobili z ľudskej prirodzenosti Krista akýsi druh osobného subjektu. Piaty ekumenický koncil v roku 553 vyznal proti nim:

"Je len jedna hypostáza (alebo osoba), ktorá patrí nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi, *Jednému z Trojice*".⁸⁷ Teda všetko v Kristovom človečenstve sa musí pripisovať Jeho Božskej osobe ako jeho vlastnému subjektu⁸⁸, teda nielen zázraky, ale aj utrpenie⁸⁹ a tiež aj smrť: "Ten, ktorý bol ukrižovaný v Tele, náš Pán Ježiš Kristus, je pravý Boh, Pán slávy a Jeden zo svätej Trojice."⁹⁰

469 Takto Cirkev vyznáva, že Ježiš je nerozlučne pravý Boh i pravý človek. Je skutočne Božím Synom, ktorý sa stal človekom, naším bratom, pričom neprestáva byť Bohom, naším Pánom:

"Zostal, čím bol, prijal na Seba, čo nebol", spieva rímska liturgia.⁹¹ Liturgia sv. Jána Zlatoústeho vyhlasuje a spieva: Ty jediný Syn a Božie Slovo, ktorý si nesmrteľný, ráčil si sa vteliť pre našu spásu zo svätej Matky Božej, vždy Panny, bez zmeny si sa stal človekom a bol si ukrižovaný, ty Kriste, Bože, ktorý si svojou smrťou zničil smrť, ktorý si Jedným zo svätej Trojice, oslávený s Otcom a Duchom Svätým, zmiluj sa nad nami (spas nás)".⁹²

IV. Ako je Boží Syn človekom?

470 Pretože v tajomnej jednote Vtelenia ľudskú prírodu vzal na seba a ju nezničil⁹³, priviedlo to Cirkev v priebehu storočí k tomu, že vyznáva úplnú realnosť ľudskej duše, s jej úkonmi rozumu a vôle ako aj ľudského Kristovho tela. Ale zároveň zakaždým pripomína, že Kristova ľudská prirodzenosť patrí vlastne božskej osobe Božieho Syna, ktorý ju vzal na seba. Všetko, čo v nej je a čo v nej robí, je podriadené "Jednému z Trojice". Boží Syn teda komunikuje so svojím človečenstvom svojím vlastným spôsobom osobného bytia v Trojici. Takto Kristus vo svojej duši a vo svojom tele vyjadruje ľudsky božie spôsoby Trojice⁹⁴:

*Boží Syn... pracoval ľudskými rukami, uvažoval ľudskou myslou, rozhodoval ľudskou vôľou, miloval ľudským srdcom. Narodiac sa z Márie Panny, naozaj sa stal jedným z nás, vo všetkom nám podobný, ale bez hriechu.*⁹⁵

Kristova duša a ľudské poznanie

471 Apolinár z Laodicey tvrdil, že v Kristovi Slovo nahradilo dušu alebo ducha. Proti tomuto bludu Cirkev vyhlásila, že večný Syn prijal tiež rozumnú ľudskú dušu.⁹⁶

472 Táto ľudská duša, ktorú si vzal Boží Syn, je obdarená pravým ľudským poznaním. Ako takáto, nemohla byť sama o sebe neobmedzená: vzťahovala sa v historických podmienkach svojho jestvovania v priestore a v čase. Preto Boží Syn mohol prijať, keď sa stal človekom, že sa bude "vzmáhať v múdrosti, veku a v obľube" (Lk 2,52) a zároveň sa nechať poučovať o tom, čo sa v ľudských podmienkach treba naučiť zo skúsenosti.⁹⁷ To zodpovedalo aj skutočnosti jeho dobrovoľného poníženia sa "na prirodzenosť sluhu" (Flp 2,7).

473 Ale v tom istom čase toto skutočne ľudské poznanie Božieho Syna vyjadrovalo boží život jeho osoby.⁹⁸ "Ľudská prirodzenosť Božieho Syna, *nie sama od seba, ale skrze spojenie so Slovom*, poznala a zjavovala v sebe všetko, čo patrí Bohu".⁹⁹ Tu má prvé miesto prípad dôverného a bezprostredného poznania, ktoré ako Syn Boží, čo sa stal človekom, má o svojom Otcovi.¹⁰⁰ V ľudskom poznaní Syna sa tiež javila božská prenikavosť, s akou odhaľoval tajné myšlienky ľudských srdc.¹⁰¹

474 Následkom svojho spojenia s božou Múdroťou v osobe vteleného Slova, ľudské poznanie Kristovo oplývalo plným vedomím večných zámerov, ktoré prišiel

zjaviť.¹⁰² To, čo priznával, že mu nie je v tejto oblasti známe¹⁰³, na inom mieste vyhlasuje, že nie je poverený, aby to zjavil.¹⁰⁴

Kristova ľudská vôľa

475 Podobne Cirkev vyznala na šiestom ekumenickom koncile¹⁰⁵, že Kristus vlastní dve vôle a dve prirodzené konania, božské a ľudské, ktoré nie sú protichodné, ale spolupracujú tým spôsobom, že Slovo, ktoré sa stalo telom, chcelo ľudsky v poslušnosti Otcovi všetko, čo Ono samé božsky rozhodlo s Otcom a Duchom Svätým pre našu spásu.¹⁰⁶ Kristova ľudská vôľa "nasleduje Jeho božskú vôľu bez toho, že by sa jej stavala na odpor alebo niečo proti nej namietala, ale skôr ako podriadená tejto všemohúcej vôli".¹⁰⁷

Pravé Kristovo telo

476 Keďže Slovo sa stalo telom a prijalo pravé človečenstvo, Kristovo telo bolo vymedzené.¹⁰⁸ Z toho dôvodu môže byť Ježišova ľudská tvár "zobrazená" (Gal 3,2). Na šiestom ekumenickom koncile Cirkev vyhlásila za legitímne, aby sa zobrazovala na svätých obrazoch.¹⁰⁹

477 Cirkev však vždy vyznávala, že v Ježišovom tele "sa stal viditeľným pre naše oči Boh, svojou prirodzenosťou neviditeľný".¹¹⁰ Skutočne, individuálne osobitosti Kristovho tela znázorňujú Božskú osobu Božieho Syna. On si osvojil také črty svojho ľudského tela, že namaľované na svätom obraze, sa môžu uctievať, lebo veriaci, ktorý uctieva jeho Obraz, "uctieva v ňom osobu, ktorá je na ňom znázornená".¹¹¹

Srdce vteleného Slova

478 Počas svojho života, vo svojom predsmrtnom zápase a pri svojom umučení nás Ježiš všetkých poznal a miloval a obetoval sa za každého z nás: "Boží Syn ma miluje a vydal seba samého za mňa" (Gal 2,20). Všetkých nás miloval svojím ľudským srdcom. Z tej príčiny sväté Ježišovo Srdce, prebodnuté pre naše hriechy a pre našu spásu¹¹² sa považuje za vynikajúci znak a symbol... tej lásky, ktorú Božský Vykupiteľ vzdáva neprestajne nebeskému Otcovi a všetkým ľuďom bez výnimky".¹¹³

ZHRNUTIE

479 *V čase, ktorý stanovil Boh, sa jediný Syn Otca, večné Slovo to znamená Slovo a podstatný obraz Otca, stal človekom: nestratiac svoju Božskú prirodzenosť vzal na seba prirodzenosť ľudskú.*

480 *Ježiš Kristus je pravý Boh a pravý človek v jednote svojej Božskej Osoby, preto je jediným Sprostredkovateľom medzi Bohom a ľuďmi.*

481 *Ježiš Kristus má dve prirodzenosti, božskú a ľudskú, nezmiešané, ale zjednotené v jednej Osobe Božieho Syna.*

482 *Keďže Kristus je pravý Boh a pravý človek, má ľudský rozum a ľudskú vôľu, ktoré sú v dokonalom súlade a podriadené jeho božskému rozumu a božskej vôli, ktoré má spolu s Otcom a Duchom Svätým.*

483 *Vtelenie je teda tajomstvo obdivuhodného zjednotenia božskej a ľudskej prirodzenosti v jednej Osobe Slova.*

Odsek 2. "...Počal sa z Ducha Svätého,

narodil sa z Márie Panny"

I. Počal sa z Ducha Svätého...

484 Zvestovaním Márii sa začína "plnosť času" (Gal 4,4), to znamená čas plnenia prísľubov a priprav. Mária je pozvaná, aby počala Toho, v ktorom "bude telesne prebývať celá plnosť božstva" (Kol 2,9). Na jej otázku "ako sa to stane, veď ja muža nepoznám?" (Lk 1,34) dostáva Božskú odpoveď z moci Ducha: "Duch Svätý zostúpi na teba" (Lk 1,35).

485 Poslanie Ducha Svätého sa vždy spája a je podriadené poslaniu Syna.¹¹⁴ Duch Svätý je poslaný, aby posvätil lono Panny Márie a božsky ju oplodnil, On "Pán a Oživovateľ" a spôsobil, aby počala večného Syna Otca v ľudskej prirodzenosti, ktorá pochádza z nej.

486 Jediný Syn Otca, keďže bol počatý ako človek v lone Panny Márie, je "Kristus", to znamená pomazaný Duchom Svätým¹¹⁵ od začiatku Jeho ľudského jestvovania, i keď sa Jeho zjavovanie uskutočňovalo len postupne: pastierom¹¹⁶, mágom¹¹⁷, Jánovi Krstiteľovi¹¹⁸, učeníkom.¹¹⁹ Teda celý život Ježiša Krista bude zjavovať "ako Ho Boh pomazal Duchom Svätým a mocou" (Sk 10,38).

II. ...narodil sa z Panny Márie

487 To, čo katolícka viera verí v prípade Márie, sa zakladá na tom, čo verí o Kristovi, ale to, čo učí o Márii vysvetľuje zase jej vieru v Krista.

Predurčenie Márie

488 "Boh poslal svojho Syna" (Gal 4,4), ale na to, aby Mu "utvoril telo"¹²⁰, potreboval slobodnú spoluprácu stvorenia. Preto už od večnosti si Boh vyvolil za Matku svojho Syna izraelskú devu, mladú židovku z Nazareta v Galileji, "pannu, zasnúbenú mužovi z rodu Dávidovho, menom Jozefovi. A meno Panny bolo Mária" (Lk 1,26-27)

Otec milosrdenstva chcel, aby Vtelenie predchádzal najprv súhlas zo strany predurčenej Matky, a tak ako žena prispela k dielu smrti, aby podobne prispela žena k životu".¹²¹

489 Počas celej Starej Zmluvy sa poslanie Márie pripravovalo cez poslanie svätých žien. Na samom začiatku je Eva: napriek svojej neposlušnosti, dostala prísľúbenie potomstva, ktoré zvíťazí nad Zlým¹²² a bude matkou všetkých žijúcich.¹²³ Mocou tohto prísľúbenia aj Sára počala syna napriek svojmu vysokému veku.¹²⁴ Proti všetkému ľudskému očakávaniu si Boh vyvolil to, čo svet považoval za nemohúce a slabé¹²⁵, aby ukázal svoju vernosť prísľúbeniu: Annu, Samuelovu matku¹²⁶, Deboru, Rút, Juditu a Ester a mnoho iných žien. Mária "vyniká medzi poníženými a chudobnými Hospodina, čo s dôverou čakajú a dosahujú spasenie. A konečne s ňou, vznešenou dcérou sionskou, po dlhom čakaní na splnenie prísľubu, nastáva plnosť časov a nastoľuje sa nový poriadok".¹²⁷

Nepoškrvené Počatie

490 Aby sa Mária mohla stať Matkou Vykupiteľa, "dostala od Boha dary, dôstojné takej vznešenej úlohy".¹²⁸ Vo chvíli Zvestovania ju anjel Gabriel pozdravil ako "plnú

milosti" (Lk 1,28). Skutočne, aby mohla slobodne vysloviť súhlas svojej viery s oznamom o svojom povolaní, bolo potrebné, aby sa celá nachádzala v Božej milosti.

491 V priebehu storočí si Cirkev uvedomila, že Mária, "plná Božej milosti"¹²⁹, už bola vykúpená od svojho počatia. Toto vyznáva dogma o Nepoškvrnenom Počatí, vyhlásené v roku 1854 od Pápeža Pia IX:

*Blahoslavená Panna Mária bola už od prvého okamihu svojho počatia milosťou a osobitným zaľúbením Všemohúceho Boha vzhľadom na zásluhy Ježiša Krista, Vykupiteľa ľudského pokolenia, ochránená ako nedotknutá od akejkoľvek poškrvny prvotného hriechu.*¹³⁰

492 Táto celkom neobyčajná krása svätosti", ktorou je "obdarovaná od prvej chvíle svojho počatia"¹³¹, sa jej dostáva celkom od Krista: "Vzhľadom na zásluhy svojho Syna bola vykúpená vznešenejším spôsobom".¹³² Viac, ako ktorékoľvek iné stvorenie ju "Boh v Kristovi požehnal všetkým nebeským duchovným požehnaním" (Ef 1,3). On si ju "vyvolil v Ňom ešte pred stvorením sveta, aby bola pred Jeho tvárou svätá a nepoškvrnená v láske" (Ef 1,4).

493 Otcovia z orientálnej tradície zvykli nazývať Božiu Matku "Celá svätá" (*panhagía*) a oslavovať ju ako "oslobodenú od akejkoľvek škvrny hriechu, s'aby nové stvorenie, dielo Ducha Svätého".¹³³

"Nech sa mi stane podľa tvojho slova"

494 Na zvesť, že porodí "Syna Najvyššieho" a bez toho, žeby poznala muža, mocou Ducha Svätého¹³⁴, Mária odpovedala, "poslušne uveriac" (Rim 1,5), presvedčená, že "nič nie je nemožné Bohu": "Hľa služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho Slova" (Lk 1,37-38). "A tak Mária, súhlasiac so slovom Božím, stala sa Matkou Ježišovou. Nehatená nijakým hriechom, z celého srdca prijala spasiteľnú vôľu Božiu a celkom sa zasvätila ako služobnica Pánova osobe a dielu svojho Syna. Pod Jeho vedením a spolu s Ním sa z milosti všemohúceho Boha dala do služieb tajomstva vykúpenia".¹³⁵

*Tak svätý Irenej hovorí, že ona sama "poslušnosťou sa stala príčinou spasenia pre seba samu a pre celé ľudské pokolenie". Z toho dôvodu viacerí dávni Otcovia vo svojich kázňach radi tvrdia so svätým Irenejom: "Uzol Evinej neposlušnosti rozviazala Máriina poslušnosť, čo zviazala Eva panna neverou, to rozviazala Panna Mária vierou". A v ďalšom porovnávaní s Evou nazývajú Máriu "Matkou žijúcich". Pritom častejšie tvrdia: "Skrze Evu smrť, skrze Máriu život".*¹³⁶

Božské materstvo Márie

495 Mária, ktorá sa v Evanjeliách nazýva "Ježišovou Matkou" (Jn 2,1)¹³⁷, z vnuknutia Ducha Svätého už pred narodením jej Syna bola pomenovaná ako "Matka môjho Pána" (Lk 1,43). V skutočnosti, Ten, ktorého počala ako človeka z Ducha Svätého a ktorý sa skutočne stal jej Synom podľa tela, nie je nikto iný ako večný Syn Otca, druhá Osoba Svätej Trojice. Cirkev vyznáva, že Mária je skutočne Božou Matkou (*Theotokos*).¹³⁸

Panenstvo Márie

496 Už od prvých formulácií viery¹³⁹ Cirkev vyznávala, že Ježiš bol počatý jedine mocou Ducha Svätého v lone Panny Márie, pričom zdôrazňovala aj telesný aspekt

tejto udalosti: Ježiš bol počatý "z Ducha Svätého bez užského semena".¹⁴⁰ Otcovia vidia v panenskom počatí znak, že to bol skutočne Boží Syn, ktorý prišiel do človečenstva, ak je aj naše:

Tak sv. Ignác z Antiochie (zač. II. storočia) hovorí: "Ste pevne presvedčení, že náš Pán, ktorý skutočne vzišiel z Dávidovho rodu podľa tela"¹⁴¹, Boží Syn z Božej vôle a moci,¹⁴² sa skutočne narodil z panny... skutočne bol pribitý pre nás vo svojom tele za Pontského Piláta... skutočne trpel a rovnako skutočne vstal z mŕtvych".¹⁴³

497 Evanjeliové správy¹⁴⁴ chápu panenské počatie ako boží skutok, ktorý presahuje každé chápanie a akúkoľvek ľudskú možnosť¹⁴⁵, "To čo sa v nej počalo, je z Ducha Svätého", povedal anjel Jozefovi o Márii, jeho snúbenici (Mt 1,20). Cirkev vidí v tom splnenie Božieho prisľúbenia, ktoré sa nachádza u proroka Izaiáša: "Hľa, Panna počne a porodí Syna".¹⁴⁶

498 *Niektorých znepokojovalo mlčanie Evanjelia sv. Marka a Listov Nového Zákona o panenskom počatí Márie. Mohli by sme sa tiež pýtať, či tu nejde o legendy alebo teologické konštrukcie bez historického opodstatnenia. Na to treba odpovedať: Viera v panenské počatie Ježiša sa stretávala s prudkou opozíciou, s výsmechom a nepochopením zo strany neveriacich, židov i pohanov¹⁴⁷, nemotivovala ju pohanská mytológia, ani dobové myšlienky. Zmysel tejto udalosti je prístupný jedine viere, ktorá vidí v nej "puto, ktoré navzájom spája tajomstvá"¹⁴⁸, v celku Kristových tajomstiev, Jeho Vtelenia a Veľkej Noci. Sv. Ignác Antiochijský už svedčí o tejto väzbe: "Knieža tohto sveta ignoroval panenstvo Márie a jej pôrodu, rovnako ako Pánovu smrť: tri zvučné tajomstvá, ktoré sa naplnili v Božom mlčaní" (Eph 19,1).¹⁴⁹*

Mária - "vždy panna"

499 Prehĺbenie viery Cirkvi v Máriino panenské materstvo ju viedlo k tomu, aby vyznávala jej skutočné a neprestajné panenstvo¹⁵⁰ aj pri pôrode Božieho Syna, ktorý sa stal človekom.¹⁵¹ Skutočne, Kristovo narodenie jej panenskú neporušenosť neumenšilo, ale posvätilo".¹⁵² Liturgia Cirkvi oslavuje Máriu ako *Aeiparthenos* "vždy pannu".¹⁵³

500 *Proti tomuto sa niekedy namieta, že Písmo sa zmieňuje o Ježišových bratoch a sestrách.¹⁵⁴ Tieto state Cirkev vždy chápala tak, že neoznačujú ďalšie deti Panny Márie: skutočne, Jakub a Jozef, "Ježišovi bratia" (Mt 13,55), sú synovia Márie, ktorá nasledovala Ježiša¹⁵⁵ a výslovne sa označovala ako "iná Mária" (Mt 28,1). Ide o Ježišových blízkých príbuzných a ich pomenovanie, ako ho poznáme zo Starého Zákona.¹⁵⁶*

501 Ježiš je jediným synom Márie. Ale duchovné materstvo Márie¹⁵⁷ sa rozprestiera na všetkých ľuďoch, ktorých prišiel spasiť: "Priniesla na svet Syna, ktorého Boh určil za prvorodeného medzi mnohými bratmi (Rim 8,29), totiž medzi veriacimi, na ktorých zrode a výchove Mária spolupracuje s materinskou láskou".¹⁵⁸

Panenské materstvo Márie v Božom pláne

502 Pohľad viery v spojení so súhrnom Zjavenia môže odhaliť tajomné dôvody, pre ktoré Boh vo svojom pláne spásy chcel, aby sa Jeho Syn narodil z Panny. Tieto dôvody sa týkajú jednak osoby a vykupiteľského poslania Krista, ako aj prijatia tohto poslania u Márie za všetkých ľudí:

503 *Máriino panenstvo zjavuje absolútnu iniciatívu Boha pri Vtelení. Ježišovým Otcom je len Boh¹⁵⁹ "Ľudská prirodzenosť, ktorú prijal, sa nikdy nevzdialila od Otca... Už od prírody Syn svojho Otca svojím božstvom, od prírody synom svojej matky svojím človečenstvom, ale skutočný Syn Otca v oboch podstatách".¹⁶⁰*

504 *Ježiš sa počal z Ducha Svätého v lone Márie Panny, lebo je **Novým Adamom**¹⁶¹, ktorým sa začína nové stvorenie: "Prvý človek zo zeme je pozemský, druhý človek je z neba" (1 Kor 15,47). Kristovo človečenstvo je od počatia naplnené Duchom Svätým, pretože Boh "mu nedáva Ducha podľa miery" (Jn 3,34). To z "Jeho plnosti, "ktorý je Hlavou Cirkvi"¹⁶² sme my všetci dostali milosť za milosťou" (Jn 1,16).*

505 *Ježiš, Nový Adam, začína svojím panenským počatím nové zrodienie adoptívnych detí v Duchu Svätom skrze vieru. "Ako sa to stane?" (Lk 1,34).¹⁶³ Účasť na Božom živote nepochádza "z krvi, ani z vôle tela, ani z vôle muža, ale z Boha" (Jn 1,13). Prijatie tohto života je panenské, pretože sa celkom dáva človekovi od Ducha Svätého. Snúbenecký zmysel ľudského povolania vo vzťahu k Bohu¹⁶⁴ sa dokonale naplnil v Máriinom panenskom materstve.*

506 *Mária je panna, pretože jej panenstvo je znakom jej viery, "bez akéhokoľvek váhania" a jej bezvýhradnej odovzdanosti do Božej vôle.¹⁶⁵ Len pre svoju vieru sa mohla stať matkou Vykupiteľa:*

"A ešte blahoslavenjšia je Mária preto, že uverila v Krista, ako preto, že počala Kristovo telo".¹⁶⁶

507 *Mária je zároveň pannou i Matkou, lebo je predobrazom a najdokonalejším uskutočnením Cirkvi¹⁶⁷: "Aj Cirkev sa stáva Matkou tým, že verne prijíma Božie slovo, lebo kázaním a krstom rodí pre nový a nesmrteľný život dieťaťa, počaté z Ducha Svätého a splodené z Boha. A je aj pannou, čo zachováva neporušenú a čistú vernosť svojmu Ženíchovi".¹⁶⁸*

ZHRNUTIE

508 *Z Evinho potomstva si Boh vyvolil Pannu Máriu, aby bola Matkou Jeho Syna: "Plná milosti "je" najvznešenejším ovocím vykúpenia".¹⁶⁹ Už od prvých okamihov svojho počatia je celkom uchránená od poškrvny prvotného hriechu a počas celého svojho života zostala čistou od akéhokoľvek osobného hriechu.*

509 *Mária je skutočnou "Matkou Božou", lebo sa stala matkou večného Božieho syna, ktorý sa stal človekom a on sám je Boh.*

510 *Mária zostala pannou pri počatí svojho Syna, aj vtedy, keď ho nosila, zostala pannou, keď ho živila vo svojom lone, vždy bola pannou¹⁷⁰: celým svojím bytím je "služobnicou Pána" (Lk 1,38).*

511 *Panna Mária "spolupracovala na ľudskom spasení dobrovoľnou vierou a poslušnosťou".¹⁷¹ Vyslovila svoj súhlas "v mene celej ľudskej prirodzenosti".¹⁷² Svojou poslušnosťou sa stala novou Evou, matkou všetkých žijúcich.*

Odsek 3. Tajomstvá Kristovho života

512 *Pokiaľ ide o Kristov život, Symbol viery hovorí len o tajomstvách Vtelenia (počatie a narodenie) a Veľkej noci (mučenie, ukrižovanie, smrť, pochovanie,*

zostúpenie k mŕtvym, zmŕtvychvstanie a nanebovstúpenie). Nič nehovorí výslovne o tajomstvách Ježišovho skrytého a verejného života, ale články viery ktoré sa týkajú Vtelenia a Ježišovej Veľkej noci, osvetľujú celý pozemský Kristov život. "Všetko, čo Ježiš robil a učil od začiatku až do dňa...keď bol vzatý do neba" (Sk 1,1-2) treba vidieť vo svetle tajomstiev Vianoc a Veľkej noci.

513 Katechét má podľa okolností rozvinúť celé bohatstvo Ježišových tajomstiev. Tu stačí poukázať na niektoré spoločné prvky všetkých tajomstiev Kristovho života (I), aby sme mohli načrtnúť hlavné tajomstvá skrytého (II) i verejného života (III) Ježiša.

I. Celý život Krista je tajomstvo

514 Mnoho vecí, o ktoré sa zaujíma ľudská zvedavosť pokiaľ ide o Ježiša, sa v evanjeliách vôbec nenachádzajú. Takmer nič sa nehovorí o Jeho živote v Nazarete, ba aj o veľkej časti Jeho verejného života sa nič nehovorí.¹⁷³ To, čo je v Evanjeliách," je napísané, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn a aby ste vierou mali život v Jeho mene" (Jn 20,31).

515 Evanjeliá napísali ľudia, ktorí boli medzi prvými¹⁷⁴,

čo uverili a ktorí chceli, aby aj iní mali účasť na tejto viere. Keďže vierou spoznali, kto je Ježiš, mohli vidieť a umožniť aj iným uvidieť stopy jeho tajomstva v celom Jeho pozemskom živote. Od plienok pri Jeho narodení¹⁷⁵ až po ocot pri umučení¹⁷⁶ až po šatku z hlavy pri Vzkriesení¹⁷⁷, všetko v Jeho živote je znakom Jeho tajomstva. Jeho skutky, zázraky a slová Ho zjavovali ako toho, "v ktorom telesne prebýva celá plnosť Božstva" (Kol 2,9). Jeho človečenstvo sa tak javí ako "sviatosť", to značí ako znak a nástroj Jeho Božstva a spásy, ktorú prináša: To, čo bolo viditeľné v Jeho pozemskom živote, viedlo k neviditeľnému tajomstvu jeho Božieho synovstva a vykupiteľského poslania.

Spoločné črty Ježišových tajomstiev

516 Celý Kristov život je *Zjavením* Otca: Jeho slová, činy, jeho odmlky aj Jeho utrpenie, celý Jeho spôsob bytia a reči. Ježiš môže povedať: "Kto vidí mňa, vidí Otca" (Jn 14,9) a Otec: "Toto je môj milovaný (vyvolený) Syn, počúvajte Ho" (Lk 9,35). Tým, že sa náš Pán stal človekom, aby plnil vôľu Otca¹⁷⁸, aj tie najmenšie črty Jeho tajomstiev nám zjavujú "Božiu lásku k nám" (1 Jn 4,9).

517 Celý Kristov život je tajomstvom *Vykúpenia*. Spásu nám sprostredkuje predovšetkým krv z Kríža¹⁷⁹, ale toto tajomstvo pôsobí v celom Kristovom živote: už v Jeho Vtelení, keď nás obohatil svojou chudobou tým, že sa stal chudobným¹⁸⁰, vo svojom skrytom živote, ktorý svojou poslušnosťou¹⁸¹ napráva našu neposlušnosť, v jeho slovách, ktoré očisťujú Jeho poslucháčov¹⁸², v Jeho uzdraveniach a vo vyhánaní diablov, čím "vzal na seba naše starosti a niesol naše choroby" (Mt 8,17)¹⁸³, vo svojom Zmŕtvychvstaní, ktorým nás ospravedľňuje.¹⁸⁴

518 Celý Kristov život je tajomstvom *Rekapitulácie*. Všetko, čo Ježiš konal, hovoril a trpel, malo za cieľ znovu uviesť padnutého človeka do jeho pôvodného pozvania:

Keď sa vtelil a stal človekom, zhrnul v sebe dlhé dejiny človeka a poskytol nám spásu v skratke tak, že to, čo sme stratili v Adamovi, to znamená, aby sme boli obrazom a podobou Boha, sme opäť zakryli v Ježišovi Kristovi.¹⁸⁵ Preto Kristus

*prechádzal všetkými obdobiami života, aby tak umožnil všetkým ľuďom spoločenstvo s Bohom.*¹⁸⁶

Naše spoločenstvo s Ježišovými tajomstvami

519 Celé bohatstvo Krista "je určené každému človekovi a predstavuje spoločné dobro".¹⁸⁷ Kristus nežil svoj život pre seba, ale *pre nás*, od svojho Vtelenia "pre nás a pre našu spásu" až po svoju smrť "za naše hriechy" (1 r 15,3) a svoje Vzkriesenie "pre naše ospravedlnenie" (Rim 4,25). Ešte aj teraz "je naším zástancom u Otca" (1 Jn 2,1), "lebo žije stále, aby sa za nás prihováral" (Hebr. 7,25). So všetkým, čo raz prežil a pretrpel za všetkých, zostáva navždy prítomný "za nás pred Božou tvárou" (Hebr 9,24).

520 V celom svojom živote sa Ježiš javí ako *naš vzor*.¹⁸⁸ Je "dokonalým človekom"¹⁸⁹, ktorý nás pozýva, aby sme sa stali Jeho učeníkmi a nasledovali Ho: svojou poníženosťou nám dal príklad, ktorý máme nasledovať¹⁹⁰, svojou modlitbou nás priťahuje k modlitbe¹⁹¹, svojou chudobou nás vyzýva, aby sme slobodne prijímali biedu a prenasledovanie.¹⁹²

521 Všetko, čo Kristus žil, vykonal, aby sme my mohli *žiť v Ňom* aby to mohol On *žiť v nás*. "Svojím Vtelením sa Boží Syn akoby spojil s každým človekom".¹⁹³ My sme pozvaní, aby sme s Ním vytvárali jednotu, čo prežíval vo svojom tele za nás a ako náš vzor, nám sprostredkúva ako údom Jeho Tela:

*Musíme pokračovať a naplňovať v sebe stavy a tajomstvá Ježišove a často Ho prosiť, aby ich završoval a plnil v nás i v celej svojej Cirkvi... Pretože Boží Syn má v pláne založiť účasť a s'aby rozširovať a pokračovať svoje tajomstvá v nás a v celej svojej Cirkvi skrze milosti, ktoré nám chce sprostredkovať aj skrze účinky, ktoré chce spôsobiť v nás týmito tajomstvami. A takto ich chce naplňovať v nás.*¹⁹⁴

II. Tajomstvá Ježišovho detstva a skrytého života

Prípravy

522 Príchod Božieho Syna na zem je taká nesmierna udalosť, že Boh ju chcel pripravovať celé stáročia. Obrady a obete, predobrazy a symboly "Prvej zmluvy" (Hebr 9,15), to všetko zameral na Krista, ohlasuje Ho ústami prorokov, ktorí nesledujú za sebou v Izraeli. Ba aj v srdciach pohanov vzbudí nejasné očakávanie tohto príchodu.

523 *Svätý Ján Krstiteľ* je bezprostredným predchodcom Pána¹⁹⁵, ktorý bol poslaný, aby Mu pripravil cestu¹⁹⁶ Keďže je "prorokom Najvyššieho" (Lk 1,76), prevyšuje všetkých prorokov¹⁹⁷, on je ten posledný¹⁹⁸, s ním sa začína Evanjelium¹⁹⁹, pozdravuje Kristov príchod už v lone Jeho Matky²⁰⁰ a jeho potešením je "byť Ženíchovým priateľom" (Jn 3,29). Predchádza Ježiša "s Eliášovým duchom a mocou" (Lk 1,17) a svojím kázaním Mu dáva svedectvo, ako aj krstom obrátenia a nakoniec sa stáva Jeho mučeníkom.²⁰¹

524 Pri každoročnej *liturgii Adventu* Cirkev sprítomňuje toto očakávanie Mesiáša: tým, že sa veriaci zapoja do dlhej prípravy prvého príchodu Spasiteľa, obnovujú vrelú túžbu po Jeho druhom príchode.²⁰² Oslavou narodenia a martýria Predchodcu sa Cirkev pripája k jeho túžbe: "On musí rásť a mňa musí ubúdať" (Jn 3,30).

Tajomstvo Vianoc

525 Ježiš sa narodil v poníženej maštali a v chudobnej rodine²⁰³, prvými svedkami tejto udalosti sú jednoduchí pastieri. V tejto chudobe sa zjavuje nebeská sláva²⁰⁴. Cirkev neprestáva ospevovať slávu tej noci:

Dnes Panna privádza na svet Večného

a Neprístupnému zem ponúka jaskyňu.

Anjeli a pastieri ho ospevujú,

mágovia za hviezdou kráčajú,

lebo si sa narodil pre nás,

*Ty malé Dieťa, večný Boh.*²⁰⁵

526 "Stať sa dieťaťom" vo vzťahu k Bohu je podmienka, aby sme vstúpili do Kráľovstva²⁰⁶, preto sa treba ponížiť²⁰⁷, stať sa maličkým, ba viac: treba sa "narodiť zhora" (Jn 3,7) "narodiť sa z Boha"²⁰⁸ (Jn 1,13), aby sme sa "stali Božími deťmi" (Jn 1,12). Tajomstvo Vianoc sa v nás zavíši, keď "v nás bude stvárnený Kristus" (Gal 4,19).²⁰⁹ Vianoce sú tajomstvom tejto podivuhodnej "premeny":

*Podivuhodná premena! Stvoriteľ ľudského pokolenia, ktorý si vzal na seba telo a dušu, sa ráčil narodiť z Panny a stanúc sa človekom bez zásahu muža, daroval nám dar svojho Božstva.*²¹⁰

Tajomstvá Ježišovho detstva

527 *Obriezka* Ježiša na ôsmy deň po Jeho narodení²¹¹ je znakom jeho zaradenia do Abrahámovho potomstva, do národa zmluvy, jeho podriadenosti zákonu²¹², a Jeho pripočítania k izraelskému kultu, na ktorom bude mať po celý svoj život účasť. Tento znak je predobrazom "Kristovej obriezky", ktorou je Krst.²¹³

528 *Epifánia* je zjavením Ježiša ako Mesiáša Izraela, Božieho Syna a Spasiteľa sveta. S Ježišovým Krstom v Jordáne a so svadbou v Káne²¹⁴ oslavuje klaňanie sa Ježišovi "mágov" z Východu.²¹⁵ V týchto "mágoch", predstaviteľoch okolitých pohanských náboženstiev, vidí Evanjelium prvotiny národov, ktoré prijmú Dobrú Zvesť spásy skrze Vtelenie. Príchod mágov do Jeruzalema, ktorí sa prišli "pokloniť židovskému kráľovi"²¹⁶ ukazuje, že vo svetle mesiášskej Dávidovej hviezdy²¹⁷ hľadajú v Izraeli Toho, kto bude kráľom národov.²¹⁸ Ich príchod znamená, že pohanovia nemôžu odhaliť Ježiša a klaňať sa Mu ako Božiemu Synovi a Vykupiteľovi sveta, len ak sa obrátia k židom²¹⁹ a prijmú od nich mesiášsky prísľub, ako sa nachádza v Starom Zákone.²²⁰ Epifánia zjavuje, že "do rodiny patriarchov vchádza množstvo pohanov"²²¹ a nadobúda " *israeliticam dignitatem* " - izraelskú hodnosť.²²²

529 *Obetovanie Ježiša v Chráme*²²³ Ho predstavuje ako Prvorodeného, ktorý patrí Pánovi.²²⁴ So Simeonom a Annou prichádza v ústrety svojmu Spasiteľovi celé očakávanie Izraela (byzantská tradícia takto nazýva túto udalosť). Ježiša spoznávajú ako toľko očakávaného Mesiáša, "svetlo národov" a "slávu Izraela", ale aj "znak protirečenia". Meč bolesti, predpovedaný Márii, ohlasuje tú druhú obeť, dokonalú a jedinú, obeť Kríža, ktorá prinesie spásu, čo Boh "pripravil pred tvárou všetkých národov".

530 *Útek do Egypta* a masakra neviniatok²²⁵ zjavujú, ako sa svetlu protivia temnoty: "Prišiel do svojho vlastného a vlastní Ho neprijali" (Jn 1,11). Celý Kristov

život bude v znamení prenasledovania. A jeho majú na ňom podiel s Ním.²²⁶ Jeho návrat z Egypta²²⁷ pripomína Exodus²²⁸ a zjavuje Ježiša ako rozhodujúceho osloboditeľa.

Tajomstvá Ježišovho skrytého života

531 Najväčšiu časť svojho života Ježiš prežil v podmienkach obrovskej väčšiny ľudí: vo všednom živote bez zjavnej veľkosti, v životom manuálnej práce, náboženský životom žida, podriadeného Božiemu zákonu,²²⁹ životom v spoločenstve. Z celého tohto obdobia sa nám odhaľuje, že Ježiš bol "poslušný" svojim rodičom a "vzmáhal sa múdrosti, veku a v obľube u Boha i u ľudí" (Lk 2,51-52).

532 Ježišova poslušnosť voči matke a zákonitému otcovi dokonale napĺňa štvrté prikázanie. Je obrazom v čase jeho synovskej poslušnosti voči nebeskému Otcovi. Každodenná poslušnosť Ježiša Jozefovi a Márii ohlasovala a predchádzala poslušnosť Svätého štvrtka: "No nie moja vôľa..." (Lk 22,42). Poslušnosť Krista v každodennom skrytom živote začínala už dielo znovunastolenia toho, čo zničila Adamova neposlušnosť.²³⁰

533 Skrytý život v Nazarete umožňuje každému človekovi komunikovať s Ježišom na najvšednejších cestách života:

Nazaret je školou, kde sa začína chápať Ježišov život: školou Evanjelia ...Predovšetkým lekciami ticha. Aby sa v nás zrodila úcta k tichu, k tej obdivuhodnej a nevyhnutnej podmienke ducha... Lekciou rodinného života. Nech nás Nazaret učí, čo je to rodina, jej spoločenstvo lásky, jej vážna a jednoduchá krása, jej svätý a nepoškrvený rád... Lekciou práce. Nazaret, dom "Tesárovho Syna", tu by sme mali pochopiť a oslavovať prísny a vykupiteľský zákon ľudskej práce ...a konečne, veľmi túžime tu pozdraviť robotníkov celého sveta a ukázať im ich veľký vzor, ich Božského brata.²³¹

534 Jediná udalosť, ktorá prerušuje mlčanie Evanjelií a Ježišovom skrytom živote je rozprávanie o tom, ako sa ukryl v Chráme.²³² Tu Ježiš necháva preblesnúť tajomstvo svojho úplného zasvätenia poslaniu, ktoré vyplývalo z Jeho Božieho synovstva: "Nevedeli ste, že mám byť tam, kde ide o môjho Otca?" Mária a Jozef "nepochopili" tieto slová, ale prijali ich s vierou a Mária "zachovávala verne všetky tieto spomienky vo svojom srdci" po všetky roky, kým Ježiš zostával ukrytý v tichu všedného života.

III. Tajomstvá Ježišovho verejného života

Ježišov Krst

535 Začiatkom²³³ Ježišovho verejného života je Jeho Krst od Jána v Jordáne.²³⁴ Ján "hlásal krst pokánia na odpustenie hriechov" (Lk 3,3). Zástup hriešnikov, mýtnikov a vojakov²³⁵, farizejov a saducejov²³⁶, i prostitútok²³⁷ sa prichádza dať od neho pokrstiť. "Vtedy prišiel Ježiš". Krstiteľ váha, Ježiš nalieha a dostáva Krst. Vtedy prichádza nad Ježiša v podobe holubice Duch Svätý a z neba zaznieva hlas: "Toto je môj milovaný Syn".²³⁸ To je zjavenie (Epifáza) Ježiša, ako Mesiáša Izraela a Božieho Syna.

536 Ježišov Krst znamená z Jeho strany prijatie trpiaceho Služobníka. Dáva sa započítať medzi hriešnikov.²³⁹ Už je "Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta (Jn

1,29); Už anticipuje "krst" svojej krvavej smrti.²⁴⁰ Už prichádza "plniť všetko, čo je spravodlivé" (Mt 3,15), to znamená, že sa celkom podriaďuje vôli svojho Otca: Z lásky súhlasí s tým krstom smrti na odpustenie našich hriechov.²⁴¹ Na tento súhlas odpovedá hlas Otca, ktorý vkladá do svojho Syna všetko svoje zaľúbenie.²⁴² Duch, ktorého Ježiš má v plnosti už od svojho počatia, prichádza, aby "spočinul" na Ňom.²⁴³ V Ňom bude prameňom pre celé ľudstvo. Jeho Krstom "sa otvorilo nebo" (Mt 3,21), ktoré zatvoril Adamov hriech; aj vody sú posvätené zostúpením Ježiša a Ducha, čo je predohrou nového stvorenia.

537 Krstom sa kresťan sviatostne prispôsobuje Ježišovi, ktorý vo svojom Krste anticipuje svoju smrť a Vzkriesenie; musí vojsť do tohto tajomstva pokornej poníženia a kajúcnosti, zostúpiť s Ježišom do vody, aby mohol s Ním vystúpiť, znovu sa narodiť z vody a Ducha, aby sa v Synovi stal milovaným synom Otca, aby "žil novým životom" (Rim 6,4):

*Pochovajme sa s Kristom skrze Krst, aby sme s Ním mohli vstať; zostúpme s Ním, aby sme s Ním boli aj povýšení; vystúpme s Ním, aby sme mohli byť v Ňom oslávení.*²⁴⁴

*Všetko, čo sa udialo v Kristovi, nám umožňuje poznať, že po kúpeli vodou zletuje na nás Duch Svätý z výšky nebies a keď nás adoptuje Otcov hlas, stávame sa Božími Synmi.*²⁴⁵

Pokúšanie Ježiša

538 Evanjeliá hovoria o období osamotenosti v púšti bezprostredne po Jeho Krste u Jána: "Vedený Duchom" na púšť, Ježiš tam zostáva štyridsať dní bez jedla. Žije s divými zvieratami a anjeli Mu posluhujú.²⁴⁶ Keď sa ten čas skončí, Satan Ho trikrát pokúša tým, že sa usiluje narušiť Jeho synovský vzťah voči Bohu. Ježiš odráža tieto útoky, ktoré zhrňajú pokúšenie Adama v raji a Izraela na púšti a diabol "od Neho na čas odišiel" (Lk 4,13).

539 Evanjeliá poukazujú na spásonosný význam tohto tajomného príbehu. Ježiš je nový Adam, ktorý obstojí tam, kde prvý podľahol pokúšeniu. Ježiš dokonale splnil pozvanie Izraela: na rozdiel od tých, ktorí kedysi pokúšali Boha štyridsať rokov na púšti²⁴⁷, Kristus sa zjavuje ako Boží Služobník, úplne poslušný božej vôli. V tomto Ježiš zvíťazil nad diablom: "Poviazal silného muža", aby mu odobral jeho korisť.²⁴⁸ Ježišovo víťazstvo nad pokušiteľom v púšti už predchádza víťazstvu umučenia, najvyššej poslušnosti Jeho synovskej lásky voči Otcovi.

540 Ježišovo pokúšanie ukazuje spôsob, akým Boží Syn plní svoje mesiášske poslanie, ako protiklad k tomu, čo Mu navrhuje Satan a čo mu chcú udeliť ľudia.²⁴⁹ Preto Kristus zvíťazil nad Pokušiteľom *za nás*: "Veď máme veľkňaza, ktorý by nemohol cítiť s našimi slabosťami; veď bol podobne skúšaný vo všetkom, okrem hriechu" (Hebr 4,15). Cirkev sa každoročne pripája štyridsať denným *Veľkým pôstom* k tajomstvu Ježiša na púšti.

"Priblížilo sa Božie kráľovstvo"

541 "Keď Jána uväznili, Ježiš prišiel do Galiley a hlásal Božie Evanjelium. Hovoril: "Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo. Kajajte sa a verte Evanjeliu." (Mk 1,15) "A preto Kristus, aby splnil Otcovu vôľu, založil kráľovstvo nebeské na zemi".²⁵⁰ Otcova vôľa je "pozdvihnúť ľudí k účasti na Božom živote".²⁵¹ Robí to tak, že zhromažďuje ľudí okolo svojho Syna, Ježiša Krista. Týmto

zhromaždením je cirkev, ktorá je na zemi "počiatkom a zárodkom tohto kráľovstva".²⁵²

542 Srdcom tohto zhromaždenia ľudí v "Božej rodine" je Kristus. On ich zvoláva okolo seba svojim slovom, svojimi znakmi, ktoré zjavujú Božie kráľovstvo, rozoslaním svojich učeníkov. Uskutoční príchod svojho kráľovstva najmä veľkým tajomstvom svojej Veľkej noci: svojou smrťou na Kríži a svojim Zmŕtvychvstaním. "A ja, až budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe" (Jn 12,32). Všetci ľudia sú povolani k tejto jednote s Kristom.²⁵³

Ohlasovanie Božieho kráľovstva

543 Všetci ľudia sú pozvaní, aby vstúpili do Kráľovstva. I keď sa ohlasovalo najprv deťom Izraela,²⁵⁴ toto mesiášske kráľovstvo je určené, aby ho prijali všetci ľudia a všetky národy.²⁵⁵ Ten, kto chce do neho vstúpiť, musí prijať Kristove slová:

*Slovo Pánovo sa totiž pripodobňuje semenu, ktoré sa rozsieva na poli: tí, čo ho počúvajú s vierou a sa zaraďujú do Kristovho maličkého stáda, prijali samo kráľovstvo; semeno potom z vlastnej sily kľíči a vzrastá, kým nepríde čas žatvy.*²⁵⁶

544 Kráľovstvo patrí *chudobným a maličkým*, to znamená tým, ktorí ho prijali s pokorným srdcom. Ježiš je poslaný, aby priniesol "Evanjelium chudobným" (Lk 4,18).²⁵⁷ Vyhlasuje ich za blahoslavených, lebo "ich je Kráľovstvo nebeské" (Mt 5,3); "maličkým" ráčil Otec zjaviť, čo zostáva skryté múdrom a rozumným.²⁵⁸ Ježiš sa podieľa na živote chudobných od jasiel až po Kríž; pozná hlad²⁵⁹, smäd²⁶⁰ a biedu²⁶¹. Ba ešte viac: stotožňuje sa s chudobnými každého druhu a z činnej lásky voči nim robí podmienku vstupu do svojho Kráľovstva.²⁶²

545 Ježiš pozýva *hriešnikov* ku stolu v Kráľovstve. Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov (Mt 2,17).²⁶³ Vyzýva ich k obráteniu, bez čoho nie je možné vstúpiť do Kráľovstva, ale preukazuje ich slovami i činmi bezbrehé milosrdenstvo svojho Otca voči nim²⁶⁴ i nesmiernu "radosť v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie" (Lk 15,7). Najvyšším dôkazom tejto lásky bude obeta vlastného života "na odpustenie hriechov" (Mt 26,28).

546 Ježiš pozýva vstúpiť do Kráľovstva prostredníctvom *podobienstiev*, čo je typickým rysom Jeho kázania.²⁶⁵ V nich pozýva "na hostinu Kráľovstva"²⁶⁶, ale žiada aj radikálnu voľbu: kto chce získať Kráľovstvo, musí obetovať všetko²⁶⁷; slová nestačia, žiadajú sa činy²⁶⁸. Podobienstvá sú akoby zrkadlá pre človeka: prijme slovo akoby zrkadlá pre človeka: prijme slovo ako tvrdá aleba úrodná zem?²⁶⁹ Čo urobí s talentmi, ktoré dostal?²⁷⁰ Ježiš a prítomnosť Kráľovstva to na zemi sú ukryté v strede podobienstiev. Treba vstúpiť do Kráľovstva, to znamená stať sa učeníkom Krista, "aby človek spoznal tajomstvá nebeského Kráľovstva" (Mt 13,11). Pre tých, ktorí zostávajú "vonku"²⁷¹, zostane všetko hádankou.²⁷²

Znaky Božieho Kráľovstva

547 Ježiš doprevádza svoje slová množstvom "mocných činov, divov a znamení" (Sk 2,22), ktoré dávajú najavo, že Kráľovstvo sa nachádza v Ňom. Dokazujú, že Ježiš je zvestovaný Mesiáš.²⁷³

548 Znamenia, ktorá robil Ježiš, svedčia, že Ho poslal

Otec.²⁷⁴ Vyzývajú veriť v Neho.²⁷⁵ Tým, čo sa obracajú na Neho s vierou, vyhovie vo všetkom, o čo žiadajú.²⁷⁶ Tak divy posilňujú vieru v Toho, ktorý robí skutky svojho

Otca: svedčia, že je Boží Syn.²⁷⁷ Ale môžu byť aj " príležitosťou pohoršenia".²⁷⁸ Ich cieľom nie je uspokojovať ľudskú zvedavosť a túžby po čarovaní. Napriek týmto zrejmým zázrakom niektorí Ježiša zavrhlí²⁷⁹; obžalúvajú Ho dokonca, že koná skrze zlých duchov.²⁸⁰

549 Tým, že niektorých ľudí oslobodí od pozemského zla hladu²⁸¹, nespravodlivosti²⁸², choroby a smrti²⁸³, Ježiš uskutočnil mesiášske znamenia; neprišiel však, aby zrušil všetko zlo na zemi²⁸⁴, ale aby oslobodil ľudí z najťažšieho otroctva, z otroctva hriechu²⁸⁵, ktoré ich spútava v ich povolani Božích synov a spôsobuje všetky ľudské ujarmenia.

550 Príchod Božieho Kráľovstva znamená porážku Satanovej ríše²⁸⁶: "Ale ak ja Božím Duchom vyhánam zlých duchov, potom k vám prišlo Božie kráľovstvo" (Mt 12,28). Ježišove *exorcizmy* vyslobodzujú ľudí zo zajatia démonov.²⁸⁷ Anticipujú veľké víťazstvo Ježiša nad "kniežaťom tohto sveta" (Jn 12,31). Nebeské Kráľovstvo bude definitívne nastolené až Kristovým Krížom: "Boh zavládol z výšky dreva".²⁸⁸

"Kľúče od Kráľovstva"

551 Už od začiatku svojho verejného života si Ježiš vyvolil mužov, počtom dvanásť, aby boli s Ním a mali účasť na Jeho poslaní.²⁸⁹ Dáva im účasť na svojej právomoci a "posla ich hlásať Božie kráľovstvo a uzdravovať chorých" (Lk 9,2). Zostanú navždy združení s Kristovým Kráľovstvom, lebo On skrze nich riadi Cirkev:

A ja vám dávam Kráľovstva, ako ho môj Otec daroval mne, aby ste jedli a pili pri mojom stole v mojom kráľovstve, sedeli na trónoch a súdili dvanásť kmeňov Izraela (Lk 22,29-30).

552 V zhromaždení Dvanásť má prvé miesto Šimon-Peter.²⁹⁰ Ježiš ho poveril jedinečným poslaním. Vďaka zjaveniu od Otca Peter vyznal: "Ty si Mesiáš, Syn živého Boha ". Náš Pán mu zase odpovedal: "Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu" (Mt 16,18). Kristus "živý kameň" (1 Pt 2,4) sľubuje svojej Cirkvi, postavenej na Petrovi, pre svoju vieru, ktorú vyznal, zostane nezboriteľným bralom Cirkvi. Jeho poslaním bude strážiť túto vieru pred každou ochabnosťou a posilňovať v nej svojich bratov.²⁹¹

553 Ježiš zveril Petrovi osobitnú právomoc: "Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva, čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi" (Mt 16, 19). "Mocou kľúčov sa označuje moc spravovať Boží dom, ktorým je Cirkev. Ježiš, "dobrý pastier" (Jn 10,11) potvrdil toto poverenie po svojom vzkriesení: "Pas moje ovce" (Jn 21,15-17). Moc "zväzovať a rozväzovať" znamená právomoc odpúšťať hriechy, vyhlasovať v Cirkvi vieroučné úsudky a vynášať disciplinárne rozhodnutia. Túto právomoc zveril Ježiš Cirkvi prostredníctvom apoštolského úradu²⁹² a osobitne Petrovi, jedine ktorému výslovne zveril kľúče od Kráľovstva.

Predzvesť Kráľovstva : Premenenie

554 Počnúc dňom, keď Peter vyznal, že Ježiš je Mesiáš, Syn Boha živého, Pán "začal svojim učeníkom vyjavovať, že musí ísť do Jeruzalema a mnoho trpieť...že ho zabijú, ale tretieho dňa vstane z mŕtvych "(Mt 16,21). Peter toto oznámenie odmieta²⁹³, ostatní tomu najprv nerozumejú.²⁹⁴ Do tohto kontextu sa vsúva tajomná epizóda Ježišovho Premenenia²⁹⁵, na vysokej hore, pred tromi svedkami, ktorých si vyvolil: Petrom, Jakubom a Jánom. Ježišova tvár a šaty sa rozžiarili bielym jasom,

zjavili sa Mojžiš s Eliášom a "hovorili o Jeho odchode, ktorý sa mal uskutočniť v Jeruzaleme" (Lk 9,31). Zahalí ich oblak a hlas z neba hovorí: "Toto je môj vyvolený Syn. Počúvajte Ho!" (Lk 9,35)

555 Ježiš na okamih ukazuje svoju božskú slávu a tak potvrdzuje Petrovo vyznanie. Ukazuje aj, že musí prejsť skrze Kríž v Jeruzaleme, "aby vošiel do svojej slávy" (Lk 24,26!). Mojžiš a Eliáš už videli Božiu slávu na Hore; Zákon a Proroci už zvestovali utrpenie Mesiáša.²⁹⁶ Ježišovo umučenie je Otcova vôľa: Syn koná ako Boží služobník.²⁹⁷ Oblak je znakom prítomnosti Ducha Svätého. Celá Trojica sa zjavila: Otec v hlase, Syn ako človek a Duch Svätý v žiarivom oblaku²⁹⁸:

*Ty si sa premenil na hore a tvoji učeníci, nakoľko boli schopní, pozorovali tvoju slávu, Kriste, Bože, aby potom, keď ťa uvidia na Kríži, pochopili, že svoje umučenie si prijal dobrovoľne a aby zvestovali svetu, že ty si skutočne žiarou Otca.*²⁹⁹

556 Na prahu verejného života je Krst; na prahu Veľkej noci Premenenie. V Ježišovom Krste "sa nám zjavilo tajomstvo nášho prvého znovuzrodenia" naše vlastné zmŕtvychvstanie.³⁰⁰ Odvtedy máme účasť na Pánovom vzkriesení skrze Ducha Svätého, ktorý účinkuje vo sviatostiach Kristovho Tela. Premenenie je predzvesťou slávneho príchodu Krista, "ktorý pretvorí naše úbohé telo, aby sa stalo podobným jeho oslávenému telu" (Flp 3,21). Ale pripomína nám tiež "že do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia" (Sk 14,22).

*Peter tomu ešte nerozumel, keď zatúžil žiť s Kristom na hore. Máš to zabezpečené Peter, ale až po smrti. Ale teraz ti hovorí: Zostúp, aby si sa trápil na zemi, aby si slúžil na zemi, aby tebou opovrhovali, aby ťa ukrižovali na zemi. Život zostupuje, aby sa nechal zabiť; Chlieb zostupuje, aby sa nechala vláčiť po cestách; Prameň zostupuje, aby sa túžil napíť; a ty odmietaš trpieť?*³⁰¹

Ježišov vstup do Jeruzalema

557 "Keď sa naplňali dni, keď mal byť vzatý zo sveta, pevne sa rozhodol ísť do Jeruzalema" (Lk 9,51).³⁰² Toto rozhodovanie znamená, že vstupoval do Jeruzalema pripravený tam zomrieť. Na trikrát oznámil vopred svoje umučenie a Zmŕtvychvstanie.³⁰³ Keď sa vydával do Jeruzalema povedal: "Nie je možné, aby prorok zahynul mimo Jeruzalema" (Lk 13,33).

558 Ježiš pripomína zabitie prorokov, ktorí umreli v Jeruzaleme.³⁰⁴ Ale i pritom neprestáva vyzývať Jeruzalem, aby sa zhromaždil okolo Neho: "Koľko rás som chcel zhromaždiť tvoje deti, ako sliepka zhromažďuje svoje kuriatka pod krídla...a nechceli ste (Mt 23,37b). Keď je už Jeruzalem na dohľad, plače nad ním a opäť vyslovuje túžbu svojho srdca: "Kiež by si aj ty v tento deň spoznalo, čo ti prináša pokoj. Ale teraz je to skryté tvojim očiam" (Lk 19,41-42).

Mesiášsky vstup Ježiša do Jeruzalema

559 Ako prijme Jeruzalem svojho Mesiáša? Pretože Ježiš sa vždy vyhýbal pokusom národa, aby ho urobili kráľom,³⁰⁵ zvolil si čas a pripravuje detaily svojho mesiášskeho vstupu do mesta "Dávida, jeho Otca" (Lk 1,32).³⁰⁶ Vyvolávajú Ho ako Dávidovho Syna, ktorý prináša spásu (*Hosanna* znamená "zachráň predsa!", "prines spásu"). Teda, "Kráľ slávy" (Ž 24,7-10) vstupuje do svojho Mesta "sediace na osliatku"³⁰⁷: Nedobýja Dcéru Siónsku úskokom a násilím, ale poníženosťou, ktorá svedčí o pravde.³⁰⁸ Preto aj poddanými Jeho Kráľovstva v ten deň sú deti³⁰⁹ a "bedári

Boží" , ktorí Ho vítajú s jasaním ako keď Ho anjeli zvestovali pastierom.³¹⁰ Ich vítanie "Nech je požehnaný, ktorý prichádza v Pánovom mene" (Ž 118,26) opakuje Cirkev v "Sanctus" eucharistickej liturgie na začiatku pamiatky Pánovej Veľkej noci.

560 *Ježišov vstup do Jeruzalema zjavuje Príchod Kráľovstva, ktoré Kráľ-Mesiáš ide uskutočniť Smrťou svojej Veľkej noci a Vzkriesením. Slávením tohto vstupu na Kvetnú nedeľu liturgia Cirkvi otvára veľký Svätý týždeň.*

ZHRNUTIE

561 *"Celý Kristov život bol neprestajným učením: Jeho mlčanie, Jeho zázraky, Jeho skutky, Jeho modlitba, Jeho láska k ľuďom, Jeho mimoriadna láska k deťom a chudobným, prijatie úplnej obete na Kríži za vykúpenie sveta, Jeho Zmŕtvychvstanie sú uskutočnením Jeho slov a splnením Zjavenia".³¹¹*

562 *Kristovi učeníci sa musia pripodobňovať Jemu, kým nebude v nich utvorený.³¹² "Práve preto sme účastní na tajomstvách Jeho života, stávajúc sa Mu podobnými, s Ním zomrelí a s Ním aj vzkriesení, kým nebudeme spolu s Ním kraľovať!".³¹³*

563 *Či je niekto pastier alebo mudrc, nikto tu na zemi nemôže dosiahnuť Boha, len keď sa pokloní pred jasľami v Betleheme a bude sa Mu klaňať skrytému v slabosti dieťaťa.*

564 *Svojou poslušnosťou Márii a Jozefovi ako aj svojou pokornou prácou cez dlhé roky v Nazarete nám Ježiš dáva príklad svätosti každodenného života v rodine a v práci.*

565 *Od začiatku svojho verejného života, ktorý sa začal Krstom, je Ježiš "Služobníkom", celkom zasväteným do vykupiteľského diela, ktoré sa zakončí "Krstom" umučenia.*

566 *Pokúšanie na púšti ukazuje Ježiša, pokorného Mesiáša, ktorý triumfuje nad Satanom svojím úplným súhlasom s plánom spásy, ako ho zamýšľala Otec.*

567 *Kráľovstvo nebeské sa začalo na zemi skrze Krista. "A toto kráľovstvo sa ľuďom prejavuje v Kristových slovách a skutkoch ako aj Jeho prítomnosťou".³¹⁴ Cirkev je zárodkom a začiatkom tohto kráľovstva. Kľúče od neho boli zverené Petrovi.*

568 *Premenenie Krista malo za cieľ posilniť vieru apoštolov pri pohľade na umučenie: výstup na "vysoký vrch" pripravuje výstup na Kalváriu. Kristus, Hlava Cirkvi, zjavuje to, čo obsahuje a vo sviatostiach vyžaruje Jeho Telo: "nádej slávy" (Kol 1,27).³¹⁵*

569 *Ježiš dobrovoľne vystúpil do Jeruzalema, pričom veľmi dobre vedel, že tam umrie násilnou smrťou pre "protirečenie hriešnikov".³¹⁶*

570 *Ježišov vstup do Jeruzalema zjavuje príchod Kráľovstva, ktoré Kráľ-Mesiáš, prijatý vo vlastnom meste deťmi a tými, ktorí sú pokorného srdca, ide založiť Smrťou svojej Veľkej noci a svojím Zmŕtvychvstaním.*

Č L Á N O K 4

"Ježiš Kristus trpel za vlády Poncia Piláta,
bol ukrižovaný, umrel
a bol pochovaný"

571 Veľkonočné tajomstvo Kríža a Kristovho zmŕtvychvstania je stredobodom Dobrej zvesti, ktorú apoštoli a po nich Cirkev musia ohlasovať svetu. Spasiteľský Boží plán sa splnil "raz navždy"³¹⁷ vykupiteľskou smrťou Jeho Syna, Ježiša Krista.

572 Cirkev zostáva verná "vykladaniu všetkých Písem" ako ho robil sám Ježiš či už pred alebo po svojej Veľkej noci: "Či nemal Mesiáš toto všetko vytrpieť a tak vojsť do svojej slávy?" (Lk 24,26-27.4-45). Kristovo umučenie nadobúda svoju konkrétnu historickú podobu z faktu, že Ho "zavrhl starší, veľkňazi a zákonníci" (Mk 8,31), ktorí Ho vydali "pohanom, aby Ho vysmiali, zbičovali a ukrižovali" (Mt 29,19).

573 Viera sa teda môže pokúsiť preskúmať okolnosti Ježišovej smrti, ako nám ich verne podávajú Evanjeliá³¹⁸ a vysvetľujú iné historické pramene, aby sme lepšie pochopili zmysel Vykúpenia.

Odsek 1 : Ježiš a Izrael

574 Už od začiatku Ježišovho verejného účinkovania farizeji a Herodesovi prívrženci s kňazmi a zákonníkmi sa dohodli, že Ho zahubia.³¹⁹ Niektorými zo svojich skutkov (vyháňanie démonov, odpúšťanie hriechov, uzdravovanie v sobotu, originálnym vykladáním predpisov o čistote podľa Zákona, priateľstvo s mýtnikmi a verejnými hriešnikmi)³²⁰ u niektorých zle zmýšľajúcich Ježiš vyvolal podozrenie, že je posadnutý.³²¹ Obžalúvajú Ho z bohorúhačstva³²², z falošného prorokovania³²³, všetko náboženských zločinov, ktoré Zákon stíhal trestom smrti v podobe ukameňovania³²⁴.

575 *Mnohé z Ježišových skutkov a slov boli teda "znamením, ktorému sa bude odporovať" (Lk 2,34) pre náboženské authority v Jeruzaleme, ktoré Evanjelium Sv. Jána nazýva často "Židmi" ³²⁵ a to viac, než pre pospolitý Boží ľud (Jn 7, 48-49). Dozaista, vzťahy s farizejmi neboli polemické. Práve farizeji ho upozorňujú na nebezpečenstvo smrti, ktoré Mu hrozí.³²⁶ Ježiš chválí niektorých z nich ako zákonníka z Mk 12, 34 a viackrát stoluje o farizejov.³²⁷ Ježiš potvrdzuje nauky tejto náboženskej elity Božieho ľudu: vzkriesenie z mŕtvych³²⁸, formy nábožnosti (almužna, pôst a modlitba)³²⁹, zvyk obracať sa k Bohu ako k Otcovi, ústredný charakter prikázania lásky k Bohu a k bližnému.*

576 V očiach mnohých v Izraeli Ježiš akoby konal proti základným ustanoveniam vyvoleného národa:

- poslušnosti Zákona v súhrne jeho napísaných prikázaní a pokiaľ ide o farizejov, v interpretácii ústnej tradície;
- proti ústrednému charakteru Jeruzalemského Chrámu, ako svätému miestu, na ktorom Boh prebýva zvláštnym spôsobom;
- viere v Boha jediného, na sláve ktorého nemôže mať účasť žiaden človek.

Ježiš a Zákon

577 Ježiš vyslovil slávnostné upozornenie na začiatku Reči na Hore, keď predstavil Zákon, ktorý dal Boh na Hore Sinaj pri príležitosti prvej Zmluvy vo svetle milosti Novej Zmluvy:

Nemyslite si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov: neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť. Veru, hovorím vám: Kým sa nepominie nebo a zem, nepominie sa ani jediné písmeno, ani jediná čiarka zo Zákona, kým sa všetko nesplní. Kto by teda zrušil jediné z týchto prikázaní, čo aj najmenšie a tak by učil ľudí, bude v nebeskom kráľovstve najmenší. Ale kto ich zachová a tak bude aj učiť, ten bude v nebeskom kráľovstve veľký (Mt 5,17-19).

578 Ježiš, Mesiáš Izraela, teda najväčší v nebeskom kráľovstve, vyhlasuje, že je Jeho povinnosťou plniť Zákon a zachovávať ho v celistvosti až do najmenších prikázaní a to podľa vlastných slov. Je dokonca jediný, kto to mohol robiť dokonale.³³¹ Židia, podľa vlastného priznania, nikdy nedokázali plniť Zákon v jeho celistvosti bez toho, že by neporušili ani najmenšie prikázanie.³³² Preto na každý výročný sviatok Pokánia deti Izraela prosia Boha o odpustenie svojich prehreškov proti Zákonu. V skutočnosti predstavuje Zákon jeden celok a ako pripomína sv. Jakub, "i keby niekto zachoval celý Zákon ale pristúpil by ho v jednom prikázaní, previnil by sa proti všetkým" (Jak 2,10).³³³

579 *Tento princíp integrity poslušnosti voči Zákonu, nielen pokiaľ ide o písmeno, ale o jeho ducha, bol farizejom veľmi drahý. Tým, že ho takto vysvetľovali Izraelu, viedli mnoho Židov v Ježišovej dobe k extrémnej náboženskej horlivosti.³³⁴ Preto, ak sa nechcel rozplynúť "v pokryteckej" kazuistike, nemohol inak, len pripravovať Národ na ten neslýchaný Boží zásah, ktorý bude dokonalým naplnením Zákona skrze Jediného Spravodlivého namiesto všetkých hriešnikov.³³⁶*

580 Dokonalé plnenie Zákona mohlo byť iba dielom Božského Zákonodarcu, narodeného v osobe Syna, ako podriadeného Zákonu.³³⁷ V Ježišovi sa už Zákon nejaví, ako vytesaný do kamenných tabúl, ale "do základov srdca" (Jer 31,33) Služobníka, lebo "on prináša verne právo" (Iz 42,3) a preto sa stal "zmluvou ľudu" (Iz 42,6). Ježiš natoľko plní Zákon, že berie na Seba "kľiatbu Zákona" (Gal 3,13), do ktorej upadne každý, kto "nezachováva všetko, čo je napísané v knihe Zákona" (Gal 3,10), lebo "Kristus podstúpil smrť na vykúpenie z previnení, spáchaných za prvej zmluvy" (Hebr 9,15).

581 *Ježiš sa očiam Židov a ich chudobných vodcov javil ako "rabbi".³³⁸ Často argumentoval v rámci rabínskej interpretácie Zákona.³³⁹ Ale zároveň, Ježiš nemohol inak, len urážať doktorov Zákona, lebo sa neuspokojoval s tým, aby predkladal svoje interpretácie ako jeden spomedzi nich, ale "učil ako ten, čo má moc a nie ako ich zákonníci" (Mt 7,28-29). V ňom je to isté Božie slovo, ktoré zaznelo na Sinaji, aby dalo Mojžišovi písaný Zákon a ktoré sa dáva počuť znovu na Hore blahoslavenstiev.³⁴⁰ Neruší Zákon, ale ho dopĺňa tým, že mu dáva najvyššie vysvetlenie: "Počuli ste, že ocom bolo povedané... ale ja vám hovorím" (Mt 5,33-34). S rovnakou Božskou autoritou neuznáva niektoré "ľudské obyčaje" (Mk 7,8) farizejov, ktoré "rušia Božie slovo" (Mk 7,13).*

582 *Ďalej, Ježiš zachováva Zákon aj pokiaľ ide o čistotu pokrmov, taký dôležitý v každodennom živote Židov, ale odhaľuje jeho "pedagogický" Zmysel³⁴¹ božským vysvetlením: "Človeka nemôže poškrvniť nič, čo vchádza doň zvonka... čím vyhlásil za čisté všetky pokrmy. Ale to, čo vychádza z človeka, to ho poškrvňuje. "Lebo zvnútra, z ľudského srdca vychádzajú zlé myšlienky"(Mk 7,18-21). Keď nám takto poskytol autoritatívne a definitívne interpretovanie Zákona, dostáva sa Ježiš do konfliktu s niektorými doktormi Zákona, ktorí neprijali jeho vysvetlenie Zákona, hoci bolo zaručené božskými znameniami, ktoré ho doprevádzali.³⁴² To platí hlavne v otázke soboty: Ježiš pripomína, často rabínskymi argumentami³⁴³, že sobotný odpočinok nemôže porušiť služba Bohu³⁴⁴ alebo bližnemu³⁴⁵, kvôli ktorým sa uskutočňujú Jeho uzdravenia.*

II. Ježiš a Chrám

583 Podobne ako proroci pred Ním, aj Ježiš hlásal najhlbšiu úctu k Jeruzalemskému Chrámu. Tam Ho Jozef a Mária predstavili štyridsať dní po narodení. Ako dvanásťročný sa rozhodne zostať v Chráme, aby pripomenul svojim rodičom, že sa musí starať o veci svojho Otca.³⁴⁶ Každý rok tam vystupoval najmenej cez Veľkú noc počas celého svojho skrytého života³⁴⁷; aj Jeho verejné účinkovanie sa uskutočňovalo v rytme Jeho pravidelného putovania na veľké židovské sviatky.³⁴⁸

584 Ježiš vstupoval do Chrámu ako na privilegované miesto stretnutia s Bohom. Chrám je pre Neho príbytkom Otca, domom modlitby a poburuje Ho, že sa okolie Chrámu stalo miestom obchodovania.³⁴⁹ Ak vyháňa obchodníkov z Chrámu, je to pre žiarlivú lásku voči svojmu Otcovi: "Nerobte domu môjho Otca tržnicu! Jeho učenci si spomenuli, že je napísané;" Strávi ma horlivosť za tvoj dom! (Jn 2,16-17). Aj po jeho Vzkriesení si apoštoli zachovali nábožnú úctu k Chrámu.³⁵⁰

585 Tesne pred svojim umučeníím Ježiš predsa len ohlási zbúranie tejto nádhernej stavby, z ktorej nezostane kameň na kameni.³⁵¹ Ohlasuje sa to, ako znamenie posledného času, ktorý sa otvorí Jeho vlastnou Veľkou nocou.³⁵² Lenže toto proroctvo sa mohlo preniesť v deformovanej podobe skrze falošných svedkov pri Jeho výsluhu pred veľkňazom³⁵³ a mohlo sa Mu vrátiť ako urážka, keď bol pribitý na Kríži.³⁵⁴

586 Ani zďaleka sa nechoval nepriateľsky voči Chrámu³⁵⁵, kde predniesol podstatnú časť svojho učenia³⁵⁶, Ježiš bol aj zato, aby zaplatil chrámovú daň a spojil sa s Petrom³⁵⁷, ktorého práve ustanovil ako základ svojej budúcej Cirkvi³⁵⁸. Ba viac, on sa stotožnil s Chrámom, keď predstavil seba ako definitívny príbytok Boha medzi ľuďmi³⁵⁹. Preto Jeho telesné odsúdenie na smrť³⁶⁰ ohlasuje zborenie Chrámu, čo poukazuje na vstup do nového veku dejín spásy: "Prichádza hodina, keď sa nebudete klaňať Otcovi ani na tomto vrchu ani v Jeruzaleme." (Jn 4,21)³⁶¹.

III. Ježiš a viera Izraela v Jediného Boha Spasiteľa.

587 Ak zákon a jeruzalemský Chrám mohli byť príčinou "protirečenia"³⁶² zo strany Ježišovej pre náboženské authority Izraela, potom už Jeho úloha pri vykúpení z hriechov, nanajvýš Božskom diele bol pre ne skutočným kameňom úrazu³⁶³.

588 Ježiš pohoršil farizejov, keď jedol s mýtnikmi a hriechnikmi³⁶⁴ rovnako priateľsky, ako aj s nimi³⁶⁵. Proti tým spomedzi nich, "ktorí si namýšľali, že sú spravodliví a ostatnými pohrdali" (Lk 18,9)³⁶⁶ Ježiš tvrdil: "Neprišiel som volať

spravodlivých, ale hriešnikov, aby sa kajali :(Lk 5,32). Ba išiel ešte ďalej, keď tvrdil farizejom do tváre, že hriech je všeobecný³⁶⁷, im, čo si si namýšľali, že nepotrebujú spásu a zaslepovali seba samých³⁶⁸.

589 Ježiš pohoršoval nadovšetko tým, že stotožňoval svoje milosrdné správanie voči hriešnikom s postojom samého Boha voči nim³⁶⁹. Išiel až tak ďaleko, že vyhlásil, ak sa delí o stôl s hriešnikmi³⁷⁰, tak ich pripúšťa aj na mesiášsky banket³⁷¹. Ale najmä tým, že odpúšťal hriechy, postavil Ježiš náboženské authority Izraela pred dilemu. Nehovorili plným právom zhrozené: "Kto môže okrem Boha odpúšťať hriechy?"³⁷² Tým, že Ježiš odpúšťa hriechy, alebo sa rúha, lebo sa ako človek robí rovným Bohu³⁷³, alebo hovorí pravdu Jeho osoba sprítomňuje a zjavuje Božie meno³⁷⁴.

590 Jedine božská totožnosť Ježišovej osoby môže ospravedlniť takú absolútnu požiadavku, ako je táto: "Kto nie je so mnou, je proti mne" (Mt 12,30); rovnako, keď hovorí, že On je "niekto väčší ako Jonáš... niekto väčší ako Šalamún" (Mt 12,41-42), "väčší než Chrám" (Mt 12,6); keď o sebe tvrdí, že Dávid nazýva Mesiáša svojim Pánom³⁷⁵ a keď tvrdí: "Prv, ako bol Abrahám, Ja som" (Jn 8,58); a dokonca: "Ja a Otec sme jedno" (Jn 10,30).

591 Ježiš žiadal od Jeruzalemských náboženských predstaviteľov, aby uverili v Neho pre skutky jeho Otca, ktoré konal³⁷⁶. Lenže taký akt viery musela predchádzať tajomná smrť seba samého, aby sa uskutočnilo nové "zrodenie z Ducha" (Jn 3,7) v prítlačivosti Božej milosti³⁷⁷. Takáto požiadavka obrátenia voči takému prekvapujúcemu plneniu prisľúbení³⁷⁸ umožňuje pochopiť tragické opovrhnutie Sanhedrinu, ktorý posúdil, že Ježiš si zasluhuje smrť ako bohorúhač.³⁷⁹ Jeho členovia konali takto jednak "z nevedomosti"³⁸⁰, jednak zo "zaslepenosti" (Mk 3,5; Rim 11,25) a pre "neveru".³⁸¹

ZHRNUTIE

592 *Ježiš nezrušil Zákon zo Sinaja, ale ho doplnil³⁸² tak dokonale³⁸³, že v ňom zjavuje posledný zmysel³⁸⁴ a vykupuje prehrešenia proti nemu.³⁸⁵*

593 *Ježiš uctieval Chrám a vystupoval do neho cez židovské sviatky ako pútnik, miloval žiarlivou láskou tento príbytok Boha medzi ľuďmi. Chrám je predobrazom jeho tajomstva. Ak ohlasuje jeho zborenie, je to zjavenie jeho vlastného odsúdenia na smrť a vstupu do nového veku dejín spásy, keď konečným chrámom bude Jeho Telo.*

594 *Ježiš vykonal také skutky, ako je napr. odpustenie hriechov, ktoré zjavili, že On sám je Boh Spasiteľ.³⁸⁶ Niektorí Židia, ktorí nepoznali v ňom Boha³⁸⁷, čo sa stal človekom, videli v ňom "človeka, čo sa robí Bohom" (Jn 10,33) a preto Ho odsúdili ako bohorúhača.*

Odsek 2. Ježiš bol ukrižovaný

I. Proces s Ježišom

Rozdelenie židovských predstaviteľov vzhľadom na Ježiša

595 *Medzi jeruzalemskými náboženskými autoritami to nebol iba farizej Nikodém³⁸⁸, alebo vážený Jozef z Arimatie, čo boli tajnými učeníkmi Ježiša³⁸⁹, ale po dlhých rozporoch o ňom³⁹⁰ dokonca v predvečer Jeho umučenia môže sv. Ján hovoriť o nich, že "mnohí uverili v Neho", i keď len nedokonale (Jn 12,42). To nie je nič*

zvláštne, ak vezmeme do úvahy, že na druhý deň po Turíciach "aj veľa kňazov poslušne prijalo vieru" (Sk 6,7) a že "niektorí zo sekty farizejov uverili" (Sk 15,5), takže sv.Jakub môže povedať sv.Pavlovi, že "mnoho tisíc mužov uverilo a všetci horlia za Zákon" (Sk 21,20).

596 *Jeruzalemský náboženský predstaviteľia neboli zajedno, ako by sa mali správať voči Ježišovi.³⁹¹ Farizeji hrozili exkomunikáciou tým, ktorí by Ho nasledovali.³⁹² Tým, čo sa báli, že "uveria v Neho všetci a prídu Rimania a zničia nám i toto mesto i národ"³⁹³ navrhol veľkňaz Kajfáš prorocky: "je pre vás lepšie, ak zomrie jeden človek za ľud a nezahynie celý národ" (Jn 11,49-50). Sanhedrin, vyhlásiac Ježiša za "hodného smrti" (Mt 26,26) ako rúhača, keďže nemal právo niekoho usmrtiť³⁹⁴, vydáva Ježiša Rimanom s obžalobou z politickej revolty³⁹⁵, čím sa dostáva na jednu úroveň s Barabášom, obžalovaným zo "vzbury" (Lk 23,19). Takýto politický nátlak vyvíjajú veľkňazi aj na Piláta, aby Ježiša odsúdil na smrť.³⁹⁶*

Za Ježišovu smrť nie sú zodpovední kolektívni Židia

597 *Keď vezmeme do úvahy historickú zložitosť Ježišovho procesu, ako nám ju ukazujú Evanjeliá, čo aký by bol osobný hriech aktérov procesu (Judáš, Sadhedrin, Pilát), ktorý pozná iba Boh, nemožno zaň pripisovať zodpovednosť všetkým jeruzalemským židom, napriek vykorisťovaniu zmanipulovaného davu³⁹⁷ i celkovej obžalobe, ktorá je obsiahnutá vo výzve k obráteniu po Turíciach.³⁹⁸ Aj sám Ježiš odpustil na Kríži Jeruzalemským židom³⁹⁹ a Peter to potom urobil znova, keď im priznal právo na "nevedomosť" (Sk 3,17) dokonca aj ich predstaviteľom. A ešte menej sa môže rozšíriť táto zodpovednosť na ostatných židov v priestore a v čase, ak vychádzame z výkrikov ľudu "Jeho krv na nás a na naše deti" (Mt 27,25), ktorý je potvrdením, že sa rozšíri na Židov všetkých krajín a časov:*

Preto Cirkev vyhlásila na II. Vatikánskom koncile: "To, čo sa spáchalo pri Kristovom umučení, nemožno bez rozdielu pripisovať všetkým vtedajším židom bez rozdielu, ani dnešným židom... Neslobodno predstavovať Židov ako od Boha zavrhnutých ani ako zlorečených, sľaby to vyplývalo zo Svätého Písma".⁴⁰¹

Pôvodcami Kristovho umučenia boli všetci ľudia

598 *Cirkev v učiteľskom Úrade svojej viery aj v svedectve svätých nikdy nezabudla, že "samotní hriešnici boli pôvodcami a akoby nástrojmi všetkých múk, ktoré musel pretrpieť Božský Vykupiteľ".⁴⁰² Keď sa vezme do úvahy skutočnosť, že naše hriechy zasahujú samého Krista⁴⁰³, Cirkev neváha pripočítať kresťanom najťažšiu zodpovednosť za Ježišovu popravu, zodpovednosť, ktorá sa váľala jedine na židov;*

Ako na vinníkov za tento hrozný zločin sa treba pozeráť na tých, čo neprestávajú znovu upadať do svojich hriechov. Lebo naše hriechy spôsobili, že Ježiš Kristus musel podstúpiť muky Kríža, nepochybne tí, čo sa ponárajú do neporiadku a zla "v sebe znova križujú Božieho Syna a vystavujú Ho na posmech".⁴⁰⁴ Treba uznať, že v tom prípade je naša vina väčšia ako vina židov. Lebo tí podľa svedectva apoštola "nikdy by neboli ukrižovali Pána slávy, keby Ho boli poznali".⁴⁰⁵ Naopak, my vyznávame, že Ho poznáme. A keď Ho svojimi skutkami opäť zapierame, vzťahujeme do istej miery na Neho svoje vražedné ruky".⁴⁰⁶

Neboli to démoni, čo Ho ukrižovali; to so Ho spolu s nimi ukrižoval a križuješ znovu, keď sa kocháš v nerestiach a hriechoch!⁴⁰⁷

II. Vykupiteľská Kristova smrť v Božom pláne spásy

"Ježiš je vydaný podľa presného Božieho zámeru"

599 Násilná Ježišova smrť nebola výsledkom náhody v zhľuku nešťastných okolností. Patrí k tajomnému Božiemu plánu, ako vysvetľuje sv.Peter jeruzalemským židom pri svojom prvom turíčnom príhovore: "Bol vydaný podľa presného Božieho zámeru a predvídania" (Sk 2,23). Táto biblická reč však neznamená, že tí, čo "vydali Ježiša" (Sk 3,13) boli iba pasívnymi vykonávateľmi scenára, ktorý vopred napísal Boh.

600 Bohu sú prítomné všetky momenty času vo svojej aktuálnosti. Uskutočňuje teda svoj večný plán "predurčenia" a zahrňuje do neho slobodnú odpoveď každého človeka na Jeho milosť: "V tomto meste sa naozaj spojili Herodes a Poncius Pilát s pohanmi a s izraelským ľudom⁴⁰⁸ proti tvojmu svätému Služobníkovi Ježišovi, ktorého si pomazal, aby vykonal, všetko, čo Tvoja ruka a vôľa vopred určili, že sa má stať" (Sk 4, 27-28). Boh dovolil skutky, pochádzajúce z ich slepoty⁴⁰⁹, aby uskutočnil svoj plán spásy⁴¹⁰.

"Zomrel za naše hriechy podľa Písem"

601 Tento Boží plán spásy, že odsúdia na smrť "Spravodlivého Služobníka"⁴¹¹, bol oznámený vopred v Písme ako tajomstvo všeobecného vykúpenia, to znamená výkupného, ktoré oslobodzuje ľudí z otroctva hriechu.⁴¹² Sv.Pavol vyznáva vo vyznaní viery, o ktorej hovorí, že ju "prijal" (1 Kor 15,3), že "Kristus zomrel za naše hriechy podľa Písem".⁴¹³ Vykupiteľská smrť Ježiša osobitne splnila proroctvo o trpiacom Služobníkovi.⁴¹⁴ Sám Ježiš prezentoval zmysel svojho života a svojej smrti vo svetle trpiaceho Služobníka.⁴¹⁵ Po svojom Vzkriesení rovnako vysvetľoval Písma Emauským učeníkom⁴¹⁶ a potom aj samým apoštolom⁴¹⁷.

"Boh Ho urobil hriechom za nás"

602 Sv.Peter môže následne takto formulovať apoštolskú vieru v Boží plán spásy: "...Zo svojho márneho spôsobu života, zdedeného po otcoch, boli ste vykúpení...drahou krvou Krista, bezúhonného a nepoškrveného Baránka. On bol vopred vyhliadnutý, ešte pred stvorením sveta, zjavil sa však až v posledných časoch kvôli vám" (1Pt 1,18-20). hriechy ľudí, ako následky prvotného hriechu, sú potrestané smrťou.⁴¹⁸ Tým, že Boh poslal svojho vlastného Syna do prirodzenosti sluhu⁴¹⁹, prirodzenosti padnutého ľudstva, následkom hriechu zaslúbeného smrti⁴²⁰, "Toho, ktorý nepoznal hriech, za nás urobil hriechom, aby sme sa v ňom stali Božou spravodlivosťou" (2 Kor 5,21).

603 Ježiš nepoznal odvrhnutie, akoby sám mal hriechy.⁴²¹ Ale vo vykupiteľskej láske, ktorá Ho vždy spájala s Otcom⁴²², sa nás ujal v poblúdení nášho hriechu vo vzťahu k Bohu až natoľko, že mohol v našom mene povedať na Kríži: "Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?" (Mk 15,34; Ž 22,1). Keď sa takto stotožnil s nami hriešnikmi, "Boh vlastného Syna neušetril, ale vydal Ho za nás všetkých" (Rim 8,32), aby sme boli "zmierení s Ním smrťou Jeho Syna" (Rim 5,10).

Boh má iniciatívu všeobecnej vykupiteľskej lásky

604 Keď Boh vydal svojho Syna za naše hriechy, zjavuje tým, že Jeho plán s nami je plánom dobrosrdečnej lásky, ktorá predchádza akúkoľvek zásluhu z našej strany: "Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že On miloval nás a poslal

svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy"(1 Jn 4,10).⁴²³ "Ale Boh dokazuje svoju lásku k nám, že Kristus umrel za nás, keď sme boli ešte hriešnici" (Rim 5,8).

605 Táto láska nikoho nevyklučuje, ako to Ježiš pripomenul v závere podobenstva o stratenej ovečke: "Tak ani váš Otec, ktorý je na nebesiach, nechce, aby zahynul člen jediný z týchto maličkých" (Mt 18,14). Hovorí, že "položí svoj život ako výkupné za mnohých" (Mt 20,28); tento posledný termín nie je reštriktívny: je protikladom celku ľudstva proti jedinej osobe Vykupiteľa, ktorý sa vydáva, aby ho zachránil.⁴²⁴ Cirkev podľa apoštolov⁴²⁵ učí, že Kristus umrel za všetkých ľudí bez výnimky: "Nie je, nebol a ani nebude čo len jediný človek, za ktorého by Kristus nebol trpel".⁴²⁶

III. Kristus sa obetoval sám svojmu Otcovi za naše hriechy

Celý Kristov život je obeťou Otcovi

606 Boží Syn, ktorý nezostúpil z neba, aby naplnil svoju vôľu, ale vôľu Toho, ktorý Ho poslal "(Jn 6,28)," hovorí, keď prichádza na svet: "...Hľa prichádzam... aby som plnil Tvoju vôľu, Bože... V tejto vôli sme posvätení obeťou tela Krista Ježiša raz navždy "(Rim 10,5-10). Od prvého okamihu svojho Vtelenia si Syn osvojuje Boží plán spásy vo svojom vykupiteľskom poslaní: "Mojim pokrmom je plniť vôľu Toho, ktorý ma poslal dokončiť Jeho dielo "(Jn 4,34). Ježišova obeť "za hriechy celého sveta " (1 Jn 2,2) je výrazom Jeho spoločenstva lásky s Otcom: "Otec ma preto miluje, že ja dávam svoj život" (Jn 16,17). "Svet má poznať, že milujem Otca a robím, ako mi prikázal Otec" (Jn 14,31).

607 Táto túžba osvojiť si plán vykupiteľskej lásky svojho Otca oživuje celý Ježišov život⁴²⁷, lebo Jeho vykupiteľská väšeň je zmyslom Jeho Vtelenia: "Otče, zachráň ma pred touto hodinou. Ale práve pre túto hodinu som prišiel "(Jn 12,27). "Azda nemám piť kalich, ktorý mi dal Otec?" (Jn 18, 11). Ešte aj na Križi, skôr ako bude "všetko dokonané" povie: "Žijem" (Jn 19,28).

"Baránok, ktorý sníma hriech sveta"

608 Ján Krstiteľ, len čo súhlasil s tým, že pokrstí Ježiša v rade hriešnikov⁴²⁹, uvidel v ňom a ukázal na Neho ako na "Baránka Božieho, ktorý sníma hriechy sveta" (Jn 1,29).⁴³⁰ Zjavuje takto, že Ježiš je zároveň Trpiaci Služobník, ktorý sa mlčky nechá viesť na zabitie⁴³¹ a nesie hriech mnohých⁴³², aj veľkonočným Baránkom, symbolom vykúpenia Izraela počas prvej Veľkej noci⁴³³. Celý Kristov život vyjadruje Jeho poslanie "Slúžiť a položiť svoj život ako výkupné za mnohých " (Mk 10,45).

Ježiš sa slobodne pridáva k vykupiteľskej láske Otca

609 Keď sa vo svojom ľudskom srdci stotožní s láskou svojho Otca k ľuďom, Ježiš "ich miloval do krajnosti" (Jn 13,1), lebo "nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov" (Jn 15,13). Takto sa v Jeho utrpení a smrti stalo Jeho človečenstvo slobodným a dokonalým nástrojom Jeho Božskej lásky, ktorá túži po spásu ľudí.⁴³⁴ Skutočne, dobrovoľne prijal svoje umučenie a smrť z lásky k svojmu Otcovi a k ľuďom, ktorých Otec chce spasiť: "Nik mi neberie život, ja ho dávam sám od seba" (Jn 10,18). V tom je tá zvrchovaná sloboda Božieho Syna, keď ide Sám na smrť.⁴³⁵

Pri Večeri Ježiš anticipoval dobrovoľnú obeť svojho života

610 Ježiš vyjadril nanajvyš slobodnú obeť samého Seba pri stolovaní s dvanástimi apoštolmi⁴³⁶, v "tú noc, keď bol zradený (1 Kor 11,23). V predvečer svojho umučenia, teda keď bol ešte voľný, Ježiš urobil z tejto poslednej Večere pamiatku svojej dobrovoľnej obeť Otcovi⁴³⁷ za spásu ľudí:" Toto je moje Telo, ktoré sa dáva za vás" (Lk 22,19) "Toto je moja krv novej Zmluvy, ktorá sa vylieva" ("vyleje") za všetkých na odpustenie hriechov"(Mt 26,28).

611 Eucharistia, ktorú ustanoví v tejto chvíli, bude "pamiatkou"⁴³⁸ Jeho obeť. Ježiš zahrňuje apoštolov do svojej vlastnej obeť a žiada ich, aby v tom navždy pokračovali.⁴³⁹ Týmto Ježiš ustanovil svojich apoštolov za kňazov Novej Zmluvy:"Pre nich sa ja sám posväcujem, aby boli aj oni posvätení v pravde" (Jn 17,19).⁴⁴⁰

Predsmrtný zápas v Getsemanskej záhrade

612 Kalich Novej Zmluvy, ktorý Ježiš vopred ochutnal pri Večeri, keď obetoval seba samého⁴⁴¹, prijíma potom z rúk Otca vo svojej agónii v Getsemanskej záhrade⁴⁴², keď sa stal "poslušným až na smrť" (Flp 2,8).⁴⁴³ Ježiš prosí: "Otče môj, ak je možné, nech ma minie tento kalich..." (Mt 26,39). Vyjadruje takto hrôzu, ktorú vyvoláva v ľudskej prirodzenosti smrť. V skutočnosti je určená, podobne ako aj naša, na večný život; najviac a na rozdiel od našej, je dokonale vyňatá z hriechu⁴⁴⁴, ktorý spôsobuje smrť⁴⁴⁵, ale hlavne to, že ju prijala Božská Osoba "Pôvodca života"(Sk 3,15), "živý" (Zjv 1,17).⁴⁴⁶ Keď súhlasí vo svojej ľudskej vôli, aby sa stala vôľa Otca⁴⁴⁷, prijíma svoju smrť ako vykupiteľskú, aby "Sám vyniesol naše hriechy na svojom tele na drevo" (1 Pt 2,24).

Kristova smrť je jediná a definitívna obeť

613 Kristova smrť je zároveň *Velkonočnou obeťou*, ktorou sa uskutočňuje definitívne vykúpenie ľudí⁴⁴⁸ skrze "Baránka, ktorý sníma hriech sveta" (Jn 1,19)⁴⁴⁹, aj *obeťou Novej Zmluvy*⁴⁵⁰, ktorá vracia človeka do spoločenstva s Bohom⁴⁵¹, keď ho zmieruje s Ním skrze "krv, ktorá sa vylieva za všetkých na odpustenie hriechov"(Mt 26,28).⁴⁵²

614 Kristova obeť je jediná, završuje a prevyšuje všetky obeť.⁴⁵³ Je to v prvom rade dar samého Boha Otca: to nebeský Otec vydáva svojho Syna, aby nás zmieril so sebou.⁴⁵⁴ Zároveň je to obeť Boha Syna, ktorý sa stal človekom a dobrovoľne a z lásky⁴⁵⁵ obetuje svoj život⁴⁵⁶ Otcovi skrze Ducha Svätého⁴⁵⁷, aby napravil našu neposlušnosť.

Ježiš nahrádza svojou poslušnosťou našu neposlušnosť

615 "Ako sa neposlušnosťou jedného človeka mnohí stali hriešnikmi, tak zase poslušnosťou jedného sa mnohí stanú spravodlivými"(Rim 5,19). Svojou poslušnosťou až na smrť Ježiš uskutočnil náhradu trpiaceho Služobníka, ktorý "dá svoj život na *obeť za hriech*", "ktorý niesol hriechy mnohých" a "ospravedlní mnohých, keď sám poniesie ich hriechy".⁴⁵⁸ Ježiš napravil naše viny a zadostučinili Otcovi za naše hriechy".⁴⁵⁹

Ježiš na Kríži dokonáva svoju obeť

616 To je "láska až do krajnosti"(Jn 13,1), ktorá Kristovej obeť udeľuje jej vykupiteľskú a nápravnú cenu, hodnotu uzmiernenia a zadostučinenia. V obeť svojho života nás všetkých poznal a miloval.⁴⁶⁰ "Nás ženie Kristova láska, keď si

uvedomíme, že ak jeden zomrel za všetkých, teda všetci zomreli" (2 Kor 5,14). Nijaký, ani ten najsvätejší človek, by nebol schopný vziať na seba hriechy všetkých a obetovať sa za nich. Len to, že v Kristovi prebýva Božská Osoba Syna, ktorá prekračuje a zároveň objíma všetky ľudské osoby a predstavuje Hlavu celého ľudstva, umožňuje jeho vykupiteľskú obeť za všetkých.

617 "Svojim svätým umučeníím na dreve Kríža nám zaslúžil ospravedlnenie", učí Tridentný koncil⁴⁶¹, pričom zdôrazňuje jedinečný charakter Kristovej obete ako "pôvodcu večnej slávy" (Hebr 5,9). Cirkev uctieva Kríž, keď spieva: "Buď pozdravený Kríž, naša jediná nádej"!.⁴⁶²

Naša účasť na Kristovej obete

618 Kríž je jediná obeť Krista "jedného prostredníka medzi ľuďmi" (1 Tim 2,5). Ale preto, že sa vo svojej vtelenej Božskej Osobe "určitým spôsobom spojil s každým človekom" ⁴⁶³"poskytuje všetkým možnosť-spôsobom známym jedine Bohu-mať rozdiel na tomto veľkonočnom tajomstve".⁴⁶⁴ Vyzýva svojich učeníkov, aby "vzali svoj Kríž a nasledovali Ho" ⁶⁴⁵, lebo "aj Kristus trpel za nás a zanechal nám príklad, aby sme kráčali v Jeho šľapajách".⁴⁶⁶ Skutočne chce pridružiť k svojej vykupiteľskej obete aj tých, ktorí sú prvými užívateľmi jej dobrodení.⁴⁶⁷ To sa uskutočňuje najvyšším spôsobom v obete Jeho Matky, vnútornejšie spojenej s tajomstvom jeho vykupiteľského utrpenia, ako ktokoľvek iný⁴⁶⁸:

*Okrem Kríža nejestvuje iný rebrík, po ktorom by sa dalo vystúpiť do neba.*⁴⁶⁹

ZHRNUTIE

619 "*Kristus zomrel za naše hriechy podľa Písem*" (1 Kor 15,3). Naša spása vyplýva z iniciatívy Božej lásky voči nám, lebo "*on miloval nás a poslal svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy*" (1 Jn 4,10)" *Ved' v Kristovi Boh zmieril svet so sebou*" (2 Kor 5,19).

620 Ježiš sa slobodne vydal za našu spásu. Tento dar naznačuje a uskutočňuje vopred počas Poslednej večere: "Toto je moje telo, ktoré sa dáva za vás" (Lk 22,19).

621 *Kristovo vykúpenie spočíva v tom, že "prišiel položiť svoj život ako výkupné za mnohých" (Mt 20,28), to znamená "milovať svojich až do krajnosti" (Jn 13,1), aby "boli vykúpení zo svojho márneho života, zdedeného po otcoch"(1 Pt 1, 18).*

623 *Svojou milujúcou poslušnosťou voči Otcovi "až na smrť na kríži" (Flp 2,8) Ježiš splnil svoje vykupiteľské poslanie*⁴⁷⁰ *trpiaceho služobníka, ktorý "ospravedlní mnohých a ich hriechy sám poniesie.*⁴⁷¹

Odsek 3. Ježiš Kristus bol pochovaný

624 "Z Božej milosti okúsil smrť za všetkých" (Hebr 2,9). Vo svojom pláne spásy Boh zariadil, že Jeho Syn nielen "umrel za naše hriechy"(Kor 15,3), ale že aj "okúsil smrť", to znamená, že spoznal stav smrti, stav oddelenia svojej duše a svojho tela v čase od posledného výdychu na Kríži až po moment, keď vstal z mŕtvych. Tento stav mŕtveho Krista je tajomstvo hrobu a zostúpenia do podsvetia. Je to tajomstvo Veľkej Soboty, kedy Kristus uložený v Hrobe⁴⁷² demonštruje veľký sobotný odpočinok Boha⁴⁷³, keď dokončil⁴⁷⁴ spásu ľudí, ktorá uzmičila celý vesmír.⁴⁷⁵

Kristus uložený vo svojom tele v hrobe

625 Kristov pobyt v hrobe predstavuje reálne spojenie medzi stavom Krista pred Veľkou nocou, keď ešte podliehal utrpeniu a terajším osláveným stavom Vzkrieseného. Je to tá istá osoba "Živého" čo môže povedať: "Bol som mŕtvy a hľa, žijem na veky vekov" (Zjv 1,18):

*Boh (Syn) nezabránil smrti oddeliť dušu od tela, podľa nevyhnutného poriadku prírody, ale ich opäť spojil navzájom Vzkriesením, aby On sám bol vo svojej osobe priesečníkom života a smrti, keď zastavil v sebe rozklad prirodzenosti, spôsobený smrťou a Sám sa stal princípom opätovného spojenia rozdelených častí.*⁴⁷⁶

626 Pretože "Pôvodca života"⁴⁷⁷ je súčasne aj "Živý, ktorý vstal z mŕtvych"⁴⁷⁸, je potrebné, aby Božská osoba Božieho Syna neprestávala brať na seba svoju dušu a svoje telo, ktoré smrť navzájom oddelila:

*Faktom, že pri Kristovej smrti sa duša oddelila od tela, nie je rozdelená jediná osoba na dve osoby; pretože telo a duša Krista existovali ako jednota od začiatku v osobe Slova; a aj vo smrti, i keď boli od seba oddelené, každá časť zostávala s tou istou a jedinou osobou Slova.*⁴⁷⁹

"Nedovolíš, aby tvoj Svätý videl porušenie"

627 Kristova smrť bola skutočnou smrťou, pretože ukončila Jeho pozemskú ľudskú existenciu. Ale následkom jednoty, ktorú si Jeho telo zachovalo s osobou Syna, nestalo sa telesnou schránkou ako sú aj iné, pretože "Božia moc uchovala Kristovo telo pred rozkladom".⁴⁸⁰ O Kristovi môže sa povedať zároveň: "Vyťatý bol zo zeme živých" (Iz 53,8) i: "Moje telo odpočíva v nádeji, lebo nenecháš moju dušu v podsvetí a nedovolíš, aby tvoj Svätý videl porušenie" (Sk 2,26-27).⁴⁸¹ Ježišovo zmŕtvychvstanie "tretieho dňa" (1 Kor 15,4; Lk 24,46)⁴⁸² bolo toho dôkazom, lebo podľa všeobecného presvedčenia rozklad sa začínal prejavovať od štvrtého dňa.⁴⁸³

"Pochovaní s Kristom"

628 Krst, ktorého pôvodným a úplným znakom je ponorenie, pôsobivo naznačuje zostúpenie kresťana do hrobu, ktorý s Kristom umiera hriechu vzhľadom na nový život: "Krstom sme teda boli s Ním pochovaní v smrť, aby sme tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my žili novým životom" (Rim 6,4).⁴⁸⁴

ZHRNUTIE

629 *Na úžitok všetkým ľuďom Kristus okúsil smrť.*⁴⁸⁵ *Bol to skutočne Boží Syn, ktorý sa stal človekom, čo umrel a bol pochovaný.*

630 *Kým bol Kristus v hrobe, Jeho Božská osoba neprestávala brať na seba tak Jeho dušu ako aj telo, ktoré boli od seba pri smrti odlúčené. Preto telo mŕtveho Krista "nevidelo porušenie".*⁴⁸⁶

ČLÁNOK 5

"Ježiš Kristus zostúpil k zosnulým, tretieho dňa vstal zmŕtvych"

631 "Ježiš zostúpil do nižších častí zeme. Ten, čo zostúpil, je ten istý, čo aj vystúpil" (Ef 4,9-10). Symbol apoštolov vyznáva v jednom a tom istom článku viery Kristovo zostúpenie do podsvetia a Jeho zmŕtvychvstanie na tretí deň, lebo na Jeho Veľkú noc mal život vytrysknúť zo základov smrti:

*Kristus, Tvoj Syn,
ktorý keď vystúpil z podsvetia
rozširuje na ľudské pokolenie svoje jasné svetlo
a žije a kraľuje na veky vekov. Amen.*⁴⁸⁷

Odsek 1. Kristus zostúpil k zosnulým

632 Časté tvrdenia Nového zákona, podľa ktorých Ježiš "bol vzkriesený z (pomedzi) mŕtvych" (Sk 3,15; Rim 8,11; 1 Kor 15, 20) predpokladajú, že zmŕtvychvstanie predchádzal pobyt v meste mŕtvych.⁴⁸⁸ To je prvý význam, ktorý apoštolské ohlasovanie pripisovalo Ježišovmu zostupu do podsvetia: Ježiš okúsil smrť ako všetci ľudia a pripojil sa k nim svojou dušou tým, že prebýval medzi mŕtvymi. Ale ta zostúpil ako Spasiteľ, ohlasujúci dobrú zvesť duchom, čo tam boli zadržaní.⁴⁸⁹

633 Miesto pobytu mŕtvych, kam mŕtvy Kristus zostúpil, nazýva Písmo podsvetím, Šeolom, alebo Hádóm⁴⁹⁰, lebo tí, čo sa tam nachádzajú, sú zbavení nazerania na Boha.⁴⁹¹ Taký je v skutočnosti osud všetkých mŕtvych, zlých i spravodlivých, ktorí čakali na Vykupiteľa⁴⁹², čím sa nechce povedať, že by ich údel bol rovnaký, ako to poukazuje Ježiš v podobenstve o chudobnom Lazarovi, ktorého "prijali do lona Abraháma".⁴⁹³ "Práve to sú tie sväté duše, ktoré očakávajú svojho Osloboditeľa v lone Abraháma, ktoré Ježiš Kristus oslobodí, keď zostúpi k zosnulým.⁴⁹⁴ Ježiš nezostúpil do podsvetia, aby vyslobodil odsúdených⁴⁹⁵, ani aby zničil peklo odsúdenia⁴⁹⁶, ale aby vyslobodil spravodlivých, ktorí Ho predišli.⁴⁹⁷

634 "Preto sa Evanjelium zvestovalo aj mŕtvym..." (1 Pt 4,6). Zostúpenie do podsvetia je úplným zavŕšením evanjeliového ohlasovania spásy. Je poslednou fázou mesiášskeho poslania Ježiša, zhustenou fázou v čase, ale nesmierne rozľahlou, pokiaľ ide o jej skutočný význam šírenia vykupiteľského diela všetkým ľuďom všetkých dôb a všetkých miest, lebo všetci, čo sú spasení, stali sa účastníkmi Vykúpenia.

635 Kristus teda zostúpil do hĺbín smrti⁴⁹⁸, aby "mŕtvi počuli hlas Božieho Syna a tí, čo ho počujú, aby žili".⁴⁹⁹ Ježiš "Pôvodca života" (Sk 3,15) "svojou smrťou zničil toho, ktorý vládol smrťou, čiže diabla, a vyslobodil tých, ktorých celý život zotročoval strach pred smrťou" (Hebr 2,14-15). Odvtedy vzkriesený Kristus "má kľúče od smrti a podsvetia" (Zjv 1,18) a "v mene Ježiša sa zohýna každé koleno v nebi, na zemi a v podsvetí" (Flp 2, 10).

Dnes vládne na zemi veľké ticho, nesmierne mlčanie a samota. Veľké ticho, lebo Kráľ spi a zem sa zatriasla a uspokojila, lebo Boh zaspal v tele a išiel zobudiť tých, ktorí spali celé stáročia... Ide vyhľadať Adama, nášho praotca, stratenú ovečku. Ide navštíviť všetkých tých, ktorí sedeli v temnotách a v tieni smrti. Ide, aby oslobodil z pút a bolesti Adama a Evu, jeho spoluzajatkyňu, On, ktorý je zároveň ich Bohom i Synom..."Ja som tvoj Boh a pre teba som sa stal tvojím Synom. Vstaň, ty, čo si spal, lebo nestvoril som ťa, aby si zotrval tu, spútaný v pekle. Povstaň spomedzi mŕtvych, Ja som život mŕtvych".⁵⁰⁰

ZHRNUTIE

636 Vo výraze "Ježiš zostúpil k zosnulým" Symbol vyznáva, že Ježiš skutočne umrel a smrťou za nás premohol smrť a diabla "ktorý vládol smrťou" (Hebr 2,14).

637 *Mŕtvy Kristus, spojený vo svojej duši so svojou Božskou Osobou, zostúpil na miesto pobytu mŕtvych. Spravodlivým, ktorí Ho predišli, otvoril bránu neba.*

Odsek 2. Tretieho dňa vstal z mŕtvych

638 "A my vám zvestujeme, že prisľúbenie, ktoré dostali naši otcovia, Boh splnil ich deťom, keď nám vzkriesil Ježiša" (Sk 13,32-33). Vzkriesenie Ježiša je vrcholná pravda našej viery v Krista, ktorú prvé kresťanské spoločenstvo verilo a prežívalo ako ústrednú pravdu a ktorú Tradícia prenášala ako základnú pravdu viery, podloženú dokladmi Nového Zákona a ktorá sa zároveň s Krížom ohlasovala ako podstatná časť veľkonočného tajomstva:

Kristus vstal z mŕtvych.

Svojou smrťou premohol smrť.

*Mŕtvym daroval život.*⁵⁰¹

I. Udalosť historická a transcendentná

639 Tajomstvo Kristovho vzkriesenia je skutočná udalosť, ktorá sa prejavila historicky konštantnými javmi, ako o tom svedčí Nový Zákonn. Už svätý Pavol môže napísať Korint'anom okolo roku 56: "Odovzdal som vám predovšetkým to, čo som aj ja prijal: že Kristus zomrel za nás podľa Písem; že bol pochovaný a že bol tretieho dňa vzkriesený podľa Písem, že sa zjavil Kefasovi a potom Dvanástim." (1 Kor 15,3-4). Apoštol tu hovorí o *živej tradícii Zmŕtvychvstania* o ktorej sa dozvedel po svojom obrátení pred bránami Damašku.⁵⁰²

Prázdny hrob

640 "Prečo hľadáte živého medzi mŕtvymi? Niet Ho tu. Vstal z mŕtvych" (Lk 24,5-6). V rámci veľkonočných udalostí je prázdny hrob prvým prvkom, s ktorým sa stretávame. Sám o sebe nie je priamym dôkazom. Neprítomnosť Kristovho tela by sa dala vysvetliť aj inak.⁵⁰³ Ale napriek tomu prázdny hrob znamenal pre všetkých podstatný znak. To, že ho učeníci objavili, bolo prvým krokom k uznaniu samého faktu Zmŕtvychvstania. Potom je to prípad svätých žien⁵⁰⁴, a Petra⁵⁰⁵. "Učeník, ktorého Ježiš miloval" (Jn 20,2) tvrdí, že vstúpiac do prázdneho hrobu a najdúc "položené plachty" (Jn 20,6) "videl a uveril" (Jn 20,8). To znamená, že konštatoval zo stavu prázdneho hrobu⁵⁰⁶, že neprítomnosť Ježišovho tela nemohla byť ľudským dielom a Ježiš sa nevrátil jednoducho do pozemského života, ako to bolo s Lazarom.⁵⁰⁷

Zjavenia Vzkrieseného

641 Mária z Magdaly a sväté ženy, ktoré prišli dokončiť balzamovanie Ježišovho tela⁵⁰⁸, pochovaného narýchlo, pretože s večerom Veľkého Piatku nastávala Sobota⁵⁰⁹, stretli Vzkrieseného ako prvé.⁵¹⁰ Takto sa ženy stali prvými zvestovateľkami Kristovho Vzkriesenia pre samých apoštolov.⁵¹¹ Tým sa Ježiš zjavil až potom, najprv Petrovi a potom Dvanástim.⁵¹² Peter, ktorého poslaním bolo posilňovať vieru svojich bratov⁵¹³ teda vidí Vzkrieseného prv ako oni a na jeho svedectvo zvolá spoločenstvo: "Pán naozaj vstal a zjavil sa Šimonovi" (Lk 24,34.36).

642 Všetko, čo sa stalo v týchto veľkonočných dňoch, zaväzuje každého z apoštolov-celkom osobitne Petra-na budovanie novej éry, ktorá sa začala veľkonočným ránom. Ako svedkovia Vzkrieseného zostávajú základnými kameňmi Jeho Cirkvi. Viera prvého spoločenstva veriacich sa zakladala na svedectve

konkrétnych ľudí, ktorých kresťania poznali a ktorí väčšinou žili ešte medzi nimi. Tými "svedkami Kristovho zmŕtvychvstania"⁵¹⁴ sú najmä Peter a Dvanásť, ale nielen oni: Pavol jasne hovorí o viac ako päťsto osobách, ktorým sa naraz zjavil, potom sa zjavil Jakubovi a všetkým apoštolom.⁵¹⁵

643 *Voči týmto svedectvám nie je možné interpretovať Kristovo Zmŕtvychvstanie mimo fyzického poriadku a neuznávať ho ako historický fakt. Vyplýva to aj zo skutočnosti, že viera učeníkov bola podrobená radikálnej skúške mučenia a smrti na Kríži ich Majstra, ktorý to oznámil vopred.⁵¹⁶ OTRAS, ktorý spôsobilo umučenie, bol tak veľký, že učenci (prinajmenej niektorí spomedzi nich) neuverili hneď správe o Zmŕtvychvstaní. Evanjeliá nám vonkoncom nechcú ukazovať spoločenstvo, zachvátené mystickou exaltáciou, ale nám predstavujú učeníkov sklúčených, (so "zronenými tvármi":⁵¹⁷ a vystrašených.⁵¹⁸ Preto neuverili svätým ženám, ktoré sa vrátili od Hrobu a "ich slová sa zdali ako blúznenie" (Lk 24,11).⁵¹⁹ Keď sa Ježiš na veľkonočnú nedeľu zjaví jedenástim, "vyčíta im neveru a tvrdosť srdca, že neuverili tým, čo Ho videli vzkrieseného" (Mk 16,14).*

644 *Aj keď stoja pred realitou vzkrieseného Ježiša, učenci ešte pochybujú⁵²⁰, natoľko sa im to všetko zdalo nemožným.: nazdávajú sa, že vidia ducha.⁵²¹ "Vo svojej radosi tomu ešte stále nemohli uveriť a len sa divili" (Lk 24,41). Tomáš podstúpi tú istú skúšku pochybnosti⁵²² a aj po poslednom zjavení v Galilei, o ktorom hovorí Matúš, "niektorí predsa len pochybovali"(Mt 28,17). Preto hypotéza, podľa ktorej by Zmŕtvychvstanie bolo len "produktom" viery (alebo poverčivosti) apoštolov, nemá opodstatnenie. Práve naopak, ich viera vo Vzkriesenie sa zrodila - pôsobením Božej milosti - z priamej skúsenosti s realitou Vzkrieseného Ježiša.*

Stav vzkrieseného človečenstva Krista

645 *Vzkriesený Ježiš nadväzuje so svojimi učeníkmi priame vzťahy, od dotykov⁵²³ po účasť na jedle.⁵²⁴ Týmto ich vyzýva, aby spoznali, že nie je duchom⁵²⁵ a hlavne, aby zistili, že vzkriesené telo, v ktorom sa im ukazuje, je to isté, ktoré bolo umučené a ukrižované, pretože sú na ňom ešte stopy jeho umučenia.⁵²⁶ Toto autentické a skutočné telo má však zároveň aj iné, nové vlastnosti osláveného tela: nepodlieha už priestoru a času, ale môže sa sprítomniť podľa ľubovôle kde a kedy chce⁵²⁷, lebo jeho človečenstvo už nezadržiava zem a patrí už do božskej domény Boha Otca.⁵²⁸ Preto je aj vzkriesený Ježiš zvrchovane slobodný a môže sa zjavovať, ako sám chce: v podobe záhradníka,⁵²⁹ alebo má "iný vzhlad"⁵³⁰ ako ten, ktorý učenci dôverne poznali, aby správne vzbudil ich vieru.⁵³¹*

646 *Kristovo Zmŕtvychvstanie nebolo návratom do pozemského života, ako to bolo v prípade vzkriesení, ktoré uskutočnil pred Veľkou nocou: Jairovej dcéry, naimského mládenca, Lazara. Tieto fakty boli zázračnými udalosťami z moci Ježiša, "normálnym" pozemským životom. V určitej chvíli všetci umrú znovu. Kristovo Zmŕtvychvstanie je podstatne iné. Vo Svojom vzkriesenom tele prechádza zo stavu smrti do iného života, mimo času a priestoru. Ježišovo Telo je vo Vzkriesení naplnené mocou Ducha Svätého; má účasť na Božom živote v oslávenom stave, takže sv. Pavol môže povedať o Kristovi, že je "nebeským človekom".⁵³²*

Vzkriesenie ako nadzmyslová udalosť

647 *"Ó vskutku blažená noc" spieva sa v Exultet, "ktorá jediná bola vhodná poznať čas a hodinu, v ktorú Kristus vstal z mŕtvych". Naozaj, nikto nebol očitým svedkom samej udalosti Vzkriesenia a ani jeden z evanjelistov to neopisuje. Nikto*

nemôže povedať, ako sa fyzicky uskutočnilo. A ešte menej sa dá povedať o jeho najvnútornejšej podstate, o prechode do iného života, pretože to už nie je dostupné zmyslom. Udalosť, ktorá sa dá historicky konštatovať na základe znaku prázdneho hrobu a z reality stretnutí apoštolov so vzkrieseným Kristom; ale i tak Vzkriesenie neprestáva byť tým, čím prekračuje a presahuje dejiny, najvlastnejším stredom tajomstva viery. Preto sa už vzkriesený Kristus neukazuje svetu⁵³³, iba svojim učeníkom, "tým, čo s Ním prišli z Galiley do Jeruzalema a teraz sú Jeho svedkami pred ľuďmi" (Sk 13,31).

II. Vzkriesenie - dielo Svätej Trojice

648 Kristovo Vzkriesenie je predmetom viery, pretože je nadprirodzeným zásahom samého Boha do dejín a do stvorenia. V ňom súčasne pôsobia všetky tri Osoby spoločne a zjavujú svoju vlastnú pôvodnosť. Umožňovala ho moc Otca, ktorý "vzkriesil" (Sk 2,24) Krista, svojho Syna a takto uvádza dokonalým spôsobom jeho človečenstvo - spolu s telom - do Trojice. Ježiš sa definitívne zjavuje ako "Boží Syn, ustanovený v moci od vzkriesenia z mŕtvych" (Rim 1,3-4). Sv. Pavol zdôrazňuje prejav Božej moci⁵³⁴ skrze pôsobenie Ducha, ktorý oživil Ježišovo mŕtve človečenstvo a povolal ho do osláveného stavu Pána.

649 Pokiaľ ide o Syna, pôsobí na vlastnom zmŕtvychvstaní prostredníctvom svojej Božskej moci. Ježiš oznamuje, že Syn Človeka bude musieť veľa trpieť, umrieť a potom vstať z mŕtvych (v aktívnom význame slova.⁵³⁵ Inde zase výslovne tvrdí: "Ja dávam svoj život a zasa si ho vezmem... Mám moc dať ho a mám moc zasa si ho vziať" (Jn 10,17-18). "Veríme... že Ježiš zomrel a vstal z mŕtvych" (1 Sol 4,14).

650 Otcovia rozjímajú o Vzkriesení tak, že vychádzajú z Božskej Osoby Krista, ktorá zostala spojená so svojou dušou a telom, ktoré smrť navzájom odlúčila: "Skrze jednotu božskej prirodzenosti, ktorá zostáva prítomná v každej z oboch častí človeka, sa telo a duša opäť spojili. Smrť teda nastáva rozdelením ľudskej skladby, Vzkriesenie zjednotením dvoch oddelených častí".⁵³⁶

III. Zmysel a spásanosný dosah Vzkriesenia

651 "Ak nebol Kristus vzkriesený, potom je márne naše hlásanie a márna je aj vaša viera" (1 Kor 15,14). Zmŕtvychvstanie znamená predovšetkým potvrdenie všetkého, čo sám Kristus konal a učil. Všetky pravdy, aj tie najnedostupnejšie ľudskému duchu nachádzajú svoje oprávnenie, ak Kristus svojim zmŕtvychvstaním podal definitívny dôkaz svojej Božskej autority, ako to bol prisľúbil.

652 Kristovo Vzkriesenie je *splnením prisľúbení* Starého Zákona⁵³⁷ a samého Ježiša pozemského života.⁵³⁸ Výraz "podľa Písem"(1 Kor 15,3-4 a nic.carihrad-symbol) poukazuje na to, že Kristovo zmŕtvychvstanie je splnením týchto predpovedí.

653 Pravdivosť *Ježišovho Božstva* potvrdzuje jeho Vzkriesenie. Povedal: "Keď vyzdvihnete Syna človeka, poznáte, že Ja Som" (Jn 8,28). Vzkriesenie Ukrižovaného ukáže, že On bol skutočne "Ja Som", Boh i Syn a sám Boh. Sv. Pavol mohol vyhlásiť židom: "Prisľúbenie, ktoré dostali naši otcovia, Boh splnil ich deťom, keď nám vzkriesil Ježiša, ako je aj v druhom Žalme napísané: Ty si môj Syn. Ja som t'a dnes splodil"(Sk 13,32-33).⁵³⁹ Kristovo Vzkriesenie úzko súvisí s tajomstvom Vtelenia Božieho Syna. Je jeho zavŕšením podľa večného plánu.

654 Vo veľkonočnom tajomstve nachádzame dva aspekty; svojou smrťou nás oslobodzuje z hriechu, svojím Vzkriesením nám otvára vstup do nového života. Zmŕtvychvstanie je hlavne *ospravedlnením*, ktoré nás opäť vracia do Božej milosti⁵⁴⁰, aby sme podobne, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych, aj my žili v novom živote (Rim 6,4). Tento spočíva vo víťazstve nad smrťou hriechu a v novej účasti na milosti.⁵⁴¹ Uskutočňuje *synovskú adopciu*, lebo ľudia sa stávajú Kristovými bratmi, ako sám Ježiš nazýva svojich učeníkov po svojom Vzkriesení: "Chodte, oznámte mojim bratom" (Mt 28,10; Jn 20,17). Nie prirodzení bratia, ale skrze dar milosti, lebo toto adoptívne synovstvo zabezpečuje skutočnú účasť na živote Jediného Syna, ktorý sa naplno zjavil vo Vzkriesení.

655 Nakoniec, Kristovo Zmŕtvychvstanie-i samotný vzkriesený Kristus - je princípom a zdrojom *nášho budúceho vzkriesenia*: " ale Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých... Veď ako všetci umierajú v Adamovi, tak zasa všetci ožijú v Kristovi" (1 Kor 15,20-22). V očakávaní tohto zavŕšenia vzkriesený Kristus žije v srdci svojich verných. V ňom kresťania "zakúsili sily budúceho veku" (Hebr 6,5) a ich život je skrze Krista vnášaný do náručia Božieho života⁵⁴² "aby už nežili pre seba, ale pre Toho, ktorý za nich umrel a vstal z mŕtvych" (2 Kor 5,15).

ZHRNUTIE

656 *Viera vo Vzkriesenie vychádza z udalosti, zároveň historicky dosvedčenej skrze učeníkov, ktorí sa skutočne stretli so Vzkrieseným, aj tajomne nadprirodzenej ako vstupu Kristovho človečenstva do Božej slávy.*

657 *Prázdny hrob a poskladané plachty už samé o sebe znamenajú, že Kristovo telo uniklo z pút smrti a rozkladu Božou mocou. Pripravujú učeníkov na stretnutie so Vzkrieseným.*

658 *Kristus "prvorodený z mŕtvych" (Kol 1,18) je základom nášho vlastného vzkriesenia, ktoré nateraz spočíva v ospravedlnení našej duše⁵⁴³, neskôr aj vo vzkriesení nášho tela⁵⁴⁴.*

Č l á n o k 6

"Ježiš vystúpil na nebesia, sedí po pravici Boha,
Otca Všemohúceho"

659 "Keď im to Ježiš povedal, vzatý bol do neba a zasadol po pravici Boha" (Mk 16,19). Kristovo telo bolo oslávené od okamihu Jeho Zmŕtvychvstania, ako o tom svedčia nové a nadprirodzené vlastnosti, ktoré odteraz má natrvalo Jeho telo.⁵⁴⁵ Ale za štyridsať dní, keď dôverne jedáva a pije so svojimi učeníkmi⁵⁴⁶ a poučuje ich o Kráľovstve⁵⁴⁷, Jeho sláva zostáva ešte zahalená pod črtami obyčajného človečenstva.⁵⁴⁸ Posledné Ježišovo zjavenie sa končí nezvratným vstupom Jeho človečenstva do Božej slávy, ktorú symbolizuje oblak⁵⁴⁹ a nebo⁵⁵⁰, kde odvtedy sedí po Božej pravici.⁵⁵¹ Je to len celkom mimoriadny a jedinečný prípad, keď sa ukáže Pavlovi "ako nedochôdčaťu" (1 Kor 15,8) pri poslednom zjavení, ktorým je ustanovený za apoštola.⁵⁵²

660 Zastretý charakter slávy Vzkrieseného v tejto dobe presvitá v tajomnom výroku Márii Magdaléne: "Ešte som nevystúpil k Otcovi; ale choď k mojim bratom a povedz im: Vystupujem k môjmu Otcovi a vášmu Otcovi, k môjmu Bohu a vášmu Bohu" (Jn 20,17). Toto poukazuje na rozdiel zjavenia medzi slávou vzkrieseného

Krista a Krista povýšeného na pravicu Otca. Zároveň historická aj transcendentná udalosť Vstúpenia zaznamenáva prechod z jednej do druhej.

661 Táto posledná etapa zostáva tesne spätá s prvou, to znamená so zostúpením z neba, ktoré sa uskutočnilo vo Vtelení. Iba ten, kto "vyšiel od Otca" sa môže "vrátiť k Otcovi": Kristus.⁵⁵³ "Nik nevystúpil do neba, iba ten, čo zostúpil z neba, Syn človeka" (Jn 3,13).⁵⁵⁴ Ak je človečenstvo ponechané na svoje vlastné sily, nemá prístup do "Otcovho domu" (Jn 14,2), do života a blaženosti Boha. Jediné Kristus mohol otvoriť človekovi tento vstup, "aby sme aj my, jeho údy mali nádej, že sa pripojíme k Nemu tam, kam nás predišiel On, naša Hlava a náš Pôvodca".⁵⁵⁵

662 "A ja, až raz budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe" (Jn 12,32). Vyzdvihnutie na Kríž znamená a oznamuje vyzdvihnutie Nanebovstúpenia. Je jeho začiatkom. Ježiš Kristus, jediný kňaz novej a večnej zmluvy, "nevošiel do svätyne zhotovenej rukou... ale do samého neba, aby sa teraz za nás ukázal pred Božou tvárou (Hebr 9,24). V nebi Kristus vykonáva bez prestania svoj kňazský úrad, "preto môže naveky spasit' tých, ktorí skrze Neho prichádzajú k Bohu, lebo žije stále, aby sa za nich prihováral" (Hebr 7,25). Ako "veľkňaz budúcich darov" (Hebr 9,11) je stredom a hlavným vykonávateľom liturgie, ktorá uctieva Otca na nebesiach.⁵⁵⁶

663 Kristus odvtedy *sedí po pravici Otca*: "Pravicou Otca rozumieme slávu a velebu Božstva, v ktorej ten, čo jestvoval ako Boží Syn pred všetkými vekmi ako Boh, rovnakej podstaty s Otcom, sedí v tele potom, čo sa vtelil a jeho telo bolo oslávené".⁵⁵⁷

664 Sedieť po pravici Otca znamená začiatok Mesiášskeho kráľovstva, naplnenie Danielovho videnia, ktoré sa týkalo Syna človeka: "Jemu bola odovzdaná vláda a Kráľovstvo, takže jemu slúžili všetky národy, kmene a nárečia. Jeho vláda je večná, ktorá nezaniká a Jeho Kráľovstvo nezahynie" (Dan 7,14). Počnúc týmto okamihom sa apoštoli stali svedkami "Kráľovstva, ktorému nebude konca".⁵⁵⁸

ZHRNUTIE

665 *Kristovo Nanebovstúpenie značí definitívny vstup Ježišovho človečenstva do nebeskej domény Boha, odkiaľ sa znovu vráti*⁵⁵⁹, *ale ktorá Ho medzičasom ukrýva pred očami ľudí*.⁵⁶⁰

666 *Ježiš Kristus, Hlava Cirkvi, nás predchádza do Otcovho slávneho Kráľovstva, aby sme my, údy Jeho tela, žili v nádeji, že sa jedného dňa naveky spojíme s Ním.*

667 *Ježiš Kristus, keď raz navždy vstúpil do nebeského svätostánku, neprestajne sa primlúva za nás ako Prostredník, ktorý nám zabezpečuje neustále vyliatie Ducha Svätého.*

Č l á n o k 7

"Odkiaľ príde súdiť živých i mŕtvych"

I. Vráti sa v sláve

Kristus už vládne skrze Cirkev...

668 "Kristus práve preto umrel a ožil, aby vládol aj nad mŕtvymi, aj nad živými" (Rim 14,9). Kristovo Nanebovstúpenie znamená Jeho účasť v človečenstve, na moci a autorite samého Boha. Ježiš Kristus je Pán: Má všetku moc na nebi i na zemi. Je "nad každým kniežatstvom, nad každou mocnosťou, silou a panstvom", lebo Otec

Mu "všetko položil pod nohy" (Ef 1, 20-22). Kristus je Pán vesmíru⁵⁶¹ a dejín. V ňom nachádzajú dejiny človeka i celého stvorenia svoje "zjednotenie"⁵⁶², svoje nadprirodzené zavŕšenie.

669 Kristus ako Pán, je aj Hlavou Cirkvi, ktorá je Jeho Telom.⁵⁶³ Vyvýšený do neba a oslávený, keď už úplne splnil svoje poslanie, prebýva na zemi vo svojej Cirkvi. Vykúpenie je zdrojom právomoci, ktorou Kristus, mocou Ducha Svätého, riadi svoju Cirkev.⁵⁶⁴ "Kristovo Kráľovstvo, už teraz tajomne prítomné v Cirkvi", ktorá je "zárodokom a počiatkom tohto kráľovstva na zemi".⁵⁶⁵

670 Po Nanebovstúpení prichádza Boží plán k svojmu zavŕšeniu. Už sme v "poslednej hodine" (1 Jn 2,18).⁵⁶⁶ Nás už teda zastihla posledná fáza vekov; obnova sveta je neodvolateľne stanovená a určitým spôsobom sa naozaj anticipuje na tomto svete, lebo Cirkev sa vyznačuje už na tejto zemi opravdivou, i keď ešte nedokonalou svätosťou.⁵⁶⁷ Kráľovstvo Božie už teraz prejavuje svoju prítomnosť zázračnými znameniami⁵⁶⁸, ktoré sprevádzajú jeho ohlasovanie skrze Cirkev.⁵⁶⁹

...keď Mu bude všetko podrobené

671 Kristovo Kráľovstvo, ktoré je už prítomné v Jeho Cirkvi, ešte doteraz nie je celkom dokončené "s mocou a veľkou slávou" (Lk 21,27)⁵⁷⁰, príchodom Kráľa na zem. Kráľovstvo ešte napádajú zlé mocnosti⁵⁷¹, i keď už boli porazené skrze Kristovu Veľkú noc. Dotiaľ, kým mu bude všetko podrobené⁵⁷², "kým nebudú nové nebesá a nová zem, na ktorých prebýva spravodlivosť, putujúca Cirkev má vo svojich sviatostiach a ustanovizniach, ktoré patria súčasnému veku, tvárnosť tohto pomínutelného sveta a sama žije uprostred stvorenia, ktoré doposiaľ vzdychá a zvlíja sa v bolestiach a očakáva zjavenie dieťať Božích".⁵⁷³ Preto kresťania prosia, najmä v Eucharistii⁵⁷⁴, aby urýchlili Kristov návrat⁵⁷⁵, keď Mu hovoria: "Príď, Pane" (1 Kor 16,22; Zjv 22,17.20).

672 Kristus potvrdil pred svojím Nanebovstúpením, že ešte nenastala hodina obnovy slávneho mesiášskeho Kráľovstva, ktoré očakáva Izrael⁵⁷⁶, ktoré by malo, podľa prorokov⁵⁷⁷, priniesť všetkým ľuďom definitívny poriadok spravodlivosti, lásky a pokoja. Terajší čas je podľa Pána časom Ducha a svedectva⁵⁷⁸, ale je to aj čas, poznačený "ťažkosťami" (1 Kor 7,26) a skúškou zla⁵⁷⁹, ktoré nešetří Cirkev⁵⁸⁰ a začína zápasy posledných dní⁵⁸¹. Je to čas očakávania a bdenia.⁵⁸²

Slávny príchod Krista, nádej Izraela

673 Po Nanebovstúpení je príchod Krista v sláve blízky⁵⁸³, i keď "nám neprislúcha poznať časy a chvíle, ktoré Otec určil svojou mocou" (Sk 1,7).⁵⁸⁴ Tento eschatologický príchod sa môže uskutočniť v každej chvíli⁵⁸⁵, i keď je ešte "zdržaný", príchod aj konečná skúška, ktorá ho bude predchádzať.⁵⁸⁶

674 Slávny príchod Mesiáša sa odkladá v každej chvíľke dejín⁵⁸⁷, aby ho uznal "celý Izrael" (Rim 11,26; Mt 23,39), ktorého jedna časť sa zatvrdila " (Rim 11,25) v "nevere"⁵⁸⁸ voči Ježišovi. Svätý Peter to hovorí jeruzalemským židom po Turíciach: "Kajajte sa teda a obráťte sa, aby sa zotrelí vaše hriechy a prišli časy osvieženia od Pána, ktorý je vám predurčený Mesiáš, ale musí Ho prijať alebo až do čias, keď sa všetko obnoví, čo Boh odpradáva hovoril ústami svojich svätých prorokov" (Sk 3,19-21). A svätý Pavol po ňom: "Lebo keď ich strata je zmierením sveta, čím bude ich prijatie, ak nie život z mŕtvych?" (Rim 11,15). Vstup "plnosti židov" (Rim 11,12)

do mesiášskej slávy po "plnom počte pohanov"⁵⁸⁹ umožní Božiemu ľudu uskutočniť "plný Kristov vek"(Ef 4,13) v ktorom "Boh bude všetko vo všetkom" (1 Kor 15,28).

Posledná skúška Cirkvi

675 Pred príchodom Krista musí Cirkev prejsť poslednou skúškou v ktorej sa otrasie viera mnohých veriacich.⁵⁹⁰ Prenasledovanie, ktoré sprevádza jej putovanie na zemi⁵⁹¹, odhalí "tajomstvo neprávosti" v podobe podvodného náboženstva, ktoré prinesie ľuďom zdanlivé riešenie ich problémov za cenu odpadu od pravdy. Najväčší náboženský podvod je podvod Anti-Krista, to znamená akéhosi pseudomesianizmu, keď sa človek oslavuje sám namiesto Boha a Jeho Mesiáša, ktorý prišiel v tele.⁵⁹²

676 *Tento podvod Antikrista sa črtá vo svete zakaždým, keď si človek nárokuje splniť v dejinách mesiášsku nádej, ktorá sa môže za ňou, cez eschatologický súd: Cirkev vždy odmieta túto falzifikáciu budúceho Kráľovstva pod názvom milénizmu, a to aj v jej umiernennej podobe⁵⁹³, ale hlavne v politickej podobe sekularizovaného mesianizmu, ktorý je "vnútorne perverzný".⁵⁹⁴*

677 Cirkev vstúpi do slávy Kráľovstva len cez poslednú Veľkú noc, v ktorej bude nasledovať svojho Pána v Jeho smrti a Vzkriesení.⁵⁹⁵ Kráľovstvo sa teda nezavŕši dejinným triumfom Cirkvi⁵⁹⁶ v stále vyššom pokroku, ale víťazstvom Boha nad posledným rozpútaním zla⁵⁹⁷, pri ktorom zostúpi z neba jej Ženích.⁵⁹⁸ Boží triumf nad revoltou zla nadobudne formu Posledného súdu⁵⁹⁹ pri poslednom vesmírnom záchveve tohto sveta, ktorý sa pomíne.⁶⁰⁰

II. Súdiť živých i mŕtvych

678 Nasledujúc prorokov⁶⁰¹ a Jána Krstiteľa⁶⁰², Ježiš zvestoval vo svojom ohlasovaní Súdu posledného Dňa. Vtedy vyjde na svetlo správanie každého⁶⁰³ i tajomstvá srdca.⁶⁰⁴ Vtedy bude odsúdená zavinená nevera, ktorá nemala za nič milosť, ponúknutú Bohom.⁶⁰⁵ To, ako sa človek zachoval voči blížnemu, odhalí prijatie alebo odmietnutie božej milosti a lásky.⁶⁰⁶ V Posledný deň Ježiš povie: "Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili" (Mt 25,40).

679 Kristus je Pán večného života. Jemu, ako Vykupiteľovi sveta prináleží plné právo konečného súdu skutkov a ľudských srdca. Toto právo "nadobudol" skrze svoj Kríž. Aj Otec "odovzdal celý súd Synovi" (Jn 5,22).⁶⁰⁷ No Syn neprišiel súdiť, ale spasiť⁶⁰⁸, rozdávať život, ktorý má v sebe.⁶⁰⁴ Odmietnutím milosti sa v tomto živote už súdi každý sám⁶¹⁰, dostane podľa svojich skutkov⁶¹¹ a dokonca sa môže odsúdiť aj naveky, keď odmietne Ducha lásky.⁶¹²

ZHRNUTIE

680 *Kristus, Pán, už kraluje skrze Cirkev, ale ešte sa Mu nepodrobili všetky veci tohto sveta. Triumf Kristovho Kráľovstva sa neuskutoční bez posledného útoku síl zla.*

681 *V Deň súdu na konci sveta príde Kristus v sláve, aby zavŕšil definitívny triumf dobra nad zlom, ktoré v priebehu dejín porastú spolu ako zrna a kúkol'.*

682 *Keď na konci časov príde oslávený Kristus súdiť živých a mŕtvych, zjaví tajné náklonnosti srdca a každého človeka odmení podľa jeho skutkov a podľa toho, ako prijal alebo odmietol milosť.*

- ¹ Porov. Lk 1,68
- ² Porov. Lk 1,55
- ³ Porov. Mt 16,18; Sv.Lev Velký, Sermones 4, 3
- ⁴ Ján Pavol II. Catechesi tradendae 5
- ⁵ Tamže
- ⁶ Tamže, 6
- ⁷ Porov. Lk 1,31
- ⁸ Porov. Mk 2,7
- ⁹ Porov. Ž 51,6
- ¹⁰ Porov. Ž 51,11
- ¹¹ Porov. Ž 79,9
- ¹² Porov. Sk 5,41; 3 Jn 7
- ¹³ Porov. Jn 3,5; Sk 2,21
- ¹⁴ Porov. Rim 10,6-13
- ¹⁵ Porov. Sk 9,14; Jak 2,7
- ¹⁶ Porov. Lv 16,15-16; Sir 50,20; Hebr 9,7
- ¹⁷ Porov. Ex 25,22; Lv 16,2; Num 7,89; Hebr 9,5
- ¹⁸ Porov. Jn 12,28
- ¹⁹ Porov. Sk 16,16-18; 19,13-16
- ²⁰ Porov. Mk 16,17
- ²¹ Porov. Jn 15,16
- ²² Porov. Sam 9,16; 10,1; 16,1.12-13; 1 Kr 1,39
- ²³ Porov. Ex 29,7; Lv 8,12
- ²⁴ Porov. 1 Kr 19,16
- ²⁵ Porov. Ž 2,2; Sk 4,26-27
- ²⁶ Porov. Iz 11,2
- ²⁷ Porov. Zach 4,14; 6,13
- ²⁸ Porov. Iz 61,1; Lk 4,16-21.
- ²⁹ Rim 1,3; 2 Tim 2,8; Zjv 22,16
- ³⁰ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 18, 3
- ³¹ Porov. Mt 2,2; 9,27; 12,23; 15,22; 20,30; 21,9.15
- ³² Porov. Jn 4,25-26; 11,27
- ³³ Porov. Mt 22,41-46
- ³⁴ Porov. Jn 6,15; Lk 24,21

- ³⁵ Porov. Mt 16,16-23
- ³⁶ Porov. Jn 6,62; Dn 7,13
- ³⁷ Porov. Iz 53,10-12
- ³⁸ Porov. Jn 19,19-22; Lk 23,39-43
- ³⁹ Porov. Dt (LXX) 32,8; Jób 1,6
- ⁴⁰ Porov. Ex 4,22; Oz 11,1; Jer 3,19; Múdr 36,11;
Sof 18,13
- ⁴¹ Porov. Dt 14,11; Oz 2,1
- ⁴² Porov. 2 Sam 7,14; Ž 82,6
- ⁴³ Porov. 1 Krn 17,13; Ž 2,7
- ⁴⁴ Porov. Mt 27,54
- ⁴⁵ Porov. Lk 23,47
- ⁴⁶ Porov. 1 Sol 1,10
- ⁴⁷ Porov. Jn 20,31
- ⁴⁸ Porov. Mt 16,18
- ⁴⁹ Porov. Mt 26,64; Mk 14,61
- ⁵⁰ Porov. Mt 11,27; 21,37-38
- ⁵¹ Porov. Mt 21,34-36
- ⁵² Porov. Mt 24,36
- ⁵³ Porov. Mt 5,48; 6,8; 7,21; Lk 11,13
- ⁵⁴ Porov. Mt 3,17; 17,5
- ⁵⁵ Porov. Jn 10,36
- ⁵⁶ Porov. Sk 13,33
- ⁵⁷ Porov. Ex 3,14
- ⁵⁸ Porov. 1 Kor 2,8
- ⁵⁹ Porov. Mt 22,41-46; porov. tiež Sk 2,34-36;
Hebr 1,13
- ⁶⁰ Porov. Jn 13,13
- ⁶¹ Porov. Mt 8,2; 14,30; 15,22 a i.
- ⁶² Porov. Lk 1,43; 2,11
- ⁶³ Porov. Sk 2,34-36
- ⁶⁴ Porov. Rim 9,5; Tit 2,13; Zjv 5,13
- ⁶⁵ Porov. Rim 10,9; 1 Kor 12,3; Flp 2,9-11
- ⁶⁶ Porov. Zjv 11,15

- ⁶⁷ Porov. Mk 12,17; Sk 5,29
- ⁶⁸ Gaudium et spes 10, 2; porov. 45, 2
- ⁶⁹ Porov. Lk 7,19
- ⁷⁰ Porov. Jn 1,14.18; 3,16.18
- ⁷¹ Porov. Jn 1,1
- ⁷² Porov. Sk 8,37; 1 Jn 2,23
- ⁷³ Sv.Gregor Naziánsky, Oratio catechetica 15
- ⁷⁴ Porov. Dt 6,4-5
- ⁷⁵ Porov. Mk 8,34
- ⁷⁶ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 19, 1
- ⁷⁷ Sv.Atanáž z Alexandrie, De Incarnatione 54, 3
- ⁷⁸ Sv.Tomáš Akvinský, Opusculum 57 in festo Corporis Christi 1
- ⁷⁹ Liturgia delle Ore,
- ⁸⁰ Porov. Hebr 10,5-7; cit.Ž 40,7-9 (LXX)
- ⁸¹ Porov. 1 Jn 4,2-3; 2 Jn 7
- ⁸² I.Nicejský koncil: Denz.-Schönm. 130
- ⁸³ Tamže, 126
- ⁸⁴ Efezský koncil: tamže, 250
- ⁸⁵ Tamže, 251
- ⁸⁶ Chalcedónsky koncil: Denz.-Schönm. 301-302
- ⁸⁷ II.Carihradský koncil: Denz.-Schönm. 424
- ⁸⁸ Porov. Efezský koncil: Denz.-Schönm. 255
- ⁸⁹ Porov. II.Carihradský koncil: Denz.-Schönm. 424
- ⁹⁰ Tamže, 432
- ⁹¹ Liturgia delle Ore,
Porov. Sv.Lev Veľký, Sermones 21,2-3
- ⁹² Bizantská liturgia, ... " O Monoghenis"
- ⁹³ Gaudium et spes 22, 2
- ⁹⁴ Porov. Jn 14,9-10
- ⁹⁵ Gaudium et spes 22, 2
- ⁹⁶ Damaz I. Lettera ai vescovi orientali: Denz.-Schönm. 149
- ⁹⁷ Porov. Mk 6,38; 8,27; Jn 11,34 etc.
- ⁹⁸ Porov. Sv. Gregor Veľký, Sicut aqua: Denz.-Schönm. 475
- ⁹⁹ Sv.Maxim Vyznavač, Quaestiones et dubia 66

- ¹⁰⁰ Porov. Mk 14,36; Mt 11,27; Jn 1,18; 8,55 etc.
- ¹⁰¹ Porov. Mk 2,8; Jn 2,25; 6,61 etc.
- ¹⁰² Porov. Mk 8,31; 9,31; 10,33-34; 14,18-20.26-30
- ¹⁰³ Porov. Mk 13,32
- ¹⁰⁴ Porov. Sk 1,7
- ¹⁰⁵ III.Carihradský koncil (681)
- ¹⁰⁶ Porov. III.Carihradský koncil (681): Denz.-Schönm. 556-559
- ¹⁰⁷ Tamže, 556
- ¹⁰⁸ Porov. Lateránsky koncil (649): Denz.-Schönm. 504
- ¹⁰⁹ Nicejský koncil (787): Denz.-Schönm. 600-603
- ¹¹⁰ Rímsky misál, Vianočná prefácia II
- ¹¹¹ II.Nicejský koncil (787): Denz.-Schönm. 601
- ¹¹² Porov. Jn 19,34
- ¹¹³ Pius XII. Haurietis aquas: Denz.-Schönm. 3924
Porov. Mystici Corporis: tamže, 3812
- ¹¹⁴ Porov. Jn 16,14-15
- ¹¹⁵ Porov. Mt 1,20; Lk 1,35
- ¹¹⁶ Porov. Lk 2,8-20
- ¹¹⁷ Porov. Mt 2,1-12
- ¹¹⁸ Porov. Jn 1,31-34
- ¹¹⁹ Porov. Jn 2,11
- ¹²⁰ Porov. Hebr 10,5
- ¹²¹ Lumen gentium 56, porov. 61
- ¹²² Porov. Gn 3,15
- ¹²³ Porov. Gn 3,20
- ¹²⁴ Porov. Gn 18,10-14; 21,1-2
- ¹²⁵ Porov. 1 Kor 1,27
- ¹²⁶ Porov. 1 Sam 1.
- ¹²⁷ Lumen gentium 55
- ¹²⁸ Tamže, 56
- ¹²⁹ Porov. Lk 1,28
- ¹³⁰ Pius IX. Ineffabilis Deus: Denz.-Schönm. 2803
- ¹³¹ Lumen gentium 56

- ¹³² Tamže, 53
- ¹³³ Tamže, 56
- ¹³⁴ Porov. Lk 1,28-37
- ¹³⁵ Lumen gentium 56
- ¹³⁶ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 22, 4
- ¹³⁷ Porov. Mt 13,55
- ¹³⁸ Porov. Efezský koncil: Denz.-Schönm. 251
- ¹³⁹ Porov. Denz.-Schönm. 10-64
- ¹⁴⁰ Lateránsky koncil (649): Denz.-Schönm. 503
- ¹⁴¹ Porov. Rim 1,3
- ¹⁴² Porov. Jn 1,13
- ¹⁴³ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Smyrneos 1-2
- ¹⁴⁴ Porov. Mt 1,18-25; Lk 1,26-38
- ¹⁴⁵ Porov. Lk 1,34
- ¹⁴⁶ Porov. Iz 7,14; podľa gréckeho prekladu Mt 1,23
- ¹⁴⁷ Porov. Sv.Justin, Dialogus cum Tryphone Judaeo 99, 7
Origenes, Contra Celsum 1, 32, 69 a.i
- ¹⁴⁸ I,Vatikánsky koncil: Denz.-Schönm. 3016
- ¹⁴⁹ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Ephesios 19, 1
Porov. 1 Kor 2,8
- ¹⁵⁰ Porov. II.Carihradský koncil: Denz.-Schönm. 427
- ¹⁵¹ Sv.Lev Veľký, Lectis dilectionis tuae: Denz.-Schönm.
291; Pelagio I. Humani generis: tamže. 442
Lateránsky koncil (649): tamže, XVI.Toledský koncil
tamže, 571; Pius IV. Cum quorundam hominum: tamže 1880
- ¹⁵² Lumen gentium 57
- ¹⁵³ Tamže, 52
- ¹⁵⁴ Porov. Mk 3,31-35; 6,3; 1 Kor 9,5; Gal 1,19
- ¹⁵⁵ Porov. Mt 27,56
- ¹⁵⁶ Porov. Gn 13,8; 14,16; 29,15 etc.
- ¹⁵⁷ Porov. Jn 19,26-27; Zjv 12,17
- ¹⁵⁸ Lumen gentium 63
- ¹⁵⁹ Porov. Lk 2,48-49
- ¹⁶⁰ Friulský koncil (796): Denz.-Schönm. 619

- ¹⁶¹ Porov. 1 Kor 15,45.
- ¹⁶² Porov. Kol 1,18
- ¹⁶³ Porov. Jn 3,9
- ¹⁶⁴ Porov. 2 Kor 11,2
- ¹⁶⁵ Porov. Lumen gentium 63 a 1 Kor 7,34-35
- ¹⁶⁶ Sv.Augustín, De sancta virginitate, 3
- ¹⁶⁷ Lumen gentium, 63
- ¹⁶⁸ Tamže, 64
- ¹⁶⁹ Sacrosanctum concilium, 103
- ¹⁷⁰ Sv.Augustín, Ssermones 186, 1
- ¹⁷¹ Lumen gentium 56
- ¹⁷² Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 30, 1
- ¹⁷³ Porov. Jn 20,30
- ¹⁷⁴ Porov. Mk 1,1, Jn 21,24
- ¹⁷⁵ Porov. Lk 2,7
- ¹⁷⁶ Porov. Mt 27,48
- ¹⁷⁷ Porov. Jn 20,7
- ¹⁷⁸ Porov. Hebr 10,5-7
- ¹⁷⁹ Porov. Ef 1,7; Kol 1,13-14; 1 Pt 1,18-19
- ¹⁸⁰ Tamže, 2 Kor 8,9
- ¹⁸¹ Porov. Lk 2,51
- ¹⁸² Porov. Jn 15,3
- ¹⁸³ Porov. Iz 53,4
- ¹⁸⁴ Porov. Rim 4,25
- ¹⁸⁵ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 18, 1
- ¹⁸⁶ Tamže, 3, 18, 7; porov. 2, 22, 4
- ¹⁸⁷ Ján Pavol II. Redemptor hominis 11
- ¹⁸⁸ Porov. Rim 15,5; Flp 2,5
- ¹⁸⁹ Gaudium et spes 38
- ¹⁹⁰ Porov. Jn 13,15
- ¹⁹¹ Porov. Lk 11,1
- ¹⁹² Porov. Mt 5,11-12
- ¹⁹³ Gaudium et spes 22, 2
- ¹⁹⁴ Sv.Ján Eudes, Tractatus de regno Iesu; porov. Liturgia delle Ore IV.....

- ¹⁹⁵ Porov. Sk 13,24
- ¹⁹⁶ Porov. Mt 3,3
- ¹⁹⁷ Porov. Lk 7,26
- ¹⁹⁸ Porov. Mt 11,13
- ¹⁹⁹ Porov. Sk 1,22; Lk 16,16
- ²⁰⁰ Porov. Lk 1,41
- ²⁰¹ Porov. Mk 6,17-29
- ²⁰² Porov. Zjv 22,17
- ²⁰³ Porov. Lk 2,6-7
- ²⁰⁴ Porov. Lk 2,8-20
- ²⁰⁵ Kontakion di Romano il Melode
- ²⁰⁶ Porov. Mt 18,3-4
- ²⁰⁷ Porov. Mt 23,12
- ²⁰⁸ Porov. Jn 1,13
- ²⁰⁹ Porov. Gal 4,19
- ²¹⁰ Liturgia delle Ore, anifóna vianočnej oktávy
- ²¹¹ Porov. Lk 2,21
- ²¹² Porov. Gal 4,4
- ²¹³ Porov. Kol 2,11-13
- ²¹⁴ Porov. Liturgia delle Ore,.....
- ²¹⁵ Porov. Mt 2,1
- ²¹⁶ Porov. Mt 2,2
- ²¹⁷ Porov. Num 24,17; Zjv 22,16
- ²¹⁸ Porov. Num 24,17-19
- ²¹⁹ Porov. Jn 4,22
- ²²⁰ Porov. Mt 2,4-6
- ²²¹ Sv.Lev Velký, Sermones 23
porov. Liturgia delle Ore I,.....
- ²²² Rímsky misál, Veľkonočná vigília, modlidba po tretej
lekcii
- ²²³ Porov. Lk 2,22-39
- ²²⁴ Porov. Ex 13,12-13
- ²²⁵ Porov. Mt 2,13-18
- ²²⁶ Porov. Jn 15,20

- ²²⁷ Porov. Mt 2,15
- ²²⁸ Porov. Oz 11,1
- ²²⁹ Tamže, Gal 4,4
- ²³⁰ Porov. Rim 5,19
- ²³¹ Pavol VI. príhovor 5.januára 1964 v Nazarete;
- Liturgia delle Ore...
- ²³² Porov. Lk 2,41-52
- ²³³ Porov. Lk 3,23
- ²³⁴ Porov. Sk 1,22
- ²³⁵ Porov. Lk 3,10-14
- ²³⁶ Porov. Mt 3,7
- ²³⁷ Porov. Mt 21,32
- ²³⁸ Porov. Mt 3,13-17
- ²³⁹ Porov. Iz 53,12
- ²⁴⁰ Porov. Mk 10,38; Lk 12,50
- ²⁴¹ Porov. Mt 26,39
- ²⁴² Tamže, Lk 3,22; Iz 42,1
- ²⁴³ Porov. Jn 1,32-33; Iz 11,2
- ²⁴⁴ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes 40, 9
- ²⁴⁵ Sv.Hilár, In Evangelium Matthaei 2
- ²⁴⁶ Porov. Mk 1,12-13
- ²⁴⁷ Porov. Ž 95,10
- ²⁴⁸ Porov. Mk 3,27
- ²⁴⁹ Porov. Mt 16,21-23
- ²⁵⁰ Lumen gentium 3
- ²⁵¹ Tamže, 2
- ²⁵² Porov. tamže, 5
- ²⁵³ Tamže, 3
- ²⁵⁴ Porov. Mt 10,5-7
- ²⁵⁵ Porov. Mt 8,11; 28,19
- ²⁵⁶ Tamže, 5
- ²⁵⁷ Porov. Lk 7,22
- ²⁵⁸ Porov. Mt 11,25
- ²⁵⁹ Porov. Mk 2,23-26; Mt 21,18

- ²⁶⁰ Porov. Jn 4,6-7; 19,28
- ²⁶¹ Porov. Lk 9,58
- ²⁶² Porov. Mt 25,31-46
- ²⁶³ Porov. 1 Tim 1,15
- ²⁶⁴ Porov. Lk 15,11-32
- ²⁶⁵ Porov. Mk 4,33-34
- ²⁶⁶ Porov. Mt 22,1-14
- ²⁶⁷ Porov. Mt 13,44-45
- ²⁶⁸ Porov. Mt 21,28-32
- ²⁶⁹ Porov. Mt 13,3-9
- ²⁷⁰ Porov. Mt 25,14-30
- ²⁷¹ Porov. Mk 4,11
- ²⁷¹ Porov. Mt 13,10-15
- ²⁷³ Porov. Lk 7,18-23
- ²⁷⁴ Porov. Jn 5,36; 10,25
- ²⁷⁵ Porov. Jn 10,38
- ²⁷⁶ Porov. Mk 5,25-34; 10,52 etc.
- ²⁷⁷ Porov. Jn 10,31-38
- ²⁷⁸ Porov. Mt 11,6
- ²⁷⁹ Porov. Jn 11,47-48
- ²⁸⁰ Porov. Mk 3,22
- ²⁸¹ Porov. Jn 6,5-15
- ²⁸² Porov. Lk 19,8
- ²⁸³ Porov. Mt 11,5
- ²⁸⁴ Porov. Lk 12,13.14; Jn 18,36
- ²⁸⁵ Porov. Jn 8,34-36
- ²⁸⁶ Porov. Mt 12,26
- ²⁸⁷ Porov. Lk 8,26-39
- ²⁸⁸ Hymna "Vexilla Regis"
- ²⁸⁹ Porov. Mk 3,13-19
- ²⁹⁰ Porov. Mk 3,16; 9,2; Lk 24,34; Kor 15,5
- ²⁹¹ Porov. Lk 22,32
- ²⁹² Porov. Mt 18,18
- ²⁹³ Porov. Mt 16,22-23

- ²⁹⁴ Porov. Mt 17,23; Lk 9,45
- ²⁹⁵ Porov. Mt 17,1-8 par.; 2 Pt 1,16-18
- ²⁹⁶ Porov. Lk 24,27
- ²⁹⁷ Porov. Iz 42,1
- ²⁹⁸ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 45, 4 ad 2
- ²⁹⁹ Byzantská liturgia, Kontakion zo sviatku Premenenia
- ³⁰⁰ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 45, 4 ad 2
- ³⁰¹ Sv.Augustín Sermones 78, 6
- ³⁰² Porov. Jn 13,1
- ³⁰³ Porov. Mk 8,31-33; 9,31-32; 10,32-34
- ³⁰⁴ Porov. Mt 23,37a
- ³⁰⁵ Porov. Jn 6,15
- ³⁰⁶ Porov. Mt 21,1-11
- ³⁰⁷ Porov. Zach 9,9
- ³⁰⁸ Porov. Jn 18,37
- ³⁰⁹ Porov. Mt 21,15-16; Ž 8,3
- ³¹⁰ Porov. Lk 19,38; 2,14
- ³¹¹ Catechesi tradentae 9
- ³¹² Porov. Gal 4,19
- ³¹³ Lumen gentium 7
- ³¹⁴ Lumen gentium 5
- ³¹⁵ Porov. Sv.Lev Veľký, Sermones 51,3
- ³¹⁶ Porov. Hebr 12,3
- ³¹⁷ Porov. Hebr 9,26
- ³¹⁸ Porov. Dei Verbum 19
- ³¹⁹ Porov. Mk 3,6
- ³²⁰ vyhánanie démonov (Mt 12,24); odpúšťanie hriechov (Mk 2,7); uzdravovanie v sobotu (Mk 3,1-6); originálnym vykladaním predpisov o čistote podľa Zákona (Mk 7, 14-23); priateľstvo s mýtnikmi a verejnými hriešnikmi (Mk 2,14-17)
- ³²¹ Porov. Mk 3,22; Jn 8,48; 10,20
- ³²² Porov. Mk 2,7; Jn 5,18; 10,33
- ³²³ Porov. Jn 7,12; 7,52
- ³²⁴ Porov. Jn 8,59; 10,31

- ³²⁵ Porov. Jn 1,19; 2,18; 5,10; 7,13; 9,22; 18,12; 19,38; 20,19
- ³²⁶ Porov. Lk 13,31
- ³²⁷ Porov. Lk 7,36; 14,1
- ³²⁸ Porov. Mt 22,23-24; Lk 20,39
- ³²⁹ Porov. Mt 6,2-18
- ³³⁰ Porov. Mk 12,28-34
- ³³¹ Porov. Jn 8,46
- ³³² Porov. Jn 7,19; Sk 13,38-41; 15,10
- ³³³ Porov. Gal 3,10; 5,3
- ³³⁴ Porov. Rim 10,2
- ³³⁵ Porov. Mt 15,3-4; Lk 11,39-54
- ³³⁶ Porov. Iz 53,11; Hebr 9,15
- ³³⁷ Porov. Gal 4,4
- ³³⁸ Porov. Jn 11,28; 3,2; Mt 22,23-24; 34-36
- ³³⁹ Porov. Mt 12,5; 9,12; Mk 2,23-24; Lk 6,6-9; Jn 7,22-23
- ³⁴⁰ Porov. Mt 5,1
- ³⁴¹ Porov. Gal 3,24
- ³⁴² Porov. Jn 5,36; 10,25; 37,38; 12,37
- ³⁴³ Porov. Mk 2,25-27; Jn 7,22-24
- ³⁴⁴ Porov. Mt 12,5; Num 28,9
- ³⁴⁵ Porov. Lk 13,15-16; 14,3-4
- ³⁴⁶ Porov. Lk 2,46-49
- ³⁴⁷ Porov. Lk 2,41
- ³⁴⁸ Porov. Jn 2,13-14; 5,1.14; 7,1.10.14; 8,2; 10,22-23
- ³⁴⁹ Porov. Mt 21,13
- ³⁵⁰ Porov. Sk 2,46; 3,1; 5,20.21 etc.
- ³⁵¹ Porov. Mt 24,1-2
- ³⁵² Porov. Mt 24,3; Lk 13,35
- ³⁵³ Porov. Mk 14,57-58
- ³⁵⁴ Porov. Mt 27,39-40
- ³⁵⁵ Porov. Mt 8,4; 23,21; Lk 17,14; Jn 4,22
- ³⁵⁶ Porov. Jn 18,20
- ³⁵⁷ Porov. Mt 17,24-27
- ³⁵⁸ Porov. Mt 16,18

- ³⁵⁹ Porov. Jn 2,21; Mt 12,6
- ³⁶⁰ Porov. Jn 2,18-22
- ³⁶¹ Porov. Jn 4,23-24; Mt 27,51; Hebr 9,11; Zjv 21,22
- ³⁶² Porov. Lk 2,34
- ³⁶³ Porov. Lk 20,17-18; Ž 118,22
- ³⁶⁴ Porov. Lk 5,30
- ³⁶⁵ Porov. Lk 7,36; 11,37; 14,1
- ³⁶⁶ Porov. Jn 7,49; 9,34
- ³⁶⁷ Porov. Jn 8,33-36
- ³⁶⁸ Porov. Jn 9,40-41
- ³⁶⁹ Porov. Mt 9,13; Oz 6,6
- ³⁷⁰ Porov. Lk 15,1-2
- ³⁷¹ Porov. Lk 15,23-32
- ³⁷² Porov. Mk 2,7
- ³⁷³ Porov. Jn 5,18; 10,33
- ³⁷⁴ Porov. Jn 17,6.26
- ³⁷⁵ Porov. Mt 12,36.37
- ³⁷⁶ Porov. Jn 10,36-38
- ³⁷⁷ Porov. Jn 6,44
- ³⁷⁸ Porov. Iz 53,1
- ³⁷⁹ Porov. Mk 3,6; Mt 26,64-66
- ³⁸⁰ Porov. Rim 11,20
- ³⁸¹ Porov. Lk 23,34; Sk 3,17-18
- ³⁸² Porov. Mt 5,17-19
- ³⁸³ Porov. Jn 8,46
- ³⁸⁴ Porov. Mt 5,33
- ³⁸⁵ Porov. Hebr 9,15
- ³⁸⁶ Porov. Jn 5,16-18
- ³⁸⁷ Porov. Jn 1,14
- ³⁸⁸ Porov. Jn 7,50
- ³⁸⁹ Porov. Jn 19,38-39
- ³⁹⁰ Porov. Jn 9,16-17; 10,19-21
- ³⁹¹ Porov. Jn 9,16; 10,19
- ³⁹² Porov. Jn 9,22

- ³⁹³ Porov. Jn 11,48
- ³⁹⁴ Porov. Jn 18,31
- ³⁹⁵ Porov. Lk 23,2
- ³⁹⁶ Porov. Jn 19,12.15.21.
- ³⁹⁷ Porov. Mk 15,11
- ³⁹⁸ Porov. Sk 2,23.36; 3,13-14; 4,10; 5,30; 7,52; 10,39; 13,27-28; 1 Sol 2,14-15
- ³⁹⁹ Porov. Lk 23,34
- ⁴⁰⁰ Porov. Sk 5,28;18,6
- ⁴⁰¹ Nostra aetae 4
- ⁴⁰² Rímsky katechizmus 1,5,11; porov. Hebr 12,3
- ⁴⁰³ Porov. Mt 25,45;Sk 9,4-5
- ⁴⁰⁴ Porov. Hebr 6,6
- ⁴⁰⁵ Porov. 1 Kor 2,8
- ⁴⁰⁶ Rímsky katechizmus 1,5,11
- ⁴⁰⁷ Sv.František Asisský Admontio 5,3
- ⁴⁰⁸ Porov. Ž 2,1-2
- ⁴⁰⁹ Porov. Mt 26,54; Jn 18,36; 19,11
- ⁴¹⁰ Porov. Sk 3,17-18
- ⁴¹¹ Porov. Iz 53,11 Sk 3,14
- ⁴¹² Porov. Iz 53,11-12; Jn 8,34-36
- ⁴¹³ Porov. Ibid. tiež Sk 3,18; 7,52; 13,29; 26,22-23
- ⁴¹⁴ Porov. Iz 53,7-7 a Sk 8,32-35
- ⁴¹⁵ Porov. Mt 20,28
- ⁴¹⁶ Porov. Lk 24,25-27
- ⁴¹⁷ Porov. Lk 24,44-45
- ⁴¹⁸ Porov. Rim 5,12; 1 Kor 15,56
- ⁴¹⁹ Porov. Flp 2,7
- ⁴²⁰ Porov. Rim 8,3
- ⁴²¹ Porov. Jn 8,46
- ⁴²² Porov. Jn 8,29
- ⁴²³ Porov. 1 Jn 4,19
- ⁴²⁴ Porov. Rim 5,18-19
- ⁴²⁵ Porov. 2 Kor 5,15; Jn 2,2

- ⁴²⁶ Koncil v Quiercy roku 855:Denz.-Schönm. 624
- ⁴²⁷ Porov. Lk 12,50; 22,15; Mt 16,21-23
- ⁴²⁸ Porov. Jn 19,30
- ⁴²⁹ Porov. Lk 3,21; Mt 3,14-15
- ⁴³⁰ Porov. Jn 1,36
- ⁴³¹ Porov. Iz 53,7; Jer 11,19
- ⁴³² Porov. Iz 53,12
- ⁴³³ Porov. Ex 12,3-14; Jn 19,36; 1 Kor 5,7
- ⁴³⁴ Porov. Hebr 2,10.17-18; 4?15; 5,7-9
- ⁴³⁵ Porov. Jn 18,4-6; Mt 26,53
- ⁴³⁶ Porov. Mt 26,20
- ⁴³⁷ Porov. 1 Kor 5,7
- ⁴³⁸ Porov. 1 Kor 11,25
- ⁴³⁹ Porov. Lk 22,19
- ⁴⁴⁰ Porov. Trid.konc.Denz.-Schönm. 1572;1764
- ⁴⁴¹ Porov. Lk 22,20
- ⁴⁴² Porov. Mt 26,42
- ⁴⁴³ Porov. Hebr 5,7-8
- ⁴⁴⁴ Porov. Hebr 4,15
- ⁴⁴⁵ Porov. Rim 6,12
- ⁴⁴⁶ Porov. Jn 1,4;5,26
- ⁴⁴⁷ Porov. Mt 26,42
- ⁴⁴⁸ Porov. 1 Kor 5,7; Jn 8,34-36
- ⁴⁴⁹ Porov. 1 Pt 1,19
- ⁴⁵⁰ Porov. 1 Kor 11,25
- ⁴⁵¹ Porov. Ex 24,8
- ⁴⁵² Porov. Lv 16,15-16
- ⁴⁵³ Porov. Hebr 10,10
- ⁴⁵⁴ Porov. Jn 4,10
- ⁴⁵⁵ Porov. Jn 15,13
- ⁴⁵⁶ Porov. Jn 10,17-18
- ⁴⁵⁷ Porov. Hebr 9,14
- ⁴⁵⁸ Porov. Iz 53,10-12
- ⁴⁵⁹ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1529

- ⁴⁶⁰ Porov. Gal 2,22; Ef 5,2.25
- ⁴⁶¹ Denz.-Schönm. 1529
- ⁴⁶² Hymna "Vexilla Regis"
- ⁴⁶³ Gaudium et spes 22,2
- ⁴⁶⁴ Tamže
- ⁴⁶⁵ Porov. Mt 16,24
- ⁴⁶⁶ Porov. 1 Pt 2,21
- ⁴⁶⁷ Porov. Mk 10,39; Jn 21,18-19; Kol 1,24
- ⁴⁶⁸ Porov. Lk 2,35
- ⁴⁶⁹ Sv.Róza z Limy, porov. P. Hansen Vita mirabilis
- ⁴⁷⁰ Porov. Iz 53,10
- ⁴⁷¹ Porov. Iz 53,11 Rim 5,19
- ⁴⁷² Porov. Jn 19,42
- ⁴⁷³ Porov. Hebr 4,4-9
- ⁴⁷⁴ Porov. Jn 19,30
- ⁴⁷⁵ Porov. Kol 1,18-20
- ⁴⁷⁶ Sv.Gregor Naziánsky, Oratio catechetica 16
- ⁴⁷⁷ Porov. Sk 3,15
- ⁴⁷⁸ Porov. Lk 24,5-6
- ⁴⁷⁹ Sv. Ján Damascénsky, De fide orthodoxaf 3,27
- ⁴⁸⁰ Sv.Tomáš Aqunský, Summa theologiae 3,51,3
- ⁴⁸¹ Porov.Sk 2,26 -27
- ⁴⁸² Porov. Mt 12,40; Jon 2,1; Oz 6,2
- ⁴⁸³ Porov. Jn 11,39
- ⁴⁸⁴ Porov. Kol 2,12; Ef 5,26
- ⁴⁸⁵ Porov. Hebr 2,9
- ⁴⁸⁶ Porov. Sk 13,37
- ⁴⁸⁷ Rímsky misál, veľkonočná vigília 18: Exultet
- ⁴⁸⁸ Porov. Hebr 13,20
- ⁴⁸⁹ Porov. 1 Pt 3, 18-19
- ⁴⁹⁰ Porov. Flp 2,10; Sk 2,24; Zjv 1,18; Ef 4,9
- ⁴⁹¹ Porov. Ž 6,6; 88,11-13
- ⁴⁹² Porov. Ž 89,49; 1 Sam 28,19; Ez 32,17-32
- ⁴⁹³ Porov. Lk 16,22-26

- ⁴⁹⁴ Porov. Rímsky katechizmus 1,6,3
- ⁴⁹⁵ Porov. Rímsky koncil 745:Denz.-Schönm. 587
- ⁴⁹⁶ Porov. Benedikt XII, Opusculo Cum dunum Denz.-Schönm. 1011;
Klement VI Lettera Super quibusdam tamže 1077
- ⁴⁹⁷ Toledský koncil IV r.625:Denz.-Schönm. 485; porov. Mt 27,52-53
- ⁴⁹⁸ Porov. Mt 12,14 ,Rim 10,7; Ef 4,9
- ⁴⁹⁹ Porov. Jn 5,25
- ⁵⁰⁰ Stará homília na Veľkú Sobotu
- ⁵⁰¹ Byzantská liturgia,
- ⁵⁰² Porov. Sk 9,3-18
- ⁵⁰³ Porov. Jn 20,13; Mt 28,11-15
- ⁵⁰⁴ Porov. Lk 24,3.22-23
- ⁵⁰⁵ Porov. Lk 24,12
- ⁵⁰⁶ Porov. Jn 20,5-7
- ⁵⁰⁷ Porov. Jn 11,44
- ⁵⁰⁸ Porov. Mk 16,1; Lk 24,1
- ⁵⁰⁹ Porov. Jn 19,31.42
- ⁵¹⁰ Porov. Mt 28,9-10; Jn 20,11-18
- ⁵¹¹ Porov. Lk 24,9-10
- ⁵¹² Porov. 1 Kor 15,5
- ⁵¹³ Porov. Lk 22,31-32
- ⁵¹⁴ Porov. Sk 1,22
- ⁵¹⁵ Porov. 1 Kor 15,4-8
- ⁵¹⁶ Porov. Lk 22,31-32
- ⁵¹⁷ Lk 24,17
- ⁵¹⁸ Porov. Jn 20,19
- ⁵¹⁹ Porov. Mk 16,11.13
- ⁵²⁰ Porov. Lk 24,38
- ⁵²¹ Porov. Lk 24,39
- ⁵²² Porov. Jn 20,24-27
- ⁵²³ Porov. Lk 24,39; Jn 20,27
- ⁵²⁴ Porov. Lk 24,30.41-43; Jn 21,9.13-15
- ⁵²⁵ Porov. Lk 24,39
- ⁵²⁶ Porov. Lk 24,40Jn 20,20.27

- ⁵²⁷ Porov. Mt 28,9.16-18; Lk 24,15.36; Jn 20,14.19.26; 21,4
- ⁵²⁸ Porov. Jn 20,17
- ⁵²⁹ Porov. Jn 20,14-15
- ⁵³⁰ Porov. Mk 16,12
- ⁵³¹ Porov. Jn 20,14.16; 21,4.7
- ⁵³² Porov. 1 Kor 15,35-50
- ⁵³³ Porov. Jn 14,22
- ⁵³⁴ Porov. Rim 6,4; 2 Kor 13,4; Flp 3,10; Fe 1,19-22; Hebr 7,16
- ⁵³⁵ Porov. Mk 8,31; 9,9-31; 10,34
- ⁵³⁶ Sv.Gregor Naziánsky, In Christi resurrectionen 1; porov. tiež "Statua Ecclesiae Antiqua" Denz.-Schönm. 325; Anastázius II Lettera In prolixitate epistolae, tamže 359; Ormisda, Lettera Inter ea quae, tamže 369; Toledský koncil XI tamže 539
- ⁵³⁷ Porov. Lk 24,26-27.44-48
- ⁵³⁸ Porov. Mt 28,6; Lk 24,6-7
- ⁵³⁹ Porov. Ž 2,7
- ⁵⁴⁰ Porov. Rim 4,25
- ⁵⁴¹ Porov. Ef 2,4-51; Pt 1,3
- ⁵⁴² Porov. Kol 3,1-3
- ⁵⁴³ Porov. Rim 6,4
- ⁵⁴⁴ Porov. Rim 8,11
- ⁵⁴⁵ Porov. Lk 24,31; Jn 20,19.26
- ⁵⁴⁶ Porov. Sk 10,41
- ⁵⁴⁷ Porov. Sk 1,3
- ⁵⁴⁸ Porov. Mk 16,12; Lk 24,15; 21,4
- ⁵⁴⁹ Porov. Sk 1,9; por.tiež Lk 9,34-35; Ex 13,22
- ⁵⁵⁰ Porov. Lk 24,51
- ⁵⁵¹ Porov. Mk 16,19; Sk 2,33; 7,56; por.tiež Ž 110,1
- ⁵⁵² Porov. 1 Kor 9,1; Gal 1,16
- ⁵⁵³ Porov. Jn 16,28
- ⁵⁵⁴ Porov. Ef 4,8-10
- ⁵⁵⁵ Rímsky misál, prefácia Nanebovstúpenia
- ⁵⁵⁶ Porov. Zjv 4,6-11
- ⁵⁵⁷ Sv.Ján Damascénsky, De fidei orthodoxa 4,2
- ⁵⁵⁸ Symbol nic.-carihr.

- ⁵⁵⁹ Porov. Sk 1,11
- ⁵⁶⁰ Porov. Kol 3,3
- ⁵⁶¹ Porov. Ef 4,10; 1 Kor 15,24.27-28
- ⁵⁶² Porov. Ef1,10
- ⁵⁶³ Porov. Ef 1,2
- ⁵⁶⁴ Porov. 4,11-13
- ⁵⁶⁵ Lumen gentium 3; 5
- ⁵⁶⁶ Porov. 1 Pt 4,7
- ⁵⁶⁷ Lumen gentium 48
- ⁵⁶⁸ Porov. Mk 16,17-18
- ⁵⁶⁹ Porov. Mk 16,20
- ⁵⁷⁰ Porov. Mt 25,31
- ⁵⁷¹ Porov. Sol 2,7
- ⁵⁷² Porov. 1 Kor 15,28
- ⁵⁷³ Porov. Lumen gentium 48
- ⁵⁷⁴ Porov. 1 Kor 11,26
- ⁵⁷⁵ Porov. 2 Pt 3,11-12
- ⁵⁷⁶ Porov. Sk 1,6-7
- ⁵⁷⁷ Porov. Iz 11,1-9
- ⁵⁷⁸ Porov. Sk 1,8
- ⁵⁷⁹ Porov. Ef 5,16
- ⁵⁸⁰ Porov. 1 Pt 4,17
- ⁵⁸¹ Porov. 1 Jn 2,18; 4,3; 1 Tim 4,1
- ⁵⁸² Porov. Mt 25,13; Mk 13,33-37
- ⁵⁸³ Porov. Zjv 22,20
- ⁵⁸⁴ Porov. Mk 13,32
- ⁵⁸⁵ Porov. Mt 24,44; 1 Sol 5,2
- ⁵⁸⁶ Porov. 2 Sol 2,3-12
- ⁵⁸⁷ Porov. Rim 11,31
- ⁵⁸⁸ Porov. Rim 11,20
- ⁵⁸⁹ Porov. Rim 11,25; Lk 21,24
- ⁵⁹⁰ Porov. Lk 18,8; Mt 24,12
- ⁵⁹¹ Porov. Lk 21,12; Jn 15,19-20
- ⁵⁹² Porov. 2 Sol 2,4-12; 1 Sol 5,2-3; 2 Jn 7; 1 Jn 2,18.22

⁵⁹³ Porov. Congregazione per la Dottrina della Fede, De Millenarismo, Denz.-Schönm. 3839

⁵⁹⁴ Pius XI. enc. "Divini Redemptoris", kde sa odsudzuje "falošný mysticizmus", tento "falzifikát vykúpenia poníže ných"; GS 20-21

⁵⁹⁵ Porov. Zjv 19,1-9

⁵⁹⁶ Porov. Zjv 13,8

⁵⁹⁷ Porov. Zjv 20,7-10

⁵⁹⁸ Porov. Zjv 21,2-4

⁵⁹⁹ Porov. Zjv 20,12

⁶⁰⁰ Porov. 2 Pt 3,12-13

⁶⁰¹ Porov. Dan 7,10; JoeL 3-4; Mal 3,19

⁶⁰² Porov. Mt 3,7,12

⁶⁰³ Porov. Mk 12,38-40

⁶⁰⁴ Porov. Lk 12,1-3; Jn 3,20-21; Rim 2,16; 1 Kor 4,5

⁶⁰⁵ Porov. Mt 11,20-24; 12,41-42

⁶⁰⁶ Porov. Mt 5,22; 7,1-5

⁶⁰⁷ Porov. Jn 5,27; Mt 25,31; Sk 10,42; 17,31; 2 Tim 4,1

⁶⁰⁸ Porov. Jn 3,17

⁶⁰⁹ Porov. Jn 5,26

⁶¹⁰ Porov. Jn 3,18; 12,48

⁶¹¹ Porov. 1 Kor 3,12-15

⁶¹² Porov. Mt 12,32; Hebr 6,4-6; 10,26-31

DRUHÁ KAPITOLA *VERÍM V DUCHA SVĚTĚHO.*

683 "Nik nemôže povedať "Ježiš je Pán", iba ak v Duchu Svätom." (1 Kor 12,3). "Boh poslal do našich srdc Ducha svojho Syna a on volá: "Abba, Otče" (Gal 4,6). Toto poznanie viery je možné len v Duchu Svätom. Aby sme sa dostali do kontaktu s Kristom, musí sa nás najprv dotknúť Duch Svätý. On nás predchádza a vzbudzuje v nás vieru. Počnúc našim Krstom, prvou sviatosťou viery, sa nám ponúka v Synovi, vnútorne a osobne sprostredkúva skrze Ducha Svätého v Cirkvi Život, ktorého prameňom je Otec:

Krst nám udeľuje milosť nového zrodzenia v Bohu Otcovi prostredníctvom Jeho Syna v Duchu Svätom. Lebo tí, čo majú v sebe Božieho Ducha, sú vedení k Slovu, to znamená k Synovi; ale Syn ich predstavuje Otcovi a Otec im dáva neporušiteľnosť. Bez Ducha teda nie je možné vidieť Božieho Syna a bez Syna sa nikto nemôže

*priblížiť k Otcovi, lebo poznaním Otca je Syn a poznanie Božieho Syna sa uskutočňuje v Duchu Svätom.*¹

684 Svojou milosťou je Duch Svätý prvý pri zobúdzaní našej viery a do nového života, ktorým je v tom "aby sme poznali Otca a toho, ktorého poslal, Ježiša Krista".² On je posledný pri zjavovaní Osôb Svätej Trojice. Sv.Gregor Naziánsky, "Teológ" vysvetľuje tento postup pedagogikou božej "zhovievavosti":

*Starý Zákon ohlasoval otvorene Otca, Syna už menej jasne. Nový zjavil Syna a nechal zahliadnuť božstvo Ducha. Teraz Duch má domovské právo medzi nami a dáva nám jasnejšie videnie seba samého. V skutočnosti nebolo rozumné otvorene hlásať Syna, keď sa ešte nevyznávalo Božstvo Otca, otvorene ohlasovať Syna, keď sa Božstvo Syna ešte nepripúšťalo pridávať ešte aj Ducha Svätého ako bremeno navyše, použijúc trochu odvážny výraz...Len po krokoch a postupujúc "od slávy k sláve" sa svetlo Trojice zaskvie najjasnejšou žiarou.*³

685 Veriť v Ducha Svätého znamená teda vyznávať, že Duch Svätý je jedna z Osôb Najsvätejšej Trojice, jednej podstaty s Otcom a Synom, ktorej sa "zároveň vzdáva tá istá poklona a sláva ako Otcovi a Synovi" (nic.-carhrad.Symbol viery). Preto sa o božskom tajomstve Ducha Svätého hovorilo v "trojičnej" teológii. V tejto súvislosti ide o podiel Ducha Svätého v božej "ekonómii".

686 Duch Svätý spolupôsobí s Otcom a Synom od začiatku na uskutočnení našej spásy. Ale až v týchto "posledných časoch", ktoré sa začali s vykupiteľským Vtelením Syna, nám bolo zjavené a dané, aby sme Ho spoznali a prijali ako Osobu. Teda ten boží plán, ktorý sa začal v Kristovi, "Prvorodenom" a Hlave nového stvorenia, sa bude môcť stelesniť v ľudstve skrze vyliatie Ducha: Cirkev, spoločenstvo svätých, odpustenie hriechov, vzkriesenie tela a večný život.

Č L Á N O K 8

"Verím v Ducha Svätého"

687 "Čo je v Bohu, nepozná nik, iba Boží Duch" (1 Kor 2,11).Teda Jeho Duch, ktorý Ho zjavuje, nám umožňuje spoznať Krista, Jeho Slovo, Jeho živé Slová, ale o ňom samom sa nehovorí nič. Ten, čo "hovoril skrze prorokov", nám umožňuje počúvať Slovo Otca. Ale Jeho samého nepočujeme. Nepoznáme Ho, iba v hnutiach, v ktorých nám zjavuje Slovo a nás uspôsobuje, aby sme Ho prijímali vo viere. Duch pravdy, ktorý nám "oddáľuje" Krista, "nehovorí sám zo seba".⁴ Takéto zastrenie, čisto božské, vysvetľuje, prečo "Ho svet nemôže prijať, lebo Ho nevidí, ani nepozná", kým tí, čo veria v Krista, Ho poznajú, lebo zostáva s nimi.⁵

688 Cirkev, živé spoločenstvo vo viere apoštolov, ktorú prenáša, je miestom nášho poznania Ducha Svätého:

- v Písmach, ktoré inšpiroval
- v Tradícii, ktorej stále aktuálnymi svedkami sú Cirkevní Otcovia;
- v učiteľskom úrade Cirkvi, v ktorom je prítomný;
- vo sviatostnej liturgii prostredníctvom slov a znakov, ktorými nás Duch Svätý uvádza do spoločenstva s Kristom;
- v modlitbe, v ktorej sa primlúva za nás;
- v charizmách a službách, ktorými sa buduje Cirkev;

- v znakoch apoštolského a misijného života;
- vo svedectve svätých, kde sa zjavuje Jeho svätosť a kde pokračuje dielo spásy.

I. Spoločné poslanie Syna a Ducha

689 Ten, ktorého Otec poslal do našich srdc, Duch Jeho Syna (Gal 4,6) je skutočne Boh. Tej istej podstaty s Otcom a Synom, neoddeliteľný od nich tak vo vnútornom živote živote Trojice ako aj vo svojom dare lásky svetu. Ale keď sa viera Cirkvi klania Najsvätejšej Trojici, živej, jednej podstaty a nerozdielnej, vyznáva tiež rozlišnosť osôb. Keď Otec posielal svoje Slovo, posielal vždy aj svoj Dych: spoločné poslanie, v ktorom sú Syn a Duch odlišní ale neoddeliteľní. Nepochybne, zjavuje sa Kristus, On, viditeľný obraz neviditeľného Boha, ale zjavuje Ho Duch Svätý.

690 Ježiš je Mesiaš, "pomazaný", lebo Duch Svätý je tým pomazaním a všetko, čo sa prihodilo od Vtelenia, plynie z tejto plnosti.⁶ Konečne, keď je Kristus oslávený⁷, môže zase sám od Otca poslať Ducha tým, ktorí veria v Neho: Odovzdáva im Jeho slávu⁸, to jest Ducha Svätého, ktorý Ho oslavuje.⁹ Spoločné poslanie sa potom rozvíja v adoptovaných deťoch, ktoré prijal za svoje Otec v Tele svojho Syna: poslaním Ducha adopcie bude, aby ich zjednotil v Kristovi a aby im umožnil žiť v Ňom.

Poznanie pomazania nám vnuká... že nie je nijaký rozdiel medzi Synom a Duchom. Tak ako v skutočnosti ani rozum, ani zmysly nepoznajú nijakého prostredníka medzi povrchom tela a pomazaním olejom, taký bezprostredný je aj kontakt Syna s Duchom, až do tej miery, že ten, čo sa skontaktuje skrze vieru so Synom, sa nevyhnutne musí stretnúť najprv s olejom, ktorého sa dotýka. V skutočnosti u neho nejestvuje nijaká časť, ktorá by bola zbavená Ducha Svätého. Preto vyznávanie Synovho Panstva sa deje skrze Ducha Svätého pre tých, ktorí ho prijímajú, skrze Ducha, ktorý zovšadiaľ vychádza naproti tým, čo sa približujú s vierou.¹⁰

II. Meno, názvy a symboly Ducha Svätého

Vlastné meno Ducha Svätého

691 "Duch Svätý" také je vlastné meno Toho, ktorému sa klaníme a ktorého oslavujeme s Otcom a Synom. Cirkev Ho uznáva za Pána a vyznáva Ho pri Krste svojich nových detí.¹¹

Termínom "Duch" sa prekladá hebrejské slovo R u a h, ktorého prvým významom je dych, vzduch, vánok. Ježiš právom používa zrejmy obraz vetra, keď chce Nikodémovi znázorniť nadmyslovú novosť Toho, ktorý je osobne Dychom Božím, Boží Duch.¹² Ale tiež Duch a Svätý sú božské atribúty, spoločné pre všetky tri Božské osoby. Ale tým, že Písmo, liturgia a teologický jazyk spájajú tieto dva termíny, označujú nevysloviteľnú Osobu Ducha Svätého, bez akejkoľvek zámeny s inými použitiami termínov "duch a svätý".

Názvy Ducha Svätého

692 Keď Ježiš zvestuje a sľubuje príchod Ducha Svätého, nazýva Ho doslovne "Paraklytom", to jest "Tým, ktorý je prizvaný", *ad-vocatus* (Jn 14,16.26; 15,26; 16,7). "Paraklytus" sa obyčajne prekladá ako "Tešiteľ", keďže Ježiš je prvý tešiteľ.¹³ - slov. prekl. "zástanca". Sám Pán nazýva Ducha Svätého "Duchom Pravdy" (Jn 16, 13).

693 Okrem vlastného mena, ktoré sa najviac používa v Skutkoch apoštolov a v Listoch, nachádzame u sv.Pavla pomenovanie: Prislúbený Duch¹⁴, Duch adoptívneho

synovstva¹⁵, Kristov Duch (Rim 8,11), Pánov Duch (2 Kor 3,17), Boží Duch (Rim 8,9.14; 15,19; 1 Kor 6,11; 7,40) a u sv.Petra Duch slávy (1 Pt 4,14).

Symboly Ducha Svätého

694 *V o d a* Symbolika vody je významná pre činnosť Ducha Svätého pri Krste, pretože po vzývaní Ducha Svätého sa voda stáva účinným sviatostným znakom nového zrodienia: podobne ako aj tehotenstvo a prvé zrodienie sa uskutočňuje vo vode, rovnako aj krstná voda znamená skutočne, že naše zrodienie k božskému životu sa nám dáva v Duchu Svätom. Ako sme "pokrstení v jednom Duchu" tak sme aj "spojení jedným Duchom" (1 Kor 12, 13) : Duch je teda tiež osobne Živou vodou, ktorá prýšťa z ukrižovaného Krista¹⁶ ako zo svojho prameňa a ktorá v nás prúdi do večného Života.¹⁷

695 *P o m a z a n i e*. Symbolika pomazania olejom je tiež znakom Ducha Svätého a to až natoľko, že sa stáva Jeho synonymom.¹⁸ Pri kresťanskom zasvätení je sviatostným znakom Birmovania, ktoré sa správne vo východných Cirkvách nazýva "Krizmáciou". Ale aby sme pochopili jeho celú silu, treba sa vrátiť k prvému pomazaniu, ktoré uskutočnil Duch Svätý: k Ježišovmu. Kristus ("Mesiáš", keď vychádzame z hebrejčiny) znamená "pomazaný" Božím Duchom. Boli pomazaní "Pána v Starej Zmluve"¹⁹, osobitne kráľ Dávid.²⁰ Lenže Ježiš je Pomazaný Boží jedinečným spôsobom; človečenstvo, ktoré berie na seba Syn, je naskrze "pomazané Duchom Svätým". Duch Svätý ustanovil Ježiša ako "Krista".²¹ Panna Mária počala z Ducha Svätého, ktorý skrz anjela ho zvestuje ako Krista už pri Jeho narodení²² a núti Simeona, aby prišiel do Chrámu poďakovať sa na Pánovho Mesiáša²³; on napĺňa Krista²⁴ a Jeho moc vychádza z Krista v Jeho skutkoch uzdravovania a spásy.²⁵ Nakoniec, On vzkriesi Ježiša z mŕtvych.²⁶ Teda Ježiš, ustanovený plne za "Mesiáša" vo svojom človečenstve, ktoré zvíťazilo nad smrťou²⁷, hojne rozširuje Ducha Svätého, takže "svätí", v spojení s človečenstvom Božieho Syna, ustanovujú toho "zrelého Muža", ktorý dospieva k "miere plného Kristovho veku" (Ef 4,13), "totálneho Krista", podľa slov sv.Augustína.

696 *O h e ň*. Kým voda znamenala zrod a plodnosť života, udeľovaného v Duchu Svätom, oheň symbolizuje pretvárajúcu energiu činov Ducha Svätého. Prorok Eliáš, ktorý "povstal ako oheň a jeho slovo šľahalo ako fakľa" (Sir 48,1) svojou modlitbou pritiahne oheň z neba na obetu na Karmel²⁸, je predobrazom ohňa Ducha Svätého, ktorý pretvára všetko, čoho sa dotkne. Ján Krstiteľ, ktorý "ide pred Pánom s Eliášovým "duchom" a mocou" (Lk 1,17) zvestuje Krista tým Duchom, o ktorom Ježiš povie: "Oheň som prišiel vrhnúť na zem a čo chcem? Len aby už vzplanul" (Lk 12,49). V podobe "akoby ohnivých jazykov" spočinie Duch Svätý v Turíčne ráno na učeníkoch a naplní ich sebou (Sk 2,3-4). Duchovná tradícia zachová túto symboliku ohňa ako jeden z najvýraznejších činov Ducha Svätého²⁹: "Neuhášajte Ducha" (1 Sol 5,19).

697 *O b l a k a s v e t l o*. Tieto dva symboly sú neoddeliteľné v zjaveniach Ducha Svätého. Už v teofániach Starého Zákona Oblak, raz tmavý, raz zase žiarivý, zjavuje živého a zachraňujúceho Boha, zahaľujúc Jeho nadprirodzenú slávu: s Mojžišom na vrchu Sinaj³⁰, v stánku Zjavenia³¹ aj počas cesty na púšti³²; so Šalamúnom pri posviacke Chrámu³³. Tieto predobrazy sa splnili skrze Krista v Duchu Svätom. Je to Ten, ktorý zostupuje na Pannu Máriu a zatiení ju, aby počala a porodila Ježiša.³⁴ Na Hore Premenenia On zostupuje a zahaľuje Ježiša, Mojžiša a Eliáša, Petra, Jakuba a Jána a "z oblaku zaznieva hlas: "Toto je môj milovaný Syn, počúvajte Ho" (Lk 9,34-

35). Nakoniec je to zase Oblak, čo "berie Ježiša spred očí" apoštolov v dni Vstúpenia na nebo³⁵ a zjaví Syna človeka v Jeho sláva v dni Jeho príchodu.³⁶

698 *P e č a ť* je symbol, blízky symbolu poznania. V skutočnosti je to Kristus, "ktorého Boh označil svojou pečaťou" (Jn 6,27) a v Ňom nás Otec tiež značí svojou pečaťou.³⁷ Keďže poukazuje na nezmazateľný účinok pomazania Duchom Svätým vo sviatosťiach Krstu, Birmovania a Posvätenia kňazstva, obraz pečate (*s p h r a g i s*) sa používal v niektorých teologických tradíciách na vyjadrenie nezmazateľného znaku, vŕačeného týmito tromi sviatosťami, ktoré sa nemôžu opakovať.

699 *R u k a*. Ježiš uzdravoval nemocných vkladáním rúk³⁸ a takto žehná aj malé deti.³⁹ V Jeho mene budú apoštoli robiť to isté.⁴⁰ Ba ešte viac, lebo vkladanie rúk udeľujú apoštoli Ducha Svätého.⁴¹ List Hebrejom zaraďuje vkladanie rúk do počtu "základných článkov" Kristovho učenia.⁴² Tento znak všemocného vyliatia Ducha Svätého zachovala Cirkev vo svojich sviatosťných epiklázach.

700 *P r s t*. "Ježiš vyháňa zlých duchov Božím prstom" (Lk 11,20). Ak bol Boží Zákon napísaný na kamenných tabuliach "Božím prstom" (Ex 31,18), "Kristov list", odovzdaný do starostlivosti apoštolov, "napísaný Duchom živého Boha, nie na kamenných tabuliach, ale na živých tabuliach srdca" (2 Kor 3,3). Hymnus "Veni Creator Spiritus" vzyva Ducha Svätého ako "prst Božej pravice".

701 *H o l u b i c a*. Po skončení potopy (jej symbolika sa týka Krstu) sa holubica, ktorú vypustil Noe, vracia so sviežou vetvičkou olivovníka v zobáku, čo je znamením, že zem je znovu obývateľná.⁴³ Keď Kristus vystupuje z vody po svojom Krste, Duch Svätý v podobe holubice zostúpi na Neho a zostúpi na Neho a zostane nad Ním⁴⁴ Duch zostupuje a spočinie v čistom srdci pokrstených. V niektorých kostoloch sa eucharistická rezerva zachováva v kovovej nádobe v podobe holuba (*c o l u m b a r i u m*), zavesenej nad Oltárom. Symbol holubice, ktorý má pripomínať Ducha Svätého, sa tradične vyskytuje v kresťanskej ikonografii.

III. Duch a Slovo Božie v čase prisľúbení

702 Od začiatku až po "plnosť času" (Gal 4,4), spoločné poslanie Slova a Otcovho Ducha zostáva *skryté*, ale stále pôsobí. Boží Duch tam pripravuje dobu Mesiáša a jeden i druhý, bez toho, žeby sa celkom zjavili, sú tam prisľúbení, aby boli očakávaní a prijatí, keď sa zjavia. Preto Cirkev, keď číta Starý Zákon⁴⁵, skúma⁴⁶, čo nám Duch, "Ktorý hovoril skrze prorokov", chce povedať o Kristovi.

"Prorokmi" tu Cirkev rozumie všetkých, ktorých Duch Svätý inšpiroval pri písaní svätých kníh tak Starého ako aj Nového Zákona. Židovská tradícia rozlišuje Zákon (prvých päť kníh alebo Pentateuch) Prorokov (u nás knihy historické a prorocké) a Písma (náučné, najmä) Žalmy).⁴⁷

Pri stvorení

703 Božie Slovo a Jeho Dych sú na začiatku bytia a života celého stvorenia⁴⁸:

*Duchu Svätému sa slúži vládnuť, posväcovať a oživovať stvorenie, lebo On je Boh tej istej podstaty s Otcom a Synom... Jemu náleží moc nad životom, keďže je Boh, zachováva stvorenie v Otcovi skrze Syna.*⁴⁹

704 "Pokiaľ ide o človeka, toho Boh stvoril vlastnými rukami (to znamená skrze Syna a Ducha Svätého)... a na stvárnené telo nakreslil vlastnú podobu takým spôsobom, aby to, čo bude viditeľné, nosilo božskú podobu."⁵⁰

Duch prisľubenia

705 Aj keď človeka hyzdí hriech a smrť, zostáva "na obraz Boha" obrazom Syna, ale je zbavený "Božej slávy" (Rim 3,23), zbavený "podobnosti". Prisľúbením, ktoré sa dostalo Abrahámovi, začína sa ekonómia spásy, na konci ktorej Sám Syn vezme na seba "obraz"⁵¹ a zreštauruje "podobnosť" s Otcom, keď mu navráti "Slávu", Ducha, ktorý oživuje".

706 Proti akejkolvek ľudskej nádeji Boh prisľubuje Abrahámovi potomka ako ovocie viery a moci Ducha Svätého.⁵² Týmto potomkom bude Kristus⁵⁴, v ktorom vyliatie Ducha Svätého spôsobí, že "zhromaždí vedno rozptýlené Božie deti" (Jn 11,52). Keď sa Boh zaväzuje prísahou⁵⁵, zaväzuje sa už k daru svojho milovaného Syna⁵⁶ a k daru "prisľúbeného Ducha, ktorý je závdavkom... na vykúpenie tých, ktorých si získal" (Ef 1,13-14).⁵⁷

V Teofániách a v Zákone

707 Teofánie (Božie zjavenia) osvetľujú cestu prisľubenia od patriarchov po Mojžiša a od Jozuu až po videnia, ktorými sa začína poslanie veľkých prorokov. Kresťanská tradícia vždy vyznávala, že v týchto Teofániách sa dalo vidieť a počuť Božie Slovo, zároveň zjavené i "zatienené" v Oblaku Ducha Svätého.

708 Táto Božia pedagogika sa zjavuje osobitne v dare Zákona.⁵⁸ Písmo Zákona bolo dané ako "vychovávateľ, aby viedlo Ľud ku Kristovi (Gal 3,24). Lenže jeho bezmocnosť pri zachraňovaní človeka, zbaveného božej "podoby", ako aj poznanie, získané skrze hriech⁵⁹, povzbudzujú túžbu po Duchu Svätom. Svedčia o tom vzlyky Žalmov.

V Kráľovstve a v Exile

709 Zákon, znak prisľubenia a zmluvy, mal spravovať srdce a ustanovenia Národa, ktorý pochádzal z Abrahámovej viery. "Ak teraz budete poslúchať na môj hlas a ak zachováte moju zmluvu, budete mi medzi všetkými národmi vzácnym majetkom... kráľovským kňazstvom, svätým národom" (Ex 19,5-6).⁶⁰ Ale po Dávidovi Izrael podľahne pokušeniu stať sa kráľovstvom, ako aj iné národy. Teda Kráľovstvo, predmet prisľubenia, ktoré sa dostalo Dávidovi⁶¹, bude cieľom Ducha Svätého; bude patriť chudobným podľa Ducha.

710 Zabudnutie Zákona a sprenevera Zmluve sa končia v smrti: je to Exil, zrejme pohroma pre prisľubenia, ale v skutočnosti tajomná vernosť Boha spasiteľa a začiatok sľúbenej obnovy, ale podľa Ducha. Bolo potrebné, aby Boží Ľud pretrpel túto očistu⁶²; Exil má už na sebe tieň Kríža v Božom pláne a Zvyšok chudobných, ktorý sa z neho vráti je jedným z najpriehľadnejších predobrazov Cirkvi.

Očakávanie Mesiáša a Jeho Ducha

711 "Hľa, ničím čosi nové" (Iz 43,19): črtajú sa dve prorocké línie, z ktorých jedna smeruje k očakávaniu Mesiáša, druhá k zvestovaniu nového Ducha a obe sa zbiehajú v malo Zbytku, v národe Chudobných³, ktorý očakáva v nádeji "útechu Izraela" a "oslobodenie Jeruzalema" (Lk 2,25.38).

Videli sme už prv, ako Ježiš plnil prorocktvá, ktoré sa Ho týkali. Tu sa obmedzujeme na tie, v ktorých sa viac javí vzťah medzi Mesiášom a jeho Duchom.

712 Črty tváre očakávaného Mesiáša sa začínajú objavovať v Knihe o Emanuelovi⁶⁴ "keď videl Jeho -Kristovu- Slávu": Jn 12,41, najmä v Iz 11,1-2:

Vypučí ratolesť zo pňa Jesseho

a z koreňov jeho Výhonok vykvitne:

a spočinie na Ňom Duch Pánov,

Duch múdrosti a rozumu, Duch rady a sily,

Duch poznania a bohabojnosti.

713 Črty Mesiáša sa objavujú hlavne v spevoch Služobníka.⁶⁵ Tieto spevy ohlasujú zmysel Ježišovho utrpenia a takto ukazujú spôsob, akým vyleje Ducha Svätého, aby oživil mnohých: nie zvonka, ale tým, že si vzal "prirodzenosť sluhu".⁶⁶ Tým, že prijal i našu smrť, môže nám sprostredkovať svojho vlastného Ducha života.

714 Preto Kristus začína ohlasovať Dobrú zvesť tým, že si osvojí túto stať z Izaiáša (Lk 4,18-19)⁶⁷:

Duch Pána je nado mnou

lebo ma pomazal,

aby som hlásal evanjelium chudobným,

obviazal zlomených srdcom,

ohlasoval zajatcom slobodu

a spútaným oslobodenie,

ohlasoval rok milosti Pána.

715 Prorocké texty, ktoré sa týkajú priamo poslania Ducha Svätého, sú veštby, v ktorých Boh hovorí do srdca svojho Ľudu jazykom prisľúbenia s dôrazom na "lásku a vernosť"⁶⁸, splnenie ktorých sv. Peter vyhlási v Turíčnom ráne. Podľa týchto prisľúbení Duch Pána v "posledných časoch" obnoví srdcia ľudí tým, že vtlačí do nich nový zákon; zhromaždí a zmieri rozptýlené a rozdelené národy; premení prvé stvorenie a bude prebývať s ľuďmi v pokoji.

716 Národ "chudobných"⁶⁹, poníženi a tichí, ktorí sa všetci odovzdávajú do tajomných plánov svojho Boha, tí, čo očakávajú spravodlivosť nie od ľudí, ale od Mesiáša, je posledným veľkým dielom skrytého poslania Ducha Svätého v čase prisľúbení, aby pripravil príchod Krista. Dobrota ich srdca, očisteného a osvieteného Duchom, sa spomína v Žalmoch. Z týchto chudobných pripravuje Duch Pánovi "dokonalý ľud" (Lk 1,17).

IV. Kristov Duch v plnosti čias

Ján, Predchodca, Prorok a Krstiteľ

717 "Bol človek, ktorého poslal Boh, volal sa Ján" (Jn 1,6). Ján je "už v matkinom lone naplnený Duchom Svätým" (Lk 1,15.41) skrze samého Krista, ktorého Panna Mária práve počala z Ducha Svätého. "Navštívenie" Márie u Alžbety sa takto stalo "navštívením Boha u svojho ľudu".⁷⁰

718 Ján je "Eliáš, ktorý má prísť" (Mt 17,10-13): oheň Ducha prebýva v ňom a dáva mu "bežať pred" ("predchodca") Pánom, ktorý prichádza. S Jánom predchodcom Duch Svätý ukončuje "pripravovať Pánovi dokonalý ľud" (Lk 1,17).

719 Ján je "viac ako prorok" (Lk 7,26). V ňom Duch Svätý prestáva "hovoriť skrze prorokov". Ján završuje okruh prorokov, ktorý sa začal Eliášom.⁷¹ Zvestuje blízkosť útechy Izraela, je "hlasom" tešiteľa, ktorý prichádza (Jn 1,23).⁷² Ako to bude robiť Duch Pravdy, "prichádza ako svedok vydať svedectvo o svetle" (Jn 1,7).⁷³ Vzhľadom na Jána Duch končí takto "skúmanie prorokov" a "túžbu" anjelov⁷⁴: "Na koho uvidíš zostupovať Ducha a spočinúť na ňom, to je ten, čo krstí Duchom Svätým... A ja som to videl a vydávam svedectvo, že je toto Boží Syn... Hľa, Boží Baránok" (Jn 1,33-36).

720 Nakoniec, s Jánom Krstiteľom začína Duch Svätý ako predobraz to, čo bude uskutočňovať s Kristom a v Kristovi: navracat' človekovi "podobnosť" božiu. Jánov Krst bol krstom pokánia, Krst vodou a Duchom bude novým zrodením.⁷⁵

"Plesaj, plná milosti"

721 Mária, najsvätejšia Božia Matka, stále Panna je veľdielom poslania Syna a Ducha v plnosti časov. Po prvýkrát v pláne spásy a pretože to pripravil Duch, nachádza Otec *Príbytok*, v ktorom môžu Jeho Syn a Duch Svätý prebývať medzi ľuďmi. V tomto zmysle tradícia Cirkvi tak často čítala vo vzťahu k Márii tie najkrajšie texty o Múdrosti⁷⁶: Máriu liturgia ospevuje a predstavuje ako "Trón - Stolicu - Múdrosti". V nej sa začínajú prejavovať "Božie divy", ktoré bude v Kristovi a v Cirkvi uskutočňovať Duch:

722 Duch Svätý *pripravil* Máriu svojou milosťou. Slušalo sa, aby bola "plná milosti", lebo je Matkou Toho, "v ktorom telesne prebýva celá plnosť Božstva" (Kol 2,9). Bola z čirej milosti počatá bez hriechu ako najponíženejšia zo stvorení, najvhodnejšia na prijatie nevýslovného Daru Všemohúceho. Oprávnené je anjel Gabriel pozdravuje ako "Sionskú dcéru" : "Plesaj".⁷⁷ To je vzdávanie vďaka celého Božieho ľudu, teda Cirkvi, ktoré necháva vystupovať v Duchu Svätom k Otcovi vo svojej "piesni"⁷⁸, že totiž nosí v sebe večného Syna.

723 V Márii Duch Svätý *uskutočňuje* láskavý plán Otca. Je to s Duchom Svätým a skrz Neho, že Panna počne a porodí Božieho Syna. Jej panenstvo sa stáva jedinečnou plodnosťou mocou Ducha Svätého a viery.⁷⁹

724 V Márii Duch Svätý *zjavuje* Syna Otca, ktorý sa stal Synom Panny. Ona je Horiacim krikom konečnej Teofánie: Plná Ducha Svätého, ukazuje Slovo v poníženosti svojho tela a dáva Ho spoznávať Chudobným⁸⁰ a prvotinám národov.⁸¹

725 Konečne, skrze Máriu Duch Svätý začína umožňovať ľuďom *vstupovať do spoločnosti* s Kristom, lebo sú predmetom dobrotivej lásky Božej⁸² a poníženi sú vždy prví, čo Ho prijímajú: pastieri, mudrci, Simeon a Anna, snúbenci z Kány a prví učenici.

726 Na záver tohto poslania Ducha sa Mária stáva "Ženou", novou Evou, "matkou žijúcich", Matkou "celého Krista".⁸³ Takto je spolu s Dvanástimi "jednomyselne zotrúvajúc na modlitbách" (Sk 1,14), na úsvite "posledných čias", keď Duch pripravuje Turíčne ráno so zjavením Cirkvi.

Ježiš Kristus

727 Celé poslanie Syna a Ducha Svätého v plnosti časov je obsiahnuté v tom, že Syn je pomazaným Otcovho Ducha už od svojho Vtelenia: Ježiš je Kristus, Mesiáš.

Celá druhá kapitola Symbolu viery sa musí čítať v tomto svetle. Celé dielo Krista je spojené poslanie Syna a Ducha Svätého. Tu bude zmienka iba o tom, čo sa týka prisľúbenia Ducha Svätého od Ježiša a Jeho daru od Osláveného Pána.

728 Ježiš nezjavuje plne Ducha Svätého, kým sám nebol oslávený svojou smrťou a Vzkriesením. Ale i tak Ho postupne uvádza pri svojom vyučovaní zástupov, keď zjavuje, že Jeho Telo bude pokrmom pre život sveta.⁸⁴ Spomenie Ho aj Nikodémovi⁸⁵, Samaritánke⁸⁶ a tiež tým, ktorí sa zúčastňujú na sviatku Stánkov.⁸⁷ Svojím učeníkom hovorí o Ňom otvorene v súvislosti s modlitbou⁸⁸ a so svedectvom, ktoré budú musieť vydávať.⁸⁹

729 Až keď prišla Hodina, keď bude oslávený, Ježiš *sľubuje* príchod Ducha Svätého, lebo Jeho smrť a Zmŕtvychvstanie budú zavŕšením sľubu, ktorý dostali otcovia⁹⁰: Duch Pravdy, iný Tešiteľ príde od Otca na Ježišovu prosbu: Pošle Ho Otec v Ježišovom mene; Ježiš Ho pošle od Otca, lebo pochádza z Otca. Duch Svätý príde, my Ho spoznáme, navždy bude s nami, zostane s nami; naučí nás všetko a pripomenie nám všetko, čo nám Ježiš povedal a vydá o ňom svedectvo; povedie nás k celej pravde a oslávi Krista. Pokiaľ ide o svet, zahanbí ho za hriech spravodlivosťou a súdom.

730 Konečne prichádza Ježišova Hodina⁹¹: Ježiš odovzdáva svojho ducha do rúk Otca⁹² vo chvíli, keď sa svojou smrťou stáva víťazom nad smrťou, takže "vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou" (Rim 6,4), *dáva* hneď aj Ducha Svätého, keď "dýchne" na svojich učeníkov.⁹³ A od tejto Hodiny sa poslanie Krista a Ducha stáva poslaním Cirkvi: "Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás" (Jn 20,21).⁹⁴

VI. Duch a Cirkev v posledných časoch

Turíce

731 V Turičný deň (po siedmych veľkonočných týždňoch) sa Kristova Veľká noc končí vyliatím Ducha Svätého, ktorý sa zjavil, dal a komunikoval ako božská Osoba: zo svojej Plnosti Kristus, Pán v hojnosti rozširuje Ducha.⁹⁵

732 V ten deň sa naplno zjavila Svätá Trojica. Odvtedy je Kráľovstvo, ktoré ohlasoval Kristus, otvorené pre tých, čo veria v Neho: v poníženosti tela a vo viere už majú účasť na spoločenstve Svätej Trojice. Svojím príchodom, ktorý neprestáva, Duch Svätý dáva svetu vstupovať do "posledných čias", do doby Cirkvi, do Kráľovstva, ktorého zdedila, ale ešte neprevzala.

*Uvideli sme pravé svetlo, dostali sme nebeského Ducha, našli sme pravú vieru: klaniam sa nerozlučnej Trojici, lebo to nás Ona spasila.*⁹⁶

Duch Svätý - Boží Dar

733 "Boh je láska" (1 Jn 4,8.16) a láska je prvý dar, ktorý obsahuje všetky ostatné. Túto lásku "Boh rozliat v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali (Rim 5, 5).

734 Pretože sme mŕtvi, alebo prinajmenšom poranení hriechom prvým účinkom daru Lásky je odpustenie našich hriechov. Je to spoločenstvo Ducha Svätého (2 Kor 13,3), ktoré v Cirkvi vracia pokrstným Božiu podobu, ktorú hriechom stratili.

735 Dáva teda "závdavok" alebo "prvotiny" nášho Dedičstva:⁹⁷ Samotný život Svätej Trojice, ktorým je "milovať, ako nás On miloval".⁹⁸ Táto láska⁹⁹ je princípom

nového života v Kristovi, ktorý sa stal možným, lebo "dostali sme silu Ducha Svätého" (Sk 1,8).

736 Skrze túto silu Ducha môžu Božie deti prinášať ovocie. Ten, čo nás zaštepil na opravdivý Vinič, nám umožňuje prinášať "ovocie Ducha, ktorým je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť" (Gal 5,22-23). "Duch je náš život"; Čím viacej sa vzdávame seba¹⁰⁰, tým viacej "podľa Ducha aj konáme" (Gal 5,25).

Skrze spoločenstvo s Ním, Duch Svätý vytvára duchovno, uvádza do raja, privádza do nebeského Kráľovstva ak synovskej adopcie, dáva dôveru nazývať Boha Otcom a mat' účasť na Kristovej milosti, nazývať sa dieťaťom svetla a mat' účasť na večnej sláve.¹⁰¹

Duch Svätý a Cirkev

737 Poslanie Krista a Ducha Svätého sa završuje v Cirkvi, Kristovom Tele a Chráme Ducha Svätého. Toto spoločné poslanie od toho času združuje Kristových veriacich a Jeho spoločenstva s Otcom v Duchu Svätom: Duch pripravuje ľudí, predchádza ich svojou milosťou, aby ich pritiahol ku Kristovi. Zjavuje im vzkrieseného Krista, pripomína im Jeho slová a otvára ich ducha chápaniu Jeho smrti a Zmŕtvychvstania. Sprítomňuje im tajomstvo Krista, nadovšetko v Eucharistii, aby ich zmieril a uviedol do spoločenstva s Bohom, žeby tak prinášali "mnoho ovocia" (Jn 15,5.8.16).

738 Tak sa poslanie Cirkvi nepripája k poslaniu Krista a Ducha Svätého, ale je jeho sviatosťou: celým svojim bytím a všetkými svojimi údmi je poslaná ohlasovať, svedčiť, aktualizovať a rozširovať tajomstvo spoločenstva Svätej Trojice (čo bude obsah nasledujúceho článku):

My všetci, ktorí sme dostali jediného a toho istého ducha, to jest Ducha Svätého, sme stavení navzájom i s Bohom. Lebo hoci sme oddelene početní a i keď Kristus spôsobuje, že Otcov a Jeho Duch prebýva v každom z nás, tento jediný a nedeliteľný Duch privádza skrze seba samého k jednote tých, čo sú navzájom odlišní... a dáva, že všetci vyzerajú ako jeden v Ňom samom. A tak, ako spôsobuje moc svätého Kristovho človečenstva, že všetci tí, v ktorých sa nachádza, tvoria jedno telo, nazdávam sa, že tým istým spôsobom aj Boží Duch, ktorý prebýva vo všetkých, jediný a nedeliteľný, ich všetkých privádza k duchovnej jednote.¹⁰²

739 Pretože Duch Svätý je pomazaním Krista, je to Kristus, Hlava Tela, ktorý Ho rozlieva vo všetkých svojich údoch, aby ich živil, uzdravoval, organizoval vo vzájomných funkciách, aby ich oživoval, posielal svedčiť, spájal ich so svojou obetou Otcovi a zo svojím zastupovaním celého sveta. Skrze sviatosti Cirkvi Kristus sprostredkúva údom svojho Tela svojho Svätého Ducha a Posvätiťa (čo bude obsahom druhej časti Katechizmu).

740 Tieto "božie divy", ktoré sa dávajú veriacim vo sviatostiach Cirkvi, prinášajú svoje ovocie nového života, v Kristovi, podľa Ducha (čo bude predmetom tretej časti Katechizmu).

741 "Tak aj Duch prichádza na pomoc našej slabosti, lebo nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba: a sám Duch sa prihovára za nás nevyšloviteľnými

vzdychmi" (Rim 8,26). Duch Svätý, strojca Božích diel, je Učiteľom modlitby (to bude predmetom štvrtej časti Katechizmu).

ZHRNUTIE

742 *"Pretože ste synmi, poslal Boh do našich srdc Ducha svojho Syna a on volá: Abba, Otče" (Gal 4,6).*

743 *Od začiatku až do skončenia času, keď Boh posielal svojho Syna, posielal vždy aj svojho Ducha: Ich poslanie je spoločné a neoddeliteľné.*

744 *V plnosti času zakončil Duch Svätý v Márii všetky prípravy pre príchod Krista do Božieho ľudu. Pôsobením Ducha Svätého v nej dáva Otec svetú Emanuela, "Boh s nami" (Mt 1,23).*

745 *Boží Syn je posvätený Kristus (Mesiáš) pomazaním Ducha Svätého vo svojom Vtelení.¹⁰³*

746 *Svojou Smrťou a Vzkriesením Ježiš je ustanovený za Pána a Krista vo svojej sláve (Sk 2,36). Zo svojej plnosti rozlieva Ducha Svätého na apoštolov a Cirkev.*

747 *Duch Svätý, ktorého Kristus rozlieva vo svojich údoch, buduje, oživuje a posväcuje Cirkev. Ona je sviatosťou spoločenstva Svätej Trojice a ľudí.*

Č l á n o k 9

"Verím

V svätú Cirkev všeobecnú"

748 "Svetlom národov je Kristus: Tento svätý cirkevný snem, zhromaždený v Duchu Svätom, si preto túžobne želá hlásaním evanjelia každému stvoreniu osvietiť ľudí jeho jasom, ktorým žiari tvár Cirkvi". Týmto slovami sa začína "dogmatická konštitúcia o Cirkvi" druhého vatikánskeho Koncilu. Týmto Koncil ukazuje, že článok viery o Cirkvi úplne závisí od článkov, týkajúcich sa Ježiša Krista. Cirkev nemá iné svetlo, len Kristovo; ona je podľa obrazu, ktorý bol cirkevným Otcom veľmi drahý, porovnateľná s mesiacom, ktorá vydáva svetlo len tak, že odráža lúče slnka.

749 Článok o Cirkvi celkom závisí aj od článku o Duchu Svätom, ktorý ho predchádza. "Skutočne, keď sme ukázali, že Duch Svätý je prameňom a Darcom všetkej svätosti, vyznávame teraz, že On obdaroval Cirkev svätosťou.¹⁰⁴ Podľa vyjadrenia Otcov je Cirkev miestom, "kde prekvitá Duch".¹⁰⁵

750 Viera, že Cirkev je "svätá" a "katolícka", že je "jedna" a "apoštolská", (Ako to dokladá nicejsko - carihradský symbol), je neoddeliteľná od viery Boha Otca, Syna a Ducha Svätého. V symbole apoštolov vyznávame, že veríme Cirkev svätú (Credo...Ecclesiam) a nie v Cirkev, aby sme nezamieňali Boha s Jeho dielami a aby sme jasne pripisovali Božej добрote všetky dary, ktoré vložil do svojej Cirkvi.¹⁰⁶

Odsek 1. C i r k e v v B o ž o m p l á n e

I. Mená a predobrazy Cirkvi

751 Slovo "Cirkev" (*ekklésia*, z gréckeho *ek-kalein*, "volať von") znamená "zvolanie". Označuje zhromaždenia ľudu,¹⁰⁷ všeobecne s náboženským charakterom. Tento termín sa často používal v gréckom Starom Zákone pre zhromaždenia vyvoleného ľudu, hlavne pre zhromaždenie na Sinaji, kde Izrael dostal Zákon a Boh

ho ustanovil za svoj svätý ľud.¹⁰⁸ Keď sa prvé spoločenstvo tých, ktorí verili v Krista, nazvalo "Cirkvou", uznávalo sa za dediča tohto zhromaždenia. V nej Boh "zvoláva" svoj ľud zo všetkých končín zeme. Termín *Kyriaké*, od ktorého sú odvodené *church*, *Kirche* (aj Cirkev) označuje "tú, čo patrí Pánovi".

752 V kresťanskej reči slovo "Cirkev" označuje liturgické zhromaždenie¹⁰⁹, ale aj miestne spoločenstvo¹¹⁰, či všeobecné spoločenstvo veriacich¹¹¹. Tieto tri významy nemožno oddeľovať. "Cirkev" je ľud, ktorý Boh zhromažďuje v celom svete. Jestvuje v miestnych spoločenstvách, kde sa realizuje ako liturgické zhromaždenie, najmä eucharistické. Žije zo Slova a z Kristovho Tela a tak sa aj ona stáva Kristovým Telom.

Symboly Cirkvi

753 Vo svätom Písme nachádzame kopy obrazov a predobrazov, navzájom previazaných, v ktorých zjavenie hovorí o nevyčerpatelnom tajomstve Cirkvi. Obrazy, ktoré majú svoj pôvod v Starom Zákone, predstavujú variácie základnej myšlienky, idey "Božieho ľudu". V Novom Zákone¹¹² všetky tieto obrazy nachádzajú nový stred v skutočnosti, že Kristus sa stáva "Hlavou" tohto ľudu¹¹³, ktorý sa tak stáva jeho Telom. Okolo toho stredu sa zokupujú obrazy, "prevzaté z pastierskeho alebo roľníckeho života, prípadne z výstavby, alebo z rodiny a svadby".¹¹⁴

754 *"Cirkev je totiž ovčie, ktorého jedinou a nevyhnutnou bránou je Kristus.¹¹⁵ Je aj stádom, o ktorom Boh predpovedal, že On sám bude jeho pastierom¹¹⁶ a hoci ovce toho stáda sú pod správou ľudských pastierov, predsa ich neprestajne vedie a živí sám Kristus, Dobrý Pastier a Knieža pastierov¹¹⁷, ktorý položil svoj život za ovce.¹¹⁸*

755 *"Cirkev je hospodárstvo, čiže Božie pole.¹¹⁹ Na tomto poli rastie prastará oliva, ktorej svätým koreňom boli patriarchovia a na ktorej sa uskutočňovalo a uskutočňuje zmierenie židov a ostatnými národmi.¹²⁰ Cirkev zasadil nebeský Vinohradník ako šľachtenú vinicu.¹²¹ Pravý vinič je Kristus: On dáva život a plodnosť ratolestiam, totiž nám, čo skrze Cirkev zostávame v Ňom a bez ktorého nemôžeme nič vykonať.¹²²*

756 *"Cirkev sa častejšie nazýva aj stavbou Božou.¹²³ Sám Pán sa prirovnal ku kameňu, ktorý síce stavitelia zavrhl, ale on sa stal uholným kameňom.¹²⁴ Na tomto základe apoštoli budujú Cirkev¹²⁵, ktorá dostáva od Neho svoju pevnosť a súdržnosť. Túto stavbu zdobia rozličné pomenovania: Dom Boží¹²⁶, v ktorom prebýva Jeho rodina, príbytok Boží v Duchu¹²⁷, stánok Boží medzi ľuďmi (Zjv 21,3) a najmä svätý Chráam, ktorý, znázornený vo svätyniach kameňa, ospevujú svätí Otcovia a liturgia ho právom porovnáva k Svätému mestu, novému Jeruzalemu. V ňom totiž ako živé kamene budujeme sa tu na zemi¹²⁸ v duchovný dom. Toto sväté mesto kontempluje z nebies od Boha, vystrojené ako nevesta, ktorá sa vyzdobila pre ženicha (Zjv 21,22).*

757 *"Cirkev sa volá aj "nebeský Jeruzalem" a "naša matka" (Gal 4,26)¹²⁹; opisuje sa ako nepoškvrnená nevesta nepoškvrneného Baránka¹³⁰ (Zjv 19,7; 21,2.9; 22,17), ktorú si Kristus "zamiloval a seba samého obetoval za ňu, aby ju posvätil" (Ef 5,25-26), pridružil si ju nerozlučnou zmluvou a neprestajne ju "živí a opatruje" (Ef 5,29).¹³¹*

II. Pôvod, založenie a poslanie Cirkvi

758 Ak chceme preskúmať tajomstvo Cirkvi, musíme najprv uvažovať o jej pôvode v pláne Najsvätejšej Trojice a jeho postupnom uskutočňovaní v dejinách.

Plán, zrodený v srdci Otca

759 "Večný Otec z úplne slobodného a tajomného rozhodnutia svojej múdrosti a dobroty stvoril celý svet; stanovil pozdvihnúť ľudí k účasti na Božom živote", ku ktorému pozýva všetkých ľudí vo svojom Synovi: "Tým však, čo veria v Krista, rozhodol sa zhromaždiť vo svätej Cirkvi". Táto "Božia rodina" sa zakladá a uskutočňuje postupne v etapách ľudských dejín, podľa dispozícií Otca. Skutočne, Cirkev bola "naznačená v predobrazoch už od počiatku sveta, podivne pripravovaná dejinami izraelského ľudu a v Starom Zákone a založená v posledných časoch. Stala sa zjavnou po zoslaní Ducha a slávne sa zavŕši na konci časov".¹³²

Cirkev - zobrazovaná vopred od počiatku sveta

760 "Svet bol stvorený kvôli Cirkvi" hovorili kresťania prvých dôb.¹³³ Boh stvoril svet pre spoločenstvo so svojim Božským životom, spoločenstvo, ktoré sa uskutočňuje "zvolávaním" ľudí ku Kristovi a toto "zvolanie", je Cirkev. Cieľom všetkých vecí je Cirkev¹³⁴ a samotné bolestné vrtkavé zmeny, ako bol pád anjelov a hriech človeka, Boh dovolil iba ako príležitosť a prostriedok, aby rozvinul celú silu svojho ramena, celú mieru lásky, ktorou chcel zahrnúť svet:

*Podobne, ako je Božia vôľa skutkom, ktorý sa nazýva svet, tak aj Jeho zámerom je spása ľudí, ktorá sa nazýva Cirkev.*¹³⁵

Cirkev - pripravovaná v Starej Zmluve

761 Zhromažďovanie Božieho ľudu sa začína v okamihu, keď hriech ničí spoločenstvo človeka s Bohom i spoločenstvo ľudí navzájom. Zhromaždenie Cirkvi je takrečeno reakciou Boha na chaos, ktorý spôsobil hriech. Toto znovuzjednocovanie sa uskutočňuje tajne v lone všetkých národov: "V každom národe je Bohu milý ten, kto sa Ho bojí a koná spravodlivo" (Sk 10,35).¹³⁶

762 Vzdialená príprava Božieho ľudu sa začína s povolaním Abraháma, ktorému Boh sľubuje, že sa stane otcom veľkého národa (Gn 12,2).¹³⁷ Bezprostredná príprava sa začína s vyvolením Izraela ako Božieho ľudu.¹³⁸ Skrze túto voľbu Izrael musí byť znakom budúceho zhromaždenia všetkých národov.¹³⁹ Ale už proroci obžalujú Izrael, že porušil zmluvu a zachoval sa ako smilnica.¹⁴⁰ Ohlasujú novú a večnú zmluvu.¹⁴¹ "A túto novú zmluvu uzavrel Kristus."¹⁴²

Cirkev - založená od Ježiša Krista

763 Synovi prináleží v plnosti časov uskutočniť plán spásy svojho Otca; to je motívom Jeho "misie".¹⁴³ "Pán Ježiš položil základy svojej Cirkvi ohlasovaním blahozvesti, čiže príchodu Božieho kráľovstva, od vekov prisľúbeného v Písme."¹⁴⁴ "Kristus, aby splnil Otcovu vôľu, založil kráľovstvo nebeské na zemi... Cirkev je Kristovo kráľovstvo, už teraz tajomne prítomné."¹⁴⁵

764 A toto Kráľovstvo žiari pred očami ľudí "v Kristových slovách a skutkoch, ako aj Jeho prítomnosťou".¹⁴⁶ Tí, čo počúvajú Ježišove slová "prijímajú samo Kráľovstvo".¹⁴⁷ Zárodokom a počiatkom Kráľovstva je "maličké stádo" (Lk 22, 32) v tých, ktorých Ježiš prišiel zvolať okolo seba a ktorému je On sám pastierom.¹⁴⁸ Tí zakladajú skutočnú Ježišovu rodinu.¹⁴⁹ Tých, čo takto zhromaždil okolo seba, naučil "ako majú konať" po novom, ale aj vlastnú modlitbu.¹⁵⁰

765 Pán Ježiš vybavil svoje spoločenstvo štruktúrou, ktorá pretrvá, až kým sa Kráľovstvo nerozvinie naplno. Je tam predovšetkým voľba Dvanástich s Petrom na čele.¹⁵¹ Ako reprezentanti dvanástich kmeňov Izraela,¹⁵² sú základnými kameňmi nového Jeruzalema.¹⁵³ Dvanásti¹⁵⁴ a ostatní učeníci¹⁵⁵ majú účasť na Kristovom poslaní, na Jeho moci, ale aj na Jeho údele.¹⁵⁶ Všetkými týmito činmi Kristus pripravuje a buduje svoju Cirkev.

766 Ale Cirkev sa zrodila hlavne z celkového darovania sa Krista za našu spásu, ktoré sa anticipovalo založením Eucharistie a uskutočnilo na Kríži. "Začiatok a zrod Cirkvi... naznačujú krv a voda, čo vyšli z otvoreného boku Ježiša Ukrižovaného."¹⁵⁷ "Lebo z boku na Kríži zosnulého Krista vyprýštilo podivuhodné tajomstvo (sviatosť-fr.) celej Cirkvi."¹⁵⁸ "Tak ako bola Eva stvárnená z boku uspatého Adama, tak sa aj Cirkev zrodila z prebodnutého srdca Krista, ktorý zomrel na Kríži."¹⁵⁹

Cirkev - zjavená skrze Ducha Svätého

767 "Keď bolo dokonané dielo, ktoré dal Otec vykonať Synovi na zemi, bol na Turíce zoslaný Duch Svätý, aby Cirkev ustavične posväcoval."¹⁶⁰ Bolo to vtedy, keď "Cirkev verejne vystúpila pred zástupy a kázaním začala šíriť evanjelium medzi národmi".¹⁶¹ Keďže je "zvolávaním" všetkých ľudí ku spásu, už samou prirodzenosťou misionárkou, ktorú Kristus posielal ku všetkým národom, aby ich urobila Jeho učeníkmi.¹⁶²

768 Aby Cirkev mohla uskutočňovať svoje poslanie, Duch Svätý ju "vystrojuje a vedie rozmanitými hierarchickými a charizmatickými darmi".¹⁶³ Cirkev teda, vybavená darmi svojho Zakladateľa, verne zachováva Jeho prikázania lásky, pokory a sebazaprenia, dostáva poslanie hlásať kráľovstvo Kristovo a Božie a zakladať ho medzi všetkými národmi. Ona sama je zárodokom a počiatkom tohto kráľovstva na zemi.¹⁶⁴

Cirkev - dokončená v sláve

769 "Cirkev... bude dovŕšená až v nebeskej sláve",¹⁶⁵ pri slávnom Kristovom návrate. Dovtedy "Cirkev kráča vo svojom pozemskom putovaní cez prenasledovania sveta s pomocou Božej útechy".¹⁶⁶ Tu na zemi sa cíti vo vyhnanstve, ďaleko od Pána¹⁶⁷ a túži po úplnom príchode Kráľovstva, po hodine, "keď sa spojí v sláve so svojím Kráľom".¹⁶⁸ Zavŕšenie Cirkvi a prostredníctvom nej i sveta v sláve sa nestane bez veľkých skúšok. Vtedy sa "všetci spravodliví od Adama, od spravodlivého Ábela až do posledného vyvoleného zhromaždia u Otca vo *všeobecnej Cirkvi".¹⁶⁹

III. Tajomstvo Cirkvi

770 Cirkev sa nachádza v dejinách, ale ich zároveň aj presahuje. Jedine "očami viery"¹⁷⁰ ju môžeme uvidieť v jej viditeľnej a zároveň aj duchovnej skutočnosti, ako nositeľku božského života.

Cirkev - viditeľná a zároveň aj duchovná

771 "Jediný Prostredník Kristus zriadil a ustavične udržuje svoju svätú Cirkev ako viditeľné spoločenstvo viery, nádeje a lásky na tejto zemi a skrz ňu rozširuje pravdu a milosť medzi všetkými. Cirkev je zároveň:

- spoločnosť, vystrojená hierarchickými ustanovizňami - aj tajomné Telo Kristovo;
- viditeľné zhromaždenie - aj duchovné spoločenstvo;

- Cirkev pozemská - aj Cirkev oplývajúca nebeskými darmi."

Tieto dimenzie vytvárajú spolu "jedinú zložitú skutočnosť, ktorá pozostáva z ľudského a božského prvku".¹⁷¹

*"Cirkev sa vyznačuje tým, že je zároveň ľudská i božská; viditeľná a pritom oplývajúca neviditeľnými skutočnosťami; horlivá v akcii a oddaná kontemplácii; prítomná vo svete a predsa putujúca; a to takým spôsobom, že ľudské sa pridružuje a podriaďuje božskému, viditeľné neviditeľnému, akcia kontemplácii, terajšia obec budúcej, ktorú hľadáme."*¹⁷²

*Poníženosť! Vznešenosť! Cédový stánok a svätostánok Boha; pozemské bývania a nebeský palác; hlinený dom a kráľovský dvor; smrteľné telo a chrám svetla; predmet opovrhnutia pyšných nakoniec a Kristova nevesta! Je čierna, ale krásna, dcéry jeruzalemské, ona, vyblednutá námahou a utrpením dlhého vyhnanstva, predsa má ako ozdobu nebeské šperky."*¹⁷³

Cirkev - tajomstvo zjednotenia ľudí s Bohom

772 Práve v Cirkvi Kristus završuje a zjavuje svoje vlastné mystérium ako cieľ Božieho plánu: "Zjednotiť všetko v Sebe" (Ef 1,10). Sv. Pavol nazýva "veľkým tajomstvom" (Ef 5,32) manželskú jednotu Krista a Cirkvi. Keďže je zjednotená s Kristom ako so svojím Snúbencom,¹⁷⁴ stáva sa aj samotná Cirkev tajomstvom.¹⁷⁵ Keď sv. Pavol uvažuje o tomto jej tajomstve, zvolá: "Kristus je vo vás, nádej slávy" (Kol 1,27).

773 V Cirkvi toto spoločenstvo ľudí s Bohom skrze "Lásku, ktorá nikdy nezanikne" (1 Kor 13,8) je cieľ, ktorému podlieha všetko, čo je v nej ako sviatosťný prostriedok viazané na tento pomínutelný svet.¹⁷⁶ "Jej skladba je úplne podriadená svätosti Kristových údov. A svätosť sa hodnotí vo funkcii "veľkého tajomstva", v ktorom Snúbenica odpovedá darom lásky na dar Ženícha."¹⁷⁷ Mária nás predchádza všetkých svätosťou, ktorá je tajomstvom Cirkvi, ako "Nevesta bez škvrny a vrásky" (Ef 5,27). Preto "mariánska dimenzia Cirkvi predchádza jej petrovskú dimenziu".¹⁷⁸

Cirkev - všeobecná sviatosť spásy

774 Grécke slovo *mysterion* bolo preložené do latinčiny dvoma termínmi: *mysterium* a *sacramentum*. V neskoršej interpretácii sa termínom *sacramentum* vyjadruje hlavne viditeľný znak skrytej skutočnosti spásy, na ktorú poukazuje termín *mysterium*. V tomto zmysle je sám Kristus tajomstvom spásy: niet iného tajomstva, okrem Krista.¹⁷⁹ Spásne dielo Jeho svätého a posväcujúceho človečenstva je sviatosťou spásy, ktorá sa zjavuje a vykonáva vo sviatosťiach Cirkvi (ktoré Východné Cirkvi nazývajú tiež "svätými tajomstvami"). Sedem sviatosťí, to sú znaky a nástroje, skrze ktoré Duch Svätý rozširuje Kristovu milosť, ktorý je Hlavou v Cirkvi, ktorá je Jeho Telom. Cirkev teda obsahuje a sprostredkúva neviditeľnú milosť, ktorú ona sama znamená. Preto sa v takomto analogickom zmysle aj ona nazýva "sviatsťou".

775 "Cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia".¹⁸⁰ Prvým cieľom Cirkvi je teda, aby bola sviatosťou dôverného spojenia ľudí s Bohom. Keďže spoločenstvo medzi ľuďmi má svoje korene v jednote s Bohom, Cirkev je aj sviatosťou jednoty ľudského pokolenia. V nej sa táto jednota už začala, lebo zhromažďuje ľudí "zo všetkých národov, kmeňov plemien a jazykov" (Zjv 7,9);

zároveň je Cirkev "znakom a nástrojom" plného uskutočnenia tejto jednoty, ktorá má ešte prísť.

776 Ako sviatosť je Cirkev nástrojom Krista. "On ho používa aj za nástroj vykúpenia všetkých",¹⁸¹ "ako všeobecnú sviatosť spásy",¹⁸² "v ktorej sa prejavuje a uskutočňuje tajomstvo Božej lásky voči človeku"¹⁸³ a tá chce, aby "celé ľudské pokolenie tvorilo len jeden Boží ľud",¹⁸⁴ aby sa stmelilo v jedno Telo Kristovo a vybudovalo sa na jeden chrám Ducha Svätého".¹⁸⁵

ZHRNUTIE

777 Slovo "Cirkev" znamená "zvolanie". Označuje zhromaždenie tých, ktorých Božie Slovo zvoláva, aby vytvorili Boží ľud a tým, že sa živia Telom Krista, sami sa stávajú Kristovým Telom.

778 Cirkev je zároveň cestou i cieľom Božieho plánu: predobrazovalo ju stvorenie, pripravovala ju Stará Zmluva, založená bola slovami a skutkami Ježiša Krista, realizovala sa Jeho vykupiteľským Krížom a Zmŕtvychvstaním a zjavuje sa ako tajomstvo spásy skrze vyliatie Ducha Svätého. Zavŕši sa v nebeskej sláve ako zhromaždenie všetkých vykúpených zeme.¹⁸⁶

779 Cirkev je zároveň viditeľná i duchovná, hierarchické spoločenstvo aj Mystické Telo Kristovo. Je jedna, vytvárajú ju dva prvky, božský a ľudský. To je jej tajomstvo, ktoré môže prijať len viera.

780 Na tomto svete je Cirkev sviatosťou spásy, znakom a nástrojom spoločenstva Boha a ľudí.

Odsek 2. C i r k e v - Boží ľud, Kristovo Telo,

Chrám Ducha Svätého

I. Cirkev - Boží ľud

781 "Bohu je v každom čase a v každom národe milý, kto sa ho bojí a koná spravodlivo. Zapáčilo sa však Bohu posväcovať a spasit' ľudí nie každého osve, bez akéhokoľvek vzájomného spojenia, ale vytvoriť z nich národ, ktorý by ho pravdivo poznal a sväto mu slúžil. Vyvolil si teda za svoj národ izraelský ľud, uzavrel s ním zmluvu a postupne ho poučoval tým, že mu v jeho dejinách zjavoval seba samého a svoje úmysly a si ho posväcoval. To všetko však slúžilo ako príprava a predobraz onej novej a dokonalej zmluvy, ktorá sa mala uzavrieť v Kristovi... A túto zmluvu uzavrel Kristus, totiž novú Zmluvu vo svojej krvi, povolajúc ľud spomedzi židov a pohanov, ktorý by splynul v jedno nie podľa tela, ale v Duchu."¹⁸⁷

Charakteristika Božieho ľudu

782 Boží ľud má charakteristické znaky, ktoré ho jasne odlišujú od všetkých náboženských, etnických, politických alebo kultúrnych zoskupení v dejinách:

- Je to ľud *Boží*: Boh nie je vlastníctvom nijakého národa. Ale On si získal Ľud tých, ktorí kedysi neboli ľuďom: "Vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ" (1 Pt 2,9).

- *Členom* tohto národa sa človek nestáva fyzickým zrodením, ale "narodením zhora", "z vody a z Ducha" (Jn 3,3-5), to znamená vierou v Krista a Krstom.

- *Hlavou* tohto národa je Ježiš Kristus (pomazaný, Mesiáš): a keďže to isté pomazanie, Duch Svätý, sa vylieva z Hlavy do Tela, je to aj "mesiášsky ľud".

- "*Postavením* tohto ľudu je dôstojnosť slobody Božích dietok: v ich srdciach ako v chráme, sídli Duch Svätý".

- "Jeho zákonom je nové prikázanie, aby miloval tak, ako nás miloval Kristus."¹⁸⁸ To je "nový" zákon Ducha Svätého.¹⁸⁹

- Jeho *poslaním* je byť soľou zeme a svetlom sveta.¹⁹⁰ "Pre celé ľudské pokolenie je on najistejším zárodkom jednoty, nádeje a spásy."

- A nakoniec, jeho *cieľom* je Kráľovstvo Božie, ktorého začiatky položil na zemi sám Boh a ktoré sa má ďalej rozširovať, kým ho na konci vekov on sám nezavrší.¹⁹¹

Kňazský, prorocký a kráľovský ľud

783 Ježiš Kristus je Ten, koho Otec pomazal Duchom Svätým a ustanovil za "Kňaza, Proroka a Kráľa". Všetok Boží ľud sa podieľa na týchto troch funkciách Krista a nesie aj zodpovednosť za poslanie a službu, ktoré z nich vyplývajú.¹⁹²

784 Ten, kto vystupuje skrze vieru a Krst do Božieho ľudu, dostáva aj účasť na jedinečnom povolaní tohto ľudu: na jeho *kňazskom* povolaní: "Kristus Pán, Veľkňaz", vyvolený spomedzi ľudí, urobil nový ľud "kráľovstvom a kňazstvom Boha a Otca svojho". Pokrstení sa totiž preporodením a pomazaním Ducha Svätého posväcujú v "duchovný dom a vo sväté kňazstvo."¹⁹³

785 "Svätý ľud Boží má účasť aj na *prorockom* poslaní Kristovom". Je to hlavne v nadprirodzenom zmysle viery, ktorú vyznáva všetok ľud, laici aj hierarchia, keď sa "neochvejne pridáva viery, ktorú raz navždy dostali svätí"¹⁹⁴, prehlbuje jej chápanie a stáva sa svedkom Krista uprostred tohto sveta.

786 Nakoniec má Boží ľud účasť aj na *kráľovskej* funkcii Krista. Svoju kráľovskú hodnosť Kristus vykonáva tak, že priťahuje k sebe všetkých ľudí svojou smrťou a Vzkriesením.¹⁹⁵ Kristus, Kráľ a Pán vesmíru sa dobrovoľne stal služobníkom všetkých, keďže "neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť a položiť svoj život ako výkupné za mnohých" (Mt 20,28). Pre kresťana "kralovať znamená Jemu slúžiť"¹⁹⁶, osobitne "chudobným a trpiacim, v ktorých Cirkev spoznáva obraz svojho chudobného a trpiaceho Zakladateľa".¹⁹⁷ Boží ľud realizuje svoju "kráľovskú dôstojnosť" tým, že žije podľa svojho povolania slúžiť s Kristom.

*Zo všetkých, ktorí sa znovu zrodili v Kristovi, robí znak Kríža kráľov, pomazanie Ducha Svätého ich posväcuje ako kňazov, aby popri osobitnej službe nášho kňazstva všetci kresťania, ktorí žijú v duchu a podľa svojho rozumu, spoznali, že sú členmi toho kráľovského rodu a účastníkmi na kňazskej funkcii. A skutočne, čo je pre dušu kráľovskejšie ako spravovať svoje telo v poddanosti Bohu? A čo je viac kňazské, ako darovať Pánovi čisté svedomie a na oltári svojho srdca obetovať nepoškrvené obete nábožnosti?*¹⁹⁸

II. Cirkev - Kristovo Telo

Cirkev je spoločenstvo s Ježišom

787 Už od začiatku Ježiš zapájal svojich učeníkov do svojho života¹⁹⁹; zjavil im tajomstvo Kráľovstva²⁰⁰; prizýval ich k svojmu poslaniu, k svojej radosti²⁰¹ i k svojmu utrpeniu²⁰². Ježiš hovorí o ešte dôvernejšom spoločenstve medzi Ním a tými, ktorí Ho

budú nasledovať: "Ostaňte vo mne, ako ja ostávam vo vás... Ja som vinič, vy ste ratolesti" (Jn 15,4-5). A oznámi aj tajomné a skutočné spoločenstvo medzi svojim vlastným a naším telom: "Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom" (Jn 6,56).

788 I keď im bola odňatá Jeho viditeľná prítomnosť, Ježiš nenechal svojich učeníkov ako siroty.²⁰³ Sľúbil im, že zostane s nimi až do skončenia sveta²⁰⁴, poslal im svojho Ducha²⁰⁵. Týmto sa spoločenstvo s Ježišom stalo určitým spôsobom ešte intenzívnejšie: Tým totiž, že udelil svojho Ducha, zo svojich bratov, povolaných zo všetkých národov, tajomne vytvoril s'aby svoje Telo".²⁰⁶

789 Porovnanie Cirkvi s telom vrhá svetlo na dôverný zväzok medzi Cirkvou a Kristom. Nie je len zhromaždená *okolo Neho*; je v *Ňom* zjednotená, v Jeho Tele. Treba osobitne vyzdvihnúť tri aspekty Cirkvi- Kristovho Tela: vzájomnú jednotu všetkých údov skrze ich zjednotenie s Kristom; Kristus - Hlava Tela; Cirkev - Kristova Nevesta.

"Jedno telo"

790 Veriaci, ktorí odpovedajú na Božie Slovo a stanú sa údmi Kristovho Tela, sa tesnejšie zjednocujú s Kristom: "V tomto Tele sa vlieva Kristov život veriacim, ktorí sa sviatosťami spájajú tajomným ale skutočným spôsobom s umučeným a osláveným Kristom".²⁰⁷ Toto osobitne platí o Krste, ktorým sa spájame sa smrťou a so Vzkriesením Krista²⁰⁸ a o Eucharistii, keď sa "skutočnou účasťou na Tele Pánovom povznášame k spoločenstvu s Ním a medzi sebou".²⁰⁹

791 Jednota Tela neruší rozmanitosť údov. "Aj pri výstavbe Kristovho Tela jestvuje rozmanitosť údov a služieb. Jeden je Duch, ktorý rozdeľuje svoje rozličné dary pre dobro Cirkvi podľa svojej štedrosti a podľa potreby služieb." Jednota mystického Tela vytvára a stimuluje medzi veriacimi lásku: "Keď trpí jeden úd, trpia s ním aj všetky ostatné údy a keď sa dostane cti jednému údu, radujú sa s ním aj všetky ostatné údy".²¹⁰ A konečne, jednota mystického Tela víťazí nad každým ľudským rozdelením: "Lebo všetci, čo ste pokrstení v Kristovi, Krista ste si obliekli. Už niet Žida, ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Kristovi Ježišovi" (Gal 3,27-28).

"Hlavou tohto Tela je Kristus"

792 Kristus "je Hlavou tela, Cirkvi" (Kol 1,18). On je princíp stvorenia a vykúpenia. Povýšený od Otcovej slávy "má vo všetkom prvenstvo" (Kol 1,18), hlavne nad Cirkvou, skrze ktorú rozširuje svoje panstvo nad všetkým:

793 *Zjednocuje nás so svojou Veľkou nocou*: Všetky údy sa musia snažiť, aby sa Mu podobali "až kým v nich nebude stvárnený Kristus" (Gal 4,19). "Preto sme účastní na tajomstvách Jeho života... ako telo máme účasť na utrpení hlavy, trpíme spolu s Ním, aby sme boli spolu s ním aj oslávení".²¹¹

794 *Stará sa o náš vzrast*²¹²: Aby sme neprestajne rástli k Nemu, našej Hlave²¹³, Kristus zriaďuje vo svojom Tele, Cirkvi, dary a služby, ktorými si navzájom pomáhame na ceste spásy.

795 Kristus a Cirkev, to je teda "*Celý Kristus*" (*Christus totus*) Cirkev je jedna s Kristom. Svätí mali veľmi živé vedomie tejto jednoty:

Blahoželajme si teda a vzdávajme vďaka za to, že sme sa stali nielen kresťanmi, ale samým Kristom. Chápete, bratia, akú milosť nám Boh dal, keď urobil Krista našou Hlavou? Zotrvávajú v obdive a tešte sa, stali sme sa Kristom. Skutočne, keďže On je Hlavou a my sme údmi, celý človek, to je On a my... Plnosť Krista je teda Hlava a údy; čo to znamená: Hlava a údy? Krista a Cirkev.²¹⁴

Náš Vykupiteľ sa ukázal ako jedna a tá istá osoba, ako je aj Cirkev, ktorú vzal na seba.²¹⁵

Hlava a údy, jedna a takrečeno tá istá mystická osoba.²¹⁶

Jedna odpoveď sv. Janky z Arcu sudcom zhrňa vieru svätých Doktorov Cirkvi a vyjadruje správny cit veriaceho: "Ježiš Kristus a Cirkev, to je podľa mojej mienky jedno a netreba si s tým robiť starosti".²¹⁷

Cirkev je Kristova Nevesta

796 Jednota Krista a Cirkvi, Hlavy a údov Tela, obsahuje aj rozlíšenie dvoch v osobnom vzťahu. Tento aspekt sa často znázorňuje obrazom snúbenca a snúbenice. Námet Krista - Ženícha už pripravovali proroci a zvestoval Ján Krstiteľ.²¹⁸ Sám Pán sa označuje ako "Ženich" (Mk 2,19).²¹⁹ Apoštol predstavuje Cirkev a každého veriaceho, ktorý je údom Jeho Tela, ako Snúbenicu "zasľúbenú" Kristovi, Pánovi, aby bola s Ním iba jeden Duch.²²⁰ Ona je nepoškvrnená Nevesta nepoškvrneného Baránka²²¹, ktorú si Kristus zamiloval, za ktorú sa obetoval, "aby ju posvätil" (Ef 5,26), ktorú si pridružil večnou zmluvou a o ktorú sa neprestáva starať ako o vlastné Telo.²²²

Hľa, to je celý Kristus, Hlava aj Telo, jeden, vytvorený z mnohých... Či hovorí Hlava, alebo hovoria údy, Kristus hovorí. On hovorí v úlohe Hlavy (ex persona capituli) aj v úlohe Tela (ex persona corporis). Podľa toho, ako je napísané: "Budú dvaja v jednom tele. Toto tajomstvo je veľké, ja hovorím o Kristovi a Cirkvi" (Ef 5,31-32). Aj Pán hovorí v Evanjeliu: "A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo" (Mt 19,6). Ako ste videli, v skutočnosti sú to dve odlišné osoby a predsa, v manželskom objatí sú iba jednou... Ako Hlava sa nazýva "Snúbenec", a ako telo sa nazýva "Nevesta".²²³

III. Cirkev - Chrám Ducha Svätého

797 "To, čo je pre naše údy duch, to jest naša duša, to je Duch Svätý pre Kristove údy, pre Kristovo Telo, to znamená Cirkev".²²⁴ "To Kristovmu Duchu ako skrytému princípu treba pripísať, že sú navzájom previazané všetky časti Tela a to rovnako medzi sebou ako aj s Ich najvyššou Hlavou, lebo On sídli celý v Hlave, celý v Tele a celý aj v každom zo svojich údov".²²⁵ Duch Svätý robí z Cirkvi "Chrám živého Boha"(2 Kor 6,16).²²⁶

Skutočne je to práve Cirkev, ktorej bol zverený Boží Dar... V nej bolo uložené spoločenstvo, s Kristom, to jest Duch Svätý, záväzok neporušiteľnosti, posilňovania našej viery a rebrík nášho vystupovania k Bohu... Lebo kde je Cirkev, tam je aj Duch Boží; a tam, kde je aj Cirkev a všetka milosť.²²⁷

798 Duch Svätý je Princíp každého životného a spásneho konania v každej z rozličných častí Tela".²²⁸ Mnohorakým spôsobom vykonáva budovanie celého Tela v Láске²²⁹: skrze Slovo Božie, "ktoré má moc budovať" (Sk 20,32), Kristom, ktorým formuje Kristovo Telo²³⁰; skrze sviatosti, ktoré dávajú rast a uzdravujú Kristove údy;

skrže "milosť, udelenú apoštolom, ktorá vyniká medzi jeho darmi"²³¹, skrže čnosti, ktoré vedú ku konaniu dobra a konečne pomocou mnohých zvláštnych milostí ("chariziem"), skrže ktoré robia veriacich "schopnými a ochotnými, aby sa podujali na rozličné diela a úlohy, užitočné na obnovu a ďalší vzrast Cirkvi".²³²

Charizmy

799 Či sú mimoriadne, alebo jednoduché a pokorné, charizmy sú milosti Ducha Svätého, ktoré sú priamo alebo nepriamo užitočné pre Cirkev a zamerané na budovanie Cirkvi, alebo na dobro ľudí a potreby sveta.

800 Ten, kto dostáva charizmy, má ich prijať s vdáčnosťou, ale aj všetky údy Cirkvi. Skutočne sú podivuhodným bohatstvom milosti pre apoštolskú vitalitu a pre svätosť celého Kristovho Tela; len aby však išlo o dary, ktoré opravdu pochádzajú od Ducha Svätého a aby sa používali spôsobom, ktorý sa celkom zhoduje s autentickými vnuknutiami tohto Ducha, to jest v duchu lásky, ktorá je pravou mierou chariziem.²³³

801 V tomto zmysle sa javí rozlišovanie chariziem ako vždy potrebné. Žiadna charizma neoslobodzuje od vzťahu a podriadenosti Pastierom Cirkvi, "ktorým zvlášť prislúcha neuhášať Ducha, ale všetko skúmať a držať sa toho, čo je dobré"²³⁴, aby všetky charizmy vo svojej rozmanitosti a komplementárnosti prispievali "na všeobecný úžitok" (1 Kor

12,7).²³⁵

ZHRNUTIE

802 "Ježiš Kristus vydal za nás seba samého, aby nás vykúpil z každej neprávosti a očistil si vlastný ľud" (Tit 2,14).

803 "Vy ste vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud, určený na vlastníctvo" (1 Pt 2,9).

804 Medzi Boží ľud sa vstupuje vierou a Krstom. "Všetci sú povolání medzi tento nový ľud Boží"²³⁶, aby v Kristovi "ľudia utvorili jednu rodinu a jeden ľud Boží".²³⁷

805 Cirkev je Kristovým Telom. Skrže Ducha a Jeho pôsobením vo sviatostiach, hlavne v Eucharistii, Kristus, ktorý umrel a vstal z mŕtvych, ustanovuje spoločenstvo veriacich ako svoje Telo.

806 V jednote tohto Tela sa nachádzajú rozličné údy a služby. Všetky údy sú navzájom prepojené, osobitne s tými, ktoré trpia, znášajú chudobu a prenasledovania.

807 Cirkev je tým Telom, ktorého Hlavou je Kristus: žije z Neho, v ňom a pre Neho. On žije pre ňu a v nej.

808 Cirkev je Kristova Nevesta. On si ju zamiloval a položil za ňu život. Svojou krvou ju obmyl. Urobil z nej plodnú Matku všetkých Božích detí.

809 Cirkev je Chrámom Ducha Svätého. Duch je akoby dušou mystického Tela, je princípom jej života, jednoty v rôznosti a bohatstva jej darov a chariziem.

810 "A tak sa všeobecná Cirkev javí ako "jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého zhromaždený ľud"²³⁸

Odsek 3.

Cirkev je jedna, svätá a apoštolská.

811 "Toto je jediná Kristova Cirkev, ktorú vo Vyznaní viery verejne uznávame ako jednu, svätú, katolícku a apoštolskú".²³⁹ Tieto štyri charakteristické znaky, navzájom neoddeliteľne prepojené²⁴⁰ poukazujú na podstatné črty Cirkvi a jej poslania. Cirkev ich nemá sama od seba; to Kristus skrze Ducha Svätého dáva svojej Cirkvi, že je jedna, svätá, katolícka a apoštolská a On ju tiež vyzýva, aby uskutočňovala každú z týchto vlastností.

812 Jedine vierou sa dá rozpoznať, že Cirkev má tieto vlastnosti zo svojho božského prameňa. Ale ich historické prejavy sú znaky, ktoré sa jasne prihovárajú aj ľudskému rozumu. "Cirkev, ako pripomína prvý Vatikánsky koncil, z dôvodov svojej svätosti, svojej katolíckej jednoty a svojej nepremožiteľnej stálosti je sama veľkým a neustálym motívom pre vieru a dôkazom jej božského poslania, ktorému nemožno odporovať".²⁴¹

I. Cirkev je jedna.

" Sväté tajomstvo jednoty Cirkvi "²⁴²

813 *Cirkev je jedna svojím prameňom:* "Zvrchovaným vzorom a základom tohto tajomstva je jednota v Trojici osôb jediného Boha, Otca i Syna v Duchu Svätom".²⁴³ *Cirkev je jedna svojím zakladateľom:* "Lebo sám vtelený Syn Boží, knieža pokoja, skrze svoj kríž zmieril s Bohom všetkých ľudí, obnoviac jednotu všetkých v jednom ľuďe a v jednom Tele".²⁴⁴ *Cirkev je jedna svojou "dušou":* "Duch Svätý, ktorý prebýva vo veriacich a naplňuje i vedie celú Cirkev, uskutočňuje túto podivnú vospolnosť veriacich a tak úzko spája všetkých v Kristovi, že je základom jednoty Cirkvi".²⁴⁵ Je teda podstatou Cirkvi, že je jedna:

*Aké podivuhodné tajomstvo! Je jeden Pán vesmíru, jedno Slovo vesmíru a tiež jeden Duch Svätý, všade ten istý; je tiež len jedna Panna, ktorá sa stala Matkou a najradšej ju nazývam Cirkev.*²⁴⁶

814 Táto Cirkev, od počiatku jedna, sa predsa len javí ako veľmi rozmanitá, čo spôsobuje jednak rôznorodosť Božích darov a množstvo osôb, ktoré ich dostávajú. V jednote Božieho ľudu sa zhromažďujú rozličné národy a kultúry. Medzi údmi Cirkvi sú rozličné dary, poverenia, podmienky a spôsoby života. "Preto v Cirkevnom spoločenstve právoplatne jestvujú aj partikulárne cirkvi, ktorí majú svoje vlastné tradície".²⁴⁷ Veľké bohatstvo tejto rozmanitosti nie je v protiklade s jednotou Cirkvi. Ale predsa len hriech a ľarcha jeho následkov neprestajne ohrozujú dar jednoty. Preto apoštol musí napomínať, "aby sa zachovala jednota ducha vo zväzku pokoja"(Ef 4,3).

815 Ktoré sú to tie putá jednoty? "Nad všetko toto majte lásku, ktorá je zväzkom dokonalosti "(Kol 3,14). Ale jednotu putujúcej Cirkvi zabezpečujú aj viditeľné zväzky spoločenstva:

-vyznávanie jednej viery, prijatej od apoštolov;

-spoločné slávenie bohoslužby, predovšetkým sviatostí;

-apoštolské nástupníctvo skrze sviatosť Posvätenia kňazstva, ktoré udržiava bratskú svornosť Božej rodiny.²⁴⁸

816 "Táto jediná Kristova Cirkev...ktorú náš Spasiteľ po svojom vzkriesení zveril Petrovi, aby ju viedol, poveriac ho ako aj ostatných apoštolov, aby ju rozširovali a spravovali... Táto Cirkev, ustanovená na tomto svete ako usporiadaná spoločnosť, jestvuje v katolíckej Cirkvi (*subsistit in*), vedenej nástupcom Petrovým a s ním spojenými biskupmi".²⁴⁹

*Dekrét o ekumenizme druhého Vatikánskeho Koncilu vysvetľuje: "Dokonalá plnosť prostriedkov spásy sa dá totiž dosiahnuť jedine pomocou katolíckej Cirkvi Kristovej, ktorá je všeobecným nástrojom spásy. Lebo veríme, že jedine apoštolskému zboru, ktorému stojí na čele Peter, Pán zveril všetky poklady Nového Zákona na budovanie jediného Tela Kristovho na zemi, do ktorého sa majú plne začleniť všetci, čo už nejakým spôsobom patria k Božiemu ľudu".*²⁵⁰

Ranená jednota.

817 Skutočne, "v tejto jednej jedinej Božej Cirkvi vznikli hneď od prvoti niektoré roztržky, ktoré prísne odsudzuje a karhá Apoštol. No v neskorších storočiach skrsli ešte väčšie nezhody a nemalé spoločensvá sa oddelili od plnej vospolnosti s katolíckou Cirkvou, zavše nie bez viny ľudí z jednej i druhej strany".²⁵¹ Roztržky, ktoré rania jednotu Kristovho Tela (rozlišujeme herézu, apostáziu a schizmu)²⁵², nevznikajú bez viny ľudí:

"Kde je hriech, tam je aj mnohosť, rozkol, kacírstvo, spory;

*ale kde sa nachádza čnosť, tam je aj jednota, spojenie, ktoré spôsobuje, že všetci veriaci sú jedno telo a jedna duša".*²⁶³

818 Tí, čo sa dnes narodí v spoločensvách, pochádzajúcich z takýchto roztržiek "a veria v Krista, nemožno obviníť z hriechu rozkolu a katolícka Cirkev ich k sebe vinie s bratskou úctou a láskou... V krste sú ospravedlnení skrz vieru a tým privtlení ku Kristovi a preto právom majú česť nazývať sa kresťanmi a synovia katolíckej Cirkvi ich oprávnené uznávajú za bratov v Pánu".²⁵⁴

819 Okrem toho, "viaceré prvky posväcovania a pravdy"²⁵⁵ jestvujú aj mimo viditeľných hraníc katolíckej Cirkvi: "písané slovo Božie, život v milosti, viera, nádej a láska a iné vnútorné dary Ducha Svätého a viditeľné prvky".²⁵⁶ Kristov Duch využíva tieto Cirkvi a cirkevné spoločensvá ako prostriedky spásy, ktorých účinnosť pochádza z plnosti milosti a pravdy, ktorú Kristus zveril katolíckej Cirkvi. Všetky tieto dobrá pochádzajú od Krista a vedú k Nemu²⁵⁷ a samé od seba volajú ku "katolíckej jednote".²⁵⁸

K jednote.

820 Jednota, "ktorou Kristus obdaroval svoju Cirkev od prvopočiatku a ktorá podľa našej viery neodňateľne zotrúva v katolíckej Cirkvi a dúfame, že sa bude prehlbovať čím ďalej tým viac až do skončenia vekov".²⁵⁹ Kristus dáva neprestajne svojej Cirkvi dar jednoty, ale Cirkev sa musí stále modliť a pracovať na tom, aby udržiavala, posilňovala a zdokonaľovala jednotu, akú si pre ňu prial Kristus. O ňu sám Ježiš prosil v hodine svojho umučenia a neprestáva prosiť svojho Otca o jednotu svojich učeníkov:..."aby všetci boli jedno, ako ty Otče vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet uveril, že si ma ty poslal "(Jn 17,21). Túžba opäť nájsť jednotu všetkých kresťanov je Kristov dar a výzva Ducha Svätého.²⁶⁰

821 *Aby sme na ňu primerane odpovedali vyžadujú sa:*

- *neprestajná obnova Cirkvi vo zvýšenej vernosti svojmu povolaniu. Táto obnova je vzpruhou hnutia k jednote.*²⁶¹

- *obrátene srdca, "aby sme sa čím bezúhonnejšie usilovali žiť podľa Evanjelia"*²⁶², *lebo to je sprenevera údov Kristovho daru, ktorá spôsobuje rozdelenia;*

- *spoločná modlitba, lebo "obrátene srdca a svätosť života, spolu so súkromnými a verejnými modlitbami za jednotu kresťanov treba pokladať za dušu celého ekumenického hnutia a právom to možno nazvať duchovným ekumenizmom"*²⁶³

- *vzájomné bratské poznanie;*

- *ekumenická formácia veriacich, osobitne kňazov;*²⁶⁵

- *dialóg medzi teológmi a stretnutia medzi kresťanmi rozličných Cirkví a spoločností;*²⁶⁶

- *spolupráca medzi kresťanmi v rozličných oblastiach služieb ľuďom.*²⁶⁷

822 "Starosť o obnovenie jednoty sa týka celej Cirkvi, tak veriacich ako aj pastierov".²⁶⁸ Treba si tiež uvedomovať, "že toto sväté predsavzatie, obnoviť jednotu všetkých kresťanov v jednej jedinej Kristovej Cirkvi, presahuje ľudské sily a schopnosti". Preto všetku svoju nádej vkladáme "do Kristovej modlitby za Cirkev, do lásky Otcovej voči nám a do sily Ducha Svätého".²⁶⁹

II. Cirkev je svätá.

823 "Veríme, že Cirkev... je nepominuteľne svätá. Lebo Kristus, Syn Boží, ktorý sa s Ocom a Duchom Svätým zveľbuje ako "jediný Svätý" si zamiloval Cirkev sťa svoju nevestu a seba samého vydal za ňu obeť, aby ju posvätil a pridružil si ju ako svoje Telo a zahrnul ju darmi Ducha Svätého na Božiu Slávu".²⁷⁰ Cirkev je teda "Svätý ľud Boží"²⁷¹ a jej členovia sa nazývajú "svätými".²⁷²

824 Cirkev, keďže je zjednotená s Kristom, On ju posväcuje; skrze Neho a v ňom sa stáva aj *posväcujúcou*. "Celá činnosť Cirkvi...smeruje ako k svojmu cieľu k posväcovaniu ľudí a oslavovaniu Boha".²⁷³ V Cirkvi sa nachádza "dokonalá plnosť prostriedkov spásy".²⁷⁴ V nej "pomocou milosti Božej nadobúdame svätosť".²⁷⁵

825 "Cirkev sa už na tejto zemi vyznačuje opravdivou, i keď ešte nedokonalou svätosťou".²⁷⁶ Vo svojich údoch musí svätosť ešte len získavať: "Obdarení toľkými a takými spasiteľnými prostriedkami všetci v Krista veriaci sú od Pána povolani v každom postavení a stave, a každý svojou cestou na dokonalú svätosť, ako je dokonalý sám Otec nebeský".²⁷⁷

826 Dušou svätosti, ku ktorej sme všetci pozvaní, je *láska*: "Ona usmerňuje všetky prostriedky posväcovania, stvárnjuje ich a privádza k cieľu".²⁷⁸

Pochopila som, že ak má Cirkev telo, zložené z rozličných údov nechýba jej ten najpotrebnejší, ten najvznešenejší; pochopila som, že Cirkev má Srdce a že toto Srdce HORÍ LÁSKOU. Pochopila som, že jedine Láska umožňuje údom Cirkvi konať, že keby Láska vyhasla, apoštoli by už neohlasovali evanjelium, mučeníci by odmietali vylievať krv... Pochopila som, že LÁSKA ZOMKÝNA VŠETKY POVOLANIA, ŽE LÁSKA JE VŠETKO, ŽE ZAHRŇA VŠETKY DOBY A VŠETKY MIESTA... JEDNÝM SLOVOM, JE VEČNÁ !

827 "No Kristus, svätý, nevinný a nepoškvrnený, nepoznal hriech, lež prišiel, aby učinil zadosť jedine za hriechy ľudu, kým Cirkev, ktorá zahrňuje vo svojom lone hriešnikov, svätá a zároveň vždy povinná očisťovať sa, ustavične sa oddáva pokániu a sebaobnove".²⁸⁰ Všetky údy Cirkvi, vrátane jej služobníkov, sa musia uznávať za hriešne.²⁸¹ Vo všetkých je ešte kúkoľ hriechu pomiešaný s dobrým zrnom Evanjelia až do skončenia časov.²⁸² Cirkev teda zhromažďuje hriešnikov, ktorých zasiahla Kristova spása, ale vždy na ceste posväcovania:

*Cirkev je svätá, i keď vo svojom lone zahrňuje hriešnikov, lebo ona sama nemá iný život, iba život milosti: tým, že jej údy žijú z jej života, posväcujú sa; spreneverujú sa jej životu, keď upadajú do hriechov a zmätku, čo zabraňuje vyžarovať jej svätosti. Preto trpí a kajá sa za tie hriechy, z ktorých má moc uzdravovať svoje deti skrze Kristovu Krv a dar Ducha Svätého.*²⁸³

828 Keď Cirkev kanonizuje niektorých veriacich, to znamená, keď slávnostne vyhlasuje, že títo veriaci hrdinsky uskutočňovali čnosti a žili verne podľa Božej milosti, uznáva moc Ducha svätosti, ktorý je v nej a udržiava nádej veriacich, keď im ich dáva za vzor a orodovníkov.²⁸⁴ "Svätci a svätice boli vždy prameňom a počiatkom obnovy v najťažších chvíľach dejín Cirkvi".²⁸⁵ Skutočne, "svätosť je tajným zdrojom a neklamnou mierou jej apoštolskej činnosti a jej misionárskeho rozletu".²⁸⁶

829 "V Preblahoslavenej Panne Cirkev už dosiahla dokonalosť, ktorá je bez poškvrny a bez vrásky. Veriaci sa ešte usilujú vzrastať vo svätosti, bojujúc proti hriechu: preto upierajú svoje oči k Márii"²⁸⁷: v nej je už celá Cirkev svätá.

III. Cirkev je katolícka.

Čo znamená "katolícka"?

830 Slovo "katolícky" znamená "všeobecný" v zmysle "celistvosti" alebo "integrity". Cirkev je katolícka v dvojakom zmysle:

Je katolícka, pretože v nej je prítomný Kristus: "Tam, kde je Kristus, tam je aj katolícka Cirkev".²⁸⁸ V nej existuje plnosť Kristovho Tela, zjednoteného so svojou Hlavou²⁸⁹, čo zahrňuje v sebe, že prijíma od Neho "všetky prostriedky spásy"²⁹⁰ ako ich požadoval: priame a úplné vyznanie viery, integrálny sviatosťný život a ministérium, usporiadané v apoštolskej postupnosti. V tomto základnom význame bola Cirkev katolíckou už v Turíčny deň²⁹¹ a taká bude vždy až do dňa Parúzie.

831 Je katolícka, lebo Kristus ju poveril misijným poslaním k celému ľudskému pokoleniu²⁹²:

*"Medzi nový ľud Boží sú povolani všetci ľudia. Preto tento ľud zostáva vždy jeden jediný a má sa rozšíriť po celom svete na všetky veki, aby sa tak splnila Božia vôľa. Boh totiž stvoril na počiatku jedinú ľudskú prirodzenosť a rozhodol zhromaždiť napokon v jedno všetky svoje roztratené dielky... Tento univerzálny charakter, ktorý je spoločnou ozdobou Božieho ľudu, je dar samého Pána, pomocou ktorého sa katolícka Cirkev účinne a neprestajne usiluje sústrediť celé ľudstvo so všetkými jeho dobrami v Kristovi ako Hlave, v jednote jeho Ducha.*²⁹³

Každá osobitná Cirkev je "katolícka"

832 "Táto Kristova Cirkev skutočne jestvuje vo všetkých zákonitých miestnych zhromaždeniach veriacich, ktoré sa tiež nazývajú v Novom zákone Cirkvami... V nich sa hlásaním Kristovho evanjelia zoskupujú veriaci a slávi sa tajomstvo večere Pánovej... V týchto spoločenstvách, i keď sú neraz maličké a chudobné alebo roztratené, je prítomný Kristus, ktorého mocou sa združuje jedna, svätá, katolícka a apoštolská Cirkev".²⁹⁴

833 Osobitnou Cirkvou, ktorou je diecéza (alebo eparchia) sa rozumie pospolitosť veriacich kresťanov v spoločenstvo viery a sviatostí so svojím biskupom, ordinovaným v apoštolskej následnosti.²⁹⁵ Tieto partikulárne Cirkvi "sú utvorené na obraz všeobecnej Cirkvi, v ktorých a z ktorých pozostáva jedna jediná katolícka Cirkev".²⁹⁶

834 Osobitné Cirkvi sú celkom katolícke skrze spoločenstvo s jednou z nich: s rímskou Cirkvou, "ktorá vedie v láske".²⁹⁷ Lebo s touto Cirkvou, z dôvodu jej najvyvíkajúcejšieho pôvodu, musí sa zhodovať každá Cirkev, to znamená veriaci zovšadiaľ".²⁹⁸ "Skutočne, odvtedy, čo k nám zostúpilo vtelené Slovo, všetky kresťanské Cirkvi zo všetkých strán považovali a považujú Veľkú Cirkev, ktorá je tu (v Ríme) za jedinú bázu a základ, pretože podľa prísľubov samého Spasiteľa, ju brány pekelné nikdy nepremôžu".²⁹⁹

835 *"Všeobecnú Cirkev nesmieme chápať ako nejakú sumu alebo federáciu partikulárnych Cirkví. Ale je to o to viacej Cirkev, všeobecná povolaním aj poslaním, ktorá korení v rozmanitosti kultúrnych, sociálnych a ľudských pôd a v každej časti sveta nadobúda rozmanité vzhľady a formy prejavu".³⁰⁰ Bohatá rôznorodosť cirkevných disciplín, liturgických obradov, teologických a duchovných dedičstiev, ktorými sa vyznačujú miestne Cirkvi "je skvelým dôkazom katolíckosti nerozdelenej Cirkvi", keďže všetko smeruje k jednote.*³⁰¹

Kto patrí ku katolíckej Cirkvi?

836 "K tejto katolíckej jednote Božieho ľudu... sú povolaní všetci ľudia. Majú na nej účasť alebo k nej smerujú rozličným spôsobom tak katolícki veriaci ako aj ostatní kresťania a napokon vo všeobecnosti všetci ľudia, ktorí milosťou Božou majú byť spasení".³⁰²

837 "Do spoločenstva Cirkvi sú v plnej miere včlenení tí, čo majú Ducha Kristovho a prijímajú celé jej zriadenie aj všetky prostriedky spásy, ktorými disponuje a sú v jej viditeľnom ústrojenstve spojení s Kristom ktorý ju spravuje prostredníctvom rímskeho pápeža a biskupov... Ale sa nespasí, kto je síce privtelený k Cirkvi, no nezotrvá v láske: lebo ten zostáva v Cirkvi iba "telom" a nie "srdcom".³⁰³

838 "Cirkev sa z viacerých dôvodov cíti spojená aj s tými pokrstenými, čo sa síce honosia kresťanským menom, ale nevyznávajú neporušenú vieru, alebo nezachovávajú jednotu spoločenstva pod Petrovým nástupcom".³⁰⁴ "Tí, čo veria v Krista a boli riadne pokrstení, sú v istej, hoci nedokonalej vospolnosti s katolíckou Cirkvou".³⁰⁵ S *ortodoxnými Cirkvami* je toto spoločenstvo také hlboké, "že mu len veľmi málo chýba, aby dosiahlo plnosť, ktorá bude oprávňovať spoločné slávenie Pánovej Eucharistie".³⁰⁶

Cirkev a nekresťania

839 "Napokon i tí, čo ešte neprijali evanjelium, prislúchajú Božiemu ľudu rozličným spôsobom"³⁰⁷:

Vzťah Cirkvi k židovskému národu. Cirkev, Boží Ľud v Novej Zmluve, skúmajúc svoje vlastné tajomstvo, objavuje svoj vzťah so židovským národom³⁰⁸, "ktorému sa Boh prihovril ako prvému"³⁰⁹. Na rozdiel od iných nekresťanských náboženstiev je židovská viera už odpoveďou na Božie zjavenie v Starej Zmluve. "Izraeliti majú adoptívne synovstvo, slávu, zmluvy, zákonodarstvo, bohoslužbu, prislúbenia. Ich sú praotcovia, z nich podľa tela pochádza Kristus" (Rim 9,4-5), lebo "Božie dary a povolanie sú neodvolateľné"(Rim, 11,29).

840 Ostatne, keď sa zameriame na budúcnosť, Boží Ľud Starej Zmluvy a Nový Ľud Boží smerujú k rovnakému cieľu: k očakávaniu príchodu (alebo návratu) Mesiáša. Lenže na jednej strane je to čakanie na návrat Mesiáša, mŕtveho a vzkrieseného, ktorý sa dal spoznať ako Pán a Boží Syn, na druhej príchodu Mesiáša, ktorého črty zostávajú zahalené, na konci časov, očakávanie, ktoré sprevádza dráma nevedomosti alebo neuznania Ježiša Krista.

841 *Vzťahy Cirkvi k moslimom.* "Spasiteľný plán zahrňuje aj tých, čo uznávajú Stvoriteľa a medzi nimi predovšetkým moslimov, čo tvrdia, že sa pridávajú Abrahámovej viery a spolu s nami sa klaňajú jedinému a milosrdnému Bohu, ktorý bude súdiť ľudí v posledný deň".³¹⁰

842 *Puto Cirkvi s nekresťanskými náboženstvami,* je putom spoločného počiatku a konca ľudského pokolenia:

Skutočne, všetky národy tvoria jedno spoločenstvo; majú jeden pôvod, lebo Boh dal prebývať celému ľudskému rodu na povrchu zeme; majú tiež jeden posledný cieľ, Boha, ktorého prozreteľnosť, svedectvá dobroty a plány spásy sa rozprestierajú na všetkých, až kým nebudú vyvolení zhromaždení vo svätom meste".³¹¹

843 Cirkev uznáva v iných náboženstvách hľadanie, "ešte v tieňoch a obrazoch", neznámeho ale blízkeho Boha, lebo to On dáva všetkým život, dych a všetko a chce všetkých ľudí spasiť. Takto Cirkev považuje všetko dobré a pravdivé, čo sa môže nachádzať v náboženstvách, "za prípravu cesty k evanjeliu a za dar Toho, ktorý osvecuje každého človeka, aby mal život".³¹²

844 Ale vo svojich náboženských postojoch ľudia prejavujú aj svoje hranice a omyly, ktoré v nich znetvorujú Boží obraz:

Lenže ľudia, oklamaní zlým duchom, sa neraz vo svojom mudrovaní pomiatli a pravdu Božiu zamenili za blud, slúžiac stvoreným veciam viac, než Stvoriteľovi; alebo žijú a zomierajú na tomto svete bez Boha a tak sa vystavujú krajnému zúfalstvu.³¹³

"Mimo Cirkvi niet spásy"

846 Ako sa má rozumieť toto tvrdenie, ktoré cirkevní Otcovia radi opakovali? Ak sa formuluje pozitívne, znamená, že všetka spása pochádza od Krista-Hlavy skrze Cirkev, ktorá je Jeho Telom:

Opierajúc sa o sväté Písmo a podanie, tento svätý koncil učí, že táto putujúca Cirkev je potrebná na spasenie. Jedine Kristus je totiž Prostredníkom a Cestou ku spásu; a

*On sa nám stáva prítomným vo svojom Tele, to jest v Cirkvi. On sám výslovne prizvukoval nutnosť viery a krstu a zároveň potvrdil nevyhnutnosť Cirkvi, do ktorej ľudia vstupujú Krstom akoby bránou. Preto by sa nemohli spasit' ľudia, čo by nechceli vstúpiť do katolíckej Cirkvi alebo by v nej nechceli vytrvať napriek tomu, že dobre vedia, že ju založil Ježiš Kristus ako potrebnú.*³¹⁷

847 Toto potvrdenie nemá na mysli tých, ktorí bez vlastnej viny nepoznajú Krista a Jeho Cirkev:

*Tí, čo bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo Evanjelium a Jeho Cirkev, ale hľadajú Boha úprimným srdcom a usilujú sa pod účinkom milosti plniť Jeho vôľu, ktorú poznávajú z hlasu svedomia, môžu dosiahnuť večnú spásu.*³¹⁸

848 "I keď teda Boh môže priviesť ľudí, čo bez vlastnej viny nepoznajú evanjelium, k viere, "bez ktorej nie je možné ľúbiť sa Bohu"³¹⁹, cestami jedine jemu známymi, predsa Cirkev má povinnosť a zároveň aj sväté právo hlásať evanjelium"³²⁰ všetkým ľuďom.

Poslanie - požiadavka katolicity Cirkvi

849 *Misionársky mandát.* "Cirkev, poslaná od Boha K NÁRODOM, aby bola všeobecnou sviatosťou spásy, vedená najhlbšími požiadavkami svojej katolíckosti a poslušná príkazu svojho Zakladateľa, usiluje sa zvestovať evanjelium všetkým ľuďom".³²¹ "Chod'te teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta"(Mt 28,19-20).

850 *Počiatok a cieľ misie.* Misijný mandát Pána má svoj posledný zdroj vo večnej láske Najsvätejšej Trojice: "Putujúca Cirkev je svojou podstatou misionárska, keďže podľa rozhodnutia Boha Otca má svoj pôvod v poslaní Syna a v zoslaní Ducha Svätého".³²² A posledným cieľom misie nie je nič iné, ako umožniť ľuďom účasť na spoločenstve, ktoré je medzi Otcom a Synom v ich Duchu lásky.³²³

851 *Motív misie.* Cirkev vo všetkých dobách čerpala záväznosť a silu svojho misijného rozmachu v Láске Boha voči všetkým ľuďom: "Lebo nás ženie Kristova láska".³²⁴ (2 Kor 5,14) Skutočne, "Boh chce, aby všetci ľudia boli spasení a poznali pravdu"(1 Tim 2,4). Boh si praje spásu všetkým skrze poznanie pravdy. Spása je v pravde. Tí, čo poslúchajú hnutia Ducha pravdy, už sú na ceste spásy; ale Cirkev, ktorej bola zverená táto pravda, musí vychádzať v ústrety ich túžbe a prinášať im ju. Preto verí vo všeobecný plán spásy, že sama musí byť misionárkou.

852 *Cesty misie.* "Duch Svätý je protagonistom každého cirkevného poslania".³²⁵ On privádza Cirkev na misijné cesty. "Cirkev" týmto poslaním pokračuje a rozvíja v priebehu dejín poslanie samého Krista, poslaného hlásať evanjelium chudobným; má sa uberať tou istou cestou, ktorou išiel sám Kristus, totiž cestou chudoby, poslušnosti, služby a sebaobetovania až na smrť, ktorú on víťazne prekonal svojím Vzkriesením".³²⁶ Takto sa "krv mučeníkov stáva semenom kresťanov".³²⁷

853 *Ale na svojom putovaní získava tiež skúsenosť, "ako ďaleko je posolstvo, ktoré hlása, od ľudskej krehkosti tých, ktorým je zverené Evanjelium".*³²⁸ *Len keď bude Boží ľud napredovať po ceste "pokánia a sebaobnovy"*³²⁹ *a cez "úzku bránu Kríža"*³³⁰, *môže rozšíriť Kristovo kráľovstvo.*³³¹ *A skutočne, "tak ako Kristus uskutočnil dielo vykúpenia v chudobe a prenasledovaní, aj Cirkev je povoláná kráčať po tej istej ceste, aby sprostredkovala ľuďom ovocie spasenia".*³³²

854 Z poslania Cirkvi vyplýva, že "kráča spolu s celým ľudstvom a prežíva vedno so svetom ten istý pozemský údel. Je akoby kvasom a dušou ľudskej spoločnosti, ktorá sa má v Kristovi obnoviť a pretvoriť na rodinu Božiu.³³³ Misionárske úsilie vyžaduje teda trpezlivosť. Začína sa ohlasovaním Evanjelia národom a skupinám, ktoré ešte neveria v Krista³³⁴; pokračuje zriadením kresťanských komunit, ktoré sú "znamením prítomnosti Božej vo svete"³³⁵ a zakladaním miestnych Cirkví³³⁶; začína sa proces inkulturácie, Evanjelium sa vteľuje do kultúr národov³³⁷; nie je ušetrené ani skúseností porážok. "Čo sa týka ľudí, skupín a národov, pôsobí na ne a preniká k nim iba postupne, začleňujúc ich takto do katolíckej plnosti".³³⁸

855 Poslanie Cirkvi vyvoláva snahu o zjednotenie kresťanov.³³⁹ Skutočne, "rozdelenosť kresťanov prekáža Cirkvi uskutočniť jej vlastnú plnosť katolicity u tých synov, čo sú k nej síce pridružení Krstom, ale sú oddelení od jej plného spoločenstva. Ba i samej Cirkvi je takto ťažšie prejaviť plnosť katolíckosti z každého hľadiska v konkrétnom živote".³⁴⁰

856 Misionárska úloha zahrňuje aj úctivý dialóg s tými, ktorí ešte neprijímajú Evanjelium.³⁴¹ Veriaci môžu mať sami úžitok z takého dialógu, keď sa naučia lepšie spoznávať "všetko pravdivé a nadprirodzené, čo sa už nachádza akoby skrytou prítomnosťou Božou medzi pohanmi".³⁴² Ak ohlasujú Dobrú Zvesť tým, ktorí ju nepoznajú, je to preto, aby upevnili, doplnili a vyzdvihli pravdu a dobro, ktoré Boh rozosiľ medzi ľuďmi a národy, aby ich očistil od omylu a zla "na slávu Božiu, na zahanbenie zlého ducha a na šťastie človeka".³⁴³

Cirkev je apoštolská

857 Cirkev je apoštolská, lebo sa zakladá na apoštoloch a to v trojakom zmysle:

- bola a je vystavaná "na základe apoštolov"(Ef 2,20)³⁴⁴, ktorých si vyvolil za svedkov a poveril poslaním sám Kristus;³⁴⁵

- s pomocou Ducha Svätého, ktorý v nej prebýva, uchováva a prenáša učenie³⁴⁶, zverený poklad, sväté slová, ktoré počula od apoštolov;³⁴⁷

- neprestajne sa dáva poučovať, posväcovať a riadiť od apoštolov až do Kristovho návratu prostredníctvom ich nástupcov, poverených pastierskym úradom: kolégiom biskupov "napomáhaných kňazmi v jednote s nástupcom Petrovým a najvyšším Pastierom Cirkvi".³⁴⁸

*Večný Otče, ty neopúšťaš svoje stádo, ale chrániš ho skrze svojich blahoslavených apoštolov svojou neprestajnou ochranou. Spravuješ ho skrze tých istých pastierov, ktorí dnes pokračujú v diele Tvoho Syna.*³⁴⁹

Poslanie apoštolov

858 Ježiš je Vyslancom Otca. Keď sa ujímal svojho úradu, "povolal k sebe tých, ktorých sám chcel... Vtedy ustanovil Dvanástich, aby boli s ním a aby ich posielal kázat"(Mk 3,13-14). Od toho času budú "vyslancami" (to je význam gréckeho slova *apostoloi*). V nich pokračuje jeho vlastné poslanie: "Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás" (Jn 20,21).³⁵⁰ Ich služba je teda pokračovaním Jeho vlastného poslania: "Kto vás prijíma, mňa prijíma", hovorí Dvanástim (Mt 10,40).³⁵¹

859 Ježiš ich zjednocuje vo svojom poslaní, ktoré prijal od Otca: ako "Syn nemôže nič robiť sám od seba" (Jn 5,19,30), ale dostáva všetko od Otca, ktorý Ho poslal, tak

aj tí, ktorých posielal Ježiš, nemôžu nič bez Neho³⁵², od ktorého prijímajú misijný mandát i moc plniť ho. Kristovi apoštoli teda vedia, že ich kvalifikoval Boh za "služobníkov Novej Zmluvy" (2 Kor 3,6), za "Božích služobníkov" (2 Kor 6,4) za "Kristových vyslancov" (2 Kor 5,20), za "Kristových služobníkov a správcov Božích tajomstiev" (1 Kor 4,1).

860 V poverení apoštolov je neprenosný aspekt: byť vyvolenými svedkami Pánovho Zmŕtvychvstania a základmi Cirkvi. Ale v ich poslaní je aj trvalý aspekt. Kristus im sľúbil, že *zostane s nimi* až do skončenia sveta.³⁵³ "Božské poslanie, ktorým Kristus poveril apoštolov, bude trvať až do skončenia vekov, keďže Evanjelium, ktoré majú hlásať, je pre Cirkev v každom čase základom všetkého života. Preto sa apoštoli postarali o ustanovenie svojich nástupcov".³⁵⁴

Biskupi, nástupcovia apoštolov

861 "Aby im zverené poslanie pokračovalo aj po ich smrti, zanechali svojim bezprostredným spolupracovníkom akoby závetom úlohu pokračovať v diele, ktoré oni započali a upevňovať ho, porúčajúc im bedliť nad celým stádom, nad ktorým ich Duch Svätý ustanovil za dozorcov, aby pásli Cirkev Božiu. Ustanovili teda týchto mužov a potom im uložili, aby po ich smrti preberali ich službu iní osvedčení mužovia".³⁵⁵

862 "Ako má stále trvanie úrad, ktorým Pán poveril osobitne Petra, prvého z apoštolov a ktorý sa má prenášať na jeho nástupcov, tak isto trvá aj úrad apoštolov viest' Cirkev, ktorý má natrvalo vykonávať posvätný biskupský stav". Preto Cirkev učí, "že biskupi sú z Božieho ustanovenia nástupcami apoštolov, ako pastieri Cirkvi, ktorých kto počúva, počúva Krista a kto nimi pohŕda, pohŕda Kristom, ako aj tým, kto Krista poslal".³⁵⁶

Apoštolát

863 Celá Cirkev je apoštolská, nakoľko zostáva cez nástupcov sv. Petra a apoštolov v spoločenstve viery a života so svojim počiatkom. Celá Cirkev je apoštolská, keďže "je poslaná" do celého sveta; všetky údy Cirkvi, i keď rozličným spôsobom, majú podiel na tomto poslaní. "Kresťanské povolanie je svojou povahou aj povolaním na apoštolát". "Apoštolátom" sa nazýva "každá činnosť mystického Tela", ktorého cieľom je "rozšíriť Kristovo kráľovstvo po celej zemi".³⁵⁷

864 "Keďže zdrojom a prvopočiatkom všetkého apoštolátu Cirkvi je Kristus, ktorého poslal Otec", je zrejmé, že plodnosť apoštolátu, tak ordinovaných služobníkov ako aj laikov, závisí od ich životného spojenia s Kristom.³⁵⁸ Podľa povolaní, výziev doby, rozličných darov Ducha Svätého aj apoštolát nadobúda najrozličnejšie podoby. Ale vždy je to láska, čerpaná hlavne v Eucharistii, "ktorá je akoby dušou všetkého apoštolátu".³⁵⁹

865 Cirkev je *jedna, svätá, katolícka a apoštolská*, vo svojej najhlbšej a poslednej podstate, pretože v nej už jestvuje a na konci časov sa zavŕši "Kráľovstvo nebeské", "Božie Kráľovstvo"³⁶⁰, ktoré prišlo v osobe Krista a tajomne narastá v srdci tých, čo sú do neho včlenené, až do jeho plného eschatologického zjavenia. Teda *všetci* ľudia, ktorých vykúpil, ktorí sa v Ňom stali "svätými a nepoškvrnenými pred Jeho tvárou v láske" (Ef 1,4) budú zhromaždení ako *jeden* Boží ľud. "Baránkova manželka" (Zjv 21,9), "sväté mesto, ktoré zostupuje z neba od Boha, ožiarené Božou slávou" (Zjv 21,10-

11); a hradby mesta, ktoré majú dvanásť základných kameňov a na nich dvanásť mien dvanástich Baránkových apoštolov" (Zjv 21, 14).

ZHRNUTIE

866 *Cirkev je jedna: má jedného Pána, vyznáva jedinú vieru, rodí sa z jedného Krstu, tvorí iba jedno telo, ktoré oživuje Duch svätý, povolaná k jednej nádeji³⁶¹, na konci ktorej budú prekonané všetky rozdelenia.*

867 *Cirkev je svätá: jej pôvodcom je najsvätejší Boh; Kristus, jej Snúbenec sa obetoval, aby ju posvätil; oživuje ju Duch svätosti. I keď ešte zahrňa hriešnikov, ona je "bezhriešna, vytvorená z hriešnikov". Jej svätosť žiari vo svätcoch; v Márii je už celá svätá.*

868 *Cirkev je katolícka: ohlasuje celú vieru; obsahuje v sebe a spravuje plnosť prostriedkov spásy; je poslaná ku všetkým národom; obracia sa ku všetkým ľuďom; objíma všetky doby; "je svojou podstatou misionárska".³⁶²*

869 *Cirkev je apoštolská: je vystavaná na trvanlivých základoch: "na dvanástich Baránkových apoštoloch" (Zjv 21,14); je nepremožiteľná³⁶³; je neomylné zachovávaná v pravde: riadi ju Kristus prostredníctvom Petra a ostatných apoštolov, ktorí sú prítomní v ich nástupcoch v pápežovi a v kolégiu biskupov.*

870 *"Jediná Cirkev Kristova, ktorú vo Vyznaní viery verejne vyznávame ako jednu, svätú, katolícku a apoštolskú...jestvuje v katolíckej Cirkvi, vedenej nástupcom Petrovým a s ním spojenými biskupmi, hoci aj mimo jej zväzku sa nachádzajú viaceré prvky posväcovania a pravdy".³⁶⁴*

Odsek 4. Kristovi veriaci

Hierarchia, laici, rehoľníci

871 *"Kristovi veriaci sú tí, ktorí sú krstom privtelení ku Kristovi a sú ustanovení ako Boží ľud a preto majú účasť, každý svojím spôsobom, na kňazskej, prorockej a kráľovskej funkcii Krista, sú pozvaní, každý podľa vlastného postavenia, vykonávať poslanie, ktoré Boh zveril Cirkvi, aby ho plnila vo svete".³⁶⁵*

872 *"Medzi Kristovými veriacimi z dôvodu ich znovuzrodenia v Kristovi, jestvuje, pokiaľ ide o dôstojnosť a pôsobenie, skutočná rovnosť, zásluhou ktorej všetci spolupracujú na budovaní Kristovho Tela, podľa postavenia a funkcie každého jedného".³⁶⁶*

873 *Ba aj rozdiely, ktoré Pán chcel uložiť medzi údy svojho Tela, slúžia jeho jednote a poslaniu. Lebo "v Cirkvi je rozdielnosť služieb, ale jednota poslania. Kristus zveril apoštolom a ich nástupcom povinnosť učiť, posväcovať a riadiť v jeho mene a jeho mocou. Ale i laici majú svoj podiel na poslaní všetkého Božieho ľudu v Cirkvi a vo svete, pretože sú účastní na kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade Kristovom".³⁶⁷ Nakoniec sú "veriaci, ktorí patria k jednej i druhej kategórii (hierarchii i laikom) a vyznávaním evanjeliových rád... sa zasvätili Bohu a prispievajú k spásnemu poslaniu Cirkvi svojím vlastným spôsobom".³⁶⁸*

I. Hierarchické zloženie Cirkvi

Prečo cirkevná služba?

874 Sám Kristus je prameňom služby v Cirkvi. Ustanovil ju a obdaroval ju autoritou i poslaním, dal jej smer i cieľ:

*"Kristus Pán ustanovil vo svojej Cirkvi na vedenie a stály vzrast Božieho ľudu rozličné služby, určené pre dobro celého Tela. Lebo vysluhovateli, ktorí majú posvätnú moc, slúžia svojim bratom, aby všetci, čo patria medzi Boží ľud... boli spasení".*³⁶⁹

875 "Ale ako budú vzývať Toho, v ktorého neuverili? A ako uveria v toho, o ktorom nepočuli? A ako počujú bez kazateľa?" (Rim 10,14-15). Nikto, ani jednotlivец, ani spoločenstvo si nemôže samé zvestovať Evanjelium. "Viera je z hlásania" (Rim 10,17). Nikto si nemôže sám udeliť mandát a poslanie hlásať Evanjelium. Ten, koho pošle Pán, nehovorí a nekoná vlastnou autoritou, ale mocou Kristovho úradu; nie ako člen spoločenstva, ale prihovára sa mu v mene Krista. Nikto si nemôže sám udeliť milosť, tá sa musí darovať a ponúknuť. To predpokladá vysluhovateľov milosti, splnomonených a habilitovaných od Krista. Od neho dostávajú poslanie a oprávnenie ("svätú moc") konať *in persona Christi Capitis*. Táto služba, v ktorej vyslanci Krista konajú a z Božieho daru dávajú to, čo nemôžu robiť a dávať sami od seba, sa v cirkevnej tradícii nazýva "sviatosťou". Cirkevný úrad sa udeľuje osobitnou sviatosťou.

876 *Povaha služby* sa vnútorne viaže na cirkevný úrad. A skutočne, keďže služobníci sú úplne závislí na Kristovi, sú naozaj "Kristovými otrokmi"³⁷⁰ podľa vzoru Krista, ktorý slobodne vzal za nás "prirodzenosť otroka" (Flp 2,7 - slov.preklad "sluhu"). Pretože slovo a milosť, ktoré vysluhujú, nie sú ich, ale Kristove, ktorý im ich zveril pre druhých, stávajú sa slobodne služobníkmi (otrokmi?) všetkých.³⁷¹

877 Podobne vyplýva aj zo sviatostnej povahy cirkevného úradu, aby mal *charakter kolégia*. Skutočne, od začiatku svojej služby Pán Ježiš ustanovil Dvanástich, "zárodok nového Izraela a zároveň počiatok posvätnéj hierarchie".³⁷² Spoločne boli vyvolení a spolu boli aj poslaní a ich bratská láska bude v službe bratského spoločenstva všetkých veriacich. Bude akoby odrazom a svedectvom spoločenstva Božských osôb.³⁷³ Z toho dôvodu každý biskup vykonáva svoj úrad v lone biskupského kolégia, v spoločenstve s rímskym biskupom, nástupcom svätého Petra a hlavou kolégia; kňazi vykonávajú svoju službu v lone diecézneho kňazstva, pod vedením svojho biskupa.

878 Nakoniec, zo sviatostnej povahy cirkevného úradu vyplýva, aby mal *osobný charakter*. I keď služobníci Krista konajú v spoločenstve, konajú vždy aj osobne. Každý je pozvaný osobne: "Pod' za mnou" (Jn 21,22)³⁷⁴, aby bol osobným svedkom v spoločnom poslaní a bol osobne zodpovedný Tomu, kto ho poveril poslaním, konajúc "osobne" a pre osoby: "Ja ťa krstím v mene Otca..."; Ja ti odpúšťam..."

879 Sviatosťný úrad v Cirkvi je teda zároveň službou v zbore i osobnou, vykonávanou v Kristovom mene. To vyplýva zo zväzku medzi biskupským kolégiom a jeho hlavou, nástupcom sv. Petra, aj zo vzťahu medzi dušpastierskou zodpovednosťou biskupa voči jeho osobitnej Cirkvi a spoločnou starostlivosťou zboru biskupov o všeobecnú Cirkev.

Zbor biskupov a jeho hlava, pápež

880 Tým, že Kristus povolal Dvanástich, "ustanovil ich ako zbor, čiže ustálené zoskupenie, ktorému postavil na čelo Petra, vyvoleného spomedzi nich".³⁷⁵ "Ako z ustanovenia Pánovho svätý Peter a ostatní apoštolí tvoria jediný apoštolský zbor, rovnakým spôsobom sú medzi sebou spojení rímsky pápež, nástupca Petrov a biskupi, nástupcovia apoštolov".³⁷⁶

881 Jediné Šimona, ktorému dal meno Peter, urobil Pán základným kameňom svojej Cirkvi. Odovzdal mu kľúče³⁷⁷; ustanovil ho za pastiera svojho stáda³⁷⁸. "Ale je isté, že moc zväzovať a rozväzovať, ktorú dostal Peter, bola udelená aj apoštolskému zboru, spojenému so svojou hlavou".³⁷⁹ Toto pastierske poverenie Petra ako aj iných apoštolov patrí k základom Cirkvi. Pokračuje sa v ňom prostredníctvom biskupov pod primátom pápeža.

882 *Pápež*, rímsky biskup a nástupca sv. Petra, "je stálym a viditeľným princípom a základom jednoty tak biskupov, ako aj množstva veriacich".³⁸⁰ Skutočne, "rímsky pápež má totiž mocou svojho úradu námestníka Kristovho a Pastiera celej Cirkvi plnú, najvyššiu a všeobecnú právomoc nad Cirkvou, ktorú môže vždy slobodne vykonávať".³⁸¹

883 *Kolégium biskupov, čiže biskupský zbor* nemá však moc, ak sa nechápe spolu so svojou Hlavou, rímskym pápežom". Ale s ním je toto kolégium tiež "nositeľom najvyššej a plnej moci nad celou Cirkvou; túto moc však môže vykonávať iba so súhlasom rímskeho pápeža".³⁸²

884 "Biskupské kolégium vykonáva svoju zvrchovanú moc nad celou Cirkvou slávnostným spôsobom na všeobecnom cirkevnom sneme".³⁸³ "Cirkevný snem nemôže byť nikdy všeobecný, ak ho ako taký nepotvrdil, alebo aspoň neprijal Petrov nástupca".³⁸⁴

885 "Tento zbor, nakoľko sa skladá z mnohých, predstavuje rozmanitosť a všeobecnosť ľudu Božieho; nakoľko je však zhromaždený pod jednou hlavou, prejavuje jednotu Kristovho stáda".³⁸⁵

886 *Biskupi* sú zas viditeľným princípom a základom jednoty vo svojich miestnych cirkvách".³⁸⁶ V tejto funkcii "vykonávajú svoju pastorálnu právomoc nad tou čiastkou Božieho ľudu, ktorá im je zverená"³⁸⁷, s pomocou kňazov a diakonov. Ale nakoľko sú údmi biskupského kolégia, každý z nich je povinný starať sa o všetky Cirkvi³⁸⁸, čo plnia predovšetkým tým, že "dobře spravujú svoju Cirkev ako časť všeobecnej Cirkvi, čím účinne prispievajú k dobru celého tajomného Tela, ktoré je zároveň aj telom cirkví".³⁸⁹ Táto starostlivosť sa vzťahuje predovšetkým na chudobných³⁹⁰, na prenasledovaných pre vieru ako aj na misionárov, ktorí pracujú po celej zemi.

887 Susediace miestne cirkvi s rovnakou kultúrou vytvárajú cirkevné provincie alebo ešte rozsiahlejšie celky, ktoré sa nazývajú patriarcháty alebo oblasti.³⁹¹ Biskupi takýchto celkov sa môžu schádzať na provinciálnych synodách alebo snemoch. "Podobne aj biskupské konferencie môžu dnes prispieť mnohorakým a čínorodým spôsobom k tomu, aby pocit kolegiálnosti našiel konkrétne uplatnenie."³⁹²

Poverenie učiť

888 Biskupi s kňazmi, svojimi spolupracovníkmi "majú ako prvú povinnosť zvestovať všetkým Božiu blahozvesť"³⁹³ podľa Pánovho príkazu³⁹⁴. Oni sú "vierzvestmi, ktorí privádzajú ku Kristovi nových učeníkov, sú aj hodnovernými učiteľmi "apoštolskej viery", obdarenými Kristovou autoritou".³⁹⁵

889 Aby Kristu udržal Cirkev v čistote viery, ako jej ju odovzdali apoštoli, On, večná Pravda, jej chce zveriť účasť na vlastnej neomylnosti. "Nadprirodzeným citom pre vieru" sa Boží ľud nechvejne pridáva viery" pod vedením živého učiteľského úradu Cirkvi.³⁹⁶

890 Poslanie učiteľského úradu sa viaže na konečnú povahu zmluvy, ktorú boh uzavrel v Kristovi so svojím ľudom, musí ho chrániť pred poblúdeniami a slabosťami, zaručovať mu objektívnu možnosť vyznávať bez omylu pravú vieru. Pastoračná povinnosť učiteľského úradu ho zaväzuje, aby bdel nad tým, žeby Boží ľud zotrval v pravde, ktorá oslobodzuje. Aby pastieri mohli plniť túto službu, Kristus ich obdaroval charizmou neomylnosti vo veciach viery a mravov. Vykonávanie tejto charizmy môže nadobudnúť viacero spôsobov:

891 "Tejto neomylnosti sa mocou svojho úradu teší rímsky pápež, hlava biskupského zboru, keď ako najvyšší pastier a učiteľ všetkých veriacich v Krista, utvrdzujúci vo viere svojich bratov, s definitívnou platnosťou vyhlasuje náuku, týkajúcu sa viery alebo mravov... Neomylnosť, prisľúbenú Cirkvi, má aj biskupský zbor, keď vykonáva najvyšší učiteľský úrad spolu s nástupcom Petrovým", najmä na všeobecnom cirkevnom sneme³⁹⁷. Keď teda Cirkev, mocou svojho zvrchovaného učiteľského úradu, "predkladá niečo veriť ako od Boha zjavené"³⁹⁸, a ako Kristovo učenie "také výroky sa majú prijímať úprimne v poslušnosti viery"³⁹⁹. "Táto neomylnosť... sa rozprestiera na celý depozit Božieho zjavenia".⁴⁰⁰

892 Božia pomoc sa tiež dostáva nástupcom apoštolov, keď učia spoločne s Petrovým nástupcom a osobitným spôsobom rímskemu biskupovi, pastierovi celej Cirkvi, aj keď nevyhlasujú neomylnú definíciu a nevyslovujú sa "definitívne záväzným spôsobom", ale pri vykonávaní riadneho učiteľského úradu predkladajú učenie, ktoré vedie k lepšiemu chápaniu Zjavenia vo veciach viery a mravov. Takémuto bežnému vyučovaniu veriaci majú "prejavovať nábožnú ochotu mysle"⁴⁰¹, ktorá pokračuje v súhlase viery, i keď sa od neho líši.

Poverenie posväcovať

893 Biskup je tiež povereným "správcom milosti najvyššieho kňazstva"⁴⁰², zvlášť v Eucharistii, ktorú on sám obetuje alebo dáva obetovať "kňazom, svojim spolupracovníkom. Lebo Eucharistia je stredobodom života osobitnej cirkvi. Biskup a kňazi posväcujú Cirkev svojou modlitbou a prácou, vysluhovaním slova a sviatostí. Posväcujú ju svojím príkladom, "nie ako páni nad dedičným podielom, ale ako vzor stáda" (1 Pt 5,3), aby tak "spolu so sebe zvereným stádom dosiahli večný život".⁴⁰³

Poverenie spravovať

894 "Biskupi spravujú sebe zverené miestne cirkvi ako Kristovi námestníci a splnomocnenci radami, pokynmi, príkladom, ale aj autoritou a posvätnou mocou"⁴⁰⁴, ktorú však musia používať, aby povzbudzovali v duchu služby podľa príkladu svojho Učiteľa.⁴⁰⁵

895 "Táto právomoc, ktorú vykonávajú osobne v Kristovom mene, je vlastná, riadna a bezprostredná, i keď jej uplatňovanie podlieha v konečnej inštancii najvyššej cirkevnej vrchnosti".⁴⁰⁶ Biskupov neslobodno považovať akoby za pápežových vikárov, ktorého riadna a bezprostredná právomoc nad celou Cirkvou neokliesňuje ich právomoc, ale naopak, posilňuje ju a bráni. Len sa musí vykonávať v spoločenstve s celou Cirkvou pod vedením pápeža.

896 Dobrý Pastier nech je vzorom a "formou" pastoračného poverenia biskupa. Uvedomujúc si svoje slabosti, "môže mať súcit s tými, čo sú nevedomí a blúdia. Nech sa nezdráha vypočuť svojich podriadených, o ktorých sa stará ako o vlastné deti... Veriaci sa zas majú vinúť k biskupovi ako cirkev k Ježišovi Kristovi a ako Ježiš Kristus k svojmu Otcovi".⁴⁰⁷

*Nasledujte všetci biskupa ako Ježiš Kristus (nasleduje) svojho Otca a kňazi ako apoštoli; a diakoni, ctite ich ako Boží zákon. Nech nikto nerobí mimo biskupa nič, čo sa týka Cirkvi.*⁴⁰⁸

II. Veriaci laici

897 "Pod menom laici sa tu rozumejú všetci veriaci, okrem členov duchovenstva a Cirkvou schváleného duchovného stavu; teda veriaci, ktorí boli krstom privtelení ku Kristovi a stali sa ľuďom Božím, majú svojím spôsobom účasť na kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade Kristovom a tak majú svoj podiel na poslaní všetkého kresťanského ľudu v Cirkvi a vo svete".⁴⁰⁹

Povolanie laikov

898 "Vlastným povolaním laikov je hľadať Kráľovstvo Božie tým, že sa zaoberajú časnými záležitosťami a usporadujú ich podľa Boha... Je teda ich osobitnou úlohou postaviť všetky časné veci, s ktorými sú úzko späté, do takého svetla a usporadúvať ich takým spôsobom, aby sa vždy diali a zveľaďovali podľa Krista a boli na chválu Stvoriteľa a Vykupiteľa".⁴¹⁰

899 Iniciatíva kresťanských laikov sa vyžaduje, keď je potrebné odhaliť a nájsť prostriedky, ako preniknúť sociálne, politické a ekonomické skutočnosti, požiadavky učenia a kresťanského života. Táto iniciatíva je normálnym prvkom života Cirkvi:

*Veriaci laici sa nachádzajú na najprednejšej línii života Cirkvi; prostredníctvom nich je Cirkev životným princípom spoločnosti. Preto hlavne oni musia mať vždy jasnejšie povedomie, že nielen patria Cirkvi, ale že oni sú Cirkvou, to znamená spoločenstvom veriacich na zemi pod vedením spoločnej Hlavy, pápeža a biskupov, zjednotených s ním. Oni sú Cirkev.*⁴¹¹

900 Ako všetci veriaci, aj oni majú prostredníctvom Krstu a Birmovania poverenie apoštolátu, aj na nich dolieha táto povinnosť a tešia sa právu, či už individuálne alebo v združeniach, pracovať na tom, aby Božie poslanie spásy spoznali a prijali všetci ľudia na celej zemi; táto povinnosť je o to naliehavejšia, ak ľudia môžu počuť Evanjelium a spoznať Krista jedine skrze nich. V cirkevných spoločenstvách je ich činnosť taká potrebná, že bez nej by apoštolát pastierov väčšinou nemohol dosiahnuť svoj plný úspech.⁴¹²

Účasť laikov na Kristovom kňazskom poslaní

901 "Laici, keďže sú zasvätení Kristovi a pomazaní od Ducha Svätého, sú podivne povolani a pripravení, aby prinášali čoraz hojnejšie duchovné ovocie. Veď všetky ich skutky, modlitby a apoštolské podujatia, manželský a rodinný život, každodenné práce, duchovné a fyzické zotavenie, ak sa konajú podľa Ducha, ba aj životné ťažkosti, ak sa trpezlivo znášajú, stávajú sa "duchovnými obetami, ľúbeznými Bohu v Ježišovi Kristovi" (1 Pt 2,5), s vŕcnou nábožnosťou prinášanými Bohu spolu s obetou Tela Pánovho pri slávení Eucharistie. A tak laici tým, že si ako ctitelia Boha všade bezúhonne počínajú, zasväcujú mu sám svet".⁴¹³

902 *Na poverení posväcovať majú osobitným spôsobom účasť rodičia, "keď vedú manželský život v kresťanskom duchu a poskytnú svojim deťom kresťanskú výchovu".*⁴¹⁴

903 *Ak majú laici potrebné vlastnosti, môžu zastávať natrvalo úrad lektorov a akolytov.*⁴¹⁵ *"Tam, kde si to vyžaduje potreba Cirkvi pre nedostatok kňazov, môžu laici tiež, i keď nie sú ani lektori, ani akolyti, nahrádzať niektoré ich funkcie, napríklad vykonávať službu slova, viesť liturgické modlitby, udeľovať Krst a rozdávať sväté prijímanie podľa právnych úprav".*⁴¹⁶

Ich účasť na prorockom úrade Krista

904 "Kristus...vykonáva svoj prorocký úrad...nielen prostredníctvom hierarchie...ale aj skrze laikov, ktorých preto ustanovil za svojich svedkov a vybavuje ich zmyslom pre vieru a milosťou slova".⁴¹⁷

*Vyučovať kohokoľvek, aby sa v ňom zrodila viera, to je úloha každého kazateľa, ba každého veriaceho.*⁴¹⁸

905 Svoje prorocké poslanie laici plnia aj evanjelizáciou, "to jest hlásaním Krista svedectvom života a silou slova". U laikov "toto šírenie blahozvesti...nadobúda určitú charakteristickú črtu a zvláštnu účinnosť práve preto, že sa uskutočňuje v bežných podmienkach tohto sveta".⁴¹⁹

*Lenže tento apoštolát sa neobmedzuje iba na životné svedectvo. Pravý apoštol hľadá príležitosť ohlasovať Krista aj slovami tak neveriacim...ako aj veriacim.*⁴²⁰

906 *Tí spomedzi veriacich laikov, ktorí sú schopní a v tom sa zdokonaľujú, môžu tiež prispieť pomocou pri katechetickej formácii*⁴²¹, *pri vyučovaní posvätných vied*⁴²² *prostriedkami spoločenského dorozumievania (Masmédií ?).*⁴²³

907 *"Podľa povinností, kompetencie a osobného vplyvu, ktorému sa tešia, majú niekedy právo, ba aj povinnosť prejavíť posväteným pastierom svoj názor na to, čo sa týka dobra Cirkvi a dať to na vedomie aj ostatným veriacim, zachovávajúc integritu viery a mravov ako aj úctu, ktorou sú povinní voči pastierom a so zreteľom na spoločné dobro a dôstojnosť osôb".*⁴²⁴

Ich účasť na kráľovskej službe Krista

908 Kristus svojou poslušnosťou až na smrť⁴²⁵ sprostredkoval svojim učeníkom dar kráľovskej slobody, "aby sebazapieraním a svätým životom premáhali kráľovstvo hriechu u seba samých"⁴²⁶.

*Ten, kto si podrobuje vlastné telo a riadi svoju dušu bez toho, že by sa nechal ovládať vášňami, je svojim vlastným pánom; môže sa nazývať aj kráľom, lebo dokáže spravovať sám seba; je slobodný a nezávislý a nedá sa zajať do otroctva hriechu".*⁴²⁷

909 "Laici sa majú pričiniť spojenými silami o ozdravenie ustanovizní a podmienok tohto sveta, ak nejako vedú k mravným pokleskom, aby sa tak všetko usporiadalo podľa zásad spravodlivosti a skôr pomáhalo ako prekážalo čnostnému životu. Takým spôsobom dajú kultúrnej a ostatnej ľudskej činnosti mravnú náplň".⁴²⁸

910 "Laici sa tiež môžu cítiť alebo byť povolanými spolupracovať s kňazmi v službách cirkevného spoločenstva pre jeho rast a život, vykonávajúc najrozličnejšie služby, podľa milosti a chariziem, ktoré Pán vložil do nich".⁴²⁹

911 *V Cirkvi "veriaci laici môžu spolupracovať podľa (cirk.?) práva na riadení a správe".⁴³⁰ Rovnako môžu mať účasť na osobitných Radách⁴³¹, diecéznych Synodách⁴³², na pastoračných Radách⁴³³ vo vykonávaní pastoračného úradu in solidum vo farnosti⁴³⁴; spolupráca v Hospodárskych Radách⁴³⁵; účasť na cirkevných súdoch⁴³⁶.*

912 Veriaci musia "dobře rozlišovať práva a povinnosti, ktoré majú ako členovia Cirkvi, od tých, ktoré sa na nich vzťahujú ako na príslušníkov ľudskej spoločnosti. Nech sa usilujú dať oboje do súladu medzi sebou, nezabúdajúc, že i v každej časnej veci sa majú dať viesť kresťanským svedomím, keďže nijaká ľudská činnosť a to ani v časných záležitostiach, sa nemôže vymknúť spod Božej moci".⁴³⁷

913 "A tak každý laik, práve vďaka darom, ktorých sa mu dostalo, je svedkom a zároveň aj živým nástrojom poslania samej Cirkvi "podľa miery, akou nás obdaroval Kristus" (Ef 4, 7).⁴³⁸

III. Zasvätený život

914 "Stav, ktorý sa zakladá na zachovávaní rád Evanjelia, i keď sa netýka hierarchického zriadenia Cirkvi, predsa predstavuje nedotknuteľnú zložku jej života a svätosti".⁴³⁹

Evanjeliové rady, zasvätený život

915 Evanjeliové rady sa vo svojej mnohorakosti predkladajú každému Kristovmu učeníkovi. Dokonalosť lásky, ku ktorej sú pozvaní všetci veriaci, znamená pre tých, ktorí slobodne prijímajú pozvanie k zasvätenému životu, záväzok praktizovať v celibáte čistotu, chudobu a poslušnosť pre Kráľovstvo. Vyznávanie týchto rád v trvalom stave života, ako ho uznáva Cirkev, charakterizuje Bohu "zasvätený život".⁴⁴⁰

916 Rehoľný stav sa takto javí ako jeden zo spôsobov "hlbšieho zasvätenia", ktoré korení v krstnom zasvätení a ktorým sa človek úplne venuje Bohu.⁴⁴¹ V rehoľnom živote si Kristovi veriaci zaumieňujú s pomocou Ducha Svätého bližšie nasledovať Krista, odovzdať sa nadovšetko milovanému Bohu a snažiť sa o dokonalosť lásky v službe Kráľovstvu, byť v Cirkvi znamením a ohlasovaním slávy budúceho sveta.⁴⁴²

Veľký strom má veľa konárov

917 "Ako na strome, ktorý pochádza od Boha a ktorý sa podivne a bohato rozvetvil na Pánovom poli, sa vyvinuli rozličné formy pustovníckeho alebo spoločného života a rozmanité rehoľné rodiny, ktoré sa vzťahujú pre dobro svojich členov ako aj na osoh celému Kristovmu Telu".⁴⁴³

918 *"Hned' odprvoti boli v Cirkvi mužovia a ženy, čo si zaumienili zachovávaním evanjeliových rád slobodnejšie ísť za Kristom a vernejšie ho nasledovať. Viedli Bohu*

zasvätený život, každý svojím spôsobom. Mnohí z nich z vnuknutia Ducha Svätého žili pustovníckym životom, alebo založili rehoľné spoločenstvá, ktoré Cirkev s radosťou prijala a odobrila svojou autoritou".⁴⁴⁴

919 Biskupi sa musia vždy usilovať rozoznávať novosť darov zasväteného života, ktoré Duch Svätý udeľuje svojej Cirkvi; schválenie nových foriem rehoľného života je vyhradené apoštolskému Stolcu.⁴⁴⁵

Pustovnícky život

920 Pustovníci bez toho, že by vždy verejne vyznávali tri evanjeliové rady, "v najprísnejšej utiahnutosti od sveta, v mlčaní a samote, v neprestajnej modlitbe a kajúcnosti zasväcujú svoj život Božej chvále a spáse sveta".⁴⁴⁶

921 Pre všetkých sú prejavom toho vnútorného aspektu tajomstva Cirkvi, že je osobným dôverným spoločenstvom s Kristom. Život pustovníka, skrytý pred očami ľudí, je mlčanlivým ohlasovaním Toho, ktorému zasvätil svoj život, lebo je pre neho všetkým. To je tá osobitná výzva objavovať na púšti, dokonca v duchovnom zápase, slávu Ukrižovaného.

Zasvätené panny

922 Kresťanské panny, ktoré povoláva Pán, aby sa mu odovzdali nerozdelené⁴⁴⁷ vo väčšej slobode srdca, tela a ducha, sa už od apoštolských dôb rozhodovali so schválením Cirkvi žiť v panenskom stave "pre nebeské kráľovstvo" (Mt 19,12).

923 "Keď vyslovia posvätné rozhodnutie nasledovať bližšie Krista diecézny biskup ich zasväti Bohu podľa schváleného liturgického obradu takto sa mysticky vydávajú za Ježiša Krista, Božieho Syna a zasväcujú sa do služby Cirkvi".⁴⁴⁸ Týmto slávnostným obradom⁴⁴⁹ je panna zaradená medzi zasvätené osoby, dostáva nadzmyslový znak lásky Cirkvi ku Kristovi a stáva sa eschatologickým obrazom tejto Nebeskej Nevesty a budúceho života".⁴⁵⁰

924 "Spolu s inými formami zasväteného života"⁴⁵¹ rád (rehoľa) panien uvádza ženu, ktorá žije vo svete alebo v kláštore, do modlitby, pokánia, služby svojim bratom a apoštolskej práce, podľa stavu a chariziem, aké každá dostala.⁴⁵² Zasvätené panny sa môžu združovať, aby svoj úmysel pevnejšie zachovávali.⁴⁵³

Rehoľný život

925 Rehoľný život, ktorý sa zrodil na Východe v prvých storočiach kresťanstva⁴⁵⁴ a vedie sa v ustanovizniach, kanonicky zriadených Cirkvou⁴⁵⁵, líši sa od iných foriem zasväteného života aspektom kultu, verejným vyznávaním evanjeliových rád, životom v bratskom spoločenstve a svedectvom o jednote Krista a Cirkvi.⁴⁵⁶

926 Rehoľný život vyplýva z tajomstva Cirkvi. Je to dar, ktorý Cirkev dostáva od svojho Pána a ktorý ponúka ako stály životný stav veriacemu, povolanému od Boha pri skladaní rehoľných sľubov. Takto môže Cirkev zároveň zjavovať Krista a uznávať sa za Spasiteľovu nevestu. Poslaním rehoľného života je, aby bol v rozličných podobách znakom samej Božej lásky v reči našej doby.

927 Všetci rehoľníci, vyňatí (z právomoci biskupa) alebo nie⁴⁵⁷ zaujímajú svoje miesto medzi spolupracovníkmi diecézneho biskupa v jeho pastoračných

povinnostiach.⁴⁵⁸ Presádzanie a misionárske rozširovanie Cirkvi si nutne žiada jestvovanie rehoľného života vo všetkých jeho podobách už od samého začiatku evanjelizácie.⁴⁵⁹ "Dejiny svedčia o veľkých zásluhách rehoľných rodín pri šírení viery a vytváraní nových cirkví a to od najstarších mníšskych ustanovizní a stredovekých Rehoľ až po súčasné Kongregácie."⁴⁶⁰

Svetské ustanovizne

928 "Svetská ustanovizeň slúži pre zasvätený život, kde veriaci, žijúci vo svete, smerujú k dokonalosti lásky a snažia sa prispieť hlavne zvnútra k posväteniu sveta".⁴⁶¹

929 "Životom, dokonale a úplne obetovaným tomuto posväcovaniu"⁴⁶², sa členovia týchto ustanovizní podieľajú na úlohe Cirkvi hlásať Evanjelium "vo svete a sťaby zo sveta", kde ich prítomnosť pôsobí "ako kvas".⁴⁶³ Ich "svedectvo kresťanského života" má za cieľ "usporiadať podľa Boha časné skutočnosti a preniknúť svet silou Evanjelia". Berú na seba posvätné záväzky evanjeliových rád a strážia si medzi sebou spoločenstvo a bratstvo, ako to zodpovedá ich "svetskému spôsobu života".⁴⁶⁴

Spoločnosti apoštolského života

930 *Popri rozličných formách rehoľného života "majú svoje miesto aj spoločnosti apoštolského života, ktorých členovia bez rehoľných sľubov sledujú apoštolský cieľ, vlastný pre ich spoločnosť, vedú spoločne bratský život a usilujú sa podľa vlastného spôsobu života o dokonalosť lásky zachovávaním Pravidiel (konštitúcií). Sú medzi nimi spoločnosti, členovia ktorých podľa vlastných pravidiel sa podrobujú aj evanjeliovým radám.*⁴⁶⁵

Posvätenie a poslanie: zvestovať príchod Kráľa

931 Kto sa odovzdal nadovšetko milovanému Bohu, kto sa mu zaslúbil už krstom, je takto dôvernejšie zasvätený do Božej služby a oddaný dobru Cirkvi. Stavom zasvätenia Bohu Cirkev zjavuje Krista a ukazuje, ako Duch Svätý obdivuhodným spôsobom účinkuje v nej. Tí, čo vyznávajú evanjeliové rady majú teda predovšetkým poslanie žiť podľa svojho zasvätenia. "Ale pretože sa oddávajú službe Cirkvi už samým svojím zasvätením, sú povinní osobitným spôsobom pracovať na misijnom diele, podľa vlastného spôsobu ich Ustanovizne".⁴⁶⁶

932 V Cirkvi, ktorá je akoby sviatosťou, to znamená znakom a nástrojom Božieho života, sa zasvätený život javí ako zvláštny znak tajomstva Vykúpenia. Nasledovať a napodobňovať Krista "bližšie", "zreteľnejšie" prejavovať svoju ničotu, to znamená nachádzať sa "hlbšie" v Kristovom srdci ako ostatní (súčasníci?). Lebo tí, čo idú touto "užšou" cestou, povzbudzujú svojím príkladom svojich bratov a vydávajú skvelé svedectvo, "že svet nemožno pretvoriť bez ducha blahoslavenstiev".⁴⁶⁷

933 Či je toto svedectvo verejné, ako je to v rehoľnom stave, alebo diskretnéjšie, ba skryté, Kristov príchod zostáva pre všetkých zasvätených počiatkom a Východom (Orient) ich života:

*"Keďže Boží ľud nemá tu na zemi trvalého miesta...(tento stav) očividnejšie poukazuje všetkým veriacim na nebeské dobro, jestvujúce už na tomto svete, vydáva účinnejšie svedectvo o novom a večnom živote, ktorý sme získali Kristovým vykúpením a je predzvesťou budúceho vzkriesenia a slávy nebeského kráľovstva.*⁴⁶⁸

ZHRNUTIE

934 "Z Božieho ustanovenia sú v Cirkvi medzi veriacimi posvätení služobníci, ktorí sa tiež právom nazývajú klérom (duchovenstvom); ostatní sa menujú laikmi". A konečne, sú aj také veriaci, ktorí patria aj do prvej aj do druhej kategórie a vyznávaním evanjeliových rád sa zasvätili Bohu a tak slúžia poslaniu Cirkvi".⁴⁶⁹

935 Kristus posielal svojich apoštolov a ich nástupcov, aby ohlasovali vieru a rozširovali jeho Kráľovstvo. Dáva im účasť na svojom poslaní. Od neho prijímajú moc konať v jeho osobe.

936 Pán urobil zo sv.Petra viditeľný základ svojej Cirkvi. Odovzdal mu kľúče. Biskup rímskej Cirkvi, nástupca sv.Petra je "hlavou kolégia biskupov, Kristovým zástupcom a Pastierom celej Cirkvi tu na zemi".⁴⁷⁰

937 Rímsky pápež "má z Božieho ustanovenia najvyššiu, plnú a bezprostrednú právomoc v správe duší".⁴⁷¹

938 Biskupi, ktorých ustanovil Duch Svätý, sú nástupcami apoštolov. "Jednotliví biskupi sú viditeľným princípom a základom jednoty vo svojich miestnych cirkvách".⁴⁷²

939 Biskupi s pomocou kňazov, svojich spolupracovníkov a diakonov majú poverenie vyučovať pravú vieru, sláviť bohoslužbu, najmä Eucharistiu, riadiť svoju Cirkev ako dobrí pastieri. K ich úradu patrí aj starostlivosť o všetky cirkvi, spolu s pápežom a pod jeho vedením.

940 "K laickému spôsobu života patrí žiť vo svete a uprostred svetských záležitostí, laici majú od Boha povolanie, aby zapálení kresťanským duchom boli na spôsob kvasu apoštolsky činní vo svete".⁴⁷³

941 Laici majú účasť na Kristovom kňazstve: v stále väčšej jednote s ním rozvíjajú milosť krstu a birmovania vo všetkých dimenziách osobného, rodinného, sociálneho a cirkevného života a tak uskutočňuje pozvanie k svätosti, určené všetkým pokrsteným.

942 Vďaka svojmu prorockému poslaniu, sú laici "povolani, aby boli vo všetkom Kristovými svedkami uprostred ľudskej spoločnosti".⁴⁷⁴

943 Vďaka svojmu kráľovskému poslaniu majú laici moc premáhať kráľovstvo hriechu u samých seba a vo svete svojím sebazapieraním a "svätým životom".⁴⁷⁵

944 Pre zasvätený život je charakteristické verejné skladanie rehoľných sľubov a zachovávanie evanjeliových rád chudoby, čistoty a poslušnosti v trvalom stave života, ako ho uznáva Cirkev.

945 Kto sa obetoval nadovšetko milovanému Bohu, ktorému bol už krstom zaslúbený, v zasvätenom stave života sa dôvernejšie odovzdáva do Božej služby a venuje sa dobru celej Cirkvi.

Odsek 5. Spoločenstvo svätých

946 Keď apoštolské vierovyznanie vyznalo "svätú Cirkev katolícku" nasleduje "spoločenstvo svätých". Tento článok určitým spôsobom vysvetľuje predchádzajúci:

"Čo je Cirkev, ak nie zhromaždenie všetkých svätých ?".⁴⁷⁶ Tým spoločenstvo svätých je práve Cirkev.

947 "Keďže všetci veriaci tvoria jedno telo, dobro jedných sa sprostredkúva aj druhým... Takto treba veriť, že v Cirkvi jestvuje spoločenstvo dobier. Ale najdôležitejším údom je Kristus, lebo je Hlavou... Preto sa dobro Krista dostáva všetkým údom a toto spoločenstvo sa uskutočňuje sviatosťami Cirkvi".⁴⁷⁷ "Keďže túto Cirkev riadi jeden a ten istý Duch, všetky dobrá, ktoré dostala, sa nevyhnutne stávajú spoločným bohatstvom".⁴⁷⁸

948 Termín "spoločenstvo svätých" má teda dva významy, ktoré navzájom tesne súvisia: "spoločenstvo v posvätných veciach, (*sancta*) a spoločenstvo medzi svätými osobami, (*sancti*)".

"Sancta sanctis ! (Sväté svätým), tak volá celebrant vo väčšine východných liturgií po pozdvihovaní svätých Darov pred rozdávaním prijímania. Veriaci (sancti) sa živia Telom a Krvou Krista (sancta), aby verili v spoločenstvo Ducha Svätého (Koinónia) a sprostredkovali ho svetú.

I. Spoločenstvo duchovných dobier

949 V prvotnej jeruzalemskej pospolitosti sa učeníci "vytrvalo zúčastňovali na vyučovaní apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách" (Sk 2,42). *Spoločenstvo vo viere.* Viera veriacich je vierou Cirkvi, ktorú prijala od apoštolov, je pokladom života, ktorý sa rozmnožuje tým, že sa rozdeľuje.

950 *Spoločenstvo sviatostí.* "Ovocie všetkých sviatostí patrí všetkým. Lebo sviatosti a hlavne krst, ktorý je pre ľudí akoby vstupnou bránou do Cirkvi, sú práve tými posvätnými putami, ktoré zjednocujú všetkých a spájajú ich s Ježišom Kristom. Spoločenstvo svätých... Názov spoločenstvo sa môže použiť na každú z nich, lebo každá nás spája s Bohom... Ale viac ako ktorejkoľvek inej svedčí Eucharistii, lebo predovšetkým ona uskutočňuje toto spoločenstvo".⁴⁷⁹

951 *Spoločenstvo chariziem:* v spoločenstve Cirkvi Duch Svätý "rozdeľuje medzi veriacimi všetkých stavov zvláštne milosti" pre ďalší vzrast Cirkvi.⁴⁸⁰ "Každý však dostáva prejavy Ducha na všeobecný úžitok" (1 Kor 12,7).

952 *Všetko mali spoločné* (Sk 4,32): "Všetko, čo pravý kresťan má, musí považovať za niečo, čo je spoločné pre všetkých, a vždy musí byť pripravený a ochotný prispieť pomocou núdznemu a blížnemu v biede".⁴⁸¹ Kresťan je správcom Pánovho majetku.⁴⁸²

953 *Spoločenstvo lásky:* v *communio sanctorum* "nik z nás totiž nežije pre seba a nik pre seba neumiera" (Rim 14,7). "Ak teda trpí jeden úd, trpia spolu s ním všetky údy a ak vychvaľujú jeden úd, radujú sa s ním všetky údy. Vy ste Kristovo Telo a jednotlivo ste údy" (1 Kor 12,26-27). "Láska nie je sebecká" (1 Kor 13,5).⁴⁸³ Aj ten najmenší z našich skutkov, ak ho vykonáme z lásky, vyznieva v tejto solidárnosti všetkých, živých i mŕtvych, v prospech všetkých a tá sa zakladá na spoločenstve svätých. Toto spoločenstvo poškodzuje každý hriech.

II. Spoločenstvo nebeskej a pozemskej Cirkvi

954 *Trojaký stav Cirkvi*: "Dokial' teda nepríde Pán vo svojej velebnosti a všetci anjeli s ním a kým nebude zničená smrť a nebude mu všetko podrobené, daktorí z jeho učeníkov putujú na tejto zemi, iní sa zase po smrti očisťujú, iní sú už oslávení a vidia "jasne samého trojjediného Boha tak, ako je":⁴⁸⁴

*Avšak všetci, hoci v rozličnom stupni a nie tým istým spôsobom, sme účastní tej istej lásky k Bohu a blížnemu a spievame Bohu ten istý chválospev slávy. Všetci totiž, čo sú Kristovi a majú jeho ducha, tvoria jedinú Cirkev a sú navzájom spojení v ňom.*⁴⁸⁵

955 "Spojenie putujúcich s bratmi, čo zosnuli v pokoji Kristovom, vôbec nie je prerušené, ba podľa stálej viery Cirkvi sa upevňuje spoluúčasťou na duchovných dobrách" (franc."výmenou" ?).⁴⁸⁶

956 *Orodovanie svätých*: "Lebo tí, čo sú už v nebi, vzhľadom na svoje dôvernejšie spojenie s Kristom, väčšmi posilňujú celú Cirkev vo svätosti... Neprestajne orodujú za nás u Otca, pričom predkladajú zásluhy, ktoré skrze jediného Sprostredkovateľa medzi Bohom a ľuďmi, Ježiša Krista, získali na zemi... Naša krehkosť má teda veľkú oporu v ich bratskej starostlivosti".⁴⁸⁷

*Neplačte, budem vám užitočnejšia po smrti a budem vám účinnejšie pomáhať, ako v tomto živote.*⁴⁸⁸

*V nebi sa budem venovať tomu, aby som robila dobro na zemi.*⁴⁸⁹

957 *Spoločenstvo so svätými*. "Pamiatku svätých si neuctievame iba pre ich príklad, ale ešte viac, aby sa v Duchu utužila jednota celej Cirkvi uplatňovaním bratskej lásky. Lebo ako kresťanská vospolnosť putujúcich nás privádza bližšie ku Kristovi, tak aj spoločenstvo so svätými nás spája s Kristom, ktorý ako Žriedlo a Hlava je i zdrojom všetkej milosti a života samého ľudu Božieho"⁴⁹⁰.

*Kristovi sa klaniame, lebo je Boží Syn; pokiaľ ide o mučeníkov, tých milujeme ako učeníkov a nasledovníkov Pána a to je aj správne pre ich nenapodobiteľnú oddanosť svojmu kráľovi a majstrovi; kiež by sme aj my mohli byť ich spoločníkmi a spoluučeníkmi.*⁴⁹¹

958 *Spoločenstvo so zomrelými*. "Putujúca Cirkev veľmi dobre pochopila toto spoločenstvo celého tajomného Tela Ježiša Krista a hneď od prvokresťanských čias si veľmi nábožne uctievala pamiatku zosnulých, a keďže "je svätá a spasiteľná myšlienka modliť sa za mŕtvych, aby boli zbavení hriechov" (2 Mach 12,46), obetovala za nich aj svoje orodovania.⁴⁹² Naše prosby za nich nielenže im môžu pomáhať, ale môžu urobiť účinnejším aj ich orodovanie za nás.

959 *V jedinej Božej rodine*: "Lebo my všetci, čo sme dieťkami Božími a tvoríme s Kristom jednu rodinu, keď sme medzi sebou spojení vo vzájomnej láske a spoločnej oslave najsvätejšej Trojice, zodpovedáme najvlastnejšiemu poslaniu Cirkvi."⁴⁹³

ZHRNUTIE

960 *Cirkev je "spoločenstvom svätých"*: takto sa označujú najprv "sväté veci" (sancta), najmä Eucharistia, "ktorá zároveň predstavuje a uskutočňuje jednotu veriacich, ktorí tvoria v Kristovi len jedno telo".⁴⁹⁴

961 *Týmto termínom sa označuje aj spoločenstvo "svätých osôb"* (sancti) v Kristovi, ktorý "umrel za nás", takže to, čo každý robí alebo trpí v Kristovi a pre neho, prináša ovocie všetkým.

962 *"Veríme v spoločenstvo (= vzájomná pomoc) všetkých veriacich v Krista, putujúcich na zemi, zosnulých v záverečnom očisťovaní i blažených v nebi, ktorí všetci spolu tvoria jednu jedinú Cirkev a veríme, že v tomto spoločenstve milosrdnej lásky Boha a svätých sú naše modlitby vždy vyslyšané".*⁴⁹⁵

---

¹ Sv. Irenej Lyonský, Demonstratio apostolica 7

² Porov. Jn 17,3

³ Sv. Gregor Naziánsky, Orationes theologicae 5,26

⁴ Porov. Jn 16,13

⁵ Porov. Jn 14,17

⁶ Porov. Jn 3,34

⁷ Porov. Jn 7,39

⁸ Porov. Jn 17,22

⁹ Porov. Jn 16,14

¹⁰ Sv. Gregor Naziánsky, De Spiritu Sancto 3,1

¹¹ Porov. Mt 28,19

¹² Porov. Jn 3,5-8

¹³ Porov. 1 Jn 2,1

¹⁴ Porov. Gal 3,14; Ef 1,13

¹⁵ Porov. Rim 8,15; Gal 4,6

¹⁶ Porov. Jn 19,34; 1 Jn 5,8

¹⁷ Porov. Jn 4,10-14; 7,38; Ex 17,1-6; Iz 55,1; Zach 14,8;

1 Kor 10,4; Zjv 21,6; 22,17

¹⁸ Porov. 1 Jn 2,20.27; 2 Kor 1,21

¹⁹ Porov. Ex 30,22-32

²⁰ Porov. 1 Sam 16,13

²¹ Porov. Lk 4,18-19; Iz 61,1

²² Porov. Lk 2,11

²³ Porov. Lk 2,26-27

²⁴ Porov. Lk 4,1

²⁵ Porov. Lk 6,19; 8,46

²⁶ Porov. Rim 1,4; 8,11

²⁷ Porov. Sk 2,36

²⁸ 1 Kr 18,38-39

²⁹ Porov. Sv. Ján z Kríža, Fiamma viva d'amore

- ³⁰ Porov. Ex 24,15-18
- ³¹ Porov. Ex 33,9-10
- ³² Porov. Ex 40,36-38, 1 Kor 10,1-2
- ³³ Porov. 1 Kr 8,10-12
- ³⁴ Porov. Lk 1,35
- ³⁵ Porov. Sk 1,9
- ³⁶ Porov. Lk 21,27
- ³⁷ Porov. 2 Kor 1,22; Ef 1,13; 4,30
- ³⁸ Porov. Mk 6,5; 8,23
- ³⁹ Porov. Mk 10,16
- ⁴⁰ Porov. Mk 16,18; Sk 5,12; 14,3
- ⁴¹ Porov. Sk 8,17-19; 13,3; 19,6
- ⁴² Porov. Hebr 6,2
- ⁴³ Porov. Gn 8,8-12
- ⁴⁴ Porov. Mt 3,16
- ⁴⁵ Porov. 2 Kor 3,14
- ⁴⁶ Porov. Jn 5,39.46
- ⁴⁷ Porov. Lk 24,44
- ⁴⁸ Porov. Ž 33,6; 104,30; Gn 1,2; 2,7; Kaz 3,20-21; Ez 37,10
- ⁴⁹ Byzantská liturgia ???
- ⁵⁰ Sv.Irenej Lyonsý, Demonstratio apostolica 11
- ⁵¹ Porov. Jn 1,14; Flp 2,7
- ⁵² Porov. Gn 18,1-15; Lk 1,26-38.54-55; Jn 1,12-13; Rim 4,16-21
- ⁵³ Porov. Gn 12,3
- ⁵⁴ Porov. Gal 3,16
- ⁵⁵ Porov. Lk 1,73
- ⁵⁶ Porov. Gn 22,17-19; Rim 8,32; Jn 3,16
- ⁵⁷ Porov. Gal 3,14
- ⁵⁸ Porov. Ex 19,20; Dt 1-11; 29-30
- ⁵⁹ Porov. Rim 3,20
- ⁶⁰ Porov. 1 Pt 2,9
- ⁶¹ Porov. 2 Sam 7; Ž 89; Lk 1,32-33
- ⁶² Porov. Lk 24,26
- ⁶³ Porov. Sof 2,3

- ⁶⁴ Porov. Iz 6,12 "Quando Isaia vide la Gloria" di Cristo:
Jn 12,41
- ⁶⁵ Iz 42,1-9, porov. Mt 12,18-21; Jn 1,32-34; potom Iz 49,1-6;
porov. Mt 3,17; Lk 2,32 a Iz 50,4-10 aj Iz 52,13; 53,12
- ⁶⁶ Porov. Flp 2,7
- ⁶⁷ Porov. Iz 61,1-2
- ⁶⁸ Porov. Ez 11,19; 36,25-28; 37,1-14; Jer 31,34; Joel 3,1-5
- ⁶⁹ Porov. Sof 2,3; Ž 22,27; Iz 49,13; 61,1 atd'
- ⁷⁰ Porov. Lk 1,68
- ⁷¹ Mt 11,13-14
- ⁷² Porov. Iz 40,1-3
- ⁷³ Porov. Jn 15,26; 5,33
- ⁷⁴ Porov. 1 Pt 1,10-12
- ⁷⁵ Porov. Jn 3,5
- ⁷⁶ Porov. Prís 8,1-9; Sir 24
- ⁷⁷ Porov. Sof 3,14; Zach 2,14
- ⁷⁸ Porov. Lk 1,46-55
- ⁷⁹ Porov. Lk 1,26-38; Rim 4,18-21; Gal 4,26-28
- ⁸⁰ Porov. Lk 1,15-19
- ⁸¹ Porov. Mt 2,11
- ⁸² Porov. Lk 2,14
- ⁸³ Porov. Jn 19,25-27
- ⁸⁴ Porov. Jn 6,27.51.62-63
- ⁸⁵ Porov. Jn 3,5-8
- ⁸⁶ Porov. Jn 4,10.14.23-24
- ⁸⁷ Porov. Jn 7,37-39
- ⁸⁸ Porov. Lk 11,13
- ⁸⁹ Porov. Mt 10,19-20
- ⁹⁰ Porov. Jn 14,16-17.26; 15,26; 16,7-15; 17,26
- ⁹¹ Porov. Jn 13,1; 17,1
- ⁹² Porov. Lk 23,46; Jn 19,30
- ⁹³ Porov. Jn 20,22
- ⁹⁴ Porov. Mt 28,19; Lk 24,47; Sk 1,8
- ⁹⁵ Porov. Sk 2,36

⁹⁶ Byzantská liturgia Tropár turíčnych nešpor; bol prevzatý do eucharistických liturgií po prijímaní

⁹⁷ Porov. Rim 8,23; 2 Kor 1,21

⁹⁸ Porov. 1 Jn 4,11-12

⁹⁹ 1 Kor 13

¹⁰⁰ Porov. Mt 16,24-26

¹⁰¹ Sv. Bazil Cézarejský, Liber de Spiritu Sancto 15,36

¹⁰² Sv. Cyril Alexandrijský, Commentarius in Joannem 12

¹⁰³ Porov. Ž 2,6-7

¹⁰⁴ Rímsky katechizmus 1,10,1

¹⁰⁵ Sv. Hyppolyt Rímsky, Traditio apostolica 35

¹⁰⁶ Porov. Rímsky katechizmus 1,10,22

¹⁰⁷ Porov. Sk 19,39

¹⁰⁸ Porov. Ex 19

¹⁰⁹ Porov. 1 Kor 11,18; 14,19.28.34.35

¹¹⁰ Porov. 1 Kor 1,2; 16,1

¹¹¹ Porov. 1 Kor 15,9; Gal 1,13; Flp 3,6

¹¹² Porov. Ef 1,22; Kol 1,18

¹¹³ Lumen gentium 9

¹¹⁴ Lumen gentium 6

¹¹⁵ Porov. Jn 10,1-10

¹¹⁶ Porov. Iz 40,11; Ez 34,11-31

¹¹⁷ Porov. Jn 10,11; 1 Pt 5,4

¹¹⁸ Porov. Jn 10,11-15

¹¹⁹ Porov. 1 Kor 3,9

¹²⁰ Porov. Rim 11,13-26

¹²¹ Porov. Mt 21,33-43; Iz 5,1

¹²² Porov. Jn 15,1-5

¹²³ Porov. 1 Kor 3,9

¹²⁴ Porov. Mt 21,42 par.; Sk 4,11; 1 Pt 2,7; Ž 118,22

¹²⁵ Porov. 1 Kor 3,11

¹²⁶ Porov. 1 Tim 3,15

¹²⁷ Porov. Ef 2,19-22

¹²⁸ Porov. 1 Pt 2,5

¹²⁹ Porov. Zjv 12,17

- ¹³⁰ Porov. Zjv 19,7; 21,2.9; 22,17
- ¹³¹ Lumen gentium 6
- ¹³² Lumen gentium 2
- ¹³³ Porov. Hermas, Visiones pastoris 2,4,1; porov. Aristit, Apologia 16,6; sv.Justín, Apologiae 2,7 ¹³⁴ Sv.Epifanes, Panarion seu adversus LXXX haereses 1,1,5
- ¹³⁵ Klement z Alexandrie, Paedagogus 1,6
- ¹³⁶ Porov. Lumen gentium 9; 13; 16
- ¹³⁷ Porov. Gn 15,5-6
- ¹³⁸ Porov. Ex 19,5-6; Dt 7,6
- ¹³⁹ Porov. Iz 2,2-5; Mich 4,1-4
- ¹⁴⁰ Porov. Oz 1; Iz 1,2-4; Jer 2; atd'.
- ¹⁴¹ Porov. Jer 31,31-34; Iz 55,3
- ¹⁴² Lumen gentium 9
- ¹⁴³ Porov. Lumen gentium 3; Ad gentes 3
- ¹⁴⁴ Lumen gentium 5
- ¹⁴⁵ Lumen gentium 3
- ¹⁴⁶ Lumen gentium 5
- ¹⁴⁷ Tamže
- ¹⁴⁸ Porov. Mt 10,16; 26,31; Jn 10,1-21
- ¹⁴⁹ Porov. Mt 12,49
- ¹⁵⁰ Porov. Mt 5-6
- ¹⁵¹ Porov. Mk 3,14-15
- ¹⁵² Porov. Mt 19,28; Lk 22,30
- ¹⁵³ Porov. Zjv 21,12-14
- ¹⁵⁴ Porov. Mk 6,7
- ¹⁵⁵ Porov. Lk 10,1-2
- ¹⁵⁶ Porov. Mt 10,25; Jn 15,20
- ¹⁵⁷ Lumen gentium 3
- ¹⁵⁸ Sacrosanctum concilium 5
- ¹⁵⁹ Porov. Sv.Ambróz, Expositio Evangelii secundum Lucam 2,85-89
- ¹⁶⁰ Lumen gentium 4
- ¹⁶¹ Ad gentes 4
- ¹⁶² Porov. Mt 28,19-20; Ad gentes 2; 5-6
- ¹⁶³ Lumen gentium 4

- ¹⁶⁴ Lumen gentium 5
- ¹⁶⁵ Lumen gentium 48
- ¹⁶⁶ Sv. Augustín , De civitate Dei 18,51;
porov. Lumen gentium 8
- ¹⁶⁷ Porov. 2 Kor 5,6; Lumen gentium 6
- ¹⁶⁸ Lumen gentium 5
- ¹⁶⁹ Lumen gentium 2
- ¹⁷⁰ Rímsky katechizmus 1,10,20
- ¹⁷¹ Lumen gentium 8
- ¹⁷² Sacrosanctum concilium 2
- ¹⁷³ Sv. Bernard, In Canticum sermones 27,14
- ¹⁷⁴ Porov. Ef 5,25-27
- ¹⁷⁵ Porov. Ef 3,9-11
- ¹⁷⁶ Porov. Lumen gentium 48
- ¹⁷⁷ Ján Pavol II, apoš. list Mulieris dignitatem 27
- ¹⁷⁸ Tamže
- ¹⁷⁹ Sv. Augustín, Epistulae 187,11,34
- ¹⁸⁰ Lumen gentium 1
- ¹⁸¹ Lumen gentium 9
- ¹⁸² Lumen gentium 48
- ¹⁸³ Gaudium et spes 45,1
- ¹⁸⁴ Pavol VI, príhovor 22. júna 1973
- ¹⁸⁵ Ad gentes 7; porov. Lumen gentium 17
- ¹⁸⁶ Porov. Zjv 14,4
- ¹⁸⁷ Lumen gentium 9
- ¹⁸⁸ Porov. Jn 13,34
- ¹⁸⁹ Porov. Rim 8,2; Gal 5,25
- ¹⁹⁰ Porov. Mt 5,13-16
- ¹⁹¹ Lumen gentium 9
- ¹⁹² Porov. Redemptor hominis, 18-21
- ¹⁹³ Lumen gentium 10
- ¹⁹⁴ Lumen gentium 12
- ¹⁹⁵ Porov. Jn 12,32
- ¹⁹⁶ Porov. Lumen gentium 36

- ¹⁹⁷ Lumen gentium 8
- ¹⁹⁸ Sv.Lev Velký, Sermones 4,1
- ¹⁹⁹ Porov. Mk 1,16-20; 3,13-19
- ²⁰⁰ Porov. Mt 13,10-17
- ²⁰¹ Porov. Lk 10,17-20
- ²⁰² Porov. Lk 22,28-30
- ²⁰³ Porov. Jn 14,18
- ²⁰⁴ Porov. Mt 28,20
- ²⁰⁵ Porov. Jn 20,22; Sk 20,33
- ²⁰⁶ Lumen gentium 7
- ²⁰⁷ Lumen gentium 7
- ²⁰⁸ Porov. Rim 6,4-5; 1 Kor 12,13
- ²⁰⁹ Lumen gentium 7
- ²¹⁰ Lumen gentium 7
- ²¹¹ Lumen gentium 7
- ²¹² Porov. Kol 2,19
- ²¹³ Porov. Ef 4,11-16
- ²¹⁴ Sv.Augustín, In Evangelium Johannis tractatus 21,8
- ²¹⁵ Sv.Gregor Velký, Moralia in Job, praef. 1,6,4
- ²¹⁶ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III 48,2, ad 1
- ²¹⁷ Sv.Jana s Arcu, in actes du proctes
- ²¹⁸ Porov. Jn 3,29
- ²¹⁹ Porov. Mt 22,1-14; 25,1-13
- ²²⁰ Porov. 1 Kor 6,15-17; 2 Kor 11,2
- ²²¹ Porov. Zjv 22,17; Ef 1,4; 5,27
- ²²² Porov. Ef 5,29
- ²²³ Sv.Augustín, Enarratio in Psalmos 74,4
- ¹²⁴ Sv.Augustín, Sermones 267,4
- ²²⁵ Pius XII, enc. "Mystici corporis": Denz.-Schönm. 3808
- ²²⁶ Porov. 1 Kor 3,16-17; Ef 2,21
- ²²⁷ Sv.Irenej Lyonský, Adversus Haereses 3,24,1
- ²²⁸ Pius XII. enc. Mystici Corporis: Denz.-Schönm. 3808
- ²²⁹ Porov. Ef 4,16
- ²³⁰ Porov. 1 Kor 12,13

- ²³¹ Lumen gentium 7
- ²³² Lumen gentium 12; porov. Apostolicam actuositatem 3
- ²³³ Porov. 1 Kor 13
- ²³⁴ Lumen gentium 12
- ²³⁵ Porov. Lumen gentium 30; Ján Pavol II.
- Christifideles laici 24
- ²³⁶ Lumen gentium 13
- ²³⁷ Ad gentes 1
- ²³⁸ Lumen gentium 4
- ²³⁹ Tamže, 8
- ²⁴⁰ Kongregácia pre učenie viery... Denz.- Schönsm. 2888
- ²⁴¹ I. vatikánsky koncil: Denz.- Schönsm. 3013
- ²⁴² Unitatis redintegratio 2
- ²⁴³ Tamže
- ²⁴⁴ Gaudium et spes 78
- ²⁴⁵ Unitatis redintegratio 2
- ²⁴⁶ Sv.Klement z Alexandrie, Paedagogus 1, 6
- ²⁴⁷ Lumen gentium 13
- ²⁴⁸ Porov. Unitatis redintegratio 2; Lumen gentium 14
- Codice di Diritto Canonico 205
- ²⁴⁹ Lumen gentium 8
- ²⁵⁰ Unitatis redintegratio 3
- ²⁵¹ Tamže
- ²⁵² Porov. Codice di Diritto Canonico 751
- ²⁵³ Origenes, Homiliae in Ezechielem 9, 1
- ²⁵⁴ Unitatis redintegratio 3
- ²⁵⁵ Lumen gentium 8
- ²⁵⁶ Unitatis redintegratio 3; porov. Lumen gentium 15
- ²⁵⁷ Porov. Unitatis redintegratio 3
- ²⁵⁸ Lumen gentium 8
- ²⁵⁹ Unitatis redintegratio 4
- ²⁶⁰ Porov. tamže 1
- ²⁶¹ Tamže, 6
- ²⁶² Tamže, 7

- ²⁶³ Tamže, 8
- ²⁶⁴ Porov. tamže 9
- ²⁶⁵ Porov. tamže 10
- ²⁶⁶ Porov. tamže 4, 9, 11
- ²⁶⁷ Porov. tamže 12
- ²⁶⁸ Tamže, 5
- ²⁶⁹ Tamže, 24
- ²⁷⁰ Lumen gentium 39
- ²⁷¹ Tamže, 12
- ²⁷² Porov. Sk 9,13; 1 Kor 6,1; 16,1
- ²⁷³ Sacrosanctum Concilium 10
- ²⁷⁴ Unitatis redintegratio 3
- ²⁷⁵ Lumen gentium 48
- ²⁷⁶ Tamže
- ²⁷⁷ Tamže, 11
- ²⁷⁸ Tamže, 42
- ²⁷⁹ Sv. Terézia od Ježiška, Manoscritti autobiografici B 3v
- ²⁸⁰ Lumen gentium 8; porov. Unitatis redintegratio 3; 6
- ²⁸¹ Porov. 1 Jn 1,8-10
- ²⁸² Porov. Mt 13,24-30
- ²⁸³ Credo del popolo di Dio 19
- ²⁸⁴ Porov. Lumen gentium 40; 48-51
- ²⁸⁵ Christifideles laici 16
- ²⁸⁶ Tamže, 17
- ²⁸⁷ Lumen gentium 65
- ²⁸⁸ Sv. Ignác z Antiochije, Smyrnaeos 8, 2
- ²⁸⁹ Porov. Ef 1,22-23
- ²⁹⁰ Ad gentes 6
- ²⁹¹ Porov. tamže 4
- ²⁹² Porov. Mt 28,19
- ²⁹³ Lumen gentium 13
- ²⁹⁴ Tamže, 26
- ²⁹⁵ Porov. Christus Dominus 11; Codice di Diritto Canonico 368-369

- ²⁹⁶ Lumen gentium 23
- ²⁹⁷ Sv.Ignác z Antiochije, Epistula ad Romanos 1, 1
- ²⁹⁸ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 3, 3, 2;
prevzal I.Vatikánsky koncil:
Denz.- Schön. 3057
- ²⁹⁹ Sv.Maxim Vyzn., Opuscula theologica et polemica PG 91
- ³⁰⁰ Evangelii nuntiandi 62
- ³⁰¹ Lumen gentium 23
- ³⁰² Tamže, 13
- ³⁰³ Tamže, 14
- ³⁰⁴ Tamže, 15
- ³⁰⁵ Unitatis redintegratio 3
- ³⁰⁶ Pavol VI. Prihovor 14.decembra 1975;
porov. Unitatis redintegratio 13-18
- ³⁰⁷ Lumen gentium 16
- ³⁰⁸ Porov. Nostra aetate 4
- ³⁰⁹ Rímsky misál, Zelený štvrtok: všeobecná modlitba VI.
- ³¹⁰ Lumen gentium 16; porov. Nostra aetate 3
- ³¹¹ Nostra aetate 1
- ³¹² Lumen gentium 16; porov. Nostra aetate 2; Evangelii
nuntiandi 53
- ³¹³ Lumen gentium 16
- ³¹⁴ Sv.Augustín, Sermones 96, 7, 9
- ³¹⁵ Sv.Ambróz, De virginitate 18, 188
- ³¹⁶ Porov. 1 Pt 3,20-21
- ³¹⁷ Lumen gentium 14
- ³¹⁸ Tamže, 16; Kongregácia pre učenie viery, List arcibiskupovi z Bostonu z 8.augusta
1949: Denz.-Schön. 3866-3872
- ³¹⁹ Porov. Hebr. 11,6
- ³²⁰ Ad gentes 7
- ³²¹ Tamže, 1
- ³²² Tamže, 2
- ³²³ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 23
- ³²⁴ Apostolicam actuocitatem 6; Ján Pavol II.Redemptoris
missio 11

- ³²⁵ Tamže, 21
- ³²⁶ Ad gentes 5
- ³²⁷ Tertulián, Apologeticus, 50
- ³²⁸ Gaudium et spes 43
- ³²⁹ Lumen gentium 8; Porov. 15
- ³³⁰ Ad gentes 1
- ³³¹ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 12-20
- ³³² Lumen gentium 8
- ³³³ Gaudium et spes 40
- ³³⁴ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 42-47
- ³³⁵ Ad gentes 15
- ³³⁶ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 48-49
- ³³⁷ Tamže, 52-54
- ³³⁸ Ad gentes 6
- ³³⁹ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 50
- ³⁴⁰ Unitatis redintegratio 4
- ³⁴¹ Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 55
- ³⁴² Ad gentes 9
- ³⁴³ Tamže
- ³⁴⁴ Porov. Zjv 21,14
- ³⁴⁵ Porov. Mt 28,16-20; Sk 1,8; 1 Kor 9,1; 15,7-8; Gal 1,1...
- ³⁴⁶ Porov. Sk 2,42
- ³⁴⁷ Porov. 2 Tim 1,13-14
- ³⁴⁸ Ad gentes 5
- ³⁴⁹ Rímsky misál, Prefácia o apoštoloch I.
- ³⁵⁰ Porov. Jn 13,20; 17,18
- ³⁵¹ Porov. Lk 10,16
- ³⁵² Porov. Jn 15,5
- ³⁵³ Porov. Mt 28,20
- ³⁵⁴ Lumen gentium 20
- ³⁵⁵ Lumen gentium 20; Porov. Klement Rímsky, Epistula ad Corinthos 42; 44
- ³⁵⁶ Lumen gentium 20
- ³⁵⁷ Apostolicam actuositatem 2
- ³⁵⁸ Porov. Jn 15,5; Apostolicam actuositatem 4

- ³⁵⁹ Apostolicam actuocitatem 3
- ³⁶⁰ Porov. Zjv 19,6
- ³⁶¹ Porov. Ef 4,3-5
- ³⁶² Ad gentes 2
- ³⁶³ Porov. Mt 16,18
- ³⁶⁴ Lumen gentium 8
- ³⁶⁵ Codice di Diritto Canonico 204,1; Porov. Lumen gentium 31
- ³⁶⁶ Codice di Diritto Canonico 208; Porov. Lumen gentium 32
- ³⁶⁷ Apostolicam actuocitatem 2
- ³⁶⁸ Codice di Diritto Canonico 207, 2
- ³⁶⁹ Lumen gentium 18
- ³⁷⁰ Porov. Rim 1,1
- ³⁷¹ Porov. 1 Kor 9,19
- ³⁷² Ad gentes 5
- ³⁷³ Porov. Jn 17,21-23
- ³⁷⁴ Porov. Mt 4,19.21; Jn 1,43
- ³⁷⁵ Lumen gentium 19
- ³⁷⁶ Lumen gentium 22; Porov. Codice di Diritto Canonico 330
- ³⁷⁷ Porov. Mt 16,18-19
- ³⁷⁸ Porov. Jn 21,15-17
- ³⁷⁹ Lumen gentium 22
- ³⁸⁰ Tamže, 23
- ³⁸¹ Tamže, 22; Porov. Christus Dominus 2; 9
- ³⁸² Lumen gentium 22; Porov. Codice di Diritto Canonico 336
- ³⁸³ Codice di Diritto Canonico 337, 1
- ³⁸⁴ Lumen gentium 22
- ³⁸⁵ Tamže
- ³⁸⁶ Lumen gentium 23
- ³⁸⁷ Tamže
- ³⁸⁸ Porov. Christus Dominus 3
- ³⁸⁹ Lumen gentium 23
- ³⁹⁰ Porov. Gal 2,10
- ³⁹¹ Porov. Kánom o apoštoloch 34
- ³⁹² Lumen gentium 23

- ³⁹³ Presbyterorum ordinis 4
- ³⁹⁴ Porov. Mk 16,15
- ³⁹⁵ Lumen gentium 25
- ³⁹⁶ Porov. tamže, 12; Dei Verbum 10
- ³⁹⁷ Lumen gentium 25; Porov. I.Vatikánsky koncil:
Denz.- Schönem. 3074
- ³⁹⁸ Dei Verbum 10
- ³⁹⁹ Lumen gentium 25
- ⁴⁰⁰ Porov. tamže
- ⁴⁰¹ Tamže
- ⁴⁰² Tamže, 26
- ⁴⁰³ Tamže
- ⁴⁰⁴ Tamže, 27
- ⁴⁰⁵ Porov. Lk 22,26-27
- ⁴⁰⁶ Lumen gentium 27
- ⁴⁰⁷ Tamže
- ⁴⁰⁸ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Smyrnaeos 8, 1
- ⁴⁰⁹ Lumen gentium 31
- ⁴¹⁰ Tamže
- ⁴¹¹ Pius XII. Príhovor 20.februára 1946;
cit. Ján Pavol II. Christifideles laici 9
- ⁴¹² Porov. Lumen gentium 33
- ⁴¹³ Tamže, 34; Porov. 10
- ⁴¹⁴ Codice di Diritto Canonico 835, 4
- ⁴¹⁵ Porov. tamže 230, 1
- ⁴¹⁶ Tamže, 230, 3
- ⁴¹⁷ Tamže, 35
- ⁴¹⁸ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 71, 4 ad 3
- ⁴¹⁹ Lumen gentium 35
- ⁴²⁰ Apostolicam actuositatem, 6; Porov. Ad gentes 15
- ⁴²¹ Porov. Codice di Diritto Canonico 774; 776; 780
- ⁴²² Porov. tamže, 229
- ⁴²³ Porov. Tamže, 823, 1
- ⁴²⁴ Tamže, 212, 3

- ⁴²⁵ Porov. Flp 2,8-9
- ⁴²⁶ Lumen gentium 36
- ⁴²⁷ Sv. Ambróz, Expositio Psalmi CXVIII 14, 30
- ⁴²⁸ Lumen gentium 36
- ⁴²⁹ Pavol VI. Evangelii nuntiandi 73
- ⁴³⁰ Codice di Diritto Canonico 129, 2
- ⁴³¹ Porov. tamže, 443, 4
- ⁴³² Porov. tamže, 463, 1.2.
- ⁴³³ Porov. tamže, 511; 536
- ⁴³⁴ Porov. tamže, 517,2
- ⁴³⁵ Porov. tamže, 492, 1; 536
- ⁴³⁶ Porov. tamže, 1421,2
- ⁴³⁷ Lumen gentium 36
- ⁴³⁸ Tamže, 33
- ⁴³⁹ Tamže, 44
- ⁴⁴⁰ Porov. Lumen gentium 42-43; Perfectae caritatis 1
- ⁴⁴¹ Porov. Perfectae caritatis 5
- ⁴⁴² Porov. Codice di Diritto Canonico 573
- ⁴⁴³ Lumen gentium 43
- ⁴⁴⁴ Perfectae caritatis 1
- ⁴⁴⁵ Porov. Codice di Diritto Canonico 605
- ⁴⁴⁶ Tamže, 603, 1
- ⁴⁴⁷ Porov. 1 Kor 7,34-36
- ⁴⁴⁸ Codice di Diritto Canonico 604, 1
- ⁴⁴⁹ Consecratio virginium
- ⁴⁵⁰ Rímsky pontifikál, Consacrazione delle vergini
- ⁴⁵¹ Codice di Diritto Canonico 604, 1
- ⁴⁵² Rímsky pontifikál, Consacrazione delle vergini
- ⁴⁵³ Porov. Codice di Diritto Canonico 604, 2
- ⁴⁵⁴ Porov. Unitatis reintegratio 15
- ⁴⁵⁵ Porov. Codice di Diritto Canonico 573
- ⁴⁵⁶ Porov. Codice di Diritto Canonico 607
- ⁴⁵⁷ Porov. tamže, 591
- ⁴⁵⁸ Porov. Christus Dominus 33-35

- ⁴⁵⁹ Porov. Ad gentes 18; 40
- ⁴⁶⁰ Ján Pavol II. Redemptoris missio 69
- ⁴⁶¹ Codice di Diritto Canonico 710
- ⁴⁶² Pius XII. Provida Mater
- ⁴⁶³ Perfectae caritatis 11
- ⁴⁶⁴ Codice di Diritto Canonico 713, 2
- ⁴⁶⁵ Tamže, 731, 1.2.
- ⁴⁶⁶ Tamže, 783; Porov. Ján Pavol II. Redemptoris missio 69
- ⁴⁶⁷ Lumen gentium 31
- ⁴⁶⁸ Tamže, 44
- ⁴⁶⁹ Codice di Diritto Canonico 207, 1.2.
- ⁴⁷⁰ Tamže, 331
- ⁴⁷¹ Christus Dominus 2
- ⁴⁷² Lumen gentium 23
- ⁴⁷³ Apostolicam actuositatem 2
- ⁴⁷⁴ Gaudium et spes 43
- ⁴⁷⁵ Porov. Lumen gentium 36
- ⁴⁷⁶ Nicetas, Explanatio symboli 10
- ⁴⁷⁷ Sv. Tomáš Akvinský, Expositio in symbolum apostolicum 10
- ⁴⁷⁸ Rímsky katehizmus 1, 10, 24
- ⁴⁷⁹ Tamže
- ⁴⁸⁰ Lumen gentium 12
- ⁴⁸¹ Rímsky katehizmus 1, 10, 27
- ⁴⁸² Porov. Lk 16,1-3
- ⁴⁸³ Porov. 1 Kor 10,24
- ⁴⁸⁴ Lumen gentium 49
- ⁴⁸⁵ Tamže
- ⁴⁸⁶ Tamže
- ⁴⁸⁷ Tamže
- ⁴⁸⁸ Zomierajúca sv. Dominika bratom; Porov. Jourdain Saský,
Libellus de principiis Ordinis praedicatorum 93
- ⁴⁸⁹ Sv. Tereška Ježiškova, Novissima verba
- ⁴⁹⁰ Lumen gentium 50
- ⁴⁹¹ Sv. Polykarp, v Martyrium Polycarpi

⁴⁹² Lumen gentium 50

⁴⁹³ Tamže, 51

⁴⁹⁴ Tamže, 3

⁴⁹⁵ Pavol VI. Credo del popolo di Dio 30

6. p a r a g r a f

MÁRIA - KRISTOVA MATKA, MATKA CIRKVI

963 Po slovách o úlohe Panny Márie v Kristovom tajomstve a tajomstve Ducha Svätého poukážeme teraz na jej miesto v tajomstve Cirkvi. "Veď Pannu Máriu...uznávame a uctieваме ako pravú Božiu a Vykupiteľovu Matku...Ona je skutočne aj "Matkou údov" (Kristových), "pretože s láskou spolupracovala na zrodení veriacich v Cirkvi, ktorí sú údmi Krista ako Hlavy".⁴⁹⁶ "Mária, Kristova Matka, Matka Cirkvi".⁴⁹⁷

I. Máriino materstvo Cirkvi

Úplne spojená so svojim Synom...

964 Máriina úloha v Cirkvi sa nedá oddeliť od jej spojenia s Kristom, ba priamo z neho vyplýva. "Toto spojenie Matky so Synom na diele spásy sa prejavuje od chvíle panenského počatia až do jeho smrti".⁴⁹⁸ Osobitne sa prejavilo v hodine jeho umučenia:

*Blahoslavená Panna Mária napredovala na ceste viery a verne zotrvala v spojení so Sanom až po kríž, pri ktorom stála nie bez Božieho riadenia; veľmi trpela spolu so svojim Jednorodným, s materinským srdcom sa pridružila k jeho obete a s láskou súhlasila s prinesením obety vlastného Syna, aby ju napokon sám Ježiš Kristus, umierajúci na kríži, dal za Matku učeníkovi slovami: "Žena, hľa tvoj syn" (Jn 19,26).*⁴⁹⁹

965 Mária aj po nanebovstúpení svojho Syna "napomáhala prvotiny Cirkvi svojimi modlitbami".⁵⁰⁰ Spolu s apoštolmi a s niektorými ženami "aj Mária vyprosovala dar Ducha, ktorý ju zatienil už pri zvestovaní".⁵⁰¹

...aj pri svojom nanebovzatí...

966 "Konečne Nepoškvrnená Panna, uchovaná od akejkoľvek škvrny dedičnej viny, po ukončení tohto pozemského života bola s telom i dušou vzatá do nebeskej slávy a Pán ju povýšil za kráľovnú vesmíru, aby sa tak stala ešte podobnejšou svojmu Synovi, Pánovi pánov a víťazovi nad smrťou".⁵⁰² Nanebovzatie Panny Márie znamená osobitnú účasť na vzkriesení jej Syna ako aj predzvesť vzkriesenia ostatných kresťanov:

*Pri svojom pôrode si si uchovala panenstvo, pri svojom usnutí si neopustila svet, Božia Matka; pripojila si sa ku prameňu života, ty, ktorá si počala živého Boha a svojimi modlitbami oslobodíš naše duše od smrti.*⁵⁰³

...ona je našou Matkou v poriadku milosti...

967 Pretože sa Panna Mária úplne pridala k vôli Otca, ku vykupiteľskému dielu svojho Syna, ku každému vnuknutiu Ducha Svätého, je pre Cirkvev vzorom viery a lásky. Je "najvynikajúcejším a celkom jedinečným údom Cirkvi"⁵⁰⁴, ba je "príkladným uskutočnením", typom, "predobrazom Cirkvi".⁵⁰⁵

968 Ale jej úloha v Cirkvi a vo vzťahu k celému ľudstvu siaha ešte ďalej. "Na Spasiteľovom diele spolupracovala celkom mimoriadnym spôsobom, a to poslušnosťou, vierou, nádejou a vrúcnou láskou, aby tak obnovila nadprirodzený život duší. Práve preto je v poriadku milosti našou Matkou."⁵⁰⁶

969 "A toto Máriino materstvo v poriadku milosti trvá neprestajne odvtedy, ako pri zvestovaní dala svoj verný súhlas, v ktorom neochvejne vytrvala až pod kríž, ba až kým sa nezavší večná spása všetkých vyvolených. Lebo ani po svojom nanebovzatí neprestala v tomto spasiteľnom poslaní, ale svojim mnohonásobným orodovaním nám aj naďalej získava dar večnej spásy...Preto sa blahoslavená Panna Mária uctieva v Cirkvi ako Orodovnica, Ochránkyňa, Pomocnica a Prostrednica".⁵⁰⁷

970 "*Materské poslanie Márie voči ľuďom však...Kristovo prostredníctvom nijako nezatieňuje, ani nezmenšuje, ale ukazuje jeho účinnosť. Lebo akýkoľvek spasiteľný vplyv blahoslavenej Panny na ľudí...pramení v prekvapujúcej hojnosti Kristových zásluh; zakladá sa na jeho sprostredkovaní, od ktorého úplne závisí a čerpá svoju účinnosť*".⁵⁰⁸ "*Isteže, nikdy nijaké stvorenie nemožno prirovnať ku Vtelenému Slovu a Vykupiteľovi. Lenže ako majú duchovní a veriaci ľud rozličným spôsobom účasť na Kristovom kňazstve a ako sa jediná Božia dobrota rozmanite, ale skutočne šíri v stvoreniach, tak aj jediné prostredníctvom Vykupiteľovo nevylučuje, ale skôr vyvoláva mnohorakú súčinnosť tvorov, prameniaku z jediného zdroja*".⁵⁰⁹

II. Uctievanie Svätej Panny

971 "Blahoslaviť ma budú všetky pokolenia" (Lk 1,48). "Úcta Cirkvi k Svätej Panne je vnútorne spätá s kresťanskou nábožnosťou".⁵¹⁰ Svätej Panne sa "v Cirkvi právom preukazuje osobitná úcta. Veď už od najstarších čias sa Panna Mária uctieva ako "Božia Matka"; pod jej ochranu sa veriaci utiekajú vo všetkých nebezpečenstvách a potrebách...Tento kult...hoci má absolútne jedinečný ráz...podstatne sa líši od klaňania sa, ktoré sa preukazuje výlučne Vtelenému Slovu, Otcovi a Duchu Svätému, ale ho značne napomáha"⁵¹¹; jeho výrazom sú liturgické sviatky, zasvätené Božej Matke⁵¹², i mariánska modlitba, akou je svätý ruženec, ktorý predstavuje "celé evanjelium v skratke".⁵¹³

III. Mária - eschatologický obraz Cirkvi

972 Poučenie o Cirkvi, o jej pôvode, poslaní a osudoch nemôžeme lepšie zakončiť ako tým, že obrátíme svoj pohľad na Máriu, aby sme u nej rozjímali, čo je Cirkvev vo svojom tajomstve, vo svojom "putovaní viery" a čím ona bude vo vlasti po skončení svojej púte, kde ju očakáva "v sláve Najsvätejšej a nerozdielnej Trojice", "v spoločenstve všetkých svätých"⁵¹⁴ tá, ktorú si Cirkvev uctieva ako Matku svojho Pána a ako svoju vlastnú Matku:

"Zatiaľ, čo je Ježišova Matka už oslávená s telom i dušou v nebi a je tak obrazom i počiatkom Cirkvi, ktorá sa má zavrieť v budúcom veku, aj tu na zemi svieti putujúcemu Božiemu ľudu ako znamenie bezpečnej nádeje a útechy, kým nepríde Pánov deň".⁵¹⁵

Z M R N U T I E

973 Keď pri zvestovaní vyslovuje Mária svoje "fiat" (staň sa) a súhlasí s tajomstvom vtelenia, už spolupracuje na celom diele, ktoré má zavrieť jej Syn. Ona je Matkou všade tam, kde je on Spasiteľom a Hlavou mystického Tela.

974 Keď preblahoslavená Panna Mária dokončila svoju pozemskú púť, bola s telom i dušou vzatá do nebeskej slávy, kde má účasť na sláve vzkriesenia svojho Syna a je prvotinou vzkriesenie všetkých údov jeho Tela.

975 "My veríme, že presvätá Božia Matka, nová Eva, Matka Cirkvi aj naďalej vykonáva v nebi svoje materinské poslanie voči Kristovým údom."⁵¹⁶

10. článok

"VERÍM V ODPUSTENIE HRIECHOV"

976 Apoštolské vyznanie viery viaže odpustenie hriechov na vieru v Ducha Svätého, ale aj na vieru v Cirkev a spoločenstvo svätých. Práve tým, že Kristus dal svojim apoštolom Ducha Svätého, odovzdal im aj svoju božskú moc odpúšťať hriechy: "Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú mu zadržané" (Jn 20, 22-23).

(Druhá časť Katechizmu sa bude zaoberať výslovne odpustením hriechov pri krste, vo sviatosti pokánia a v ostatných sviatostiach, hlavne v Eucharistii. Na tomto mieste teda postačí len v krátkosti pripomenúť niektoré základné údaje).

I. Jeden krst na odpustenie hriechov

977 Náš Pán zviazal odpustenie hriechov s vierou a krstom: "Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu. Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený" (Mk 16, 15-16). Krst je prvou a základnou sviatosťou na odpustenie hriechov, lebo nás zjednocuje s Kristom, ktorý umrel pre naše hriechy a vstal z mŕtvych pre naše ospravedlnenie (Rim 4,25), "aby sme aj my žili novým životom" (Rim 6,4).

978 "Keď skladáme svoje prvé vyznanie viery pri prijímaní svätého krstu, ktorý nás očisťuje, získame také úplné odpustenie všetkého, že sa nám už netreba vôbec od ničoho očistiť, ani od dedičného hriechu, ani od hriechov, ktorých sme sa dopustili z vlastnej vôle, ani od trestu, ktorý by sme mali podstúpiť, aby sme si ich odpykali...Ibaže krstná milosť nikoho nezbavuje prirodzených neuhov. Práve naopak, treba nám ešte bojovať proti hnutiam žiadostivosti, ktoré nás stále zvädzajú k zlému".⁵¹⁷

979 Kto by bol v tomto boji s náklonnosťou ku zlému dostatočne silný a bdely, aby sa vyhol každému poraneniu hriechom? "Ak teda bolo potrebné, aby Cirkev mala moc nielen odpúšťať hriechy, nemal byť krst pre ňu jediným prostriedkom, ako používať kľúče od nebeského kráľovstva, ktoré prijala od Ježiša Krista; bolo potrebné, aby mala moc odpúšťať hriechy všetkým kajúcnikom, aj keby sa dopúšťali hriechov až do posledného okamihu svojho života".⁵¹⁸

980 Práve sviatosťou pokánia sa pokrstený môže opäť zmieriť s Bohom a Cirkvou:

Otcovia mali pravdu, keď nazývali pokánie "namáhavým krstom".⁵¹⁹ Sviatosť pokánia je nevyhnutná k spáse pre tých, čo po krste ťažko zhrešili, ako je nevyhnutný krst

pre tých, čo sa ešte znovu nezrodili.⁵²⁰

II. Moc "kľúčov"

981 Po svojom zmŕtvychvstaní poslal Kristus apoštolov "v jeho mene hlásať všetkým národom, počnúc od Jeruzalema, pokánie na odpustenie hriechov" (Lk 24,47). Túto "službu zmierenia" (2 Kor 5,18) apoštoli a ich nástupcovia neplnili iba tak, že hlásali ľuďom Božie odpustenie, o ktoré sa zaslúžil Kristus, a pozývali ich k obráteniu a viere, ale že krstom sprostredkúvali odpustenie hriechov a "mocou kľúčov", ktorú prijali od Krista, zmierovali ľudí s Bohom i s Cirkvou:

Cirkev prijala kľúče od nebeského kráľovstva, aby sa v nej skrze Kristovu Krv a pôsobením Ducha Svätého uskutočňovalo odpustenie hriechov. V tejto Cirkvi duša, ktorá bola hriechmi usmrtená, opäť ožíva, aby žila s Kristom, ktorého milosťou sme boli spasení.⁵²¹ 982 Niet takého hriechu, akokoľvek ťažkého, ktorý by Cirkev nemohla odpustiť. "Niet človeka, nech by bol akokoľvek zlý a akokoľvek sa previnil, čo by s istotou nemohol dúfať v odpustenie hriechov, ak je jeho pokánie úprimné".⁵²² Kristus, ktorý umrel za všetkých ľudí, chce, aby v jeho Cirkvi vždy boli otvorené brány odpustenia pre každého, kto sa odvracia od hriechu.⁵²³

983 Katechéza sa musí snažiť povzbudzovať a živiť u veriacich vieru v neporovnateľnú veľkosť daru, ktorý zmŕtvychvstalý Kristus zanechal svojej Cirkvi: poslanie a moc skutočne odpúšťať hriechy službou apoštolov a ich nástupcov.

Pán chce, aby jeho učeníci mali nesmiernu moc: chce, aby jeho úbohí sluhovia plnili v jeho mene všetko, čo urobil on, keď bol tu na zemi.⁵²⁴

Kňazi prijali moc, akú Boh nedal ani anjelom, ani archanjelom...Boh potvrdzuje všetko v nebi, čo kňazi urobia tu na zemi.⁵²⁵

Keby v Cirkvi nebolo odpustenie hriechov, nebola by nijaká nádej, nádej na večný život a večné oslobodenie. Vzdávajme Bohu vďaka za to, že dal Cirkvi taký veľký dar.⁵²⁶

ZHRNUTIE

984 Vo *Verím v Boha* sa spája "odpustenie hriechov" s vyznaním viery v Ducha Svätého. Skutočne, vzkriesený Kristus zveril apoštolom moc odpúšťať hriechy potom, ako im zoslal Ducha Svätého.

985 Krst je prvou a hlavnou sviatosťou na odpustenie hriechov; spája nás s mŕtvym a vzkrieseným Kristom a dáva nám Ducha Svätého.

986 Podľa Kristovej vôle má Cirkev právo odpúšťať pokrsteným hriechy a vykonáva ju obvyklým spôsobom vo sviatosti pokánia prostredníctvom biskupov a kňazov.

987 "Pri odpustení hriechov sú kňazi a sviatosti len obyčajnými nástrojmi, ktorými si chce poslúžiť náš Pán Ježiš Kristus, jediný pôvodca a rozdeľovateľ našej spásy, aby zotrel naše neprávosti a daroval nám milosť ospravedlnenia".⁵²⁷

11.článok

"VERÍM VO VZKRIESENIE TELA"

988 Kresťanské Krédo - vyznanie našej viery v Boha Otca, Syna a Ducha Svätého ako aj v jeho stvoriteľskú, spasiteľskú a posväcujúcu aktivitu - vrcholí v prehlásení o vzkriesení mŕtvych na konci časov a o večnom živote.

989 Pevne veríme a aj dúfame, že ako Kristus skutočne vstal z mŕtvych a navždy žije, tak budú navždy žiť so vzkrieseným Kristom aj spravodliví po svojej smrti a že ich vzkriesi v posledný deň.⁵²⁸ Tak, ako bolo jeho vzkriesenie, aj naše bude dielom Najsvätejšej Trojice:

A keď vo vás prebýva Duch toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, potom ten, čo vzkriesil z mŕtvych Krista, oživí aj vaše smrteľné telá skrze Ducha Svätého, ktorý prebýva vo vás (Rim 8,11).⁵²⁹

990 Pojem "telo" označuje človeka v stave jeho slabosti a

smrteľnosti.⁵³⁰ Vzkriesenie tela" vyjadruje, že po smrti nebude žiť len nesmrteľná duša, ale znova ožijú aj naše

"smrteľné telá" (Rim 8,11).

991 Viera vo vzkriesenie mŕtvych bola od prvopočiatku podstatným prvkom kresťanskej viery: "Také je presvedčenie kresťanov: vzkriesenie z mŕtvych; a táto nádej je nám oporou v živote.⁵³¹

Akože niektorí z vás hovoria, že zmŕtvychvstanie niet? Ved' ak niet zmŕtvychvstania, nebol ani Kristus vzkriesený. Ale ak nebol Kristus vzkriesený, potom je márne naše hlásanie a márna je aj naša viera...Ale Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých (1 Kor 15,12-14.20).

I. Vzkriesenie Kristovo a naše

Postupné zjavovanie vzkriesenia

992 Vzkriesenie mŕtvych zjavoval Boh svojmu ľudu postupne. Nádej v telesné vzkriesenie z mŕtvych núkala sa ako vnútorný dôsledok viery v Boha, tvorcu celého človeka: duše i tela. Stvoriteľ neba i zeme je ten istý, ktorý verne dodržiava svoju zmluvu s Abrahámom a jeho potomstvom. V tejto dvojitej perspektíve sa začala prejavovať viera vo vzkriesenie. Machabejskí mučeníci vyznávajú pri svojom mučení:

Kráľ sveta nás, čo umierame pre jeho zákon, vzkriesi do večného života (2 Mach 7,9). Lepšie je umrieť rukou človeka a vychovať si nádej, že ho Boh vzkriesi (Mach 7,14).⁵³²

993 Farizeji⁵³³ a mnohí Pánovi súčasníci⁵³⁴ tiež očakávali vzkriesenie a Ježiš ho nechvejne hlása. Saducejom, ktorí ho popierajú, odpovedá: "Mýlite sa preto, že nepoznáte ani Písmo ani Božiu moc" (Mk 12,24). Viera vo vzkriesenie sa opiera o vieru v Boha, ktorý "nie je Bohom mŕtvych, ale živých" (Mk 12,27).

994 Ba čo viac, Ježiš viaže vieru vo vzkriesenie na svoju osobu: "Ja som vzkriesenie a život" (Jn 11,25). Sám Ježiš vzkriesi v posledný deň tých, čo v neho verili⁵³⁵, jedli jeho Telo a pili jeho Krv.⁵³⁶ Na znak toho a ako preddavok už teraz vracia život niektorým mŕtvym⁵³⁷, čím ohlasuje svoje vlastné zmŕtvychvstanie, ktoré

však bude mať iný charakter. O tejto jedinečnej udalosti hovorí ako o "znamení Jonáša" (Mt 12,39), o "znamení chrámu"⁵³⁸: oznamuje svoje zmŕtvychvstanie na tretí deň po svojom odsúdení na smrť.⁵³⁹

995 Byť Kristovým svedkom znamená byť "svedkom jeho zmŕtvychvstania" (Sk 1,22)⁵⁴⁰, "jesť a piť s ním po jeho zmŕtvychvstaní" (Sk 10,41). Kresťanskú nádej vo vzkriesenie zreteľne predznamenávajú stretnutia so vzkrieseným Kristom. My vstaneme ako on, s ním a skrze neho.

996 Kresťanská viera v zmŕtvychvstanie sa od prvopočiatkov Cirkvi stretávala s nepochopením a odporom.⁵⁴¹ "V nijakom inom bode svojho učenia nevyvolávala kresťanská viera viac námietok proti ako v náuke o vzkriesení tela".⁵⁴² Vo všeobecnosti sa uznáva, že život človeka po smrti nejako pokračuje duchovným spôsobom. Ako však uveriť, že by tak preukazateľne smrteľné telo mohlo znovu vstať k večnému životu?

Ako ožijú mŕtvi?

997 Čo znamená "ožiť, vstať z mŕtvych"? Ľudské telo pri smrti, čo znamená oddelenie tela a duše, začína podliehať rozkladu, kým duša ide v ústrety Bohu v neprestajnom očakávaní, že sa spojí so svojím osláveným telom. Boh vo svojej všemohúcnosti definitívne vytvorí neporušiteľný život v našich telách, keď ich znakom zmŕtvychvstania Ježiša Krista spojí s našimi dušami.

998 *Kto vstane z mŕtvych?* Všetci ľudia, ktorí už zomreli: "Tí, čo robili dobre, budú vzkriesení pre život a tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení na odsúdenie" (Jn 5,29).⁵⁴³

999 *Ako Kristus vstal z mŕtvych so svojím vlastným telom.* "Pozrite na moje ruky a nohy, že som to ja" (Lk 24,39); nevrátil sa však do pozemského života. Podobne v ňom "všetci vstanú so svojím vlastným telom, ktoré majú teraz"⁵⁴⁴, ale toto telo bude "pretvorené na oslávené telo"⁵⁴⁵, na "duchovné telo" (1 Kor 15,44):

Ale niekto povie: "Ako vstanú mŕtvi? V akom tele prídu?" Hlupák! Čo ty seješ, neožije ak prv neumrie. A čo seješ, neseješ budúce telo, ale holé zrno...Seje sa neporušiteľné, vstáva neporušiteľné...Mŕtvi budú vzkriesení neporušiteľní...Veď toto porušiteľné si musí obliecť neporušiteľnosť a smrteľné si musí obliecť nesmrteľnosť (1 Kor 15,35-37.42.53).

1000 Toto "ako" prekračuje našu predstavivosť a naše chápanie;

je prístupné iba viere. Avšak naša účasť na Eucharistii nám už poskytuje predchuť premeny nášho tela prostredníctvom Krista:

*Podobne ako chlieb, ktorý pochádza zo zeme, keď sa vyzývaním podrobí Božiemu dobrorečeniu, už nie je obyčajným chlebom, ale Eucharistiou, zloženou z dvoch podstát: z jednej pozemskej a druhej nebeskej. Tak aj naše telá, ktoré majú účasť na Eucharistii, nie sú už viac porušiteľné, lebo majú nádej na vzkriesenie.*⁵⁴⁶

1001 *Kedy?* Definitívne "v posledný deň" (Jn 6,39-40.44.54); "na konci sveta".⁵⁴⁷ Fakticky sa vzkriesenie z mŕtvych vnútorne spája s Kristovým druhým príchodom (parúziou):

Lebo na povel, na hlas archanjela a zvuk Božej poľnice sám Pán zostúpi z neba a tí, čo umreli v Kristovi, vstanú prví (1 Sol 4,16).

Vzkriesení s Kristom

1002 Ak je pravda, že nás Kristus "v posledný deň" vzkriesi, potom je pravdou aj to, že sme už určitým spôsobom s Kristom vzkriesení. Ved' vďaka Duchu Svätému je kresťanský život už teraz na zemi účasťou na Kristovej smrti a na jeho vzkriesení:

S Kristom ste boli pochovaní v krste a v ňom ste boli s ním aj vzkriesení vierou v moc Boha, ktorý ho vzkriesil z mŕtvych...Ak ste teda s Kristom vstali z mŕtvych, hľadajte, čo je hore, kde Kristus sedí po pravici Boha (Kol 2,12;3,1).

2003 Veriaci krstom spojení s Kristom majú už skutočnú účasť na nebeskom živote zmŕtvychvstalého Krista⁵⁴⁸, ale tento život zostáva "ukrytý s Kristom v Bohu" (Kol 3,3). "S ním nás vzkriesil a daroval nám miesto v nebi v Kristovi Ježišovi" (Ef 2,6). Keďže sa živíme jeho Telom v Eucharistii, patríme už ku Kristovmu Telu. A keď v posledný deň vstaneme, aj my sa "zjavíme s ním v sláve" (Kol 3,4).

1004 V očakávaní toho dňa majú už telo a duša veriaceho účasť na hodnosti, že "patria Kristovi"; z toho vyplýva požiadavka úcty voči vlastnému telu, ale aj voči telu blížneho, najmä keď trpí:

Ale telo...je pre Pána a Pán pre telo. A Boh, ktorý vzkriesil Pána, vzkriesi aj nás svojou mocou. Vari neviete, že vaše telá sú Kristovými údmi?...Nepatríte sebe...Oslavujte teda Boha vo svojom tele (1 Kor 6,13-15.19-20).

II. Umrieť v Kristovi Ježišovi

1005 Aby sme s Kristom vstali z mŕtvych, musím s Kristom aj umrieť, "vzdialiť sa z tela a bývať u Pána" (2 Kor 5,8). Pri tomto "odchode" (Flp 1,23), ktorým je smrť, duša sa rozlúči s telom. Spoja sa opäť v deň vzkriesenia z mŕtvych.⁵⁴⁹

Smrť

1006 "Až pre tvárou smrti vyvrchoľuje záhada ľudského života".⁵⁵⁰ V istom zmysle je telesná smrť prirodzená, ale podľa viery je v skutočnosti "mzdou hriechu" (Rim 6,23).⁵⁵¹ A pre tých,čo umierajú v Kristovej milosti, je účasťou na Pánovej smrti, aby mohli mať účasť aj na jeho zmŕtvychvstaní.⁵⁵²

1007 *Smrť je zakončením pozemského života.* Naše životy vymeriava čas, v priebehu ktorého sa meníme, starneme a ako pri všetkých živých tvoroch na zemi je smrť normálnym ukončením nášho života. Smrť vtlača životu istú naliehavosť. Vedomie našej smrteľnosti nám má pripomínať, že máme na svoj život vymedzený čas:

V dňoch mladosti pamätaj na svojho Stvoriteľa...(skôr), ako sa navráti prach do zeme, čím aj bol, a duch sa nevráti k Bohu, ktorý ho dal (Kaz 12,1.7).

1008 *Smrť je dôsledok hriechu.* Učiteľský úrad Cirkvi ako autentický tlmočník výrokov Svätého písma⁵⁵³ a Tradície učí, že smrť vstúpila do sveta pre hriech človeka.⁵⁵⁴ Aj keď mal človek smrteľnú prirodzenosť, Boh ho určil k nesmrteľnosti. Smrť bola teda proti plánom Boha Stvoriteľa a prišla na svet ako následok hriechu.⁵⁵⁵ "Telesná smrť, od ktorej by bol človek ušetrený, keby nebol zhrešil"⁵⁵⁶, je teda "posledným nepriateľom" človeka, ktorý mal byť porazený.⁵⁵⁷

1009 *Kristus pretvoril smrť.* Aj Ježiš, ktorý je Božím Synom, pretrpel smrť, ktorá patrí k ľudskému údely. Ale aj napriek hrôze z nej⁵⁵⁸, prijal ju v úplnej a slobodnej

podriadenosti vôle svojho Otca. Ježišova poslušnosť premenila kliatbu smrti na požehnanie.⁵⁵⁹

Zmysel kresťanskej smrti

1010 Vďaka Kristovi má smrť pre kresťana pozitívny zmysel: "Pre mňa žiť je Kristus a zomrieť zisk" (Flp 1,21). "Spoločlivé je to slovo: Ak sme s ním zomreli, s ním budeme aj žiť" (2 Tim 2,11). Podstatne nové na kresťanskej smrti je to, že krstom je kresťan už sviatostne "mŕtvy s Kristom", aby žil novým životom; a ak zomrieme v Kristovej milosti, fyzická smrť završuje toto "umieranie s Kristom", a tak dokončuje naše privtelenie k nemu v jeho vykupiteľskom čine:

Pre mňa je lepšie umrieť v ("eis") Ježišovi Kristovi; je to viac ako vládnuť nad končinami zeme. Jeho hľadám, ktorý zomrel za nás. Jeho chcem, ktorý vstal z mŕtvych pre nás. Moment môjho zrodu sa už blíži...Nechajte ma prijať čisté svetlo; keď tam prídem, potom budem opravdivým človekom.⁵⁶⁰

1011 V smrti Boh pozýva človeka k sebe. Kresťan preto môže voči smrti pociťovať podobnú túžbu ako svätý Pavol: "Túžim zomrieť a byť s Kristom" (Flp 1,23); a svoju vlastnú smrť môže premeniť na skutok poslušnosti a lásky voči Otcovi podľa Kristovho príkladu.⁵⁶¹

Moje pozemské želanie bolo ukrižované;...v sebe mám živú vodu, ktorá zurčí vo mne a hovorí: "Pod' k Otcovi".⁵⁶² Chcem vidieť Boha a aby som ho videla, treba umrieť.⁵⁶³ Neumieram, vstupujem do života.⁵⁶⁴

1012 Kresťanský názor na smrť⁵⁶⁵ najkrajšie vyjadruje cirkevná liturgia:

Ved' tým, čo veria v teba, Bože, život sa neodníma, iba mení; a keď skončíme život v smrteľnom tele, máme pripravený večný prírbytok v nebesiach.⁵⁶⁶

1013 Smrť je zakončením pozemského putovania človeka, času milosti a milosrdenstva, ktorý nám Boh poskytuje, aby sme pozemský život prežili podľa Božieho plánu a rozhodli o svojom večnom osude. "Po ukončení jediného behu nášho pozemského života"⁵⁶⁷ sa už nikdy do iných pozemských životov nevrátíme. "Ľudia iba raz zomrú a potom bude súd" (Hebr 9,27). Po smrti nejestvuje žiadne "prevteľovanie" (reinkarnácia).

1014 Cirkev nás povzbudzuje, aby sme sa pripravovali na hodinu svojej smrti ("Od náhlej a nepredvídanej smrti vyslobod' nás, Pane" - Litánie k svätým), aby sme prosili Božiu Matku o orodovanie "v hodinu našej smrti" a tiež aby sme sa zverovali svätému Jozefovi, ktorý je patrónom dobrej smrti:

Vo všetkom by si mal konať a myslieť tak, ako by si mal dnes umrieť. Keby si mal čisté svedomie, smrti by si sa veľmi nebál. Lepšie by bolo chrániť sa hriechu, než utekať pred smrťou. Ak nie si pripravený dnes, ako budeš zajtra?⁵⁶⁸ Bud' chválený, ó, Pane, našou sestrou smrťou tela, ktorej žiaden živý neunikne. Beda tým, ktorí umierajú v smrteľnom hriechu;

Blahoslavení tí, čo sa odovzdali celkom do tvojej vôle, im druhá smrť neurobí nič zlého.⁵⁶⁹

ZHRNUTIE

1015 "Telo je základnou oporou spásy".⁵⁷⁰ Veríme v Boha, ktorý je stvoriteľom tela; veríme v Slovo, ktoré sa stalo telom, aby vykúpilo telo; veríme vo vzkriesenie tela, ktoré bude zavŕšením stvorenia a vykúpenia tela.

1016 Smrťou sa duša rozlúči s telom, ale pri vzkriesení Boh vráti do nášho premeneného tela neporušiteľný život, keď ho opäť spojí s dušou. Tak ako Kristus vstal z mŕtvych a večne žije, aj my všetci vstaneme v posledný deň.

1017 "Veríme v opravdivé vzkriesenie tela, ktoré teraz vlastníme".⁵⁷¹ Do hrobu sa seje telo porušiteľné, vstane telo neporušiteľné⁵⁷², "telo duchovné" (1 Kor 15,44).

1018 Ako následok prvotného hriechu musí človek podstúpiť "telesnú smrť, ktorej by bol unikol, keby nebol zhrešil".⁵⁷³

1019 Ježiš, Boží Syn dobrovoľne umrel za nás. Slobodne a dobrovoľne sa podrobil vôli Boha, svojho Otca. Svojou smrťou premohol smrť, a tak všetkým ľuďom poskytol možnosť spásy.

12. článok

"VERÍM V ŽIVOT VEČNÝ"

1020 Kresťan, ktorý spája svoju smrť s Ježišovou, hľadá na smrť ako na príchod k nemu a ako na vstup do večného života. Keď Cirkev posledný raz vyslovila slová rozhršenia a Kristovho odpustenia nad umierajúcim kresťanom, keď mu posledný raz udelila posilňujúce pomazanie a podala mu vo viatiku Krista ako pokrm na cestu, nežne ho uisťuje:

Vydaj sa na cestu, kresťanská duša, z tohto sveta v mene všemohúceho Boha Otca, ktorý ťa stvoril, v mene Ježiša Krista, Syna živého Boha, ktorý za teba umrel na kríži, v mene Duchu Svätého, ktorého si dostal ako dar; nech je dnes tvoje bydlisko v pokoji svätého Jeruzalema spolu so svätou Božou rodičkou Pannou Máriou, so svätým Jozefom a so všetkými anjelmi a svätými...vráť sa k svojmu Stvoriteľovi, ktorý ťa utvoril z prachu zeme. Keď opustiš tento pozemský život, nech ti prídu v ústrety Panna Mária, anjeli a svätí...Kiež uzrieš svojho Vykupiteľa z tváre do tváre...⁵⁷⁴

I. Osobitný súd

1021 Smrťou sa končí život človeka, čas určený na prijatie alebo odmietnutie Božej milosti, ktorá sa zjavila v Kristovi.⁵⁷⁵ Nový zákon hovorí o súde hlavne vo vzťahu ku konečnému stretnutiu s Kristom pri jeho druhom príchode, ale viackrát spomína aj bezprostrednú odmenu po smrti každého človeka podľa jeho skutkov a viery. Podobenstvo o žobrákovi Lazárovi⁵⁷⁶, Kristove slová na kríži kajúcemu lotrovi⁵⁷⁷ ako aj iné texty Nového zákona⁵⁷⁸ hovoria o poslednom osude duše⁵⁷⁹, ktorý sa môže odlišovať jeden od druhého.

1022 Každý človek dostáva večnú odmenu pre svoju nesmrteľnú dušu ihneď po smrti na osobitnom súde, na ktorom odovzdáva svoj život Kristovi, a to alebo očisťovaním⁵⁸⁰, vstupom do nebeskej blaženosti priamo⁵⁸¹, alebo večným odsúdením.⁵⁸²

Na konci nášho života budeme súdení podľa lásky.⁵⁸³

II. Nebo

1023 Ľudia, ktorí zomierajú v milosti a v priateľstve s Bohom a sú dokonale čistí, žijú navždy s Kristom. Podobajú sa Bohu, lebo ho neustále vidia "takého, aký je" (1 Jn 3,2), z tváre do tváre⁵⁸⁴:

*Našou apoštolskou autoritou vyhlasujeme, že podľa všeobecného Božieho rozhodnutia duše všetkých svätých... a všetkých ostatných veriacich, ktorí umreli potom, ako prijali Kristov krst a nemusia sa už po smrti očisťovať...alebo ak im aj niečo zostalo na očisťovanie a po svojej smrti to ukončia...ešte pred vzkriesením tela a všeobecným súdom - po nanebovstúpení Pána a Spasiteľa Ježiša Krista - boli, sú a budú v nebi, v nebeskom kráľovstve a v raji s Kristom, v spoločnosti svätých anjelov. Po umučení a smrti nášho Pána Ježiša Krista uvideli a vidia Božiu podstatu intuitívnym videním z tváre do tváre, bez sprostredkovania akéhokoľvek stvorenia.*⁵⁸⁵

1024 Tento dokonalý život s Najsvätejšou Trojicou, toto spoločenstvo života a lásky s ňou, s Pannou Máriou, s anjelmi a všetkými blaženými sa nazýva "neбом". Nebo je posledným cieľom a uskutočnením najhlbších túžob človeka, stav najvyššieho a konečného šťastia.

1025 Žiť v nebi znamená "byť s Kristom".⁵⁸⁶ Vyvolení žijú "v ňom", ale si zachovávajú či vlastne až tam nachádzajú svoju vlastnú identitu, svoje vlastné meno⁵⁸⁷:

*Život - je byť s Kristom; lebo kde je Kristus, tam je život, tam je kráľovstvo.*⁵⁸⁸

1026 Ježiš Kristus nám svojou smrťou a vzkriesením "otvoril" nebo. Blažení plne vlastnia ovocia vykúpenia, ktoré priniesol Kristus; on pripája k svojmu nebeskému osláveniu tých, čo uverili v neho a vytrvali vo vernosti jeho vôle. Nebo je blažené spoločenstvo všetkých, ktorí sa dokonale privtelili k nemu.

1027 Toto tajomstvo blaženého spoločenstva s Bohom a so všetkými, ktorí sú v Kristovi, presahuje každé chápanie a každú predstavu. Sväté písmo nám o ňom hovorí v obrazoch: život, svetlo, pokoj, svadobná hostina, víno kráľovstva, otcovský dom, nebeský Jeruzalem, raj: "Ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú" (1 Kor 2,9).

1028 Boha pre jeho transcendentnosť nemožno uvidieť takého, aký je, hoci sám odhaľuje svoje tajomstvo priamemu nazeraniu človeka a dáva mu na to aj schopnosť. Toto nazeranie na Boha v jeho nebeskej sláve Cirkve nazvala "blaženým videním" (visio beatifica):

*Aká len bude tvoja sláva a tvoje šťastie: mať výsadu vidieť Boha, mať česť zúčastňovať sa na radoostiach spásy a večného svetla v spoločnosti Krista, Pána a tvojho Boha...tešiť sa v nebeskom kráľovstve v spoločnosti so spravodlivými a Božími priateľmi radoťami získanej nesmrteľnosti.*⁵⁸⁹

1029 V nebeskej sláve pokračujú blažení v radostnom plnení Božej vôle voči iným ľuďom a voči celému stvoreniu. Už panujú s Kristom; s ním "budú kralovať na veky vekov" (Zjv 22,5).⁵⁹⁰

III. Konečné očisťovanie alebo očistec

1029 Ľudia, ktorí umrú v milosti a v priateľstve s Bohom, ale nie sú dokonale čistí, hoci majú už istotu o svojej večnej spásy, musia ešte po svojej smrti podstúpiť očisťovanie, aby dosiahli nevyhnutnú svätosť a mohli vstúpiť do nebeskej blaženosti.

1031 Cirkev toto konečné očisťovanie vyvolených nazýva *očistec*. Očistcový stav sa zásadne odlišuje od múk, ktorým sú vystavené duše zatratených. Učenie viery o očistci formulovala Cirkev hlavne na Florentskom⁵⁹¹ a Tridentskom koncile.⁵⁹² Tradícia Cirkvi, ktorá sa vzťahuje k určitým textom Svätého písma⁵⁹³, hovorí o očisťujúcom ohni:

*Sme povinní veriť, že pre človeka, čo mal pred svojim časným súdom nejaké všedné hriechy, jestvuje očisťujúci oheň. Tak to tvrdí ten, kto je Pravda, keď hovorí, že ak sa niekto rúhal proti Duchu Svätému, neodpustí sa mu ani v tomto, ani v budúcom veku (Mt 12,31). Z výroku vyplýva, že niektoré hriechy sa môžu odpúšťať v tomto živote, iné ani v budúcom.*⁵⁹⁴

1032 Toto učenie sa opiera aj o prax modlitby za zomrelých, o ktorej hovorí už Sväté písmo: "Preto nariadil (Júda Machabejský) túto zmiernu obeť za mŕtvych, aby boli zbavení hriechu" (2 Mach 12,46). Cirkev od prvopočiatku uctievala pamiatku mŕtvych a prinášala za nich obety, zvlášť eucharistickú obeť⁵⁹⁵, aby očistení mohli dosiahnuť blažené videnie Boha. Cirkev odporúča tiež almužny, odpustky a skutky kajúcnosti za zomrelých.

*Buďme im na pomoci a slávme ich pamiatku. Ak boli Jóbovi synovia očistení obeťou svojho otca⁵⁹⁶, prečo by sme pochybovali, že naše obety za mŕtvych im neprinesú nejakú útechu? Neváhajme pomáhať tým, čo umreli, a obetovať za nich svoje modlitby.*⁵⁹⁷

IV. Peklo

1033 S Bohom môžeme byť spojení iba tak, ak sa ho slobodne rozhodneme milovať. Nemôžeme však milovať Boha, ak sa ťažko prehrešujeme proti nemu, proti svojmu bližnému a proti sebe samým: "Kto nemiluje, zostáva v smrti. Každý, kto nenávidí svojho brata, je vrah. A viete, že ani jeden vrah nemá v sebe večný život" (1 Jn 3,14-15). Náš Pán nás vystriha, že budeme od neho odlúčení, ak nebudeme brať ohľad na závažné potreby chudobných a maličkých, ktorí sú jeho bratmi.⁵⁹⁸ Umrieť v smrteľnom hriechu bez pokánia a bez získania milosrdnej Božej lásky, znamená navždy zostať odlúčeným od neho z našej vlastnej slobodnej voľby. A práve tento stav definitívneho vylúčenia seba zo spoločenstva s Bohom a s blaženými sa označuje slovom "peklo".

1034 Ježiš často hovorí o "gehene", o "ohni, ktorý nehasne"⁵⁹⁹ a je vyhradený tým, čo až do konca svojho života odmietajú vieru a obrátenie, a kde môže zahnúť duša i telo.⁶⁰⁰ Ježiš veľmi vážne hlása, že "pošle svojich anjelov", ktorí "vyzbierajú...tých, čo pášu nepravosť a hodia ich do ohnivej pece" (Mt 13,41-42), pričom vynesie rozsudok: "Odíd'te odo mňa, zlorečení, do večného ohňa" (Mt 25,41).

1035 Učenie Cirkvi potvrdzuje jestvovanie pekla a jeho večnosť. Duše tých, ktorí umrú v stave smrteľného hriechu, zostupujú hneď po smrti do pekla, kde trpia pekelné bolesti, "večný oheň".⁶⁰¹ Hlavný trest pekla spočíva vo večnom odlúčení od Boha; ved' jedine v ňom môže mať človek život a šťastie, pre ktoré bol stvorený a po ktorých túži.

1036 Výroky Svätého písma a poučenie Cirkvi o pekle sú výzvou k zodpovednosti, s akou má človek používať svoju slobodu s ohľadom na svoj večný údel. A súčasne sú aj *naliehavou výzvou k obráteniu*: "Vchádzajte tesnou bránou, lebo široká brána a priestranná cesta vedie do zatratenia a mnoho je tých, čo cez ňu vchádzajú. Aká tesná

je brána a úzka cesta, čo vedie do života, a málo je tých, čo ju nachádzajú!" (Mt 7, 13-14).

*A keďže nevieme ani dňa, ani hodiny, musíme podľa Pánovho napomenutia stále bdieť, aby po ukončení tohto nášho jediného životného behu sme si zaslúžili vojsť spolu s ním na svadbu a byť započítaní medzi požehnaných, a neboli sme nútení ako zlí a leniví sluhovia odísť do večného ohňa, von do tmy, kde bude "plač a škripanie zubami".*⁶⁰²

1037 Boh nikoho nepredurčuje do pekla⁶⁰³; k tomu je potrebné dobrovoľné odvrátenie sa od Boha (smrteľný hriech) a zotrvanie v ňom až do konca. Pri liturgii Eucharistie a v každodenných modlitbách vyprosuje Cirkev milosrdenstvo od Boha, ktorý nechce, "aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie" (2 Pt 3,9).

*Bože, milostivo prijmi túto obeť, ktorú ti predkladáme my, tvoji služobníci i celá tvoja rodina. Spravuj naše dni vo svojom pokoji, zachráň nás od večného zatratenia a pripočítaj k zástupu svojich vyvolených.*⁶⁰⁴

V. Posledný súd

1038 Vzkriesenie všetkých mŕtvych, "spravodlivých i nespra vodlivých" (Sk 24,15) bude pred posledným súdom. To bude "hodina, keď všetci v hrobách počujú jeho hlas a výjdu: tí, čo robili dobre, budú vzkriesení pre život a tí, čo páchali zlo, budú vzkriesení na odsúdenie" (Jn 5,28-29). Vtedy Kristus "príde vo svojej sláve a s ním všetci anjeli...Pred ním sa zhromaždia všetky národy a on oddelí jedných od druhých, ako pastier oddeľuje ovce od capov. Ovce si postaví sprava, capov zľava...A pôjdu títo do večného trápenia, kým spravodliví do večného života" (Mt 25,31.32.46).

1039 Až pred tvárou Krista, ktorý je Pravda, sa definitívne ukáže pravda o vzťahu každého človeka k Bohu.⁶⁰⁵ Posledný súd odhalí až do konečných dôsledkov, čo kto urobil dobré, alebo zanedbal urobiť počas svojho pozemského života:

*Každé zlo, čo páchajú zločinci, sa zaznamenáva - a oni o tom nevedia. V deň, keď Boh "nebude mlčať" (Ž 50, -3)... obráti sa ku zlým a povie im: "Pre vás som umiestnil po zemi svojich úbožiacov. Ja, ich Hlava, som trónil po pravici svojho Otca na nebesiach, ale moje údy na zemi hladovali. Keby ste boli obdarovali moje údy, bolo by to darované došlo až do Hlavy. Keď som rozmiestnil svojich chudáčikov po zemi, ustanovil som ich za vašich doručovateľov, aby prinášali vaše dobré skutky do mojej pokladnice; nič ste do ich rúk neodovzdali, preto u mňa nič nemáte".*⁶⁰⁶

1040 Posledný súd sa uskutoční počas slávneho Kristovho návratu. Jedine Otec pozná jeho hodinu a deň, on sám rozhodne, kedy sa uskutoční jeho príchod. Prostredníctvom svojho Syna Ježiša Krista vyhlási vtedy svoj definitívny súd nad celými dejinami. Spoznáme posledný zmysel celého stvoriteľského diela a celý poriadok spásy; pochopíme obdivuhodné cesty, ktorými jeho prozreteľnosť viedla každé stvorenie k jej poslednému cieľu. Posledný súd zjaví, že Božia spravodlivosť víťazí nad každou nespravodlivosťou, ktorej sa dopustili jeho stvorenia, a že jeho láska je silnejšia ako smrť.⁶⁰⁷

1041 Posolstvo posledného súdu vyzýva k obráteniu, kým Boh ešte dáva ľuďom "milostivý čas, deň spásy" (2 Kor 6,2). Vnuká svätú bázeň pred Bohom. Zaväzuje k spravodlivosti Božieho kráľovstva. Ohlasuje "blaženú nádej" (Tit 2,13) Pánovho návratu, "keď príde v onen deň, aby bol oslávený vo svojich svätých a obdivovaný vo všetkých veriacich" (2 Sol 1,10).

VI. Nádej na nové nebo a novú zem

1042 Na konci časov príde vo svojej plnosti Božie kráľovstvo. Po všeobecnom súde budú spravodliví naveky kraľovať s Kristom v oslávenom tele i duši a celý vesmír bude obnovený:

*Až vtedy bude Cirkev "dovršená v nebeskej sláve, keď nadíde čas obnovy všetkých vecí a spolu s ľudským pokolením sa v Kristovi dokonale preporodí aj celý svet."*⁶⁰⁸

1043 Túto tajomnú obnovu, ktorá premení ľudstvo i svet, nazýva Sväté písmo "nové nebo a nová zem" (1 Pt 13).⁶⁰⁹ To bude definitívne uskutočnenie Božieho plánu "zjednotiť v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi aj čo je na zemi" (Ef 10).

1044 V tomto novom živote⁶¹⁰, v novom nebeskom Jeruzaleme bude mať Boh príbytok medzi ľuďmi: "Zotrie im z očí každú slzu a už nebude ani žiaľu, ani náreku, ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pominulo" (Zjv 21,4).⁶¹¹

1045 *Pre človeka* bude toto zavŕšenie poslednou realizáciou jednoty ľudského pokolenia, ako to chcel Boh už od stvorenia a putujúca Cirkev bola preň "akoby sviatosťou".⁶¹² Zjednotení s Kristom budú tvoriť spoločenstvo vykúpených, "sväté mesto" Božie (Zjv 21,2), "nevestu Baránkovu" (Zjv 21,9), Ju už neporaní hriech, nič ju nepoškvrní⁶¹³, nijaké sebecko, ktoré ničí všetko a zraňuje pozemské spoločenstvo ľudí. Blažené videnie, v ktorom sa Boh ukáže vyvoleným v celej hĺbke, bude nevyčerpatelným prameňom šťastia, pokoja a vzájomnej služby v spoločenstve.

1046 *Vzhľadom na vesmír* Zjavenie potvrdzuje hlbokú vzájomnosť osudu hmotného sveta a človeka:

Ved' stvorenie túžobne očakáva, že sa zjavia Boží synovia...že aj stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy...Ved' vieme, že celé stvorenie spoločne vzdychá a zvíja sa v pôrodných bolestiach až doteraz. A nielen ono, ale aj my sami, čo máme prvotiny Ducha, aj my vo svojom vnútri vzdycháme a očakávame adoptívne synovstvo, vykúpenie svojho tela (Rim 8,19-23).

1047 Teda aj viditeľný svet je určený na to, aby sa premenil, aby "uvedený do pôvodného stavu bez akejkoľvek prekážky slúžil spravodlivým" a mal účasť na ich oslávení vo vzkriesenom Ježišovi Kristovi.⁶¹⁴

1048 *"Nepoznáme čas zavŕšenia zeme a ľudstva, ani nevieme, ako bude vesmír pretvorený. Tvárnosť tohto sveta, znetvorená hriechom, sa určite pominie. Nepochybne však vieme, že Boh pripravuje nový príbytok a novú zem, na ktorej prebýva spravodlivosť a ktorej blaženosť splní, ba prekoná všetky túžby po pokoji, čo vznikajú v ľudských srdciach"*.⁶¹⁵

1049 "Očakávanie novej zeme však nielen že nemá oslabovať, ale skôr podnecovať starostlivosť o zveľaďovanie tejto zeme, na ktorej rastie telo nového ľudského spoločenstva, čo je už schopné vytvárať náčrt predstáv budúceho veku. A hoci treba starostlivo rozlišovať pozemský pokrok od vzrastu Kristovho kráľovstva, má tento pokrok pre Božie kráľovstvo veľký význam, pretože môže prispieť k lepšiemu usporiadaniu ľudskej spoločnosti".⁶¹⁶

1050 "Lebo...všetky tieto dobré plody prírody a našej praco vitosti, ktoré sme už v Duchu Pánovom a podľa jeho príkazov tu na zemi zveľadili, nájdeme potom, keď Kristus odovzdá Otcovi večné a univerzálne kráľovstvo, tie isté, pravdaže, očistené od každej nečistoty, ožiarené a premenené".⁶¹⁷ Vtedy bude Boh "všetko vo všetkých" (1 Kor 15,28), vo večnom živote:

*Až to je pravý a skutočný život, keď Otec vlieva prostredníctvom Syna na všetkých bez výnimky svoje dary. Z jeho milosrdenstva sme aj my ľudia dostali nepominuteľný prísľub večného života.*⁶¹⁸

ZHRNUTIE

1051 Každý človek dostáva vo svojej nesmrteľnej duši večnú odmenu po smrti na osobitnom súde od Krista, sudcu živých a mŕtvych.

1052 "Veríme, že duše všetkých, ktorí zomierajú v Kristovej milosti...sú po smrti Božím ľuďom; smrť bude definitívne premožená v deň vzkriesenia, keď sa tieto duše spoja so svojimi telami".⁶¹⁹

1053 "Veríme, že množstvo duší v raji, zhromaždených okolo

Ježiša a Panny Márie, tvorí nebeskú Cirkev. Tu vo večnej blaženosti vidia Boha takého, aký je, a tu sa tiež na rozličnom stupni podieľajú spolu so svätými anjelmi na Kristovej božskej vláde v jeho sláve. Orodujú za nás a pomáhajú nám v našej slabosti svojou bratskou starostlivosťou".⁶²⁰

1054 Tí, čo umierajú v priateľstve s Bohom, ale ešte nedoko nale čistí, hoci majú zaistenú večnú spásu, prechádzajú po smrti očistou, aby dosiahli svätosť, ktorá je nevyhnutná pre vstup do Božej blaženosti.

1055 Prostredníctvom "spoločenstva svätých" Cirkev odporúča zomrelých do Božieho milosrdenstva a prináša za nich obety, najmä obeť Eucharistie.

1056 Podľa Kristovho príkladu aj Cirkev vystríha veriacich pred "smutnou a žalostnou skutočnosťou večnej smrti"⁶²¹, ktorá sa tiež nazýva "peklo".

1057 Hlavný trest v pekle spočíva vo večnej odlúčenosti od Boha, v ktorom človek jedine môže mať život a nájsť šťastie. Pre ne bol stvorený a po nich túži.

1058 Cirkev sa modlí, aby sa nikto nezatratil: "Nedaj, Pane, aby som sa niekedy odlúčil od teba". Ak je pravda, že sa nik nemôže spasit' sám, je nepochybné aj to, že "Boh chce, aby boli všetci ľudia spasení" (1 Tim 2,4) a že pre neho je "všetko možné" (Mt 19,26).

1059 "Svätá rímska Cirkev pevne verí a vyznáva, že v deň súdu sa všetci ľudia vo vlastnom tele dostavia pred súdny stolec

Kristov, aby vydali počet zo svojich skutkov".⁶²²

1060 Na konci časov príde Božie kráľovstvo vo svojej plnosti. Potom budú spravodliví navždy kraľovať s Kristom, budú oslávení na tele i na duši a hmotný vesmír sa pretvorí. Boh bude "všetko vo všetkých" (1 Kor 15,28) vo večnom živote.

"AMEN"

1061 Krédo, podobne ako aj posledná kniha Svätého písma⁶²³ sa končí hebrejským slovom *Amen*. Veľmi často sa nachádza aj na konci novozákonných modlitieb. Aj Cirkev končí svoje modlitby slovom "Amen".

1062 V hebrejčine má slovo *Amen* ten istý koreň ako slovo "verit". Tento koreň vyjadruje pevnosť, spoľahlivosť, vernosť. Slovo "Amen" teda znamená vernosť Boha voči nám a našu dôveru v neho.

1063 U proroka Izaiáša nachádzame výraz "Boh pravdy", doslovne "Boh Amen". Výrazom sa označuje Boh, ktorý je verný svojim príslubom: "Kto bude požehnaný na zemi, bude požehnaný Bohom verným (Bohom Amen)" (Iz 65,16). Aj náš Pán často používa slovo "Amen"⁶²⁴, niekedy i zdvojene⁶²⁵, aby zdôraznil spoľahlivosť svojho učenia, svoju autoritu, ktorá spočívala na Božej pravde.

1064 Konečné "Amen" Kréda opakuje a potvrdzuje prvé slovo "Verím". Veriť znamená hovoriť "Amen" slovám, príslubám a Božím prikázaniám, znamená to úplne sa spoľahnúť na toho, kto je "Amen" nekonečnej lásky a dokonalej vernosti. Každodenný kresťanský život bude teda "Amen" ku "Verím" - ku Vyznaniu viery pri krste:

*Nech je tvoje Verím v Boha pre teba akoby zrkadlom. Pozeraj sa do neho, aby si videl, či veríš to, čo hlásaš, že veríš. A raduj sa každý deň vo svojej viere.*⁶²⁶

1065 Sám Ježiš Kristus je "Amen" (Zjv 3,14). Je definitívnym "Amen" Otcovi: "Všetky Božie príslubenia, koľko ich je, v ňom sú »áno«, a preto skrze neho je aj naše »amen« Bohu na slávu" (2 Kor 1,20):

Skrze Krista, s Kristom a v Kristovi

máš ty, Bože Otče všemohúci,

v jednote s Duchom Svätým

všetku úctu a slávu

po všetky veky vekov.

*AMEN!*⁶²⁷

---

⁴⁹⁶ Lumen gentium 53; sv. Augustín, De sancta virginitate 6

⁴⁹⁷ Pavol VI. príhovor 21. novembra 1964

⁴⁹⁸ Lumen gentium 57

⁴⁹⁹ Tamže, 58

⁵⁰⁰ Tamže, 69

⁵⁰¹ Tamže, 59

⁵⁰² Lumen gentium 59; Porov. Vyhlásenie dogmy o Nanebovzatí pápežom Píom XII. v roku 1950: Denz.-Schönm. 3903

⁵⁰³ Byzantská liturgia trap.sviatku Usnutia (15. augusta)

⁵⁰⁴ Lumen gentium 53

⁵⁰⁵ Tamže, 63

- ⁵⁰⁶ Tamže, 61
- ⁵⁰⁷ Tamže, 62
- ⁵⁰⁸ Tamže, 60
- ⁵⁰⁹ Tamže, 62
- ⁵¹⁰ Pavol VI. Marialis cultus 56
- ⁵¹¹ Lumen gentium 66
- ⁵¹² Sacrosanctum concilium 103
- ⁵¹³ Porov. Pavol VI. Marialis cultus 42
- ⁵¹⁴ Lumen gentium 69
- ⁵¹⁵ Tamže, 68
- ⁵¹⁶ Pavol VI. Credo del popolo di Dio 15
- ⁵¹⁷ Rímsky katechizmus 1, 11, 3
- ⁵¹⁸ Tamže 1, 11, 4
- ⁵¹⁹ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes 39, 17
- ⁵²⁰ Tridentký koncil: Denz.-Schönm. 1672
- ⁵²¹ Sv.Augustín, Sermones 214, 11
- ⁵²² Rímsky katechizmus 1, 11, 5
- ⁵²³ Porov. Mt 18,21-22
- ⁵²⁴ Sv.Ambróz, De poenitentia 1, 34
- ⁵²⁵ Sv.Ján Zlatouústy, De sacerdotio 3, 5
- ⁵²⁶ Sv.Augustín, Ssermones 213, 8
- ⁵²⁷ Rímsky katechizmus 1, 11, 6
- ⁵²⁸ Porov. Jn 6,39-40
- ⁵²⁹ Porov. 1 Sol 4,14; 1 Kor 6,14; 2 Kor 4,14; Flp 3,10-11
- ⁵³⁰ Porov. Gn 6,3; Ž 56,5; Iz 40,6
- ⁵³¹ Tertulián, De resurrectione 1, 1
- ⁵³² Porov. 2 Mach 7,29; Dn 12,1-13
- ⁵³³ Porov. Sk 23,6
- ⁵³⁴ Porov. Jn 11,24
- ⁵³⁵ Porov. Jn 5,24-25; 6,40
- ⁵³⁶ Porov. Jn 6,54
- ⁵³⁷ Porov. Mk 5,21-42; Lk 7,11-17; Jn 11
- ⁵³⁸ Porov. Jn 2,19-22
- ⁵³⁹ Porov. Mk 10,34

- ⁵⁴⁰ Porov. Sk 4,33
- ⁵⁴¹ Porov. Sk 17,32; 1 Kor 15,12-13
- ⁵⁴² Sv.Augustín; Enarratio in Psalmos 88, 2, 5
- ⁵⁴³ Porov. Dt 12,2
- ⁵⁴⁴ IV.Lateránsky koncil: Denz.-Schönm. 801
- ⁵⁴⁵ Porov. Flp 3,21
- ⁵⁴⁶ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 4, 18, 4-5
- ⁵⁴⁷ Lumen gentium 48
- ⁵⁴⁸ Porov. Flp 3,20
- ⁵⁴⁹ Porov. Pavol VI. Credo del popol di Dio 28
- ⁵⁵⁰ Gaudium et spes 18
- ⁵⁵¹ Porov. Gn 2,17
- ⁵⁵² Porov. Rim 6,3-9; Flp 3,10-11
- ⁵⁵³ Porov. Jn 2,17; 3,3; 3,19; Múdr. 1,13; Rim 5,12; 3,23
- ⁵⁵⁴ Tridentický koncil:Denz.-Schönm. 1511
- ⁵⁵⁵ Porov. Múdr. 2,23-24
- ⁵⁵⁶ Gaudium et spes 18
- ⁵⁵⁷ Porov. 1 Kor 15,26
- ⁵⁵⁸ Porov. Mk 14,33-34; Hebr 5,7-8
- ⁵⁵⁹ Porov. Rim 5,19-21
- ⁵⁶⁰ Sv.Ignác Antiochijský; Epistula ad Romanos 6, 1-2
- ⁵⁶¹ Porov. Lk 23,46
- ⁵⁶² Sv.Ignác Antiochijský; Epistula ad Romanos 7, 2
- ⁵⁶³ Sv.Terézia od Ježiša: Libro della mia vita 1
- ⁵⁶⁴ Sv.Terézia od Ježiša: Novissima verba
- ⁵⁶⁵ Porov. 1 Sol 4,13-14
- ⁵⁶⁶ Rímsky misál, prefácia za mŕtvych I.
- ⁵⁶⁷ Lumen gentium 48
- ⁵⁶⁸ Nasledovanie Krista 1, 23, 1
- ⁵⁶⁹ Sv.František Asiský; Cantico delle creature
- ⁵⁷⁰ Tertulián,De resurrectione carnis 8,2
- ⁵⁷¹ II.Lyonský koncil: Denz.-Schönm. 854
- ⁵⁷² Porov. 1 Kor 15,42
- ⁵⁷³ Porov. Gaudium et spes 18

- ⁵⁷⁴ Rímsky rituál, Rito delle Esequie
- ⁵⁷⁵ Porov. 2 Tim 1,9-10
- ⁵⁷⁶ Porov. Lk 16,22
- ⁵⁷⁷ Porov. Lk 23,43
- ⁵⁷⁸ Porov. 2 Kor 5,8; Flp 1,23; Hebr 9,27; 12,23
- ⁵⁷⁹ Porov. Mt 16,26
- ⁵⁸⁰ Porov. II.Lyonský koncil: Denz.-Schönm. 857-858;
Florentský koncil: tamže, 1304-1306;
Tridentský koncil: tamže, 1820
- ⁵⁸¹ Porov. Benedikt XII. Benedictus Deus: tamže, 1000-1001;
Ján XXII. Ne super his: tamže, 990
- ⁵⁸² Porov. Benedikt XII. Benedictus Deus: Denz.-Schönm. 1002
- ⁵⁸³ Porov. sv.Ján z Kríža, Parole di luce e di amore 1, 57
- ⁵⁸⁴ Porov. 1 Kor 13,12; Zjv 22,4
- ⁵⁸⁵ Benedikt XII. Benedictus Deus: Denz.-Schönm. 1000;
porov. Lumen gentium 49
- ⁵⁸⁶ Porov. Jn 14,3; Flp 1,23; 1 Sol 4,17
- ⁵⁸⁷ Porov. Zjv 2,17
- ⁵⁸⁸ Sv.Ambróz, Exposito Evangelii secundum Lucam 10, 121
- ⁵⁸⁹ Sv.Cyprián, Epistuale 56, 10, 1
- ⁵⁹⁰ Porov. Mt 25,21.23
- ⁵⁹¹ Porov. Denz.-Schönm. 1304
- ⁵⁹² Tamže, 1820; 1850
- ⁵⁹³ Porov. 1 Kor 3,15; 1 Pt 1,7
- ⁵⁹⁴ Sv.Gregor Veľký, Dialoghi 4, 39
- ⁵⁹⁵ II.Lyonský koncil: Denz.-Schönm. 856
- ⁵⁹⁶ Porov. Jób 1,5
- ⁵⁹⁷ Sv.Ján Zlatoústý, Homiliae in primam ad Corinthios 41, 5
- ⁵⁹⁸ Porov. Mt 25,31-46
- ⁵⁹⁹ Porov. Mt 5,22.29; 13,42.50; Mk 9,43-48
- ⁶⁰⁰ Porov. Mt 10,28
- ⁶⁰¹ Porov. symbol "Quicumque": Denz.-Schönm. 76; Carihradská synoda: tamže, 409.411; IV.Lateránsky koncil: tamže, 801; II.Lyonský koncil: tamže, 858; Benedikt XII. Benedictus Deus: tamže, 1002; Florentský koncil (1442): tamže, 1351; Tridentský koncil: tamže, 1575; Pavol VI. Credo del popolo di Dio 12

- ⁶⁰² Lumen gentium 48
- ⁶⁰³ II.Oranžský koncil: Porov. Denz.-Schönm. 397;
Tridentský koncil: tamže, 1567
- ⁶⁰⁴ Rímsky misál, Rímsky kánon
- ⁶⁰⁵ Porov. Jn 12,49
- ⁶⁰⁶ Sv.Augustín, Sermones 18, 4, 4
- ⁶⁰⁷ Porov. VĽp 8,6
- ⁶⁰⁸ Lumen gentium 48
- ⁶⁰⁹ Porov. Zjv 21,1
- ⁶¹⁰ Porov. Zjv 21,5
- ⁶¹¹ Porov. Zjv 21,7
- ⁶¹² Lumen gentium 1
- ⁶¹³ Porov. Zjv 21,27
- ⁶¹⁴ Sv.Irenej Lyonský, Adversus haereses 5, 32, 1
- ⁶¹⁵ Gaudium et spes 39
- ⁶¹⁶ Tamže
- ⁶¹⁷ Tamže, porov. Lumen gentium 2
- ⁶¹⁸ Sv.Cyril Jeruzalemský; Catecheses illuminandorum 18, 29
- ⁶¹⁹ Pavol VI, Credo del popolo di Dio 28
- ⁶²⁰ Tamže, 29
- ⁶²¹ Kongregácia pre klárus: Directorio catechistico
generale 69
- ⁶²² II.Lyonský koncil: Denz.-Schönm. 859;
porov.Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1549
- ⁶²³ Porov. Zjv 22,21
- ⁶²⁴ Porov. Mt 6,2.5.16
- ⁶²⁵ Porov. Jn 5,19
- ⁶²⁶ Sv.Augustín, Sermones 58, 11.13
- ⁶²⁷ Koniec eucharistickej modlitby

Freska z katakomb sv. *Petra* a sv. Marcelína zo začiatku IV. storočia. Scéna predstavuje stretnutie Ježiša so ženou, trpiacou na krvotok. Táto žena, ktorá trpela už veľa rokov, sa uzdravila, keď sa dotkla Ježišovho plášt'a "silou, ktorá vyšla z neho". (Mk 5,30)

Sviatosti Cirkvi predlžujú v čase činy, ktoré Kristus vykonal počas svojho pozemského života (Porov. § 1115). Sviatosti sú akoby tie "sily, ktoré vychádzajú" z

Kristovho tela, Cirkvi, aby nás liečili z rán hriechu a aby nám dali nový Kristov život (Porov. § 1116).

Tento obraz symbolizuje teda božskú a spasiteľnú moc Božieho Syna, ktorý dáva spásu celému človekovi, duši i telu, prostredníctvom sviatostného života.

DRUHÁ ČASŤ

S L Á V E N I E

KREŠŤANSKÉHO TAJOMSTVA

Prečo liturgia?

1066 Vo Vyznaní viery Cirkev vyznáva tajomstvo Najsvätejšej Trojice a jej "dobrotivé rozhodnutie"¹, ktoré sa týka celého stvorenia: Otec uskutočňuje "tajomstvo svojej vôle" tak, že dáva svojho milovaného Syna a svojho Svätého Ducha pre spásu sveta a pre slávu svojho mena. To je tajomstvo Krista,² zjavené a uskutočnené v dejinách podľa plánu, podľa múdro stanoveného "rozhodnutia", ktoré sv. Pavol nazýva "ekonómiou tajomstva"³ a ktoré neskôr patristická tradícia pomenovala "ekonómiou vteleného Slova" alebo "ekonómiou spásy".

1067 "Toto dielo vykúpenia človeka a dokonalej oslavy Boha, ktorého predohrou boli veľké Božie skutky na ľude Starého zákona, uskutočnil Kristus Pán predovšetkým vo veľkonočnom tajomstve svojho požehnaného umučenia, zmŕtvychvstania a slávneho nanebovstúpenia, kde svojou smrťou našu smrť premohol a svojim zmŕtvychvstaním obnovil nám život. Lebo keď Kristus usnul na kríži, vyprýštilo z jeho boku obdivuhodné tajomstvo celej Cirkvi".⁴ Preto Cirkev vo svojej liturgii slávi predovšetkým veľkonočné tajomstvo, ktorým Kristus zavŕšil dielo našej spásy.

1068 Toto tajomstvo Krista Cirkev ohlasuje a slávi vo svojej liturgii, aby veriaci žili v ňom a svedčili o ňom vo svete:

*V liturgii, zvlášť vo svätej eucharistickej obete, sa totiž "uskutočňuje dielo nášho vykúpenia", a preto ona vo zvrchovanej miere prispieva k tomu, aby veriaci svojím životom zvýraznili a iným odhalili tajomstvo Krista a skutočnú povahu pravej Cirkvi.*⁵

Čo znamená slovo liturgia?

1069 Slovo "liturgia" v pôvodnom význame znamená "verejné dielo", "službu zo strany ľudu i v prospech ľudu". V kresťanskej tradícii znamená, že Boží ľud má účasť na "Božom diele".⁶ Kristus, náš vykupiteľ a veľkňaz prostredníctvom liturgie pnaďalej vykonáva vo svojej Cirkvi, s ňou a cez ňu v diele nášho vykúpenia.

1070 V Novom zákone sa slovom "liturgia" označuje nielen slávenie bohoslužby⁷, ale aj ohlasovanie evanjelia⁸ ale aj preukazovanie vykonávanie lásky.⁹ Vo všetkých týchto prípadoch ide o službu Boha a ľudí. Pri liturgickom slávení je Cirkev služobnicou podľa vzoru nášho Pána, jediného liturga - "služobníka svätyně"¹⁰, a má účasť na jeho kňazstve (kult), prorockom poslaní (ohlasovanie) a kráľovskej hodnosti (služba lásky).

"Liturgia sa teda právom považuje za vykonávanie Kristovho kňazského úradu. V nej sa zmyslovými znakmi vyjadruje a primerane každému z nich uskutočňuje posväcovanie človeka a tajomné telo Ježiša Krista, čiže hlava a jej údy, koná úplnú verejnú bohopoctu. Preto je každé liturgické slávenie, ako dielo Krista kňaza a jeho tela, ktorým je Cirkev, osobitne posvätným úkonom a účinnosťou sa mu nevyrovná, ani čo do významu ani čo do stupňa nijaký iný úkon Cirkvi."¹¹

Liturgia ako prameň života

1071 Liturgia ako Kristovo dielo je tiež aktom Kristovej Cirkvi, uskutočňuje a vyjedruje Cirkev ako viditeľné znamenie spoločenstva Boha a ľudí prostredníctvom Krista. Zaväzuje veriacich do nového života v spoločenstve. Vyžaduje "vedomú, aktívnu a užitočnú" účasť všetkých zúčastnených".¹²

1072 "V posvätnnej liturgii sa nevyčerpáva celá činnosť Cirkvi".¹³ Predchádza ju ohlasovanie evanjelia, viera a obrátenie. Iba tak môže prinášať ovocie v živote veriacich: nový život podľa Ducha, angažovanie sa v poslaní Cirkvi a službu jej jednoty.

Modlitba a liturgia

1073 Liturgia je aj účasťou na Kristovej modlitbe, ktorou sa obracia k Bohu Otcovi v Duchu Svätom. v nej nachádza každá kresťanská modlitba svoj prameň a svoj cieľ. Prostredníctvom liturgie sa vnútorný človek zakoreňuje a upevňuje¹⁴ v "nesmiernej láske", ktorou nás Boh miluje (Ef 2,4) vo svojom milovanom Synovi. To je vlastne "Boží zázrak", ktorý sa prežíva a zvnútorňuje každou modlitbou "v každom čase v Duchu" (Ef 6,18).

Katechéza a liturgia

1074 " V liturgii vyvrcholuje činnosť Cirkvi a v nej zároveň pramení všetka jej sila".¹⁵ Ona je teda privilegovaným miestom katechézy Božieho ľudu. "Katechéza je vnútorne zviazaná s každým liturgickým a sviatostným úkonom, pretože Ježiš Kristus práve vo sviatostiach, predovšetkým v Eucharistii na premenu ľudí naplno pôsobí."¹⁶

1075 Liturgickej katechéza je zameraná na uvádzanie do Kristovho tajomstva (mystagógia - zasväcovanie do tajomstva), a to tým spôsobom, že postupuje od naznačeného k tomu čo sa neznačuje, od "sviatosti" k "tajomstvám". Takáto katechéza má byť obsahom miestnych a regionálnych katechizmov. Tento katechizmus má slúžiť univerzálnej Cirkvi, vo všetkých jej obradoch a kultúrach.¹⁷ Predkladá, čo je podstatné a spoločné pre celú Cirkev ohľadne liturgie ako ako

tajomstva a slávenia (prvý oddiel)a ohľadom siedmych sviatostí a svätenín (druhý oddiel).

---

¹ Porov .Ef 1,9

² Porov. Ef 3,4

³ Porov. Ef 3,9

⁴ Sacrosanctum concilium 5

⁵ Sacrosanctum concilium 2

⁶ Porov. Jn 17,4

⁷ Porov. Sk 13,2; Lk 1,23

⁸ Porov. Rim 15,16; Flp 2,14-17.30

⁹ Porov. Rim 15,27; 2 Kor 9,12; Flp 2,25

¹⁰ Porov. Hebr 8,2.6

¹¹ Sacrosanctum concilium 7

¹² Sacrosanctum concilium 11

¹³ Sacrosanctum concilium 9

¹⁴ Porov. Ef 3,16-17

¹⁵ Sacrosanctum concilium 10

¹⁶ Ján Pavol II, Catechesi tradendae 23

¹⁷ Sacrosanctum concilium 3-4

1076 V deň Turíc vyliatím Ducha Svätého Cirkev bola predstavená svetu.¹ Darom Ducha sa začína nové obdobie vo vysluhovaní tajomstva: obdobie Cirkvi, v ktorom Kristus zjavuje, ohlasuje, sprítomňuje, odovzdáva a vykonáva svoje dielo spásy prostredníctvom liturgie svojej Cirkvi, "kým nepríde" (1 Kor 11,26). V tomto období Kristus už žije a účinkuje vo svojej Cirkvi a s ňou novým spôsobom vhodným pre toto nové obdobie. Účinkuje cez sviatosti; spoločná tradícia Východu a Západu to nazýva "sviatostnou ekonómiou". Táto spočíva v odovzdávaní, (alebo "vysluhovaní") plodov veľkonočného tajomstva Krista v slávení "sviatostnej" liturgie Cirkvi.

Je preto dôležité objasniť najprv toto "sviatostné vysluhovanie" (Prvá kapitola). Jasnejšie sa tak ukáže povaha a podstatné aspekty liturgického slávenia (Druhá hlava).

PRVÁ KAPITOLA

VEĽKONOČNÉ TAJOMSTVO V OBDOBÍ CIRKVI

1. článok

LITURGIA - DIELO NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE

I. Otec - prameň a cieľ liturgie

1077 "Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás v Kristovi požehnal všetkým nebeským duchovným požehnaním. Veď v ňom si nás ešte pred stvorením sveta vyvolil, aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske, on nás podľa dobrotivého rozhodnutia svojej vôle predurčil, aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho adoptovanými synmi na chválu a slávu jeho milosti, ktorou nás obdaroval v milovanom Synovi" (Ef 1,3-6).

1078 Požehnávanie je božská činnosť, ktorá dáva život. Jej prameňom je Otec, ktorého požehnanie je súčasne slovom, i darom (bene-dictio, eu-logia). Aplikovaný na človeka tento výraz znamená poklonu i odovzdanosť Stvoriteľovi vo vzdávaní vďakov.

1079 Od začiatku až po skončenie vekov je každé Božie dielo *požehnaním*. Od liturgickej poemy o prvom stvorení až po kantiky o nebeskom Jeruzaleme Bohom inšpirovaní autori ohlasujú plán spásy ako nesmierne Božie požehnanie.

1080 Od samého počiatku Boh požehnáva živé bytosti, osobitne muža a ženu. Zmluva s Noemom a so všetkými živými tvormi obnovuje toto požehnanie plodnosti, a to napriek hriechu človeka pre ktorý bola zem "prekliata". Ale je to Abrahámom, že Božie požehnanie preniká ľudské dejiny, ktoré smerovali k smrti, aby ich vrátilo späť

k životu, k svojmu prameňu: skrze vieru "otca veriacich", ktorý prijal požehnanie sa začali dejiny spásy.

1081 Božie požehnanie sa prejavuje zvláštnymi spásnymi udalosťami: narodenie Izáka, odchod z Egypta (Pascha a Exodus), dar Zasľúbenej zeme, vyvolenie Dávida, Božia prítomnosť v chráme, očisťujúci exil a návrat "malého zvyšku" Mojžiš, proroci a žalmisti, ktorí "tkajú" liturgiu vyvoleného národa, všetci pripomínajú tieto Božie požehnania a zároveň odpovedajú na ne požehnaniami chvály a vzdávania vďakov.

1082 V liturgii Cirkvi sa Božie požehnanie ľuďom zjavuje a ohlasuje naplno: uznáva Otca a kľania sa mu ako prameňu a cieľu všetkého požehnanie, stvorenia a spásy: vo svojom Slove, ktoré sa vtelilo, umrelo a vstalo z mŕtvych, nás zahrňuje svojimi požehnaniami a Kristovým prostredníctvom vlieva do našich sŕdc Dar, ktorý obsahuje všetky dary: Ducha Svätého.

1083 Takto teda chápeme dvojitý rozmer kresťanskej liturgie ako odpoveď viery a lásky na "duchovné požehnania", ktorými nás Boh obdarúva. Na jednej strane Cirkev spojená so svojím Pánom "pôsobením Ducha Svätého"² dobrorečí Otcovi za jeho "nevýslovný dar" (2 Kor 9,15) klaňaním sa, chválou a vzdávaním vďaky, na druhej strane, a to až do splnenia Božieho plánu, neprestáva obetovať Otcovi "obetu vlastných darov" a vzývať ho o zoslanie Ducha Svätého na tieto dary, na ňu samu, na veriacich a na celý svet, aby účasťou na smrti a zmŕtvychvstaní Krista - kňaza a mocou Ducha tieto Božie požehnania priniesli ovocie života "na chválu a slávu jeho milosti" (Ef 1,6).

II. Kristovo dielo v liturgii

Kristus oslávený...

1084 Kristus, "ktorý sedí po pravici Otca" a vylieva Ducha Svätého na svoje Telo, ktorým je Cirkev, účinkuje teraz cez sviatosti, ktoré sám ustanovil, na sprostredkovanie svojej milosti. Sviatosti sú viditeľné znaky (slová a činy), ktoré sú pochopiteľné pre našu terajšiu ľudskú prirodzenosť. Účinne dávajú milosť, ktorú naznačujú, a to Kristovým pôsobením a mocou Ducha Svätého.

1085 V liturgii Cirkvi Kristus naznačuje a uskutočňuje hlavne svoje veľkonočné tajomstvo. Počas svojho pozemského života Ježiš svojim vyučovaním hlásal a svojimi skutkami anticipoval svoje veľkonočné tajomstvo. Keď "nadišla jeho Hodina"³ prežíva jedinú udalosť dejín, ktorá sa nepomíne: Ježiš umiera, je pochovaný, vstáva z mŕtvych a sedí po pravici Otca "raz navždy" (Rim 6,10; Hebr 7,27; Hebr 9,12). Je to udalosť skutočná, ktorá udiala v našich dejinách, ale je jedinečná. Všetky ostatné dejinné udalosti raz sa stanú potom sa pomínú, pohltí ich minulosť. Kristovo veľkonočné tajomstvo však nemôže zostať len v minulosti, lebo, Kristus svojou smrťou zničil smrť, a všetko čo robil a pretrpel pre všetkých ľudí, má účasť na božskej večnosti, prečnieva všetky veky a stáva sa v nich neustálou prítomnosťou. Udalosť ukrižovania a zmŕtvychvstania pretrváva a ťiahne všetko k životu.

...od apoštolskej Cirkvi ...

1086 *"A tak, ako Krista poslal Otec, tak aj on poslal apoštolov, naplnených Duchom Svätým, nie len aby ohlasovali evanjelium všetkému stvoreniu, že Boží Syn nás svojou smrťou a svojím vzkriesením vyslobodil z moci satanovej od smrti a preniesol nás do Otcovho kráľovstva, ale aby aj uskutočňovali ohlasované dielo spásy obetou a sviatosťami, okolo ktorých sa sústreďuje celý liturgický život."*⁴

1087 Takto zmŕtvychvstalý Kristus, ktorý tým že dal apoštolom Ducha Svätého a zveril im svoju moc posväcovať⁵; stávajú sa sviatosťnými znameniami Krista. Mocou toho istého Ducha Svätého odovzdávajú túto moc svojim nástupcom. Na tejto "apoštolskej postupnosti" sa buduje celý liturgický život Cirkvi. Aj ona je sviatosťná, lebo sa prenáša sviatosťou kňazstva.

...je prítomný v pozemskej liturgii...

1088 *"Aby sa toto veľké dielo - vysluhovanie alebo "odovzdávanie" svojho diela spásy uskutočnilo", Kristus je stále so svojou Cirkvou najmä v liturgických úkonoch". Je prítomný v obete svätej omše, aj v osobe toho, kto ju slúži, "ten istý obetujúci, čo raz obetoval sám seba na kríži, obetuje sa teraz prostredníctvom kňazov" a je prítomný najmä pod eucharistickými spôsobmi. Svojou mocou je prítomný vo sviatosťiach, takže keď niekto krstí, krstí vlastne sám Kristus. Je prítomný vo svojom Slove, lebo to keď sa v Cirkvi číta Sväté písmo, on sám hovorí. Napokon, je prítomný keď sa Cirkev modlí a spieva, pretože prisľúbil: "Kde sú dvaja, alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi" (Mt 18, 20)."*⁶

1089 *"Na také veľké dielo, ktoré dokonale oslavuje Boha a posväcuje ľudí, Kristus vždy priberá Cirkev, svoju milovanú nevestu, a ona vzyva svojho Pána a prostredníctvom neho vzdáva úctu večnému Otcovi"*⁷.

...ktorá je účasťou na nebeskej liturgii

1090 *"Účasťou na pozemskej liturgii ochutnávame už tú, ktorá sa slávi v nebi a vo svätom meste Jeruzaleme, kam sa ako pútnici uberáme. Tam sedí Kristus po božej pravici ako služobník svätej a pravého stánku", v nej s celým zástupom nebeského vojska spievame hymnus slávy Bohu, a uctievaným pamiatky svätých túžime mať účasť na ich spoločenstve, očakávame ako Spasiteľa, nášho pána Ježiša Krista, kým sa nezjaví on, náš život. Potom sa zjavíme aj my s ním v sláve"*⁸.

III. Duch Svätý a Cirkev v liturgii

1091 V liturgii je Duch Svätý vychovávateľom viery Božieho

ľudu, strojom Božieho veľdiela, akým sú sviatosťi Novej zmluvy. Túžbou a poslaním Ducha v srdci Cirkvi je, aby sme žili životom vzkrieseného Krista. Keď on nájde v nás odpoveď viery, ktorú sám v nás vzbudil, vtedy nastáva skutočná spolupráca. Ňou sa liturgia stáva spoločným dielom Ducha Svätého a Cirkvi.

1092 V tomto sviatosťnom vysluhovaní Kristovho tajomstva pôsobí Duch Svätý tým istým spôsobom ako aj v iných etapách ekonómie spásy: pripravuje Cirkev na stretnutie s jej Pánom; privoláva a zjavuje Krista viere zhromaždených; sprítomňuje a aktualizuje svojou pretvárajúcou mocou tajomstvo Krista; a napokon: Duch jednoty spája Cirkev so životom a poslaním Krista.

Duch Svätý pripravuje veriacich na prijatie Krista

1093 V sviatostnej ekonómii Duch Svätý naplňa predobrazy Starého zákona. Pretože Kristovu Cirkev "podivuhodne pripravovali dejiny izraelského ľudu a Starý zákon"⁹, liturgia Cirkvi zachováva ako integrujúcu a nenahraditeľnú časť aj niektoré prvky kultu Starého zákona tým, že si osvojila:

- predovšetkým čítanie Starého zákona,

- modlitbu žalmov,

- a najmä slávenie pamiatky spásnych udalostí a významných skutočností, ktoré našli svoje naplnenie v tajomstve Krista (prísľub a zmluva, Exodus a Pascha, Kráľovstvo a Chrám, exil a návrat).

1094 Na podklade tejto harmónie oboch Zákonov¹⁰ sa odvíja

veľkonočná katechéza Pánova¹¹ a potom aj katechéza apoštolov. Táto katechéza jasnejšie ukazuje, čo bolo skryté v písme Starého zákona: tajomstvo Krista. Nazýva sa "typologickou", pretože odhaľuje, novosť Krista, počnúc "predobrazmi" (typmi), ktoré ho zvestovali skutkami, slovami a symbolmi prvej Zmluvy. Týmto novým čítaním v Duchu Pravdy vychádzajúc od Krista sa pozbavujú predobrazy závoja.¹² Napríklad potopa a Noemov koráb boli predobrazom spásy prostredníctvom krstu¹³, prechod cez Červené more a voda zo skaly bola predobrazom Kristových duchovných darov¹⁴; manna na púšti predobrazom Eucharistie - "prvého chleba z neba".¹⁵

1095 Preto Cirkev najmä v Adventnom a Pôstnom období, a hlavne vo veľkonočnej noci znova číta a prežíva všetky tie veľké udalosti dejín spásy v dnešku vo svojej liturgii. To ale aj vyžaduje, aby katechéza pomáhala veriacim otvoriť sa tomuto "duchovnému" chápaniu ekonómie spásy, ako ju predstavuje a ako nám ju dáva Cirkev.

Židovská a kresťanská liturgia

1096 *Lepšie poznanie viery a náboženského života židovského národa, ako ich tento vyznáva a praktizuje ešte i dnes, nám môže pomôcť lepšie pochopiť určité aspekty kresťanskej liturgie. Pre židov i pre kresťanov predstavuje Sväté písmo podstatnú súčasť ich liturgie: pre ohlasovanie Božieho slova, odpoveď na toto Slovo, pre modlitbu chvály a prosby za živých i mŕtvych, pre utiekanie sa k Božiemu milosrdenstvu. Liturgia slova vo svojej vlastnej štruktúre má svoj pôvod v židovskej modlitbe. Aj Modlitba Hodín a iných liturgických textov majú v nej svoje obdobnosti rovnako ako aj niektoré formuly našich najviac používaných liturgických modlitieb, napríklad Otčenáša. Eucharistické modlitby sa tiež inšpirovali vzormi zo židovskej tradície.*

Súvzťažnosť medzi židovskou a kresťanskou liturgiou, ale tiež rozdielnosť ich obsahu možno dobre pozorovať počas veľkých sviatkov liturgického roka, napríklad na Veľkú noc. Tento sviatok oslavujú židia i kresťania: u židov Veľká noc - to je minulosť otvorená do budúcnosti, u kresťanov Veľká noc je završená v smrťou a v zmŕtvychvstaní Krista, hoci ešte v očakávaní definitívneho naplnenia.

1097 V liturgii Novej Zmluvy je každý liturgický úkon osobitne slávenie Eucharistie a vysluhovanie sviatostí, stretnutie Krista s Cirkvou. Liturgické zhromaždenie dostáva svoju jednotu zo spoločenstva Duch Svätého, ktorý zjednocuje

Božie deti v Kristovom tele. Liturgia presahuje všetky ľudské, rasové, kultúrne a sociálne spojitosti.

1098 Zhromaždenie veriacich sa musí pripraviť na stretnutie so svojim Pánom, musí byť "dobře pripraveným ľudom". Táto príprava srdca je spoločným dielom Ducha Svätého a zhromaždenia, osobitne jeho služobníkov. Milosť Ducha Svätého má za cieľ prebudenie viery, obrátenie srdca a priľnutie k vôli Otca. Takýto stav duše je predpokladom prijatia ďalších milostí, ktoré sa ponúkajú pri samotnom slávení a prijatia ovocia nového života, ktoré má ono slávenie prizrieť v budúcnosti.

Duch Svätý pripomína tajomstvo Krista

1099 Duch a Cirkev spolupracujú na tom, aby sa Kristus a jeho dielo spásy prejavilo v liturgii. Predovšetkým v Eucharistii, ale aj v ostatných sviatostiach je liturgia pamätníkom tajomstva spásy. Duch Svätý je živou pamäťou Cirkvi.¹⁶

1100 **Božie slovo.** Duch Svätý pripomína liturgickému zhromaždeniu najprv zmysel udalostí z dejín spásy, dajúc život Božiemu slovu, ktoré sa ohlasuje, aby ho prijali a aby ho prežívali.

"Sväté písmo má pri slávení liturgie ten najväčší význam. Z neho sa totiž čítajú state, ktoré sa potom vysvetľujú v homílii, z neho sa spievajú žalmy, z neho pochádza vnuknutie a popud k liturgickým modlitbám, modlitbám a spevom a z neho čerpajú liturgické úkony a znaky svoj zmysel".¹⁷

1101 Podľa dispozície srdca dáva Duch Svätý dáva čitateľom a poslucháčom podľa dispozície ich srdca duchovné porozumenie Božieho slova a cez slová úkony a symboly, ktoré tvoria osnovu liturgického slávenia, uvádza veriacich a vysluhovateľov do živého vzťahu s Kristom, ktorý je slovom a obrazom Otca, aby mohli uviesť do svojho života zmysel toho, čo počujú, o čom rozjímajú a čo konajú pri slávení.

1102 Slovo spásy živí vieru v srdci kresťanov. Z neho sa rodí a rastie spoločenstvo kresťanov.¹⁸ Ohlasovanie Božieho slova nemá zostávať len poučením. Vyvoláva aj odpoveď viery, ako súhlas a záväzok vzhľadom na zmluvu medzi Bohom a jeho ľudom. A Duch Svätý dáva aj milosť viery, posilňuje ju a dáva jej vzrast v spoločenstve. Liturgické zhromaždenie je predovšetkým sláveným spoločenstvom vo viere.

1103 Pripomínanie (anamnéza): Liturgické slávenie sa vzťahuje vždy k spásonosným zásahom Boha v dejinách. "Tento plán zjavenia (oconomia revaluationis) sa uskutočňuje udalosťami a slovami, ktoré medzi sebou vnútorne súvisia, takže Božia činnosť v dejinách spásy odhaľuje a potvrdzuje učenie a skutočnosti vyjadrené slovami a slová ohlasujú skutky a vysvetľujú v nich skryté tajomstvo".¹⁹

V liturgii slova Duch Svätý "pripomína" zhromaždeniu všetko, čo Kristus pre nás urobil. Podľa povahy liturgických úkonov a rituálnych tradícií Cirkvi slávenie "pripomätáva" Božie divy anamnézou viac alebo menej rozvinutou. Duch Svätý, ktorý takto prebúdzá pamäť Cirkvi, vzbudzuje týmto vzdávanie vďaky a chvály (Doxológia).

Duch Svätý aktualizuje tajomstvo Krista

1104 Kresťanská liturgia nielenže pripomína udalosti, ale ich aj aktualizuje a sprítomňuje. Veľkonočné tajomstvo sa slávi, neopakuje sa, opakujú sa slávenia, a pri každom z nich dochádza k vyliatiu Ducha Svätého, ktorým sa toto jedinečné tajomstvo aktualizuje.

1105 "Vzývanie" (epikléza) je prosba, v ktorej kňaz pokorne prosí Otca o zoslanie Ducha Posvätiťa, aby sa dary stali telom a krvou Krista, a keď ich veriaci prijmú, aby sa aj oni stali živou obetou Bohu.

1106 Anamnéza (pripomínanie) je spolu s epiklézou stredom každého sviatostného slávenia a osobitným spôsobom Eucharistie.

"Pýtaš sa, ako sa chlieb stane Telom Krista a víno Krvou Krista? Odpovedám: Duch Svätý zasiahne a uskutoční to, čo presahuje akúkoľvek reč a každú myšlienku ...Nech ti teda stačí počuť, že sa to deje mocou Ducha Svätého. Tak isto sa stalo, že Pán prijal telo zo svätej Panny skrze Ducha Svätého, len skrze neho a v ňom".²⁰

1107 Pretvárajúca moc Ducha Svätého v liturgii urýchľuje príchod Božieho kráľovstva a naplnenia tajomstva spásy. V očakávaní a v nádeji on nám skutočne umožňuje reálne vopred prežívať plné spoločenstvo s Svätej Trojice. Duch, vyslaný od Otca, ktorý vyslyší epiklézu Cirkvi, dáva život tým, ktorí ho prijmú a už teraz je pre nich "zálohou" ich dedičstva.²¹

Spoločenstvo Ducha Svätého

1108 Cieľom účinkovania Ducha Svätého pri každom liturgickom slávení je uvádzať do spoločenstva s Kristom, a tak vytvárať Jeho Telo (Cirkev). Duch Svätý je akoby miazgou Otcovej vinice, ktorá prináša svoje ovocie v ratolestiach.²² V liturgii sa uskutočňuje najužšia spolupráca Ducha Svätého a Cirkvi. On, Duch spoločenstva zostáva neprestajne v Cirkvi, preto je Cirkev veľkoku sviatosťou božskej jednoty, ktorá zhromažďuje rozptýlené Božie deti. Ovocím Ducha v liturgii je neoddeliteľné spoločenstvo so Svätou Trojicou a spoločenstvo s bratmi.²³

1109 Epikléza je tiež modlitbou za plnú účasť zhromaždených na Kristovom tajomstve. "Milosť nášho Pána Ježiša Krista a Božia láska i spoločenstvom Svätého Ducha" (2. Kor 13,13) musia zostávať vždy s nami a prinášať ovocie aj mimo eucharistického slávenia. Cirkev predsa prosí Otca o zoslanie Ducha Svätého, aby urobil zo života všetkých veriacich živú obeť Bohu tým, že ich duchovne premení na obraz Krista, že budú dbať o jednotu Cirkvi a budú mať účasť na jej poslaní svojím svedectvom a službou lásky.

ZHRNUTIE

1110 V liturgii velebí Cirkev Boha Otca a klania sa mu ako prameňu všetkého požehnaní a spásy. On nás požehnal vo svojom Synovi, keď nám dal Ducha adoptívneho synovstva.

1111 Kristovo účinkovanie v liturgii je sviatostné, pretože jeho tajomstvo sa sprítomňuje mocou Ducha Svätého. Jeho mystické Telo, ktorým je Cirkev, je ako sviatosť (znak a nástroj), v ktorej Duch Svätý rozširuje tajomstvo spásy; pretože prostredníctvom svojich liturgických úkonov má putujúca Cirkev už účasť na nebeskej liturgii.

1112 Poslaním Ducha Svätého v liturgii Cirkvi je pripravovať spoločenstvo na stretnutie sa s Kristom; vo viere pripomínať a zároveň ukazovať spoločenstvu Krista,

sprítomňovať a uskutočňovať spásne dielo Krista jeho pretrvávajúcou mocou a spôsobovať, aby dar spoločenstva v Cirkvi prinášal ovocie.

2. článok

VEĽKONOČNÉ TAJOMSTVO VO SVIATOSTIACH CIRKVI

1113 Celý liturgický život Cirkvi sa sústreďuje okolo eucharistickej obety a sviatostí.²⁴ Cirkev má sedem sviatostí: krst, birmovanie (čiže pomazanie krizmou), Eucharistiu, pokánie, pomazanie nemocných, posvätenie kňazstva a manželstvo.²⁵

V tomto článku sa vysvetľuje, čo je spoločné pre všetkých sedem sviatostí Cirkvi z hľadiska náuky. Čo je pre ne spoločné z hľadiska slávenia (vysluhovania), bude predmetom Druhej kapitoly, a čo je osobitné pre každú z nich, je predmetom Druhého oddielu.

I. Sviatosti Krista

1114 "Pridŕžajúc sa učenia Svätých písem, apoštolských tradícií... a jednomyselného súhlasu Otcov" vyznávame, že "sviatosti Nového zákona všetky založil náš Pán Ježiš Kristus".²⁶

1115 Ježišove slová a činy počas jeho skrytého života a jeho verejného pôsobenia už boli spásenosné. Anticipovali bohatstvo jeho veľkonočného tajomstva. Ohlasovali a pripravovali to, čo sa chystal dať Cirkvi, keď bude všetko zavŕšené. Tajomstvá Kristovho života sú základom toho, čo Kristus naďalej prostredníctvom služobníkov svojej Cirkvi rozdáva vo svojich sviatostiach; lebo "čo bolo viditeľné na našom Spasiteľovi, prešlo do jeho tajomstiev".²⁷

1116 "Sila, ktorá vychádzala "z Kristovho Tela"²⁸, vždy živého

a oživujúceho, a činy Ducha Svätého, ktoré pôsobia v jeho Tele, ktorým je Cirkev, to sú sviatosti - Božie veľdielo v Novej a večnej zmluve.

II. Sviatosti Cirkvi

1117 Cirkev prostredníctvom Ducha Svätého, ktorý ju uvádza "do plnej pravdy" (Jn 16,13) spoznáva postupne prijatý Kristov poklad a časom spresňuje jeho "rozdeľovanie". Ako verná správkyňa Božích tajomstiev postupne spresňovala aj kánon Svätého písma a náuku o viere.²⁹ Cirkev tak v priebehu storočí stanovila, že medzi jej liturgickými sláveniami je sedem takých, ktoré skutočne ustanovil Kristus.

1118 Sviatosti patria Cirkvi v tomto dvojakom zmysle: sú "skrze ňu" a "pre ňu". "Skrze Cirkev" sú, lebo ona je prostredníkom sviatostného účinkovania Krista, ktorý pôsobí v nej vďaka zoslaniu Ducha Svätého. "Pre Cirkev" sú lebo, oni "tvoria Cirkev"³⁰, pretože ukazujú a sprostredkujú ľuďom tajomstvo spoločenstva Cirkvi s trojjediným Bohom.

1119 Keďže Cirkev tvorí s Kristom - Hlavou "akoby jedinú mystickú osobu"³¹, pôsobí vo sviatostiach ako "organicky vybudované kňazské spoločenstvo"³²: Kristom a birmovaním sa kňazský ľud stáva schopným sláviť liturgiu; na druhej strane zase niektorí veriaci "vyznačení posvätným rádom" sú v Kristovom mene ustanovení, aby živili Cirkev Božím slovom a Božou milosťou.³³

1120 Ustanovené "služobné kňazstvo"³⁴ je v službách krstného

kňazstva. Zaručuje, že vo sviatostiach účinkuje skutočne Kristus cez Ducha Svätého v prospech Cirkvi. Poslanie spásy, ktoré Otec zveril svojmu vtelenému Synovi, odovzdal tento apoštolom a prostredníctvom nich ich nástupcom. Prijímajú Ježišovho Ducha, aby konali v jeho mene a v jeho osobe.³⁵ Ordinovaný služobník je teda sviatosťným putom, ktoré zväzuje liturgický akt s učením a konaním apoštolov a s učením a konaním Krista, ktorý je prameňom a základom sviatostí.

1121 Tri sviatosti: krst, birmovanie a posvätenie kňazstva udeľujú okrem milosti aj sviatosťný znak "charakter", ktorým sa kresťan podieľa na Kristovom kňazstve a stáva sa súčasťou Cirkvi. Ním sa pripodobňuje Kristovi. Toto znamenie uskutočňuje Duch Svätý a je nezmazateľné³⁶, zostáva kresťanovi navždy ako pozitívna vloha pre milosť, ako prísľub a záruka Božej ochrany a ako pozvanie k Božiemu kultu a do služieb Cirkvi. Tieto sviatosti možno prijať len raz v živote.

III. Sviatosti viery

1122 Kristus poslal svojich apoštolov, aby "v jeho mene ohlasovali pokánie na odpustenie hriechov všetkým národom" (Lk 24,47). "Choďte teda a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal" (Mt 28,19-20). Poslanie krstiť je teda zahrnuté do poslania hlásať evanjelium. Je to poslanie sviatosťné, pretože sviatosť sa pripravuje Božím slovom a vierou, ktorá je súhlasom s týmto slovom.

"Ľud Boží sa zhromažďuje prostredníctvom slova živého Boha... prvou povinnosťou kňazov, ako spolupracovníkov biskupa je zvestovať všetkým Božiu blahozvesť... Lebo slovom spásy sa viera u neveriacich roznečuje a u veriacich udržuje, a ňou vzniká a rastie spoločenstvo veriacich, podľa slov Apoštola : "Viera závisí od hlásania a hlásanie je zasa skrze slovo Krstovo."³⁷

1123 "Sviatosti majú za cieľ posväcovanie človeka, výstavbu Kristovho tela a konečne vzdávanie úcty Bohu. Ako znaky majú okrem toho poučujúcu funkciu; vieru nielen predpokladajú, ale ju aj udržuujú, posilňujú a vyznávajú slovami a činmi. Preto sa nazývajú sviatosťami viery".³⁸

1124 Viera Cirkvi predchádza vieru veriacich, ktorých pozýva, aby sa k nej pridali. Keď Cirkev slávi sviatosti, vyznáva vieru, ktorú prijala od apoštolov. Tu má pôvod starý výrok: "Lex orandi, lex credendi", "Legem credendi lex statuat supplicandi". (Podľa Prospera z Aquitánie.³⁹ "Zákon modlitby je zákonom viery", "Cirkev verí tak, ako sa modlí". Liturgia je základným prvkom svätej a živej kresťanskej tradície.⁴⁰

1125 Preto žiaden sviatosťný obrad nemožno meniť alebo upravovať podľa ľubovôle vysluhujúceho alebo spoločenstva. Dokonca ani najvyššia autorita Cirkvi nemôže ľubovoľne meniť liturgiu, ale iba s poslušnosťou voči viere a s úctou k tajomstvu liturgie.

1126 Keďže sviatosti vyjadrujú a rozvíjajú spoločenstvo viery v Cirkvi, "lex orandi" (zákon modlitby) je jedným zo základných kritérií dialógu, ktorým sa Cirkev usiluje obnoviť jednotu kresťanov.⁴¹

IV. Sviatosti spásy

1127 Ak sa sviatosti slávia dôstojne vo viere, prinášajú aj milosti, ktoré naznačujú.⁴² Sú účinné, pretože v nich účinkuje sám Kristus: pôsobí vo sviatostiach, aby udelil milosť, ktorú sviatosť naznačuje. Otec vždy vyslyší modlitbu Cirkvi svojho Syna, ktorá v epikléze každej sviatosti vyslovuje svoju vieru v silu Ducha. Ako oheň premení na seba všetko, čoho sa dotkne, tak aj Duch Svätý premieňa na Boží život to, čo sa podriadi Jeho sile.

1128 To je zmysel tvrdenia Cirkvi:⁴³ sviatosti účinkujú "ex opere operato" (doslovne: "už samotnou skutočnosťou, že sa úkon vykoná"), to jest na základe spásneho Kristovho diela, ktoré sa uskutočnilo raz navždy. Z toho vyplýva, že "sviatosť sa neuskutočňuje preto, že človek, ktorý ju udeľuje, alebo prijíma, je spravodlivý, ale z Božej moci."⁴⁴ Len čo sa nejaká sviatosť slávi v zhode s úmyslom Cirkvi, pôsobí v nej a skrze ňu moc Krista a jeho Ducha, nezávisle od osobnej svätosti vysluhujúceho. Ale ovocie sviatostí závisí aj od dispozícií toho, kto ich prijíma.

1129 Cirkev učí, že pre veriacich sú sviatosti Nového zákona "nevyhnutné pre spásu".⁴⁵ "Posväcujúca milosť" je milosť Ducha Svätého, udelená Kristom a vlastná pre každú sviatosť. Duch ozdravuje a pretvára tých, ktorí ju prijímajú, tak ich pripodobňuje Božiemu Synovi. Ovocie sviatostného života je v tom, že Boh, skrze Ducha ich prijíma⁴⁶ za svoje deti a ich život spája so životom Ježiša Krista.

V. Sviatosti večného života

1130 Cirkev slávi tajomstvo svojho Pána "dokiaľ on sám nepríde", "aby bol Boh všetko vo všetkom" (1. Kor 11,26; 15,28). Už od apoštolských čias priťahuje liturgiu jej cieľ: úpenlivé vzývanie Ducha Svätého. Liturgia má tak účasť aj na Ježišovej túžbe: "Veľmi som túžil jesť s vami tohoto veľkonočného baránka... kým sa nenaplní v Božom kráľovstve" (Lk 22,15-16). V Kristových sviatostiach dostáva Cirkev záloh svojho dedičstva, už má účasť na večnom živote, očakávajúc blahoslavenú nádej "a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista" (Tit 2,13). "A Duch i nevesta volajú: "Príď!"... "Príď, Pane Ježišu!" (Ap 22,17,20).

Sv. Tomáš takto sumarizuje rozličné rozmery sviatostného znaku: "Sviatosť je znak, ktorý pripomína, čo predchádzalo, aby sme poznali Kristovo utrpenie, a ktorý jasne ukazuje, čo sa v nás Kristovým utrpením deje - aby sme poznali milosť..."⁴⁷

ZHRNUTIE

1131 Sviatosti sú účinnými znakmi milosti. Založil ich Kristus a zveril ich Cirkvi. Cez ne sa nám udeľuje jeho božský život. Viditeľné obrady, ktorými sa slávia sviatosti, naznačujú a uskutočňujú príslušné milosti, vlastné pre každú sviatosť. Prinášajú ovocie tým, ktorí ich prijímajú s potrebnými predpokladmi.

1132 Cirkev slávi sviatosti ako kňazské spoločenstvo, ktoré tvorí krstné a ordinované kňazstvo.

1133 Duch Svätý pripravuje k sviatostiam Božím slovom a vierou, ktorá slovo prijíma do dobre pripravených srdc. Sviatosti teda posilňujú a vyjadrujú vieru.

1134 Ovocie sviatostného života je zároveň osobné aj cirkevné. Na jednej strane je toto ovocie pre každého veriaceho životom pre Boha v Ježišovi Kristovi, na druhej strane pre Cirkev znamená rast v láske a v jej svedeckom poslaní.

---

¹ Sacrosanctum concilium 6; Lumen gentium 2

² Lk 10,21

³ Porov. Jn 13,1;17,1

⁴ Sacrosanctum concilium 6

⁵ Porov. Jn 20,21-23

⁶ Sacrosanctum concilium 7

⁷ Sacrosanctum concilium 7

⁸ Sacrosanctum concilium 8; Porov. Lumen gentium 50

⁹ Lumen gentium 2

¹⁰ Dei Verbum 14-16

¹¹ Porov. Lk 24,13-49

¹² Porov. 2 Kor 3,14-16

¹³ Porov. 1 Pt 3,21

¹⁴ Porov. 1 Kor 10,1-6

¹⁵ Porov. Jn 6,32

¹⁶ Porov. Jn 14,26

¹⁷ Sacrosanctum concilium 24

¹⁸ Presbyterorum ordinis 4

¹⁹ Dei Verbum 2

²⁰ Sv. Ján Damasc. F.o. 4,13

²¹ Porov. Ef 1,14;2 Kor 1,22

²² Porov. Jn 15,1-17;Gal 5,22

²³ Porov. 1 Jn 1,3-7

²⁴ Sacrosanctum concilium 6

²⁵ Denz.-Schönm. 860, 1310, 1601

²⁶ Denz.-Schönm. 1600-1601

²⁷ Sv. Leo Veľký Sermones 74, 2

²⁸ Porov. ;6,19; 8,46

²⁹ Porov. Mt 13,52; 1 Kor 4,1

³⁰ Sv. Augustín, De civitate 22,17; porov. sv. Tomáš Akvinský

Summa theologiae III,62, ad 3

³¹ Pius XII. enc. Mystici Corporis

³² Lumen gentium II

³³ Lumen gentium 11

³⁴ Lumen gentium 10

³⁵ Porov. Jn 20,21-23; Lk 24,47; Mt 28,18-20

³⁶ Trid. konc. Denz.-Schönm. 1609

³⁷ Presbyterorum ordinis 4

³⁸ Sacrosanctum concilium 59

³⁹ V. stor. Ep. 217

⁴⁰ Porov. Dei Verbum 8

⁴¹ Porov. Unitatis reintegratio 2 a 15

⁴² Porov. Trid. konc. Denz.-Schönm. 1605 a 1606

⁴³ Porov. Trid. konc. Denz.-Schönm. 160

⁴⁴ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III ,68,8

⁴⁵ Porov. Trid. konc. Denz.-Schönm. 1604

⁴⁶ Porov. 2 Pt 1,4

⁴⁷ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III ,60,3

DRUHÁ KAPITOLA

SVIATOSTNÁ OSLAVA VELKONOČNÉHO TAJOMSTVA

1135 Liturgická katechéza predpokladá najprv chápanie sviatostnej ekonómie (Prvá kapitola). V tomto svetle sa objavuje aj nový spôsob jej slávenia. V druhej kapitole pôjde teda o slávenie sviatostí Cirkvi. Budeme sledovať, čo je vo vysluhovaní siedmich sviatostí spoločné i napriek rozmanitosti liturgických tradícií. To, čo je osobitné pre každú z nich, ukážeme neskôr. Táto základná katechéza sviatostného slávenia dá odpoveď na prvé otázky, ktoré si veriaci v tejto oblasti kladú:

- Kto slávi?

- Ako sláviť?

- Kedy sláviť?

- Kde sláviť?

I. článok

SLÁVENIE LITURGIE CIRKVI

I. Kto slávi?

1136 Liturgia je "konaním celého Krista" (Christus totus). Tí, ktorí ju slávia v terajšom živote, napriek pozemským znakom sú už v nebeskej liturgii, kde je slávenie plným spoločenstvom a sviatkom.

Celebranti nebeskej liturgie

1137 Apokalypsa Sv. Jána, ktorá sa tiež číta v cirkevnej liturgii, nám opisuje najprv "...na nebi stál trón a na tróne On, Sediaci." (Zjv 4,2), teda "Pán Boh" (Iz 6,1)¹ Potom ukazuje Baránka "ako zabitého" (Zjv 5,6)², Krista, ukrižovaného a vzkrieseného, jediného veľkňaza pravého svätostánku³, "ktorý obetuje a je obetovaný, ktorý dáva a dáva sa".⁴ A nakoniec ukazuje riekou vody života...vytekajúcu od Božieho a Baránkovho trónu" (Zjv 22,1). Je to jeden z najkrajších symbolov Ducha Svätého.⁵

1138 Tí, čo sa "zhromaždili" v Kristovi, majú podiel na službe chvály Boha a završujú jeho plán. Sú to nebeské mocnosti⁶, všetko stvorenie (štyri bytosti), služobníci Starej a Novej zmluvy (24 starcov), nový ľud Boží (stoštyridsaťštyritisíc)⁷, a predovšetkým mučeníci "zabití pre Božie slovo" (Zjv 6,9-11) a Najsvätejšia Božia Matka⁸ (Žena odetá slnkom) (Zjv 12,1), nevesta, Baránkova manželka (Zjv 21,9) a nakoniec veľký a nespočítateľný zástup "zo všetkých národov, kmeňov, plemien a jazykov" (Zjv 7,9).

1139 Na tejto nebeskej liturgii nám Duch Svätý a Cirkev dávajú účasť, keď oslavujeme tajomstvo spásy vo sviatostiach.

Celebranti sviatostnej liturgie

1140 Sviatostnú liturgiu slávi celé spoločenstvo, Kristovo telo (Cirkev), zjednotené vo svojej hlave (Kristovi). "Liturgické úkony nie sú súkromnou činnosťou, ale slávnosťami Cirkvi, ktorá je "sviatostnou jednotou", to jest svätým ľudom zhromaždeným a zoradeným pod vedením biskupov. Preto patria celému Telu-Cirkvi, robia ho zjavným a vplývajú naň. Jeho jednotlivých údov sa však týkajú rozličným spôsobom podľa rozdielnosti stavov, úloh a aktívnej účasti".⁹ A preto "ak obrady, podľa osobitnej povahy každého z nich, vyžadujú spoločné slávenie s hojnou a aktívnou účasťou veriacich, treba mu podľa možností dať prednosť pred individuálnym, akoby súkromným celebrowaním".¹⁰

1141 Zhromaždenie, ktoré slávi sviatostnú liturgiu, je spoločenstvo pokrstených, ktorí sa znovuzrozením a poznačením Ducha Svätého posväcujú v duchovný dom a vo sväté kňazstvo..., aby prinášali duchovné obety".¹¹ Toto "všeobecné kňazstvo" je kňazstvo Krista, jediného kňaza, na ktorom majú účasť všetky jeho údy.¹²

"Matka Cirkev si veľmi želá, aby sa všetci veriaci viedli k plnej, uvedomelej a činnej účasti na liturgických úkonoch, ktorú si vyžaduje sama povaha liturgie a ktorá je právom a povinnosťou kresťanského ľudu, "vyvoleného rodu, kráľovského kňazstva, svätého národa, vykúpeného Božieho ľudu", (1.Pt 2,9)¹³ mocou svätého krstu.¹⁴

1142 Ale "všetky údy nemajú tú istú funkciu" (Rim 12,4). Niektoré údy pozval Boh v Cirkvi k špeciálnej službe spoločenstvu. Títo služobníci sú pozvaní a posvätení

sviatosťou kňazstva, v ktorej ich Duch Svätý robí schopnými konať v osobe Krista - hlavy službu všetkým údom Cirkvi.¹⁵ Ordinovaný (vysvätený) služobník je akoby "obrazom" Krista - kňaza. Pretože sviatosť Cirkvi sa naplno prejavuje v Eucharistii, aj úrad biskupa sa viaže predovšetkým na starostlivosť o Eucharistiu. V spoločenstve s biskupom je to aj poslanie kňazov a diakonov.

1143 Pre potreby všeobecného kňazstva veriacich existujú aj "osobitné služby", ktoré nie sú viazané na sviatosť kňazstva a ktorými poverujú biskupi podľa liturgických tradícií a pastoračných potrieb pokrstených veriacich. "Aj miništranti, lektori, komentátori a členovia kostolného spevokolu konajú skutočnú liturgickú službu".¹⁶

1144 Pri slávení sviatostí je teda "liturgom" celé zhromaždenie, každý podľa svojej funkcie, ale "v jednote Ducha Svätého", ktorý účinkuje vo všetkých. "Pri liturgických úkonoch nech každý, celebrant, ako aj veriaci, koná len to a všetko to, čo prináleží jeho funkcii podľa povahy vecí a liturgických pravidiel".¹⁷

II. Ako sláviť?

Znaky a symboly

1145 Sviatosťná oslava je súborom znakov a symbolov. Podľa božskej pedagogiky spásy ich pôvod a význam tkvie v diele stvorenia a v ľudskej kultúre. Spresňuje sa v udalostiach Starej zmluvy a naplno sa odhaľuje v osobe a v diele Ježiša Krista.

1146 *Znaky zo sveta ľudí.* V ľudskom živote majú znaky a symboly dôležité miesto. Človek, pretože je bytosťou zároveň telesnou i duchovnou, vyjadruje a preniká duchovné javy pomocou znakov a hmotných symbolov. Človek ako spoločenská bytosť potrebuje znaky a symboly, aby mohol komunikovať s inými pomocou reči, úkonov a skutkov. To isté platí aj pre jeho vzťah k Bohu.

1147 Boh sa prihovára človekovi cez viditeľné stvorenie. Hmotný vesmír sa predstavuje inteligencii človeka, aby v ňom čítal stopy svojho Stvoriteľa.¹⁸ Svetlo a noc, vietor a oheň, voda a zem, strom i ovocie hovoria o Bohu a zároveň sú znakmi, symbolmi jeho veľkosti a blízkosti.

1148 Na stvorení, ako na zmyslami uchopiteľnej skutočnosti, sa môže vyjadrovať činnosť Boha, posväcujúceho ľudí a činnosti ľudí, ktorí Bohu vzdávajú svoju úctu. Podobne aj znaky a symboly sociálneho života ľudí: umývanie a pomazávanie, lámanie chleba a účasť na kalichu môžu vyjadrovať posväcujúcu Božiu prítomnosť a vďačnosť človeka voči svojmu Stvoriteľovi.

1149 Veľké svetové náboženstvá svedčia, a často veľmi pôsobivo, o tomto kozmickom a symbolickom význame náboženských obradov. Liturgia Cirkvi predpokladá, integruje a posväcuje prvky stvorenia a ľudskej kultúry, keď im zveruje hodnotu znakov milosti a nového stvorenia v Ježišovi Kristovi.

1150 *Znaky Starého zákona.* Vyvolený národ dostal od Boha rozličné znaky a symboly, ktorými sa vyznačoval jeho liturgický život: to nie sú už iba oslavy kozmických cyklov a spoločenských udalostí, ale znaky, symboly veľkých Božích činov v záujme jeho ľudu. Medzi liturgickými znakmi Starej zmluvy môžeme spomenúť obriezku, pomazanie a posvätenie kráľov a kňazov, vkladanie rúk, obety a hlavne Veľkú noc. V týchto znakoch vidí Cirkev predobraz sviatostí Nového zákona.

1151 *Znaky, ktoré použil Kristus.* Pri svojom kázaní si Pán Ježiš často poslužil znakmi stvorených vecí, aby tak umožnil ľuďom spoznať Božie kráľovstvo.¹⁹ Uskutočňuje svoje zázračné uzdravenia alebo zdôrazňuje svoje kázania hmotnými znakmi a symbolickými činmi.²⁰ Dáva nový význam udalostiam a znakom Starého zákona, hlavne Exodu a Veľkej noci²¹, lebo on sám je zmyslom všetkých týchto znakov.

1152 *Sviatosťné znaky.* Po Turíciach Duch Svätý pokračuje v diele posväcovania prostredníctvom sviatosťných znakov svojej Cirkvi. Sviatosť Cirkvi nerušia, ale očisťujú a integrujú celé bohatstvo znakov a symbolov vesmíru a sociálneho života. Okrem toho sú naplnením predobrazov a symbolov Starého zákona, znamenajú a uskutočňujú spásu, ktorú nám dáva Kristus, sú predobrazom a zálohou nebeskej slávy.

Slová a činy

1153 Sviatočné slávenie je stretnutie Božích detí s ich Otcom v Duchu Svätom. Toto stretnutie sa prejavuje ako dialóg pomocou činov a slov. Symbolické činy sú nepochybne už samé osebe "rečou", ale je pritom potrebné, aby Božie slovo a odpoveď viery sprevádzali a oživovali tieto úkony, aby nebeská siatba priniesla svoje ovocie v dobrej zemi. Liturgické úkony znamenajú to, čo vyjadruje Božie slovo: nezaslúženú Božiu iniciatívu, ako aj odpoveď viery na ňu zo strany Božieho ľudu.

1154 Liturgia Slova je integrujúcou časťou sviatosťných slávení. Aby mohli živiť vieru veriacich, musia sa pri nich uplatniť znaky Božieho slova: kniha s Božím slovom (lekcionár a evanjeliár), prejavy úcty k nemu (sprievod, kadidlo, svetlo), miesto, kde sa ohlasuje (ambon), hlasné a zrozumiteľné čítanie, homília, ktorou hlásanie Slova pokračuje, odpovede zhromaždenia (zvolania, rozjímania o žalmoch, litánie, vyznanie viery).

1155 Keďže znaky a vyučovanie sú nerozlučiteľné, liturgické slovo a konanie sú rovnako neoddeliteľné, pretože uskutočňujú to, čo naznačujú. Duch Svätý nielen že umožňuje veriacim pochopiť Božie slovo a tým vzbudzovať v nich vieru, ale sviatosťami uskutočňuje aj Božie "divy" ohlasované Slovom. Predstavuje a sprostredkuje Otcovo dielo zavŕšené jeho milovaným Synom.

Spev a hudba

1156 "Hudobná tradícia všeobecnej Cirkvi je pokladom neoceniteľnej hodnoty. Vyniká nad všetky ostatné umelecké prejavy najmä preto, že posvätný spev, ktorý sa viaže na slová, je potrebnou, neodlučiteľnou súčasťou slávnostnej liturgie".²² Skladba a spev inšpirovaných žalmov, často doprevádzaný hudobnými nástrojmi, sa tesne viažu na liturgické oslavy Starého zákona. Cirkev pokračuje v tejto tradícii a rozvíja ju: "hovorte spoločne žalmy, hymny a duchovné piesne. Zo srdca spievajte Pánovi" (Ef 5,19).²³ Kto spieva, dvakrát sa modlí.²⁴

1157 Spev a hudba plnia funkciu znakov o to významnejším spôsobom, čím sú "užšie späté s liturgickým úkonom"²⁵, a to hlavne v trojakom zmysle: robia modlitbu lahodnejšou, napomáhajú jednomyseľnosť a dodávajú posvätným obradom slávnostnejší ráz. Podieľajú sa tak na tom, čo je cieľom liturgických slov a úkonov - na Božej oslave a na posvätení veriacich.²⁶

"Koľko som sa naplakal pri твоjich piesňach a hymnách, nevýslovne dojatý utešeným hlasom tvojej spievajúcej Cirkvi! Hlas ten sa vlieval do mojich uší a do

*môjho srdca prúdila tvoja pravda, z ktorej sa zapálil oheň zbožnosti a z očí mi tiekli slzy, pri ktorých mi bolo tak dobre.*²⁷

1158 Súlad znakov (spev, hudba, slová a úkony) je tu o to výraznejší a plodnejší, že sa vyjadruje v nadväznosti na bohatstvo a vlastné tradície Božieho ľudu.²⁸ Preto, ako predpisuje Cirkev, "nech sa rozumne napomáha ľudový náboženský spev, aby mohli zaznievať hlasy veriacich pri pobožnostiach, náboženských zhromaždeniach, ba i samých liturgických úkonoch, podľa smerníc a predpisov príslušných rubriek".²⁹ Ale "texty pre cirkevný spev musia byť v súlade s katolíckym učením, ba nech sa čerpajú predovšetkým zo Svätého písma a z liturgických prameňov".³⁰

Sväté obrazy

1159 Svätý obraz, liturgická "ikona" predstavuje predovšetkým Krista. Nemôže predstavovať neviditeľného a nepochopiteľného Boha; až vtelením Božieho Syna sa začalo nové uplatnenie obrazov:

*"Kedysi nijako nebolo možné znázorniť na obraze Boha, ktorý nemá ani telo, ani podobu. Ale teraz, keď sa dal vidieť v tele a keď žil s ľuďmi, môžem zhotoviť obraz toho, čo som videl z Boha... Odhalil svoju tvár a my vidíme Pánovu slávu".*³¹

1160 Kresťanská ikonografia prepisuje zobrazovaním evanjeliové posolstvo, teda to, čo Sväté Písmo vyjadruje slovom. Slovo a obraz sa navzájom objasňujú:

*"Aby sme v krátkosti vyslovili svoje vyznanie viery, zachovávame bez zmeny všetky tradície Cirkvi, ktoré nám boli odovzdané, a to písané i nepísané. Jednou z nich je aj maliarske predstavovanie obrazov, ktoré sa zhoduje s kázaním evanjeliových udalostí, veriac, že Boh-Slovo sa stal človekom skutočne, a nie iba zdanlivo, čo je aj užitočné, aj výhodné, lebo to, čo sa navzájom objasňuje, má nepochybné aj obrátený význam".*³²

1161 Všetky znaky liturgického slávenia sa vzťahujú na Krista. Také sú aj obrazy svätej Božej Matky a svätých. Predstavujú v skutočnosti Krista, ktorý je v nich oslávený. Ukazujú "oblak svedkov" (Hebr. 12,1), ktorí pokračujú v účasti na spásu sveta a s ktorými sme spojení, hlavne pri sviatostnom slávení. Prostredníctvom ich obrazov sa človek - "obraz Boží", premenený "na jeho podobu"³³, odhaľuje tak našej viere ako aj viere anjelov, ktorí sú tiež zahrnutí v Kristovi:

*"Podľa božsky inšpirovanej náuky našich svätých Otcov a podľa tradície katolíckej Cirkvi, o ktorej vieme, že je tradíciou Ducha Svätého, prebývajúceho v nej, so všetkou istotou a podľa spravodlivosti vyhlasujeme, že úctyhodné a sväté obrazy, všetky zobrazenia vzácneho a oživujúceho kríža, či už boli namaľované alebo vytvorené ako mozaika, alebo nejakým iným spôsobom, sa majú umiestňovať vo svätých Božích chrámoch, na posvätných náčiniach a odevoch, na stenách a tabuliach, v domoch a pri cestách, a to rovnako obrazy nášho Pána, Boha a Vykupiteľa Ježiša Krista ako aj našej Panej, najčistejšej a svätej Matky Božej, svätých anjelov a tiež všetkých svätých a spravodlivých"*³⁴.

1162 "Krása a farebnosť obrazov podporujú moju modlitbu. Pre moje oči je to sviatok, ako keď obraz krajiny podnecuje moje srdce, aby vzdávalo Bohu chválu".³⁵ Pohľad na posvätné obrazy spolu s meditáciou o Božom slove za spevu liturgických hymnov, žalmov a piesní zvyšuje pôsobivosť znakov slávenia, aby sa slávené

tajomstvo vtláčilo do pamäti a do srdca a potom sa prejavilo aj v novom živote veriacich.

III. Kedy sláviť?

Liturgický čas

1163 Dobrotivá matka Cirkev si pokladá za povinnosť v stanovené dni v priebehu roka oslavovať spásonosné dielo svojho božského Ženícha posvätnou spomienkou. Každý týždeň, v deň, ktorý nazvala dňom Pánovým (Dominica - nedeľa), si pripomína vzkriesenie Pánovo, ktoré okrem toho slávi raz do roka spolu s umučeníím Pána, na najväčšie sviatky - na Veľkú noc. Cez rok však Cirkev postupne predkladá celé tajomstvo Kristovho vtelenia a narodenia až po nanebovstúpenie, po Turíce a po očakávanie blaženej nádeje a konečného príchodu Pána. Keď takto pripomína tajomstvá Vykúpenia, otvára veriacim poklady čnosti a zásluh svojho Pána a neprestajne im ich sprítomňuje, aby z nich čerpali a naplnili sa spasiteľnou milosťou.³⁶

1164 Od čias Mojžišovho zákona oslavoval Boží ľud určené sviatky, počnúc Veľkou nocou (Pascha), aby si pripomínal podivné skutky Boha Záchrancu, aby mu vzdával za ne vdaky, aby neustále udržiaval na ne spomienku a učil nové generácie prispôsobovať im svoje počínanie. V čase od počiatku Cirkvi, to jest od Kristovej Veľkej noci, po jej zavŕšenie v Božom kráľovstve je liturgia jednotlivých dní celkom preniknutá novosťou Kristovho tajomstva.

1165 Keď Cirkev slávi Kristovo tajomstvo, v jej modlitbe sa na výzvu Ducha Svätého³⁷ opakuje slovo "dnes" ako ozvena modlitby, ktorú ju naučil jej Pán.³⁸ Toto "dnes", do ktorého živý Boh pozýva vstúpiť človeka, je "hodina" Ježišovej Veľkej noci, ktorá sa vinie celými dejinami a ktorá ich celé nesie:

"Život sa rozprestrel na všetky bytosti a všetky sú naplnené veľkým svetlom; Východ východov zaplavil vesmír a Ten, ktorý bol pred zorničkou a pred všetkými hviezdami, nesmrteľný a nesmierny, veľký Kristus, žiari nad všetkým bytím viac ako slnko. Preto pre nás, ktorí veríme v neho, nastáva žiarivý, dlhý a večný deň, ktorý nikdy nevyhasne: mystická Veľká noc".³⁹

Deň Pána

1166 "Cirkev slávi veľkonočné tajomstvo podľa apoštolskej tradície, ktorá má svoj pôvod v samom dni Kristovho vzkriesenia, každý siedmy deň, právom nazvaný dňom Pána (Dominica), alebo nedeľou".⁴⁰ Deň Kristovho vzkriesenia je zároveň "prvým dňom týždňa" pamiatka "prvého dňa" stvorenia a "ôsmym dňom", keď Kristus po svojom "odpočinku" cez Veľkú sobotu začína deň, "ktorý urobil Pán... "deň, ktorý nemá večera".⁴¹ Jeho stredobodom je "Pánova hostina", lebo práve tu sa celé spoločenstvo veriacich stretáva so vzkrieseným Pánom, ktorý ich pozýva na svoju hostinu⁴²:

"Deň Pána, deň vzkriesenia, deň kresťanov, to je náš deň. Aj preto sa nazýva Pánovým dňom, lebo v tento deň Pán vystúpil víťazne k Otcovi. Ak ho pohania nazývajú dňom slnka, aj my môžeme tento názov prijať, lebo dnes vyšlo Svetlo sveta, dnešný deň sa zjavilo Slnko spravodlivosti, ktorého lúče prinášajú spásu".⁴³

1167 Nedeľa je hlavným dňom liturgického zhromaždenia, keď sú veriaci povinní zísť sa spolu, "aby počúvali Božie slovo, mali účasť na Eucharistii, pripomínali si umučenie, zmŕtvychvstanie a oslávenie Pána Ježiša a vzdávali vďaky Bohu, ktorý ich "Kristovým vzkriesením" znova splodil pre živú nádej".⁴⁴

"Kriste, keď meditujeme o divoch, ktoré sa stali v tento nedeľný deň Tvojho svätého vzkriesenia z mŕtvych, hovoríme: Nech je požehnaný nedeľný deň, lebo v ňom bol začiatok stvorenia, spásy sveta, obnovenia ľudského pokolenia. V tento deň sa spojili nebo a zem a celý vesmír bol naplnený svetlom. Nech je požehnaný nedeľný deň, lebo v ňom boli otvorené brány raja, aby do nich bez obáv vstúpil Adam a všetci vyhnanci".⁴⁵

Liturgický rok

1168 Počnúc veľkonočným trojdňom (triduum) ako prameňom svetla čas vzkriesenia naplňa svojim jasom celý liturgický rok. Krok za krokom, od jednej časti tohto prameňa po druhú, sa liturgia zúčastňuje na jeho premenách. Stáva sa skutočne "Pánovým milostivým rokom"(Lk 4,19). Plán spásy pôsobí v čase, ale po svojom naplnení v Ježišovej Veľkej noci, po prijatí Ducha Svätého anticipujeme už koniec vekov, "vopred ho vychutnávame" a Božie kráľovstvo vstupuje do našej doby.

1169 Veľká noc preto nie je iba jeden zo sviatkov medzi ostatnými; je to "sviatok sviatkov", "slávnosť slávností", podobne, ako je Eucharistia "sviatosťou sviatostí" (Veľká sviatosť). Sv. Atanáz nazýva Veľkú noc "Veľkou nedeľou"⁴⁶, podobne aj Svätý týždeň sa na Východe nazýva "Veľkým týždňom". Tajomstvo zmŕtvychvstania, v ktorom Kristus rozdrvil smrť, preniká svojou mohutnou energiou celú našu dobu, pokým sa mu všetko nepodrobí.

1170 Na Nicejskom koncile r.325 sa všetky cirkvi zhodli na tom, že kresťanská Veľká noc sa bude sláviť v nedeľu po prvom jarnom splne mesiaca. Reforma kalendára na Západe, nazývaná aj "gregoriánska" podľa pápeža Gregora XIII., v roku 1582 spôsobila posun viacerých dní oproti východnému kalendáru. Západné a východné Cirkvi sa teraz snažia dosiahnuť zhodu, aby sa im opäť podarilo sláviť deň Pánovho zmŕtvychvstania v spoločnom termíne.

1171 Liturgický rok je rozvinutím rozličných aspektov jediného veľkonočného tajomstva. Toto platí osobitne pre okruh sviatkov okolo tajomstva vtelenia (Zvestovanie, Vianoce, Zjavenie), ktoré nám pripomínajú začiatok našej spásy a sprostredkujú nám prvotiny veľkonočného tajomstva.

Úcta k svätým v liturgickom roku

1172 "Pri slávení ročného cyklu Kristových tajomstiev si svätá Cirkev uctieva s osobitnou láskou a úctou preblahoslavenú Bohorodičku Máriu, ktorá je nerozlučne spätá so spasiteľným dielom svojho Syna. V nej Cirkev obdivuje a velebí vznešené ovocie vykúpenia. V nej ako v najvernejšom obraze Cirkev zhliada podobu, akú ona sama chce vlastniť".⁴⁷

1173 "Do ročného cyklu Cirkev zaradila aj spomienkové dni mučeníkov a iných svätých. Ohlasuje tak vlastne veľkonočné tajomstvo v mužoch a ženách, ktorí trpeli s Kristom, sú oslávení s ním, a predkladá ich veriacim ako príklady, ktoré skrze Krista priťahujú všetkých k Otcovi. Ich zásluhami získava Božie dobrodenie".⁴⁸

Liturgia hodín

1174 Kristovo tajomstvo, jeho vtelenie a Veľká noc, ktoré oslavujeme v Eucharistii, najmä pri nedeľných zhromaždeniach, preniká a pretvára čas každého dňa aj slávením liturgie hodín, "božského officia"⁴⁹. Táto oslava, verná apoštolským odporúčaniam "modliť sa bez prestania"⁵⁰, "je zostavená tak, aby sa chválením Boha posvätil celý priebeh dňa i noci"⁵¹. Je to "verejná modlitba Cirkvi"⁵², v ktorej veriaci (klérus, rehoľníci a laici) uplatňujú kráľovské kňazstvo pokrstených. Keď sa liturgia hodín slávi "Cirkvou odobreným spôsobom, vtedy je to naozaj hlas samej Nevesty (Cirkvi), ktorá sa prihovára Ženíchovi (Kristovi), ba priam Kristova modlitba spolu s vlastným Telom (totiž Cirkvou) k Otcovi".⁵³

1175 *Liturgia hodín je určená na to, aby sa stala modlitbou celého Božieho ľudu. V nej totiž sám Kristus "pokračuje v tomto kňazskom úrade prostredníctvom Cirkvi".⁵⁴ Veriaci sa na nej podieľajú podľa svojho vlastného miesta v Cirkvi a podľa okolností svojho života: kňazi ako tí, čo sa oddali pastierskej službe; oni sú povolani zostávať horlivými v modlitbe a v službe Božiemu slovu⁵⁵, rehoľníci a rehoľnice podľa charizmy svojho zasväteného života⁵⁶, všetci veriaci podľa svojich možností: "Nech duchovní pastieri dbajú na to, aby sa hlavné časti liturgie hodín, najmä večery v nedeľu a na väčšie sviatky konali spoločne v kostole. Aj laikom sa odporúča modliť cirkevné hodinky, a to s kňazmi alebo viacerí spoločne, prípadne aj jednotlivo každý sám".⁵⁷*

1176 Slávenie liturgie hodín vyžaduje, aby pri ich modlení bola myseľ sústredená na slová. Toto je možné dosiahnuť dôkladnejším liturgickým a biblickým vzdelaním, hlavne čo sa týka žalmov.⁵⁸

1177 Pri modlitbe hodiniek sa vsúva modlitba žalmov do cirkevného času, čím sa vyjadruje symbolika dňa, liturgického obdobia alebo sláveného sviatku. Navyiac čítanie Božieho slova každú hodinu (s odpoveďami alebo refrénmi, ktoré za nimi nasledujú) a v určitých častiach aj čítania z Otcov a učiteľov duchovného života, hlbšie odhaľuje zmysel sláveného tajomstva, sú nápomocné pri chápaní žalmov a pripravujú tichú modlitbu. Posvätné čítanie (Lectio divina), v ktorom sa číta Božie slovo a medituje sa nad ním, aby sa tak stalo modlitbou, má svoje korene v liturgickom slávení.

1178 Liturgia hodín, je akoby pokračovaním eucharistickej oslavy, neodrádza, ale vyzýva k rozličným doplnkovým pobožnostiam Božieho ľudu, najmä k adorácii a kultu Najsvätejšej sviatosti.

IV. Kde sláviť?

1179 Kult Nového zákona "v duchu a pravde" (Jn 4,24) sa neviaže na určité miesto. Celá Zem je svätá a zverená ľuďom. To, čo je na prvom mieste, keď sa veriaci zhromaždia je "živý kameň" na budovanie "duchovného domu" (1.Pt 2,4-5). Duchovným chrámom je telo vzkrieseného Krista, odkiaľ tryská prameň živej vody. Keď sme včlenení do Krista prostredníctvom Ducha Svätého, "sme chrámom živého Boha" (2.Kor 6,16).

1180 Kde sa náboženská sloboda neobmedzuje⁵⁹, kresťania stavajú budovy, ktoré sú určené pre boží kult. Tieto viditeľné bohoslužobné miesta nie sú obyčajnými miestami na zhromažďovanie, ale predstavujú a ukazujú živú Cirkev, prebývanie Boha s ľuďmi, zmierenými a spojenými v Kristovi.

1181 "Domy modlitby, kde sa pravidelne slávi a uchováva Eucharistia, kde sa zhromažďujú veriaci, kde sa uctieva prítomnosť Božieho Syna a nášho Spasiteľa, ktorý sa obetuje za nás na oltári, sa majú uctievať ako miesta na povzbudzovanie a posilňovanie kresťanov. Tieto budovy majú byť pekné a vhodné na modlitbu a na eucharistickú oslavu".⁶⁰ V "Božom dome" musí pravdivosť a harmónia vonkajších znakov ukazovať a predstavovať Krista, ktorý je prítomný a pôsobí na tomto mieste.⁶¹

1182 **Oltárom** Nového zákona je Pánov kríž⁶² z ktorého vytekajú sviatosti veľkonočného tajomstva. Na oltári, ktorý je stredobodom Cirkvi, sa sprítomňuje pod sviatosťnými znakmi obeta kríža. Je tiež Pánovým stolom, ku ktorému je pozvaný Boží ľud.⁶³ V niektorých východných liturgiách je oltár aj symbolom hrobu (Kristus skutočne zomrel a skutočne vstal z mŕtvych).

1183 **Tabernákuľum** musí byť umiestnené v kostole na najdôstojnejšom a najčestnejšom mieste".⁶⁴ Dôstojnosť umiestnenia a bezpečnosť eucharistického tabernákula⁶⁵ musia podporovať prejavy božskej úcty k Pánovi skutočne prítomnému v Najsvätejšej oltárnej sviatosti.

Svätá krizma (myrha), ktorou sa udeľuje sviatosťný znak ako dar Ducha svätého, sa tradične uchováva a uctieva na **bezpečnom mieste sanktuária**. Je možné spolu s ňou uložiť aj olej katechumenov a olej na pomazanie nemocných.

1184 **Sedadlo** (katedra) biskupa alebo kňaza "má naznačovať úlohu predsedat' zhromaždeniu a viesť modlitbu".⁶⁶

Ambon je miesto upravené na ohlasovanie Božieho slova. "Dôstojnosť Božieho slova si vyžaduje, aby v kostole bolo vhodné miesto na jeho ohlasovanie, ku ktorému by sa počas liturgie slova pútala pozornosť veriacich".⁶⁷

1185 Zhromaždenie Božieho ľudu predpokladá, že jeho účastníci sú pokrstení. V kostole teda musí byť **miesto pre slávenie krstu (baptistérium)**, ktoré je tiež vhodné na obnovenie krstných sľubov.

Obnovenie krstného života si od veriacich vyžaduje pokánie. Kostol teda musí byť upravený aj na vyznanie hriechov, vyjadrenie ľútosti a udelenie odpustenia, čo si vyžaduje vhodné miesto na prijatie kajúcnikov. Takýmto miestom je **spovednica**.

Kostol musí byť aj priestorom, ktorý vyzýva na sústredenie a tichú modlitbu ako pokračovanie a zvnútornenie veľkej modlitby Eucharistie.

1186 A nakoniec, kostol má eschatologický význam. Ak chceme vstúpiť do Božieho domu, musíme prekročiť *prah*, symbol prechodu zo sveta raneného hriechom do sveta nového života, kam sú pozvaní všetci ľudia. Viditeľný chrám symbolizuje otcovský dom, do ktorého putuje Boží ľud a kde Otec "zotrie... z očí každú slzu" (Zjv 21,4). Preto je kostol domom všetkých Božích detí, je otvorený dokorán, aby prijal všetkých.

ZHRNUTIE

1187 Liturgia je dielom celého Krista, Hlavy aj Tela. Náš Veľkňaz ju slávi neprestajne v nebeskej liturgii so svätou Božou Matkou, s apoštolmi, všetkými svätými a s množstvom duší ľudí, ktoré už vstúpili do jeho kráľovstva.

1188 Pri liturgickej oslave je "liturgom" celé zhromaždenie - v ňom každý podľa svojej funkcie. Krstné kňazstvo vykonáva celé Kristovo Telo (Cirkev). Niektorí veriaci sú ordinovaní sviatosťou kňazstva, aby tak predstavovali Krista ako Hlavu Tela.

1189 Liturgická oslava zahrňuje aj znaky a symboly, ktoré sa vzťahujú na hmotný stvorený svet (svetlo, voda, oheň), na ľudský život (umývanie, pomazanie, lámanie chleba) a na dejiny spásy (obradu Veľkej noci). Vložené do sveta viery a podporené mocou Ducha svätého sa tieto hmotné prvky, ľudské obrady a pripomínanie Božích skutkov stávajú nositeľmi spasiteľnej a posväcujúcej aktivity Krista.

1190 Liturgia slova je integrujúcou časťou každej oslavy. Zmysel liturgickej oslavy sa vyjadruje Božím slovom, ktoré sa na nej ohlasuje, a vierou, ktorá mu zodpovedá.

1191 Spev a hudba sú v tesnom spojení s liturgickým konaním. Kritériami ich správneho použitia sú: zvýraznenie krásy modlitby, jednomyselná účasť zhromaždenia a posvätný charakter oslavy.

1192 Sväté obrazy, ktoré sa nachádzajú v našich chrámoch a domoch, majú prebúdzat a živiť našu vieru v Kristovo tajomstvo. Prostredníctvom obrazov Krista a jeho spásnych skutkov klaníme sa jemu samému. Prostredníctvom obrazov Bohorodičky, anjelov a svätých uctieваме tých, ktorí sú na nich zobrazení.

1193 Nedeľa, "Deň Pána" je hlavným dňom slávenia Eucharistie, lebo je dňom zmŕtvychvstania Krista. Je to hlavný deň liturgického zhromažďovania, deň kresťanskej rodiny, deň radosti a odpočinku od práce. "Nedeľa je základom a jadrom celého liturgického roka".⁶⁸

1194 "Cez rok však Cirkev postupne predkladá celé tajomstvo Krista od vtelenia a narodenia až po nanebovstúpenie, po Turíce a po očakávanie blaženej nádeje a príchodu Pána".⁶⁹

1195 Tým, že si pozemská Cirkev pripomína v určité dni liturgického roka pamiatku svätých, predovšetkým najsvätejšej Božej Matky, potom apoštolov, mučeníkov a ostatných svätých, ukazuje, že je spojená s nebeskou liturgiou. Oslavuje Krista, ktorý uskutočnil jej spásu v oslávených údoch svojho Tela. Ich príklad ju pobáda na ceste k Otcovi.

1196 Veriaci, ktorí slávia liturgiu hodín, sa zjednocujú s Kristom, našim veľkňazom, modlitbou žalmov, meditáciou o Božom slove, spevmi a vďakvyzdávaním, aby sa takto pripojili k jeho neprestajnej a všeobecnej modlitbe, ktorou oslavuje Otca a prosí o dar Ducha Svätého pre celý svet.

1197 Kristus je pravým božím chrámom, on je miestom, "kde sídli jeho sláva" a kde sa kresťania pôsobením Božej milosti stávajú chrámami Ducha Svätého, živými kameňmi z ktorých je budovaná Cirkev.

1198 V pozemských podmienkach Cirkev potrebuje miesta, kde by sa spoločenstvo mohlo zhromažďovať. Sú to naše viditeľné chrámy, sväté miesta, predobrazy "svätého Mesta", nebeského Jeruzalema, ku ktorému ako pútnici kráčame.

1199 V kostoloch Cirkev slávi verejný kult na oslavu Svätej Trojice, počúva Božie Slovo a spieva svoje chvály, vysiela svoje modlitby a prináša obeť Krista sviatosťne prítomného uprostred zhromaždenia. Chrámy sú aj miestami sústredenia a osobnej modlitby.

2. článok

LITURGICKÁ ROZMANITOSŤ A JEDNOTA TAJOMSTVA

Liturgické tradície a katolicizmus Cirkvi

1200 Od prvého spoločenstva v Jeruzaleme až po Parúziu (príchod Krista na konci sveta) oslavujú Cirkvi, ktoré sú verné apoštolskej viere, to isté veľkonočné tajomstvo. Tajomstvo, ktoré sa slávi v liturgii, je jedno, ale formy jeho slávenia sú rozličné.

1201 Nevyspytateľné bohatstvo Kristovho tajomstva je také veľké, že ho nijaká liturgická tradícia svojimi obradmi nemôže celkom vyčerpať. Dejiny rozkvetu a rozvoja týchto rítov svedčia o podivuhodnom vzájomnom dopĺňovaní. Keď Cirkvi prežívali tieto liturgické tradície v spoločenstve viery a v jej sviatostiach, navzájom sa obohacovali a rástli vo vernosti k tradíciám a v napĺňaní spoločného poslania celej Cirkvi.⁷⁰

1202 Rozličné liturgické tradície sa zrodili z dôvodov samotného poslania Cirkvi. V tej istej kultúre a geografickej oblasti dospeli Cirkvi k sláveniu Kristovho tajomstva pomocou osobitných prejavov, ktoré sú typické pre tieto kultúry. Prejavujú v odovzdávaní "zvereného pokladu viery" (2.Tim 1,14), v liturgickej symbolike, v organizovaní bratského spoločenstva, v teologickom chápaní tajomstiev a v typoch svätosti. Takto sa Kristus, Svetlo a Spása všetkých národov, zjavuje cez liturgický život jednej Cirkvi národu a kultúre ku ktorým je poslaná a u ktorých sa zakorenila. Cirkev je všeobecná: vo svojej jednote môže integrovať a zároveň očisťovať všetky skutočné kultúrne bohatstvá.⁷¹

1203 *Liturgické tradície, alebo obrady, ktoré Cirkev používa v súčasnej dobe, sú: latinský obrad (tento predovšetkým, ale aj obrady niektorých lokálnych cirkví, ako napríklad ambroziánsky obrad a obrady niektorých rehoľných spoločností), byzantský, alexandrijský alebo koptský, sýrsky, arménsky, maronitský a chaldejský. "Napokon Svätý koncil, verný tradícii, vyhlasuje, že svätá Matka Cirkev má všetky právoplatne uznané obrady za rovnoprávne a rovnako dôstojné a chce ich aj naďalej zachovať a všemožne napomáhať".⁷²*

Liturgia a kultúry

1204 Slávenie liturgie musí zodpovedať duchu a kultúre rozličných národov.⁷³ Keď teda tajomstvo Krista "bolo zjavené a... vyjavené všetkým národom, aby poslušne prijali vieru" (Rim 16,26), musí sa ohlasovať, sláviť a prežívať vo všetkých kultúrach tak, aby ich nezničilo, ale vykúpilo a zdokonalilo⁷⁴ Spolu a prostredníctvom ich vlastnej kultúry, osvojenej a pretvorenej Kristom má k Otcovi prístup veľa Božích detí, aby ho chválili v jednom Duchu.

1205 *"V liturgii, predovšetkým vo vysluhovaní sviatostí jestvuje nezmeniteľná časť, ktorú stanovil Boh, a ktorej strážkyňou je Cirkev. Okrem nej sú časti, ktoré sa môžu meniť. Cirkev má moc a niekedy aj povinnosť prispôsobiť ich kultúram národov, najmä takým, ktoré boli evanjelizované ešte len nedávno".⁷⁵*

1206 "Liturgická rozmanitosť môže byť prameňom obohatenia, ale niekedy môže spôsobiť aj napätia, vzájomné nepochopenie, ba aj schizmy. V tejto oblasti je jasné, že rozličnosť nesmie škodiť jednote. Môže sa realizovať len vo vernosti spoločnej viere, sviatosťným znakom, ktoré Cirkev prijala od Krista, a hierarchickému

spoločenstvu. Prispôsobovanie kultúre si vyžaduje obrátenie srdca a - ak je to potrebné - aj rozchod so zvykmi predkov, ktoré nie sú zlučiteľné s katolíckou vierou.⁷⁶

ZHRNUTIE

1207 Je vhodné, aby sa slávenie liturgie prispôsobilo kultúre príslušného národa bez toho, aby sa jej podrobovalo. Platí to aj obrátene: aj liturgia plodí a formuje nové prvky kultúry.

1208 Rozličné liturgické tradície a obrady (ríty), zákonite uznané, pretože naznačujú a sprostredkujú to isté Kristovo tajomstvo, sú prejavom katolicizmu v Cirkvi.

1209 Kritérium, ktoré zabezpečuje jednotu v mnohotvárnosti liturgických tradícií je vernosť apoštolskej tradícii, t.j. spoločenstvo vo viere a sviatostiach, prijatých od apoštolov, spoločenstvo, ktorého znakom a zárukou je apoštolská postupnosť (succesio apostolica).

---

¹ Porov. Ez 1,26-28

² Porov. Jn 1,29

³ Porov. Hebr 4,14-15; 10,19-21 atď ⁴ Liturgia sv.Jána Zlatoústeho, Anafora

⁵ Porov. Jn 4,10 -14; Zjv 21,6

⁶ Porov. Zjv 4,5; Iz 6,2-3

⁷ Porov. Zjv 7,1-8; 14,1

⁸ Porov. Zj 12; Zj 21,9

⁹ Sacrosanctum concilium 26

¹⁰ Tamže, 27

¹¹ Lumen gentium 10

¹² Tamže.; Presbyterorum ordinis 2

¹³ Porov. 1 Pt 2,4-5

¹⁴ Sacrosanctum concilium 14

¹⁵ Presbyterorum ordinis 2 a 15

¹⁶ Sacrosanctum concilium 29

¹⁷ Tamže, 28

¹⁸ Porov. Múd 13,1; Rim 1,19-20, Zj 14,17

¹⁹ Porov. Lk 8,10

²⁰ Porov. Jn 9,6; Mk 7,33-35; 8,22-25

²¹ Porov. Lk 9,31; 22,7-20

²² Sacrosanctum concilium 112

²³ Porov. Kol 3,16-17

- ²⁴ Porov. sv. Augustín, Enarratio in Psalmos
- ²⁵ Sacrosanctum concilium 112
- ²⁶ Tamže
- ²⁷ Porov. sv Augustín, Confessiones 9, 6, 14
- ²⁸ Sacrosanctum concilium 119
- ²⁹ Tamže, 118
- ³⁰ Tamže, 121
- ³¹ Sv. Ján Damascénsky, De sacris imaginibus orationes 1, 16
- ³² II. Nicejský koncil, Conciliorum oecumenicorum decreta 111
- ³³ Porov. Rim 8,29; 1 Jn 3,2
- ³⁴ II. Nicejský koncil: Denz.-Schönm. 609
- ³⁵ Sv. Ján Damascánsky, De sacris imaginibus orationes 1, 27
- ³⁶ Sacrosanctum concilium 102
- ³⁷ Porov. Hebr 3,7-4,11; Ž 95,7
- ³⁸ Porov. Mt 6,11
- ³⁹ Sv. Hyppolyt Risky, De paschate 1-2
- ⁴⁰ Sacrosanctum concilium 106
- ⁴¹ Byzantská liturgia
- ⁴² Porov. Jn 21,12; Lk 24,30
- ⁴³ Sv. Hieronym, In die dominica Paschae homilia
- ⁴⁴ Sacrosanctum concilium 106
- ⁴⁵ Fanqith, sýrsky obrad z Antiochie, zv.6, letná časť, s.193 b
- ⁴⁶ Sv. Atanáž Alexandrijský, Epistula festivalis 329
- ⁴⁷ Sacrosanctum concilium 103
- ⁴⁸ Tamže, 104, 108-111
- ⁴⁹ Porov. Sacrosanctum concilium 83, 101
- ⁵⁰ Porov. 1 Sol 5,17; Ef 6,18
- ⁵¹ Sacrosanctum concilium 84
- ⁵² Tamže, 98
- ⁵³ Tamže, 84
- ⁵⁴ Tamže
- ⁵⁵ Tamže, 86;96; Presbyterorum ordinis 5
- ⁵⁶ Sacrosanctum concilium 98
- ⁵⁷ Tamže, 100

- ⁵⁸ Tamže, 90
- ⁵⁹ Dignitatis humanae 4
- ⁶⁰ Presbyterorum ordinis 5; Porov. Sacrosanctum concilium 122-127
- ⁶¹ Sacrosanctum concilium 7
- ⁶² Porov. Heb 13,10
- ⁶³ Porov. Principi e norme del Messale Romano 259
- ⁶⁴ Pavol VI. Mysterium fidei
- ⁶⁵ Sacrosanctum concilium 128
- ⁶⁶ Principi e norme del Messale Romano 271
- ⁶⁷ Tamže, 272
- ⁶⁸ Sacrosanctum concilium 106
- ⁶⁹ Tamže, 102
- ⁷⁰ Pavol VI. Evangelii nuntiandi 63-64
- ⁷¹ Lumen gentium 23; Unitatis redintegratio 4
- ⁷² Sacrosanctum concilium 4
- ⁷³ Por. tamže 37-40
- ⁷⁴ Por. Catechesi tradendae 53
- ⁷⁵ Ján Pavol II. Vicesimus quintus annus 16 Sacrosanctum concilium 21
- ⁷⁶ Tamže

1210 Sviatosti Nového zákona ustanovil Ježiš Kristus. Je ich sedem: krst, birmovanie, Eucharistia, pokánie, pomazanie nemocných, posvätný stav a manželstvo. Týkajú sa všetkých období a všetkých dôležitých momentov života kresťana: dávajú zrod a rast, ozdravenie a poslanie životu viery kresťanov. Je v tom určitá podobnosť medzi etapami prirodzeného života a etapami duchovného života.¹

1211 Pridržiajúc sa tejto analógie vysvetlíme najprv tri sviatosti uvádzania do kresťanského zasvätenia (prvá kapitola), potom sviatosti ozdravujúce (druhá kapitola) a nakoniec sviatosti, ktoré sú v službe spoločenstva a poslania veriacich (tretia kapitola). Toto zoskupenie zaiste nie je jediné možné, ale umožňuje vidieť, že sviatosti tvoria jeden organizmus, v ktorom má každá sviatosť svoje životné miesto. Jedinečné postavenie v tomto organizme má Eucharistia ako "najväčšia sviatosť": "Všetky ostatné sviatosti sú na ňu zamerané ako na svoj cieľ".²

PRVÁ KAPITOLA

SVIATOSTI UVÁDZANIA DO KRESŤANSKÉHO

ŽIVOTA

1212 Sviatosťami uvádzania do kresťanského života, krstom, birmovaním a Eucharistiou sú položené *základy* celého kresťanského života. "Účasť na Božej prirodzenosti, ktorú ľudia dostávajú Kristovou milosťou, má v sebe určitú analógiu so začiatkom, rastom a udržiavaním prirodzeného života. Vskutku veriaci, zrodení pre nový život krstom, sú posilňovaní sviatosťou birmovania a v Eucharistii dostávajú chlieb večného života. Takto sviatosťami uvádzania do kresťanského života dostávajú stále viac bohatstva Božieho života a napredujú k dokonalosti lásky".³

1. článok

SVIATOSŤ KRSTU

1213 Svätý krst je základom celého kresťanského života, vstupom do života v Duchu Svätom (vitae spiritualis ianua) a bránou, ktorá otvára prístup k ostatným sviatosťam. Krstom sme oslobodení od hriechu a znovuzrodení ako Božie deti, stávame sa Kristovými údmí, sme začlenení do Cirkvi a stávame sa účastnými na jej poslaní.⁴ "Krst je sviatosťou znovuzrodenia skrze vodu a slovo".⁵

I. Ako sa nazýva táto sviatosť?

1214 Krst (lat. *baptizmus*) sa nazýva podľa hlavného obradu, ktorým sa udeľuje: krstiť (gr. *baptizein*) znamená "ponoriť", "pohrúžiť". "Ponorenie" do vody symbolizuje pochovanie katechumena v Kristovu smrť, odkiaľ vychádza cez vzkriesený s ním⁶ ako "nové stvorenie" (2 Kor 5,17; Gal 6,15).

1215 Táto sviatosť sa tiež nazýva "*kúpeľom znovuzrodenia a obnovy v Duchu Svätom*" (Tit 3,5), lebo naznačuje a uskutočňuje to narodenie z vody a Ducha, bez ktorého "nikto nemôže vojsť do kráľovstva Božieho" (Jn 3,5).

1216 Tento kúpeľ sa nazýva aj *osvietením*, lebo tí, ktorí dostávajú toto (katechetické) poučenie, majú osvieteného ducha...⁷ Pretože človek pri krste prijal Slovo, "pravé svetlo, ktoré osvecuje každého" (Jn 1,9), pokrstený sa "po osvietení" (Hebr 10,32) stal "synom svetla" (1 Sol 5,5) a sám je "svetlom" (Ef 5,8):

*Krst je najkrajším a najvznešenejším z Božích darov... Nazývame ho darom, milosťou, pomazaním, osvietením, rúchom neporušiteľnosti, kúpeľom znovuzrodenia, pečaťou a všetkým, čo je najvzácnejšie. Darom, lebo sa dáva tým, ktorí neprinášajú nič; milosťou, lebo sa udeľuje aj vinníkom; krstom, lebo hriech je pochovaný vo vode; pomazaním, pretože je posvätný a kráľovský (takí sú tí, čo sú pomazaní); osvietením, pretože je žiarivým svetlom; rúchom, lebo zahaľuje našu hanbu; kúpeľom, lebo obmýva; pečaťou, lebo nás chráni a je znakom Božieho panstva.*⁸

II. Krst v ekonómii spásy

Predobrazy krstu v Starom zákone

1217 V liturgii veľkonočnej vigílie počas *požehnanja krstnej vody* Cirkev slávnostne pripomína veľké udalosti dejín spásy, ktoré sú predobrazom tajomstva krstu:

*Bože, tvoja neviditeľná moc zázračne účinkuje prostredníctvom sviatostných znakov. Stvoril si vodu a mnohorakým spôsobom si ju pripravoval, aby nám naznačovala milosť krstu.*⁹

1218 Od začiatku sveta voda, to skromné a obdivuhodné stvorenie, je prameňom života a plodnosti. Sväté písmo ju vidí ako "oplodnenú" Duchom Božím¹⁰:

*Bože, tvoj Duch sa už na počiatku stvorenia vznášal nad vodami, a tak voda už vtedy dostala schopnosť posväcovať.*¹¹

1219 V Noemovom korábe videla Cirkev predobraz spásy prostredníctvom krstu. Prostredníctvom korába sa vskutku "zachránili skrze vodu len niekoľkí, celkom osem ľudí" (1 Pt 3,20):

*Potopou sveta si vopred naznačil naše znovuzrodenie, keď v hĺbinách jedného a toho istého živlu bol koniec nerestí a začiatok čnosti.*¹²

1220 Ak voda z prameňa je symbolom života, morská voda je symbolom smrti. Preto mohla byť predobrazom tajomstva kríža. V tejto symbolike krst znamená spoločenstvo s Kristovou smrťou.

1221 Ale predovšetkým prechod cez Červené more, skutočné vyslobodenie Izraela z egyptského otroctva, predpovedá oslobodenie, ktoré spôsobuje krst:

*Abrahámovým potomkom si dal suchou nohou prejsť cez Červené more, aby ľud vyslobodený z faraónovho otroctva bol predobrazom pokrsteného ľudu.*¹³

1222 A nakoniec, predobrazom krstu je prechod cez Jordán, ktorým Boží ľud dostáva do daru zem, ktorá bola prisľúbená Abrahámovmu potomstvu, a ktorá je predobrazom večného života. Prisľub tohto blaženého dedičstva sa uskutočňuje v Novom zákone.

Kristov krst

1223 Všetky predobrazy Starého zákona nachádzajú svoje završenie v Ježišovi Kristovi. On začína svoj verejný život po prijatí krstu v Jordáne od sv. Jána Krstiteľa¹⁴, a po svojom zmŕtvychvstaní zveruje apoštolom toto poslanie: "Choďte teda, učte všetky národy a *krstite* ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal" (Mt 28,19-20).¹⁵

1224 Náš Pán sa dobrovoľne podrobil krstu sv. Jána, ktorý bol určený pre hriešnikov, aby "splnil všetko, čo je spravodlivé".¹⁶ Tento Ježišov čin je prejavom jeho "zrieknutia sa seba samého".¹⁷ Duch, ktorý sa vznášal nad vodami prvého stvorenia, zostupuje teraz na Krista ako prvotinu nového stvorenia, a Otec zjavuje Ježiša ako svojho "milovaného Syna".¹⁸

1225 Kristus svojou Veľkou nocou otvoril všetkým ľuďom pramene krstu. Sám o svojom utrpení, ktoré šiel pretrpieť do Jeruzalema, hovoril už ako o "krste", ktorým má byť pokrstený.¹⁹ Krv a voda, ktoré vytekli z prebodnutého boku ukrižovaného Ježiša²⁰, sú znakom krstu a Eucharistie, sviatostí nového života.²¹ Odvtedy je možné zrodiť sa "z vody a z Ducha"²², aby sme mohli vstúpiť do Božieho kráľovstva.

*Pozri, kde si pokrstený, odkiaľ pochádza krst, ak nie z Kristovho kríža, z Kristovej smrti. Tam je všetko tajomstvo: trpel pre teba. V ňom si vykúpený, v ňom si spasený.*²³

Krst v Cirkvi

1226 Odo dňa Turíc Cirkev slávila a vysluhovala svätý krst. Svätý Peter vyhlasuje zástupu vzrušenému jeho kázaním: "Robte pokánie a nech sa dá každý z vás pokrstiť v mene Ježiša Krista na odpustenie svojich hriechov a dostanete dar Ducha Svätého" (Sk 2,38). Apoštoli a ich spolupracovníci vysluhujú krst každému, kto uveril v Ježiša: židom, bohobojným, pohanom.²⁴ Krst sa vždy javí spojený s vierou: "Ver v Pána Ježiša a budeš spasený ty aj tvoj dom", vyhlasuje sv. Pavol svojmu väzňovi vo Filipách. Rozjímanie pokračuje: "V tú nočnú hodinu... sa hneď dal pokrstiť on i všetci jeho domáci" (Sk 16, 31-33).

1227 Podľa apoštola sv. Pavla veriaci má krstom účasť na Kristovej smrti, s ním je pochovaný a s ním vstáva z mŕtvych:

"Neviete, že všetci, čo sme pokrstení v Kristovi Ježišovi, v jeho smrt' sme pokrstení. Krstom sme teda s ním boli pochovaní v smrt', aby sme tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my žili novým životom" (Rim 6,3-4).²⁵

Pokrstení si "obliekli Krista" (Gal 3,27). Pôsobením Ducha Svätého je krst kúpeľom, ktorý očisťuje, posväcuje a ospravedlivuje.²⁶

1228 Krst je teda kúpeľom vody, v ktorom "neporušiteľné semeno" Božieho slova spôsobuje svoj oživujúci účinok.²⁷ Sv. Augustín hovorí o krste: "Slovo sa spája s hmotným prvkom a vzniká sviatosť".²⁸

III. Ako sa slávi sviatosť krstu?

Uvádzanie do kresťanského života

1229 Stať sa kresťanom, sa už od apoštolských čias uskutočňuje cez viaceré etapy napredovania a uvádzania do kresťanského života. Túto cestu možno prejsť rýchlo, alebo pomaly. Vždy však musí obsahovať niekoľko základných prvkov: ohlasovanie Božieho slova, prijatie evanjelia, čo vedie k obráteniu, vyznanie viery, krst, vyliatie Ducha Svätého, prístup k prijatiu Eucharistie.

1230 *Toto uvádzanie do kresťanského života sa v priebehu storočí a podľa okolností značne menilo. V prvých storočiach Cirkvi prešlo veľkým vývojom, s dlhým obdobím katechumenátu, s poradím prípravných obradov, ktoré liturgicky vyznačovali cestu prípravy katechumena a viedli k sláveniu sviatosti uvádzania do kresťanského života.*

1231 *Kde sa krst detí stal hojne zaužívanou formou slávenia tejto sviatosti, toto slávenie sa stalo jediným úkonom, ktorý veľmi skráteným spôsobom integruje prípravné etapy uvádzania do kresťanského života. Krst detí už svojou povahou vyžaduje katechumenát po krste. Pritom nejde len o potrebu náboženskej výchovy po krste, ale aj o nevyhnutné rozvinutie krstnej milosti pri raste osoby. To je miesto vlastné katechizmu.*

1232 *Druhý vatikánsky koncil obnovil pre latinskú Cirkev "katechumenát dospelých, rozdelený na viac stupňov".²⁹ Jeho obrady sa nachádzajú v Ordo initiationis christianae adultorum "Obrad uvádzania dospelých do kresťanského života" (1972). Koncil okrem toho dovolil, že "popri zložkách kresťanskej tradície" možno "na misijných územiach pripustiť aj prvky uvádzania do života, ktoré sa vyskytujú u jednotlivých národov, pokiaľ sa dajú prispôsobiť kresťanskému obradu".³⁰*

1233 *Dnes sa teda vo všetkých latinských a východných obradoch uvádzanie dospelých do kresťanského života začína s ich vstupom do katechumenátu a dosahuje svoj vrcholný bod v jedinom slávení troch sviatostí: krstu, birmovania a Eucharistie.³¹ Vo východných obradoch sa uvádzanie detí do kresťanského života začína krstom, za ktorým bezprostredne nasleduje birmovanie a Eucharistia, kým v rímskom obrade pokračujú počas niekoľkých rokov katechézy, aby sa neskôr ukončilo birmovaním a Eucharistiou, ktorá je vyvrcholením ich uvádzania do kresťanského života.³²*

Mystagógia slávenia

1234 Zmysel a milosť sviatosti krstu sa veľmi jasne prejavujú v obradoch jeho slávenia. Ak veriaci s pozornou účasťou sledujú úkony a slová tohto slávenia, oboznámia sa s bohatstvami, ktoré táto sviatosť naznačuje a uskutočňuje každému novokrstencovi.

1235 *Znamenie kríža* na začiatku slávenia krstu poznačuje Kristovým znakom toho, kto mu bude patriť, a znamená milosť vykúpenia, ktorú Kristus získal pre nás svojím krížom.

1236 *Hlásanie Božieho slova* osvecuje zjavenou pravdou kandidátov krstu i zhromaždenie a vzbudzuje odpoveď viery, ktorá je od krstu neoddeliteľná. Krst je totiž osobitným spôsobom "sviатosťou viery", pretože je sviatostným vstupom do života viery.

1237 Keďže krst znamená oslobodenie od hriechu a od jeho podnecovateľa, diabla, vyslovuje sa nad kandidátom jeden alebo viac *exorcizmov*. Kandidát sa pomaže olejom katechumenov, alebo celebrant položí na neho ruku a on sa výslovne vzdáva satana. Takto pripravený môže *vyznať vieru* Cirkvi, ktorej bude "zverený" krstom.³³

1238 *Krstná voda* sa na to posväť modlitbou epiklézy (alebo v tej chvíli alebo na Veľkonočnú vigíliu). Cirkev pritom žiada od Boha, aby prostredníctvom jeho Syna zostúpila do tejto vody sila Ducha Svätého, aby sa tí, čo ňou budú pokrstení "narodili z vody a z Ducha" (Jn 3,5).

1239 Potom nasleduje *podstatný obrad sviatosti: krst* v pravom zmysle slova, ktorý naznačuje a spôsobuje odumretie hriechu a vstup do života Najsvätejšej Trojice pripodobnením pripodobnením veľkonočnému tajomstvu Krista. Krst sa najvýraznejšie vykonáva trojitým ponorením do krstnej vody. Ale už od najstarších čias sa môže udeľovať aj tak, že sa na hlavu kandidáta trikrát leje voda.

1240 *V latinskej Cirkvi toto trojnásobné liatie vody je doprevádzané slovami kňaza: "N., ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého". Vo východných liturgiách, kým je katechumen obrátený k východu, kňaz hovorí: "Sluha Boží N. je krstený v mene Otca i Syna i Svätého Ducha". A pri vzývaní každej osoby Najsvätejšej Trojice ho ponorí do vody a opäť z nej vyzdvihne.*

1241 *Pomazanie svätou krizmou*, voňavým olejom, ktorý posvätil biskup, znamená dar Ducha Svätého novokrstencovi. Stal sa kresťanom, to znamená "pomazaným" Ducha Svätého, začleneným do Krista, ktorý je pomazaným kňazom, prorokom a kráľom.³⁴

1242 V liturgii východných Cirkví je pomazanie olejom po krste sviatostou krizmácie (birmovania). V rímskej liturgii oznamuje druhé pomazanie svätou

krizmou, ktoré udelí biskup: je to sviatosť birmovania, ktorá takpovediac "potvrďuje" a završuje pomazanie pri krste.

1243 *Biele rúcho* symbolicky vyjadruje, že pokrstený "si obliekol Krista" (Gal 3,27): bol vzkriesený s Kristom. *Svieca* zapálená od veľkonočnej sviece (paškál) znamená, že Kristus osvietil novokrstenca. Pokrstení sú v Kristovi "svetlom sveta" (Mt 5,14).³⁵

Novopokrstený je teraz Božím dieťaťom v jedinom Synovi. Môže sa modliť modlitbu Božích detí: Otče náš.

1244 *Prvé prijímanie Eucharistie*. Keď sa novokrstenec stal Božím dieťaťom a obliekol si svadobné rúcho, je pripustený na "svadobnú hostinu Baránkovu" a prijíma pokrm nového života, Kristovo Telo a Krv. Východné Cirkvi si uchovávajú živé vedomie jednoty uvádzania do kresťanského života tým, že dávajú sväté prijímanie všetkým novopokrsteným a birmovaným, aj malým deťom, pamätajúc na Pánove slová: "Nechajte deti prichádzať ku mne! Nebráňte im..." (Mk 10,14). Latinská Cirkev, ktorá vyhradzuje prístup k svätému prijímaniu pre tých, čo dosiahli vek užívania rozumu, vyjadruje skutočnosť, že krst otvára prístup k Eucharistii tým, že novopokrstené dieťa privedie k oltáru pred modlitbou Otče náš.

1245 *Slávnostné požehnanie* uzatvára slávenie krstu. Pri krste novonarodeného požehnanie matky má osobitné miesto.

IV. Kto môže prijať krst?

1246 "Každý človek a iba človek, ktorý ešte nebol pokrstený, je schopný prijať krst".³⁶

Krst dospelých

1247 Od začiatkov Cirkvi je krst dospelých najbežnejším prípadom tam, kde sa evanjelium ešte len začína ohlasovať. Katechumenát (príprava na krst) má vtedy dôležité miesto. Ako uvádzanie do viery a do kresťanského života má disponovať na prijatie Božieho daru pri krste, birmovaní a v Eucharistii.

1248 Katechumenát alebo formovanie katechumenov má za cieľ im umožniť, aby ako odpoveď na Božiu iniciatívu a v spojení s cirkevným spoločenstvom privedli k zrelosti svoje obrátenie a svoju vieru. Ide o "formovanie k plnému kresťanskému životu...", ktorým sa učeníci zjednocujú s Kristom, svojím učiteľom. Katechumeni majú byť teda primerane zasvätení... do tajomstva spásy a uskutočňovania evanjeliového života a prostredníctvom posvätných obradov, ktoré sa majú sláviť postupne, uvedení do života viery, liturgie a lásky Božieho ľudu".³⁷

1249 Katechumeni "sú už spojení s Cirkvou, patria už do Kristovej rodiny a nebýva zriedkavosťou, že už žijú životom viery, nádeje a lásky".³⁸ "Matka Cirkev ich zahrňuje do svojej lásky a stará sa o nich už ako o svojich vlastných."³⁹

Krst detí

1250 Deti, pretože sa rodia s padlou a dedičným hriechom poškvrlenou prirodzenosťou, tiež potrebujú znovuzrodenie v krste⁴⁰, aby boli oslobodené z moci tmy a prenesené do kráľovstva slobody Božích dietok⁴¹, do ktorého sú povolani všetci ľudia. Číre darovanie milosti spásy sa osobitne prejavuje v krste detí. Cirkev a rodičia by teda pripravili dieťa o neoceniteľnú milosť stať sa Božím dieťaťom, keby mu neudelili krst krátko po narodení.⁴²

1251 Kresťanskí rodičia vedia, že táto prax zodpovedá aj ich úlohe udržiavať život, ktorý im zveril Boh.⁴³

1252 Prax krstiť malé deti je tradíciou Cirkvi od nepamäti. Je výslovne potvrdená už od druhého storočia. Je však celkom možné, že už od začiatku apoštolského kázania, keď celé "domy" prijímali krst⁴⁴, boli pokrstené aj malé deti.⁴⁵

Viera a krst

1253 Krst je sviatosť viery.⁴⁶ Viera však potrebuje spoločenstvo veriacich. Každý môže veriť iba vo viere Cirkvi. Viera, ktorá sa vyžaduje na prijatie krstu, nie je vierou dokonalou a zreou, ale iba začiatkom, ktorý sa má rozvíjať. Katechumenovi alebo jeho krstnému rodičovi sa kladie otázka: "Čo si žiadaš od Božej Cirkvi?" A on odpovedá: "Vieru!".

1254 U všetkých pokrstených, u detí i u dospelých, má viera po krste rásť. Preto Cirkev slávi každý rok na Veľkonočnú vigíliu obnovenie krstných sľubov. Príprava na krst vedie iba na prah nového života. Krst je prameňom nového života v Kristovi, z ktorého sa rodí celý kresťanský život.

1255 Aby sa krstná milosť mohla rozvíjať, je dôležitá pomoc rodičov. Je to aj úloha krstného otca alebo krstnej matky, ktorí majú byť spoľahlivými veriacimi, schopnými a pripravenými pomáhať novokrstencovi, dieťaťu alebo dospelému, na ceste kresťanského života.⁴⁷ Ich úloha je skutočnou ekleziálnou funkciou (officium).⁴⁸ Časť zodpovednosti za rozvinutie a zachovanie milosti prijatej v krste nesie celé cirkevné spoločenstvo.

V. Kto môže krstiť?

1256 Riadnymi vysluhovateľmi krstu sú biskupi a kňazi a v latinskej Cirkvi aj diakoni.⁴⁹ V prípade nutnosti môže krstiť každá, aj nepokrstená osoba, ak má potrebný úmysel. Potrebný úmysel je chcieť urobiť to, čo robí Cirkev, keď krstí a použiť trojičnú krstnú formulu. Dôvod pre túto možnosť vidí Cirkev vo všeobecnej spasiteľnej Božej vôli⁵⁰, a v nevyhnutnosti krstu pre spásu.⁵¹

VI. Nevyhnutnosť krstu

1257 Sám náš Pán tvrdí, že krst je nevyhnutne potrebný pre spásu.⁵² On prikázal svojim apoštolom, aby ohlasovali evanjelium a krstili všetky národy.⁵³ Krst je nevyhnutne potrebný pre spásu tých, ktorým bolo ohlasované evanjelium a ktorí mali možnosť požiadať o túto sviatosť.⁵⁴ Cirkev okrem krstu nepozná iný prostriedok, aby zaistila vstup do večnej blaženosti. Preto sa vystríha zanedbávať poslanie, ktoré prijala od Pána, aby znovuzrodila "z vody a Ducha" všetkých tých, ktorí môžu byť pokrstení. *Boh spojil spásu so sviatosťou krstu, ale On sám nie je viazaný na sviatosť.*

1258 Cirkev bola vždy pevne presvedčená, že tí, čo pre vieru podstupujú smrť, hoci aj neprijali krst, sú pokrstení svojou smrťou za Krista a s Kristom. Tento *krst krvi*, ako aj *túžba*

po krste, prinášajú ovocie krstu bez toho, že by boli sviatosťou.

1259 *Katechumenom*, ktorí zomrú pred svojim krstom, zabezpečuje spásu, ktorú nemohli prijať skrze sviatosť, ich výslovná túžba prijať krst, spojená s ľútosťou nad vlastnými hriechami a láskou.

1260 "Keďže Kristus zomrel za všetkých a konečné povolanie človeka je v skutočnosti len jedno, to jest Božie, musíme byť presvedčení, že Duch Svätý všetkým poskytuje možnosť, aby spôsobom známym Bohu mali podiel na tomto veľkonočnom tajomstve".⁵⁵ Každý človek, aj keď nepozná Kristovo evanjelium a jeho Cirkev, ale hľadá pravdu a plní Božiu vôľu nakoľko ju pozná, môže byť spasený. Možno predpokladať, že takí ľudia *by boli výslovne túžili* po krste, keby boli vedeli, že je nevyhnutne potrebný.

1261 Pokiaľ ide o *deti, ktoré umreli bez krstu*, Cirkev ich môže len zveriť Božiemu milosrdenstvu, ako to robí v pohrebnom obrade za nich. Veľké Božie milosrdenstvo, ktoré chce, aby boli spasení všetci ľudia⁵⁶ a Ježišova nežnosť voči deťom, ktorá mu vložila do úst slová: "Nechajte deti prichádzať ku mne! Nebráňte im..." (Mk 10,14), nám dovoľujú dúfať, že existuje cesta spásy pre deti, ktoré zomreli bez krstu. O to naliehavejšia je teda výzva Cirkvi, aby sa nebránilo deťom prísť ku Kristovi cez dar svätého krstu.

VII. Krstná milosť

1262 Rozmanité účinky krstu sú naznačené viditeľnými prvkami sviatostného obradu. Ponorenie do vody pripomína symboliku smrti a očisťovania, ale aj znovuzrodenia a obnovy. Dva hlavné účinky krstu sú teda očistenie od hriechov a znovuzrodenie v Duchu Svätom.⁵⁷

Na odpustenie hriechov

1263 Krstom sa odpúšťajú *všetky hriechy*: dedičný hriech, všetky osobné hriechy a tiež všetky tresty za hriechy.⁵⁸ Skutočne v tých, ktorí sa znovuzrodili krstom, nezostáva nič, čo by im prekážalo vstúpiť do Božieho kráľovstva: ani hriech Adama, ani osobný hriech, ani následky hriechu, z ktorých najväčším je odlúčenie od Boha.

1264 V pokrstenom však zostávajú niektoré časné následky hriechu, ako utrpenie, nemoc, smrť alebo krehkosti spojené so životom, ako je slabosť charakteru a pod., a tiež aj náklonnosť k hriechu, ktorú Tradícia nazýva *žiadostivosťou* (concupiscentia), alebo metaforicky "ohniskom hriechu" (fomes peccati): "Hoci je nám žiadostivosť ponechaná pre (životný) boj, nemôže uškodiť tým, ktorí s ňou nesúhlasia a mužne jej odporujú s pomocou milosti Ježiša Krista." Ba ešte viac: "kto závodí podľa pravidiel, dosiahne veniec" (2 Tim 2,5).⁵⁹

"Nové stvorenie"

1265 Krst nielenže očisťuje od všetkých hriechov, ale z pokrsteného robí i "nové stvorenie" (2 Kor 5,17), adoptívneho Božieho syna⁶⁰, ktorý sa stal "účastným na Božskej prirodzenosti"⁶¹, Kristovým údom⁶² a spoludedičom s ním⁶³, chrámom Ducha Svätého.⁶⁴

1266 Najsvätejšia Trojica dáva pokrstenému *posväcujúcu milosť*, milosť *ospravodlivenia*, ktorá:

- ho robí schopným veriť v Boha, dúfať v neho a milovať ho pomocou *teologálnych (božských) čností*;
- dáva mu možnosť žiť a konať pod vplyvom Ducha Svätého pomocou *jeho darov*;
- umožňuje mu rásť v dobrom pomocou *morálnych čností*.

Takto celý organizmus nadprirodzeného života kresťana má svoje korene vo svätom krste.

Začlenení do Cirkvi, Kristovho tela

1267 Krst robí z nás údy Kristovho tela. "Veď sme si navzájom údmi" (Ef 4,25). Krst začleňuje *do Cirkvi*. Z krstných prameňov sa rodí jediný Boží ľud Nového zákona, ktorý presahuje všetky prirodzené alebo ľudské hranice národov, kultúr, rás a pohlaví: "Veď my všetci... boli sme v jednom Duchu pokrstení, aby sme vytvorili jedno telo" (1 Kor 12,13).

1268 Pokrstení sa stali "živými kameňmi" pre "vbudovanie sa do duchovného domu, do svätého kňazstva" (1 Pt 2,5). Krstom majú účasť na Kristovom kňazstve, na jeho prorockom a kráľovskom poslaní, sú "vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo, aby zvestovali slávne skutky toho", ktorý ich "z tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla" (1 Pt 2,9). *Krst dáva účasť na všeobecnom kňazstve veriacich.*

1269 Keď sa pokrstený stane údom Cirkvi, nepatrí už sebe⁶⁵, ale tomu, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych za nás⁶⁶. Preto je povolaný, aby sa podriad'oval iným⁶⁷, aby im slúžil⁶⁸ v spoločenstve Cirkvi, a aby bol "poslušný a podriadený" jej predstaveným⁶⁹, aby si ich vážil a mal ich v láske.⁷⁰ Ako z krstu vyplývajú zodpovednosti a povinnosti, tak pokrstený nadobúda aj práva v lone Cirkvi: prijímať sviatosti, byť živý Božím slovom a napomáhaný inou duchovnou pomocou Cirkvi.⁷¹

1270 "Veriaci krstom preporodení v Božie dieťa, sú povinní vyznávať pred ľuďmi vieru, ktorú dostali od Boha prostredníctvom Cirkvi"⁷², a mať účasť na apoštolskej a misionárskej činnosti Božieho ľudu.⁷³

Sviatostné puto jednoty kresťanov

1271 Krst je základom spoločenstva všetkých kresťanov, aj tých, ktorí ešte nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou Cirkvou: "Tí totiž, čo veria v Krista a platne prijali krst, sú v určitom, i keď nedokonalom spoločenstve s katolíckou Cirkvou... Keďže sú ospravedlivení vierou pri krste a začlenení do Krista, právom nosia meno kresťanov a synovia katolíckej Cirkvi ich oprávnené uznávajú za bratov v Pánovi."⁷⁴

"Krst je teda *sviatostným putom jednoty* všetkých, ktorí boli ním znovuzrodení."⁷⁵

Nezničiteľný duchovný znak

1272 Začlenený do Krista, pokrstený, sa stáva podobným Kristovi.⁷⁶ Krst poznačí kresťana nezničiteľným duchovným znakom (charakter) jeho príslušnosti ku Kristovi. Tento znak nezotrie nijaký hriech, hoci hriech prekáža krstu prinášať ovocie spásy.⁷⁷ Krst sa udeľuje raz navždy a nemožno ho opakovať.

1273 Veriaci, začlenení krstom do Cirkvi, prijali sviatostný znak, ktorý ich určuje pre kresťanský náboženský kult.⁷⁸ Krstný znak robí kresťanov schopnými a zaväzuje ich, aby slúžili Bohu živou účasťou na posvätnnej liturgii Cirkvi a vykonávali svoje všeobecné kňazstvo svedectvom svätého života a činorodou láskou.⁷⁹

1274 "*Pánov znak (Dominicus character)*"⁸⁰ je znak, ktorým nás poznačil Duch Svätý ako "pečaťou na deň vykúpenia" (Ef 4,30).⁸¹ "V skutočnosti krst je pečaťou

večného života".⁸² Veriaci, ktorý si "zachová pečať" až do konca, čiže ktorý ostane verný požiadavkám svojho krstu, môže zomrieť "poznačený znakom viery"⁸³, s vierou svojho krstu v očakávaní blaženého videnia Boha (završenie viery) a v nádeji na vzkriesenie.

ZHRNUTIE

1275 Uvádzanie do kresťanského života sa uskutočňuje troma sviatosťami spolu: Krstom, ktorý je počiatkom nového života, birmovaním, ktoré je jeho posilnením a Eucharistiou, ktorá živí učeníka Kristovým Telom a Krvou, aby sa premenil v Krista.

1276 "Chod'te teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal" (Mt 28 19-20).

1277 Krst je zrodením k novému životu v Kristovi. Podľa Pána vej vôle je nevyhnutný pre spásu ako sama Cirkev, do ktorej krst vovádza.

1278 Podstatný obrad krstu spočíva v tom, že sa kandidát po norí do vody, alebo sa voda vyleje na jeho hlavu, pričom sa vyslovuje vyzývanie Najsvätejšej Trojice, čiže: Otca, Syna a Ducha Svätého.

1279 Ovocie krstu alebo krstná milosť je bohatá skutočnosť, ktorá obsahuje: odpustenie dedičného hriechu a všetkých osobných hriechov; zrodenie k novému životu, ktorým sa človek stáva adoptívnym Otcovým dieťaťom, Kristovým údom a chrámom Ducha Svätého. Tým samým je pokrstený začlenený do Cirkvi, Kristovho tela a stáva sa účastným na Kristovom kňazstve.

1280 Krst vtlačá do duše nezmazateľný duchovný znak, charakter, ktorý určuje pokrsteného pre kult kresťanského náboženstva. Keďže krstný znak je nezmazateľný, nemôže sa krst opakovať.⁸⁴

1281 Tí, ktorí podstupujú smrť pre vieru, katechumeni a všetci, čo z podnetu, bez poznania Cirkvi, úprimne hľadajú Boha a snažia sa plniť jeho vôľu, sú spasení, i keď neprijali krst.⁸⁵

1282 Už od najstarších čias sa krst udeľuje deťom, lebo je to milosť a Boží dar, ktorý nepredpokladá ľudské zásluhy; deti sú pokrstené vo viere Cirkvi. Vstup do kresťanského života umožňuje prístup k pravej slobode.

1283 Pokiaľ ide o deti, ktoré umreli bez krstu, liturgia Cirkvi nás vyzýva, aby sme dôverovali Božiemu milosrdenstvu a modlili sa za ich spásu.

1284 V prípade nutnosti môže krstiť každý človek, len nech má úmysel robiť to, čo robí Cirkev a nech leje vodu na hlavu kandidáta hovoriac: "Ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého."

2. článok

SVIATOSŤ BIRMOVANIA

1285 Sviatosť birmovania tvorí spolu s krstom a Eucharistiou jeden celok "sviatostí uvádzania do kresťanského života". Jednota tohto celku sa musí zachovať. Veriacim treba teda vysvetliť, že prijatie sviatosti birmovania je potrebné pre završenie krstnej milosti.⁸⁶ "Vskutku, sviatosť birmovania ich dokonalejšie spája s

Cirkvou, obohacuje ich zvláštnou silou Ducha Svätého, takže sú vo zvýšenej miere zviazaní, ako praví svedkovia Kristovi, šíriť a brániť vieru slovom a skutkom.⁸⁷

I. Birmovanie v ekonómii spásy

1286 V Starom zákone proroci zvestovali, že Duch Pánov spočinie na očakávanom Mesiášovi⁸⁸ so zreteľom na jeho spásonosné poslanie.⁸⁹ Zostúpenie Ducha Svätého na Ježiša počas krstu, ktorý mu udelil Ján, bolo znamením, že on je ten, ktorý má prísť, že je Mesiášom, Božím Synom.⁹⁰ Počal sa z Ducha Svätého a celý jeho život a jeho poslanie sa uskutočňujú v úplnom spoločenstve s Duchom Svätým, ktorého mu Otec dáva "bez miery" (Jn 3,34).

1287 Táto plnosť Ducha nemala však ostať iba pre Mesiáša, ale sa mala odovzdať celému mesiášskemu ľudu.⁹¹ Kristus viackrát prisľúbil toto vyliatie Ducha⁹² a tento sľub najprv v deň Veľkej noci⁹³ a potom oveľa zjavnejším spôsobom v deň Turíc.⁹⁴ Apoštolovia naplnení Duchom Svätým začali hlásať "veľké Božie skutky" (Sk 2,11) a Peter vysvetľuje, že toto vyliatie Ducha je znamením mesiášskej doby.⁹⁵ Tí, čo uverili kázaniu apoštolov a dali sa pokrstiť, dostali tiež dar Ducha Svätého (Sk 2,38).

1288 "Odvtedy apoštolí, aby splnili Kristovu vôľu, vkladáním rúk odovzdávali novopokrsteným dar Ducha Svätého, ktorým sa završuje krstná milosť.⁹⁶ Preto v Liste Hebrejom sa medzi základmi prvej kresťanskej výchovy spomína "učenie o krstoch" a tiež o "vkladaní rúk".⁹⁷ Vkladanie rúk sa právom v katolíckej tradícii považuje za počiatok sviatosti birmovania, ktorou v Cirkvi určitým spôsobom pretrváva milosť Turíc.⁹⁸

1289 Aby sa lepšie naznačil dar Ducha Svätého, čoskoro sa ku vkladaniu rúk pridalo pomazanie voňavým olejom (krizmou). Toto pomazanie vysvetľuje meno "kresťan", čo znamená "pomazaný" a má svoj pôvod u samotného Krista, ktorého "Boh pomazal Duchom Svätým" (Sk 10,38). Obrad pomazania sa zachoval až do dnešnej doby tak na Východe ako aj na Západe. Preto na Východe sa táto sviatosť nazýva *krizmáciou*, pomazaním krizmou alebo "myron", čo znamená "krizma". Na západe názov konfirmácia (birmovanie) pripomína potvrdenie krstu, lebo dopĺňa uvádzanie do kresťanského života a zároveň posilnenie krstnej milosti - čo všetko sú dary Ducha Svätého.

Dve tradície: Východ a Západ

1290 V prvých storočiach sa birmovanie udeľovalo obyčajne pri jednom slávení spolu s krstom, s ktorým podľa vyjadrenia sv. Cypriána vytváralo "dvojitú sviatosť". Medzi inými dôvodmi zvýšenie počtu krstov detí, a to vo všetkých obdobiach roka, ďalej rozmnoženie (vidieckych) farností a tým aj zväčšenie diecéz, už neumožňovalo prítomnosť biskupa na všetkých sláveniach krstov. V snahe rezervovať pre biskupa zavŕšenie krstu, sa na západe zaviedlo časové oddelenie dvoch sviatostí. Východ si zachoval dve sviatosti spojené, takže birmovanie udeľuje kňaz, ktorý krstí. Ale aj on to môže urobiť len s krizmou, ktorú posvätil biskup.⁹⁹

1291 Zvyk rímskej Cirkvi uľahčil rozvoj západnej praxe, a to dvojitým pomazaním svätou krizmou po krste: prvé pomazanie, ktoré na novokrstencom vykonal už kňaz pri výstupe z krstného kúpeľa, je zavŕšené druhým pomazaním, ktoré vykonal biskup na čele každého novopokrsteného.¹⁰⁰ Prvé pomazanie svätou krizmou, ktoré udeľuje kňaz, ostalo súčasťou krstného obradu; znamená účasť pokrsteného na prorockom,

kňazskom a kráľovskom poslaní Krista. Keď sa krst udeľuje dospelému, dáva sa mu iba jedno pomazanie po krste a to pomazanie, ktoré je súčasťou birmovania.

1292 Prax východných Cirkví zdôrazňuje hlavne jednotu uvádzania do kresťanského života. Prax latinskej Cirkvi vyjadruje jasnejšie spoločenstvo nového kresťana s jeho biskupom, ručiteľom a služobníkom jednoty svojej Cirkvi, jej katolicity a jej apoštolskosti, a tým aj spojení s apoštolským pôvodom Kristovej Cirkvi.

II. Znaky a obrad birmovania

1293 V obrade tejto sviatosti je vhodné brať do úvahy znak *pomazania* a to, čo pomazanie znamená a vtláča: totiž duchovnú *pečať*.

Pomazanie malo v biblickej a antickej symbolike množstvo významov: olej je znakom hojnosti¹⁰¹ a radosti¹⁰², očisťuje (pomazanie pred kúpelom a po ňom), robí pružným (pomazanie atlétov a zápasníkov); je znamením uzdravenia, lebo lieči pomliaždeniny a rany¹⁰³ a spôsobuje, že človek žiari krásou, zdravím a silou.

1294 Všetky tieto významy pomazania olejom sa nachádzajú vo sviatostnom živote. Pomazanie olejom katechumenov pred krstom znamená očistenie a posilnenie; pomazanie nemocných vyjadruje uzdravenie a posilu. Pomazanie svätou krizmou po krste, pri birmovaní a pri vysviacke je znakom zasvätenia. Birmovaním sa kresťania, čiže tí, čo sú pomazaní, stávajú viac účastnými na poslaní Ježiša Krista a na plnosti Ducha Svätého, ktorým je on naplnený, aby celý ich život vydával "Kristovu ľúbeznú vôňu" (2 Kor 2,15).

1295 Týmto pomazaním birmovanec dostáva "znak", *pečať* Ducha Svätého. Pečať je symbolom osoby¹⁰⁴, znakom jej autority¹⁰⁵, jej vlastníckych práv nad nejakým predmetom¹⁰⁶ (preto sa označovali vojaci pečaťou svojho veliteľa a otroci znakom svojho pána). Pečať robí hodnoverným právny akt¹⁰⁷ alebo dokument¹⁰⁸ a prípadne ho robí tajným.¹⁰⁹

1296 Sám Kristus sa vyhlasuje za označeného pečaťou svojho Otca.¹¹⁰ Aj kresťan je poznačený pečaťou: "Boh nás i vás posilňuje v Kristovi, on nás pomazal, on nás označil svojou pečaťou a vložil nám do srdca závdavok Ducha" (2 Kor 1,22).¹¹¹ Táto pečať Ducha Svätého označuje úplnú príslušnosť ku Kristovi, vstup do jeho služby navždy, ale aj príslub Božej ochrany vo veľkej eschatologickej skúške.¹¹²

Slávenie birmovania

1297 Dôležitým momentom, ktorý predchádza slávenie birmovania ale je určitým spôsobom jeho súčasťou, je *posvätenie svätej krizmy*. Svätí ju biskup počas omše svätenia olejov na Zelený štvrtok pre celú svoju diecézu. Vo východných Cirkvách je toto svätenie vyhradené samému patriarchovi:

*Sýrsko-antiochejská liturgia takto vyjadruje epiklézu svätenia svätej krizmy (myron): "Otče...zošli svojho Ducha Svätého na nás a na tento olej, ktorý je tu pred nami, a posväť ho, aby bol pre všetkých, ktorí budú ním pomazaní a poznačení, myronom svätým, myronom kňazským, myronom kráľovským, pomazaním veselosti, rúchom svetla, plášťom spásy, duchovným darom, posvätením duše a tela, nehynúcim šťastím, nezničiteľnou pečaťou, štítom viery a nepremožiteľnou prilbou proti všetkým úkladom Protivníka".*¹¹³

1298 Keď sa birmovanie slávi oddelene od krstu, ako je to v rímskom obrade, liturgia sviatosti sa začína obnovením krstných sľubov a vyznaním viery birmovancov. Z toho jasne vyplýva, že birmovanie nasleduje po krste.¹¹⁴ Keď sa krstí dospelý, dostáva hneď aj birmovanie a má účasť na Eucharistii.¹¹⁵

1299 V rímskom obrade biskup vystrie ruky nad všetkými birmovancov, čo je už od apoštolských čias znakom daru Ducha Svätého. Biskup sám prosí o vyliatie Ducha Svätého:

*"Všemohúci Bože, Otec nášho Pána Ježiša Krista, ty si znovuzrodil z vody a z Ducha Svätého týchto našich bratov a sestry a oslobodil si ich od hriechu. Otče, zošli na nich Ducha Svätého, Obhájcu, udeľ im Ducha múdrosti a rozumu, Ducha rady a sily, Ducha poznania a nábožnosti a naplň ich Duchom bázne voči tebe. Skrze Krista nášho Pána."*¹¹⁶

1300 Nasleduje *podstatný obrad* sviatosti. V latinskom obrade sa sviatosť birmovania udeľuje pomazaním krizmou na čele, čo sa deje vkladáním rúk a slovami: "Prijmi znak Daru Ducha svätého!"¹¹⁷ Vo východných Cirkvách sa pomazanie krizmou (myronom) udeľuje po modlitbe epiklézy na najvýznamnejších častiach tela: na čele, na očiach, na nose, na ušiach, na perách, na prsiach, na chrbte, na rukách a na nohách, a každé pomazanie je doprevádzané formulou: "Pečať daru, ktorým je Duch Svätý."

1301 Božk pokoja, ktorým sa ukončuje obrad sviatosti, je znakom a prejavom cirkevného spoločenstva s biskupom a so všetkými veriacimi.¹¹⁸

III. Účinky birmovania

1302 Zo slávenia sviatosti birmovania vyplýva, že jej účinok spočíva v plnom vyliatí Ducha Svätého, ako sa ho kedysi dostalo apoštolom v deň Turíc.

1303 Birmovanie teda prináša vzrast a prehĺbenie krstnej milosti:

- plnšie nás zakoreňuje do Božieho synovstva, v ktorom voláme "Abba, Otče!" (Rim 8,15);
- pevnejšie nás spája s Kristom;
- rozmnožuje v nás dary Ducha Svätého;
- dokonalejšie nás spája s Cirkvou¹¹⁹;
- dáva nám zvláštnu silu Ducha Svätého, aby sme šírili a bránili vieru slovom a skutkom ako praví Kristovi svedkovia, aby sme odvážne vyznávali Kristovo meno a nikdy sa nehanbili za jeho na kríž¹²⁰:

*"Pamätaj teda, že si prijal duchovný znak, Ducha múdrosti a rozumu, Ducha rady a sily, Ducha poznania a nábožnosti, Ducha posvätnej bázne a zachovaj si, čo si dostal. Boh Otec ťa označil svojím znamením, Kristus Pán ťa posilnil a vložil do tvojho srdca záloh Ducha."*¹²¹

1304 Podobne ako krst, ktorého je zavŕšením, aj birmovanie sa udeľuje iba raz. Vtláča totiž do duše *nezmazateľný duchovný znak*, "charakter"¹²², ktorý je znamením, že Ježiš Kristus označil kresťana pečatou svojho Ducha, keď ho vystrojil mocou z výsosti, aby sa stal jeho svedkom.¹²³

1305 Tento znak (charakter) zdokonaľuje všeobecné kňazstvo veriacich, ktoré prijali pri krste a birmovaný dostáva silu verejne vyznávať vieru v Krista a akoby z poverenia (*quasi ex officio*).¹²⁴

IV. Kto môže prijať túto sviatosť?

1306 Každý pokrstený, ktorý ešte nebol birmovaný, môže a má prijať sviatosť birmovania.¹²⁵ Keďže krst, birmovanie a Eucharistia tvoria jednotu, z toho vyplýva, že "veriaci sú povinní prijať túto sviatosť vo vhodnom čase"¹²⁶, lebo bez birmovania a Eucharistie je sviatosť krstu síce platná a účinná, ale uvedenie do kresťanského života ostáva neúplné.

1307 *Latinská tradícia udáva "vek užívania rozumu", ako orientačný bod pre prijatie birmovania. V nebezpečenstve smrti treba však birmovať aj také deti, ktoré ešte tento vek nedosiahli.*¹²⁷

1308 Ak sa niekedy hovorí o birmovaní ako o "sviatosti kresťanskej zrelosti", nemal by sa pri tom zamieňať vek dospelosti vo viere s dospelým vekom prirodzeného rastu, ani zabúdať, že krstná milosť je milosť darovaného a nezaslúženého vyvolenia, ktorá nepotrebuje "schválenie", aby sa stalo účinnou. Sv. Tomáš to pripomína:

*Telesný vek nie je rozhodným pre dušu. Teda aj v detskom veku môže človek nadobudnúť dokonalosť duchovného veku, o ktorej hovorí Kniha múdrosti: "Ctihodná staroba nespočíva v dlhom veku, ani sa nemeria počtom rokov" (Múd 4,8). Preto mnohí v detskom veku, vďaka prijatej sile Ducha Svätého, odvážne bojovali za Krista až do krvi.*¹²⁸

1309 *Príprava na birmovanie sa musí snažiť viesť kresťana k intenzívnejšiemu zjednoteniu s Kristom, k živšej dôvernosti s Duchom Svätým, s jeho konaním, s jeho darmi a vnuknutiami, aby mohol lepšie prevziať apoštolskú zodpovednosť kresťanského života. Preto sa birmovná katechéza má usilovať o prebudenie vedomia príslušnosti ku Kristovej Cirkvi, a to tak k Cirkvi všeobecnej ako aj k farskému spoločenstvu. Toto má osobitnú zodpovednosť za prípravu birmovancov.*¹²⁹

1310 Pre prijatie birmovania treba byť v stave milosti. Je vhodné pristúpiť k sviatosti pokánia, aby sa dosiahlo očistenie vzhľadom na dar Ducha Svätého. Intenzívnejšia modlitba má pripraviť na poslušné a ochotné prijatie sily a milosti Ducha Svätého s poslušnosťou a ochotou.¹³⁰

1311 Pre birmovanie podobne ako aj pre krst je vhodné, aby kandidáti hľadali o duchovnú pomoc birmovného otca alebo matky. Je vhodné, aby to bola tá istá osoba ako pri krste, aby sa lepšie zdôraznila jednotnosť obidvoch sviatostí.¹³¹

V. Vysluhovateľ birmovania

1312 *Prvotným vysluhovateľom birmovania je biskup.*¹³² Vo východných cirkvách je to obyčajne kňaz, ktorý krstí, ktorý hneď udeľuje aj birmovanie počas jedného a toho istého slávenia. Robí to však so svätou krizmou, ktorú posvätil patriarcha alebo biskup: to vyjadruje apoštolskú jednotu Cirkvi, ktorej zväzky sa sviatosťou birmovania posilňujú. V latinskej Cirkvi sa takýto postup používa pri krste dospelých alebo keď sa do plného spoločenstva s Cirkvou prijíma pokrstený z iného kresťanského spoločenstva, ktoré nemá platnú sviatosť birmovania.¹³³

1313 *V latinskom obrade je riadnym vysluhovateľom birmovania je biskup.¹³⁴ Aj keď biskup môže z vážnych dôvodov dať kňazom poverenie vysluhovať sviatosť birmovania¹³⁵, je vhodné, aby ju práve pre význam tejto sviatosti udeľoval on, majúci na zreteli, že práve preto sa slávenie birmovania časove oddelilo časove od krstu. Biskupi sú nástupcami apoštolov, oni prijali plnosť sviatosti posvätného stavu. Keď túto sviatosť vysluhujú oni, tým sa zdôrazní, že jej účinkom je užšie zjednotenie tých, čo ju prijímajú, s Cirkvou, s jej apoštolským pôvodom a s jej poslaním vydávať svedectvo Kristovi.*

1314 Ak je kresťan v nebezpečenstve smrti, birmovanie mu má udeliť hociktorý kňaz.¹³⁶ Cirkev totiž chce, aby žiadne z jej detí, hoci aj najmenšie, neodišlo z tohto sveta bez toho, aby nebolo zdokonalené Duchom Svätým prostredníctvom daru plnosti Krista.

ZHRNUTIE

1315 *"Keď sa apoštoli, ktorí boli v Jeruzaleme, dopočuli, že Samária prijala Božie slovo, vyslali k nim Petra a Jána. Oni ta zašli a modlili sa za nich, aby dostali Ducha Svätého lebo na nikoho z nich ešte nezostúpil; boli iba pokrstení v mene Pána Ježiša. Potom na nich vložili ruky a dostali Ducha Svätého" (Sk 8,14-17).*

1316 Birmovanie zdokonaľuje krstnú milosť. Je to sviatosť, ktorý dáva Ducha Svätého, aby nás hlbšie zakorenil do Božieho synovstva, pevnejšie začlenil do Krista, urobil silnejšie naše puto s Cirkvou, viac nás pridružil k svojmu poslaniu a pomohol nám vydávať svedectvo kresťanskej viery slovom doprevádzaným skutkami.

1317 Birmovanie, tak isto ako krst, vtlačá do duše kresťana duchovný znak alebo nezmazateľný charakter, a preto túto sviatosť možno prijať v živote iba raz.

1318 Na Východe sa sviatosť birmovania vysluhuje bezprostredne po krste a za ňou nasleduje aj účasť na Eucharistii. Táto tradícia zvyrazňuje jednotu troch sviatostí uvádzania do kresťanského života. V latinskej Cirkvi sa táto sviatosť udeľuje po dosiahnutí veku rozumovej zrelosti a jej slávenie sa spravidla vyhradzuje biskupovi, čím sa naznačuje, že táto sviatosť posilňuje cirkevný zväzok.

1319 Kandidát na birmovanie, ktorý dosiahol vek rozumovej zrelosti, musí vyznať vieru, byť v stave milosti, mať úmysel prijať túto sviatosť a byť pripravený prevziať svoju úlohu Kristovho učeníka a svedka v cirkevnom spoločenstve a pozemských záležitostiach.

1320 Podstatným obradom birmovania je pomazanie svätou krizmou na čele pokrsteného (na Východe aj ďalších častí tela), s vkladáním rúk vysluhovateľa a so slovami: "Príjmi znak Daru Ducha svätého" v rímskom obrade a "Pečať daru Ducha Svätého" v byzantskom obrade.

1321 Keď sa birmovanie slávi oddelene od krstu, jeho spojenie s krstom sa vyjadruje okrem iného obnovením krstných sľubov. Slávenie birmovania počas eucharistickej liturgie prispieva k zvyrazneniu jednoty sviatostí uvádzania do kresťanského života.

---

¹ Porov. sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 65, 1

² Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 65, 3

³ Pavol VI. Divinae consortium naturae

Porov. Rímsky rituál, Rito dell'iniziazione cristiana degli adulti, introduzione generale, 1-2

⁴ Porov. Florentský koncil: Denz.-Schönm. 1314;

Codice di Diritto Canonico 204, 1; 849 Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium. 675, 1

⁵ Rímsky katechizmus 2, 2, 5 ⁶ Porov. Rim 6,3-4; Kol 2,12

⁷ Sv. Justín, Apologiae 1, 61, 12

⁸ Sv. Gregor Naziánsky, Orationes 40, 3-4

⁹ Rímsky misál, Vigília Veľkej noci- svätenie krstnej vody

¹⁰ Porov. Jn 1,2

¹¹ Rímsky misál, Vigília Veľkej noci- svätenie krstnej vody

¹² Tamže

¹³ Tamže

¹⁴ Porov. Mt 3,13

¹⁵ Porov. Mk 16,15-16

¹⁶ Porov. Mt 3,15

¹⁷ Porov. Flp 2,7

¹⁸ Porov. Mt 3,16-17

¹⁹ Porov. Mk 10,38; Lk 12,50

²⁰ Porov. Jn 19,34

²¹ Porov. 1 Jn 5,6-8

²² Porov. Jn 3,5

²³ Sv. Ambróz, De sacramentis 2, 6

²⁴ Porov. Sk 2,41; 8,12-13; 10,48; 16,15

²⁵ Porov. Kol 2,12

²⁶ Porov. 1 Kor 6,11; 12,13

²⁷ Porov. 1 Pt 1,23; Ef 5,26

²⁸ Sv. Augustín, In Evangelium Johannis tractatus 80, 3

²⁹ Sacrosanctum concilium 64

³⁰ Tamže, 65; Porov. Sacrosanctum concilium 37-40

³¹ Porov. Ad gentes 14; Codice di Diritto Canonico 851, 865, 866

³² Porov. Codice di Diritto Canonico 851, 2°; 868

³³ Porov. Rim 6,17

- ³⁴ Porov. Rímsky rituál, Obrad krstu detí 62
- ³⁵ Porov. Flp 2,15
- ³⁶ Codice di Diritto Canonico 864; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 679
- ³⁷ Porov. Ad gentes 14; Kresťanská iniciácia 19 a 98
- ³⁸ Ad gentes 14
- ³⁹ Lumen gentium 14; Codice di Diritto Canonico kan. 206; 788,§ 3
- ⁴⁰ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1514
- ⁴¹ Porov. Kol. 1,12-14
- ⁴² Porov. Codice di Diritto Canonico 867; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 681; 686, 1
- ⁴³ Porov. Lumen gentium 11; 41; Gaudium et spes 48; Codice di Diritto Canonico 868
- ⁴⁴ Porov. Sk 16,15.33; 18,8; 1 Kor 1,16
- ⁴⁵ Porov. Kongregácia pre učenie viery, Pastoralis actio
- ⁴⁶ Porov. Mk 16,16
- ⁴⁷ Porov. Codice di Diritto Canonico 872-874
- ⁴⁸ Porov. Sacrosanctum concilium 67
- ⁴⁹ Porov. Codice di Diritto Canonico 861, 1; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 677, 1
- ⁵⁰ Porov. 1 Tim 2,4
- ⁵¹ Porov. Mk 16,16; Florentský koncil Denz.-Schönm. 1315; Codice di Diritto Canonico 861, 2
- ⁵² Porov. Jn 3,5
- ⁵³ Porov. Mt 28,19-20; Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1618; Lumen gentium, 14; Ad gentes 5
- ⁵⁴ Porov. Mk 16,16
- ⁵⁵ Gaudium et spes 22; Porov. Lumen gentium 16; Ad gentes 7
- ⁵⁶ Porov. 1 Tim 2,4
- ⁵⁷ Porov. Sk 2,38; Jn 3,5
- ⁵⁸ Porov. Florentský koncil , Denz.-Schönm. 1316
- ⁵⁹ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1515
- ⁶⁰ Porov. Gal 4,5-7
- ⁶¹ Porov. 2 Pt 1,4

- ⁶² Porov. 1 Kor 6,15; 12,27
- ⁶³ Porov. Rim 8,17
- ⁶⁴ Porov. 1 Kor 6,19
- ⁶⁵ Porov. 1 Kor 6,19
- ⁶⁶ Porov. 2 Kor 5,15
- ⁶⁷ Ef 5,21; 1 Kor 16,15-16
- ⁶⁸ Porov. Jn 13,12-15
- ⁶⁹ Porov. Hebr 13,17
- ⁷⁰ Porov. 1 Sol 5,12-13
- ⁷¹ Porov. Lumen gentium 37; Codice di Diritto Canonico 208-223; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 675, 2
- ⁷² Lumen gentium 11
- ⁷³ Porov. Lumen gentium 17; Ad gentes 7,23
- ⁷⁴ Unitatis reintegratio 3
- ⁷⁵ Unitatis reintegratio 22
- ⁷⁶ Porov. Rim 8,29
- ⁷⁷ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1609-1619
- ⁷⁸ Porov. Lumen gentium 11
- ⁷⁹ Porov. Porov. 10
- ⁸⁰ "Dominicus character": Sv. Augustín, Epistulae 98,5
- ⁸¹ Porov. Ef 1,13-14; 2 Kor 1,21-22
- ⁸² Sv. Irenej, Demonstratio apostolica, 3
- ⁸³ Rímsky misál, Rímsky kánon
- ⁸⁴ Porov. Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1609 a 1624
- ⁸⁵ Porov. Lumen gentium, 16
- ⁸⁶ Porov. Rímsky Pontifikál, Obrad birmovania, Úvod, 1
- ⁸⁷ Lumen gentium 11; Porov. Rímsky Pontifikál, Obrad birmovania, Úvod, 2
- ⁸⁸ Porov. Iz 11,2
- ⁸⁹ Porov. Lk 4,16-22; Iz 61,1
- ⁹⁰ Porov. Mt 3,13-17; Jn 1,33-34
- ⁹¹ Porov. Ez 36,25-27; Joel 3,1-2
- ⁹² Porov. Lk 12,12; Jn 3,5-8; 7,37-39; 16,7-15; Sk 1,8
- ⁹³ Porov. Jn 20,22
- ⁹⁴ Porov. Sk 2,1-4

- ⁹⁵ Porov. Sk 2,17-18
- ⁹⁶ Porov. Sk 8,15-17; 19,5-6
- ⁹⁷ Porov. Hebr 6,2
- ⁹⁸ Pavol VI. Divinae consortium naturae
- ⁹⁹ Porov. Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 695, 1; 696, 1
- ¹⁰⁰ Porov. sv.Hypolit; Traditio apostolica 21
- ¹⁰¹ Porov. Dt 11, 14n
- ¹⁰² Porov. Ž 23,5; 104,15
- ¹⁰³ Porov. Iz 1,6; Lk 10,34
- ¹⁰⁴ Porov. Gn 38,18; Ct 8,6
- ¹⁰⁵ Porov. Gn 41,42
- ¹⁰⁶ Porov. Dt 32,34
- ¹⁰⁷ Porov. 1 Kr 21,8
- ¹⁰⁸ Porov. Jer 32,10
- ¹⁰⁹ Porov. Iz 29,11
- ¹¹⁰ Porov. Jn 6,27
- ¹¹¹ Porov. Ef 1,13; 4,30
- ¹¹² Porov. Zjv 7,2-3; 9,4; Ez 9,4-6
- ¹¹³ Porov. Sýrsko-Antiochijská liturgia, Obrad posvätenia krizmy
- ¹¹⁴ Porov. Sacrosanctum concilium 71
- ¹¹⁵ Porov. Codice di Diritto Canonico 866
- ¹¹⁶ Rímsky Pontifikál, Obrad birmovania 25
- ¹¹⁷ Pavol VI. Divinae consortium naturae
- ¹¹⁸ Porov. sv. Hipolyt; Traditio apostolica 21
- ¹¹⁹ Porov. Lumen gentium 11
- ¹²⁰ Porov. Florentský koncil: Denz.-Schönm. 1319; Lumen gentium 11; 12
- ¹²¹ Sv. Ambróz, De mysteriis 7, 42
- ¹²² Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1609
- ¹²³ Porov. Lk 24,48-49
- ¹²⁴ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 72, 5 ad 2
- ¹²⁵ Porov. Codice di Diritto Canonico 889, 1
- ¹²⁶ Tamže, 890

¹²⁷ Porov. tamže, 891; 883, 3

¹²⁸ Sv. Tomáš Akvinský Summa theologiae III, 72, 8 ad 2

¹²⁹ Porov. Rímsky Pontifikál, Obrad birmovania, Úvod 3

¹³⁰ Porov. Sk 1,14

¹³¹ Porov. Rímsky Pontifikál, Obrad birmovania, Úvod 5; 6; Codice di Diritto Canonico kan. 893, 1.2

¹³² Lumen gentium 26

¹³³ Porov. Codice di Diritto Canonico 883, 2

¹³⁴ Porov. tamže, 882

¹³⁵ Porov. tamže, 884, 2

¹³⁶ Porov. tamže, 883, 3

3. článok

SVIATOSŤ EUCHARISTIE

1322 Sviatosťou Eucharistie sa ukončuje kresťanské zasvätenie. Tí, čo boli krstom povýšení do hodnosti kráľovského kňazstva a birmovaním hlbšie pripodobnení Kristovi, získavajú v Eucharistii spolu s celým spoločenstvom účasť na samej Pánovej obete.

1323 *"Náš Spasiteľ pri Poslednej večeri v tú noc, keď bol zradený ustanovil eucharistickú obeť svojho Tela a svojej Krvi, aby ňou neprestajne pokračoval v priebehu vekov v obeť Kríža, dokiaľ sám nepríde. Tým zveril Cirkvi, svojej milovanej neveste, pamiatku svojej smrti a svojho vzkriesenia: sviatosť nežnosti, znak jednoty, puto lásky, veľkonočnú hostinu, na ktorej sa prijíma Kristus, duch sa naplňuje milosťou a dáva sa nám záruka budúcej slávy".*¹³⁷

I. Eucharistia - premeň a vrchol cirkevného života

1324 Eucharistia je "prameň a vrchol všetkého kresťanského života".¹³⁸ Všetky ostatné sviatosti ako aj všetky cirkevné služby a apoštolské úlohy sa viažu na Eucharistiu a sú jej podriadené. Lebo svätá Eucharistia obsahuje celý duchovný poklad Cirkvi, to jest samého Krista, nášho veľkonočného Baránka".¹³⁹

1325 "Spoločenstvo a jednotu Božieho ľudu s Bohom, ktorou je Cirkev sama sebou, naznačuje a uskutočňuje Eucharistia. V nej je zároveň vrchol pôsobenia, ktorý m Boh v Kristovi posväcuje svet, a úcty, ktorú ľudia v Duchu Svätom vzdávajú Kristovi a skrze neho Otcovi."¹⁴⁰

1326 Slávením Eucharistie sa už spájame s nebeskou liturgiou a participujeme na nebeskom živote, kde Boh bude všetko vo všetkých.¹⁴¹

1327 Eucharistia je teda súhrnom a vrcholom našej viery: "Spôsob nášho myslenia musí byť v súlade s Eucharistiou a naopak: Eucharistia posilňuje spôsob nášho myslenia."¹⁴²

II. Ako sa sviatosť Eucharistie nazýva?

1328 Nevyčerpatel'né bohatstvo tejto sviatosti je vyjadrené aj vo veľkom množstve jej názvov. Každý z nich zdôrazňuje jej určitý aspekt. Nazýva sa:

Eucharistiou, lebo je vzdávaním vďaky Bohu. Slová *eucharistein* (Lk 22,19; 1 Kor 11,14) a *eulogein* (Mt 16,26) pripomínajú židovské vďakyvzdávanie, ktorým si hlavne pri jedle pripomínali Božie diela: stvorenie, vykúpenie a posvätenie.

1329 *Pánovou večerou*¹⁴³ lebo ide o večeru, ktorú Pán slávil so svojimi učeníkmi v predvečer svojho umučenia. Chápe sa tiež ako anticipácia "Baránkovej svadobnej hostiny" v nebeskom Jeruzaleme.¹⁴⁴

Lámaním chleba, pretože tento obrad, ktorý bol pri židovskom stolovaní obvyklý, použil aj Ježiš v úlohe stolového pána,¹⁴⁵ keď pri Poslednej večeri požehnal a dával chlieb.¹⁴⁶ Podľa tohto konania ho učeníci spoznali aj po jeho zmŕtvychvstaní.¹⁴⁷ Lámaním chleba nazývali svoje eucharistické zhromaždenia aj prví kresťania.¹⁴⁸ Tým naznačovali, že všetci, ktorí jedia tento lámaný Kristov chlieb, dostávajú sa s ním do spoločenstva a tvoria s ním jedno telo.¹⁴⁹

Eucharistickým zhromaždením (synaxis), lebo Eucharistia sa slávila v zhromaždení veriacich, čo Cirkev viditeľne znázorňovalo.¹⁵⁰

1330 *Pamiatkou utrpenia a zmŕtvychvstania Pána. Svätou obetou*, lebo sprítomňuje jedinečnú obetu Krista Spasiteľa a zahrňuje aj obetu Cirkvi; alebo tiež *obetou svätej omše*, *"obetou chvály"* (Hebr 13,15-16)¹⁵¹, *duchovnou obetou*¹⁵², *čistou*¹⁵³ a *svätou obetou*, pretože zavrhuje a presahuje všetky obety Starého zákona.

Svätou Božou liturgiou, pretože celá cirkevná liturgia má svoj stred a najpresnejšie vyjadrenie v slávení tejto sviatosti. V rovnakom zmysle sa nazýva aj *slávením svätých tajomstiev*. Hovorí sa o Najsvätejšej sviatosti, lebo je sviatosťou sviatostí. Takto sa označujú aj eucharistické spôsoby uchovávané v oltárnom bohostánku (tabernákulum).

1331 *Spoločenstvom*, pretože touto sviatosťou sa pripájame ku Kristovi, ktorý nás robí účastníkmi svojho Tela a Krvi, aby sme tak vytvorili jedno telo;¹⁵⁴ nazýva sa tiež *"svätou vecou"* (*ta hagia - sväté*)¹⁵⁵, čo je prvotný význam "spoločenstva svätých", o ktorom hovorí apoštolské vyznanie viery, *anjelským chlebom*, *nebeským chlebom*, *liekom nesmrteľnosti*,¹⁵⁶ *viatikom* atď.

1332 *Svätou omšou*, pretože liturgia, v ktorej sa uskutočňuje tajomstvo spásy, sa končí poslaním veriacich (*missio*), aby plnili Božiu vôľu vo svojom každodennom živote.

III. Eucharistia v ekonómii spásy

Znaky chleba a vína

1333 Stredom eucharistického slávenia je chlieb a víno, ktoré sa Kristovými slovami a vzývaním Ducha Svätého stanú Kristovým Telom a Krvou. Veriaci na príkaz Pána Cirkvi a na jeho pamiatku pokračujú až do jeho slávneho návratu v tom, čo urobil on v predvečer svojho umučenia: "Vzal chlieb...vzal kalich naplnený vínom..." Tieto znaky chleba a vína, ktoré sa tajomným spôsobom stanú Kristovým Telom a Krvou, svedčia aj o dokonalosti stvorenia. Preto pri Obetovaní vzdávame Stvoriteľovi vďaku za chlieb a víno,¹⁵⁷ za ovocie ľudskej práce, ale predovšetkým za "plody zeme a vinice", ktoré sú darom Stvoriteľa. V tomto úkone si pripomína Cirkev

kráľa a kňaza Melchisedecha, ktorý priniesol Bohu obeť "chleba a vína"(Gn 14,18) ako predobraz Kristovej obety.¹⁵⁸

1334 V Starom zákone sa chlieb a víno prinášali ako obeť medzi prvotínami zeme na znak vďačnosti Stvoriteľovi. Ale dostali aj nový význam: nekvasené chleby, ktoré Izrael jedáva každý rok na Veľkú noc, pripomínajú náhlenie oslobodzujúceho odchodu z Egypta; spomienka na mannu v púšti mala Izraelovi navždy pripomínať, že žil z chleba Božieho slova.¹⁵⁹ A nakoniec chlieb všedného dňa je plodom zaslúbennej zeme, zárukou splnenia Božích sľubov. "Kalich dobrorečenia" (1 Kor 10,16) na konci židovskej veľkonočnej večere dodáva sviatočnej radosti z vína nový eschatologický rozmer: očakávanie mesiášskeho obnovenia Jeruzalema. Ježiš ustanovil svoju Eucharistiu tak, že dal nový a konečný význam požehnaniu chleba a kalicha.

1335 Zázračné rozmnoženie chleba, keď Kristus vyslovil svoje požehnanie, lámal a kázal apoštolom rozdávať chlieb, aby nasýtil zástupy, bolo predobrazom nadbytku jedinečného eucharistického chleba.¹⁶⁰ Voda premenená na víno v Káne¹⁶¹ už oznamuje hodinu Ježišovho oslávania. Naznačuje splnenie svadobnej hostiny v Otcovom kráľovstve, kde veriaci budú piť nové víno,¹⁶² ktoré sa stalo Kristovou Krvou.

1336 Prvá zmienka o Eucharistii rozdelila učeníkov rovnako, ako ich pohoršila aj predpoveď umučenia: "Tvrdá je to reč, kto to môže počúvať?"(Jn 6,60). Eucharistia a križ sú kameňom úrazu. Je to to isté tajomstvo a neprestáva byť príčinou rozdelenia: "Aj vy chcete odísť?" (Jn 6,67): táto Pánova otázka zaznieva cez celé veky. Je to výzva jeho lásky, aby ľudia spoznali, že len On sám má "slová večného života"(Jn 6,68) a že prijať dar jeho Eucharistie s vierou znamená prijať jeho samého.

Ustanovenie Eucharistie

1337 Pán, pretože miloval svojich, miloval ich až do konca. Vediac, že mu prišla hodina odísť z tohto sveta k Otcovi, pri večeri im umyl nohy a dal im prikázanie lásky.¹⁶³

Aby im nechal záloh tejto lásky, aby sa nikdy nevzdialil od svojich a urobil ich účastníkmi svojej Veľkej noci, ustanovil Eucharistiu ako pamiatku na svoju smrť a na svoje zmŕtvychvstanie a prikázal svojim učeníkom, aby ju slávil, kým sám nepríde, a tak ich "ustanovil za kňazov Nového zákona".¹⁶⁴

1338 *Tri synoptické evanjeliá a Sv. Pavol nám prinášajú správu o ustanovení Eucharistie. Sv. Ján zase uvádza Ježišove slová v kafarnaumskej synagóge, ktoré pripravovali ustanovenie Eucharistie: Kristus označuje sám seba za živý chlieb, ktorý zostupuje z neba.*¹⁶⁵

1339 Ježiš si zvolil čas Veľkej noci na splnenie svojho sľubu v Kafarnaume - dať svojim učeníkom svoje Telo a svoju Krv:

Nadišiel prvý deň sviatkov Nekvasených chlebov, keď bolo treba zabiť veľkonočného baránka. Poslal Petra a Jána so slovami: "Choďte a pripravte nám veľkonočnú večeru..." Odišli teda a pripravili baránka. Keď nastala hodina, zasadol za stôl a apoštoli s ním. Povedal im: "Veľmi som túžil jesť s vami tohto veľkonočného baránka skôr, ako budem trpieť. Lebo hovorím vám: Už ho nebudem jesť, kým sa nenaplní v

Božom kráľovstve... "Potom vzal chlieb, vzdával vd'aky, lámal ho a dával im hovoriac: "Toto je moje Telo, ktoré sa dáva za vás. Toto robte na moju pamiatku!" Podobne po večeri vzal kalich a hovoril: "Tento kalich je nová zmluva v mojej Krvi, ktorá sa vylieva za vás" (Lk 22 7-20).¹⁶⁶

1340 Poslednou večerou, ktorú slávil so svojimi apoštolmi počas veľkonočnej hostiny, dal Ježiš definitívny význam židovskej Veľkej noci. Ježišov odchod k Otcovi cez bránu smrti a vzkriesenia (nová Pascha) bola anticipovaná touto večerou a slávi v Eucharistii. Završuje židovskú Veľkú noc a predznamenáva konečnú Veľkú noc Cirkvi v sláve Božieho kráľovstva.

"Toto robte na moju pamiatku"

1341 Ježišov príkaz, aby sa jeho konanie a slová opakovali, "kým nepríde", nevyžaduje len spomienku na to, čo sám urobil. Žiada liturgickú oslavu pamiatky Kristovho života a smrti, jeho zmŕtvychvstania a jeho príhovorov u Otca. Touto oslavou poveril apoštolov a ich nástupcov.

1342 Cirkev od samého začiatku ostávala vernou Pánovmu príkazu. O jeruzalemskej Cirkvi sa píše:

"Výtrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách... Deň čo deň svorne zotrávali v chráme, po domoch lámali chlieb a s radosťou a úprimným srdcom požívali pokrm"(Sk 2,42-46).

1343 Bolo to hlavne v "prvý deň týždňa", to znamená v nedeľu, v deň Ježišovho zmŕtvychvstania, keď sa kresťania schádzali "na lámania chleba"(Sk 20,7). Odvtedy až po naše dni sa neprestajne udržiava slávenie Eucharistie. Doteraz sa pri jej slávení stretávame v Cirkvi všade a vždy s rovnakou základnou štruktúrou a zostáva stredobodom života Cirkvi.

1344 A tak od jedného slávenia po druhé ohlasuje Boží ľud Ježišovo veľkonočné tajomstvo, "dokiaľ on sám nepríde"(1 Kor 11,26). Boží ľud putuje "prechádza úzkou bránou kríža"¹⁶⁷ do nebeského večeradla, kým všetci vyvolení zasadnú raz ku kráľovskému stolu.

IV. Liturgické slávenie Eucharistie

Omša všetkých storočí

1345 Už z druhého storočia pochádza svedectvo sv. mučenika Justína o štruktúre a priebehu eucharistickej oslavy, ktoré zostali rovnakými dodnes pre všetky liturgické rodiny. Toto svedectvo zapísal okolo roku 155, keď vysvetľoval pohanskému vládarovi Antóniovi Piovi (138-163), čo robia kresťania pri svojich zhromaždeniach:

"V deň, nazývaný dňom Slnka všetci, či už bývajú v mestách, alebo na vidieku, schádzajú sa na to isté miesto a čítajú sa pamäti apoštolov, alebo spisy prorokov, pokiaľ čas dovoľí.

A keď lektor skončil, ujíma sa slova predstavený. Napomína a povzbudzuje do nasledovania takých skvelých vecí.

Potom všetci naraz vstaneme a modlíme sa. A ako sme už povedali, po modlitbe sa prinesie chlieb, víno a voda. Predstavený sa s veľkou vrúcnosťou modlí a vzdáva

vd'aky a ľud zvolá: "Amen". Potom sa rozďajú dary, nad ktorými sa vzdávali vd'aky a všetci prítomní prijímajú. Neprítomným sa posielajú po diakonoch."¹⁶⁸

1346 Liturgia Eucharistie sa uskutočňuje podľa tej istej základnej štruktúry, aká sa zachovala po celé stáročia až po naše časy. Skladá sa z dvoch hlavných častí, ktoré tvoria jednotu:

- *liturgia Slova* s čítaniami, homíliou a všeobecnými prosbami celého zhromaždenia;
- *eucharistická liturgia* s obetovaním chleba a vína, s konsekračným vd'akyvzdávaním a prijímaním.

Liturgia Slova a eucharistická liturgia tvoria celok, "jediný bohoslužobný úkon."¹⁶⁹ Stôl prestretý na eucharistickú hostinu je zároveň stolom Božieho slova i Pánovho Tela.¹⁷⁰

1347 Či to neodráža vskutku priebeh stolovania vzkrieseného Ježiša po Veľkej noci so svojimi učeníkmi? Počas cesty im vysvetľoval Písma a keď si sadol s nimi k stolu, "vzal chlieb a dobrorečil, lámal ho a podával im ho."¹⁷¹

Priebeh slávenia

1348 *Všetci sa zhromaždia.* Kresťania prichádzajú na miesto eucharistického zhromaždenia. Na jeho čele je sám Ježiš Kristus ako hlavný vysluhovateľ Eucharistie. On je veľkňazom Nového zákona. On neviditeľne predsedá každej eucharistickej oslave. V jednote s ním a v ňom predsedá zhromaždeniu biskup alebo kňaz (konajúc v osobe Ježiša Krista), ktorý po čítaní prednesie homíliu, prijíma obety a modlí sa eucharistickú modlitbu. Na slávení sviatosti sa všetci aktívne zúčastňujú, a to každý svojím spôsobom: lektori, tí, čo prinášajú obety, rozďávatelia sv. prijímania a ostatný zhromaždený ľud, ktorý zúčastnenosť vyjadruje svojím Amen.

1349 *Liturgia slova* obsahuje "písma prorokov" (Starý zákon) a "pamäti apoštolov", to jest listy a Evanjeliá. Po homílii, ktorá vyzýva prijať čítané slovo ako skutočne Božie slovo (1 Sol 2,13) a uvádzať ho do života, nasledujú *prosby* za všetkých ľudí podľa slov apoštola: "Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby, orodovania a vzdávali sa vd'aky za všetkých ľudí, za kráľov a za všetkých, čo sú na vyšších miestach" (1 Tim 2,1-2)

1350 *Prinesenie obetných darov* (ofertorium): Na oltár prinesú (niekedy aj v slávnostnom sprievode) chlieb a víno, ktoré kňaz obetuje v Kristovom mene ako eucharistickú obetu; tu sa stanú Kristovým Telom a Krvou. Urobil tak i sám Kristus pri Poslednej večeri, keď vzal do rúk "chlieb a kalich s vínom". "Túto čistú obetu prináša Cirkev Stvoriteľovi, keď mu so vzdávaním vd'aky obetuje to, čo pochádza z jeho stvorenia."¹⁷² Prinesením darov na oltár sa podľa príkladu Melchisedechovho zverujú Stvoriteľove dary do Kristových rúk. On vo svojej obete privedie k dokonalosti všetky ľudské snahy obetovať.

1351 Už od samého začiatku Cirkvi prinášajú kresťania spolu s chlebom a vínom aj svoje osobné dary, aby sa tak podelili s tými, ktorí to potrebujú. Tento zvyk *dobročinnej príkladom*, ktorý sa stal chudobným, aby sme sa my stali bohatými.¹⁷⁴

*"Tí, čo majú dostatok a chcú, podľa svojho úsudku dávajú čo kto chce. A čo sa zozbiera, uloží sa u predstaveného a on podporuje siroty a vdovy a tých, čo sú pre chorobu, alebo z inej príčiny v núdzi, ako aj väzňov a poverených, čo prichádzajú z ďaleka, slovom, stará sa o všetkých, čo potrebujú pomoc."*¹⁷⁵

1352 *Anafora*: Eucharistickou modlitbou, modlitbou vzdávania vďaky a konsekrácie sa dostávame k vrcholnému bodu slávenia sviatosti.

V prefácii Cirkev vzdáva vďaky Otcovi Kristovým prostredníctvom a v Duchu Svätom za všetky jeho diela: za stvorenie, vykúpenie a posvätenie. Ňou sa celé spoločenstvo pripája k tej neprestajnej chvále, ktorou nebeská Cirkev, anjeli a všetci svätí spievajú trojnásobne svätému Bohu.

1353 *V epikléze Cirkev prosí Otca o zoslanie Ducha Svätého (o silu jeho požehnania)¹⁷⁶ na chlieb a víno, aby sa jeho mocou stali Telom a Krvou Ježiša Krista, a tí, čo budú mať účasť na Eucharistii, aby sa stali jedným telom a jedným duchom. (Niektoré liturgické tradície umiestňujú epiklézu za anamnézu).*

Pri odriekaní slov ustanovenia Eucharistie sila Kristových slov a konania spolu s mocou Ducha Svätého spôsobia, premenu chleba a vína na sviatosťné Kristovo Telo a Krv. Zopakuje sa obeta, ktorú Kristus priniesol na kríži za všetkých ľudí.

1354 *V nasledujúcej anamnéze Cirkev pripomína pamiatku umučenia, zmŕtvychvstania a slávneho návratu Ježiša Krista; predkladá Otcovi obeť jeho Syna, ktorá nás zmieruje s ním.*

Vo vzývaniach dáva Cirkev najavo, že Eucharistia sa slávi v spoločenstve s celou Cirkvou, nebeskou i pozemskou, živých aj zosnulých, a v spoločenstve s cirkevnými pastiermi: s pápežom, s diecéznym biskupom, s kňazmi a diakonmi, so všetkými biskupmi sveta spolu s ich cirkvami.

1355 *V prijímaní, ktorému predchádza modlitba pána a lámanie chleba, veriaci prijímajú "nebeský chlieb" a "kalich spásy" - Ježišovo Telo a Krv, ktoré obetoval "za život sveta" (Jn 6,51):*

Pretože tento chlieb a toto víno boli podľa starého vyjadrenie "eucharistizované", nazývame ich eucharistickým pokrmom - Eucharistiou. "Na Eucharistii sa nesmie zúčastniť nik, iba ten, kto verí, že je pravda, čo učíme a bol obmytý kúpelom na odpustenie hriechov a znovuzrodenie a žije tak, ako to zanechal Kristus."¹⁷⁷

V. Sviatosťná obeta: vďakyvzdávanie, pamiatka, prítomnosť

1356 Ak ako kresťania slávime Eucharistiou už od začiatku Cirkvi v podobe, ktorá sa v podstate nezmenila, a to i napriek veľkej rozmanitosti čias a liturgií, je to tak preto, lebo nás viaže Pánov príkaz v predvečer jeho umučenia: "Toto robte na moju pamiatku" (1 Kor 24,25).

1357 Tento Pánov príkaz plníme slávením *pamiatky jeho obety*. *Obetujeme Otcovi, čo nám on sám dal: dary jeho stvorenia - chlieb a víno, ktoré sa mocou Ducha Svätého a Kristovými slovami premenia na jeho Telo a Krv: Kristus sa takto stáva skutočne a tajomne prítomným.*

1358 Eucharistiou preto musíme považovať:

- za vzdávanie vďaky a chvály Otcovi;
- za sviatosťnú pamiatku Krista a jeho Tela;
- za sprítomnenie Krista mocou jeho slova a Ducha Svätého.

Vzdávanie vďaky a chvály Otcovi

1359 Eucharistia ako sviatosť našej spásy, ktorú dokonal Kristus na kríži, je tiež obetou chvály a vzdávania vďaky za Božie stvoriteľské dielo. V eucharistickej obete sa celé stvorenie predstavuje Otcovi skrze smrť a zmŕtvychvstanie Kristovo. Kristovým prostredníctvom môže Cirkev prinášať obetu chvály a vďakyvzdávania za všetko, čo Boh urobil dobré, krásne a správne v stvorenom svete a v človekovi.

1360 Eucharistia je obetou vďakyvzdávania Otcovi a požehnaním, ktorým Cirkev prejavuje svoju vďačnosť Bohu za všetky jeho dobrodenia, za všetko čo uskutočnil svojím stvorením, vykúpením a posvätením. Eucharistia teda znamená predovšetkým "vďakyvzdávanie".

1361 Eucharistia je tiež obetou chvály, ktorou Cirkev ospevuje Božiu slávu v mene celého stvorenia. Túto obetu chvály je možné prinášať len Kristovým prostredníctvom: on zjednocuje veriacich vo svojej osobe, aby v ňom chválili Boha, aby sa za nich prihovárал, takže obeta chvály sa prináša Otcovi skrze Krista, s ním a v ňom.

Sviatostná pamiatka Krista a jeho Tela, Cirkvi.

1362 Eucharistia je pamiatkou Kristovej Veľkej noci, aktualizáciou a sviatostnou realizáciou jeho jedinečnej obety v liturgii Cirkvi, ktorá je jeho Telom. Vo všetkých eucharistických modlitbách nachádzame okrem slov ustanovenia aj modlitbu, ktorá sa nazýva *anamnézou*, alebo *pripomínaním*.

1363 Podľa Svätého písma pamiatka je nie spomienkou na minulé udalosti, ale ohlasovaním divov, ktoré Boh urobil pre ľudí.¹⁷⁸ V liturgickej oslave sa dávne udalosti a fakty sprítomňujú. Takto chápe aj Izrael svoje vyslobodenie z Egypta: zakaždým, keď sa slávi Pascha, sprítomňuje sa veriacim pamiatka udalostí z Exodu, aby im prispôbovali svoj život.

1364 V Novom zákone dostáva pamiatka nový význam. Keď Cirkev slávi Eucharistiu, pripomína Kristovu Veľkú noc a sprítomňuje ju: obeta, ktorú Kristus priniesol na kríži, zostáva vždy aktuálnou¹⁷⁹: "Kedykoľvek sa na oltári slávi obeta kríža, v ktorej sa obetuje Kristus ako náš veľkonočný Baránok, uskutočňuje sa dielo nášho vykúpenia."¹⁸⁰

1365 Eucharistia je pamiatkou Paschy - Veľkej noci a je súčasne aj obetou. Sviatostný charakter Eucharistie sa prejavuje už v ustanovujúcich slovách: "Toto je moje Telo, ktoré sa dáva za vás" a "tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás" (Lk 22,19-20). V Eucharistii Kristus dáva to isté Telo, ktoré vydal za nás na kríž a tú istú Krv, ktorú vylial "za všetkých na odpustenie hriechov" (Mt 26,28).

1366 Eucharistia je teda obeta. *Predstavuje* (robí prítomnou) obetu kríža, je *pamiatkou* a prináša ovocie:

*Kristus, náš Boh a Pán, sa sám obetuje Bohu - Otcovi raz navždy, keď umiera na oltári kríža ako náš zástanca, aby zabezpečil ľuďom večné vykúpenie. Kristova smrť nemala znamenať koniec jeho kňazstva (Hebr 7,24-47). Pri Poslednej večeri, "v tú noc, keď bol zradený" (1 Kor 11,23), chcel zanechať Cirkvi, svojej milovanej neveste, viditeľnú obetu (ako si to žiada ľudská prirodzenosť), ktorá by predstavovala obetu krvi, čo sa mala uskutočniť na kríži, aby sa jej pamiatka vo svete udržiavala až do skončenia vekov (1 Kor 11,23) a aby jej spásna sila slúžila na odpustenie hriechov, ktorých sa dopúšťame každodenne.*¹⁸¹

1367 Kristova obeta a obeta Eucharistie sú *jednou obetou*: "je to jedna a tá istá obeta. Ten istý Boží Syn, ktorý sa obetoval na kríži, obetuje sa teraz vo vysluhovaní kňazov". Líši sa len v spôsobe: V božskej obete, ktorá sa uskutočňuje vo svätej omši, je prítomný ten istý Kristus, ktorý obetoval seba samého krvavým spôsobom na oltári kríža. Je však prítomný a obetuje sa nekrvavým spôsobom."¹⁸²

1368 *Eucharistia je aj obetou Cirkvi*. Cirkev, ktorá je Kristovým Telom, má účasť na obete svojej Hlavy. S ním sa obetuje aj ona sama. Zjednocuje sa s jeho príhovorom u Otca za všetkých ľudí. V Eucharistii sa Kristova obeta stáva aj obetou všetkých údov jeho Tela. Život veriacich, ich chválenie Boha, utrpenie, modlitba, ich práca sa spájajú u Krista do celostnej obety, a tak získavajú novú hodnotu. Kristova obeta na oltári dáva všetkým generáciám kresťanov možnosť zjednotiť sa s ním v jeho obete na kríži.

V katakombách sa Cirkev často znázorňuje v podobe modliacej sa ženy v prosebnom postoji so široko rozpiatymi rukami. Tak ako Kristus široko rozopál ramená na kríži, aj ona skrze neho, s ním a v ňom sa obetuje a oroduje za všetkých ľudí.

1369 *Celá Cirkev sa zjednocuje v obete a v Kristových prosbách*. Pápež, poverený Petrovou službou v Cirkvi, sa pripája ku každému sláveniu Eucharistie, kde sa spomína ako predstaviteľ a služobník jednoty všeobecnej Cirkvi. *Miestny biskup* je za Eucharistiu vždy zodpovedný, a to aj vtedy, keď jej predsedá kňaz. Biskupovo meno sa vyslovuje ako znak predstaviteľa partikulárnej Cirkvi, pôsobiaceho medzi kňazmi a diakonmi. Spoločenstvo sa prihovára aj za všetkých vysluhujúcich, ktorí pre Cirkev a spolu s ňou prinášajú obetu Eucharistie:

*Nech sa len tá Eucharistia považuje za legitímnu, ktorá sa koná pod predsedníctvom biskupa alebo toho, koho on sám poveril.*¹⁸³

*Kresťanská duchovná obeta sa uskutočňuje vysluhovaním kňazov v jednote s obetou Kristovou, ktorý je jediným sprostredníkom s Bohom. Obetuje sa rukami kňazov v Eucharistii v mene celej Cirkvi nekrvavým a sviatostným spôsobom, dokiaľ on sám nepríde.*¹⁸⁴

1370 S Kristovou obetou sa zjednocujú nielen tie jeho údy, ktoré ešte žijú na zemi, ale aj tie, ktoré sú už v *nebeskej sláve*: Cirkev obetuje eucharistickú obetu v spoločenstve s najsvätejšou Pannou Máriou, ktorú si pripomína spolu so všetkými svätými. V Eucharistii sa Cirkev s Máriou a jej orodovaním spája pod krížom s Kristovou obetou.

1371 Eucharistická obeta sa prináša aj za *zomrelých veriacich*, "ktorí umreli v Kristovi a ešte nie sú celkom očistení",¹⁸⁵ aby mohli vstúpiť do Kristovho svetla a pokoja:

*"Toto telo pochovajte hocikde. Nech vás starosť oň netrápi. Len o to vás prosím, aby ste pamätali na mňa pri Pánovom oltári, nech budete kdekoľvek."*¹⁸⁶

Pri slávení Eucharistie prosíme (v anafore) aj za zosnulých sv. otcov, biskupov a za všetkých, ktorí umreli pred nami; prosíme s dôverou, že to bude na úžitok pre duše, za ktoré sa obetujú prosby tejto svätej obety.

*...Predkladaním prosieb Bohu za tých, ktorí umreli..., predstavujeme Krista obetovaného za naše hriechy s úmyslom, aby bol Boh, ktorý je priateľom ľudí, milostivý nám i všetkým, hoci aj najväčším hriešnikom.*¹⁸⁷

1372 Sv. Augustín obdivuhodne zhrnul túto náuku a povzbudzuje nás k stále úplnejšej účasti na obete nášho Vykupiteľa, ktorú slávime v Eucharistii - hovorí:

*Celé toto mesto je vykúpené, to znamená zhromaždenie a spoločenstvo svätých, sa obetuje Bohu ako všeobecná obeta skrze Veľkňaza, ktorý v otrockej podobe šiel tak ďaleko, že sa vo svojom umučení obetoval za nás, aby z nás všetkých urobil jedno Telo veľkej Hlavy... Taká je obeta kresťanov: "hoci mnohí, sme jedno telo v Kristovi" (Rim 12,5). A túto obetu Cirkev neprestáva opakovať v známej sviatosti oltára, kde v tom, čo sa obetuje, je obetovaná aj ona sama.*¹⁸⁸

Kristova prítomnosť mocou jeho Slova a Svätého Ducha

1373 Ježiš Kristus, ktorý zomrel, ba viac - ktorý bol vzkriesený, ktorý je po pravici Boha a prihovára sa za nás" (Rim 8,34), je mnohorakým spôsobom prítomný vo svojej Cirkvi¹⁸⁹ : vo svojom slove, v modlitbe cirkevného spoločenstva, teda "tam, kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene", (Mt 18,20) v úbožiakoch, v nemocných, v uväznených¹⁹⁰, vo sviatostiach, ktorých je on sám pôvodcom, v obete omše, v osobe vysluhujúceho a "...ale je prítomný najmä pod eucharistickými spôsobmi."¹⁹¹

1374 Kristova prítomnosť pod eucharistickými spôsobmi je jedinečná. Vyzdvihuje Eucharistiu nad všetky ostatné sviatosti a robí z nej "dokonalosť duchovného života a cieľ, ku ktorému smerujú všetky sviatosti."¹⁹² V Najsvätejšej sviatosti Eucharistie sa nachádzajú *skutočne, reálne a substanciálne* Telo a Krv v spojení s dušou a božstvom nášho Pána Ježiša Krista, teda *celý Kristus*".¹⁹³ Táto prítomnosť sa označuje ako "reálna" nie preto, že by ostatné prítomnosti neboli reálne, ale hlavne preto, že je *substanciálna* a že v nej sa Kristus sprítomňuje celý ako Boh a človek.¹⁹⁴

1375 Kristus sa sprítomňuje v tejto sviatosti *premenením* chleba a vína na jeho Telo a Krv. Cirkevní otcovia jednomyselne potvrdili vieru Cirkvi v účinnosť Kristových slov a pôsobenie Ducha Svätého pri uskutočňovaní tohto premenenia. Sv. Ján Chryzostom napríklad vyhlasuje:

*To nespôsobuje človek, že sa obetované veci stávajú Kristovým Telom a Krvou, ale sám Kristus, ktorý bol ukrižovaný za nás. Kňaz ako obraz Krista vyslovuje slová, ale ich účinkovanie a milosť pochádzajú od Boha. Toto je moje telo, hovorí. A tieto slová premenia obetované veci - chlieb a víno.*¹⁹⁵

A svätý Ambróz o eucharistickom premieňaní hovorí:

*„Nejde o prvok vytvorený prírodou, ale o podstatu spôsobenú slovami premieňania, a účinnosť premieňania je väčšia než prírodná účinnosť, pretože následkom premieňania sa zmení prirodzenosť ... Kristovo slovo, ktoré mohlo stvoriť z ničoho to, čo dosiaľ neexistovalo, nemôže snáď premeniť v inú podstatu to, čo už existuje? Dať novú prirodzenosť veciam nie je menší skutok, než ju premeniť.*¹⁹⁶

1376 Tridentský koncil zhŕňa katolícku vieru vo vyhlásení: "Pretože náš Vykupiteľ Kristus povedal, že to, čo obetoval pod spôsobom chleba a vína, bolo skutočne jeho Telom, v Cirkvi vždy vládlo presvedčenie, ktoré svätý koncil znovu vyhlasuje: Konsekráciou chleba a vína sa uskutočňuje premena celej podstaty chleba na podstatu Tela Krista, nášho Pána a celá podstata vína na podstatu jeho Krvi; túto premenu Katolícka Cirkev oprávnené a správne nazvala *transsubstanciáciou*."¹⁹⁷

1377 Kristova eucharistická prítomnosť sa začína vo chvíli konsekrácie a trvá tak dlho, kým trvajú eucharistické spôsoby. V každom zo spôsobov je prítomný celý Kristus a celý je aj v každej čiastočke, takže lámanie chleba Krista nedelí.¹⁹⁸

1378 *Uctievanie Eucharistie.* V liturgii sv. omše vyjadrujeme našu vieru v reálnu prítomnosť Krista pod spôsobmi chleba a vína okrem iného aj tým, že si kľakáme, alebo že sa hlboko klaníme ako živému Pánovi: "Katolícka Cirkev vždy prejavovala a neprestáva prejavovať túto úctu spôsobom klaňania sa, ktorý sviatosti Eucharistie náleží nielen počas omše, ale aj mimo nej: venuje najväčšiu starostlivosť a úctu konsekrovaným hostiám, ukazuje ich veriacim na slávnostné uctievanie a nosí ich v procesiách."¹⁹⁹

1379 *Svätá schránka (tabernákulum) bola pôvodne určená na dôstojné uchovávanie Eucharistie pri jej nosení chorým a neprítomným na omši. Prehlbením viery v skutočnú prítomnosť Krista v Eucharistii si Cirkev uvedomila význam tichej adorácie Pánovi prítomnému pod eucharistickými spôsobmi. Preto sa tabernákulum začalo umiestňovať na osobitne vhodnom a čestnom mieste chrámu; má byť zhotovený tak, aby aj navonok hlásal a zdôrazňoval pravdu o skutočnej prítomnosti Krista v Najsvätejšej sviatosti.*

1380 Je nanajvýš vhodné, že Kristus chcel zostať takýmto jedinečným spôsobom prítomný vo svojej Cirkvi. Keďže zamýšľal opustiť svojich viditeľným spôsobom, chcel nám zanechať svoju sviatostnú prítomnosť; pretože sa chcel obetovať za našu spásu na kríži, rozhodol sa nám ponechať pamiatku na svoju lásku, ktorou nás miloval "až do konca" (Jn 13,1), až po obetovanie vlastného ľudského života. Skutočne, vo svojej eucharistickej prítomnosti zostáva tajomne uprostred nás²⁰⁰ Robí tak pod spôsobmi, ktoré vyjadrujú a sprostredkujú túto lásku:

*Cirkev a svet veľmi potrebujú eucharistický kult. V tejto sviatosti lásky nás očakáva Ježiš. Neľutujme čas a vyhľadávajme ho k adorácii, k rozjímaniu plnom viery a pripravenosti naprávať hriechy a delikty sveta. Nech sa naša adorácia nikdy nekončí.*²⁰¹

1381 "Prítomnosť opravdivého Kristovho Tela a opravdivej Kristovej Krvi v tejto sviatosti zmyslami nevnímame", hovorí sv. Tomáš, "ale jedine vierou, ktorá sa spolieha na Božiu autoritu". Preto sv. Cyril komentuje text sv. Lukáša (22,19) - Toto je moje Telo, ktoré sa za vás dáva - takto: "Nepýtaj sa, či je to pravda, ale radšej s vierou prijímaj Pánove slová, pretože ten, kto je Pravda, neklame."²⁰²

Klaniam sa ti vrúcne, Bože večitý,

pod spôsobom chleba z lásky ukrytý.

Srdce moje tebe sa len oddáva,

že si Pánom jeho, vd'ačne uznáva.

Zrak môj i chuť chceli by ma oklamať,

ale sluch ma učí pevnú vieru mať.

Verím, čo Syn Boží ustanovil nám:

ten klamať nemôže, kto je Pravda sám.

VI. Veľkonočná hostina

1382 Omša je súčasne a nerozdeliteľne aj posvätnou pamiatkou, ktorou sa zvečňuje obeta kríža, aj posvätnou hostinou spoločenstva Pánovho Tela a Krvi. Ale slávenie eucharistickej obety sa vždy zameriava na prehĺbenie jednoty veriacich s Kristom vo sv. prijímaní. Prijímať, to znamená prijať samého Krista, ktorý sa obetoval za nás.

1383 Oltár, okolo ktorého sa Cirkev zhromažďuje pri slávení Eucharistie, predstavuje dve stránky toho istého tajomstva: obetný oltár i Pánov stôl, a to tým viac, že kresťanský oltár je symbolom samého Krista, prítomného uprostred zhromaždenia veriacich. Je súčasne aj zmiernou obetou, aj nebeským pokrmom, ktorý sa nám dáva. "A čo je v skutočnosti Kristov oltár, ak nie obraz Kristovho Tela?" - hovorí sv. Ambróz.²⁰³ A na inom mieste hovorí: "Oltár predstavuje Telo (Krista) a Kristovo Telo je na oltári."²⁰⁴ Liturgia vyjadruje túto jednotu obety a prijímania v mnohých modlitbách. Tak napr. rímska Cirkev sa modlí vo svojej anafore:

*Pokorne ťa prosíme, všemohúci Bože, prikáž svojmu svätému anjelovi preniesť tieto dary na tvoj nebeský oltár, pred tvár tvojej božskej velebnosti, aby nás všetkých, ktorí máme účasť na tejto oltárnej obete a prijímame presväté Telo a Krv tvojho Syna, naplnilo hojné nebeské požehnanie a milosť.*²⁰⁵

"Vezmite a jedzte z neho všetci" - prijímanie

1384 Pán sa na nás obracia s naliehavým pozvaním prijímať ho vo sviatosti Eucharistie: "Veru, veru hovorím vám: Ak nebudete jesť Telo Syna človeka a piť jeho Krv, nebudete mať v sebe život" (Jn 6,53).

1385 Ak chceme odpovedať na toto pozvanie, musíme sa na takú veľkú a svätú chvíľu pripraviť. Sv. Pavol vyzýva na skúmanie svedomia: "Kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu Telu a Krvi. Nech teda človek skúma sám seba, a tak je z toho chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije, a nerozoznáva Telo, ten si je a pije odsúdenie"(1 Kor 11,27-29). Kto si je vedomý ťažkého hriechu, musí skôr, ako pristúpi k prijímaniu, prijať sviatosť zmierenia.

1386 Pred nesmiernou veľkosťou tejto sviatosti nemôže veriaci inak iba opakovať s vrúcnou vierou stotníkove slová:²⁰⁶ "Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur anima mea" (Pane, nie som hodný, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz iba slovo a duša mi ozdravie).²⁰⁷ V Božej liturgii sv. Jána Chryzostoma veriaci prosia v tom istom duchu:

Ó, Boží Syn, dopraj mi dnes účasť na tvojej mystickej hostine. Lebo ja nevyzradím tajomstvo tvojim nepriateľom, ani ťa nepobozkám bozkom Judáša, ale spolu s lotrom volám: "Ježišu, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva".

1387 Aby sa veriaci vhodne pripravili na prijatie eucharistickej sviatosti, musia zachovať Cirkvou predpísaný pôst.²⁰⁹ Telesný postoj (pohyby, odev) je tiež prejavom úcty, slávnostnej radosti vo chvíli, keď sa Kristus stáva naším hosťom.

1388 Zodpovedá samotnému zmyslu Eucharistie, aby veriaci, ak majú, požadované predpoklady, prijímali zakaždým, keď sa zúčastnia na sv. omši: "Veľmi sa odporúča taká účasť na svätej omši, keď veriaci po kňazovom prijímaní prijímajú Pánovo Telo z tej istej Obety".²¹⁰

1389 Cirkev zaväzuje veriacich, aby sa v "nedeľu a vo sviatočných dňoch zúčastnili božskej liturgie"²¹¹ a aby aspoň raz do roka prijali Eucharistiu, podľa možnosti vo veľkonočnom čase,²¹² keď sa predtým na jej prijatie pripravila sviatosťou zmierenia. Cirkev však vrelo odporúča veriacim, aby svätú Eucharistiu prijímali každú nedeľu a vo sviatočné dni, alebo ešte častejšie, dokonca aj denne.

1390 Vďaka sviatostnej prítomnosti Kristovej v oboch spôsoboch možno prijímaním pod jedným spôsobom chleba prijať celé ovocie milostí Eucharistie. Táto forma prijímania sa z pastorálnych dôvodov legitímne ustálila v latinskom obrade ako najbežnejšia. "Sväté prijímanie však plnšie svoju znakovú formu, keď sa podáva pod oboma spôsobmi, lebo v tejto podobe vystupuje v plnšom svetle znak eucharistickej hostiny."²¹³ Toto je bežný spôsob prijímania vo východných obradoch.

Ovocie prijímania

1391 *Prijímaním narastá naše zjednotenie s Kristom.* Ako svoje hlavné ovocie prináša prijímanie Eucharistie dôvernú jednotu s Ježišom Kristom. Pán povedal: "Kto je moje Telo a pije moju Krv, zostáva vo mne a ja v ňom" (Jn 6,56). Život v Kristovi má svoj základ v eucharistickej hostine: "Ako mňa poslal živý Otec a ja žijem z Otca, aj ten, čo mňa je bude žiť zo mňa" (Jn 6,57).

*Keď veriaci prijímajú Telo Božieho Syna, oznamujú si navzájom dobrú novinu, že dostali záloh života, ako keď anjel povedal Márii Magdaléne: "Pán vstal!" Takto sa teraz život a vzkriesenie udeľujú tomu, kto prijíma Krista.*²¹⁴ 1392 Ako telesný pokrm v našom telesnom živote spôsobuje obnovu stratených síl, to isté uskutočňuje podivuhodným spôsobom v našom duchovnom živote sväté prijímanie. Účasť na Tele zmŕtvychvstalého Krista, "živená Duchom svätým a nás oživujúca"²¹⁵, zachováva, rozmnožuje a obnovuje život milosti, ktorý sme prijali pri krste. Tento rast kresťanského života sa musí živiť eucharistickým prijímaním, živým chlebom na ceste nášho putovania až do chvíle smrti, keď ho prijímame ako viatikum.

1393 *Prijímanie nás odlučuje od hriechu.* Kristovo Telo, ktoré dostávame pri prijímaní, je to isté, ktoré sa "vydalo za nás" a Krv, ktorú pijeme, "sa vyliala za mnohých na odpustenie hriechov". Preto nás Eucharistia nemôže zjednotiť s Kristom bez toho, aby sme sa najprv neočistili od spáchaných hriechov. Prijímanie nás súčasne chráni pred hriechami budúcimi.

Vždy teda keď ho prijímame, zvestujeme Pánovu smrť.²¹⁶ *Ak zvestujeme Pánovu smrť, ohlasujeme odpustenie hriechov. Ak vždy, keď sa jeho krv vyleje, vylieva sa na odpustenie hriechov, musím ju prijať zakaždým, aby zakaždým zotreli moje hriechy. Keďže stále hreším, musím mať stále aj liek.*²¹⁷

1394 Tak, ako telesný pokrm slúži na znovuzískanie stratených síl, aj Eucharistia posilňuje lásku, ktorá v každodennom živote postupne slabne; keď sa láska oživí, *zotiera všedné hriechy.*²¹⁸ Kristus tým, že sa nám dáva, oživuje našu lásku a robí nás schopnými prelomiť nezriadené náklonnosti k stvoreniam a zakoreniť sa v ňom:

*Keď teda Kristus zomrel za nás z lásky, v čase obety, keď konáme pamiatku jeho smrti, prosíme, aby prišiel Svätý Duch a udelil nám lásku. Pokorne prosíme, aby sme skrze tú lásku, s ktorej sa Kristus dal ukrižovať za nás, aj my prijali milosť Svätého Ducha, aby tak mohol byť svet ukrižovaný pre nás a my sme mohli byť ukrižovaní pre svet... Dostávame dar lásky, aby sme zomreli hriechu a žili Bohu.*²¹⁹

1395 Láskou, ktorú v nás Eucharistia zapalauje, chráni nás aj *pred budúcimi ťažkými hriechami*. Čím viac účasti máme na Kristovom živote a čím väčšie pokroky robíme v priateľstve s ním, tým viac sme chránení pred ťažkým hriechom, ktorý je príčinou nášho rozchodu s ním. Eucharistia sa neudeľuje na odpustenie smrteľných hriechov. Túto moc má sviatosť zmierenia. Eucharistia je sviatosťou tých, ktorí sú v plnom spoločenstve s Cirkvou.

1396 *Jednota mystického Tela: Eucharistia vytvára Cirkev*. Tí, čo prijímajú Eucharistiu, sú tesnejšie spojení s Kristom. Z toho vyplýva, že Kristus ich spája so všetkými veriacimi do jedného Tela - Cirkvi. Prijímanie Eucharistie obnovuje, posilňuje a prehĺbuje toto začlenenie do Cirkvi, ktoré sa už uskutočnilo krstom. V krste sme boli pozvaní, aby sme tvorili jedno Telo.²²⁰ Eucharistia naplňuje túto výzvu: "Nie je kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, účasťou na Kristovej Krvi? A chlieb, ktorý lámeme, nie je účasťou na Kristovom Tele? Keďže je jeden chlieb, my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe" (1 Kor 10, 16-17).

*Ak ste Kristovým Telom a jeho údmi, je to vaša sviatosť, ktorá sa nachádza na Pánovom stole: prijímate teda svoju sviatosť! Odpovedáte Amen ("Áno, je to pravda") na to, čo dostávate a podpisuje sa pod to svojou odpoveďou. Počúvaš slová: "Telo Kristovo" a ty odpovedáš: "Amen". Bud' teda Kristovým údom, aby tvoje Amen bolo pravdivé.*²²¹ 1397 *Eucharistia zaväzuje voči chudobným*: Aby sme v pravde prijímali Kristovo telo a Krv, ktoré obetoval za nás, musíme poznať Krista v úbohých, ktorí sú jeho bratmi.²²²

*Ochutnal si Pánovu Krv a nepoznáš jeho brata. Zneuctúješ Pánov stôl, keď nepovažuješ za potrebné podeliť sa so svojím pokrmom s tým, kto bol uznaný za hodného mať účasť na tomto stole. Boh ťa oslobodil od všetkých tvojich hriechov a pozval ťa sem. A ty si sa nestal ani trochu milosrdnejším.*²²³

1398 *Eucharistia a jednota kresťanov*. Pred veľkosťou tohto tajomstva sv. Augustín volá: "Ó, sviatosť nežnosti! Ó, znak jednoty! Ó, puto lásky!"²²⁴ O to bolestnejšie sa pociťuje rozdelenie Cirkvi, ktoré rozvracia spoločnú účasť pri Pánovom stole, o to naliehavjšie sú modlitby Pánove, aby sa zjednotili všetci, ktorí v neho veria.

1399 *Východné Cirkvi, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou Cirkvou, slávia Eucharistiu s veľkou láskou: "Keďže tieto cirkvi, hoci oddelené, majú pravé sviatosti, a najmä - mocou apoštolského následníctva - kňazstvo a Eucharistiu, prostredníctvom ktorých sú s nami ešte stále spojené.*²²⁵ *Isté spoločenstvo in sacris, teda aj v Eucharistii je "nielen možné, ale sa za vhodných okolností a so schválením cirkevnej vrchnosti sa aj odporúča."*²²⁶

1400 *Cirkevné spoločenstvá, ktoré vzišli z reformácie a sú od katolíckej Cirkvi oddelené "najmä preto,, že nemajú sviatosť kňazstva, neuchovali si vlastnú a integrálnu podstatu eucharistického tajomstva.*²²⁷ *"Z toho dôvodu nie je pre katolícku Cirkev možné s týmito komunitami vzájomné eucharistické spoločenstvo. Avšak aj tieto cirkevné spoločenstvá, "keď si pri svätej večeri pripomínajú smrť a vzkriesenie Pána, vyznávajú že spoločenstvo s Kristom znamená život a očakávajú jeho slávny príchod."*²²⁸

1401 Keď je to z rozličných a naliehavých dôvodov nevyhnutné, môžu po uvážení ordinára katolíckeho vysluhovateľa udeliť isté sviatosti (Eucharistiu, sviatosť zmierenia,

pomazanie nemocných) aj iným kresťanom, ktorí nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou Cirkvou, ak o ne požiadajú z úplne vlastnej slobodnej vôle: vyžaduje sa však, aby prejavili súhlas s katolíckou vierou, pokiaľ ide o tieto sviatosti, a aby sa nachádzali v požadovaných dispozíciách.²²⁹

VII. Eucharistia - "záloh budúcej slávy"

1402 Vo veľmi starej modlitbe Cirkev s jasaním pozdravuje eucharistické tajomstvo: "Ó, posvätná hostina, kde je Kristus naším pokrmom, kde sa oživuje pamiatka na jeho umučenie, kde milosť napĺňa našu dušu, kde sa nám dáva záloh budúceho života". Ak je Eucharistia pamiatkou na Pánovu Veľkú noc, ak sme prijímaním pri oltári zahrnutí "všetkým nebeským požehnaním a milosťou"²³⁰, je Eucharistia aj anticipáciou nebeskej slávy.

1403 Pri Poslednej večeri sám Pán obrátil pohľad svojich učeníkov na zavŕšenie Veľkej noci v Božom kráľovstve: "Hovorím vám: odteraz už nebudem piť z tohoto plodu viniča až do dňa, keď ho budem piť s vami nový v kráľovstve svojho Otca" (Mt 26,29).²³¹ Vždy, keď Cirkev slávi Eucharistiu, pripomína si tento prísľub a jej pohľad sa obracia "k tomu, ktorý príde".²³² Vo svojej modlitbe Cirkev volá po jeho príchode: "Marana tha" (1 Kor 16,22), "Príď, Pane Ježišu!" (Zjv 22,20), "Nech príde Tvoja milosť a nech sa tento svet pomíne".²³³

1404 Cirkev vie, že Pán aj teraz prichádza vo svojej Eucharistii a že je tam uprostred nás. Táto prítomnosť je však zahalená. Preto keď slávime Eucharistiu, "očakávame splnenie blaženej nádeje a príchod nášho Spasiteľa Ježiša Krista"²³⁴ a prosíme, aby sme všetci spolu a naveky boli pripočítaní do slávy v tvojom kráľovstve, kde ty "zotrieš každú slzu z našich očí" a kde "uvidíme teba, svojho Boha z tváre do tváre" a "budeme ti podobní po všetky veky a budeme ťa bez prestania chváliť".²³⁵ 1405 V tejto veľkej nádeji na nové nebo a novú zem, kde bude prebývať spravodlivosť (2 Pt 3,13), nemáme istejší záloh a zjavnejší znak ako Eucharistiu. Skutočne vždy, keď sa slávi toto tajomstvo, "koná sa dielo nášho vykúpenia"²³⁶ a my "lámeme ten istý chlieb, ktorý je prostriedkom nesmrteľnosti, liekom proti smrti a zárukou večného života v Ježišovi Kristovi".²³⁷

Z H R N U T I E

1406 Ježiš povedal: "Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Kto bude jesť z tohto chleba, bude žiť naveky...Kto je moje Telo a pije moju Krv, má večný život...ostáva vo mne a ja v ňom" (Jn 6,51,55,56).

1407 Eucharistia je stredobodom a vrcholom života Cirkvi, lebo v nej Kristus pridružuje svoju Cirkev a všetky svoje údy k obete chvály a vzdávania vďaky, ktorú obetoval Otcovi na kríži, a to raz pre všetky časy; prostredníctvom tejto obety rozsieva milosti spásy na svoje Telo, ktorým je Cirkev.

1408 Eucharistické slávenie vždy obsahuje: hlásanie Božieho slova; vzdávanie vďaky Bohu Otcovi za všetky jeho dobrodenia, predovšetkým za dar jeho Syna; konsekrácia chleba a vína a účasť na liturgickej hostine Pánovho Tela a Krvi. Tieto časti tvoria jeden súvislý akt bohoslužby.

1409 Eucharistia je pamiatkou na Krista, veľkonočného Baránka, t.j. na dielo spásy, ktoré uskutočnil svojím životom, svojou smrťou a zmŕtvychvstaním. Toto všetko sa sprítomňuje v liturgii tejto sviatosti.

1410 Je to sám Kristus, večný veľkňaz Nového zákona, ktorý pôsobí prostredníctvom kňazov a prináša eucharistickú obeť. Ten istý Kristus, ktorý sa obetuje v eucharistickej obete, je tiež skutočne prítomný pod spôsobmi chleba a vína.

1411 Len kňazi, ktorí sú platne ordinovaní, môžu vysluhovať sviatosť Eucharistie a konsekrovať chlieb a víno, aby sa tieto stali Telom a Krvou Pána.

1412 Podstatnými znakmi eucharistickej obety sú chlieb a víno z viniča, na ktoré sa zvoláva požehnanie Ducha Svätého a kňaz vyslovuje slová konsekrovania, ktoré Ježiš vyriekol počas Poslednej večere: "Toto je moje Telo, ktoré sa obetuje za vás...Toto je kalich mojej Krvi..."

1413 Konsekráciou sa uskutoční prepodstatnenie chleba a vína na Kristovo Telo a Krv. Pod konsekrovanými spôsobmi chleba a vína je prítomný skutočným, reálnym a podstatným spôsobom sám živý a oslávený Kristus so svojím Telom a Krvou, s dušou a svojím Božstvom.²³⁸

1414 Keďže Eucharistia je obeť, je tiež obeťou za hriechy živých a mŕtvych a vyprosovaním duchovného i časného dobra od Boha.

1415 Kto chce prijať Krista v Eucharistii, musí byť v stave milosti. Ak si je niekto vedomý smrteľného hriechu, nesmie pristúpiť k Eucharistii bez jeho odpustenia vo sviatosti zmierenia.

1416 Sväté prijímanie Kristovho Tela a Krvi zväčšuje jednotu prijímajúceho s Pánom, odpúšťa mu ľahké hriechy a chráni ho pred ťažkými. Keďže medzi prijímajúcim a Kristom silnejú putá lásky, prijímanie tejto sviatosti posilňuje jednotu Kristovho mystického Tela - Cirkvi.

1417 Cirkev vrelo odporúča veriacim pristupovať k svätému prijímaniu vždy, keď sa zúčastnia na slávení Eucharistie. Záväzná je pristúpiť k prijímaniu aspoň raz do roka.

1418 Keďže v Oltárnej sviatosti je prítomný sám Kristus, máme ho uctievať klaňaním. "Návšteva Najsvätejšej sviatosti je dôkazom vďačnosti, znakom lásky a povinnej úcty voči nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi."²³⁹

1419 Keď Kristus prešiel z tohto sveta k Otcovi, zanechal nám Eucharistiu ako záloh nebeskej slávy. Účasť na svätej obete nás zjednocuje s jeho srdcom, dodáva nám sily pri putovaní týmto životom, vyvoláva v nás túžbu po večnom živote a už teraz nás spája s nebeskou Cirkvou, so svätou Pannou Máriou a so všetkými svätými.

---

¹³⁷ Sacrosanctum concilium 47

¹³⁸ Lumen gentium 11

¹³⁹ Presbyterorum ordinis 5

¹⁴⁰ Congregácia pre..., Eucharisticum mysterium 6

¹⁴¹ Porov. 1 Kor 15,28

¹⁴² sv.Irenej, Adversus haereses 4, 18, 5

¹⁴³ Porov. 1 Kor 11,20

- ¹⁴⁴ Porov. Zjv 19,9
- ¹⁴⁵ Porov. Mt 14,19; 15,36; Mk 8,6.19
- ¹⁴⁶ Porov. Mt 26,26; 1 Kor 11,24
- ¹⁴⁷ Porov. Lk 24,13-35
- ¹⁴⁸ Porov. Sk 2,42-46; 20, 7-11
- ¹⁴⁹ Porov. 1 Kor 10,16-17
- ¹⁵⁰ Porov. 1 Kor 11,17-34
- ¹⁵¹ Porov. Ž 116,13.17
- ¹⁵² Porov. 1 Pt 2,5
- ¹⁵³ Porov. Mal 1,11
- ¹⁵⁴ Porov. 1 Kor 10,16-17
- ¹⁵⁵ Constitutiones Apostolorum 8, 13, 12; Didaché 9, 5; 10, 6
- ¹⁵⁶ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Ephesios 20, 2
- ¹⁵⁷ Porov. Ž 104, 13-15
- ¹⁵⁸ Porov. Rímsky misál, Rímsky kánon: "Supra quae"
- ¹⁵⁹ Porov. Dt 8,3
- ¹⁶⁰ Porov. Mt 14,13-21; 15,32-39
- ¹⁶¹ Porov. Jn 2,11
- ¹⁶² Porov. Mk 14,25
- ¹⁶³ Porov. Jn 13,1-17
- ¹⁶⁴ Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1740
- ¹⁶⁵ Porov. Jn 6
- ¹⁶⁶ Porov. Mt 26,17-29; Mk 14,12-25, 1 Kor 11,23-26
- ¹⁶⁷ Ad Gentes 1
- ¹⁶⁸ Sv.Justín, Apologiae 1, 65-67
- ¹⁶⁹ Sacrosanctum concilium 56
- ¹⁷⁰ Porov. Dei Verbum 21
- ¹⁷¹ Porov. Lk 24,13-35
- ¹⁷² Sv.Irenej, Adversus haereses 4, 18, 4; porov. Mal 1,11
- ¹⁷³ Porov. 1 Kor 16,1
- ¹⁷⁴ Porov. 2 Kor 8,9
- ¹⁷⁵ Sv.Justín, Apologiae 1, 67, 6
- ¹⁷⁶ Porov. Rímsky misál, Rímsky kánon
- ¹⁷⁷ Sv.Justín, Apologiae 1, 661-2

- ¹⁷⁸ Porov. Ex 13,3
- ¹⁷⁹ Porov. Hebr 7,25-27
- ¹⁸⁰ Lumen gentium 3
- ¹⁸¹ Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1740
- ¹⁸² Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1743
- ¹⁸³ Sv. Ignác z Antiochie, Epistula ad Smyrnaeos 8,1
- ¹⁸⁴ Presbyterorum ordinis 2
- ¹⁸⁵ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1743
- ¹⁸⁶ Sv. Augustín, Vyznania 9,11,27
- ¹⁸⁷ Sv. Cyril Jeruzalemský, Catecheses mistagogicae 5,9.10
- ¹⁸⁸ De civitate Dei 10,6
- ¹⁸⁹ Porov. Lumen gentium 48
- ¹⁹⁰ Porov. Mt 25, 31-46
- ¹⁹¹ Sacrosanctum concilium 7
- ¹⁹² Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III,73,3
- ¹⁹³ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1651
- ¹⁹⁴ Pavol VI, Mysterium fidei 39
- ¹⁹⁵ Sv. Ján Zlatoústy, De proditiōe judae.1,6
- ¹⁹⁶ Sv. Ambróz, De mysteriis 9,50.52
- ¹⁹⁷ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1642
- ¹⁹⁸ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1641
- ¹⁹⁹ Pavol VI. Mysterium fidei 56
- ²⁰⁰ Porov. Gal 2,20
- ²⁰¹ Ján Pavol II. Dominicae cenae 3
- ²⁰² Pavol VI. Mysterium fidei, cit. sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae III, 75, 1; porov. sv. Cyril Alexandrijský, Commentarius in Lucam 22, 19
- ²⁰³ Sv. Ambróz, De sacramentis 5, 7
- ²⁰⁴ Tamže, 4, 7
- ²⁰⁵ Rímsky misál, Rímsky kánon: "Supplices te rogamus"
- ²⁰⁶ Porov. Mt 8,8
- ²⁰⁷ Rímsky misál, Obrad prijímania
- ²⁰⁸ Liturgia sv. Jána Zlatoústeho, Príprava na prijímanie
- ²⁰⁹ Porov. Codice di Diritto Canonico 919
- ²¹⁰ Sacrosanctum concilium 55

- ²¹¹ Orientalium ecclesiarum 15
- ²¹² Porov. Codice di Diritto Canonico 920
- ²¹³ Principi e norme per l'uso del Messale Romano 240
- ²¹⁴ Fanqith, sýrsko-antiochijský obrad,
- ²¹⁵ Presbyterorum ordinis 5
- ²¹⁶ Porov. 1 Kor 11,26
- ²¹⁷ Sv. Ambróz, De sacramentis 4, 28
- ²¹⁸ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1638
- ²¹⁹ Sv. Fulgentius z Ruspy, Contra gesta Fabiani 28, 16-19
- ²²⁰ Porov. 1 Kor 12,13
- ²²¹ Sv. Augustín, Sermones 272
- ²²² Porov. Mt 25,40
- ²²³ Sv. Ján Zlatoústý, Homiliae in primam ad Corinthos 27, 4
- ²²⁴ Sv. Augustín, In evangelium Johannis 26, 6, 13;
Porov. Sacrosanctum concilium 47
- ²²⁵ Unitatis redintegratio 15
- ²²⁶ Unitatis redintegratio 15; Porov. Codice di Diritto
Canonico 884, 3
- ²²⁷ Unitatis redintegratio 22
- ²²⁸ Tamže
- ²²⁹ Porov. Codice di Diritto Canonico 844, 4
- ²³⁰ Rímsky misál, Rímsky kánon: "Supplices te rogamus"
- ²³¹ Porov. Lk 22,18; Mk 14,25
- ²³² Porov. Zjv 1,4
- ²³³ Didaché 10,6
- ²³⁴ Embolizmus po Otče náš; Porov. Tit 2,13
- ²³⁵ Rímsky misál, Modlitba za zomrelých
- ²³⁶ Lumen gentium 3
- ²³⁷ Sv. Ignác Antiochijský, Epistula ad Ephesios 20, 2
- ²³⁸ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1640; 1651
- ²³⁹ Pavol VI, Mysterium fidei

DRUHÁ KAPITOLA

SVIATOSTI OZDRAVUJÚCE

1420 Sviatosťami uvádzania do kresťanského života človek dostáva v Kristovi nový život. Lenže tento život nosíme "v hlinených nádobách" (2 Kor 4,7). Teraz je ešte "s Kristom ukrytý v Bohu" (Kol 3,3). Sme ešte v "pozemskom dome" (2 Kor 5,1), vystavení utrpeniu, chorobe a smrti. Tento nový život Božieho dieťaťa sa môže zoslabiť, ba dokonca hriechom aj stratiť.

1421 Pán Ježiš Kristus, lekár našich duší i nášho tela, on, ktorý odpustil hriechy ochrnutému a vrátil mu telesné zdravie¹ chcel, aby jeho Cirkev mocou Ducha Svätého pokračovala v jeho diele uzdravovania a spásy aj vo svojich vlastných údoch. To je cieľom dvoch *ozdravujúcich sviatostí*: sviatosti pokánia a pomazania nemocných.

4. článok

SVIATOSŤ POKÁNIA A ZMIERENIA

1422 "Tí, čo pristupujú k sviatosti pokánia, dostávajú od milosrdného Boha odpustenie urážok, ktorými sa proti nemu previnili a súčasne sa zmierujú s Cirkvou, ktorej svojimi hriechmi ublížili a ktorá spolupracuje na ich obrátení láskou, príkladom a modlitbami".²

I. Ako sa táto sviatosť nazýva?

1423 Nazýva sa sviatosťou *obrátenia*, lebo sviatosťne uskutočňuje Ježišovu výzvu k obráteniu³, cestu k návratu k Otcovi⁴, od ktorého sa človek vzdialil hriechom.

Nazýva sa aj sviatosťou *pokánia*, lebo posväcuje osobnú a ekleziálnu cestu obrátenia, ľútosti a zadosťučinenia kresťana - hriešnika.

1424 Nazýva sa aj *sviatosťou vyznania*, pretože spoveď, vyznanie hriechov pred kňazom je podstatnou zložkou tejto sviatosti. V hlbokom zmysle je táto sviatosť aj "vyznaním", uznaním a chválou Božej svätosti, jeho milosrdenstva voči hriešnemu človekovi.

Nazýva sa aj *sviatosťou odpustenia*, lebo sviatosťným rozhrešením kňaza Boh udeľuje kajúcnikovi "odpustenie a pokoj".⁵

A napokon sa nazýva aj *sviatosťou zmierenia*, lebo udeľuje hriešnikovi Božiu lásku, ktorá zmieruje: "Zmierte sa s Bohom" (2 Kor 5,20). Ten, kto žije z milosrdnej lásky Božej, je pripravený odpovedať na Pánovu výzvu: "Chod' sa najprv zmieriť so svojim bratom" (Mt 5,24).

II. Prečo sviatosť zmierenia po krste?

1425 "Obmyli ste sa, boli ste posvätení, boli ste ospravedlivení v mene Pána Ježiša Krista a v Duchu nášho Boha" (1 Kor 6,11). Musíme si uvedomiť veľkosť Božieho daru, ktorý sa nám dáva vo sviatosťiach uvádzania do kresťanského života, aby sme pochopili, do akej miery je hriech neprípustný pre toho, kto si "obliekol Krista" (Gal 3,27). Veď sv. Ján apoštol tiež tvrdí: "Ak hovoríme, že nemáme hriech, klameme sami seba a nie je v nás pravda" (1 Jn 1,8). A sám Pán nás naučil modliť sa: "odpusť

nám naše hriechy" (Lk 11,4), pričom spojil vzájomne odpustenie našich urážok s odpustením, ktoré Boh udelí našim hriechom.

1426 *Obrátenie* sa ku Kristovi, nové zrodzenie z krstu, dar Ducha Svätého, Kristovo Telo a Kristova Krv, ktoré prijímame ako pokrm, nás urobili "svätými a nepoškvrnenými pred jeho tvárou" (Ef 1,4), ako je pred ním "svätá a nepoškvrnená" (Ef 5,27) sama Cirkev, Kristova nevesta. Avšak nový život, prijatý pri uvádzaní do kresťanského života, neodstránil krehkosť a slabosť ľudskej prirodzenosti, ani náklonnosť k hriechu, ktorú tradícia nazýva *žiadostivosťou* (concupiscentia). Táto u pokrstených zostáva, aby sa za pomoci Kristovej milosti osvedčili v boji kresťanského života.⁶ Je to boj *obrátania sa* pre dosiahnutie svätosti a večného života, ku ktorému nás Pán neprestáva pozývať.⁷

III. Obrátenie pokrstených

1427 Ježiš vyzýva k obráteniu. Táto výzva je podstatnou zložkou ohlasovania kráľovstva: "Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo. Kajajte sa a verte evanjeliu!" (Mk 1,15). V kázaní Cirkvi sa táto výzva adresuje predovšetkým ľuďom, ktorí ešte nepoznajú Krista a jeho evanjelium. Krst je teda hlavným miestom prvého a základného obrátenia. Vierou v evanjelium a krstom⁸ sa kresťan zrieka zla a získava spásu, to znamená odpustenie všetkých hriechov a dar nového života.

1428 Nuž a Kristova výzva k obráteniu neprestáva zaznievať v živote kresťanov. Toto *druhé obrátenie* je nepretržitou úlohou celej Cirkvi, ktorá "zahrňuje vo svojom lone hriešnikov", a ktorá "svätá zároveň a vždy potrebujúca očistenie sa ustavične oddáva pokániu a sebaobnove".⁹ Toto úsilie po obrátení nie je len ľudským dielom. Je to hnutie "skrúšeného srdca" (Ž 51,19), priťahovaného a pohýňaného milosťou¹⁰ odpovedať na milosrdnú lásku Boha, ktorý nás miloval prvý.¹¹

1429 O tom svedčí obrátenie sv. Petra po trojnásobnom zaprení svojho Učiteľa. Nekonečne milosrdný Ježišov pohľad vyvoláva slzy ľútosti (Lk 22,61) a trojnásobné vyznanie lásky Pánovi po jeho zmŕtvychvstaní.¹² Druhé obrátenie má aj *spoločenský rozmer*. Javí sa to v Pánovej výzve k celej jednej cirkvi: "Rob pokánie!" (Zjv 2,5.16).

*O dvoch obráteniach sv. Ambróz hovorí, že v Cirkvi, "je voda a slzy: voda krstu a slzy pokánia".*¹³

IV. Vnútorne pokánie

1430 Ako to bolo už u prorokov, Ježišova výzva k obráteniu a pokániu sa netýka predovšetkým vonkajších skutkov, "vreca a popola", pôstov a umŕtvovaní, ale *obrátania srdca, vnútorného pokánia*. Bez neho skutky pokánia zostávajú neplodnými a klamnými; vnútorné obrátenie naopak pobáda k vyjadreniu tohto postoja vo viditeľných znakoch, úkonoch a skutkoch pokánia.¹⁴

1431 Vnútorne pokánie je radikálne preorientovanie celého života, návrat, obrátenie celého nášho srdca k Bohu, skoncovanie s hriechom, zavrhnutie zla spolu s odporom ku zlým skutkom, ktorých sme sa dopustili. Zároveň zahrňuje túžbu a rozhodnutie zmeniť život s nádejou na Božie milosrdenstvo a s dôverou v pomoc jeho milosti. Toto obrátenie srdca je sprevádzané spásonosnou bolesťou a zármutkom, ktoré cirkevní Otcovia nazývali *animi cruciatus* (trýzňou ducha), *compunctio cordis* (skrúšenosťou srdca).¹⁵

1432 Srdce človeka je ťažkopádne a zatvrdnuté. Je potrebné, aby Boh dal človekovi nové srdce.¹⁶ Obrátenie je predovšetkým dielom Božej milosti, ktorá spôsobuje, že sa naše srdcia vracajú k nemu: "Obráť nás, Pane, a budeme obrátení" (Nár. 5,21). Boh nám dáva silu znova začínať. Keď naše srdce odhalí veľkosť Božej lásky, trasie sa pred hrôzou a ťarchou hriechu a začína sa báť urážať Boha hriechom a odlúčením od neho. Ľudské srdce sa obracia pri pohľade na toho, ktorého naše hriechy prebodli.¹⁷

*Majme oči upreté na Kristovu krv a pochopíme, aká je vzácna jeho Otcovi, lebo vyliata za našu spásu poskytla celému svetu milosť obrátenia.*¹⁸

1433 Po Veľkej noci Duch Svätý usvedčuje "svet z hriechu" (Jn 16,8-9), že totiž svet neuveril v toho, ktorého poslal Otec. Ale ten istý Duch, ktorý odhaľuje hriech, je súčasne aj Tešiteľom¹⁹, ktorý vkladá do ľudského srdca milosť ľútosti a obrátenia.²⁰

V. Rozličné formy pokánia v kresťanskom živote

1434 *Vnútorne pokánie kresťana sa môže prejavovať veľmi rozmanitým spôsobom. Sväté písmo a cirkevní Otcovia zdôrazňujú predovšetkým tri formy: pôst, modlitbu a almužnu²¹, ktoré prejavujú obrátenie vo vzťahu k sebe samému, vo vzťahu k Bohu a vo vzťahu k iným. Okrem úplného očistenia, ktoré prináša krst alebo mučeníctvo, uvádzajú ešte ako prostriedok na získanie odpustenia hriechov aj úsilie zmieriť sa so svojím bližným, slzy pokánia, starosť o spásu bližneho²², orodovanie svätých a skutky lásky, "ktorá zakrýva množstvo hriechov" (1 Pt 4,8).*

1435 *V každodennom živote sa obrátenie uskutočňuje prejavmi zmierenia, starostlivosťou o chudobných, vykonávaním a obranou spravodlivosti a práva²³, vyznaním svojich vín bratom, bratským napominaním, revíziou života, spytovaním svedomia, duchovným vedením, prijímaním utrpení, vytrvalosťou v znášaní prenasledovania pre spravodlivosť.*

*Vziať svoj každodenný kríž a nasledovať Ježiša je najistejšou cestou pokánia.*²⁴

1436 Eucharistia a pokánie. *Každodenné obrátenie a pokánie majú svoj prameň a svoj pokrm v Eucharistii, lebo v nej sa sprítomňuje obeta Ježiša Krista, ktorý nás zmieril s Bohom; ňou sa živia a posilňujú tí, ktorí žijú Kristovým životom; "ona je liekom, ktorý nás oslobodzuje od našich každodenných chýb a chráni nás pred smrteľnými hriechmi".*²⁵

1437 *Čítanie Svätého písma, modlitba liturgie hodín a modlitba Pána (Otče náš), každý úprimný prejav kultu alebo nábožnosti oživuje v nás ducha obrátenia a pokánia a prispieva k odpusteniu našich hriechov.*

1438 *Obdobia a dni pokánia počas liturgického roka (pôstne obdobie, každý piatok na pamiatku Kristovej smrti) sú silné momenty kajúcnych prejavov života Cirkvi.²⁶ Tieto obdobia sú zvlášť vhodné na duchovné cvičenia, kajúce pobožnosti, púte na znak pokánia, dobrovoľné sebazapierania, ako je pôst a almužna, bratské podelenie sa (charitatívne a misijné diela).*

1439 *Postup obrátenia a pokánia obdivuhodne opísal sám Ježiš v podobenstve o "márnotratnom synovi", ktorého stredobodom je "milosrdný otec" (Lk 15,11-24): okúzlenie klamlivou slobodou, opustenie otcovského domu, bieda, v ktorej sa syn nachádza, keď premárni svoj majetok, hlboké poníženie, keď sa vidí donútený pást*

svine a ešte horšie, keď túži nasýtiť sa strukmi, čo žrali svine, uvažovanie nad tým, čo stratil, ľútosť a rozhodnutie priznať pred otcom svoju vinu, návrat, veľkodušné otcovo prijatie, otcova radosť, to sú niektoré črty vlastné procesu obrátenia. Krásne šaty, prsteň a slávnostná hostina sú symbolmi nového, čistého, dôstojného, radostného života človeka, ktorý sa vracia k Bohu a do náručia jeho rodiny, ktorou je Cirkev. Jedine Kristovo srdce, ktoré pozná hĺbku lásky svojho Otca, mohlo nám odhaliť priepasť jeho milosrdenstva takýmto jednoduchým a krásnym spôsobom.

VI. Sviatosť pokánia a zmierenia

1440 Hriech je predovšetkým urážkou Boha, prerušením spoločenstva s ním. Súčasne postihuje aj spoločenstvo s Cirkvou. Preto obrátenie prináša zároveň Božie odpustenie a zmierenie s Cirkvou, čo liturgicky vyjadruje a uskutočňuje sviatosť pokánia a zmierenia.²⁷

Jedine Boh odpúšťa hriech

1441 Hriechy odpúšťa iba Boh.²⁸ Pretože Ježiš je Boží Syn, sám o sebe hovorí: "Syn človeka má na zemi moc odpúšťať hriechy" (Mk 2,10) a túto božskú moc aj vykonáva: "Odpúšťajú sa ti hriechy!" (Mk 2,5;Lk 7,48) A naviac, mocou svojej božskej autority udeľuje túto moc ľuďom²⁹, aby ju vykonávali v jeho mene.

1442 Kristus chcel, aby celá jeho Cirkev bola svojou modlitbou, svojím životom a konaním znakom a nástrojom odpustenia a zmierenia, ktoré nám on získal za cenu svojej krvi. Vykonávanie moci rozhrešenia zveril však apoštolskému úradu. Poveril ho "službou zmierenia" (2 Kor 5,18). Apoštol je poslaný "v Kristovom mene" a je to Boh sám, čo skrze neho napomína a prosí: "Zmierte sa s Bohom" (2 Kor 5,20).

Zmierenie s Cirkvou

1443 Počas svojho verejného života Ježiš hriechy nielen odpúšťal, ale ukázal aj účinky tohto odpustenia. Hriešnikov, ktorým bolo odpustené, znova začlenil do spoločenstva Božieho ľudu, odkiaľ ich hriech vzdialil alebo aj vylúčil. Jasným znakom toho je skutočnosť, že Ježiš pripúšťa hriešnikov k svojmu stolu, ba ešte viac, sám si sadá k ich stolu. Je to gesto, ktoré prekvapujúcim spôsobom vyjadruje Božie odpustenie³⁰ a súčasne aj návrat do lona Božieho ľudu.³¹

1444 Tým, že Kristus Pán dáva apoštolom účasť na svojej vlastnej moci odpúšťať hriechy, dáva im tiež moc zmierovať hriešnikov s Cirkvou. Tento ekleziálny rozmer apoštolskej úlohy je vyjadrený najmä v slávnostnom Kristovom prísľube Šimonovi Petrovi: "Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva:

čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi" (Mt 16,19). Toto "poslanie zväzovať a rozväzovať, ktoré dostal Peter, bolo udelené aj apoštolskému zboru zjednotenému so svojou Hlavou".³²

1445 Slová "zväzovať" a "rozväzovať" znamenajú: koho vylúčite zo svojho spoločenstva, bude vylúčený aj zo spoločenstva s Bohom; koho opäť prijmete do svojho spoločenstva, aj Boh ho prijme do svojho. *Zmierenie s Cirkvou je neoddeliteľné od zmierenia s Bohom.*

Sviatosť odpustenia

1446 Kristus ustanovil sviatosť pokánia pre všetkých hriešnych členov svojej Cirkvi, predovšetkým pre tých, ktorí po krste upadli do ťažkého hriechu a tak stratili

krstnú milosť a ranili kresťanské spoločenstvo. Im sviatosť pokánia ponúka novú možnosť obrátiť sa a znovu získať milosť ospravedlivenia. Cirkevní Otcovia predstavujú túto sviatosť ako "druhú (záchrannú) dosku po strokotaní, ktorým je strata milosti".³³

1447 *V priebehu storočí sa konkrétna forma, ktorou Cirkev vykonávala túto moc prijatú od Krista, veľmi menila. V prvých storočiach sa zmierenie kresťanov, ktorí sa po svojom krste dopustili osobitne ťažkých hriechov (napr. modloslužobníctva, vraždy, alebo cudzoložstva), viazalo na veľmi prísnu disciplínu, podľa ktorej kajúcnici museli konať za svoje hriechy často dlhoročné verejné pokánie prv než mohli prijať zmierenie. Do tohto "stavu kajúcnikov", (ktorý sa týkal iba určitých ťažkých hriechov) mohol byť hriešnik pripustený len zriedka a v niektorých krajinách len raz za života. Írski misionári, inšpirovaní mníšskou tradíciou Východu, priniesli v 7. storočí do kontinentálnej Európy "súkromný" spôsob pokánia, ktorý nevyžaduje verejné a dlhotrvajúce vykonávanie kajúcnych skutkov pred prijatím zmierenia s Cirkvou. Odvtedy sa sviatosť uskutočňuje tajnejším spôsobom medzi kajúcnikom a kňazom. Táto nová prax predvídala možnosť opakovania a tak otvorila cestu k pravidelnému prijímaniu*

niu tejto sviatosti. Umožnila začleniť do jedného sviatostného slávenia odpustenie ťažkých i všedných hriechov. Túto formu pokánia Cirkev v hlavných črtách praktizuje až dodnes.

1448 Napriek všetkým zmenám, ktorými prešli v priebehu storočí (stanovené) predpisy (disciplína) a slávenie tejto sviatosti, môžeme v nej spoznať tú istú základnú štruktúru. Obsahuje dva rovnako podstatné prvky. Na jednej strane úkony človeka, ktorý sa obracia pod vplyvom Ducha Svätého: ľútosť, vyznanie hriechov a zadosťučinenie. Na druhej strane pôsobenie Boha skrze Cirkev, ktorá prostredníctvom biskupa a jeho kňazov udeľuje v mene Ježiša Krista odpustenie hriechov a určuje spôsob zadosťučinenia, za hriešnika sa tiež modlí a koná s ním pokánie. Takto je hriešnik uzdravený a znova plno zapojený do spoločenstva Cirkvi.

1449 Formula rozhrešenia, ktorú používa latinská Cirkev, vyjadruje podstatné prvky tejto sviatosti: Milosrdný Boh je prameňom každého odpustenia. On uskutočňuje zmierenie hriešnikov skrze Veľkú noc (smrť a zmŕtvychvstanie) svojho Syna a skrze dar svojho Ducha, prostredníctvom modlitby a služby Cirkvi:

*Milosrdný Boh Otec, ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna zmieril svet so sebou a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov, nech ti službou Cirkvi udelí odpustenie a pokoj. A ja ťa rozhrešujem od Tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.*³⁴

VII. Úkony kajúcnika

1450 "Pokánie zaväzuje hriešnika, aby dobrovoľne uskutočnil všetky jeho časti: aby mal vo svojom srdci zármutok, v ústach vyznanie, v správaní hlbokú poníženosť a aby vykonal plodné zadosťučinenie".³⁵

Ľútosť

1451 Medzi úkonmi kajúcnika je ľútosť na prvom mieste. Je to "bolesť duše nad spáchaným hriechom a jeho zavrhnutie s predsavzatím viac nehrešiť".³⁶

1452 Keď ľútosť vyplýva z lásky k nadovšetko milovanému Bohu, nazýva sa "dokonalou" alebo "ľútosťou z lásky". Takáto ľútosť odpúšťa všedné hriechy; obdrží tiež odpustenie ťažkých hriechov, ak je spojená s pevným rozhodnutím pristúpiť k sviatosťnej spovedi, akonáhle to bude možné.³⁷

1453 Ľútosť, ktorá sa nazýva "nedokonalou" (lat. "attritio"), je tiež Boží dar, impulz Ducha Svätého. Rodí sa z uvažovania o ošklivosti hriechu alebo zo strachu pred večným zatratením a inými trestami, ktoré hrozia hriešnikovi (ľútosť zo strachu). Takéto otrasenie svedomia môže vyvolať vnútorný vývoj, ktorý sa pôsobením milosti zavŕši sviatosťným rozhrešením. Nedokonalá ľútosť sama neobdrží odpustenie ťažkých hriechov. Vytvára však dispozície pre jeho dosiahnutie vo sviatosťnej pokánia.³⁸

1454 *Je vhodné pripraviť sa na prijatie tejto sviatosti spytovaním svedomia vo svetle Božieho slova. Najvhodnejšie texty na tento účel treba hľadať v morálnej katechéze evanjelií a listov apoštolov: reč na vrchu, učenie apoštolov.*³⁹

Vyznanie hriechov

1455 Vyznanie hriechov (spoveď) nás aj z čisto ľudského hľadiska oslobodzuje a uľahčuje nám zmierenie s inými. Vyznaním sa človek postaví zoči-voči hriechom, ktorými sa previnil, berie za ne na seba zodpovednosť, a tým sa znovu otvára Bohu a spoločenstvu Cirkvi, aby si tak umožnil novú budúcnosť.

1456 Vyznanie kňazovi tvorí podstatnú časť sviatosti pokánia: "je potrebné, aby kajúcnici pri spovedi vyznali všetky smrteľné hriechy, ktorých sú si vedomí po dôkladnom spytovaní svedomia, hoci by to boli hriechy veľmi skryté a spáchané iba proti dvom posledným prikázaniam Desatora⁴⁰, lebo niekedy tieto hriechy väčšmi rania dušu a sú nebezpečnejšie ako tie, ktoré sa zjavne páchajú."⁴¹

Keď sa veriaci v Krista usilujú vyznať všetky hriechy, na ktoré si spomenú, nemožno pochybovať, že ich všetky predkladajú na odpustenie Božiemu milosrdenstvu. Tí, ktorí konajú inak a vedome niektoré z nich zataja, nepredkladajú Božej добрote nič, čo by im mohla prostredníctvom kňaza odpustiť. Lebo "ak sa nemocný hanbí odhaliť lekárovi svoju ranu, lekár nemôže ošetriť to, čo nepozná".⁴²

1457 *Podľa prikázania Cirkvi "každý veriaci, ktorý dosiahol vek užívania rozumu, je povinný aspoň raz do roka sa úprimne vyspovedať z ťažkých hriechov", na ktoré sa pamätá.⁴³ Kto si je vedomý, že sa dopustil ťažkého hriechu, nesmie pristúpiť k svätému prijímaniu bez prijatia sviatosťného sviatosťného rozhrešenia⁴⁴, hoci by aj pociťoval veľkú ľútosť, (iba ak by mal vážny dôvod na prijímanie a nebolo by mu možné sa vyspovedať.⁴⁵ Deti sú*

povinné pristúpiť k sviatosťnej pokánia skôr, ako pristúpia k prvému svätému prijímaniu.⁴⁶

1458 Spovedať sa z každodenných previnení (všedné hriechy) nie je povinné v úzkom slova zmysle, ale Cirkev to veľmi doporučuje.⁴⁷ Pravidelne sa vyspovedať z našich všedných hriechov nám totiž pomáha formovať si svedomie, bojovať proti zlým náklonnostiam, nechať sa uzdraviť Kristom a napredovať v duchovnom živote. Keď skrze túto sviatosť častejšie prijímame dar Otcovho milosrdenstva, sme pobádaní byť milosrdnými ako on⁴⁸:

*Kto vyznáva svoje hriechy, už koná s Bohom. Boh ťa vini za tvoje hriechy; ak sa obviňuješ aj ty, pripájaš sa k Bohu. Boh a hriešnik sú akoby dve skutočnosti. Človeka vytvoril Boh, hriešnik je dielom človeka. Znič to, čo si urobil ty, aby Boh zachránil to, čo urobil on. Keď si začneš oškliviť to, čo si urobil, začnú sa ukazovať tvoje dobré stránky, lebo obžalúvaš tie zlé. Začiatkom dobrých skutkov je priznanie si zlých skutkov. Hľadaj pravdu a prídeš ku svetlu.*⁴⁹

Zadosťučinenie

1459 Mnohé hriechy spôsobujú krivdu blížnemu. Treba urobiť všetko možné, aby sa krivda napravila (napr. nahradiť ukradnuté veci, napraviť povest' toho, kto bol ohováraný, odčiniť urážky). Vyžaduje to obyčajná spravodlivosť. Hriech však okrem toho raní a oslabuje samého hriešnika ako aj jeho vzťahy s Bohom a s blížnym. Rozhrešenie pozbavuje hriechu, ale nehojí všetky nezriadenosti, ktoré hriech spôsobil⁵⁰. Hriešnik, zbavený hriechu, musí ešte znovu nadobudnúť plné duchovné zdravie. Musí teda urobiť niečo viac, aby odčinil svoje hriechy: primeraným spôsobom "zadosťučiniť" alebo "odpykať" svoje hriechy. Toto zadosťučinenie sa nazýva tiež "pokáním".

1460 "*Pokánie*", ktoré spovedník uloží, má mať na zreteli osobný stav kajúcnika a má napomáhať jeho duchovné dobro. Nakoľko je to možné, má zodpovedať závažnosti a povahe spáchaných hriechov. Môže to byť modlitba, milodar, skutky milosrdenstva, služba blížnemu, dobrovoľné odriekania, obety a nadovšetko trpezlivé prijímanie kríža, ktorý musíme niesť. Takéto pokánie nám pomáha pripodobniť sa Kristovi, ktorý sám raz navždy odpykal naše hriechy.⁵¹ Umožňuje nám stať sa spoš

ludedičmi zmŕtvychvstalého Krista, pretože "trpíme s ním" (Rim 8,17)⁵²:

*Ale zadosťučinenie, ktorým pykáme za svoje hriechy, nie je natoľko naše, že by nebolo prostredníctvom Ježiša Krista; lebo my, ktorí sami od seba nemôžeme nič, s jeho pomocou, "ktorý nás posilňuje, môžeme všetko."*⁵³ Človek teda nemá nič, čím by sa mohol chváliť, ale všetka naša "chvála" je v Kristovi..., v ktorom robíme zadosťučinenie, keď "prinášame ovocie hodno pokánia" (Lk 3,8), ktoré z neho čerpá svoju účinnosť, ním je obetované Otcovi a skrze neho ho Otec prijíma.⁵⁴

VIII. Vysluhovateľ tejto sviatosti

1461 Pretože Kristus zveril svojim apoštolom službu zmierenia⁵⁵, biskupi, ich nástupcovia a kňazi, spolupracovníci biskupov, pokračujú vo vykonávaní tejto služby. Sú to teda biskupi a kňazi, ktorí vďaka svojej vysviacke majú moc odpúšťať všetky hriechy "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého".

1462 Odpustenie hriechov zmieruje s Bohom ale aj s Cirkvou. Biskup viditeľná hlava partikulárnej Cirkvi, je teda právom považovaný od najstarších čias za toho, kto hlavne má moc a službu zmierenia: je správcom disciplíny pokánia.⁵⁶ Kňazi, jeho spolupracovníci, vykonávajú túto moc v miere, v akej na to dostali poverenie od svojho biskupa (alebo od rehoľného predstaveného), alebo od pápeža na základe cirkevného práva.⁵⁷

1463 *Niektoré osobitne ťažké hriechy sú potrestané exkomunikáciou, najprísnejším cirkevným trestom, zabraňuje pristupovať k sviatostiam a vykonávať niektoré cirkevné úkony. Preto rozhrešenie od tohoto trestu môže udeliť podľa cirkevného*

práva len pápež, miestny biskup, alebo kňazi, ktorí od nich dostali splnomocnenie.⁵⁸ V prípade nebezpečenstva smrti rozhrešiť od každého hriechu, a od každej exkomunikácie môže ktorýkoľvek kňaz, hoci by aj nemal oprávnenie spovedať.⁵⁹

1464 Kňazi majú povzbudzovať veriacich, aby pristupovali k sviatosti pokánia a majú prejavovať ochotu sláviť túto sviatosť vždy, keď ju kresťania odôvodnene žiadajú.⁶⁰

1465 Pri slávení sviatosti pokánia kňaz plní úlohu dobrého pastiera, ktorý hľadá stratenú ovцу, milosrdného Samaritána, ktorý obväzuje rany, otca, ktorý čaká márnotravného syna a po návrate ho prijíma, spravodlivého sudcu, ktorý je nestranný, a ktorého súd je zároveň spravodlivý i milosrdný. Skrátka, kňaz je znakom a nástrojom milosrdnej Božej lásky voči hriešnikovi.

1466 Spovedník nie je pánom, ale služobníkom Božieho odpustenia. Vysluhovateľ tejto sviatosti sa má zjednotiť s Kristovým úmyslom a s jeho láskou.⁶¹ Musí byť skúseným znalcom kresťanského správania, musí mať skúsenosť s ľudskými problémami a musí prejavovať ohľaduplnosť a taktnosť voči tomu, kto padol. Musí milovať pravdu, byť verný učiteľskému úradu Cirkvi a trpezlivo viesť kajúcnika k ozdraveniu a plnej zrelosti. Musí sa modliť, konať za neho pokánia a zverovať ho Pánovmu milosrdenstvu.

1467 Vzhľadom na chúlitosť a veľkosť tejto služby ako aj na patričnú úctu voči osobám, Cirkev prehlasuje, že každý spovedajúci kňaz je pod veľmi prísnyimi trestami viazaný zachovávať absolútne tajomstvo, čo sa týka hriechov, z ktorých sa mu kajúcnici spovedali.⁶² Nesmie tiež hovoriť o tom, čo pri spovedi poznal o živote kajúcnikov. Toto tajomstvo, ktoré nepripúšťa výnimku, sa nazýva "sviatostnou pečaťou", lebo všetko, čo kajúcnik vyjaviť kňazovi, ostáva "zapečatené" sviatosťou.

IX. Účinky sviatosti pokánia

1468 "Účinok pokánia spočíva v tom, že nás opäť uvádza do stavu Božej milosti a zjednocuje nás s Bohom vo zvrchovanom priateľstve".⁶³ Cieľom a účinkom tejto sviatosti je teda zmierenie s Bohom. U tých, ktorí prijímajú sviatosť pokánia so skrušeným srdcom a s nábožnou dispozíciou, zvykne nasledovať "pokoj a spokojnosť svedomia spolu so silnou duchovnou útechou".⁶⁴ Sviatosť zmierenia s Bohom spôsobuje opravdivé "duchovné vzkriesenie", prinavracia dôstojnosť a hodnoty (dobrá) života Božích detí, z ktorých najvzácnejšou je priateľstvo s Bohom.⁶⁵

1469 Táto sviatosť nás *zmieruje s Cirkvou*. Hriech totiž narúša, alebo pretrháva bratské spoločenstvo. Sviatosť pokánia ho napráva alebo obnovuje. V tomto zmysle neuzdravuje iba toho, kto sa znovu vracia do cirkevného spoločenstva, ale má tiež oživujúci účinok na život Cirkvi, ktorá bola ranená hriechom jedného zo svojich údov.⁶⁶ Keď sa hriešnik obnoví a upevní v spoločenstve svätých, posilňuje ho výmena duchovného bohatstva medzi všetkými živými údmi Kristovho tela, či sú ešte v stave tuzemského putovania alebo sú už v nebeskej vlasti⁶⁷:

Treba pripomenúť, že zmierenie s Bohom má za následok tak povediac ďalšie zmierenia, ktoré liečia iné roztržky spôsobené hriechom: kajúcnik, ktorému bolo odpustené, sa zmieruje sám so sebou v hĺbke svojho bytia, kde a tak opäť nadobúda svoju vnútornú pravdu; zmieruje sa s bratmi, ktorých nejakým spôsobom urazil a ranil; zmieruje sa s Cirkvou; zmieruje sa s celým stvorením.⁶⁸

1470 Tým, že sa hriešnik v tejto sviatosti zveruje súdu milosrdného Boha, *anticipuje* určitým spôsobom *súd*, ktorému bude podrobený na konci tohto pozemského života. Lebo len teraz, v tomto živote sa nám dáva možnosť voliť si medzi životom a smrťou a iba cestou pokánia môžeme vstúpiť do kráľovstva, z ktorého nás vylučuje ťažký hriech.⁶⁹ Tým, že sa hriešnik vierou a pokáním obráti ku Kristovi, prejde zo smrti do života a už *"nepôjde na súd"* (Jn 5,24).

X. Odpustky

1471 Učenie o odpustkoch a ich praktizovanie sa v Cirkvi tesne viaže s účinkami sviatosti pokánia.

Čo sú odpustky?

"Odpustky sú odpustením časného trestu za hriechy pred Bohom, ktorých vina už bola odpustená. Toto odpustenie náležite pripravený veriaci dosiahne za určitých stanovených podmienok prostredníctvom Cirkvi, ktorá ako služobníčka vykúpenia svojou autoritou rozdáva a aplikuje poklad zadosťučinení, ktorý nadobudol Kristus a svätí.

Odpustky sú čiastočné alebo úplné podľa toho, či oslobodzujú čiastočne alebo celkom od časných trestov za hriechy.⁷⁰ Odpustky sa môžu aplikovať za živých alebo za mŕtvych.

Tresty za hriech

1472 Aby sme pochopili túto cirkevnú nauku a prax, treba si uvedomiť, že hriech má *dvojaký následok*. Ťažký hriech nám odníma spoločenstvo s Bohom, a tým nás robí neschopnými večného života, ktorého strata sa nazýva "večným trestom" za hriech. Na druhej strane, každý hriech, aj ľahký, zapríčiňuje nezdravé pripútanie k stvoreniam, ktoré potrebuje očisťovanie tak tu na zemi ako aj po smrti, v stave, ktorý nazývame *očistec*. Toto očisťovanie oslobodzuje od takzvaného "časného trestu" za hriech. Oba tieto tresty sa nemajú chápať ako nejaký druh pomsty, ktorú Boh ukladá zvonku, ale ako čosi, čo vyplýva zo samej povahy hriechu. Obrátenia, ktoré pochádzajú z vrúcnej lásky, môže dosiahnuť úplné očistenie hriešnika, takže už niet nijakého trestu.⁷¹

1473 *Odpustenie hriechu a obnovenie spoločenstva s Bohom má za následok odpustenie večných trestov za hriech. Ale časné tresty za hriech zostávajú. Kresťan sa má snažiť, aby trpezlivým znášaním utrpení a skúšok každého druhu, a keď príde deň, pokojným čelením smrti, prijímal tieto časné tresty za hriech ako milosť. Má sa snažiť, aby sa skutkami lásky a milosrdenstva, ako aj modlitbou a rozličnými skutkami pokánia úplne zbavil "starého človeka" a obliekol si "nového človeka".⁷²*

V spoločenstve svätých

1474 Kresťan, ktorý sa usiluje očistiť sa od svojho hriechu a posväcovať sa s pomocou Božej milosti, nie je sám. "Život každého Božieho dieťaťa je podivuhodným spôsobom spojený v Kristovi a skrze Krista so životom všetkých ostatných kresťanských bratov v nadprirodzenej jednote tajomného tela Kristovho ako v jednej tajomnej osobe".⁷³

1475 *V spoločenstve svätých "jestvuje medzi veriacimi, ktorí už dosiahli nebeskú vlasť, alebo odpykávajú svoje viny v očistci, alebo ešte putujú na zemi, neustále puto lásky a hojná výmena všetkých dobier".⁷⁴ V tejto obdivuhodnej výmene svätosť*

jedného prospieva druhým, a to v oveľa väčšej miere, než hriech jedného mohol škodiť ostatným. Takto utiekanie sa k spoločenstvu svätých umožňuje kajúcnemu hriešnikovi oslobodiť sa skôr a účinnejšie od trestov za hriech.

1476 *Tieto duchovné dobrá spoločenstva svätých nazývame aj pokladom Cirkvi, "ktorý nie je súhrnom hmotných dobier nahromadených počas stáročí, ale nekonečnou a nevyčerpatelnou hodnotou, ktorú majú u Boha zadosťučinenia a zásluhy Krista nášho Pána, obetované za vyslobodenie ľudí z hriechu a za dosiahnutie spoločenstva s Otcom. V Kristovi, našom vykupiteľovi sa hojne nachádzajú zadosťučinenia a zásluhy jeho vykúpenia".⁷⁵*

1477 *"K tomuto pokladu patrí aj naozaj nesmierna, nezmerateľná a stále nová hodnota, ktorú majú u Boha prosby a dobré skutky blahoslavenej Panny Márie a všetkých svätých, ktorí sa posvätili Kristovou milosťou, keď kráčali v jeho šľapajách a uskutočnili dielo milé Otcovi; takto pracujúc na vlastnej spáse spolupracovali aj na spáse svojich bratov v jednote tajomného Tela."⁷⁶*

Získavanie odpustkov od Boha prostredníctvom Cirkvi

1478 *Odpustky sa získavajú prostredníctvom Cirkvi, ktorá na základe moci "zväzovať" a "rozväzovať", ktorú jej udelil Ježiš Kristus, intervenuje v prospech kresťana a otvára mu poklad zásluh Ježiša Krista a svätých, aby dosiahla od milosrdného Otca odpustenie časných trestov, ktoré si zaslúžil za svoje hriechy. Takto Cirkev nechce iba prichádzať kresťanovi na pomoc, ale ho chce aj podnecovať, aby konal skutky nábožnosti, pokánia a lásky.⁷⁷*

1479 *Pretože zomrelí veriaci, ktorí sú na ceste očisťovania, sú tiež údmi toho istého spoločenstva svätých, môžeme im okrem iného pomáhať aj tak, že získavame pre nich odpustky, takže sú oslobodení od časných trestov, ktoré si zaslúžili za svoje hriechy.*

XI. Slávenie sviatosti pokánia

1480 *Ako všetky sviatosti aj sviatosť pokánia je liturgickým úkonom. Riadnymi zložkami slávenia sú: pozdravenie a požehnanie kňaza, čítanie Božieho slova na osvietenie svedomia a vzbudenie ľútosti, povzbudenie ku kajúcnosti; spoveď, ktorou sa priznávajú hriechy a vyznávajú sa kňazovi; uloženie a prijatie pokánia; kňazovo rozhrešenie; chvála so vzdávaním vďaky a prepustenie s kňazským požehnaním.*

1481 *Byzantská liturgia pozná viacero formúl rozhrešenia prosebného typu, ktoré obdivuhodne vyjadrujú tajomstvo odpustenia: "Boh, ktorý skrze proroka Nátana odpustil Dávidovi, keď vyznal svoje hriechy, a Petrovi, keď horko zaplakal, a hriešnici, keď vylievala slzy na jeho nohy, a farizejovi, a márnوترatnému synovi, ten istý Boh nech ti skrze mňa hriešneho odpustí v tomto i v budúcom živote, a keď ťa predvolá pred svoj hrozný súd, nech ťa neodsúdi ten, ktorý je požehnaný na veky vekov. Amen"*

1482 *Sviatosť pokánia sa môže tiež konať v rámci spoločného slávenia, pri ktorom sa všetci spoločne pripravujú na spoveď a spoločne vzdávajú vďaky za prijaté odpustenie. Osobné vyznanie hriechov a individuálne rozhrešenie je tu začlenené do liturgie Božieho slova s čítaniami a homíliou, so spoločným spytovaním svedomia, so spoločnou prosbou o odpustenie, so spoločnou modlitbou Otče náš a spoločným*

vzdávaním vďaky. Toto spoločné slávenie jasnejšie vyjadruje ekleziálny charakter pokánia. Nech by však spôsob slávenia bol akýkoľvek, sviatosť pokánia je vždy už samou svojou povahou liturgickým, teda ekleziálnym a verejným úkonom.⁷⁸

1483 V prípadoch vážnej potreby možno použiť spoločné slávenie sviatosti zmierenia so všeobecnou spoveďou a všeobecným rozhrešením. Takáto vážna potreba sa môže vyskytnúť keď hrozí bezprostredné nebezpečenstvo smrti, takže kňaz alebo viacerí kňazi nemajú dostatok času, aby vypočuli spoveď každého kajúcnika. Vážna potreba môže vzniknúť aj vtedy, keď vzhľadom na počet kajúcnikov nie je dostatok spovedníkov na patričné vypočutie individuálnych spovedí v riadnom čase, takže by kajúcnici bez vlastnej viny boli na dlhý čas zbavení sviatostnej milosti alebo svätého prijímania. V tomto prípade, aby rozhrešenie bolo platné, veriaci musia mať úmysel vyznať individuálne svoje hriechy v patričnom čase⁷⁹. Posúdiť, či jestvujú podmienky, ktoré si vyžadujú pre udelenie všeobecného rozhrešenia, prislúcha biskupovi⁸⁰. Veľká účasť veriacich z príležitosti veľkých sviatkov alebo púti nepredstavuje prípad takejto vážnej potreby.⁸¹

1484 "Individuálna a úplná spoveď, po ktorej nasleduje rozhrešenie, zostáva jediným riadnym spôsobom, ktorým sa veriaci zmierujú sa s Bohom a s Cirkvou. Iba fyzická alebo morálna nemožnosť oslobodzuje od takej spovede."⁸² Má to svoje hlboké príčiny. V každej sviatosti pôsobí Kristus. Osobne sa obracia na každého hriešnika: "Synu, odpúšťajú sa ti hriechy" (Mk 2,5). On je lekárom, čo sa skláňa ku každému nemocnému, ktorý ho potrebuje, aby ho uzdravil.⁸³ On ho zdvíha a znovu uvádza do bratského spoločenstva. Osobná spoveď je teda najvýznamnejšou formou zmierenia človeka s Bohom a s Cirkvou.

ZHRNUTIE

1485 Na veľkonočný večer sa Pán Ježiš ukázal svojim učeníkom a povedal im: "Prijmite Duchu Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané" (Jn 20, 22-23).

1486 Odpustenie hriechov spáchaných po krste sa udeľuje v osobitnej sviatosti, ktorá sa nazýva sviatosťou obrátenia, vyznania hriechov (spoveďou), pokánia alebo zmierenia.

1487 Kto zhreší, uráža Božiu česť a jeho lásku, svoju dôstojnosť človeka, ktorý je povolaný, aby bol Božím synom a poškodzuje duchovné zdravie Cirkvi, ktorej každý kresťan má byť živým stavebným kameňom.

1488 Vo svetle viery nejestvuje väčšie zlo ako hriech a nič nemá horšie následky pre samého hriešnika, pre Cirkev a pre celý svet.

1489 Návrat do spoločenstva s Bohom, ktoré sme stratili hriechom, má pôvod v milosti Boha, ktorý je plný milosrdenstva a starostlivý o spásu ľudí. Tento vzácny dar treba vyprosovať pre seba samých ako i pre druhých.

1490 Cesta návratu k Bohu, ktorá sa nazýva obrátením a pokáním, zahŕňa v sebe bolesť a odpor voči spáchaným hriechom a pevné predsavzatie v budúcnosti viac nehrešiť. Obrátenie sa teda týka minulosti i budúcnosti; živí sa nádejou na Božie milosrdenstvo.

1491 Sviatosť pokánia sa skladá spolu z troch úkonov kajúcnika a z rozhrešenia zo strany kňaza. Úkony kajúcnika sú: ľútosť, spoveď alebo vyznanie hriechov kňazovi, predsavzatie vykonať zadosťučinenie a skutky zadosťučinenia.

1492 Ľútosť (nazývaná tiež skrúšenosť) má byť inšpirovaná dôvodmi, ktoré pochádzajú z viery. Ak sa ľútosť rodí z lásky voči Bohu, nazýva sa "dokonalou". Ak sa zakladá na iných dôvodoch, nazýva sa "nedokonalou".

1493 Kto chce dosiahnuť zmierenie s Bohom a s Cirkvou, musí vyznať kňazovi všetky ťažké hriechy, z ktorých sa ešte nespovedal a na ktoré si spomenie po starostlivom spytovaní svedomia. Cirkev veľmi odporúča spovedať sa aj zo všedných hriechov, hoci to samo osebe nie je nutné.

1494 Spovedník uloží kajúcnikovi vykonať určité úkony "zadosťučinenia" alebo "pokánia", aby tak napravil škodu, ktorú spôsobil hriechom a obnovil spôsoby správania, ktoré má mať Kristov učeník.

1495 Iba tí kňazi, ktorí od cirkevnej autority dostali poverenie rozhrešovať, môžu odpúšťať hriechy v Kristovom mene.

1496 Duchovné účinky sviatosti pokánia sú:

- zmierenie s Bohom, ktorým kajúcnik znovu získa milosť;
- zmierenie s Cirkvou;
- odpustenie večného trestu zaslúženého za smrteľné hriechy;
- odpustenie, aspoň čiastočné, časných trestov, ako následkov hriechu;
- pokoj a spokojnosť svedomia a duchovná útecha;
- vzrast duchovných síl pre kresťanský boj.

1497 Individuálne a úplné vyznanie ťažkých hriechov, za ktorým nasleduje rozhrešenie, ostáva jediným riadnym prostriedkom na zmierenie s Bohom a s Cirkvou.

1498 Odpustkami veriaci môžu získať pre seba i pre duše v očistci odpustenie časných trestov, ktoré sú následkom hriechu.

---

¹ Porov. Lumen gentium 10

² Lumen gentium 11

³ Gaudium et spes 48

⁴ Porov. Hebr 5,6; 7,11; Ž 110,4

⁵ Porov. Lumen gentium 10

⁶ Porov. Iz 61,6

⁷ Porov. Nm 1,48-53

⁸ Porov. Joz 13,33

⁹ Porov. Ex 29,1-30; Lv 8

¹⁰ Porov. Hebr 5,1

- ¹¹ Porov. Mal 2,7-9
- ¹² Porov. Hebr 5,3; 7,27; 10,1-4
- ¹³ Porov. Nm 11,24-15
- ¹⁴ Rímsky pontifikál, vysviacka biskupa, kňaza a diakona 52
- ¹⁵ Rímsky pontifikál, vysviacka biskupa, kňaza a diakona 177
- ¹⁶ Rímsky pontifikál, vysviacka biskupa, kňaza a diakona 230
- ¹⁷ Sv. Tomáš Akvinský, In ad Hebraeos 7,4
- ¹⁸ Porov. 5,9-10; 1 Pt 2,5.9
- ¹⁹ Lumen gentium 10
- ²⁰ Lumen gentium 10
- ²¹ Porov. Lumen gentium 10;28; Sacrosanctum concilium 33 Christus Dominus 11; Presbyterorum ordinis 2;6
- ²² Pius XII. Enc. "Mediator Dei"
- ²³ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae 3,22,4
- ²⁴ Porov. Lumen gentium 21
- ²⁵ Sv. Ignác Antiochijský, Epistula ad Trallianos 3,1; Porov. Epistula Magnesios 6,1
- ²⁶ Lumen gentium 24
- ²⁷ Porov. Mk 10,43-45; 1 Pt 5,3
- ²⁸ Sv. Ján Zlatoústý De sacerdotio 2,4; porov. Jn 21,15-17
- ²⁹ Porov. Sacrosanctum concilium 33
- ³⁰ Porov. Lumen gentium 10
- ³¹ Lumen gentium 28
- ³² Sv. Ignác Antiochijský, Epistula ad Trallianos 3,1
- ³³ Lumen gentium 20
- ³⁴ Lumen gentium 21
- ³⁵ Tamže
- ³⁶ Tamže
- ³⁷ Christus Dominus 2
- ³⁸ Lumen gentium 22
- ³⁹ Tamže
- ⁴⁰ Pius XII. enc. "Fidei donum"; porov. Lumen gentium 23; Christus Dominus 4;36;37; Ad gentes 5;6;38
- ⁴¹ Sacrosanctum concilium 41; porov. Lumen gentium 26
- ⁴² Lumen gentium 28
- ⁴³ Presbyterorum ordinis 2

- ⁴⁴ Tamže
- ⁴⁵ Porov. Hebr 5,1 - 10; 7,24; 9,11-28
- ⁴⁶ Lumen gentium 28
- ⁴⁷ Presbyterorum ordinis 10
- ⁴⁸ Optatam totius 20
- ⁴⁹ Lumen gentium 28
- ⁵⁰ Presbyterorum ordinis 2
- ⁵¹ Lumen gentium 28
- ⁵² Presbyterorum ordinis 8
- ⁵³ Lumen gentium 29; porov. Christus Dominus 15
- ⁵⁴ Porov. Sv.Hypolit, Traditio apostolica 8
- ⁵⁵ Porov. Lumen gentium 41;Apostolicam auctuositatem 16
- ⁵⁶ Porov. Mk 10,45; Lk 22,27; Sv.Polykarp, Epistula ad Philippensesd 5,2
- ⁵⁷ Porov. Lumen gentium 29; Sacrosanctum concilium 35,4;
Ad gentes 16
- ⁵⁸ Lumen gentium 29
- ⁵⁹ Ad gentes 16
- ⁶⁰ Porov. Pius XII.Ap.konšt."Sacramentum ordinis";
Denz.-Schönm. 3858
- ⁶¹ Porov. Rímsky misál, prefácia o apoštoloch.I.
- ⁶² Porov. Ef 4,11
- ⁶³ Lumen gentium 21
- ⁶⁴ Tamže
- ⁶⁵ Lumen gentium 20
- ⁶⁶ Porov. Denz.-Schönm. 794 a 802;Codice di Diritto Canonico
1012; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 744;747
- ⁶⁷ Codice di Diritto Canonico 1024
- ⁶⁸ Porov. Mk 3,14-19;Lk 6,12-16
- ⁶⁹ Porov. 1 Tim 3,1-13; 2 Tim 1,6; Tit 1,5-9
- ⁷⁰ Sv.Klement Rímsky, Epistula ad Corinthios 42,4;44,3
- ⁷¹ Porov. Mulieris dignitatem 26-27;Congregazione per la Dottrina della Fede, "Inter
insigniores"98-116
- ⁷² Porov. Hebr 5,4
- ⁷³ Porov. 1 Kor 7,32
- ⁷⁴ Porov. Presbyterorum ordinis 16

⁷⁵ Tamže

⁷⁶ Porov. Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1767;

Lumen gentium 21;28;29; Presbyterorum ordinis 2

⁷⁷ Porov. Codice di Diritto Canonico 290-293; 1336,1;1 338 2

⁷⁸ Porov. Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1774

⁷⁹ Porov. Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1612; Kostnický koncil, Denz.-Schönm. 1154

⁸⁰ Sv. Augustín, In evangelium Johannis tractatus 5,15

⁸¹ Porov. Christus Dominus 13 a 16

⁸² Sv. Hypolit Rímsky, Traditio apostolica

⁸³ Euchologikon byzantskej liturgie

5. článok

SVIATOSŤ POMAZANIA NEMOCNÝCH

1499 "Svätým pomazaním nemocných a modlitbou kňazov celá Cirkev porúča chorých trpiacemu a oslávenému Pánovi, aby ich pozdvihol a zachránil. Ba ich aj povzbudzuje, aby boli na osoh Božiemu ľudu tým, že sa dobrovoľne pridružia ku Kristovmu utrpeniu a jeho smrti⁸⁴".

I. Oprávnenie tejto sviatosti v ekonómii spásy

Nemoc v živote človeka

1500 Nemoc a utrpenie vždy patrili k najťažším problémom, ktoré človek skusuje v tomto živote. V chorobe človek spoznáva svoju bezmocnosť, svoje obmedzenia a svoju konečnosť. Každá nemoc nám dáva tušiť smrť.

1501 Nemoc môže viesť k úzkosti, k uzatváraniu sa do seba, niekedy až k zúfalstvu a revolte proti Bohu. Môže tiež pomáhať človekovi v dozrievaní: pomáha mu poznávať v živote nepodstatné a obracať sa k tomu, čo je dôležité. Nemoc veľmi často donúti hľadať Boha a navrátiť sa k nemu.

Nemocný pred Bohom

1502 Starozákonný človek prežíval nemoc pred Božou tvárou. Sťažuje sa pred ním na svoje neduhy⁸⁵. U neho, u Pána života a smrti si vyprosuje ozdravenie⁸⁶. Nemoc sa mu stáva cestou k obráteniu⁸⁷ a Božím odpustením sa začína uzdravenie⁸⁸. Izrael nadobúda skúsenosť, že nemoc je tajomným spôsobom zviazaná s hriechom a zlom, a že vernosť Bohu podľa Zákona navracia život: "...lebo ja, Pán, som, čo ťa liečim" (Ex 15,26). Už prorok tuší, že utrpenie môže mať vykupiteľský význam aj za hriechy iných⁸⁹. Napokon Izaiáš tiež zvestuje, že Pán dovolí prísť takej dobe pre Sion, keď odpustí každý hriech a uzdraví každú chorobu⁹⁰.

Kristus - lekár

1503 Kristov súcit s nemocnými a jeho mnohé uzdravenia chorých každého druhu⁹¹ sú výrazným znamením toho, že "Boh navštívil svoj ľud" (Lk 7,16) a že sa celkom priblížilo Božie kráľovstvo. Ježiš nemá moc iba uzdravovať, ale aj odpúšťať hriechy⁹²: prišiel uzdraviť celého človeka, jeho dušu i telo. On je ten lekár, ktorého potrebujú nemocní⁹³. Jeho súcit s trpiacimi ide tak ďaleko, že sa s nimi stotožní: "Bol som chorý a navštívili ste ma" (Mt 25,36). Jeho láska a uprednostňovanie nemocných neprestali ani po stáročiach budiť osobitnú pozornosť kresťanov voči všetkým, ktorí trpia na svojom tele i na svojej duši. Tak predstavujú začiatok neúnavných snáh uľahčiť všetkým trpiacim.

1504 Ježiš často žiada nemocných, aby verili⁹⁴. Pri uzdravovaní používa vonkajšie znaky: slinu, vkladanie rúk⁹⁵, blato a umývanie⁹⁶. Nemocní sa ho snažia dotknúť⁹⁷, "lebo vychádzala z neho sila, ktorá uzdravovala všetkých" (Lk 6,19). Tak aj vo sviatosiach sa nás Kristus "dotýka", aby nás uzdravoval.

1505 Kristus dojatý toľkým ľudským utrpením nielen dovoľuje, aby sa ho dotýkali nemocní, ale ich biedy považuje za svoje: "On vzal na seba naše slabosti a niesol naše choroby" (Mt 8,17)⁹⁸. Neuzdravil všetkých nemocných. Jeho uzdravenia boli znameniami príchodu Božieho kráľovstva. Zvestovali hlbšie uzdravenie: víťazstvo nad hriechom a smrťou prostredníctvom veľkonočnej obety. Na kríž vzal Kristus celú ľarchu zla⁹⁹, sňal "hriechy sveta" (Jn 1,29), pričom nemoc je len ich dôsledkom. Svojím umučením a smrťou na kríži dal Kristus nový zmysel utrpeniu: môže nás urobiť podobnými jemu a spájať nás s jeho vykupiteľským utrpením.

"Uzdravuje chorých"

1506 Kristus pozýva svojich učeníkov, aby ho nasledovali tak, že vezmú na seba svoj kríž¹⁰⁰. A keď ho budú nasledovať, nadobudnú nový pohľad na nemoc a nemocných. Ježiš ich pridruží k svojmu biednemu a poníženému ľudskému životu. Dáva im účasť na svojej súciteľnej službe biednym a chorým: "Oni šli a hlásali, že treba robiť pokánie. Vyhnali mnoho zlých duchov, pomazali olejom veľa chorých a uzdravovali ich" (Mk 6,12-13).

1507 Po zmŕtvychvstaní Pán obnovuje toto poslanie: "v mojom mene ...na chorých budú vkladať ruky a tí ozdravejú" (Mk 16, 17-18). Posilňuje ho znakmi, ktoré Cirkev dopĺňa vzívaním jeho mena.¹⁰¹ Tieto znaky ukazujú osobitným spôsobom, že Ježiš je skutočne "Boh, v ktorom je spása"¹⁰². 1508 Duch Svätý udeľuje niektorým ľuďom zvláštnu charizmu uzdravovania¹⁰³, aby ukázal silu milosti Zmŕtvychvstalého. Ale často sa ani najusilovnejšími modlitbami nedosiahne uzdravenie všetkých telesných chorôb. Tak sa aj sv. Pavol musí naučiť od Pána, že "stačí ti moja milosť, lebo sila sa dokonale prejavuje v slabosti" (2 Kor 12,9), a že prekonávanie utrpení môže mať zmysel, že "na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je Cirkev" (Kol 1,24).

1509 "Chorých uzdravujte!" (Mt 10,8); toto poverenie a úlohu realizovať ho dostala Cirkev od Pána, a to jednak starostlivosťou o nemocných ako aj prosebnou modlitbou, ktorou si ich pridružuje. Cirkev verí v oživujúcu prítomnosť Krista, lekára duše a tela. Táto prítomnosť je mimoriadne účinná vo sviatosiach, a celkom osobitne v Eucharistii, teda v chlebe, ktorý dáva večný život¹⁰⁴. Zviazanosť prijímania Eucharistie s telesným zdravím naznačuje sv. Pavol¹⁰⁵.

1510 Lenže apoštolská Cirkev pozná aj zvláštny obrad, ktorý je určený nemocným, o čom nechal svedectvo sv. Jakub: "Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších

Cirkvi a nech sa nad ním modlia a mažu ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu uľaví, ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu" (Jak 5,14-15). Tradícia uznala tento obrad za jednu zo siedmich sviatostí Cirkvi¹⁰⁶.

Sviatosť nemocných

1511 Cirkev verí a hlása, že medzi siedmimi sviatosťami je jedna určená osobitne na posilnenie tých, ktorí sú skúšaní nemocou; je to pomazanie nemocných:

Sväté pomazanie nemocných ustanovil náš Pán Ježiš Kristus ako skutočnú a osobitnú sviatosť Nového zákona, čo sa naznačuje u Marka, ale čo sa vyhlasuje a veriacim odporúča u apoštola a Pánovho brata Jakuba¹⁰⁷.

1512 *V liturgickej tradícii na Východe i na Západe sa zachovali svedectvá od staroveku o pomazaní nemocných, ktoré sa vykonávalo s posväteným olejom. V priebehu storočí sa pomazanie nemocných udeľovalo postupne a stále vo väčšej miere len tým, ktorí mali čoskoro umrieť. Preto dostalo aj názov "posledné pomazanie". Napriek tomu vývoju však liturgia nikdy neprestala prosiť Pána, aby nemocný opäť nadobudol zdravie, ak je to pre jeho spásu prospešné¹⁰⁸.*

1513 Apoštolská konštitúcia "Sacram unctionem infirmorum" z 30. novembra 1972, ktorá bola vydaná po skončení Druhého vatikánskeho koncilu¹⁰⁹ stanovuje, aby sa v rímskom obrade zachovávalo :

Sviatosť pomazania nemocných sa udeľuje osobám ťažko chorým tak, že sa pomažu na čele a na rukách olivovým alebo iným náležite posväteným rastlinným olejom, pričom sa len jeden raz hovorí: "Týmto svätým pomazaním a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Amen. A oslobodeného od hriechov nech ťa spasí a milostivo posilní. Amen."¹¹⁰.

II. Kto dostáva a kto vysluhuje túto sviatosť?

V prípade ťažkej choroby...

1514 Pomazanie nemocných "nie je sviatosťou iba pre tých, čo sa nachádzajú v krajnom nebezpečenstve smrti. Príhodný čas prijať túto sviatosť nastáva vtedy, keď veriaci začína byť v smrteľnom nebezpečenstve následkom fyzického zoslabnutia pre chorobu alebo starobu¹¹¹".

1515 Ak chorý, ktorý prijal pomazanie nadobudne zdravie, môže znova prijať túto sviatosť, keď znova upadne do ťažkej choroby. Počas tej istej choroby možno túto sviatosť opakovať ak sa choroba zhoršuje. Patrí sa prijať pomazanie nemocných pred ťažšou operáciou. To isté platí aj o osobách vysokého veku, keď začínajú slabnúť.

"...nech si povolá starších Cirkvi"

1516 Vysluhovateľmi pomazania nemocných sú jedine duchovný otcovia (biskupi a kňazi¹¹². Je úlohou dušpastierov poučiť veriacich o dobrodení tejto sviatosti. Veriaci by mali povzbudzovať nemocných, aby si dali zavolať kňaza a aby prijali túto sviatosť. Nemocní nech sa na jej prijatie správne pripravujú za pomoci svojho pastiera a celého cirkevného spoločenstva, ktoré by malo celkom zvlášť zahŕňať chorých do svojich modlitieb a venovať im bratskú pozornosť.

III. Ako sa slávi táto sviatosť?

1517 Ako všetky sviatosti aj pomazanie nemocných je liturgickou oslavou v spoločenstve¹¹³, ktorá sa môže uskutočniť v rodine, v nemocnici alebo v kostole, a to pre jedného nemocného alebo pre celú skupinu chorých. Je veľmi vhodné, aby sa slávalo v rámci Eucharistie, pamiatky na Pánovu Veľkú noc. Ak to okolnosti umožnia, môže sláveniu sviatosti predchádzať sviatosť zmierenia a po nej môže nasledovať sviatosť Eucharistie. Keďže Eucharistia je sviatosťou Krista - Baránka, mala by byť vždy poslednou sviatosťou pozemského putovania "viatikum" pri "prechode" do večného života.

1518 Božie slovo a sviatosť tvoria nerozdeliteľný celok. Liturgia slova, ktorú predchádza vzbudenie ľútosti, slávenie sviatosti otvára. Kristove slová a svedectvo apoštolov vzbudia vieru nemocného a spoločenstva, aby spoločne žiadali od Pána silu jeho Ducha.

1519 Slávenie sviatosti pomazania chorých obsahuje v zásade tieto prvky: "starší Cirkvi" (Jak 5,14) - kňazi vkladajú v tichosti ruky na nemocných. Vo viere Cirkvi sa nad nimi modlia¹¹⁴. To je zvláštna epikléza (vzývajúca modlitba) tejto sviatosti; potom dávajú pomazanie olejom, ktorý posvätil podľa možnosti biskup.

Uvedené liturgické úkony naznačujú, akú milosť udeľuje nemocným táto sviatosť.

IV. Účinky slávania sviatosti pomazania nemocných

1520 *Zvláštny dar Ducha Svätého.* Prvou milosťou sviatosti je milosť posilnenia, pokoja a odvahy premáhať ťažkosti, ktoré súvisia s ťažkou chorobou alebo so stareckou krehkosťou. Táto milosť je darom Ducha Svätého, ktorý obnovuje dôveru a vieru v Boha a posilňuje proti pokúšaniu diabla, proti malomyselnosti a úzkosti pred smrťou¹¹⁵. Táto Pánova pomoc ako príspevanie Ducha Svätého má viesť nemocného k uzdraveniu duše, ale aj tela, ak je to Božia vôľa¹¹⁶. Dôležitý je tu tiež prísľub: "Ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu" (Jak 5,15)¹¹⁷.

1521 *Zjednotenie s Kristovým utrpením.* Milosťou tejto sviatosti nemocný prijíma silu a dar vnútornejšie sa zjednotiť s Kristovým utrpením: stáva sa akoby *zasväteným*, aby prinášal ovocie svojich bolestí pripodobnením k Spasiteľovmu vykupiteľskému utrpeniu. Utrpenie ako následok dedičného hriechu dostáva nový zmysel: utrpenie sa stáva účasťou na Ježišovom spásnom diele.

1522 *Milosť Cirkvi.* Nemocní, ktorí prijímajú túto sviatosť, dobrovoľne sa pridružujú ku Kristovmu utrpeniu a jeho smrti", aby boli na "osoch aj Božiemu ľudu¹¹⁸". Keď Cirkev slávi túto sviatosť, oroduje za nemocného v spoločenstve svätých. A nemocný zasa milosťou tejto sviatosti prispieva k posväteniu Cirkvi a k dobru všetkých ľudí, za ktorých Cirkev trpí a obetuje sa skrze Krista Bohu Otcovi.

1523 *Príprava na poslednú cestu.* Ak sviatosť pomazania nemocných je určená všetkým, ktorí trpia chorobami a veľkými slabosťami, ešte silnejší je dôvod udeliť ju tým, ktorí sa už chystajú z tohto života odísť. Preto ju Cirkev nazvala aj *sacramentum exeuntium* (sviatosťou odchádzajúcich)¹¹⁹. Pomazaním nemocných sa končí naše pripodobnenie smrti a zmŕtvychvstaniu Krista tak, ako sa začalo krstom. Úplne ukončuje sväté pomazania, ktoré vyznačujú celý život kresťana: *krstné pomazanie* v nás spečatilo nový život; *birmovné pomazanie* nás posilnilo pre zápasy v tomto živote. A toto *posledné pomazanie* nás vyzbrojuje na konci pozemského

života akoby silnou hradbou vzhľadom na posledné boje pred vstupom do Otcovského domu¹²⁰.

V. Viatikum, posledná sviatosť kresťana

1524 Tým, ktorí sa chystajú odísť z tohto života, Cirkev poskytuje okrem pomazania nemocných aj Eucharistiu ako viatikum. Prijímanie Tela a Krvi Ježiša Krista vo chvíli odchodu k Otcovi má osobitný význam a závažnosť. Je semenom večného života a moci zmŕtvychvstania podľa Pánových slov: "Kto je moje Telo a pije moju Krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň" (Jn 6,54). Ako je Eucharistia sviatosťou mŕtveho a vzkrieseného Krista, máme tu pred sebou sviatosť prechodu zo smrti k životu, z tohto sveta k Otcovi¹²¹.

1525 Môžeme teda povedať, že podobne ako sviatosti krstu, birmovania a Eucharistie tvoria jednotu sviatostí "uvádzanie do kresťanského života", tak pokánie, pomazanie nemocných a Eucharistia ako viatikum - keď kresťanský život dochádza na hranicu sú "sviatosťami, ktoré pripravujú na nebeskú vlasť", alebo sviatosti, ktorými sa končí putovanie na zemi.

ZHRNUTIE

1526 *"Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi a nech sa nad ním modlia a mažú ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu uľaví. A ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu" (Jak 5,14-15).*

1527 *Sviatosť pomazania nemocných má za cieľ udeliť zvláštnu milosť kresťanovi, ktorý prežíva ťažkosti, súvisiace so stavom ťažkej choroby alebo staroby.*

1528 *Vhodný čas prijať sväté pomazanie nepochybne nastáva vtedy, keď sa veriaci začína nachádzať v nebezpečenstve smrti následkom zranenia, nemoci alebo staroby.*

1529 *Keď kresťan upadne do ťažkej choroby, môže dostať sväté pomazanie vždy, dokonca aj vtedy, ak ho už prijal, ale nemoc sa zhoršuje.*

1530 *Iba tí, ktorí prijali sviatosť kňazstva (biskupi a kňazi) môžu udeľovať sviatosť pomazania nemocných. Aby ju mohli poskytnúť, potrebujú olej posvätený od biskupa, ale v prípade nevyhnutnej potreby si vysluhovateľ môže olej posvätiť aj sám.*

1531 *Podstata slávenia tejto sviatosti spočíva v pomazaní olejom na čelo a ruky nemocného (v rímskom obrade), ale aj na iné časti tela (vo východnom obrade), pričom sa úkon doprevádza liturgickou modlitbou vysluhujúceho kňaza, ktorou prosí o zvláštnu milosť tejto sviatosti.*

1532 *Zvláštna milosť sviatosti pomazania nemocných má za následok:*

- *zjednotenie trpiaceho s Kristovým umučením pre vlastné dobro nemocného i pre dobro celej Cirkvi,*

- *posilnenie, pokoj a odvahu kresťansky znášať utrpenia choroby alebo staroby,*

- *odpustenie hriechov, ak nemocný už nemohol prijať sviatosť pokánia,*

- *návrat zdravia, ak to zodpovedá duchovnej spáse,*

- *prípravu na prechod do večného života.*

---

⁸⁴ Lumen Gentium II

- ⁸⁵ Porov. Ž 38
- ⁸⁶ Porov. Ž 6,3; Iz 38
- ⁸⁷ Porov. Ž 38,5; 39,9.12
- ⁸⁸ Ž 32,5; 107,20; Mk 2,5-12
- ⁸⁹ Porov. Iz 53,11
- ⁹⁰ Porov. Iz 33,24
- ⁹¹ Porov. Mt 4,24
- ⁹² Porov. Mk 2,5-12
- ⁹³ Porov. Mk 2,17
- ⁹⁴ Porov. Mk 5,34,36; 9,23
- ⁹⁵ Porov. Mk 7,32-36; 8,22-25
- ⁹⁶ Porov. Jn 9,6n
- ⁹⁷ Porov. Mk 1,41; 3,10; 6,56
- ⁹⁸ Porov. Iz 53,4
- ⁹⁹ Porov. Iz 53,4-6
- ¹⁰⁰ Porov. Mt 10,38
- ¹⁰¹ Porov. 1 Sk 9,34; 14,3
- ¹⁰² Porov. Mt 1,21-22; Sk 4,12
- ¹⁰³ Porov. 1 Kor 12,9.28.30
- ¹⁰⁴ Porov. Jn 6,54.58
- ¹⁰⁵ Porov. 1 Kor 11,30
- ¹⁰⁶ Porov. Si instituta ecclesiastica, Denz.-Schönm. 216 Florentský koncil, Denz.-Schönm. 1324-1325;
Florentský koncil, Denz.-Schönm. 1695-1696;1716-1717
- ¹⁰⁷ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1695
porov. Jak 5,14-15 Mk 6,13
- ¹⁰⁸ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1696
- ¹⁰⁹ Porov. Sacrosanctum concilium 73
- ¹¹⁰ Sacram unctionem infirmorum, porov. Codice di Diritto Canonico 847,§ 1
- ¹¹¹ Sacrosanctum concilium 73;
porov. Codice di Diritto Canonico 1004,1;1005;1007;
Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 738
- ¹¹² Porov. Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1697;1719;
Codice di Diritto Canonico 1003;

Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 739, 1

¹¹³ Porov. Sacrosanctum concilium 27

¹¹⁴ Porov. Jak 5,15

¹¹⁵ Porov. Hebr 2,15

¹¹⁶ Florentský koncil, Denz.-Schönm. 1325

¹¹⁷ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1717

¹¹⁸ Lumen gentium 11

¹¹⁹ Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1698

¹²⁰ Porov. Tamže 1694

¹²¹ Porov. Jn 13,1

TRETIA KAPITOLA

SVIATOSTI SLUŽBY SPOLOČENSTVU

1533 Krst, birmovanie a Eucharistia sú sviatosti uvádzania do kresťanského života. Sú základom spoločného pozvania všetkých Kristových učeníkov, a to pozvania k svätosti a k evanjelizácii sveta. Poskytujú nevyhnutné milosti pre život podľa Ducha v tomto pútnickom živote na ceste do vlasti.

1534 Dve iné sviatosti, posvätný stav a sviatosť manželstva sú ustanovené na spásu iných. Ak prispievajú aj k osobnej spáse, je to vykonávaním služby iným. Majú osobitné poslanie v Cirkvi a slúžia na formovanie Božieho ľudu.

1535 Týmito sviatosťami môžu kresťania, ktorí už boli *posvätení* krstom a birmovaním¹ pre všeobecné kňazstvo všetkých veriacich, prijať osobitné *svätenia*. Prijímatelia posvätného stavu sú "v mene Kristovom ustanovení živiť Cirkev Božím slovom a Božou milosťou²". A "kresťanskí manželia sa posilňujú a s'aby *zasväcujú* osobitnou sviatosťou, aby dôsledne plnili povinnosti svojho stavu³".

6. článok

SVIATOSŤ KŇAZSTVA

1536 Sviatosťou kňazstva sa poslanie, ktoré Kristus zveril svojim apoštolom neprestane vykonávať v Cirkvi až do skončenia vekov: je to sviatosť apoštolskej služby. Obsahuje tri stupne: *episkopát, presbyterát a diakonát*.

(O založení apoštolskej služby Kristom pozri na inom mieste tohto Katechizmu. Na tomto mieste je pojednanie len o sviatostnej ceste, ktorou sa táto apoštolská služba prenáša).

I. Prečo názov "sviatosť kňazstva" (*sacramentum ordine*)?

1537 V rímskej antike slovo *ordo* sa používalo vo význame *zbor*. V civilnom živote sa tak označovala skupina ľudí, ktorí vládli. Slovom *ordinácia* sa označuje začlenenie človeka do nejakého "ordo", teda do určitého zboru. V Cirkvi sa tiež ustanovovali zbory, ktoré tradícia, nie neopodstatnene, a na základe Svätého písma⁴ už od najstarších dôb označovala gréckym názvom *taxeis*, čiže *ordines*. Preto sa v liturgii spomína *ordo episcoporum*, *ordo presbyterorum* a *ordo diaconorum*. Aj iné skupiny dostali toto meno *ordo*: katechumeni, panny, manželia, vdovy...

1538 Začlenenie do takéhoto cirkevného zboru sa uskutočňovalo obradom, tzv. *ordináciou*. Bol to náboženský a liturgický akt, ktorý pozostával z posvätenia a požehnania alebo z vlastnej sviatosti. Dnes je slovo *ordinácia* vyhradené pre sviatostný akt začleňovania do zboru biskupov, kňazov a diakonov. Tento akt presahuje obyčajnú ľudskú *voľbu*, *ustanovenie*, *splnomocnenie* alebo *menovanie* zo strany spoločenstva, lebo sa ním udeľuje dar Ducha Svätého, ktorý umožňuje vykonávať "posvätnú moc" - *sacra potestas*⁵, ktorý môže pochádzať len od samého Krista a udeľuje ho Cirkev. *Ordinácia* sa nazýva aj *konsekráciou* (vysviackou), lebo je vyčlenením a uvedením do úradu samým Kristom pre jeho Cirkev. *Vkladanie rúk* biskupa so zasväcujúcou modlitbou predstavuje viditeľný znak tohto vysvätenia (konsekrácie).

II. Sviatosť kňazstva v pláne spásy

Kňazstvo Starého zákona

1539 Vyvolený národ ustanovil Boh ako "kráľovské kňazstvo a svätý národ" (Ex 19,6)⁶. Ale jeden z dvanástich kmeňov izraelského národa, kmeň Léviho, si Boh vyčlenil osobitne pre liturgickú službu⁷. Sám Boh je podielom jeho dedičstva⁸. Osobitný obrad posvätil začiatky kňazstva Starého zákona⁹. Kňazi sú vybraní, aby zastupovali ľudí "pred Bohom" v ich vzťahu k Bohu, aby prinášali "dary a obety za hriechy"¹⁰.

1540 Kňazstvo, ktoré je ustanovené ohlasovať Božie slovo¹¹ a vždy znovu obnovovať spoločenstvo s Bohom obetami a modlitbou, zostáva predsa len nemohúcim pri zabezpečovaní spásy. Kňazi museli neprestajne opakovať obety, ale nemohli viesť ľudí k plnému posväteniu¹², ktoré mohla priniesť jedine Kristova obeta.

1541 Liturgia Cirkvi však vidí v Áronovom kňazstve a v službe levítov, podobne ako aj v ustanovení sedemdesiatich "starších"¹³ predobrazy prikázanej služby v Novom zákone. Cirkev latinského obradu takto prosí v zasväcujúcej modlitbe ordinácie biskupov:

Bože a Otče nášho Pána Ježiša Krista...ty si od počiatku predurčil rod spravodlivých z potomkov Abrahámových; ty si ustanovil predstavených i kňazov a svoju svätýňu si nenechal bez služobníctva¹⁴...

1542 Pri vysviacke kňazov sa Cirkev modlí:

Pane, svätý Otče, všemohúci večný Bože...ty si posvätnými obradmi ustanovil a rozmnožil kňazské stupne a levítske služby. Na spravovanie ľudu postavil si najvyšších veľkňazov, ale vyvolil si aj mužov na nižší stupeň a na nižšiu hodnosť ako pomocníkov a spoločníkov v ich službe. Na púšti si radou sedemdesiatich múdrych mužov zdvihol odvahu Mojžiša a on použil ich pomoc pre dobro ľudu a bezpečne viedol veľký národ. Aj na Áronových synov si vyliat hojnosť otcovskej milosti, aby bol dostatok hodných kňazov¹⁵...

1543 A v zásvätnej modlitbe ordinovania diakonov Cirkev

vyznáva:

...všemohúci Bože...neprestane dávať rásť a mohutnieť ako svojmu chrámu Kristovmu Telu, svojej Cirkvi, vyzdobenej rozmanitými nebeskými milosťami, zostavenej z rozličných svojich údov a zjednotenej obdivuhodným poriadkom do celistvej stavby. Pre službu tvojmu menu si ustanovil svätý úrad, rozdelený na tri stupne. Už v dávnych časoch si vyvolil synov Léviho za služobníkov svojho svätého stánku a ustanovil si, aby ich trvalým podielom podielom bolo dedičstvo večného požehnanía¹⁶...

Jediné Kristovo kňazstvo

1544 Všetky predobrazy kňazstva v Starom zákone dosahujú svoje naplnenie v Ježišovi Kristovi, v "jedinom prostredníkovi medzi Bohom a ľuďmi" (1 Tim 2,5). Kráľ Melchizedech, "kňaz najvyššieho Boha" (Gn 14,18), sa v kresťanskej tradícii považuje za predobraz Kristovho kňazstva, jediného "veľkňaza podľa radu Melchizedechovho" (Hebr 5,10;6,20), "svätého, nevinného, nepoškvrneného" (Hebr 7,26), ktorý "jedinou obetou navždy zdokonalil tých, čo sa posväcujú" (Hebr 10,14), čiže jedinou obetou svojho kríža.

1545 Vykupiteľská Kristova obeta je jediná. Uskutočnila sa raz navždy. A predsa sa neustále sprítomňuje v eucharistickej obete Cirkvi. Takisto je to aj s jediným Kristovým kňazstvom: sprítomňuje sa v kňazskom úrade bez toho, aby sa zmenšovala jedinečnosť Kristovho kňazstva, pretože "Kristus je jediný skutočný kňaz, ostatní sú len jeho služobníci¹⁷".

Dvojaká účasť na jedinom Kristovom kňazstve

1546 Kristus ako veľkňaz a jediný sprostredkovateľ medzi Bohom a ľuďmi urobil z Cirkvi "kráľovské kňazstvo" svojho Otca (Sk 1,6)¹⁸. Celé spoločenstvo veriacich je kňazské už svojím pokrstením. Veriaci vykonávajú krstné kňazstvo prostredníctvom svojej účasti na Kristovom poslaní kňaza, každý podľa pozvania Ježiša Krista ako proroka a kráľa. Sviatosťami krstu a birmovania boli veriaci "posvätení, aby boli...svätým kňazstvom¹⁹".

1547 Služobné alebo hierarchické kňazstvo biskupov a kňazov ako aj všeobecné kňazstvo všetkých veriacich majú "svojím osobitným spôsobom účasť na jedinom kňazstve Kristovom²⁰", "i keď sa od seba podstatne líšia; a nie iba rozdielnym stupňom". V akom zmysle? Tým, že všeobecné kňazstvo veriacich sa realizuje v rozvíjaní krstnej milosti v živote viery, nádeje a lásky, v živote podľa Ducha, kým sviatosťné kňazstvo slúži všeobecnému kňazstvu a smeruje k rozvíjaniu krstnej milosti všetkých kresťanov. Je jedným z *prostriedkov*, ktorými Kristus neprestáva budovať a viesť svoju Cirkev. Preto sa kňazstvo prenáša osobitnou sviatosťou, kňazským svätením, ordináciou.

V osobe Krista - Hlavy

1548 V cirkevnej službe posväteného úradu je vo svojej Cirkvi prítomný sám Kristus ako Hlava svojho Tela, Pastier svojho stáda, Veľkňaz vykupiteľskej obety, Učiteľ pravdy. Cirkev to vyjadruje tak, že kňaz mocou sviatosti kňazstva koná *in persona Christi capitis*²¹.

*To je ten istý Kňaz a jeho úlohu v skutočnosti zastupuje vysvätený kňaz. Ak sa skutočne pripodobní najvyššiemu Veľkňazovi svojím kňazským posvätením, ktoré prijal, má moc konať mocou samého Krista, ktorého predstavuje mocou a osobou samého Krista (virtute ac persona ipsius Christi)*²².

*Kristus je prameňom všetkého kňazstva, pretože kňaz Starého zákona bol predobrazom Krista a kňaz Nového zákona koná v jeho osobe*²³.

1549 Prostredníctvom posvätnéj služby biskupov a kňazov uprostred spoločenstva veriacich stáva sa Kristova prítomnosť ako hlavy Cirkvi zreteľne viditeľnou²⁴. Svätý Ignác z Antiochie to vhodne vyjadruje: biskup je *typos tou Patros*, je ako živý "obraz Boha Otca"²⁵.

1550 Táto Kristova prítomnosť v jeho kňazskom služobníkovi sa nesmie chápať tak, že je už vyzbrojený proti všetkým ľudským slabostiam, proti duchu panovačnosti, omylom, ba aj proti hriechu. Sila Ducha Svätého nezaručuje dokonalosť všetkých jeho skutkov. Vo sviatostiach sa však táto záruka nachádza, takže ani hriech kňaza nemôže prekaziť pôsobenie milostí. Je však dosť iných skutkov, keď kňazove ľudské črty a slabosti zanechávajú stopy, ktoré nie sú vždy znakom vernosti evanjeliu a môžu následne aj poškodzovať apoštolskú horlivosť Cirkvi.

1551 Sviatostné kňazstvo je *služobné*. "Táto úloha, ktorú Pán zveril pastierom svojho ľudu, je naozajstná služba"²⁶. Vzťahuje sa úplne na Krista a na ľudí. Závisí celkom od Krista a jeho jediného kňazstva, bola ustanovená na prospech ľudí a spoločenstva Cirkvi. Sviatosť kňazstva udeľuje "posvätnú moc", ktorá nie je ničím iným, ako Kristovou mocou. Vykonávanie tejto autority sa môže porovnávať len s príkladom Kristovým, ktorý sa z lásky stal posledným a sluhom všetkých²⁷. "Pán povedal jasne, že starostlivosť, vynaložená pre jeho stádo, bola skúškou lásky voči nemu"²⁸.

"...v mene celej Cirkvi"

1552 Kňazstvo z povolania nemá za úlohu len reprezentovať Krista ako hlavu Cirkvi pred zhromaždením veriacich, ale má aj konať v mene celej Cirkvi, keď prináša Bohu jej modlitbu²⁹ a predovšetkým, keď obetuje eucharistickú obetu³⁰.

1553 Výrazom "v mene celej Cirkvi" sa nechce povedať, že by kňazi boli vyslancami spoločenstva. Modlitba a obeta Cirkvi je neoddeliteľná od modlitby a obety Kristovej-jej hlavy. Cez Cirkev a v Cirkvi sa vždy vzdáva Božská úcta Kristovi. Vždy je to celá Cirkev - mystické Kristovo Telo, ktoré sa modlí a obetuje "skrze neho, s ním a v ňom", v jednote s Duchom Svätým Bohu Otcovi. Celé Telo-hlavu i údy- prosí a obetuje sa, a preto tí, čo sú v tomto Tele osobitnými služobníkmi, sú pozvaní nielen za služobníkov Krista, ale aj Cirkvi. Preto môže kňazstvo z povolania (sviatostné) predstavovať Krista, lebo môže predstavovať Cirkev.

III. Tri stupne sviatosti kňazstva

1554 "Bohom ustanovenú cirkevnú službu konajú v rozličných stavoch tí, čo sa od pradávna nazývajú *biskupmi, kňazmi a diakonmi*³¹". Katolícke učenie, vyjadrené aj v liturgii, učiteľským úradom a dlhodobá cirkevná prax dosvedčuje, že jestvujú dva stupne služobnej účasti na Kristovom kňazstve: episkopát a presbyterát. Diakonát má za úlohu im pomáhať a slúžiť. Preto aj slovo *sacerdos* v súčasnom význame označuje biskupov a kňazov, nie však diakonov. Ale aj tak katolícke učenie najnovšie stanovuje, že sa všetky tri stupne účasti na kňazstve udeľujú tým istým sviatostným aktom, ktorý sa nazýva "ordinovaním", to znamená sviatosťou posvätného stavu.

*Nech všetci uctievajú diakonov ako Ježiša Krista, aj biskupa, ktorý je obraz Otca, aj kňazov ako Boží senát a ako zhromaždenie apoštolov: bez nich sa nedá hovoriť o Cirkvi*³².

Biskupská ordinácia - plnosť sviatosti kňazstva

1555 "A medzi rozličnými službami, ktoré sa vykonávajú v Cirkvi od prvotných čias, má podľa svedectva tradície čelné postavenie úrad biskupov, ktorí sú nepretržitým nástupníctvom, trvajúcim od prvopočiatku, akoby výhonkami apoštolského kmeňa³³".

1556 "Aby mohli plniť také veľké úlohy, Kristus zoslal osobitne na apoštolov hojnosť Ducha Svätého, oni odovzdali tento duchovný dar vkladáním rúk svojim spolupracovníkom a od nich sa v biskupskej vysviacke dostal až k nám³⁴".

1557 Druhý vatikánsky snem učí, že sa "biskupskou vysviackou udeľuje *plnosť sviatosti kňazstva*, ktorú i cirkevná liturgická prax, i výroky svätých Otcov označujú ako najvyššie kňazstvo a plná skutočnosť v posvätnéj službe³⁵".

1558 "Biskupská vysviacka spolu s poslaním posväcovať poveruje aj poslaním vyučovať a spravovať...Skutočne... vkladáním rúk a konsekračnými slovami udeľuje milosť Ducha Svätého a vtlačá sa posvätný charakter, takže biskupi vynikajúcim a viditeľným spôsobom zastupujú úlohu samého Krista, ako Učiteľa, Pastiera a Veľkňaza a konajú v jeho mene (in eius persona agant)³⁶". "A tak sa biskupi stali skrze Ducha Svätého, ktorého prijali opravdovými a hodnovernými učiteľmi viery, veľkňazmi a pastiermi³⁷".

1559 "Včlenenie do biskupského zboru sa uskutočňuje prijatím sviatosti biskupskej vysviacky a hierarchickým spoločenstvom s hlavou a údmi biskupského kolégia³⁸". Charakter a kolegiálna podstata biskupského svätenia sa prejavuje okrem iného aj dávnou cirkevnou praxou, aby viacerí biskupi mali účasť na povýšení novovyvoleného na veľkňazskú hodnosť³⁹. Na legitímnu ordináciu biskupa sa dnes vyžaduje osobitná účasť delegovaného biskupa z Ríma ako prejav najvyššieho viditeľného puta spoločenstva miestnych cirkví v jednej Cirkvi a ako záruky ich slobody.

1560 Každý biskup ako zástupca Krista je poverený pastierskym úradom miestnej cirkvi, ktorá mu bola zverená a súčasne kolegiálne so všetkými bratmi v episkopáte nesie aj *starostlivosť o všetky cirkvi*: "I keď každý biskup je vlastným pastierom len čiastky stáda, ktoré je zverené jeho starostlivosti, jeho postavenie ako zákonitého nástupcu apoštolov ho z Božieho ustanovenia robí solidárne zodpovedným za apoštolské poslanie celej Cirkvi⁴⁰".

1561 Všetko, čo sa tu povedalo, vysvetľuje, prečo má Eucharistia, ktorú slávi biskup, celkom osobitný význam ako prejav Cirkvi, zhromaždenej okolo oltára za predsedníctva toho, kto viditeľne reprezentuje Krista, Dobrého pastiera a Hlavu svojej Cirkvi⁴¹.

Vysviacka kňazov - spolupracovníkov biskupa

1562 "Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na svet, prostredníctvom svojich apoštolov spravil účastnými svojho zasvätenia a poslania ich nástupcov, to jest biskupov, ktorí potom právoplatne zverili vykonávanie svojej služby v rozličných stupňoch rozličným podriadeným v Cirkvi⁴²". "Prostredníctvom týchto apoštolov spravil účastnými svojho posvätenia a poslania ich nástupcov, biskupov, ktorých úrad služby bol zverený v podriadenom stupni kňazom, aby boli v kňazskom stave *spolupracovníkmi biskupského stavu* pri riadnom plnení Kristom zvereného apoštolského poslania⁴³".

1563 "Kňazský úrad, nakoľko súvisí s biskupským stavom, má účasť na moci, ktorou sám Kristus buduje, posväcuje a spravuje svoje Telo. Preto kňazstvo z povolania predpokladá síce sviatosti uvedenia do kresťanského života, ale sa udeľuje zvláštnou sviatosťou, ktorou sa kňazi pomazaním Ducha Svätého poznačujú osobitným znakom, a tak sa stávajú podobnými Kristovi Kňazovi, takže majú moc konať v zastúpení Krista ako Hlavy⁴⁴".

1564 "Hoci kňazi nedosiahli plnosť a vrchol kňazstva a vo vykonávaní svojej právomoci závisia od biskupov, predsa sú ich druhmi v kňazskej hodnosti a sviatosťou kňazstva sú podľa vzoru Krista, najvyššieho a večného kňaza⁴⁵, vysvätení za *pravých kňazov Nového zákona*, aby hlásali evanjelium, starali sa o veriacich a aby konali bohoslužby⁴⁶".

1565 Mocou sviatosti kňazstva majú kňazi účasť na všeobecnom misijnom poslaní, ktoré Kristus zveril apoštolom. Duchovný dar, ktorý dostali pri vysviacke ich pripravuje nie na obmedzené a zúžené poslanie, ale " všade na svete" vydávať svedectvo⁴⁷, aby boli v srdci pripravení hlásať evanjelium kdekoľvek⁴⁸".

1566 "Svoju posvätnú povinnosť plnia však predovšetkým eucharistickým kultom v zhromaždení (synaxis), kde zastupujú samého Krista, ohlasujú jeho tajomstvo, spájajú modlitby veriacich s obetou ich Hlavy a obetou svätej omše sprítomňujú a prinášajú až do príchodu Pánovho jedinú obetu Nového zákona, to jest obetu Krista, ktorý raz navždy priniesol seba samého Otcovi ako bezúhonnú žertvu⁴⁹". Z tejto jedinej obety čerpá silu celé ich kňazské poslanie⁵⁰.

1567 "Kňazi, starostliví spolupracovníci biskupského stavu, jeho pomocníci a výkonné sily, povolani slúžiť Božiemu ľudu, tvoria so svojím biskupom jediné, hoci aj na rozličné úlohy určené kňazské spoločenstvo (presbyterium). V jednotlivých miestnych pospolitostiach veriacich vyslovene sprítomňujú biskupa, s ktorým sú spojení v duchu dôvery a veľkodušnosti, majú podiel na jeho úlohách a starostiach pri každodennom plnení povinností⁵¹". Kňazi nemôžu plniť svoje poslanie inak iba v podriadenosti biskupovi a v spojení s ním. Sľub poslušnosti, ktorý dávajú biskupovi vo chvíli vysviacky a biskupov bozk pokoja na konci obradu vysviacky znamenajú, že biskup ich považuje za svojich spolupracovníkov, za svojich synov a za bratov, za svojich priateľov a oni sú mu zase naopak zaviazaní láskou a poslušnosťou.

1568 "Všetkých kňazov, zaradených vysviackou do kňazského stavu, spája navzájom dôverné kňazské bratstvo. Najmä však v diecéze, v ktorej službe stoja pod vlastným biskupom, tvoria jedno jediné kňazstvo (presbyterium)⁵²". Jednota kňazstva má svoj liturgický výraz v obyčaji, aby aj kňazi vkladali pri vysviacke po biskupovi ruky na vysviacaného.

Vysviacka diakonov - "určenie na službu"

1569 "Na nižšom hierarchickom stupni stoja diakoni, na ktorých sa vkladajú ruky nie na kňazstvo, ale na službu⁵³." Pri vysviacke na diakona vkladá ruky jedine biskup, čo znamená, že diakon je osobitne pridružený k biskupovi na úlohy svojej "diakonie"⁵⁴.

1570 Diakoni sa osobitným spôsobom zúčastňujú na Kristovom poslaní a milosti⁵⁵. Sviatosť kňazstva im vtlača znak (charakter). Ten sa už nijako nedá zničiť a pripodobňuje ich Kristovi, ktorý sa tiež stal "diakonom", to znamená služobníkom všetkých⁵⁶. K povinnostiam diakonov okrem iného patrí asistovať biskupovi a kňazom pri slávení Božích tajomstiev, hlavne pri Eucharistii a rozdávať ju, asistovať pri sviatosti manželstva, čítať evanjelium a kázať, pochovávať mŕtvych a venovať sa rozličným službám lásky⁵⁷.

1571 *Po Druhom vatikánskom koncile latinská Cirkev opäť ustanovila diakonát "ako samostatný a trvalý stupeň hierarchie"⁵⁸, kým východné Cirkvi si ho vždy zachovávali. Trvalý diakonát, ktorý sa môže udeľovať aj ženatým mužom, znamená dôležité obohatenie človeka pre poslanie Cirkvi. Je vhodné a užitočné, aby muži, ktorí plnia v Cirkvi skutočnú diakonskú službu či už liturgickú a pastorálnu alebo charitatívnu a sociálnu, boli posilnení vkladáním rúk, zachovávaným od čias apoštolov, a tak užšie spojení s oltárom, aby mohli účinnejšie vykonávať svoj úrad pomocou sviatostnej milosti diakonátu⁵⁹.*

IV. Slávenie tejto sviatosti

1572 Slávenie vysviacky biskupa, kňazov alebo diakonov svojím významom v živote miestnej cirkvi vyžaduje, aby sa zišiel, pokiaľ je to možné, čo najväčší počet veriacich. Uskutoční sa v katedrále, v nedelu a podľa okolností aj primerane slávnostne. Všetky tri ordinácie: biskupská, kňazská aj diakonská majú rovnaký postup a udeľujú sa počas eucharistickej liturgie.

1573 *Základný obrad sviatosti kňazstva, čiže vkladanie rúk biskupa na hlavu vysviacaného, je určený pre všetky tri stupne. Podobne aj špecifická zasväcujúca modlitba, ktorá žiada Boha o zoslanie Ducha Svätého a jeho darov, potrebných k vykonávaniu služby, pre ktorú je kandidát vysviacany⁶⁰.*

1574 *Ako vo všetkých sviatostiach slávenie sprevádzajú prídavné obrady. Tie sa silno obmieňajú v rozličných liturgických tradíciách a vo všeobecnosti sa snažia vyjadriť mnohonásobné aspekty sviatostnej milosti. Tak v latinskom obrade vstupné obrady (vyvolenie a predstavenie ordinanda, príhovor biskupa, vypočúvanie ordinanda, litánie k svätým) potvrdzujú, že výber kandidáta sa vykonal v súlade so zvyklosťami Cirkvi. Pripravujú slávnostný akt vlastnej vysviacky. Obrady majú vysloviť a symbolickým spôsobom dokonať tajomstvo, ktoré sa práve uskutočnilo. Pre*

biskupa a kňaza je to pomazanie svätou krizmou na znak zvláštneho pomazania Duchom Svätým, aby ich službu urobil plodnou; odovzdanie knihy evanjelií, prsteňa, mitry a berly biskupovi na znak jeho apoštolského poslania zvestovať Božie slovo, na znak jeho vernosti Cirkvi ako manželke a jeho poverenia byť pastierom Pánovho stáda; odovzdanie patény a kalicha kňazovi ako znak "obety svätého ľudu" a pozvania predstavovať ho Bohu; odovzdanie knihy evanjelií diakonovi, ktorý prijíma poslanie hlásať Kristovo evanjelium.

V. Kto môže udeľovať túto sviatosť?

1575 Sám Kristus si vyvolil apoštolov a dal im účasť na svojom poslaní a na svojej autorite. Aj keď vystúpil na miesto po pravici Otca, neopúšťa svoje stádo, ale stráži ho prostredníctvom apoštolov svojou neprestajnou ochranou a riadi ho aj skrze tých istých pastierov, ktorí dnes pokračujú v jeho diele⁶¹. Je to teda Kristus, ktorý "ustanovil niektorých za apoštolov...a iných za pastierov"⁶². Vo svojom pôsobení pokračuje prostredníctvom biskupov⁶³.

1576 Keďže sviatosť kňazstva je sviatosťou apoštolskej služby, biskupom ako nástupcom apoštolov náleží prenášať "duchovný dar"⁶⁴, "apoštolskú siatbu"⁶⁵. Platne ordinovaní biskupi platne udeľujú tri stupne sviatosti kňazstva⁶⁶.

VI. Kto môže prijať túto sviatosť?

1577 "Jedine muž ("vir"), ktorý bol pokrstený, môže platne prijať sviatosť kňazstva⁶⁷. Pán Ježiš si vyvolil mužov ("viri"), aby vytvoril kolégium dvanástich apoštolov⁶⁸ a tí urobili to isté, keď si vyvolili spolupracovníkov⁶⁹, ktorí mali po nich pokračovať v ich úlohe⁷⁰. Kolégium biskupov, s ktorými sú kňazi spojení kňazstvom, sprítomňuje a aktualizuje až do Kristovho návratu zbor Dvanástich. Cirkev sa cíti zviazaná voľbou samého Pána. Preto je nie možná vysviacka žien⁷¹.

1578 Nikto nemá právo prijať sviatosť kňazstva. Nikto si nemôže robiť nároky na toto poverenie. Do neho pozýva iba Boh⁷². Ten, kto je presvedčený, že spoznáva v sebe znaky Božieho volania k posvätnnej službe, musí ponížene predložiť svoju túžbu cirkevnej autorite, ktorej náleží zodpovednosť a právo pozývať niekoho na prijatie svätenia. Ako každá milosť aj táto sviatosť sa nemôže prijímať inak len ako nezaslúžený dar.

1579 Všetci ordinovaní služobníci latinskej Cirkvi, s výnimkou stálych diakonov, sa normálne vyberajú spomedzi veriacich mužov, ktorí žijú v *celibáte* a ktorí ho chcú zachovať "pre nebeské kráľovstvo". (Mt 19,12) Sú pozvaní, aby sa zasvätili Pánovi a nerozdelení sa starali "o Pánove veci"⁷³, aby sa celí dávali Bohu a ľuďom. Bezženstvo je znakom nového života, do ktorého služieb sa služobník Cirkvi zasväcuje. Keď sa prijíma s radostným srdcom, žiarivým spôsobom ohlasuje Božie kráľovstvo⁷⁴.

1580 Vo východných Cirkvách sa už celé storočia uplatňuje odlišná prax: kým biskupi sa vyberajú jedine spomedzi neženatých, za kňazov a diakonov sa môžu vysvätiť aj ženatí muži. Táto prax sa už veľmi dávno považuje za legitímnu a títo kňazi vykonávajú veľmi užitočnú službu v rámci svojich spoločností⁷⁵. Ale aj vo východných Cirkvách sa celibát kňazov teší veľkej úcte a mnohí kňazi si ho volia dobrovoľne pre Božie Kráľovstvo. Ale na Východe tak, ako na Západe, kto už prijal sviatosť ordinácie, nemôže sa ženiť.

VII. Účinky sviatosti kňazstva

Nezmazateľný znak

1581 Táto sviatosť pripodobňuje vysväteného ku Kristovi pomocou zvláštnej milosti Ducha Svätého, aby sa stal Kristovým nástrojom pre jeho Cirkev. Vysviackou sa človek stáva schopným konať ako predstaviteľ Krista - Hlavy Cirkvi v jeho trojitom poslaní: kňaza, proroka a kráľa.

1582 Podobne ako v pri krste a pri birmovaní sa táto účasť na Kristovom poslaní udeľuje raz navždy. Sviatosť kňazstva vytvára tiež *nezničiteľný duchovný chrakter*, nemôže sa opakovať, ani udeľovať iba dočasne⁷⁶.

1583 Toho, kto bol platne vysvätený, je možné z vážnych dôvodov zbaviť povinností a poslaní, spojených s vysviackou, alebo mu zakázať ich vykonávanie⁷⁷, ale nikdy sa nemôže už stať laikom v presnom význame slova⁷⁸, lebo charakter vtlačený do jeho duše vysviackou zostáva tam naveky. Povolanie a poslanie, ktoré prijal vysviackou, ho poznačilo natrvalo.

1584 Pretože v konečnom dôsledku je to Kristus, ktorý pôsobí a prináša spásu prostredníctvom vysväteného služobníka, ani jeho nehodnosť neprekáža Kristovi, aby účinkoval⁷⁹. Sv. Augustín o tom hovorí:

*Pokiaľ ide o pyšného služobníka, treba ho priradiť k diablove. Ale Kristov dar sa tým natoľko nesprofanizuje; to, čo prúdi cez neho, zachováva si čistotu, čo sa deje skrze neho, zostáva číre a prichádza až do úrodnej pôdy... Duchovná sila sviatosti je ako svetlo: tí, ktorých má osvietiť, prijímajú ho v jeho čistote a ak prechádza cez čosi znečistené, nepošpiní sa...*⁸⁰.

Milosť Ducha Svätého

1585 Milosť Ducha Svätého, vlastná tejto sviatosti, je dar prispôsobenia sa Kristovi - Kňazovi, Učiteľovi a Pastierovi, ktorého služobníkom sa vysvätený stáva.

1586 Pre biskupa je to predovšetkým milosť sily. ("A teraz zošli na tohto vyvoleného služobníka tú silu, ktorá pochádza od teba, Ducha zvrchovanej moci...", vyprosuje sa v konsekračnej modlitbe pri vysviacke biskupa podľa latinského obradu.) Prosí sa, aby viedol a odhodlane bránil silou a rozvahou svoju Cirkev v úlohe otca a pastiera, s nezištnou láskou sa správať voči všetkým, najmä voči úbohým, nemocným a núdzným⁸¹. Táto milosť ho má pobádať, aby hlásal evanjelium všetkým a bol vzorom svojmu stádu, aby kráčal pred ním po ceste posväcovania, aby sa zjednocoval v Eucharistii s Kristom - Kňazom a Obeťou a nebál sa položiť aj život za svoje ovce:

*Otče, ty, čo poznáš ľudské srdce, učiň, aby sa tento tvoj služobník, ktorého si vyvolil na biskupskú službu, stal pastierom tvojho svätého ľudu a dokonale vykonával svoj veľkňazský úrad. Nech ti slúži vo dne v noci, nech ustavične uzmieruje tvoju tvár a nech ti prináša obeť v tvojej Cirkvi. Daj, aby silou Ducha Svätého mal najvyššiu kňazskú moc odpúšťať hriechy podľa tvojho príkazu. Nech rozdeľuje služby podľa tvojej vôle a nech rozväzuje každé puto mocou, ktorú si dal apoštolom. Nech sa ti páči jeho miernosť a čisté srdce, keď ti prináša obeť ľúbeznej vône, skrze tvojho Syna Ježiša Krista...*⁸² 1587 Duchovný dar, ktorý sa udeľuje kňazským svätením, sa spomína aj touto osobitnou modlitbou byzantského obradu. Biskup pri vkladaní rúk okrem iného hovorí:

*Pane, naplň darom Ducha Svätého toho, ktorého si ráčil pozdvihnúť k hodnosti kňazstva, aby bol hodný stáť bez výčitky pred tvojím oltárom, hlásať evanjelium o tvojom kráľovstve, plniť službu tvojho slova pravdy, obetovať ti dary a duchovné obety, obnovovať tvoj ľud kúpeľom znovuzrodenia; nech aj on sám príde na stretnutie s naším veľkým Bohom a Spasiteľom Ježišom Kristom v deň jeho druhého príchodu a nech prijme z tvojej nesmiernej dobroty odmenu za verné spravovanie tvojho poslania*⁸³.

1588 Pokiaľ ide o diakonov, "sviatostná milosť im dáva potrebnú silu slúžiť Božiemu ľudu v "diakonii" liturgie, teda v službe slova a lásky, ktorá sa vykonáva v spojení s biskupom a jeho kňazstvom"⁸⁴.

1589 Vo veľkosti milostí a kňazského postavenia svätí učitelia cítili naliehavú výzvu, aby odpovedali celým svojím životom Bohu, ktorého milosťou boli ustanovení za jeho služobníkov. Tak sv. Gregor Naziánsky si ako celkom mladý kňaz uvedomuje:

*Treba začať s vlastným očisťovaním skôr, ako budem očisťovať druhých. Musím byť poučený, aby som mohol poučovať. Treba sa mi stať svetlom, aby som mohol svietiť. Priblížiť sa k Bohu, aby som mohol k nemu viesť iných, byť svätým, aby som posväcoval. Musím viesť za ruku a radiť s chápatosťou*⁸⁵. *Viem, komu slúžime, na akej úrovni sme my a na akej ten, ku ktorému sa obraciame. Poznám vznešenosť Boha a slabosť človeka, ale aj jeho silu*⁸⁶. *Kto je teda kňaz? On je obranca pravdy, radí sa medzi anjelov, oslavuje s archanjelmi, necháva vystupovať na oltár i do nebies obeť obetí, má účasť na Kristovom kňazstve, pretvára stvorenie, znovu v ňom usporaduje Boží obraz a znova ho tvorí pre nebeský svet. Najväčšie zo všetkého je však, že je zbožštený a sám zbožštuje*⁸⁷.

*Svätý farár arský hovorí: "Kňaz pokračuje v diele vykúpenia na zemi...Keby sme správne chápali kňaza na zemi, umreli by sme nie od strachu, ale z lásky... Kňazstvo, to je láska Ježišovho srdca..."*⁸⁸

ZHRNUTIE

1590 Svätý Pavol napísal svojmu žiakovi Timotejovi: "Preto ti pripomínam, aby si roznechoval Boží dar, ktorý je v tebe prostredníctvom vkladania mojich rúk (2 Tim 1,6). "Kto sa usiluje byť biskupom, túži po dobrom diele" (1 Tim 3,1). A Titovi napísal: "Na to som ťa ponechal na Kréte, aby si usporiadal, čo ešte treba a po mestách ustanovil starších, ako som ti prikázal" (Tit 1,5).

1591 Celá Cirkev je kňazským ľudom. Vďaka krstu majú všetci veriaci účasť na Kristovom kňazstve. Táto účasť sa nazýva "všeobecné kňazstvo veriacich". Na jeho základe a v jeho službe jestvuje aj iná účasť na Kristovom poslaní; je to služba, ktorá sa udeľuje sviatosťou kňazstva a jej úlohou je

slúžiť v mene a osobe Krista - Hlavy uprostred spoločenstva.

1592 Kňazstvo z povolania (posvätný stav) sa podstatne líši od všeobecného kňazstva veriacich, pretože udeľuje posvätnú moc pre službu veriacim. Vysvätení služobníci konajú svoju službu Božiemu ľudu vyučovaním (munus docendi), bohoslužbou (munus liturgicum) a pastierskym spravovaním (munus regendi).

1593 Od počiatku sa posvätný kňazský úrad udeľoval a vykonával na troch stupňoch: úrad biskupský, presbyterský a úrad diakonov. Služby, ktoré sa udeľujú vysviackou, sú nenahraditeľné v prirodzenej štruktúre Cirkvi: bez biskupa, kňazov a diakonov sa nedá o Cirkvi hovoriť⁸⁹.

1594 Biskup dostáva konsekráciou plnosť kňazstva, ktorým sa začleňuje do zboru biskupov a z neho robí viditeľnú hlavu miestnej Cirkvi, ktorá mu je zverená. Biskupi ako nástupcovia apoštolov a členovia zboru majú účasť na apoštolskej zodpovednosti a na misijnom poslaní celej Cirkvi pod autoritou Petrovho nástupcu - pápeža.

1595 Kňazi tvoria s biskupom jednotu v kňazskej hodnosti a zároveň od nich závisia pri vykonávaní svojich pastoračných úloh. Sú pozvaní, aby boli múdrymi spolupracovníkmi biskupov, vytvárajú okolo svojho biskupa *presbytérium*, čo ich zaväzuje s ním aj zodpovednosťou za miestnu Cirkev. Dostávajú od biskupa poverenie účinkovať v jednom farskom spoločenstve alebo v inej určitej cirkevnej úlohe.

1596 Diakoni sú vysvätení služobníci pre potrebné úlohy a služby Cirkvi. Ich ordinácia je nie kňazským svätením, ale ich poveruje závažnými úlohami v službe Slova, bohoslužby, pastoračnej správy a charity. Sú to úlohy, ktoré musia plniť v pastorálnej podriadenosti svojmu biskupovi.

1597 Sviatosť kňazstva sa udeľuje vkladáním rúk, po ktorom pre ordinanda od Boha milosti Ducha Svätého, potrebné pre jeho službu. Vysviacka vtlačá človekovi nezničiteľný sviatosťný znak (charakter).

1598 Cirkev udeľuje sviatosť kňazstva iba pokrsteným mužom (*viris*), ktorých schopnosti potrebné pre vykonávanie tejto služby boli náležite preskúmané. Zodpovednosť a právo pozývať niekoho, aby prijal svätenia, patrí jedine autorite Cirkvi.

1599 V latinskej Cirkvi sa sviatosť kňazstva zveruje spravidla len kandidátom, ktorí sú ochotní dobrovoľne prijať celibát a verejne osvedčia svoju vôľu zachovávať ho z lásky pre Božie kráľovstvo a pre službu ľuďom.

1600 Udeľovať sviatosť kňazstva vo všetkých troch stupňoch môžu výlučne iba biskupi.

7. článok

SVIATOSŤ MANŽELSTVA

1601 "Manželskú zmluvu medzi pokrstenými, ktorou muž a žena utvárajú medzi sebou celoživotné spoločenstvo, zamerané svojou povahou na dobro manželov a na plodenie a výchovu detí, povýšil Kristus Pán na dôstojnosť sviatosti⁹⁰.

I. Manželstvo v Božom pláne

1602 Sväté písmo sa začína stvorením muža a ženy na obraz a podobu Božiu⁹¹ a končí sa videním "Baránkovej svadby" (Zjv 19, 7.9). Od začiatku až do konca Sväté písmo hovorí o manželstve a jeho "tajomstve", o jeho ustanovení a význame, ktorý mu dal Boh, o jeho pôvode a celi, o jeho rozličných realizáciách počas dejín spásy, o jeho ťažkostiach, ktoré vyplývajú z hriechu a o jeho obnovení "v Pánovi" (1 Kor 7, 39) (v novej zmluve) v novom zväzku Krista a Cirkvi⁹².

Manželstvo v poriadku stvorenia

1603 "Dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ a vystrojil ho vlastnými zákonmi, vzniká manželskou zmluvou... Boh sám je pôvodcom manželstva⁹³". Povolanie k manželstvu je vpísané v samej prirodzenosti muža a ženy ako vyšli z rúk Stvoriteľa. Manželstvo nie je čisto ľudskou ustanovizňou, napriek početným zmenám, ktorými mohlo prejsť počas storočí v rozličných kultúrach, sociálnych štruktúrach a duchovných postojoch. Pri týchto rozmanitostiach sa nemá zabúdať na spoločné a trvalé črty. I keď dôstojnosť manželskej ustanovizne nepresvitá všade rovnako jasne⁹⁴, predsa len vo všetkých kultúrach jestvuje určitý zmysel pre veľkosť manželského zväzku. "Lebo blaho človeka a ľudskej i kresťanskej spoločnosti úzko súvisí s priaznivým položením manželského a rodinného spoločenstva⁹⁵".

1604 Boh, ktorý stvoril človeka z lásky, ho k láske aj pozýva, čo je základným a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti. Lebo človek je stvorený na obraz a podobu Boha⁹⁶, ktorý sám je Láska⁹⁷. Tým, že Boh stvoril muža a ženu, ich vzájomná láska sa stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka. V očiach Stvoriteľa je to dobré, veľmi dobré⁹⁸. A táto láska, ktorú Boh požehnáva, je určená, aby bola plodnou a aby sa uskutočňovala v spoločnom diele zachovania stvorenia: "A Boh ich požehnal a povedal im: Plodte a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju..." (Gn 1, 28).

1605 Sväté písmo potvrdzuje, že muž a žena boli stvorení jeden pre druhého: "Nie je dobre byť človekovi samotnému". Žena, "mäso z jeho mäsa", t.j. jeho náprotivok, (vis-a-vis) jemu podobná a najbližšia, je mu daná Bohom ako "pomocnica", predstavujúc tak "Pána", od ktorého "príde pomoc⁹⁹". "Preto opustí muž svojho otca a svoju matku a príľne k svojej manželke a budú jedným telom" (Gn 2,24)¹⁰⁰. Že to znamená trvalú jednotu ich dvoch životov, na to poukazuje sám Pán, keď pripomína, aký bol "na začiatku" plán Stvoriteľa: "A už nie sú dvaja, ale jedno telo" (Mt 19, 6).

Manželstvo za vlády hriechu

1606 Každý človek má skúsenosť so zlom okolo seba i v sebe. Táto skúsenosť sa dáva pocítiť aj vo vzťahoch medzi mužom a ženou. Ich zväzok bol vždy ohrozovaný nezhodou, duchom panovačnosti, nevernosťou, žiarlivosťou a konfliktami, ktoré môžu viesť až k nenávisti a k roztržke. Takýto neporiadok sa môže prejavovať viac či menej vyhrotene a možno ho viac či menej prekonať podľa kultúr, dôb, ale zdá sa, že má všeobecný ráz.

1607 Podľa viery tento neporiadok, ktorý s bolesťou konštatujeme, nepochádza z prirodzenosti muža ženy, ani z povahy ich vzťahov, ale z hriechu. Prvý hriech, roztržka s Bohom, má ako prvý následok roztržku v prvotnom spoločenstve muža a ženy. Ich vzťahy sú pokrivené vzájomnými výčitkami¹⁰¹, ich vzájomná príťažlivosť,

ktorá je darom samého Stvoriteľa¹⁰², sa mení na vzťahy panovačnosti a žiadostivosti¹⁰³. Krásne povolanie muža a ženy, aby boli plodnými, aby sa rozmnožovali a ovládli zem¹⁰⁴ je zaťažené bolesťami pôrodu a námahou pri zarábaní na životné potreby¹⁰⁵.

1608 Predsa však poriadok stvorenia, hoci je ťažko narušený, pretrváva. Aby vyriešili rany po hriechu, muž a žena potrebujú pomoc milosti, ktorú im Boh vo svojom nekonečnom milosrdenstve nikdy neodmietal¹⁰⁶. Bez tejto pomoci muž a žena nemôžu uskutočniť jednotu svojich životov, pre ktorú ich Boh stvoril "na začiatku".

Manželstvo pod výchovným vplyvom zákona

1609 Boh vo svojom milosrdenstve neopustil hriešneho človeka. Trápenia, ktoré vyplývajú z hriechu, "bolesti pôrodu" (Gn 3,16), práca "v potu tváre" (Gn 3,19) sú aj prostriedkami, ktoré obmedzujú zhubné následky hriechu. Po páde manželstvo pomáha premáhať uzatváranie sa do seba, egoizmus, vyhľadávanie vlastného potešenia a otvárať sa druhému, byť si vzájomne na pomoci, dávať sa ako dar.

1610 Morálne svedomie čo sa týka jednoty a nerozlučiteľnosti manželstva sa vyvinulo pod výchovným pôsobením Starého zákona. Mnohoženstvo patriarchov a kráľov sa ešte výslovne neodmieta. Avšak zákon, ktorý dal Mojžiš, má za cieľ ochrániť ženu proti svojvôli nadvlády muža, hoci podľa Pánových slov aj žena nosí stopy mužskej "tvrdosti srdca", pre ktorú Mojžiš dovolil prepustiť ženu¹⁰⁷.

1611 Proroci, ktorí videli zmluvu Boha s Izraelom ako obraz výlučnej a vernej manželskej lásky¹⁰⁸, pripravili svedomie vyvoleného ľudu na hlbšie chápanie jednoty a nerozlučiteľnosti manželstva¹⁰⁹. Knihy Rút a Tobiáš podávajú dojemné svedectvá o vznešenom význame manželstva a o vernosti a nežnosti manželov. Vo Veľpiesni Tradícia vždy videla jedinečný prejav ľudskej lásky ako čistý odraz lásky Božej, lásky "silnej ako smrť", ktorú "ani prívaly vody nemôžu uhasiť" (Veľp. 8,6-7).

Manželstvo v Kristovej náuke.

1612 Manželská zmluva medzi Bohom a jeho izraelským ľudom pripravila novú a večnú Zmluvu, v ktorej Boží Syn, keď sa vtelil a obetoval svoj život, zjednotil so sebou určitým spôsobom celé ním spasené ľudstvo¹¹⁰, a tak pripravil "Baránkovu svadbu" (Zjv 19,7.9).

1613 Na začiatku svojho verejného života Ježiš - na žiadosť svojej Matky - vykonal svoje prvé znamenie počas slávenia manželstva¹¹¹. Cirkev pripisuje veľkú dôležitosť Ježišovej prítomnosti na svadbe v Káne. Vidí v tom potvrdenie, že manželstvo je dobré a predzvesť, že odteraz bude manželstvo účinným znakom Kristovej prítomnosti.

1614 Vo svojom kázaní Ježiš jednoznačne učil pôvodný význam zväzku muža a ženy, ako ho chcel Stvoriteľ na začiatku: povolenie prepustiť svoju manželku, ktoré dal Mojžiš, bolo ústupkom tvrdosti srdca¹¹². Manželský zväzok muža a ženy je nerozlučiteľný. Boh sám ho uzavrel: "Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje" (Mt 19,6).

1615 Toto jednoznačné naliehanie na nerozlučiteľnosť manželského zväzku mohlo zarázať a zdať sa ako neuskutočniteľná požiadavka¹¹³. Ježiš však neuložil manželom bremeno, ktoré by nebolo možné niesť a ktoré by bolo príliš ťažké¹¹⁴, ťažšie ako

Mojžišov zákon. Keďže prišiel znovu nastoliť počiatočný poriadok stvorenia narušený hriechom, on sám dáva silu a milosť, aby sa manželstvo mohlo žiť v novej dimenzii Božieho kráľovstva. Keď budú nasledovať Krista, keď zaprú seba samých, keď vezmú na seba svoj kríž¹¹⁵, manželia budú môcť "pochopiť"¹¹⁶ pôvodný zmysel manželstva a žiť ho s Kristovou pomocou. Táto milosť kresťanského manželstva je ovocím Kristovho kríža, ktorý je zdrojom celého kresťanského života.

1616 Apoštol Pavol to dáva pochopiť, keď hovorí: "Muži, milujte svoje manželky, ako aj Kristus miluje Cirkve a seba samého vydal za ňu, aby ju posvätil" (Ef 5, 25-26). A hneď pripája: "Preto muž zanechá otca a matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele. Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi" (Ef 5,31-32).

1617 Celý kresťanský život nesie znak "manželskej" lásky Krista a Cirkvi. Už krst, ktorý uvádza do Božieho ľudu, je svadobným tajomstvom. Je akoby svadobným kúpeľom¹¹⁷, ktorý predchádza svadobnú hostinu - Eucharistiu. Kresťanské manželstvo je zasa účinným znakom, sviatosťou zmluvy Krista a Cirkvi. Pretože naznačuje a dáva milosť, manželstvo medzi pokrstenými je skutočnou sviatosťou Novej zmluvy¹¹⁸.

Panenstvo pre Božie kráľovstvo

1618 Kristus je stredobodom celého kresťanského života. Spojenie s ním má prednosť pred všetkými ostatnými zväzkami, či už rodinnými alebo spoločenskými¹¹⁹. Od samého začiatku Cirkvi boli muži a ženy, ktorí sa zriekli veľkého dobra manželstva, aby nasledovali "Baránka, kamkoľvek ide" (Zjv 14,4), aby sa starali o veci Pánove a aby sa mu zapáčili¹²⁰, aby išli v ústrety Ženíchovi, ktorý prichádza¹²¹. Sám Kristus pozval niektorých, aby ho nasledovali v tomto spôsobe života, ktorého on ostáva vzorom:

"Lebo sú ľudia neschopní manželstva, pretože sa takí narodili zo života matky, iných takými urobili ľudia a iní sa takými urobili sami pre nebeské kráľovstvo. Kto to môže pochopiť, nech pochopí" (Mt 19,12).

1619 Panenstvo pre nebeské kráľovstvo je rozvinutím krstnej milosti, mocným znakom uprednostnenia spojenia s Kristom a vrúcneho očakávania jeho návratu, ale tiež znakom, ktorý pripomína, že manželstvo je skutočnosťou tohto sveta, ktorý sa pomíňa¹²².

1620 Oboje - sviatosť manželstva a panenstvo pre Božie kráľovstvo - pochádzajú od samého Pána. On im dáva zmysel a udeľuje im nevyhnutnú milosť, aby žili v súlade s jeho vôľou¹²³. Úcta panenstva pre Božie kráľovstvo¹²⁴ a kresťanský zmysel manželstva sú neoddeliteľné a navzájom sa podporujú:

Kto by hanobil manželstvo, znižoval by tým aj slávu panenstva. Kto ho chváli, zvyšuje aj obdiv, ktorý patrí panenstvu... Lebo, čo sa ukáže dobrom iba v porovnaní so zlom, nemôže byť skutočným dobrom. Ale to, čo je ešte lepšie ako nespochybniteľné dobré, je dobré zvrchovanou mierou¹²⁵.

II. Slávenie sviatosti manželstva

1621 V latinskom obrade sa slávenie sviatosti manželstva medzi dvoma veriacimi katolíkmi normálne koná počas svätej omše z toho dôvodu, že všetky sviatosti sú spojené s Kristovým veľkonočným tajomstvom¹²⁶. V Eucharistii sa uskutočňuje

pamiatka Novej zmluvy, v ktorej sa Kristus navždy spojil s Cirkvou, svojou milovanou nevestou, za ktorú vydal seba samého¹²⁷. Je teda vhodné, aby manželia spečatili svoj súhlas dať sa jeden druhému obetou svojich vlastných životov, spojac túto obetu s Kristovou obetou za svoju Cirkev, ktorá sa sprítomňuje v eucharistickej obete a prijímajúc Eucharistiu, aby tak účasťou na tom istom Kristovom tele a na tej istej Kristovej krvi boli jedno telo v Kristovi¹²⁸.

1622 "Ako sviatostný úkon posvätenia, liturgické slávenie manželstva musí byť samo osebe platné, dôstojné a plodné, prinášajúce ovocie¹²⁹". Je teda vhodné, aby sa budúci manželia pripravili na slávenie svojho manželstva prijatím sviatosti pokánia.

1623 V latinskej Cirkvi sa obvykle uvažuje tak, že sú to manželia, ktorí si ako vysluhovatelia Kristovej milosti navzájom udeľujú sviatosť manželstva, keď pred Cirkvou vyslovujú svoj súhlas. Vo východných liturgiách je vysluhovateľom sviatosti (nazývanej "korunovaním") kňaz alebo biskup, ktorý, keď prijal vzájomný súhlas manželov, postupne korunuje manžela a manželku na znak manželskej zmluvy.

1624 Rôzne liturgie sú bohaté na modlitby, požehnania a vzyvania (epiklézy), v ktorých sa vyprosuje od Boha milosť a požehnanie pre nový manželský pár, osobitne pre nevestu. V epikléze tejto sviatosti manželia prijímajú Ducha Svätého ako spoločenstvo lásky Ježiša Krista a Cirkvi¹³⁰. On je pečaťou ich zmluvy, neprestajne obetovaným prameňom ich lásky, silou, ktorou sa bude obnovovať ich vernosť.

III. Manželský súhlas

1625 Manželskú zmluvu uzatvárajú jeden muž a jedna žena, kto-

rí sú pokrstení, slobodní uzavrieť manželstvo a ktorí slobodne vyjadria svoj súhlas. "Byť slobodným" znamená:

- nepodliehať nátlaku;

- nemať prekážku zo strany prirodzeného alebo cirkevného zákona.

1626 Cirkev považuje výmenu obojstranného súhlasu medzi manželmi za nevyhnutný prvok, "ktorý vytvára manželstvo¹³¹". Ak súhlas chýba, niet manželstva.

1627 Súhlas spočíva v "ľudskom úkone, ktorým sa manželia navzájom dávajú a prijímajú¹³²" : "Beriem si ťa za manželku. Beriem si ťa za manžela¹³³". Tento súhlas, ktorý manželov vzájomne zväzuje, nachádza svoje završenie v tom, že dvaja "sa stanú jedným telom¹³⁴".

1628 Súhlas musí byť úkonom vôle každej zo zmluvných strán, musí byť slobodným od násilia alebo od ťažkého zastrašovania zvonka¹³⁵. Tento súhlas nemôže nahradiť nijaká ľudská moc¹³⁶. Ak táto sloboda chýba, manželstvo je neplatné.

1629 Z tohto dôvodu (alebo z iných dôvodov, ktoré robia manželstvo neplatným od počiatku)¹³⁷, Cirkev môže po preskúmaní situácie kompetentným cirkevným súdom vyhlásiť "neplatnosť manželstva", to znamená, že manželstvo nikdy nejestvovalo. V tomto prípade sú tí, čo uzavreli zmluvu slobodní zosobašiť sa, aj keď sú povinní dodržiavať prirodzené záväzky, ktoré vychádzajú z predchádzajúceho zväzku¹³⁸.

1630 Kňaz (alebo diakon), ktorý asistuje pri slávení manželstva, prijíma súhlas manželov v mene Cirkvi a udeľuje požehnanie Cirkvi. Prítomnosť služobníka Cirkvi

(ako aj svedkov) vyjadruje viditeľným spôsobom, že manželstvo je ekleziálnou skutočnosťou.

1631 Preto Cirkev obvykle žiada pre svojich veriacich *cirkevnú formu* uzavretia manželstva¹³⁹. Viacero dôvodov vysvetľuje toto rozhodnutie:

- sviatostné manželstvo je *liturgickým* úkonom. Preto je vhodné, aby sa slávalo vo verejnej liturgii Cirkvi;
- manželstvo uvádza do cirkevného poriadku (*ordo*), vytvára práva a povinnosti v Cirkvi medzi manželmi a voči deťom;
- pretože manželstvo je v Cirkvi životným stavom, je potrebné, aby o ňom jestvovala istota (odtiaľ povinnosť mať svedkov);
- verejný charakter súhlasu chráni raz dané "Áno" a pomáha manželom zostať mu verným.

1632 Aby toto "Áno" manželov bolo slobodným a zodpovedným úkonom a aby manželská zmluva mala solidne a trvalé ľudské a kresťanské základy, je veľmi potrebná *príprava na manželstvo*.

Privilegovanou cestou tejto prípravy je príklad a poučenie rodičov a rodín.

Úloha duchovných pastierov a kresťanského spoločenstva ako "Božej rodiny" je nevyhnutná pre prenášanie ľudských a kresťanských hodnôt manželstva a rodiny¹⁴⁰, a to tým viac, že v našej dobe mnohí mladí poznajú skúsenosť rozbitých rodín, ktorá už dostatočne nezabezpečuje túto prípravu:

"Mladých treba primerane a včas, predovšetkým v lone samej rodiny poučiť o vznešenosti, poslaní a úkonoch manželskej lásky, aby vychovaní v úcte k čistote mohli v príhodnom veku po poctivom zasnúbení uzavrieť manželstvo¹⁴¹".

Miešané manželstvá a rozdielnosť vierovyznania

1633 *V mnohých krajinách sa dosť často vyskytuje situácia miešaného manželstva (medzi katolíkom a pokrsteným nekatolíkom), ktorá si vyžaduje osobitnú pozornosť manželov a duchovných pastierov. Prípady manželstiev s rozdielnosťou kultu (medzi katolíkom a nepokrsteným) si zasluhuje ešte väčšiu opatrnosť.*

1634 *Rozdielnosť vyznania medzi manželmi nie je neprekonateľnou prekážkou pre manželstvo, ak sa im podarí dať spolu to, čo každý z nich dostal vo svojom spoločenstve a naučiť sa jeden od druhého spôsob, akým každý žije svoju vernosť ku Kristovi. Ale ťažkosti miešaných manželstiev sa nemajú ani podceňovať. Vyplývajú zo skutočnosti, že odlúčenie kresťanov sa ešte neprekonalo. Manželia sa vystavujú nebezpečenstvu, že budú pociťovať drámu roztržky kresťanov v samom lone svojej rodiny. Rozdielnosť v kultu môže tieto ťažkosti ešte zväčšiť. Rozdielnosti týkajúce sa viery, samo chápanie manželstva, ale aj odlišné náboženské mentality môžu byť v manželstve prameňom napätí, najmä čo sa týka výchovy detí. Vtedy môže vzniknúť jedno pokušenie, totiž náboženská ľahostajnosť.*

1635 *Podľa práva platného v latinskej Cirkvi miešané manželstvo potrebuje pre svoju dovoľenosť výslovné povolenie cirkevnej autority¹⁴². V prípade rozdielnosti kultu sa pre platnosť manželstva výslovný dišpenz od prekážky¹⁴³. Toto povolenie alebo tento dišpenz predpokladajú, že obe strany poznajú a nevyklúčujú ciele a*

*základné vlastnosti manželstva ako aj záväzky nadobudnuté katolíckou stránkou, ktoré sa týkajú krstu a výchovy detí v katolíckej Cirkvi*¹⁴⁴.

1636 *V mnohých krajinách, vďaka ekumenickému dialógu, zainteresované kresťanské spoločenstvá mohli zorganizovať spoločnú pastorálku pre miešané manželstvá. Jej úlohou je pomôcť týmto manželským párom žiť ich osobitnú situáciu vo svetle viery. Má im aj pomáhať prekonávať napätia medzi záväzkami manželov jedného voči druhému a voči ich cirkevným spoločenstvám. Má podporovať rozvoj toho, čo majú vo viere spoločné, a rešpektovanie toho, čo ich rozdeľuje.*

1637 *V manželstvách s rozdielnosťou kultu má katolícky manželský partner osobitné poslanie: "Lebo neveriaci muž sa posväcuje v žene a neveriaca žena sa posväcuje v bratovi" (1 Kor 7,14). Je to veľká radosť pre kresťanského manželského partnera a pre Cirkev, ak toto "posväcovanie" vedie k slobodnému obráteniu druhého na kresťanskú vieru*¹⁴⁵. *Úprimná manželská láska, pokorné a trpezlivé pestovanie rodinných čností a vytrvalá modlitba môžu pripraviť neveriaceho manželského partnera na to, aby prijal milosť obrátenia.*

IV. Účinky sviatosti manželstva

1638 "Platné manželstvo utvára medzi manželmi puto, ktoré je svojou povahou doživotné a výlučné. Okrem toho sa v kresťanskom manželstve manželia *osobitnou sviatosťou* posilňujú a akoby zasväcujú povinnostiam a dôstojnosti svojho stavu¹⁴⁶".

Manželský zväzok

1639 Súhlas, ktorým sa manželia navzájom odovzdávajú a prijímajú, je spečatený samým Bohom¹⁴⁷. Z ich zmluvy, "ustanovizne, ktorú potvrdzuje Boží zákon, vzniká tak trvalý zväzok, a to aj pred spoločnosťou¹⁴⁸". Zmluva manželov je začlenená do zmluvy Boha s ľuďmi: "Pravá manželská láska sa napája na Božiu lásku¹⁴⁹".

1640 *Manželský zväzok* je teda ustanovený samým Bohom, takže manželstvo uzavreté a zavŕšené (manželským úkonom) medzi pokrstenými nemožno nikdy zrušiť. Tento zväzok, ktorý vyplýva zo slobodného ľudského úkonu manželov a zo zavŕšenia manželstva, je odteraz neodvolateľnou skutočnosťou a dáva vznik zmluve zaručenej Božou vernosťou. Nie je v moci Cirkvi, aby sa vyslovila proti tomuto ustanoveniu Božej múdrosti¹⁵⁰.

Milosť sviatosti manželstva

1641 "Pre svoj životný stav a údel dostávajú kresťanskí manželia v začlenení do Božieho ľudu zvláštny dar¹⁵¹". Táto milosť vlastná sviatosti manželstva je určená na zdokonaľovanie lásky manželov a na posilňovanie ich nerozlučiteľnej jednoty. "Touto milosťou si navzájom pomáhajú k svätosti manželským súžitím, ako aj plodením a výchovou detí¹⁵²".

1642 *Prameňom tejto milosti je Kristus*. "Lebo ako sa Boh kedysi ponáhlal v ústrety svojmu ľudu zmluvou lásky a vernosti, tak teraz Spasiteľ ľudí a ženích Cirkvi ide naproti kresťanským manželom sviatosťou manželského stavu¹⁵³". Ostáva s nimi, dáva im silu nasledovať ho vezmúc na seba svoj kríž, znovu povstať po pádoch, navzájom si odpúšťať, nieť si navzájom svoje bremená, byť si "navzájom poddaní v bázni Kristovej" (Ef 5,21) a milovať sa nadprirodzenou nežnou a plodnou láskou.¹⁵⁴ V radostiach ich lásky a ich rodinného života im dáva už na tomto svete predchuť svadobnej hostiny Baránkovej:

Odkiaľ mám čerpať silu, aby som dostatočným spôsobom opísal šťastie manželstva, ktoré si Cirkev váži, ktoré potvrdzuje ako dar, ktoré pečatí požehnaním? Anjeli ho vyhlasujú, nebeský Otec ho schvaľuje. Aký nádherný je zväzok dvoch kresťanov, spojených v jedinej nádeji, v jedinej túžbe, v jedinej náuke, v tej istej službe! Obaja sú deťmi toho istého Otca, služobníkmi toho istého Učiteľa; nič ich neoddeľuje, ani v duchu, ani v tele. Naopak, sú dvaja v jednom tele. A kde je jedno telo, tam je aj jeden duch¹⁵⁵.

V. Dobrá a požiadavky manželskej lásky

1643 "Manželská láska je plnosťou všetkých základných zložiek človeka: volanie tela a inštinktu, sila citu a vášne, snahy ducha a vôle; smeruje k hlbokšej osobnej jednote, ktorá cez spojenie v jednom tele vedie k vytváraniu jedného srdca a jedného ducha; vyžaduje *nerozlučiteľnosť* a vernosť v úplnom vzájomnom sebadávaní a otvára sa *plodnosti*. Je to nepochybne podoba každej prirodzenej manželskej lásky, ale v takomto chápaní dostáva nový význam, ktorý manželov nielenže očisťuje a utvrdzuje, ale ich pozdvihuje natoľko, že ňou vyjadrujú hodnoty čisto kresťanské¹⁵⁶."

Jednota a nerozlučiteľnosť manželstva

1644 Láska manželov samou svojou prirodzenosťou vyžaduje jednotu a nerozlučiteľnosť ich osobného spoločenstva, ktoré zahŕňa celý ich život: "A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo" (Mt 19,6)¹⁵⁷. "Sú pozvaní, aby neprestajne rástli vo svojom spoločenstve pomocou každodennej vernosti a k prísľubu úplného vzájomného darovania sa, ako to so sebou prináša manželstvo¹⁵⁸". Toto ľudské spoločenstvo je potvrdené, očistené a zavŕšené spoločenstvom v Ježišovi Kristovi, darovanom sviatosťou manželstva. Prehlbuje sa životom spoločnej viery a spoločne prijímanou Eucharistiou.

1645 "Rovnakú osobnú dôstojnosť treba priznať žene, aj mužovi. Prejavuje sa v obojstrannej a nezištnej láske, ktorú si navzájom venujú. ňou sa jasne prejavuje manželská jednota, ako ju potvrdil Pán"¹⁵⁹. *Polygamia* odporuje tejto rovnakej dôstojnosti a manželskej láske, ktorá je jediná a výlučná¹⁶⁰.

Vernosť manželskej lásky

1646 Manželská láska samou svojou prirodzenosťou vyžaduje od manželov neporušiteľnú vernosť. Je to následok daru seba samých, ktorý si manželia robia jeden druhému. Láska chce byť definitívna. Nemôže byť len zatiaľ, "kým nevznikne nový stav". "Toto dôverné spojenie ako vzájomné sebaobdarovanie dvoch osôb a tiež dobro detí vyžadujú úplnú vernosť manželov a nerozlučiteľnosť ich jednoty¹⁶¹".

1647 Najhlbší dôvod sa nachádza vo vernosti Boha svojej zmluve, Krista svojej Cirkvi. Sviatosťou manželstva sú manželia uspôsobení predstavovať túto vernosť a vydávať o nej svedectvo. Sviatosťou nadobúda nerozlučiteľnosť manželstva nový a hlbší význam.

1648 Môže sa zdať ťažké, ba dokonca nemožné, viazať sa na celý život k jednej ľudskej bytosti. Je preto tým dôležitejšie ohlasovať evanjeliové posolstvo, dobrú zvesť, že Boh nás miluje definitívnou a neodvolateľnou láskou, že manželia majú účasť na tejto láske, že Boh ich vedie a posilňuje, a že svojou vernosťou môžu byť svedkami vernej Božej lásky. Manželia, ktorí s pomocou Božej milosti vydávajú takéto svedectvo, často vo veľmi ťažkých podmienkach, si zasluhujú vďačnosť a podporu ekleziálneho spoločenstva¹⁶².

1649 Vyskytujú sa však situácie, keď manželské spolunažívanie sa stáva z najrozličnejších dôvodov prakticky nemožným. V takýchto prípadoch Cirkev pripúšťa fyzickú rozluku manželov a koniec spolunažívania. Ale pred Bohom manželia neprestávajú byť manželom a manželkou. Nie sú slobodní uzavrieť nový zväzok. V tejto ťažkej situácii najlepším riešením by bolo zmierenie, ak je to možné. Kresťanské spoločenstvo je povolane pomáhať týmto osobám, aby žili kresťansky svoju situáciu, vo vernosti svojmu manželskému zväzku, ktorý ostáva nerozlučiteľným¹⁶³.

1650 V mnohých krajinách existujú dnes početní katolíci, ktorí sa uchylujú k rozvodu podľa civilných zákonov a ktorí civilne uzatvárajú nový zväzok. Cirkev, verná Kristovým slovám ("Každý, kto prepustí svoju manželku a vezme si inú, dopúšťa sa voči nej cudzoložstva. A ak ona prepustí svojho muža a vydá sa za iného, cudzoloží", Mk 10,11-12.) je presvedčená, že nemôže uznať za platný nový zväzok, bolo platné prvé manželstvo. Ak sa rozvedení znovu civilne zosobášia, nachádzajú sa v situácii, ktorá objektívne porušuje Boží zákon. Od tej chvíle už nemôžu pristupovať k prijímaniu Eucharistie, a to tak dlho, kým trvá tato situácia. Z toho istého dôvodu nemôžu vykonávať určité ekleziálne funkcie. Zmierenie vo sviatosti pokánia sa môže udeliť len tým, ktorí oľutovali, že znesvätili znak zmluvy a vernosti Kristovi a sa zaviazali žiť v úplnej zdržanlivosti.

1651 Voči kresťanom, ktorí žijú v takejto situácii a ktorí si často zachovávajú vieru a želajú si kresťansky vychovávať svoje deti, kňazi a celé spoločenstvo majú prejavovať pozornú starostlivosť, aby sa nepovažovali za odľúčených od Cirkvi, na živote ktorej sa môžu a majú zúčastňovať, ako pokrstení.

Treba ich pozývať, aby počúvali Božie slovo, aby sa zúčastňovali na obete svätej omše, aby zotrvali v modlitbách, prispievali na diela lásky, aby sa podieľali na iniciatívach spoločenstva v prospech spravodlivosti, aby vychovávali svoje deti v kresťanskej viere, aby pestovali ducha pokánia, uskutočňovali skutky pokánia, a tak si deň čo deň vyprosovali Božiu milosť¹⁶⁴.

Otvorenie sa plodnosti

1652 "Manželská ustanovizeň a manželská láska sú však svojou povahou od prírody zamerané na plodenie a výchovu potomstva; v tom dosahujú akoby svoju korunu¹⁶⁵".

Deti sú najvzácnejším darom manželstva a veľmi prispievajú k dobru samých rodičov. Boh sám, ktorý povedal: "Nie je dobre byť človeku samotnému" (Gn 2,18), a ktorý "od počiatku stvoril ľudí ako muža a ženu" (Mt 19,4), chcel im dať osobitnú účasť na svojom stvoriteľskom diele, a preto požehnal muža a ženu a povedal: "Plodte a množte sa" (Gn 1,28). Odvtedy pravá a správne chápaná manželská láska a celá z nej vyplývajúca štruktúra rodinného života, bez zanedbania ostatných cieľov manželstva, smeruje k tomu, aby boli manželia ochotní odvážne spolupracovať s láskou Stvoriteľa a Spasiteľa, ktorý prostredníctvom nich stále rozširuje a obohacuje svoju rodinu¹⁶⁶.

1653 Plodnosť manželskej lásky sa rozprestiera aj na ovocie mravného, duchovného a nadprirodzeného života, ktorý rodičia odovzdávajú výchovou svojim deťom. Rodičia sú prvými a hlavnými vychovávateľmi svojich detí¹⁶⁷. V tomto zmysle základnou úlohou manželstva a rodiny je byť v službe života¹⁶⁸.

1654 Manželia, ktorým Boh nedoprial mať deti, môžu mať i tak zmysluplný manželský život, tak po stránke ľudskej ako aj kresťanskej. Ich manželstvo môže žiariť plnosťou lásky, pohostinnosti a obety.

VI. Domáca cirkev

1655 Kristus sa chcel narodiť a vyrastať v lone svätej rodiny Jozefa a Márie. Cirkev nie je iné ako "Božia rodina". Od jej začiatkov jadro Cirkvi tvorili často tí, ktorí uverili "s celým svojím domom"¹⁶⁹. Keď sa obrátili, túžili po tom, aby aj "celý ich dom" bol spasený¹⁷⁰. Tieto rodiny, keď sa stali veriacimi, boli ostrovčekmi kresťanského života v neveriacom svete.

1656 V dnešnej dobe vo svete, ktorý je viere často cudzí ba až nepriateľský, majú kresťanské rodiny prvoradá význam ako prvé živej a žiarivej viery. Preto Druhý vatikánsky koncil nazýva rodinu starobylým názvom *Ecclesia domestica*¹⁷¹. V lone rodiny nech sú rodičia "slovom a príkladom prvými hlásateľmi viery pre svoje deti a nech napomáhajú povolanie, vlastné pre každé z nich, a s osobitnou starostlivosťou duchovné povolanie"¹⁷².

1657 V rodine sa osobitným spôsobom prejavuje aj *krstné kňazstvo* otca rodiny, matky, detí, všetkých členov rodiny, "prijímaním sviatostí, modlitbami a vzdávaním vďaky, svedectvom svätého života, sebazapieraním a činorodou láskou"¹⁷³. Rodina je tak prvou školou kresťanského života a "školou ľudského obohacovania sa"¹⁷⁴. Práve tu sa dá naučiť trpezlivosti a radosti z práce, bratskej láske, veľkodušnému a opätovnému odpúšťaniu, a najmä uctievaniu Boha modlitbou a obetou svojho života.

1658 Treba ešte spomenúť niektoré osoby, ktoré pre konkrétne podmienky, v ktorých musia žiť, - a často bez toho, že by to boli chceli - sú osobitne blízke Ježišovmu srdcu, a preto si zasluhujú lásku a ochotnú starostlivosť zo strany Cirkvi a najmä kňazov: ide o veľký počet *slobodných osôb*. Mnohé z nich ostávajú bez *ľudskej rodiny*, často z dôvodov chudoby. Sú medzi nimi aj také, čo žijú svoje postavenie v duchu blahoslavenstiev slúžiac príkladne Bohu a blížnemu. Im všetkým treba otvoriť dvere rodín, "domáciach cirkvi" a dvere veľkej rodiny, ktorou je Cirkev. "Nikto nie je bez rodiny na tomto svete: Cirkev je domovom a rodinou všetkých a osobitne tých, ktorí sa "namáhajú" a sú "preťažení"." (Mt 11,28).¹⁷⁵

ZHRNUTIE

1659 Svätý Pavol hovorí: "Muži, milujte svoje manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev... Je to veľké tajomstvo, hovorím to však o Kristovi a Cirkvi" (Ef 5,25.32).

1660 Manželskú zmluvu, ktorou muž a žena vytvárajú medzi sebou dôverné spoločenstvo života a lásky, ustanovil a vlastnými zákonmi opatril sám Stvoriteľ. Svojou povahou je zameraná na dobro manželov a na plodenie a výchovu detí. Manželskú zmluvu medzi pokrstenými Kristus Pán povýšil na hodnosť sviatosti¹⁷⁶.

1661 Sviatosť manželstva naznačuje jednotu Krista a Cirkvi. Dáva manželom milosť, aby sa milovali láskou, ktorou Kristus miloval svoju Cirkev; milosť sviatosti zdokonaľuje tak ľudskú lásku manželov, posilňuje ich nerozlučiteľnú jednotu a posväcuje ich na ceste do večného života¹⁷⁷.

1662 Manželstvo sa zakladá na súhlase zmluvných strán, to znamená na vôli vzájomne a definitívne sa darovať s cieľom žiť vo zväzku vernej a plodnej lásky.

1663 Pretože manželstvo stavia manželov do verejného životného stavu v Cirkvi, je vhodné, aby jeho slávenie bolo verejné, v rámci liturgického slávenia, pred kňazom (alebo kvalifikovaným svedkom Cirkvi), pred svedkami a zhromaždením veriacich.

1664 Jednota, nerozlučiteľnosť a otvorenie sa plodnosti sú pre manželstvo podstatné. Polygamia je nezlučiteľná s jednotou manželstva. Rozvod rozlučuje, čo Boh spojil. Odmietnutie plodnosti odvracia manželský život od jeho "najvzácnejšieho daru", ktorým je dieťa¹⁷⁸.

1665 Nové manželstvo rozvedených, kým žije legitímny manželský partner, je proti Božiemu plánu a zákonu, ako ich učil Kristus. Rozvedení manželia nie sú odlúčení od Cirkvi, ale nemôžu pristupovať k prijímaniu Eucharistie. Môžu viesť svoj kresťanský život najmä výchovou svojich detí vo viere.

1666 Kresťanská rodina je miestom, kde deti dostávajú prvé ohlasovanie. Preto sa rodinný dom právom nazýva "domácou cirkvou", to znamená spoločenstvom milosti a modlitby, školou ľudských čností a kresťanskej lásky.

---

⁸⁴ Lumen gentium 29

⁸⁵ Sv Gregor Nazaretský ,Orationes 2,71

⁸⁶ Sv Gregor Nazaretský ,Orationes 2,74

⁸⁷ Sv Gregor Nazaretský ,Orationes 2,73

⁸⁸ Nodet, J.M. Vianey 100

⁸⁹ Sv. Ignác Antiochijský, Epistula ad Trallianos 3,1

⁹⁰ Codice di Diritto Canonico can.1055,§ 1

⁹¹ Porov. Gn 1,26-27

⁹² Porov. Ef 5,31-32

⁹³ Gaudium et spes 48

⁹⁴ Porov. Gaudium et spes 47

⁹⁵ Tamže

⁹⁶ Porov. Gn 1,27

⁹⁷ Porov. 1 Jn 4,8.16

⁹⁸ Porov. Gn 1,31

⁹⁹ Porov. Ž 121,2

¹⁰⁰ Porov. Gn 2,18-25

¹⁰¹ Porov. Gn 3,12

¹⁰² Porov. Gn 2,22

¹⁰³ Porov. Gn 3,16b

¹⁰⁴ Porov. Gn 1,28

¹⁰⁵ Porov. Gn 3,16-19

- ¹⁰⁶ Porov. Gn 3,21
- ¹⁰⁷ Porov. Mt 19,8; Dt 24,1
- ¹⁰⁸ Porov. Oz 1,3; Iz 54;62; Jer 2-3,31; Ez 16;23
- ¹⁰⁹ Porov. Mal 2,13-17
- ¹¹⁰ Gaudium et spes 22
- ¹¹¹ Porov. Jn 2,1-11
- ¹¹² Porov. Mt 19,8
- ¹¹³ Porov. Mt 19,10
- ¹¹⁴ Porov. Mt 11,29-30
- ¹¹⁵ Porov. Mk 8,34
- ¹¹⁶ Porov. Mt 19,11
- ¹¹⁷ Porov. Ef 5,26-27
- ¹¹⁸ Porov. Tridentský koncil, Denz.-Schönm. 1800; Codice di Diritto Canonico can.1055,§ 2
- ¹¹⁹ Porov. Lk 14,26; Mk10,28-31
- ¹²⁰ Porov. 1 Kor 7,32
- ¹²¹ Porov. Mt 25,6
- ¹²² Porov. Mk 12,25;1 Kor 7,31
- ¹²³ Porov. Mt 19,3-12 ¹²⁴ Porov. Lumen gentium 42; Perfectae Caritatis 12; Optatam totius 10
- ¹²⁵ Sv. Ján Zlatoústy, De virginitate.10, 1; porov. Familiaris consortio 16
- ¹²⁶ Porov. Sacrosanctum concilium 61
- ¹²⁷ Porov. Lumen gentium 6
- ¹²⁸ Porov. 1 Kor 10,17
- ¹²⁹ Familiaris consortio 67
- ¹³⁰ Porov. Ef 5,32
- ¹³¹ Codice di Diritto Canonico can.1057, § 1
- ¹³² Gaudium et spes 48; porov. Codice di Diritto Canonico can.1057 § 2
- ¹³³ Rímsky rituál, Sobášne obrady, s.111
- ¹³⁴ Porov. Gn 2,24; Mk 10,8; Ef 5,31
- ¹³⁵ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1103
- ¹³⁶ Codice di Diritto Canonico can.1057 § 1
- ¹³⁷ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1095 - 1107
- ¹³⁸ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1071
- ¹³⁹ Porov. Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1813-1816;Codice

di Diritto Canonico 1108

¹⁴⁰ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1063

¹⁴¹ Gaudium et spes 49

¹⁴² Porov.Codice di Diritto Canonico can.1124

¹⁴³ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1086

¹⁴⁴ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1125

¹⁴⁵ Porov. 1 Kor 7,16

¹⁴⁶ Codice di Diritto Canonico can.1134

¹⁴⁷ Porov.Mk 10,9

¹⁴⁸ Gaudium et spes 48 §1

¹⁴⁹ Gaudium et spes 48 § 2

¹⁵⁰ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1141

¹⁵¹ Lumen gentium 11

¹⁵² Lumen gentium 11; porov. Lumen gentium 41

¹⁵³ Gaudium et spes 48

¹⁵⁴ Porov. Gal 6,2

¹⁵⁵ Tertulián Ad uxorem 2,9; porov. Familiaris consortio 13

¹⁵⁶ Familiaris consortio 13

¹⁵⁷ Porov. Gn 2,24

¹⁵⁸ Familiaris consortio 19

¹⁵⁹ Gaudium et spes 49

¹⁶⁰ Porov. Familiaris consortio 19

¹⁶¹ Gaudium et spes 48

¹⁶² Porov. Familiaris consortio 20

¹⁶³ Porov. Familiaris consortio 83; Codice di Diritto Canonico 1151 - 1155

¹⁶⁴ Familiaris consortio 84

¹⁶⁵ Gaudium et spes 48

¹⁶⁶ Gaudium et spes 50

¹⁶⁷ Porov. Gravissimum educationis 3

¹⁶⁸ Porov. Familiaris consortio 28

¹⁶⁹ Porov. Sk 18,8

¹⁷⁰ Porov. Sk 16,31 a 11,14

¹⁷¹ Lumen gentium 11; porov. Familiaris consortio 21

¹⁷² Lumen gentium 11

¹⁷³ Lumen gentium 10

¹⁷⁴ Gaudium et spes 52

¹⁷⁵ Familiaris consortio 85

¹⁷⁶ Porov. Gaudium et spes 48,§ 1; Codice di Diritto Canonico can.1055,§ 1

¹⁷⁷ Porov. Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1799

¹⁷⁸ Gaudium et spes 50

ŠTVRTÁ KAPITOLA OSTATNÉ LITURGICKÉ SLÁVENIA

1. článok

SVÄTENINY

1667 "Svätá Matka Cirkev ustanovila tiež *sväteniny*. Sú to posvätné znaky ,určité napodobnenie sviatostí,, ktorými sa naznačujú a na orodovanie Cirkvi i dosahujú duchovné účinky. Ich prostredníctvom sa ľudia pripravujú na prijatie hlavného účinku sviatosti a posväcujú sa nimi rozličné životné okolnosti"¹.

Charakteristické črty svätenín

1668 Cirkev ich ustanovila na posvätenie niektorých svojich služieb, istých stavov života, jeho najrozličnejších okolností a na posvätenie používaných vecí, ktoré sú užitočné pre človeka. Podľa pastoračných rozhodnutí biskupov môže ich charakter zodpovedať aj svojším potrebám, kultúre a histórii kresťanského ľudu určitého regiónu alebo istého obdobia. Obsahujú vždy modlitbu, ktorá je sprevádzaná stanoveným znakom, ako je vkladanie rúk, znak kríža, posvätenie svätenou vodou a pod.

1669 Vyplývajú zo všeobecného krstného kňazstva: každý pokrstený má byť "požehnaním"², má žehnať³. Preto aj laici môžu uskutočniť niektoré svätenia⁴. Čím viac sa však žehnanie dotýka cirkevného a sviatostného života, tým viac sa jeho vykonávanie rezervuje ordinovaným služobníkom (biskupom, kňazom alebo diakonom)⁵.

1670 Sväteniny neudelujú milosť Ducha Svätého na spôsob sviatostí, ale modlitbou Cirkvi pripravujú na prijatie milosti a uspôsobujú na spoluprácu s ňou. "A tak liturgia sviatostí i svätenín spôsobuje, že dobre disponovaným veriacim sa posväcujú takmer všetky udalosti ich života Božou milosťou, prameniaca vo veľkonočnom tajomstve umučenia, smrti a zmŕtvychvstania Kristovho, z ktorého čerpajú sviatosti i sväteniny všetku svoju účinnosť. Každé správne užívanie hmotných vecí sa dá zamerať na posvätenie človeka a oslavu Boha"⁶.

Rozličné formy svätením

1671 *Medzi sväteniny patria predovšetkým požehnanie (osôb, stola, predmetov, miest). Každé žehnanie je oslavou Boha a prosbou o jeho dary. Kresťania sú v Kristovi požehnaní od Boha Otca "všetkým nebeským duchovným požehnaním" (Ef 1,3). Preto Cirkev udeľuje požehnanie vzývaním Ježišovho mena, pričom sa obyčajne robí znak svätého Kristovho kríža.*

1672 *Niektoré požehnanie majú trvalý účinok: ich účinkom je zasvätenie osôb Bohu a vyhradenie predmetov a miest na liturgické používanie. Medzi tými, ktoré sú určené pre osoby -nesmú sa zamieňať so sviatostnou ordináciou- sú požehnanie opáta, alebo opátky kláštora, zasvätenie panien, obrad rehoľných sľubov a požehnanie pre niektoré cirkevné služby (lektori, akolyti, katechéti a pod.). Ako príklad týchto svätenín, ktoré sa týkajú predmetov, sa môže uviesť obrad posvätenia alebo požehnanie chrámu, oltára, posvätenie olejov, liturgických nádob a odevov, zvonov atď.*

1673 *Keď Cirkev žiada verejne a so svojou plnou právomocou v mene Ježiša Krista, aby niektorá osoba, alebo nejaký predmet bol chránený proti vplyvom diabla a vyňatý s jeho moci, hovoríme o exorcizme. Ježiš ho tiež praktizoval (Mk 1,25 a n.) a od neho má Cirkev moc, poverenie vyháňať diablov⁷. V zjednodušenej podobe sa exorcizmus používa pri slávení krstu. Slávnostný, alebo "veľký exorcizmus" môže vykonať len kňaz, a aj to len s povolením biskupa. Pri tom treba postupovať veľmi obozretne a zachovať prísne pravidlá, ktoré stanovila Cirkev. Cieľom exorcizmu je vyháňať diablov alebo oslobodiť človeka od démonických síl, a to duchovnou autoritou, ktorú Ježiš zveril svojej Cirkvi. Veľmi odlišný je, samozrejme, prípad chorôb, hlavne psychických, ktoré patria do starostlivosti lekárskej vedy. Preto je dôležité zistiť pred udeľovaním exorcizmu, či skutočne ide o prítomnosť Satana, a nie o nejakú nemoc⁸.*

Ludová religiozita

1674 *Okrem sviatostnej liturgie a svätenín musí katechéza brať ohľad aj na formy zbožnosti veriacich a na takzvanú ľudovú nábožnosť. Náboženský zmysel kresťanského ľudu si vo všetkých dobách nachádzal svoj prejav v rozmanitých spôsoboch úcty, ktoré sprevádzajú sviatostný život Cirkvi; ide napr. o uctievanie relikvií, návštevy svätých, púte, procesie, o krížové cesty, náboženské tance, ruženec, uctievanie medailónkov a pod⁹.*

1675 *Takéto prejavy nábožnosti prehlbujú liturgický život Cirkvi, ale nenahrádzajú ho. "Tieto pobožnosti treba*

usporadúvať tak, aby sa bral zreteľ na liturgické obdobie, a teda aby boli v súlade s liturgiou. Od nej sa odvodzovali a k nej privádzali ľud, pretože ona ich svojou podstatou značne prevyšuje"¹⁰

1676 *Potrebná je určitá pastoračná súdnosť, aby sa udržala a podporila ľudová nábožnosť. Dôležité je, aby sa očistil a prípadne aj napravil náboženský zmysel, ktorý tieto pobožnosti udržiava, a aby ony boli prínosom pre poznanie Kristovho tajomstva. Ich praktizovanie je podriadené starostlivosti a úsudku biskupov i všeobecným cirkevným úpravám.¹¹ Ludová religiozita je v podstate súhrnom hodnôt, ktoré s kresťanskou múdrosťou odpovedajú na veľké existenčné otázky. Ich správne chápanie u katolíckeho ľudu potvrdzuje oprávnenosť jej existencie. Takto musí tvorivým spôsobom spolu kráčať božské a ľudské, Kristus a Mária, duch a telo, spoločnosť a ustanovizeň, osoba a spoločenstvo, viera i vlasť, inteligencia a cit. Táto*

múdrosť je kresťanským humanizmom, ktorý rozhodne potvrdzuje dôstojnosť každej bytosti ako dieťaťa Božieho, zavádza základné bratstvo, učí stretávať sa s prírodou a chápať prácu, uvádza dôvody pre život v radosť a dobrej nálade, dokonca aj v podmienkach drsnej existencie. Táto múdrosť je pre ľud princípom na rozlišovanie a je pre neho aj evanjeliovým inštinktom, ktorý mu spontánne umožňuje vidieť, kedy sa v Cirkvi v prvom rade slúži evanjeliu a kedy je náboženské konanie zbavené svojho obsahu a zadúšané inými záujmami¹².

ZHRNUTIE

1677 Sväteninami sa nazývajú Cirkvou stanovené posvätné znaky, ktorých cieľom je pripraviť ľudí na prijatie ovocia sviatostí a posväcovať rozličné okolnosti života.

1678 Medzi sväteninami majú dôležité miesto požehnania. Obsahujú zároveň oslavu Boha za jeho diela a dary a prosbu Cirkvi, aby ľudia mohli užívať Božie dary podľa ducha Evanjelia.

1679 Okrem liturgie sa cirkevný život živí najrozmanitejšími formami ľudovej nábožnosti, ktoré sa zakorenili a žijú v rozličných kultúrach odlišným spôsobom. Cirkev vždy bdie, aby ich osvetľovalo svetlo viery, a uprednostňuje také formy ľudovej nábožnosti, ktoré vyjadrujú evanjeliový inštinkt, ľudskú múdrosť a ktoré obohacujú kresťanský život.

2. článok

KRESŤANSKÝ POHREB

1680 Všetky sviatosti a predovšetkým sviatosti vovedenia do

kresťanského života sú zamerané na poslednú Veľkú noc Božieho dieťaťa, ktorá mu smrťou umožní vstup do života v Božom kráľovstve. Vtedy sa zavíši, čo kresťan vyznával vo svojej viere a nádeji: "Očakávam vzkriesenie z mŕtvych a život budúceho veku"¹³.

I. Posledná Veľká noc kresťana

1681 Kresťanský zmysel smrti sa odhaľuje vo svetle veľkonočného tajomstva smrti a vzkriesenia Ježiša Krista, ktorý je našou jedinou nádejou. Kresťan, ktorý umiera v Ježišovi Kristovi, sa chce "vzdialiť z tela a bývať u Pána" (2 Kor 5,8).

1682 Deň smrti znamená pre kresťana koniec jeho *sviatostného života*, ukončenie jeho nového zrodu, ktorý sa začal krstom, konečnú "podobnosť" s "obrazom Syna", ktorá mu bola udelená pomazaním Ducha Svätého a účasť na Kráľovskej hostine, ktorú vopred prežíval v Eucharistii, hoci potrebuje ešte posledné očistenie, aby si mohol obliecť svadobné rúcho.

1683 Cirkev, ktorá ako dobrá matka nosila kresťana vo svojom náručí počas jeho pozemského putovania, ho sprevádza aj na konci jeho cesty, aby ho odovzdala "do Otcových rúk". Obetuje Otcovi prostredníctvom Krista dieťa jeho milosti a s nádejou

ukladá do zeme semeno jeho tela v nádeji, že vstane v sláve¹⁴. Táto obeta sa plne slávi v Eucharistickej obete; požehnaní, ktoré predchádzajú a nasledujú sú sväteniny.

II. Slávenie pohrebu

1684 Kresťanský pohreb neudeľuje zomrelému ani sviatosť, ani sväteninu, pretože už "prešiel" za sviatosťnú ekonómiu. Ale i tak nieje malou liturgickou oslavou¹⁵. Aby služba Cirkvi aj pri tejto príležitosti dobre vyjadrila účinné spoločenstvo so zomrelým, žiada sa účasť cirkevnej obce na pohrebných obradoch, kde sa jej ohlasuje večný život.

1685 Pohrebné obrady vyjadrujú veľkonočný charakter kresťanskej smrti a zodpovedajú okolnostiam a tradíciám každého kraja, dokonca aj čo sa týka používania liturgickej farby.¹⁶

1686 *Ordo exsequiarum*¹⁷ rímskej liturgie ponúka tri typy slávania pohrebu, ktoré zodpovedajú trom miestam jeho konania (dom, kostol, cintorín) a vhodnosti, čo sa týka rodiny, miestnych zvykov, kultúry a ľudovej zbožnosti. Vlastný priebeh je spoločný pre všetky liturgické tradície. Obsahuje štyri základné momenty"

1687 *Zhromaždenie sa cirkevnej obce*. Slávenie sa otvára pozdravením viery. ** ??? *** Blízki mŕtveho si vypočujú slová "útechy" v zmysle Nového zákona: sila Ducha Svätého je v nádeji¹⁸. Zhromaždené spoločenstvo čaká v modlitbách tiež na "slová večného života". Smrť jedného člena cirkevnej obce (alebo výročie, či siedmy alebo štyridsiaty deň) je udalosť, ktorej význam musí presahovať perspektívy "tohto sveta" a upriamiť zrak veriacich na skutočné perspektívy viery vo vzkriesenom Kristovi.

1688 *Liturgia slova* počas pohrebného obradu vyžaduje o to pozornejšiu prípravu, lebo v zidenom zhromaždení sa môžu nachádzať aj veriaci, ktorí málo poznajú liturgiu, a priatelia mŕtveho, ktorí nie sú kresťania. Zvlášť "homília sa musí vyhýbať "literárnemu druhu pohrebnej chváloreči"¹⁹ a má sa usilovať objasniť tajomstvo kresťanskej smrti vo svetle vzkrieseného Krista.

1689 *Eucharistická obeta*. Ak sa slávenie odjavuje v kostole, Eucharistia je stredom veľkonočnej skutočnosti kresťanskej smrti²⁰. Ňou Cirkev vyjadruje svoje účinné spoločenstvo so zomrelým: V Duchu Svätom obetuje Otcovi Kristovu obetu smrti a zmŕtvychvstania, žiada ho, aby jeho dieťa bolo očistené od svojich hriechov a ich následkov a aby bolo pripustené k plnosti stolovania na hostine Veľkej noci v Božom kráľovstve.²¹ Spoločenstvo veriacich a predovšetkým rodina mŕtveho sa takto slávenou Eucharistiou učí žiť v spoločenstve s tým, "ktorý usnul v Pánovi". A keď prijímajú Kristovo Telo, ktorého je živým údom, spolu s Kristom sa za neho modlia.

1690 *Posledná rozlúčka* je odporúčanie mŕtveho Bohu prostredníctvom Cirkvi. Je to posledné zbohom, ktorým sa kresťanské spoločenstvo lúči s jedným svojim členom predtým, ako jeho telo uložia do hrobu²². Byzantská tradícia vyjadruje posledný pozdrav

so zosnulým:

Týmto záverečným pozdravom "sa ospevuje jeho odchod z tohto života a jeho odlúčenie, ale aj to, že jestvuje spoločenstvo a nové stretnutie. V skutočnosti smrť nás nijako navzájom neodlúčuje, lebo všetci musíme prejsť tú istú cestu a dostaneme sa na to isté miesto. Nebudeme navždy odlúčení, lebo všetci žijeme pre Krista a aj teraz

*sme zjednotení s Kristom, keďže ideme k nemu...a budeme všetci spoločne v Kristovi*²³.

---

¹ Sacrosanctum concilium 60; Codice di Diritto Canonico can.1166; Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium can.867

² Porov. Jn 12,2

³ Porov. Lk 6,28; Rim 12,14; 1 Pt 3,9

⁴ Porov. Sacrosanctum concilium 79; Codice di Diritto Canonico can.1168

⁵ biskupi,kňazi,diakoni,porov. Rímsky rituál, Požehnanie

⁶ Sacrosanctum concilium 61

⁷ Porov. Mk 3,15; 6,7.13; 16,17

⁸ Porov. Codice di Diritto Canonico can.1172

⁹ Nicenský koncil II., Denz.-Schönm. 601,603; Tridentský koncil Denz.-Schönm. 1822

¹⁰ Sacrosanctum concilium 13

¹¹ Catechesi tradentae 54

¹² Documento di Puebla [1979], porov. Evangelii nuntiandi 48

¹³ Symbol nicejko-carhradský

¹⁴ 1 Kor 15,42-44

¹⁵ Sacrosanctum concilium 81-82

¹⁶ Sacrosanctum concilium 81

¹⁷ Rímsky rituál, pohrebné obrady

¹⁸ Porov. 1 Sol 4,18

¹⁹ Rímsky rituál, pohrebné obrady 41

²⁰ Porov. Rímsky rituál, pohrebné obrady 1

²¹ Porov. Rímsky rituál, pohrebné obrady 57

²² Rímsky rituál, pohrebné obrady 10

²³ Simeón zo Solúna,De ordine sepulturae PG 155,685

Stredná časť sarkofágu Júnia Bassa, ktorá sa našla pod Konfesiou Baziliky svätého Petra v Ríme, je datovaná rokom 359.

Znázorňuje osláveného Krista, celkom mladého (znak jeho Božstva) ako sedí na nebeskom tróne s nohami položenými na hlave pohanského boha nebies Urana. Vedľa stoja apoštoli Peter a Pavol obrátení ku Kristovi, ktorý im odovzdal dva zvitky: Nový zákon.

Ježiš Kristus, Syn Boží, Pán neba i zeme, ponúka ľudu Novej Zmluvy nový Zákon, nie napísaný na kamenných tabuliach, ako bol daný Mojžišovi na hore Sinaj, ale vrytý Duchom Svätým do srdca veriacich. Je to Ježiš Kristus, ktorý dáva silu žiť "novým životom". On završuje v nás, čo nám prikázal zachovávať pre naše dobro.

TRETI A ČASŤ

Ž I V O T V K R I S T O V I

1691 "Kresťan, spoznaj svoju veľkosť. Dostal si účasť na božskej prirodzenosti, preto sa nevracaj nízkymi skutkami k starému potupnému životu. Uvedom si k akej hlave a telu patíš ako úd. Spomeň si, že si bol vytrhnutý z moci temnoty a prenesený do svetla Božieho kráľovstva"¹.

1692 Vo vyznaní viery sa priznáva človeku veľkosť Božích darov, ktorých sa mu dostalo vo stvorení a ešte viac vo vykúpení a v posvätení. To, čo vyznávame vierou, sprostredkujú nám sviatosťami: "sviatosťami sa kresťania znovu rodia" a stávajú sa "Božími deťmi" (Jn 1,12; 1 Jn 3,1), "účasťnými na božskej prirodzenosti" (2 Pt 1,4). Kresťania spoznávajú vo viere svoju novú hodnotu a sú pozvaní žiť "životom hodným Kristovho evanjelia" (Flp 1,27). Sviatosťami a modlitbou prijímajú Kristovu milosť a dary jeho Ducha, ktoré ich uschopňujú žiť novým životom.

1693 Ježiš Kristus vždy robil to, čo sa páčilo *Otcovi*.² Žil neustále v dokonalom spoločenstve s ním. Aj svojich učeníkov pozýva, aby žili pred tvárou Otca, "ktorý vidí aj v skrytosti" (Mt 6,6) a aby boli "dokonalí, ako je dokonalý ich "nebeský Otec" (Mt 5,47).

1694 Kresťania v krste "boli začlenení" *do Krista*³, "odumreli hriechu" a žijú "Bohu v Kristovi Ježišovi" (Rim 6,11), čím nadobúdajú účasť na živote Zmŕtvychvstalého.⁴ Nasledovaním Krista a v spojení s ním⁵ kresťania môžu nasledovať Boží príklad "ako milované deti" a žiť "v láske" (Ef 5,1), prispôsobovať svoje zmýšľanie, slová a skutky, ako zmýšľaniu "Krista Ježiša" (Flp 2,5) a nasledovať jeho príklad.⁶

1695 "Boli ste posvätení, boli ste ospravedlnení v mene Pána Ježiša Krista a v Duchu nášho Boha" (1 Kor 6,11), posvätení a povolani k svätosti (1 Kor 1,2). Kresťania sa stali "Chrámom *Ducha Svätého*".⁷ Tento "Duch Syna" ich učí modliť sa k Otcovi⁸ a keď sa on stane ich životom, učí ich konať⁹ tak, aby čínorodou láskou "prinášali ovocie Ducha" (Gal 5,22). Duch Svätý tým, že lieči rany hriechov, nás "obnovuje duchovne premenou zmýšľania" (Ef 4,23), osvecuje nás a posilňuje, aby sme žili ako "synovia svetla" (Ef 5,8) vo všetkej "dobrote, spravodlivosti a pravde" (Ef 5, 9).

1696 Kristova cesta "vedie do života", opačná cesta "vedie do zatratenia" (Mt 7,13).¹⁰ Evanjeliové podobenstvo o dvoch cestách zostáva navždy prítomné v katechéze Cirkvi. Znamená to, že pre našu spásu sú nevyhnutné mravné rozhodovania. "Sú dve cesty: jedna je cestou života, druhá cestou smrti; medzi oboma je veľký rozdiel".¹¹

1697 Pre *katechézu* je dôležité, aby veľmi jasne odhaľovala radosť i požiadavky Kristovej cesty.¹² Katechéza "nového života" (Rim 6,4) má byť:

- *katechézou Ducha Svätého*, učiteľa duchovného života podľa Krista, milého hosťa a priateľa, ktorý vnuká, vedie, očisťuje a posilňuje tento život,

- *katechézou milosti*, lebo len milosťou môžeme byť spasení a len s ňou môžu naše činy prinášať ovocie pre večný život,

- *katechézou blahoslavenstiev*, pretože Kristova cesta je zhrnutá v blahoslavenstvách, ony sú jediným chodníkom k večnému šťastiu, po ktorom túži srdce človeka,

- *katechézou hriechu a odpustenia*, lebo bez uznania svojej hriechnosti človek nemôže spoznať pravdu o sebe, čo je podmienkou správneho konania; bez udelenia odpustenia by túto pravdu nezniesol,

- *katechézou o ľudských čnostiach*, ktorá umožní spoznať krásu a prítťažlivosť správnych vlôh pre dobro,

- *katechézou o kresťanských čnostiach viery, nádeje a lásky*, ktorá sa inšpiruje na vznešenom príklade svätých,

- *katechézou dvojitého prikázania lásky*, ako je rozvinuté v Desatore,

- *katechézou cirkevnej*, lebo kresťanský život môže vzrastať, rozvíjať a odovzdávať sa len v mnohonásobnej výmene "duchovných dobier", "v spoločenstve svätých".

1698 Prvým a posledným kritériom a autoritou takejto katechézy, bude vždy Ježiš Kristus - "Cesta, Pravda a Život" (Jn 14,6). Len s pohľadom upretým vo viere na

neho môžu Kristovi veriaci dúfať, že on sám uskutoční v nich svoje prísľuby, a že len ak ho budú milovať láskou, akou on miloval ich, budú robiť skutky, ktoré zodpovedajú ich hodnosti:

Prosím vás, aby ste si uvedomili, že náš Pán Ježiš Kristus je vašou skutočnou Hlavou a že vy ste jeho údmi. Je pre vás tým, čím je hlava pre ostatné telo. Všetko, čo je v ňom, je pre vás: jeho duch, jeho srdce, jeho telo, jeho duša,, všetky jeho schopnosti. A vy ich musíte používať ako svoje, aby ste Bohu slúžili, chválili ho, milovali a oslavovali. Vy ste jeho, ako údy tela patria hlave. On zasa vrelo túži používať všetko, čo je vo vás, aby slúžilo jeho Otcovi a oslavoval ho tým, čo mu patrí.¹³

"Ved' pre mňa žiť je Kristus..." (Flp 1,21).

---

¹ Sv.Lev Veľký, Sermones, 21,2-3

² Porov. Jn 8,29

³ Porov. Rim 6,5

⁴ Porov. Kol 2,12

⁵ Porov. Jn 15,5

⁶ Porov. Jn 13,12-16

⁷ Porov. 1 Kor 6,19

⁸ Porov. Gal 4,6

⁹ Porov. Gal 5,25

¹⁰ Porov. Dt 30,15-20

¹¹ Didaché 1,1

¹² Catechesi tradendae, 29

¹³ Sv.Ján Eudes, Tractatus de admirabili corde Iesu

PRVÝ ODDIEL

Povolanie človeka: život v duchu

1699 Život v Duchu Svätom uskutočňuje povolanie človeka (prvá kapitola). Povolanie človeka vytvára božská láska a ľudská vzájomnosť (druhá kapitola). Udeľuje sa z milosti ako spása (tretia kapitola).

PRVÁ KAPITOLA

DÔSTOJNOSŤ ĽUDSKEJ OSOBY

1700 Dôstojnosť ľudskej osoby je zakorenená v stvorení človeka na Boží obraz a podobu (1. článok); má svoje zavŕšenie v povolaní k večnej Božej blaženosti (2. článok). Človek má právo slobodne sa rozhodnúť pre tento cieľ (3. článok). Svojím konaním sa človek na tento cieľ buď zameriava, alebo odmieta dobro, ktoré mu Boh prisľúbil a o ktorom ho usvedčuje jeho mravné svedomie. (5. článok) Ľudské bytia sa budujú samé a rastú zvnútra: materiál pre svoj rast čerpajú z celého zmyslového a duchovného života (6. článok). S pomocou milostí rastú v čnostiach (7. článok), vyhýbajú sa hriechu a ak sa ho dopustili, odovzdávajú sa ako márnотratný syn¹ do milosrdenstva nebeského Otca (8. článok). Takto nadobúdajú dokonalosť v láske.

1. článok

ČLOVEK JE BOŽÍM OBRAZOM

1701 "Kristus práve tým, že zjavuje tajomstvo Otca a jeho lásky, v plnej miere odhaľuje človeka človeku a dáva mu najavo vznešenosť jeho povolania".² V Kristovi, v obraze "neviditeľného Boha"(Kol 1,15)³, človek bol stvorený na "obraz a podobu" Stvoriteľa. V Kristovi, Vykupiteľovi a Spasiteľovi bol Boží obraz, poškodený v

človekovi hneď prvým hriechom, obnovený do svojej pôvodnej krásy a zošľachtený Božou milosťou.⁴

1702 Boží obraz sa nachádza v každom človekovi. V spoločenstve a vzájomnej komunikácii osôb sa pripodobňuje vnútornej jednote božských osôb (porovnaj druhú kapitolu).

1703 Človek, obdarený "duchovnou a nesmrteľnou dušou"⁵, je "jediný tvor na zemi, ktorého Boh chcel kvôli nemu samému"⁶. Už od svojho počatia je predurčený pre večnú blaženosť.

1704 Ľudská osoba má účasť na svetle a sile Božieho Ducha. Svojím rozumom je schopná pochopiť poriadok vecí nastolený Stvoriteľom. Svojou vôľou je schopná usmerniť sa k svojmu skutočnému dobru. Dosahuje svoju dokonalosť "v hľadaní pravdy a dobra a v láske k nim".⁷

1705 Tým, že človek má dušu a duchovné schopnosti: inteligenciu a vôľu, je obdarený aj slobodou, ktorá je "vznešeným znakom Božieho obrazu v človekovi".⁸

1706 Svojím rozumom človek spoznáva Boží hlas, ktorý ho stále nabáda "konať dobré a chrániť sa zlého".⁹ Každý je povinný žiť podľa toho zákona, ktorý mu zaznieva vo svedomí a nachádza svoje naplnenie v láske k Bohu a blížnemu. Praktizovanie mravnosti v živote svedčí o dôstojnosti a hodnote človeka.

1707 "Človek však, pokúšaný Zvodcom, zneužil svoju slobodu hneď na počiatku dejín"¹⁰). Podľahol pokušeniu a dopustil sa hriechu. Uchováva si však túžbu po dobre, ale jeho prirodzenosť je poranená dedičným hriechom. Stal sa náchylným k zlu a podlieha omylom:

*Človek je teda rozpoltený sám v sebe. Celý individuálny a kolektívny život človeka sa preto javí ako dramatický zápas medzi dobrom a zlom, medzi svetlom a tmou.*¹¹

1708 Svojím utrpením nás Kristus oslobodil od Satana a od hriechu. Zaslúžil nám nový život v Duchu Svätom. Jeho milosť obnovuje v nás to, čo hriech pokazil.

1709 Kto verí v Krista, stáva sa synom Božím. Táto synovská adopcia premieňa človeka a dáva mu možnosť nasledovať Kristov príklad. Robí ho schopným konať správne a uskutočňovať dobro. Učeník spojený so svojím Spasiteľom dosahuje dokonalosť lásky a svätosti. Mravný život, ktorý dospieva v milosti, rozkvitá pre večný život v nebeskej sláve.

ZHRNUTIE

1710 "Kristus v plnej miere odhaľuje človeka človeku a umožňuje mu spoznať vznešenosť jeho poslania".¹²

1711 Osobnosť človeka, vybavená duchovnou dušou, inteligenciou a vôľou je už od svojho počatia namierená k Bohu a určená k večnej blaženosti. Svojou dokonalosťou dosahuje tým, že "hľadá a miluje pravdu a dobro".¹³

1712 Pravá sloboda človeka je "vznešeným znakom Božieho obrazu".¹⁴

1713 Človek je povinný žiť podľa vrodeneho mravného zákona, ktorý ho pobáda "konať dobré a chrániť sa zlého".¹⁵ Tento zákon neustále zaznieva v jeho svedomí.

1714 Človek, poranený vo svojej prirodzenosti prvotným hriechom, podlieha omylom a pri uplatňovaní svojej slobody je náchylný na zlé.

1715 Kto verí v Krista má nový život v Duchu Svätom. Mravný život rastie a dozrieva v milosti a zavŕši sa v nebeskej sláve.

2. článok

NAŠE POVOLANIE K BLAŽENOSTI

I. Blahoslavenstvá

1716 Blahoslavenstvá sú jadro Ježišovho učenia. Ich vyhlásenie znova pripomína sľuby, ktoré dostával vyvolený národ od čias Abraháma. Zdokonaľuje ich tým, že ich neurčuje iba na vlastníctvo jednej zeme, ale nebeského Kráľovstva:

Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.

Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme.

Blahoslavení lační a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení.

Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.

Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.

Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať Božími synmi.

Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

Blahoslavení ste, keď budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi (Mt 5,3-12).

1717 Blahoslavenstvá vykresľujú tvár Ježiša Krista a opisujú jeho lásku, pozývajú veriacich pridružiť sa k sláve jeho umučenia a zmŕtvychvstania, osvetľujú charakteristické činy a postoje kresťanského života, sú to paradoxné prisľúbenia, ktoré udržiavajú nádej v utrpeniach, zvestujú požehnanie a odmeny, hmlisto sľúbené učeníkom, započaté v živote Panny Márie a všetkých svätých.

II. Túžba po šťastí

1718 Blahoslavenstvá odpovedajú na prirodzenú túžbu po šťastí. Táto túžba má božský pôvod; Boh ju vložil do srdca človeka, aby ho pritiahol k sebe, lebo len on ju môže splniť.

Všetci chceme žiť šťastne. Medzi ľuďmi zrejme niet nikoho, kto by s týmto tvrdením nesúhlasil ešte skôr; ako ho niekto dokonale vysvetlí.¹⁶

Akože ťa mám hľadať, Pane? Keď hľadám teba, Bože môj, hľadám blažený život. Budem ťa teda hľadať, aby žila moja duša. Moje telo žije totiž z mojej duše a moja duša, tá žije z teba.¹⁷ Jedine Boh nás nasýti.¹⁸

1719 Blahoslavenstvá odhaľujú cieľ ľudskej existencie, najposlednejší zmysel ľudských činov: Boh nás pozýva k svojej vlastnej blaženosti. Toto volanie sa obracia osobne na každého, ale aj na celú Cirkev, na nový ľud, tých, ktorí prijali prisľúbenia a žijú vo viere z nich.

III. Kresťanská blaženosť

1720 Nový zákon používa viaceré výrazy na označenie blaženosti, do ktorej Boh volá človeka: príchod Božieho Kráľovstva¹⁹, videnie Boha: "Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha" (Mt 5,8);²⁰, vstup do Pánovej radosti²¹, vstup do Božieho pokoja.²²

*Tam si odpočinieme a budeme vidieť; uvidíme a budeme milovať; budeme milovať a chváliť. A tak to bude bez konca. Aký iný cieľ by sme mohli mať ako vojsť do kráľovstva, ktoré nebude mať konca?*²³

1721 Lebo Boh nás stvoril, uviedol do sveta, aby sme ho poznali, Jemu slúžili, Jeho milovali, a tak prišli do raja. Blaženosť nám dáva účasť na Božej prirodzenosti²⁴ a na večnom živote.²⁵ S ňou človek vstupuje do Kristovej slávy²⁶ a do opojenia života Svätej Trojice.

1722 Takáto blaženosť presahuje chápanie a prirodzené ľudské schopnosti. Je výsledkom nezaslúženého Božieho daru. Preto sa o nej hovorí, že je nadprirodzená. Takou je aj milosť, ktorá uschopňuje človeka, vstúpiť do Božej radosti.

*"Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha". Predsa však "nikto nemôže vidieť Boha v jeho veľkosti a nevýslovnej sláve a zostať na žive". Boh je totiž nepochopiteľný; ale z lásky a dobroty voči ľuďom a vo svojej všemohúcnosti ide tak ďaleko, že tým, čo ho milujú, udeľuje privilegium vidieť jeho samého..., "lebo čo je nemožné ľuďom, je možné Bohu"*²⁷

1723 Prisľúbená blaženosť nás stavia pred rozhodujúce mravné voľby. Vyzýva nás, aby sme si očistili srdce od zlých náklonností a nadovšetko vyhľadávali Božiu lásku. Dáva nám poznať, že pravé šťastie nie je ani v bohatstve, ani v blahobyte alebo v pohodlí, ani v ľudskej sláve a moci, ani v nijakom ľudskom diele, nech by bolo akokoľvek osožné (napr. veda, technika, umenie), ani v žiadnom stvorení, ale jedine v Bohu, ktorý je prameň všetkého dobra a každej lásky:

*Bohatstvo je veľkým božstvom súčasnosti. Jemu vzdávajú mnohí, ba väčšina ľudskej masy inštinktívnu poctu. Šťastie merajú majetkom a podľa veľkosti bohatstva sa im vzdáva aj úcta... Vyplyva to z presvedčenia, že bohatstvom možno dosiahnuť všetko. Ono je teda jedným z idolov súčasnosti. Druhým je všeobecná sláva. Sláva robí človeka široko známym, ona vzrušuje svet (jedným z prostriedkov je rozširovanie ľudskej slávy v tlači). Ľudská sláva sa považuje za dobro už samo o sebe a ako prostriedok získavania úcty.*²⁸

1724 Dekalóg, Ježišova reč na hore a apoštolská katechéza nám opisujú cesty, ktoré vedú do Božieho kráľovstva. Usilujeme sa kráčať po nich krok za krokom každodennými skutkami podporovaní milosťou Ducha Svätého. Podnecovaní Kristovými slovami pomaly začíname v Cirkvi prinášať ovocie pre Božiu slávu.²⁹

Z H R U T I E

1725 Blahoslavenstvá pripomínajú a spĺňajú starozákonné Božie prísľuby, ktoré ľudstvo dostávalo od čias Abraháma, a zameriavajú ich na Božie kráľovstvo. Zodpovedajú túžbe po šťastí, ktorú Boh vložil do srdca človeka.

1726 Blahoslavenstvá nás poučujú o poslednom ciele, ku ktorému nás Boh pozýva. Je ním: Božie kráľovstvo, videnie Boha, účasť na Božej prirodzenosti, večný život, Božie synovstvo, spočinutie v Bohu.

1727 Blaženosť večného života je nezaslúženým Božím darom; je nadprirodzená ako aj milosť, ktorá k nej vedie.

1728 Blahoslavenstvá nás stavajú pred rozhodujúcu voľbu, pokiaľ ide o pozemské dobro; vedú k očisteniu našich srdc a učia nás milovať Boha nadovšetko.

1729 Nebeská blaženosť stanovuje kritériá pre rozlišovanie užívania pozemských dobier v súlade s Božím zákonom.

3. článok

SLOBODA ČLOVEKA

1730 Boh stvoril človeka rozumného. Zveril mu osobnú dôstojnosť, obdaril ho schopnosťou konať samostatne a byť pánom svojich činov. "Boh ponechal človekovi možnosť rozhodnúť sa (Múd 15,14), aby dobrovoľne hľadal svojho Stvoriteľa a slobodne sa ho pridŕžajúc, dosiahol plnú a blaženú dokonalosť".³⁰

*Človek je rozumný, s tým sa podobá Bohu; bol stvorený ako slobodný a zodpovedný za svoje skutky.*³¹

I. Sloboda a zodpovednosť

1731 Sloboda je schopnosť zakotvená v rozume a vôli konať alebo nekonať urobiť to alebo ono, skrátka konať slobodne a uvážene. Slobodným rozhodovaním každý rozhoduje osebe. Sloboda človeka je sila, ktorá mu umožňuje rásť a dozrievať v pravde a добрote. Sloboda dosahuje svoju dokonalosť, keď je podriadená Bohu ako vrcholu našej blaženosti.

1732 Dokiaľ sa sloboda človeka definitívne nezameria na najvyššie konečné dobro, ktorým je Boh, je v nej obsiahnutá možnosť *voliť medzi dobrom a zlom*, teda možnosť rásť a silnieť v dokonalosti, alebo slabnúť a hrešiť. Sloboda je rozlišujúcim znakom čisto ľudských činov. Je prameňom chvály, alebo hany, zásluhy alebo previnenia.

1733 Čím viac človek koná dobro, tým sa stáva slobodnejším. Niet opravdivej slobody, jedine iba v službe dobra a spravodlivosti. Zvolenie neposlušnosti a zla je zneužitím slobody a robí z ľudí "otrokov hriechu".³²

1734 Sloboda robí človeka *zodpovedným* za svoje činy v takej miere, v akej sú dobrovoľné. Pokrok v čnosti, poznanie dobra, askéza a odriekanie zvyšujú vládu vôle nad ľudskými skutkami.

1735 *Vina a zodpovednosť* za nejaký skutok sa môžu znižovať, ba aj celkom rušiť nevedomosťou, nepozornosťou, násilím, strachom, zvykom, neskrotnou vášňou a inými psychickými alebo sociálnymi faktormi.

1736 Každý čin priamo chcený pripočítava sa tomu, kto ho vykonal.

Boh sa spytuje Adama po hriechu v záhrade: "Prečo si to urobil?" (Gn 3,13) Podobne sa pýta aj Kaina³³ a prorok Nátan kráľa Dávida po cudzoložstve so ženou Uriáša a jeho vražde.³⁴

Konanie môže byť nepriamo dobrovoľné, ak je následkom nedbalosti toho, čo človek mal poznať alebo robiť: napríklad automobilová nehoda, ktorá vznikla z neznalosti dopravných predpisov.

1737 *Následky niektorých skutkov sa môžu tolerovať ak vznikli napríklad ako následok vyčerpanosti matky, ktorá bdela nad chorým dieťaťom. Ako zlý sa nepočíta čin, ktorý nebol úmyselný, ani ako cieľ, ani ako prostriedok, ktorým sa čin uskutočnil. Napríklad smrť, ktorá postihne človeka pri poskytovaní pomoci osobe v nebezpečenstve. Aby sa následok mohol pripočítať za zlý, musel konajúci predvídať a mať možnosť sa mu vyhnúť. Ide napríklad o zabitie človeka, ktorého sa dopustí vodič pod vplyvom alkoholu.*

1738 Sloboda sa uplatňuje len vo vzťahoch medzi ľudskými bytosťami. Každý človek je stvorený na Boží obraz a má prirodzené právo, aby bol uznávaný ako slobodná a zodpovedná bytosť. Táto povinnosť vážiť si každého zaväzuje všetkých. *Právo na užívanie slobody* je neoddeliteľnou požiadavkou ľudskej dôstojnosti, osobitne v oblasti morálky a náboženstva.³⁵ Toto právo musí občianska spoločnosť uznávať a chrániť v rozsahu spoločného dobra a verejného poriadku.³⁶

II. Sloboda človeka v ekonómii spásy

1739 *Sloboda a hriech.* Sloboda človeka je obmedzená a omylná. V skutočnosti človek zlyhal. Slobodne zhešil. Tým, že odmietol plán Božej lásky, oklamal sám seba; stal sa otrokom hriechu. Toto prvé odcudzenie sa človeka privodilo množstvo ďalších. Dejiny ľudstva od svojich počiatkov svedčia o útlaku a nešťastiach, ktoré sa zrodili zo srdca človeka ako dôsledok zlého užívania slobody.

1740 *Ohrozenia slobody.* Užívanie slobody nezahrňuje v sebe právo hovoriť a robiť hocijakú vec. Je úplne nesprávne predpokladať, že "človek ako nositeľ slobody je sebestačný a majúci ako cieľ uspokojenie vlastného záujmu vo užívaní pozemských dobier".⁷ Podmienky ekonomického a sociálneho poriadku, politické a kultúrne požiadavky pre spravodlivé uplatňovanie slobody, sú veľmi často zaznávané a porušované. Zaslepenosť a nespravodlivosť zaťažujú mravný život a vystavujú silných aj slabých pokušeniu prehrať sa proti láske. keď sa človek vyhýba mravnému zákonu, krivdí aj svojej vlastnej slobode, stáva sa otrokom seba samého, rozbíja bratstvo so spolublížnymi a búri sa proti Božej vôli.

1741 *Oslobodenie a spása.* Svojím slávnym krížom Kristus dosiahol spásu pre všetkých ľudí. Vykúpil ich z hriechu, ktorý ich držal v otroctve: "Túto slobodu nám vydobyl Kristus" (Gal 5,1). V ňom máme spoločenstvo na "pravde", ktorá nás "oslobodí" (Jn 8,32). Dostali sme Ducha Svätého a, ako učí apoštol, "kde je Pánov duch, tam je sloboda" (2 Kor 3,17). Už odteraz sa môžeme chváliť, že máme účasť "na slobode Božích detí" (Rim 8,21).

1742 *Sloboda a milosť*. Kristova milosť sa v žiadnom prípade nedostáva do zápolenia s našou slobodou, ak táto zodpovedá zmyslu pravdy a dobra, ktoré Boh vložil do srdca človeka. Naopak, ako o tom svedčí kresťanská skúsenosť najmä v modlitbe, čím sme vnímavejší na podnety milosti, tým viac rastie naša vnútorná sloboda a naša sebaistota v skúškach, ako aj pred tlakom a núteniami vonkajšieho sveta. Pôsobením milosti nás Duch Svätý vychováva k duchovnej slobode, aby z nás urobil slobodných spolupracovníkov na svojom diele v Cirkvi a vo svete:

*Všemohúci a milosrdný Bože, láskavo odvráť od nás všetky protivensťva, aby sme bez vnútorných a vonkajších prekážok mohli plniť tvoju vôľu.*³⁸

ZHRNUTIE

1743 "Boh ponechal človekovi možnosť rozhodnúť sa" (Sir 15,14), aby sa mohol slobodne primknúť k svojmu Stvoriteľovi, a tak dosiahnuť blaženú dokonalosť.³⁹

1744 Sloboda je možnosť konať, alebo nekonať z vlastného rozhodnutia uvážene skutky. Dokonalosť svojho konania sloboda dosahuje vtedy, keď je podriadená Bohu, teda najvyššiemu dobru.

1745 Sloboda charakterizuje len čisto ľudské činy. Robí ľudskú bytosť zodpovednou za činy, ktoré zo svojho rozhodnutia vykonala. Slobodné konanie človeka patrí jedine jemu samému.

1746 Započítanie a zodpovednosť za nejaký čin sa môže znižovať alebo celkom rušiť nevedomosťou, násilím, strachom a inými psychickými alebo sociálnymi faktormi.

1747 Právo na užívanie slobody je neoddeliteľnou požiadavkou dôstojnosti človeka, zvlášť pokiaľ ide o náboženstvo a morálku. Užívanie slobody však neznamená predpokladané právo hovoriť a robiť čokoľvek.

1748 "Túto slobodu nám vydobyl Kristus" (Gal 5,1).

4. článok

MORÁLNOSŤ ĽUDSKÝCH ČINOV

1749 Sloboda robí z človeka mravné bytie. Ak človek koná uvážlivo, možno povedať, že je *otcom svojich činov*. Slobodne zvolené ľudské činy, ktoré človek vykonal uvážene podľa svojho svedomia, možno mravne kvalifikovať ako dobré, alebo zlé.

I. Pramene mravnosti

1750 Mravnosť ľudských činov závisí:

- od zvoleného predmetu,

- od zamýšľaného cieľa alebo úmyslu,
- od okolností činu.

Predmet, úmysel a okolnosti predstavujú "pramene" alebo základné prvky mravnosti ľudských činov.

1751 *Zvolený predmet* je dobro, na ktoré sa vôľa slobodne zameriava. To je látka, obsah ľudského činu. Zvolený predmet mravne špecifikuje akt vôle, na ktorého základe rozum tento predmet spoznáva a posudzuje, či je so skutočným dobrom zhodný alebo nie. Objektívne pravidlá mravnosti určujú na základe rozumového poznania dobra a zla a podľa hlasu svedomia, čo je dobré a čo zlé.

1752 *Úmysel* je záležitosťou konajúceho subjektu, pretože je pri koreni dobrovoľným prameňom konania a ustanovuje jeho cieľ. Predstavuje podstatný prvok pri morálnom hodnotení činu. Cieľ je prvým bodom úmyslu a zahrňuje sledovaný zámer konania. Úmysel je aktom vôle sledujúcej cieľ, vzťahuje sa na zámer konania. Je to vidina očakávaného dobra, na ktoré sa čin upriamil. Neobmedzuje sa iba na riadenie jednotlivých skutkov človeka, ale môže na dosiahnutie toho istého cieľa zapájať rozličné činy; môže nasmerovať k poslednému cieľu celý život. Cieľom poskytnutej služby môže byť napríklad pomoc bližnému, avšak zároveň ju môže inšpirovať láska k Bohu ako posledný cieľ všetkého nášho konania. Ten istý čin môžu vyvolať viaceré úmysly, napríklad preukázaná služba iným s úmyslom získať si priazeň alebo uspokojiť svoju márnomyseľnosť.

1753 Dobrý úmysel (napríklad pomoc bližnému) sám o sebe neurobí ani dobrým ani správnym konanie samo v sebe (napríklad lož a ohováranie). Cieľ neospravedľňuje prostriedky. Tak nemožno ospravedlniť odsúdenie nevinného ako zákonný prostriedok záchranu národa. Naopak nedobrá cieľ (napríklad márnivá sebachvála) robí zlým aj taký skutok, ktorý by sám osebe mohol byť dobrým.⁴⁰

1754 *Okolnosti*, ku ktorým sa počítajú aj následky, sú druhotné prvky mravného činu. Priťažujú alebo znižujú mravné dobro alebo zlo ľudských činov (napríklad veľkosť obnosu krádeže). Môžu znížiť alebo zvýšiť zodpovednosť konajúceho (napríklad konať zo strachu pred smrťou). Okolnosti však nemôžu zmeniť mravnú akosť samotných skutkov. Čin, ktorý je sám osebe zlý, nemôžu okolnosti urobiť ani dobrým, ani spravodlivým.

II. Dobré a zlé skutky

1755 *Mravne dobrý čin* predpokladá súčasne dobro predmetu, cieľa i okolností. Zlý cieľ pokazí skutok, i keď je jeho základný cieľ sám osebe dobrý (napríklad modliť sa postiť s cieľom, "aby človeka videli ľudia" Mt 6,2-4).

Predmet voľby môže sám osebe pokaziť celé konanie. Jestvujú konkrétne činy (napríklad smilstvo), ktorých voľba je vždy pomýlená, lebo znamená zmätenie vôle, to jest mravné zlo.

1756

Je to pomýlené k posudzovať mravnosť ľudských činov berúc do úvahy len úmysel, ktorý ich inšpiruje, alebo okolnosti (prostredie, sociálny nátlak, tieseň alebo nevyhnutnosť konať a pod.), ktoré ich sprevádzajú. Sú skutky, ktoré sú nezávislé na okolnostiach a úmysloch vždy ťažkým priestupkom, a teda nedovolené z dôvodu

svojho predmetu; také je zlorečenie, krivá prísaha, vražda a cudzoložstvo. Nie je dovolené robiť zlo, aby z neho vzišlo dobro.

ZHRNUTIE

1757 Predmet, úmysel a okolnosti predstavujú tri "pramene" mravnosti ľudských činov.

1758 Zvolený predmet mravne špecifikuje akt vôle, podľa ktorého ho rozum poznáva a posudzuje ako dobrý alebo zlý.

1759 "Zlý skutok sa nedá ospravedlniť, i keď ho vykonali s dobrým úmyslom".⁴¹ Cieľ neospravedľuje (neposväčuje) prostriedky.

1760 Mravne dobrý čin predpokladá, že je súčasne dobrý aj predmet, aj cieľ, aj okolnosti.

1761 Jestvujú konkrétne počiny, ktorých voľba je vždy chybná, lebo vyplýva z nezriadenej vôle, čo je mravným zlom. Nie je dovolené robiť zlo, i keď by z toho malo vyjsť dobro.

5. článok

MRAVNOSŤ VÁŠNÍ

1762 Človek sa rozhoduje pre blaženosť svojimi slobodnými skutkami. Vášne alebo pocity ho môžu na ňu pripravovať a k nej prispievať.

I. Vášne

1763 Výraz "vášne" patrí do kresťanského dedičstva. Pocity alebo vášne predstavujú emócie alebo citové hnutia, ktoré človeka pobádajú konať, alebo nekonať podľa toho čo pociťuje alebo si predstavuje ako dobré alebo ako zlé.

1764 Vášne sú prirodzenou súčasťou ľudskej psychiky, tvoria prechodný priestor a zabezpečujú väzbu medzi zmyslovým, citovým a duševným životom. Náš Pán označuje srdce človeka, ľudské vnútro ako žriedlo, z ktorého vyvierajú prúdy vášní⁴².

1765 Vášní je mnoho. Najzákladnejšou vášňou je láska, ktorú vyvoláva príťažlivosť dobra. Láska roznečuje túžbu po ešte nedosiahnutom dobre a nádej, že ho dosiahne. Toto hnutie sa končí v potešení a radosť z vlastnenia dobra. Predstava blížiaceho sa zla vyvoláva nenávisť, odpor a strach. Toto hnutie sa končí smútkom z prítomného zla, alebo hnevom, ktorým sa človek zlu stavia na odpor.

1766 "Milovať znamená chcieť niekomu dobre".⁴³ Všetky ostatné citové hnutia majú svoj pôvod v tomto prvotnom smerovaní ľudského srdca k dobru. "Jedine dobro treba milovať".⁴⁴ "Vášeň je zlá, ak je zlá láska, je dobrá, ak je dobrá láska".⁴⁵

II. Vášne a mravný život

1767 Vášne samé osebe nie sú ani dobré, ani zlé. Mravnú kvalitu nadobúdajú iba v takej miere, v akej sú závislé od rozumu a od vôle. Vášne nazývame vôľovými, lebo, keď "ich alebo riadi vôľa, alebo vôľa nekladie ich priebehu nijakú prekážku".⁴⁶ Patrí k dokonalosti mravného alebo ľudského dobra, aby vášne riadil rozum.⁴⁷

1768 Veľké pocity nerozhodujú ani o mravnosti, ani o svätosti osôb; sú nevyčerpatelným zásobníkom obrazov a vnútorných hnutí, ktorými sa prejavuje mravný život. Vášne sú mravne dobré, ak prispievajú k dobrému skutku; v opačnom prípade sú zlé. Správna vôľa zameriava k dobru a k blaženosti citové hnutia, ktoré si osvojuje. Zlá vôľa podlieha nezriadeným vášňam a ešte viac ich vybičúva. Hnutia a city môžu prechádzať do čností, ale aj strhávať do nerestí.

1769 V kresťanskom živote sám Duch Svätý završuje svoje dielo, keď mobilizuje celé ľudské bytie spoločne s jeho bolesťami, strachom, obavami, zármutkom, ako sa to prejavilo aj v agónii a utrpení Pána. Ľudské city Kristove môžu dosiahnuť svoju dokonalosť v láske a v blaženosti.

1770 Mravná dokonalosť znamená, že človeka nepobáda k dobru iba jeho vôľa, ale aj jeho citové pohnutky podľa týchto slov žalmu: "Moje srdce i moje telo vznášajú sa k Bohu živému" (Ž 84,3).

ZHRNUTIE

1771 Výrazom "vášne" sa označujú citové náklonnosti hnutia prostredníctvom svojich citových vzrušení človek predvída dobro a tuší zlo.

1772 Hlavnými vášňami sú láska a nenávisť, túžba a strach, radosť, zármutok a hnev.

1773 Vo vášňach, chápaných ako citov hnutia nie je ani morálne dobro, ani zlo. Podľa toho, či sú podriadené rozumu a vôli prejaví sa v nich mravné dobro alebo zlo.

1774 Citové hnutia a náklonnosti môžu poslúžiť čnostiam, alebo sa môžu zvrátiť do nerestí.

1775 Dokonalosť mravného dobra sa dosiahne vtedy, keď človeka nepobáda k dobru iba jeho vôľa, ale i jeho "srdce".

6. článok

MRAVNÉ SVEDOMIE

1776 "V hĺbkach svojho svedomia človek spoznáva zákon, ktorý si sám nedal, ale ktorý je povinný poslúchať. Jeho hlas neprestajne vyzýva človeka milovať a konať dobro a chrániť sa zlého a hovorí mu k ušiam srdca...Človek má v srdci od Boha vpísaný zákon a práve v poslušnosti tomuto zákonu sa prejavuje jeho dôstojnosť. Svedomie je najtajnejším jadrom človeka, svätyňou, kde zostáva sám s Bohom, ktorého hlas sa mu ozýva vo vnútri⁴⁸.

I. Súd svedomia

1777 Mravné svedomie, ktoré sa nachádza vo vnútri človeka⁴⁹ prikazuje v pravej chvíli mu robiť dobro a vyhýbať sa zlu. Svedomie posudzuje tiež jeho konkrétne voľby, schvaľuje tie, ktoré sú dobré, a upozorňuje na zlé⁵⁰. Potvrďuje autoritu pravdy vo vzťahu k najvyššiemu Dobru, ktoré človeka priťahuje a od ktorého prijíma príkazy. Keď rozvážny človek počúva mravné svedomie, vtedy môže počúvať Boha, ktorý sa mu prihovára.

1778 Mravné svedomie je súd rozumu, ktorým človek rozpoznáva mravnú kvalitu konkrétneho činu, ktorý sa pripravuje konať, ktorý práve koná, alebo ktorý už uskutočnil. Vo všetkom, čo človek robí, musí verne rešpektovať poznanie, čo je dobré a správne. Pomocou súdu vlastného svedomia človek vníma a spoznáva predpisy Božieho zákona.

Svedomie je zákon nášho ducha, ktoré však ducha presahuje. Vydáva nám príkazy a predstavuje zodpovednosť a povinnosť, vzbudzuje strach a nádej...Je poslom toho, ktorý sa nám prihovára akoby cez závoj tak v prirodzenom svete ako aj vo svete milosti a ktorý nás poučuje a riadi. Svedomie je prvým zo všetkých zástupcov Krista.⁵¹

1779 Je dôležité, aby každý bol dostatočne prítomný sám sebe, aby tak mohol počuť a nasledovať hlas svojho svedomia. Táto potreba *zvnútorňovania* je o to naliehavejšia, že život nás často odvádza od akéhokoľvek uvažovania, sebaskúmania alebo nazerania do samých seba.

Vráť sa do svojho svedomia a spytuj sa ho...Vráťte sa, bratia, do svojho vnútra a vo všetkom, čo robíte, dbajte na svedka - Boha.⁵²

1780 Dôstojnosť ľudskej osoby zahrňuje v sebe a vyžaduje aj *priamosť* a *poctivosť mravného svedomia*. Mravné svedomie má v sebe schopnosť vnímať zásady mravnosti (synderéza), schopnosť použiť ich v konkrétnych okolnostiach tak, že prakticky rozlišuje dôvody a dobro konania, je schopné zhodnotiť činy, ktoré sa človek chystá vykonať, alebo ktoré už boli vykonané. Pravda o mravnom dobre ohlásená zákonom rozumu, sa prakticky a konkrétne spoznáva *rozumným úsudkom* svedomia. Človek je *rozumný*, ak sa rozhoduje podľa tohto úsudku.

1781 Svedomie umožňuje človeku vziať na seba *zodpovednosť* za vykonané skutky. Ak sa človek dopustí zla, správny súd svedomia má pôsobiť v ňom ako svedok všeobecnej pravdy dobra alebo zla pre každý konkrétny prípad jednotlivého rozhodnutia. Rozsudok súdu svedomia je zárukou nádeje a milosrdenstva. Tým, že svedčí o spáchanom priestupku, pripomína, že treba žiadať Boha a ľudí o odpustenie, znova konať iba dobro a s Božou milosťou neprestajne pestovať čnosť.

Podľa toho poznáme, že sme z pravdy a uspokojíme si pred ním srdce. Lebo keby nám srdce niečo vyčítalo, Boh je väčší ako naše srdce a vie všetko (1 Jn 3,19-20).

1782 Človek má právo konať podľa svojho svedomia slobodne, aby mohol osobne urobiť mravné rozhodnutia. "Preto človek nesmie byť nikdy zo strany druhých nútený urobiť niečo proti svojmu svedomiu. Ale mu ani neslobodno prekážať konať podľa svojho svedomia, najmä v náboženskej oblasti.⁵³

II. Formovanie svedomia

1783 Svedomie treba formovať a morálny úsudok bystriť. Dobré sformované svedomie je správne a pravdivé. Formuluje svoje súdy v súlade s rozumom a so skutočným dobrom podľa želania Stvoriteľovej múdrosti. Výchova svedomia je nevyhnutná, lebo ľudské bytosti sú vystavené nedobrym vplyvom a hriešnym pokušeniam, uprednostňovať svoj subjektívny úsudok a odmietať správne poučania.

1784 Výchova svedomia je úloha na celý život. Svedomie už od prvých rokov života vedie dieťa k poznávaniu a praktizovaniu vnútorného zákona a k nadobúdaniu mravného vedomia. Múdra výchova povzbudzuje k čnosti, ozdravuje alebo chráni

pred strachom, sebecktom a pýchou, pred nezdravými pocitmi viny a hnutiami samolúbosti, ktoré sa rodia zo slabosti a z ľudských chýb. Výchova svedomia zaručuje slobodu a prináša pokoj srdca.

1785 Na ceste formovania nášho svedomia nám svieti Božie slovo. Musíme sa mu prispôsobovať vierou a modlitbou a uskutočňovať ho v praxi. Musíme si tiež skúmať svedomie s pohľadom na Spasiteľa kríž. Podporujú nás pritom dary Ducha Svätého, svedectvá a príklady iných, vedie nás isté učenie Cirkvi, ktorá na to dostala splnomocnenie.⁵⁴

III. Rozhodovať sa podľa svedomia

1786 Keď má svedomie vykonať mravné rozhodnutie, môže vyniesť správny úsudok, ktorý je zhodný s rozumom a Božím zákonom, alebo mýlny úsudok, ktorý ho od nich vzdaluje.

1787 Človek musí často čeliť situáciám, v ktorých je mravný úsudok nie dosť istý a rozhodovanie ťažké. Treba sa usilovať hľadať vždy, čo je správne a dobré a rozpoznávať Božiu vôľu obsiahnutú v Božom zákone.

1788 Aby to človek dosiahol, musí využívať skúsenosti a znamenia doby za pomoci čnosti múdrosti, podľa rady múdrych a rozvážnych osôb a pomocou darov Ducha Svätého.

1789 Niektoré všeobecne platné pravidlá:

- Nikdy nie je dovolené robiť zlo preto, aby z neho nakoniec vyplynulo dobro.
- Treba zachovávať zlaté pravidlo: "Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im" (Mt 7,12).⁵⁵
- Láska sa vyznačuje vždy úctou k blížnemu a jeho svedomiu: "*Keď takto hrešíte proti bratom a zraňujete ich slabé svedomie, hrešíte proti Kristovi*" (1 Kor 8,12). "*Dobré je*" nerobiť "nič, čo pohoršuje tvojho brata (Rim 14,21).

IV. Nesprávny úsudok

1790 Človek musí vždy poslúchať správny úsudok svojho svedomia. Keby konal dobrovoľne proti nemu, sám by sa odsúdil. Stáva sa však, že sa mravné svedomie nachádza v nevedomosti a vynáša nesprávne úsudky o skutkoch, ktoré sa človek chystá vykonať, alebo ich už urobil.

1791 Túto nevedomosť často možno pripočítat' na vrub osobnej zodpovednosti. Je to vtedy, "keď sa človek nestará o hľadanie pravdy a dobra a keď hriechne návyky postupne takmer úplne zaslepia jeho svedomie"⁵⁶. V takom prípade je človek plne zodpovedný za spáchané zlo.

1792 Nepoznanie Krista a jeho evanjelia, zlé príklady iných, otročenie vášňam, nesprávne pochopená autonómia svedomia, odmietanie cirkevnej autority a jej učenia, nedostatočné obrátenie a nedostatok lásky, to všetko môže byť príčinou chybných úsudkov v mravnom správaní

1793 Ak je však neznalosť neprekonateľná alebo mravný subjekt nie je zodpovedný za chybné úsudky, zlo, ktorého sa dopúšťa, sa mu nemôže zarátat'. Lenže nevedomosť aj tak zostáva zlom, nedostatkom, neporiadkom. Preto treba neprestajne pracovať na naprávaní morálneho svedomia a jeho omylov.

1794 Dobré a čisté svedomie osvecuje úprimná viera. Lebo láska vychádza zároveň "z čistého srdca, dobrého svedomia a úprimnej viery"(1 Tim 1,5).⁵⁷

*Čím viac teda prevláda úprimné svedomie, tým viac sa jednotlivci i spoločenstvá zbavujú slepej svojvôle a usilujú sa byť v súlade s objektívnymi normami mravnosti.*⁵⁸

ZHRNUTIE

1795 "Svedomie je najtajnejším a najskrytejším jadrom človeka, svätyňou, kde zostáva sám s Bohom, ktorého hlas sa mu ozýva v jeho vnútri."⁵⁹

1796 Mravné svedomie je úsudok rozumu, ktorým človek rozoznáva mravnú kvalitu konkrétneho činu.

1797 Pre človeka, ktorý sa dopustil zla, zostáva výrok jeho svedomia podnetom k obráteniu a zárukou nádeje.

1798 Dobre sformované svedomie je správne a pravdivé. Vytvára svoje súdy podľa rozumu a v zhode so skutočným dobrom, ako si ho priala Stvoriteľova múdrosť. Každý musí využívať všetky prostriedky, aby si formoval svoje svedomie.

1799 Keď je svedomie postavené pred nejakú mravnú voľbu, môže vyniesť svoj úsudok v zhode rozumu a Božieho zákona, alebo naopak, môže vyniesť chybný súd, ktorým sa od nich vzdáľuje.

1800 Človek musí vždy poslúchať správny úsudok svojho svedomia.

1801 Svedomie človeka môže zotrvať v nevedomosti, alebo vynášať nesprávne súdy. Táto nevedomosť a tieto omyly nie sú vždy vyňaté z mravnej zodpovednosti človeka.

1802 Božie slovo je svetlo pre naše konanie. Musíme si ho osvojovať vierou a modlitbou a uvádzať ho do praxe. Tak sa formuje mravné vedomie.

7. článok

ČNOSTI

1803 "Bratia, všetko, čo je pravdivé, čo je cudné, čo je spravodlivé, čo je mravne čisté, čo je milé a čo má dobrú povest', čo je čnostné a chválibné na to myslite" (Flp 4,8).

Čnosť je navyknutá a pevná pripravenosť robiť dobre. Umožňuje človekovi nielen uskutočňovať dobré skutky, ale konať to najlepšie, čoho je schopný. Čnostná osoba sa so všetkými silami, citom a duchom usiluje o dobro, smeruje k nemu a uskutočňuje ho v konkrétnych situáciách.

Cieľom čnostného života je stať sa podobným Bohu.⁶⁰

I. Ľudské čnosti

1804 *Ľudské čnosti* sú pevné postoje, trvalé náklonnosti, navyknuté dokonalosti inteligencie a vôle, ktoré riadia naše konanie, ovládajú naše city a riadia naše správanie podľa rozumu a viery. Pomáhajú ľahko sa ovládať a poskytujú radosť z

toho, že človek vedie mravne dobrý život. Čnostný človek je ten, ktorý koná dobro zo slobodného rozhodnutia.

Mravné čnosti sa získavajú ľudským spôsobom. Sú ovocím a zárodkami mravne dobrých skutkov. Uspôsobujú všetky sily ľudskej bytosti, aby sa podieľala na Božej láske.

Rozdelenie základných čností

1805 Rozhodujúcu úlohu v živote človeka majú štyri čnosti, ktoré sa nazývajú aj "základnými"; všetky ostatné sa zoskupujú okolo nich. Je to: *múdrost'*, *spravodlivosť*, *sila* a *miernosť*. Spomínajú sa už v Starom zákone: "A keď niekto miluje spravodlivosť, ona spôsobuje čnosti, lebo ona vyučuje miernosti a opatrnosti, spravodlivosti a pevnej odvahe" (Múd 8,7). Pod inými názvami sa tieto čnosti vychvaľujú aj na mnohých iných miestach Svätého písma.

1806 *Múdrost'* je čnosť, ktorá uspošobuje praktický rozum rozoznávať za každých okolností naše skutočné dobro a voliť správne prostriedky na jeho uskutočňovanie. "Skúsený človek si však dáva pozor na svoj krok" (Prís 14,15). "Buďte rozumní, pokorní a bdejte na modlitbách" (1 Pt 4,7). Múdrost' je "pravidlo správneho konania", píše po Aristotelovi svätý Tomáš.⁶¹ Nezamieňa sa ani s bážňou alebo strachom, ani s obojakosťou alebo pretvárkou. Nazýva sa *auriga virtutum* (vodič čností): riadi ostatné čnosti a dáva im návod na uplatnenie. Práve múdrost' riadi priamo úsudky svedomia. Múdry človek sa rozhoduje a podriaďuje im svoje konanie. Vďaka tejto čnosti uplatňujeme v konkrétnych prípadoch morálne princípy bez omylu a prekonávame prípadné pochybnosti, či, a ako máme robiť dobro a vyhýbať sa zlu.

1807 *Spravodlivosť* je mravná čnosť, ktorá spočíva v stálej a pevnej vôli dávať bližným všetko, čo im náleží. Spravodlivosť voči Bohu sa tiež nazýva "čnosťou nábožnosti". Disponuje človeka, aby rešpektoval práva každého, do ľudských vzťahov vnáša súlad, ktorý napomáha rovnoprávnosť voči osobám a voči spoločnému dobru. Spravodlivý človek, ktorý sa často spomína v posvätných knihách, sa vyznačuje svojou neochvejnou priamosťou myšlienok a bezúhonnosťou v správaní sa voči blíznym. "Ani chudobnému nenaddržuj, ani zámožnému nechytaj stranu. Svojho bližného súď spravodlivo" (Lv 19,15). "Páni, dávajte otrokom, čo je spravodlivé a slušné; veď viete, že aj vy máte Pána v nebi" (Kol 4,1).

1808 *Sila* je mravná čnosť, ktorá zabezpečuje človeku pevnosť v ťažkostiach a stálosť pri sledovaní dobra. Posilňuje rozhodnutie odolávať pokušeniam a prekonávať ťažkosti v mravnom živote. Čnosť sily robí človeka schopným premáhať strach, dokonca aj strach zo smrti, čeliť skúškam a prenasledovaniam. Dáva človeku zrieknuť sa a obetovať aj vlastný život pri obrane spravodlivej veci. "Moja sila a chvála je Pán (Ž 118,14). "Vo svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet" (Jn 16,33).

1809 *Miernosť* je mravná čnosť, ktorá mierni prítlačivosť rozkoší a zaisťuje rovnováhu pri užívaní stvorených dobier. Zabezpečuje nadvládu vôle nad inštinktmí a túžby udržiava v hraniciach počestnosti. Mierna osoba usmerňuje svoje citové náklonnosti k dobru, zachováva zdravú zdržanlivosť, nesleduje svoj "inštinkt" a "nechodí za tým, po čom srdce túži" (Sir 5,2).⁶² V Starom zákone je často miernosť vychvaľovaná: "Nežeň sa za náruživosťou, ale odvráť sa od svojej hriešnej vôle" (Sir 18,30). V Novom zákone sa nazýva "umiernenosťou" alebo "striednosťou". Musíme

sa zrieknuť "svetských žiadostí" a žiť "v tomto veku triezvo, spravodlivo a nábožne" (Tit 2,12).

*Správne žiť nie je nič iné ako milovať Boha z celého svojho srdca, z celej svojej duše a celým svojím konaním. Úplnú lásku k Bohu zachová ten (miernosť), koho nezviklá nijaké nebezpečenstvo (Toto zvyrazňuje sila), kto poslúcha jedine jeho (a toto je spravodlivosť), kto dbá, aby správne rozpoznával všetky veci a aby sa nedal prekvapiť lesťou a klamstvom (a toto je múdrosť).*⁶³

Čnosť a milosť

1810 Ľudské čnosti nadobudnuté výchovou, uváženými činmi a vytrvalosťou, ktoré sa utužujú každým úsilím, očisťuje a dvíha Božia milosť. S Božou pomocou zakaľujú charakter a uľahčujú praktizovanie dobra. Čnostný človek je šťastný, keď sa mu darí praktizovať čnosti.

1811 Pre človeka, poraneného hriechom, nie je ľahké zachovať si mravnú rovnováhu. Kristov dar spásy nám udeľuje nevyhnutnú milosť, aby sme vytrvali pri nadobúdaní čností. Každý človek musí stále prosieť o milosť osvietenia a sily, utiekať sa k sviatostiam, spolupracovať s Duchom Svätým, nasledovať jeho vnuknutia, milovať dobro a strániť sa zla.

II. Božské čnosti

1812 Ľudské čnosti majú svoje korene v božských čnostiach, ktoré prispôsobujú schopnosti človeka k účasti na božskej prirodzenosti.⁶⁴ Božské čnosti sa totiž vzťahujú priamo k Bohu. Pripravujú kresťanov, aby žili vo vzťahu s Najsvätejšou Trojicou. Ich pôvodcom je jeden a trojjediný Boh, ktorý je aj ich dôvodom a predmetom.

1813 Božské čnosti sú základom mravného konania kresťana, ony ho oživujú a charakterizujú. Z nich vychádzajú a nimi sa živia všetky mravné čnosti. Do duší veriacich ich vlieva Boh, aby ich urobil schopnými konať ako jeho deti a aby im pomohol zaslúžiť si večný život. Sú zárukou prítomnosti a pôsobenia Ducha Svätého v schopnostiach človeka. Božské čnosti sú tri: *viera, nádej a láska*.⁶⁵

Viera

1814 *Viera* je božská čnosť, ktorá nám pomáha veriť v Boha a vo všetko, čo nám on povedal a zjavil a čo nám predkladá veriť svätá Cirkev, pretože On je Pravda sama. Vierou sa "človek slobodne oddáva Bohu".⁶⁶ Veriaci sa preto usiluje poznať a plniť Božiu vôľu: "Spravodlivý bude žiť z viery" (Rim 1,17). Živá viera je "činná skrze lásku" (Gal 5,6).

1815 Dar viery zostáva v tom, kto sa proti nej neprehrešil.⁶⁷ Ale: "viera bez skutkov je mŕtva" (Jak 2,26). Ak sa viera nepridružuje k nádeji a k láske, nezjednocuje naplno veriacich s Kristom a nerobí ich živými údmi jeho Tela.

1816 Kristov učeník si musí vieru nielen zachovať a v nej žiť, ale musí ju aj vyznávať, o nej presvedčivo svedčiť a rozširovať ju. "Všetci musia byť pripravení vyznávať Krista pred ľuďmi a nasledovať ho na ceste kríža, uprostred prenasledovaní, ktoré Cirkvi nikdy nechýbajú."⁶⁸ Služba a svedectvo viery sú pre spásu nevyhnutné: "Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj ja vyznám pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach. Ale toho, kto mňa zaprie pred ľuďmi, aj ja zapriem pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach" (Mt 10,32-33).

Nádej

1817 *Nádej* je božská čnosť, pomocou ktorej túžime po nebeskom kráľovstve a večnom živote ako po svojom šťastí, vkladáme svoju dôveru do Kristových prisľúbení, hľadáme oporu nie v našich silách, ale utiekame sa o pomoc milosti Ducha Svätého. "Neochvejne sa držíme nádeje, ktorú vyznávame, lebo verný je ten, ktorý dal prisľúbenie" (Hebr 10,23). Tohto Ducha Boh "na nás hojne vylial skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme ospravedlnení jeho milosťou stali sme sa podľa nádeje dedičmi večného života" (Tit 3, 6-7).

1818 Čnosť nádeje zodpovedá túžbe po šťastí, ktorú Boh vložil do srdca každého človeka; ona spája nádeje, ktoré inšpirujú činnosť ľudí, ona ľudí očisťuje, aby ich pripravila pre nebeské kráľovstvo, ochraňuje ich pred malomyselnosťou, ona podporuje v každej opustenosti, ona naplňuje srdce radosťou v očakávaní večnej blaženosti. Nadšená nádej chráni pred egoizmom a vedie k radosti v láske.

1819 Kresťanská nádej znova oživuje a završuje nádej vyvoleného národa, ktorá má svoj počiatok a svoj vzor v *nádeji Abraháma*", keď po očistnej obetnej skúške našla splnenie Božích prisľubov v Izákovi.⁶⁹ "On proti všetkej nádeji v nádeji uveril, že sa stane otcom mnohých národov" (Rim 4,18).

1820 Kresťanská nádej sa rozvíja už od začiatku Ježišovho vystúpenia v hlásaní blahoslavenstiev. Ony dvíhajú našu nádej k nebesiam ako k novej Zaslúbenej zemi, ony vyznačujú cestu cez skúšky a úskalía, ktoré očakávajú Ježišových učeníkov. No zásluhami Ježiša Krista a jeho utrpením nás Boh uchováva v nádeji, ktorá "nezahanbuje" (Rim 5,5). Nádej je bezpečná a pevná "kotva duše", "ktorá preniká až do vnútra za oponu, kam za nás vošiel ako predchodca Ježiš" (Hebr 6,19-20). Je tiež zbraňou, ktorá nás bráni v zápase o spásu. Máme si obliecť "pancier viery a lásky a prilbu nádeje na spásu" (1 Sol 5,8). Poskytuje nám radosť aj v samotnej skúške: "V nádeji sa radujte, v súžení buďte trpezliví" (Rim 12,12). Nádej sa vyjadruje a živí modlitbou, osobitne modlitbou Pater noster (Otče náš), ktorá je súhrnom všetkého, na čo sa má upierať naša nádej.

1821 Môžeme teda dúfať v nebeskú slávu, ktorú Boh prisľúbil tým, ktorí ho milujú⁷⁰ a plnia jeho vôľu⁷¹. Každý a za každých okolností smie dúfať, že s Božou milosťou "vytrvá do konca" (Mt 10,22).⁷² a dosiahne nebeskú radosť ako večnú odplatu od Boha za dobré skutky, ktoré uskutočnil s Božou milosťou. V tejto nádeji sa Cirkev modlí, "aby boli všetci spasení" (1 Tim 2,4). Dúfa, že v nebeskej sláve bude spojená so svojim ženíchom Ježišom Kristom:

*Dúfaj, duša moja, dúfaj. Nevieš ani dňa, ani hodiny. Bdej starostlivo, všetko sa rýchlo pominie, hoci tvoja netrpezlivosť by mohla spochybniť, čo je isté a urobiť dlhým čas, ktorý je krátky. Mysli na to, že čím viac budeš bojovať, tým viac budeš môcť preukazovať lásku voči Bohu a tým viac sa budeš jedného dňa radowať so svojim miláčikom v šťastí a vo vytržení, ktoré sa už nikdy neskončia.*⁷³

&&&&

Láska

1822 Láska je božská čnosť, ktorou milujeme Boha nadovšetko pre neho samého, a blížneho ako seba samého pre lásku k Bohu.

1823 Ježiš urobil z lásky *nové prikázanie*.⁷⁴ Tým, že miloval svojich "až do konca" (Jn 13,1). prejavil lásku, ktorú prijíma od Otca. Ak sa učeníci navzájom milujú, napodobňujú Ježišovu lásku, ktorú aj oni prijali. Preto Ježiš povedal: "Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás. Ostaňte v mojej láske" (Jn 15,9). A ďalej hovorí: "Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás" (Jn 15,12).

1824 Láska ako ovocie Ducha a naplnenie Zákona vedie k zachovávaní *prikázaní* Božích a jeho Pomazaného Krista: "Ostaňte v mojej láske. Ak budete zachovávať moje prikázania, ostanete v mojej láske" (Jn 15,9-10).⁷⁵

1825 Ježiš Kristus umrel z lásky k nám vtedy, keď sme boli ešte "nepriatelia" (Rim 5,10). Pán nás žiada, aby sme podobne ako on milovali aj svojich *nepriateľov*⁷⁶, aby sme považovali za bližneho aj toho najvzdialenejšieho človeka⁷⁷, aby sme milovali deti⁷⁸ a úbožiacov, ako ich miloval on⁷⁹.

Apoštol Pavol nám predstavuje s ničím neporovnateľný obraz lásky: "Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá; nezávidí, nevypína sa, nie je nehanebná, nie je sebecká, nerozčuľuje sa, nemyslí na zlé, neteší sa z nepravosti, ale raduje sa z pravdy. Všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa, všetko vydrží" (1 Kor 13,4-7).

1826 Bez lásky, ako hovorí apoštol Pavol, nie sme ničím...A všetko: výsady, služba, dokonca aj čnosť by nám "bez lásky nič" neosožili (1 Kor 13,1-4). Láska je väčšia ako všetky ostatné čnosti. Je prvá aj medzi božskými čnosťami: "A tak teraz zostáva viera, nádej láska, tieto tri; no *najväčšia z nich je láska*" (1 Kor 13,13).

1827 Láska oživuje a inšpiruje všetky čnosti. Ona je "zväzkom dokonalosti" (Kol 3,14). Ona je *formou čnosti*, ona ich spája a vzájomne usporaduje, ona je prameňom a cieľom ich kresťanského uskutočňovania. Láska zabezpečuje a očisťuje našu ľudskú schopnosť milovať. Ona ju dvíha do nadprirodzenej dokonalosti Božej lásky.

1828 Praktizovanie mravného života, ktoré je oživované láskou, dáva kresťanovi duchovnú slobodu Božích detí. Človek sa už nekrčí pred Bohom v poníženom strachu ako otrok, ani nie ako najatý robotník v očakávaní mzdy, ale ako syn, ktorý odpovedá na lásku toho," ktorý nás miloval prvý" 1 Jn 4,19).

*Alebo sa odvrátíme od zla zo strachu pred trestom a dostaneme sa do postavenia otroka, alebo budeme nasledovať vnadidlo odmeny a budeme sa podobať námezdným robotníkom, alebo nakoniec poslúchneme pre samotné dobro a lásku toho, ktorý prikazuje...a dostaneme sa do postavenia jeho detí.*⁸⁰

1829 *Ovocím* lásky je radosť, pokoj a milosrdenstvo. Láska vyžaduje dobročinnosť a bratské napomínanie: je láskavá, vzbudzuje vzájomnú náklonnosť, ostáva nezištná a štedrá, je základom priateľstva a dobrých spoločenských vzťahov.

*Láska je vyvrcholením všetkých našich skutkov. Ona je cieľom, preto závodíme, aby sme ju dosiahli a dosiahli, k nej bežíme a keď ju raz dosihneme, aj spočinieme v nej.*⁸¹

III. Dary a ovocie Ducha svätého

1830 Mravný život kresťanov podporujú *dary* Ducha Svätého. Sú to trvalé dispozície, ktoré uspôsobujú človeka počúvať a nasledovať vnuknutia Ducha Svätého.

1831 Sedem *darov* Ducha Svätého predstavujú: dar múdrosti, dar rozumu, dar rady, dar sily, dar poznania, dar nábožnosti a dar bázne božej. Ich plnosť patrí Ježišovi Kristovi Dávidovmu Synovi.⁸² Dopĺňajú čnosti a vedú k dokonalosti tých, ktorí ich dostanú. Robia veriacich poslušnými, aby ochotne a rýchlo nasledovali Božie vnuknutia.

Ty si môj Boh; na správnu cestu nech ma vedie tvoj dobrý duch (Ž 143,10).

Ved' všetci, ktorých vedie Boží Duch, sú Božími synmi... Ale ak sme deti, sme aj dedičia Boží, dedičia a Kristovi spoludedičia (Rim 8,14.17).

1832 *Ovocím* Ducha sú dokonalosti, ktoré stváraňuje v nás Duch Svätý ako prvotiny večnej slávy. Cirkevná tradícia ich vymenúva dvanásť: "láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť, trpezlivosť, jemnosť, čistota" (Ga 5,22-23 vulg.).

Z H R N U T I E

1833 Čnosť je pevná a stála náklonnosť robiť dobre.

1834 Ľudské čnosti sú trvalé náklonnosti rozumu a vôle, ktoré riadia naše skutky, usporadujú naše vášne a vedú naše správanie podľa rozumu a viery. Môžeme ich zoskupiť okolo štyroch základných čností, ktorými sú: múdrosť, spravodlivosť, sila a miernosť.

1835 Múdrosť uspôsobuje praktický rozum, aby v každej situácii rozoznával skutočné dobro a volil správne prostriedky na jeho naplnenie v živote.

1836 Spravodlivosť spočíva v stálej a pevnej vôli dávať Bohu a blížnemu, čo im patrí.

1837 Sila zabezpečuje pevnosť v ťažkostiach a vytrvalosť pri sledovaní dobra.

1838 Miernosť obmedzuje prítlačivosť zmyslových rozkoší a zabezpečuje rovnováhu pri užívaní stvorených dobier.

1839 Mravné čnosti narastajú výchovou, uvážlivým konaním a vytrvalým snažením o ich nadobudnutie. Božia milosť ich očisťuje a dvíha.

1840 Božské čnosti disponujú kresťana, aby žil v spojení so Najsvätejšou Trojicou. Ich počiatkom je Boh, on je ich motívom i cieľovým predmetom, Boh, ako ho človek spoznáva vierou, v ktorého človek dúfa a ktorého miluje pre neho samotného.

1841 Božské čnosti sú tri: *viera, nádej a láska*⁸³. Ony vzbudzujú a oživujú všetky mravné čnosti.

1842 Vierou sa oddávame Bohu a uznávame všetko, čo nám zjavil a čo nám predkladá ako predmet viery svätá Cirkev.

1843 Nádejou túžime a očakávame s pevnou dôverou v Boha večný život a milosti, ktoré sú potrebné na jeho dosiahnutie.

1844 Láskou milujeme Boha nadovšetko a svojho blížneho a lásky k Bohu ako seba samého. Ona je "zväzkom dokonalosti" (Kol 3,14) a formou všetkých čností.

1845 Sedem darov Ducha Svätého, ktoré dostávajú kresťania sú: dar múdrosti, rozumu, rady, sily, poznania, nábožnosti a dar bázne voči Bohu.

8. článok

HRIECH

I. Milosrdenstvo a hriech

1846 Evanjelium nám zjavuje v Ježišovi Kristovi Božie milosrdenstvo voči hriešnikom⁸⁴. Anjel zvestuje Jozefovi: "Dáš mu meno Ježiš, lebo on oslobodí svoj ľud z hriechov" (Mt 1,21). Podobne sa hovorí aj o sviatosti vykúpenia - Eucharistii: "Toto je moja krv novej zmluvy, ktorá sa vylieva za všetkých na odpustenie hriechov" (Mt 26,28).

1847 "Boh nás stvoril bez nás, ale nechcel nás spasit' bez nás".⁸⁵ Prijatie jeho milosrdenstva predpokladá priznanie našich chýb. "Ak hovoríme, že nemáme hriech, klameme sami seba a nie je v nás pravda. Ale ak vyznávame svoje hriechy, on je verný a spravodlivý: odpustí nám hriechy a očistí nás od každej nepravosti" (1 Jn 1,8-9).

1848 Svätý Pavol tvrdí : "Ale kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozmnožila milosť". Ale aby milosť mohla vykonať svoje dielo, musí najprv odhaliť hriech, obrátiť naše srdce a nastoliť vládu "spravodlivosti pre večný život skrze Ježiša Krista, nášho Pána" (Rim 5,20-21). tak ako lekár skúma ranu skôr, ako ju obviaže, tak Boh svojím slovom a prostredníctvom Ducha. vrhá živé svetlo na hriech:

Obrátenie si vyžaduje, aby sa človek presvedčil o hriechu, v čom je už obsiahnutý vnútorný súd svedomia. Môžeme v tom vidieť dôkaz pôsobenia Ducha pravdy v najväčšej hĺbke človeka, čo sa zároveň stáva darovaním nového daru milosti a lásky: "Prijmite Ducha Svätého". V tomto "usvedčení o hriechu" nachádzame dvojaký dar: dar pravdivosti svedomia a dar istoty vykúpenia. Duch pravdy je aj Tešiteľom.⁸⁶

II. Definícia hriechu

1849 Hriech je previnením proti rozumu, proti pravde a proti správne svedomiu. Je to porušenie opravdivej lásky voči Bohu a voči blížnemu, ktoré pochádza zo zlého priľnutia k určitým dobrám. Raní prirodzenosť človeka a negatívne sa vplýva na ľudskú vzájomnosť. Hriech sa definuje ako "slovo, čin, alebo túžba, ktoré sa protivia večnému zákonu".⁸⁷

1850 Hriech je urážkou Boha. "Proti tebe samému som sa prehrešil a urobil som, čo je v tvojich očiach zlé" (Ž 51,6). Hriech sa stavia proti Božej láske k nám a odvracia od nej naše srdcia. Podobne ako ten prvotný každý hriech je neposlušnosťou, vzburou proti Bohu, prejavom vôle ľudí byť "ako Boh", chcieť poznať a rozhodovať o tom, čo je dobro a zlo (Gn 3,5). Hriech je teda "láskou k sebe až po opovrhnutie Bohom."⁸⁸ Týmto pyšným sebavyvyšovaním sa hriech diametrálne odlišuje od Ježišovej poslušnosti, ktorou zavíšil spásu.⁸⁹

1851 *Práve* v Kristovom *umučení*, v ktorom jeho milosrdenstvo nad hriechom víťazí, prejavuje hriech najvýraznejšie svoju spurnosť a mnohorakosť zla: neveru, nenávisť, vraždu, zavrhnutie a výsmech od vodcov ľudu, zbabelosť Piláta a ukrutnosť vojakov, Judášovu zradu, ktorá bola pre Ježiša taká bolestivá, Petrovo zaprenie a opustenie učeníkov. Ale práve v samotnej hodine temnôt a kniežat'a tohto sveta⁹⁰ sa Kristova obeta stala tajomným prameňom, odkiaľ bude vyvierat' v nevyčerpatelnej miere odpustenie našich hriechov.

III. Mnohotvárnosť hriechov

1852 Rozmanitosť hriechov je veľká. Sväté písmo nám predkladá viaceré zoznamy hriechov. V liste Galat'anom svätý Pavol stavia skutky tela proti ovociu ducha: "A skutky tela sú zjavné; je to smilstvo, nečistota, chlipnosť, modloslužba, čary, nepriateľstvá, sváry, žiarlivosť, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závisť, opilstvo, hýrenie a im podobné. O tomto vám vopred hovorím, ako som už povedal, že tí, čo robia také veci, nedosiahnu Božie kráľovstvo" (Gal 5,19-21).⁹¹

1853 *Hriechy sa môžu rozlišovať podľa objektu, ako sa to robí v každom ľudskom skutku alebo podľa čností, ktorým sa protivia, či už nadmierou alebo nedostatkom, podľa prikázaní, ktorým odporujú. Môžu sa rozlišovať aj podľa toho, či sa dotýkajú Boha, bližneho, alebo samotného hriešnika. Môžu sa deliť na hriechy duchovné a telesné, na hriechy spáchané myšlienkami, slovami, skutkami, alebo na hriechy zo zanedbania. Koreň hriechu je v ľudskom srdci, v jeho slobodnej vôli, ako nás to učí Pán: "Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstvá, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhanie. Toto poškvrňuje človeka" (Mt 15,19-20). V srdci sídli tiež láska ako základ čistých a dobrých skutkov. Práve ju zraňuje hriech.*

IV. Závažnosť hriechu: ťažký a všedný hriech

1854 Hriechy treba hodnotiť predovšetkým podľa ich závažnosti. Podobne ako už vo Svätom písme⁹² rozlišovanie medzi hriechom všedným a ťažkým sa udomácnilo aj v cirkevnej tradícii. A ľudská skúsenosť svedčí o oprávnenosti tohto rozlišovania.

1855 *Ťažký hriech* ničí lásku v srdci človeka ťažkým prestúpením Božieho zákona. Odvracia človeka od Boha, ktorý je jeho posledným cieľom. Pred Božou blaženosťou uprednostňuje nejaké nižšie dobro. *Všedný hriech* ponecháva lásku, i keď ju uráža a zraňuje.

1856 Keďže ťažký hriech, nakoľko napáda v nás životný princíp, ktorým je láska, vyžaduje novú iniciatívu Božieho milosrdenstva a od človeka obrátenie srdca, ktoré sa spravidla uskutočňuje vo sviatosti zmierenia.

*Keď sa vôľa zameria na vec, čo sa už sama osebe protiví láske, ktorou je človek určený poslednému cieľu, má hriech už vo svojom predmete čosi smrteľné...či je aktom proti Božej láske ako je rúhanie, krivá prisaha atď., alebo proti láske k bližnému ako je vražda, smilstvo a pod. ...Keď sa však vôľa hriešnika niekedy upriami na vec, ktorá síce už sama osebe obsahuje určitý neporiadok, ale neprotiví sa láske k Bohu a k bližnému napr. zbytočné reči, nevhodný smiech a podobne, vznikajú hriechy všedné.*⁹³

1857 Aby sa stal nejaký hriech *hriechom smrteľným*, musia byť splnené tri podmienky: "Smrteľný je každý hriech, ktorého predmetom je veľmi vážna vec a človek sa ho dopustí s plným vedomím a rozhodnutým úmyslom".⁹⁴

1858 Závažnosť predmetu vymedzuje desať prikázaní, ako to aj Ježiš sformuloval v odpovedi bohatému mládencovi: "Nezabiješ! Nezcudzoložíš! Nebudeš krivo svedčiť! Nebudeš podvádzať! Cti svojho otca i matku!" (Mk 10,19). Závažnosť hriechov je väčšia, alebo menšia: vražda je ťažší hriech ako krádež. Záleží tiež na tom, akej osoby sa urážka dotýka: násilie na rodičoch je závažnejšie ako násilie na cudzích.

1859 Ťažký hriech vyžaduje *plné vedomie a úplný súhlas*. Predpokladá poznanie hriešnej povahy činu, poznanie, že sa čin protiví Božiemu zákonu. Zahrňuje v sebe tiež dostatočne uvážený súhlas a osobné rozhodnutie. Predstieraná nevedomosť a zátvrdlosť srdca⁹⁵ nezmenšujú, ale naopak zvyšujú dobrovoľnú povahu dobrovoľnosti hriechu.

1860 *Neúmyselná nevedomosť* môže znížiť vinu, ba aj celkom ospravedlniť človeka od ťažkého hriechu. Ale nikto nemôže byť ospravedlnený za neznalosť mravného zákona, ktoré sú vpísané do svedomia každého človeka. Citové hnutia a vášne môžu tiež zmenšiť dobrovoľnú a slobodnú povahu poklesku podobne ako vonkajší nátlak alebo psychické poruchy. Hriechy zo zloby a zo slobodného rozhodnutia pre zlo sú najťažšie.

1861 Smrteľný hriech je krajná možnosť ľudskej slobody, tak ako je aj láska. Hriech nesie so sebou stratu Božej lásky a zbavuje človeka milosti posväcujúcej, teda stavu milosti. Ak nie je vykúpený ľútosťou a Božím odpustením, spôsobuje stratu Kristovho kráľovstva a večnú smrť v pekle, pretože naša sloboda má možnosť rozhodnúť sa navždy a nenávratne. Ale aj keď môžeme skutok posúdiť ako ťažký hriech, úsudok o osobách musíme zveriť Božej spravodlivosti a Božiemu milosrdenstvu.

1862 *Lahkého hriechu* sa dopustí ten, kto v menej závažnej veci nezachová mieru predpísanú mravným zákonom, alebo kto neposlúchne mravný zákon hoci v závažnej veci, ale bez plného poznania a úplného súhlasu.

1863 Všetdný hriech oslabuje lásku, znamená nezriadenú náklonnosť k stvorenému dobru, zabráňuje duši postupovať v cvičení sa v čnosti a uskutočňovaní mravného dobra. Človek si tak zasluguje časné tresty. Dobrovoľný všetdný hriech, ktorý zostáva bez ľútosťi, nás pomaly pripravuje aj spáchanie smrteľného hriechu. Lahkým hriechom sa však neprotivíme Božej vôli a Božiemu priateľstvu a neprerušujeme spoločenstvo s Bohom. Človek ho môže napraviť s Božou milosťou. "Nezbavuje nás posväcujúcej milosti a lásky, a teda ani večnej blaženosti".⁹⁶

*Kým človek žije v tele, nemôže sa vyhnúť každému, prinajmenšom všetdnému hriechu. Ale hriechy, ktorým hovoríme lahké, neber na ľahko. Aj keď ich považuješ za lahké keď ich vážiš, tras sa, keď ich počítaš. Veľký počet malých predmetov vytvorí veľkú hromadu. Veľký počet kvapiek naplní rieku, veľký počet zrn naplní sýpku. Akú nádej teda máme? Predovšetkým spoved'.*⁹⁷

1864 "Kto by sa však rúhal Duchu Svätému, tomu sa neodpúšťa naveky, ale je vinný večným hriechom" (Mk 3,29).⁹⁸ Milosrdenstvo Božie nemá hraníc; ale kto úmyselne odmieta prijať Božie milosrdenstvo ľútosťou, odmieta odpustenie svojich hriechov a spásu, ktorú mu ponúka Duch Svätý⁹⁹ Takáto zátvrdlosť môže viesť k definitívnej nekajúcnosti a k večnej záhube.

V. Bujnenie hriechu

1865 Hriech ťahá k ďalšiemu hriechu; opakovaním tých istých skutkov plodí nerest'. Vyplyvajú z neho zvrátené náklonnosti, ktoré zatemňujú svedomie a narúšajú hodnotenie dobra a zla v konkrétnych situáciách. Hriech má sklon rozmnožovať sa a bujniť'. Ale mravný cit v ľudskej podstate zničiť nemôže.

1866 Neresti sa registrujú rovnomerne s čnosťami, s ktorými sú v protiklade, alebo sa môžu dávať do súvislosti s *hlavnými hriechami*, ktoré kresťanská skúsenosť

rozlišuje podľa svätého Jána Cassiana a svätého Gregora Veľkého.¹⁰⁰ Nazývajú ich hlavnými, pretože plodia iné hriechy a neresti. Sú to: *pýcha, lakomstvo, závisť, hnev, smilstvo, obžerstvo a lenivosť*.

1867 Katechetická tradícia pripomína, že existujú aj *do neba volajúce hriechy*. Do neba volala: krv Ábela¹⁰¹, hriechy Sodomčanov¹⁰², nárek utláčaného národa v Egypte¹⁰³, nárek cudzinca, vdov a sirôt¹⁰⁴, nespravodlivosť voči najatým robotníkom.¹⁰⁵

1868 Hriech je osobný čin. Ale nesieme zodpovednosť aj za hriechy, ktorých sa dopustili iní, ak s nimi spolupracujeme tak, že:

- máme na nich priamu a dobrovoľnú účasť,
- keď ich prikazujeme, radíme, chválime, schvaľujeme,
- keď ich neodhalíme alebo im nezabráňame, keď je to našou povinnosťou,
- keď chránime tých, čo robia zlo.

1869 Hriech teda môže robiť z ľudí spoluvinníkov, druhých spôsobuje, že medzi nimi vládne zmyselnosť, násilie, nespravodlivosť. Hriechy vyvolávajú sociálne situácie a nespravodlivé ustanovenia, ktoré sa protivia Božej добрote. Takzvané "štruktúry hriechu" sú výrazom a prejavom osobných hriechov. Navádzajú svoje obete, aby aj oni stále znova páchali zlo. V určitom význame aj osobné hriechy predstavujú "spoločenské zlo".¹⁰⁶

ZHRNUTIE

1870 "Boh totiž všetkých uzavrel do neposlušnosti, aby sa nad všetkými zmiloval" (Rim 11,32).

1871 Hriech je "slovo, čin alebo túžba, ktoré sa nezhodujú s večným zákonom".¹⁰⁷ Je urážkou Boha, protiví sa mu ako neposlušnosť, ktorá je opakom Kristovej poslušnosti.

1872 Hriech je čin, ktorý sa protiví rozumu. Zraňuje prirodzenosť človeka negatívne pôsobí aj na ľudskú solidarnosť.

1873 Koreň všetkých hriechov je v ľudskom srdci. Ich druhy a závažnosť sa merajú podľa ich predmetu.

1874 Slobodne sa rozhodnúť, to jest s plným vedomím a s jasnou vôľou pre vec, ktorá sa ťažko protiví Božiemu zákonu a poslednému cieľu človeka, znamená spáchať ťažký hriech. Ten v nás ničí lásku, bez ktorej nie je možná večná blaženosť. Bez ľútosti má hriech za následok večnú smrť (zatratenie).

1875 Všedný hriech spôsobuje v duši človeka mravný neporiadok, ktorý možno napraviť láskou, pretože ju v nás necháva žiť.

1876 Opakované páchanie hriechov, dokonca aj všedných, plodí neresti medzi ktoré patria hlavné hriechy.

---

¹ Porov. Lk 15,11-31

² Gaudium et spes, 22

- ³ Porov. Kol 1,15; 2 Kor 4,4
- ⁴ Porov. Gaudium et spes, 22
- ⁵ Tamže, 14
- ⁶ Tamže, 24
- ⁷ Tamže, 15
- ⁸ Tamže, 17
- ⁹ Tamže, 16
- ¹⁰ Tamže, 13
- ¹¹ Tamže
- ¹² Tamže, 22
- ¹³ Tamže, 15
- ¹⁴ Tamže, 17
- ¹⁵ Tamže, 16
- ¹⁶ Sv. Augustín, De moribus ecclesiae catholicae, 1, 3, 42
- ¹⁷ Sv. Augustín, Confessiones, 10, 20, 29
- ¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, Expositio in symbolum apostolicum, 1
- ¹⁹ Porov. Mt 4,17
- ²⁰ Porov. 1 Jn 3,2; 1 Kor 13,12
- ²¹ Porov. Mt 25,21.23
- ²² Porov. Hebr. 4,7-11
- ²³ Sv. Augustín, De civitate Dei, 22, 30
- ²⁴ Porov. 2 Pt 1,4
- ²⁵ Porov. Jn 17,3
- ²⁶ Porov. Rim 8,18
- ²⁷ Sv. Irenej, Adversus haereses 4, 20, 5
- ²⁸ John Henry Newmann, Discourses to mixed congregations, 5
- ²⁹ Porov. Mt 13,3-23
- ³⁰ Gaudium et spes, 172
- ³¹ Sv. Irenej, Adversus haereses, 4, 4, 3
- ³² Porov. Rim 6,17
- ³³ Porov. Gn 4,10
- ³⁴ Porov. 2 Sam 12,7-15
- ³⁵ Porov. Dignitatis humanae, 2
- ³⁶ Tamže, 7

- ³⁷ Kongregácia pre učenie viery, *Libertatis conscientia*, 13
- ³⁸ Rímsky misál, kolekta 23. nedele
- ³⁹ Porov. *Gaudium et spes*, 172
- ⁴⁰ Porov. Mt 6,2-4
- ⁴¹ Sv.Tomáš Akvinský, *Collationes in decem praeceptis*, 6
- ⁴² Porov. Mk 7,21
- ⁴³ Sv.Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 26, 42
- ⁴⁴ Porov. Sv.Augustín, *De Trinitate*, 8, 3, 4
- ⁴⁵ Sv.Augustín, *De civitate Dei*, 14, 72
- ⁴⁶ Sv.Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 24, 1
- ⁴⁷ Porov. tamže, I-II, 24, 32
- ⁴⁸ *Gaudium et spes*, 162
- ⁴⁹ Porov. Rim 2,14-16
- ⁵⁰ Porov. Rim 1,32
- ⁵¹ John Henry Newman, *Lettera al Duca di Norfolk*, 5
- ⁵² Sv.Augustín, *In epistulam Johannis ad Parthos tractatus*, 8, 92
- ⁵³ *Dignitatis humanae*, 3
- ⁵⁴ Porov. tamže, 14
- ⁵⁵ Porov. Lk 6,31; Tob 4,15
- ⁵⁶ *Gaudium et spes*, 162
- ⁵⁷ Porov. 1 Tim 3,9; 2 Tim 1,3; 1 Pt 3,21; Sk 24,16
- ⁵⁸ *Gaudium et spes*, 16
- ⁵⁹ Tamže
- ⁶⁰ Sv.Gregor Naziánsky, *Orationes de beatitudinibus*, 1
- ⁶¹ Sv.Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, 47, 22
- ⁶² Porov. Sir 37,27-31
- ⁶³ Sv.Augustín, *De moribus ecclesiae catholicae*, 1, 25, 46
- ⁶⁴ Porov. 2 Pt 1,4
- ⁶⁵ Porov. 1 Kor 13,13
- ⁶⁶ *Dei Verbum*, 5
- ⁶⁷ Porov. Tridentský koncil: *Denz.- Schön.*, 1545
- ⁶⁸ *Lumen gentium*, 42; *Dignitatis humanae*, 14
- ⁶⁹ Porov. Gn 17,4-8; 22,1-18
- ⁷⁰ Porov. Rim 8,28-30

- ⁷¹ Porov. Mt 7,21
- ⁷² Porov. Mt 10,22
- Porov. Tridentský koncil:Denz.- Schönrm., 1541
- ⁷³ Sv.Terézia od Ježiša, Esclamazioni dell' anima a Dio, 15, 3
- ⁷⁴ Porov. Jn 13,34
- ⁷⁵ Porov. Mt 22,40; Rim 13,8-10
- ⁷⁶ Porov.Mt 5,44
- ⁷⁷ Porov.Lk 10,27-37
- ⁷⁸ Porov.Mk 9,37
- ⁷⁹ Porov.Mt 25,40.45
- ⁸⁰ Sv.Bazil,Regulae fusius tractatae, prol. 3
- ⁸¹ Sv.Augustín, In epistulam Johannis ad Parthos tractatus, 10, 4
- ⁸² Porov. Iz 11,1-2
- ⁸³ Porov. 1 Kor 13,13
- ⁸⁴ Porov. Lk 15
- ⁸⁵ Sv.Augustín, Sermones, 169, 11, 13
- ⁸⁶ Dominum et Vivificantem, 31
- ⁸⁷ Sv.Augustín, Contra Faustum manichaeum, 22
- Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae, I-II, 71, 6
- ⁸⁸ Sv.Augustín, De civitate Dei, 14, 28
- ⁸⁹ Porov. Flp 2,6-9
- ⁹⁰ Porov. Jn 14,30
- ⁹¹ Porov. Rim 1,28-32; 1 Kor 6,9-10; Ef 5,3-5; Kol 3,5-8;
1 Tim 1,9-10; 2 Tim 3,2-5
- ⁹² Porov. 1 Jn 5,16-17
- ⁹³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae, I-II, 88, 2
- ⁹⁴ Ján Pavol II., Reconciliatio et paenitentia, 17
- ⁹⁵ Porov. Mk 3,5-6; Lk 16,19-31
- ⁹⁶ Ján Pavol II., Reconciliatio et paenitentia, 17
- ⁹⁷ Sv.Augustín, In epistulam Johannis ad Parthos tractatus, 1, 6
- ⁹⁸ Porov. Mt 12,32; Lk 12,10
- ⁹⁹ Porov. Ján Pavol II., Dominum et Vivificantem, 46
- ¹⁰⁰ Sv.Gregor Veľký, Moralia in Job, 31, 45
- ¹⁰¹ Porov. Gn 4,10

¹⁰² Porov. Gn 18,20; 19,13

¹⁰³ Porov. Ex 3,7-10

¹⁰⁴ Porov. Ex 22,20-22

¹⁰⁵ Porov. Dt 24,14-15; Jak 5,4

¹⁰⁶ Porov. Ján Pavol II., *Reconciliatio et paenitentia*, 16

¹⁰⁷ Sv. Augustín, *Contra Faustum manichaeum*, 22

Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, 71, 6

DRUHÁ KAPITOLA

LUDSKÉ SPOLOČENTVO

1877 Celé ľudstvo je povolané, aby tu na zemi predstavovalo obraz Boha a premieňalo sa na podobu jediného Otcovho Syna. Toto povolanie je osobnej povahy, pretože každý je povolaný vstúpiť do Božej blaženosti; týka sa to aj celého ľudského spoločenstva.

1. článok

OSOBA A SPOLOČNOSŤ

I. Spoločenský charakter ľudského poslania

1878 Všetci ľudia sú povolaní k tomu istému cieľu - k Bohu. Existuje istá podobnosť medzi trojjednotou božských Osôb a bratstvom, ktoré majú ľudia utvárať medzi sebou v pravde a láske.¹ Láska k blížnemu je neoddeliteľná od lásky k Bohu.

1879 Jednotlivec, ľudská osoba potrebuje spoločenský život. Ten nepredstavuje pre ňu čosi nadbytočné, ale je požiadavkou ľudskej prirodzenosti. Vo vzťahu s inými, vzájomným poskytovaním služieb a bratským dialógom človek rozvíja svoje možnosti a tak odpovedá na svoje poslanie.²

1880 *Spoločnosť* je súhrn ľudských osôb organicky spojených princípom jednoty, ktorá prevyšuje každého z nich. Spoločnosť spolu ako vonkajšia i duchovná jednota pretrváva v čase: je dedičom minulosti a pripravuje budúcnosť. Vďaka nej sa každý človek stáva "dedičom", dostáva "talenty", ktoré obohacujú jeho identitu. Takto nadobudnuté hodnoty je povinný rozvíjať.³ Jednotlivec má byť oddaný tým spoločenstvám, ktorých je súčasťou, a má rešpektovať authority poverené riadením spoločenstva pre spoločné dobro.

1881 Každé spoločenstvo je určené svojím cieľom, a preto musí rešpektovať a poslúchať špecifické pravidlá. Ale "*ľudská osoba* je a musí byť základom, nositeľom a cieľom všetkých spoločenských ustanovizní".⁴

1882 Určité spoločenstvá, napríklad rodina alebo štát, zodpovedajú bezprostredne prirodzenosti človeka. Sú pre neho potrebné. Aby sa umožnila čím väčšiemu počtu jednotlivcov účasť na spoločenskom živote, treba podnecovať a podporovať

vytváranie združení a volených ustanovizní "s cieľmi ekonomickými, kultúrnymi, sociálnymi, športovými, rekreačnými, profesionálnymi, politickými, a to tak vo vnútri politických spoločností (štátov) ako aj na celosvetovej úrovni".⁵ Táto "socializácia" (zospoločenšovanie) vyjadruje zároveň prirodzenú snahu ľudí združovať sa pre dosahovanie cieľov, ktoré presahujú možnosti jednotlivca. Rozvíja schopnosti jednotlivcej osoby, najmä jej zmysel pre iniciatívu a zodpovednosť. Pomáha tiež chrániť jej práva.⁶

1883 Ale socializácia nesie so sebou aj nebezpečenstvá. Prívetké zasahovanie štátu do života človeka môže ohroziť jeho slobodu a osobné iniciatívy. Cirkevné učenie vypracovalo princíp *subsidiarity*. Podľa tohto princípu "spoločenstvo vyššieho stupňa nesmie zasahovať do vnútorného života spoločenstva nižšieho stupňa a odoberať mu jeho právomoci. Má ho naopak podporovať a v prípade potreby mu pomáhať pri koordinovaní činnosti s činnosťou ostatných súčastí spoločenstva v záujme spoločného dobra".⁷

1884 Boh si nechcel ponechať iba pre seba vykonávanie všetkých právomocí. Každému tvorovi odovzdáva funkcie, ktoré tento môže zastávať podľa svojich schopností a vlastnej prirodzenosti. Tento spôsob riadenia musí byť napodobňovaný aj v spoločenskom živote. To, ako sa Boh správa pri riadení sveta, jeho dôsledné rešpektovanie ľudskej slobody, by malo inšpirovať múdrosť čelných predstaviteľov a vedúcich ľudských spoločností. Títo by sa mali správať ako služobníci Božej prozreteľnosti.

1885 Zásada subsidiarity je v protive voči všetkým formám kolektivismu. Vyznačuje hranice štátneho zasahovania, zameriava sa na zladenie vzťahov medzi jednotlivcami a spoločnosťami. Usiluje sa nastoliť skutočný poriadok vo vzťahu medzi národmi.

II. Obrátenie a spoločnosť

1886 Spoločnosť je nevyhnutná na uskutočňovanie ľudského poslania. Aby sa dosiahol tento cieľ, musí byť rešpektovaná správna hierarchia hodnôt, ktorá "podriaďuje fyzické a pudové rozmery, rozmeru vnútornému a duchovnému".⁸

*Ľudské spolužitie sa musí chápať predovšetkým ako skutočnosť duchovného poriadku. Je to výmena poznatkov vo svetle pravdy, ako výkon práv a plnenie povinností, ako popud a výzva k hľadaniu mravného dobra, ako ušľachtilý spoločný pôžitok z krásy vo všetkých jej zákonných prejavoch, ako trvalá ochota podeliť sa s tým najlepším v sebe s inými, ako horúca túžba po vzájomnom a stále lepšom obohatení duchovnými hodnotami. To sú hodnoty, ktoré majú oživovať a usmerňovať kultúrnu činnosť, hospodársky život, spoločenské zriadenia, hnutia a politické režimy, zákonodarstvo a všetky ostatné prejavy sociálneho života v jeho neustálom rozvoji.*⁹

1887 Zámerna prostriedkov a cieľov¹⁰, ktorá vedie k tomu, aby sa považovalo za konečný cieľ to, čo je iba prostriedok k nemu vyústi do takého chápania, že človeka, ľudskú osobu začne považovať len za prostriedok na dosiahnutie konečného cieľa, plodí nespravodlivé spoločenské štruktúry. Tieto "robia kresťanské správanie ťažkým, ba priamo znemožňujú, aby sa zhodovalo s príkazmi božského Zákonodarcu".¹¹

1888 Treba sa teda neprestajne dovolávať duchovných a mravných schopností človeka a trvalej podoby jeho *vnútorného obrátenia*, aby sa dosiahli také spoločenské

premeny, ktoré by mu skutočne slúžili. Prvenstvo, ktoré sa priznáva obráteniu srdca, nijako nevylučuje, skôr naopak, ukladá povinnosť prispieť k primeranému ozdraveniu ustanovizní a životných podmienok, ak sa tieto stávajú príčinou hriechu, aby boli v zhode s normami spravodlivosti a aby uprednostňovali dobro a nevytvárali mu prekážky.¹²

1889 Bez prispenia milosti ľudia nedokážu "nájsť chodník, často veľmi úzky, medzi zbabelosťou, ktorá ustupuje pred zlom, a násilím, ktoré v domnení, že proti nemu bojuje, ho ešte zväčšuje".¹³ Je možná iba cesta lásky, lásky k Bohu a bližnému. Láska je najväčším sociálnym prikázaním. Táto rešpektuje vždy druhého a jeho práva. Vyžaduje uskutočňovanie spravodlivosti jedine ona nás na to uspôsobuje. Nabáda k životu v sebaodovzdávaní: "Kto sa bude usilovať zachrániť si život, stratí ho, a kto ho stratí, získa ho" (Lk 17,33).

ZHRNUTIE

1890 Je istá podobnosť medzi jednotou božských Osôb a bratstvom, ktoré majú ľudia vytvárať medzi sebou.

1891 Aby sa jednotlivec ako ľudská osoba sa mohol vyvíjať podľa svojej prirodzenosti, potrebuje spoločenský život. Niektoré spoločenstvá, ako napríklad rodina a štát bezprostredne zodpovedajú podstate ľudského života.

1892 "Ľudská osoba je a musí byť základom, subjektom a cieľom všetkých spoločenských ustanovizní".¹⁴

1893 Treba povzbudzovať ľudí k širokej účasti na spoločenských združeniach a volených ustanovizniach.

1894 Podľa zásady podriadenosti ani štát, ani akékoľvek veľké spoločenstvá nemajú práva nahrádzať iniciatívu a zodpovednosť osôb a rozličných člankových útvarov.

1895 Spoločnosť musí podporovať čnostné konanie a nerobiť mu prekážky. Musí pobádať k správnej hierarchii hodnôt.

1896 Tam, kde hriech prevrátil spoločenskú klímu, treba vyzývať k obráteniu srdca a prosieť o Božiu milosť. Láska nabáda k správnym reformám. Mimo evanjelia nejestvuje opravdivé riešenie sociálnej otázky.¹⁵

2. článok

ÚČASŤ NA SPOLOČENSKOM ŽIVOTE

I. Autorita

1897 "Spolužitie ľudských bytostí by nebolo usporiadané a plodné, keby v ňom chýbali ľudia poverení zákonnou mocou, ktorí zabezpečujú ochranu ustanovizní a v dostatočnej miere sa starajú o spoločné dobro".¹⁶

"Autoritou" sa nazýva taká vlastnosť, ktorej prostredníctvom osoby alebo inštitúcie vydávajú pre občanov zákony a nariadenia a majú právo vyžadovať poslušnosť.

1898 Každé ľudské spoločenstvo potrebuje autoritu, ktorá by ho riadila.¹⁷ Autorita má svoje opodstatnenie v ľudskej prirodzenosti. Je nevyhnutne potrebná pre jednotu

obce či štátu. Jej úlohou je zabezpečiť všetkými možnými prostriedkami dobro spoločnosti.

1899 Autorita, ktorú vyžaduje mravný poriadok, pochádza od Boha: "Každý nech sa poddá vyššej moci, lebo niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh. Kto sa teda protiví vrchnosti, protiví sa Božiemu poriadku. A tí, čo sa protivia, sami si privolávajú odsúdenie"(Rim 13,1-2).¹⁸

1900 Povinnosť poslušnosti ukladá všetkým vzdávať autorite úctu, aká jej patrí, obklopiť vážnosťou a podľa zásluhy aj vďačnosťou a láskavosťou osoby, ktoré autoritu vykonávajú.

Z pera pápeža sv. Klementa Rímskeho sa nám zachovala najstaršia modlitba Cirkvi za politickú vrchnosť.¹⁹ "Udeľ im, Pane, zdravie, pokoj, svornosť, stálosť, aby nerušene vykonávali vládu, ktorú si im zveril. Lebo ty Pán neba a kráľ vekov dávaš synom človeka slávu, česť a moc nad pozemskými vecami. Riad', Pane, ich rady, aby sledovali to, čo je dobré a príjemné v tvojich očiach a aby za vykonávanie moci, ktorú si im zveril a ktorú vykonávajú v zbožnosti, pokoji a miernosti, dosiahli tvoju priazeň".²⁰

1901 Aj keď sa autorita odvoláva na poriadok, ktorý stanovil Boh, "určenie politického režimu a výber vedúcich činiteľov sa ponecháva na slobodnú vôľu občanov".²¹ Rozmanitosť politických režimov je mravne prípustná, musia však prispievať k zákonnému dobru spoločnosti, ktoré ich prijalo. Vlády, ktorých povaha sa protiví prirodzenému zákonu, verejnému poriadku a základným ľudským právam, nemôžu viesť k spoločnému dobru národy, ktorým boli vnútené.

1902 Autorita nemá sama od seba svoju mravnú zákonnosť. Nesmie sa správať despoticky, ale musí konať pre spoločné dobro "ako morálna sila, ktorá sa opiera o slobodu a o zmysel pre zodpovednosť".²²

Ľudské zákonodarstvo nadobúda povahu zákona len vtedy, keď sa zhoduje so zdravým rozumom; z čoho je zrejmé, že svoju účinnosť čerpá z večného zákona. Ak by sa zákonodarstvo rozchádzalo s rozumom, bolo by potrebné vyhlásiť ho za nespravodlivé, pretože by neuskutočňovalo pojem zákona, bolo by skôr istou formou násilia.²³

1903 Autorita sa zákonne uplatňuje len vtedy, ak vyhľadáva spoločné dobro určitej skupiny a na jeho dosiahnutie používa mravne dovolené prostriedky. Ak sa stane, že zákonodarcia vydajú nespravodlivé zákony alebo príjmu opatrenia, ktoré sa protivia mravnému poriadku, tieto nebudú vo svedomí záväzné. "V takom prípade autorita celkom jasne prestáva byť mocou a zvrhá sa na násilie".²⁴

1904 "Treba dosiahnuť, aby každá moc bola vyvážená inými právomocami a oprávneniami, ktoré ju majú udržať v medziach spravodlivosti. Je to základ právneho stavu, v ktorom zvrchovanosť náleží zákonu, a nie svojvôli ľudí".²⁵

II. Spoločné dobro

1905 V súlade so spoločenskou povahou človeka dobro každého jednotlivca nevyhnutne súvisí so spoločným dobrom. To sa nedá definovať inak, iba vo vzťahu s ľudskou osobou:

Nežite osamotení, utiahnutí sami do seba, ako by ste už boli ospravedlnení, ale zhromažďujte sa, aby ste spoločne hľadali, čo slúži spoločnému záujmu.²⁶

1906 Pod spoločným dobrom sa má rozumieť "súhrn spoločenských podmienok, ktoré umožňujú skupinám i jednotlivcom dosiahnuť plnším a nehatenejším spôsobom svoju dokonalosť".²⁷ Spoločné dobro sa týka života všetkých. Dovoľáva sa múdrosti každého, najmä však tých, ktorí plnia úlohu autority. Zahŕňa *tri podstatné prvky*:

1907 Na prvom mieste predpokladá *úctu k osobe* ako takej. V mene spoločného dobra je verejná moc povinná rešpektovať základné a neodňateľné práva ľudskej osoby. Spoločnosť musí dovoliť každému zo svojich členov realizovať svoje povolanie. Spoločné dobro spočíva najmä v uplatňovaní prirodzených slobôd, ktoré sú nevyhnutne potrebné pre všestranný rozvoj človeka. Je to teda: "právo konať podľa správneho úsudku vlastného svedomia, právo na ochranu súkromného života a na spravodlivú slobodu aj v náboženskej oblasti".²⁸

1908 Všeobecné dobro ďalej vyžaduje určitý stupeň *sociálneho blahobytu a rozvoj* príslušnej skupiny. Rozvoj zahŕňa súbor všetkých spoločenských povinností. Istotne je právom autority, aby rozhodla v mene spoločného dobra medzi rozličnými čiastkovými záujmami. Musí však sprístupniť každému všetko, čo potrebuje, aby mohol žiť opravdivým ľudským životom: výživu, šatstvo, zdravie, prácu, výchovu a kultúru, primeranú informovanosť, právo založiť si rodinu atď.²⁹

1909 Napokon spoločné dobro v sebe zahŕňa *pokoj*, to znamená stálosť a bezpečnosť spravodlivého poriadku. Predpokladá sa, že autorita zaistí počestnými a zákonnými prostriedkami bezpečnosť spoločnosti i každého jej člena. Zakladá sa na práve na zákonnú osobnú a kolektívnu obranu.

1910 Hoci každé ľudské spoločenstvo vlastní predstavu o spoločnom dobre, ktorá mu umožňuje rozpoznávať samého seba, v *politickom spoločenstve* sa táto predstava realizuje najúplnejšie. Je úlohou štátu chrániť a zvyšovať mieru všeobecného dobra občianskej spoločnosti, jednotlivých občanov a medzičlánkových útvarov.

1911 Vzájomná závislosť ľudí sa neprestajne zvyšuje a zväčšuje. Pomaly sa rozprestiera na celú zem. Jednota ľudskej rodiny, ktorá zhromažďuje bytosti s rovnakou prirodzenou hodnotou, zahrňuje v sebe aj *všeobecné spoločné dobro*. Toto vyžaduje organizovanie spoločenstva národov, ktoré bude schopné "starat' sa o rozličné potreby ľudí jednak v oblasti sociálneho života (výživa, zdravie, výchova), jednak v niektorých osobitných oblastiach, ktoré sa miestami môžu vyskytnúť, napríklad pomáhať v utrpení utečencom, vyst'ahovalcom a ich rodinám a pod."³⁰

1912 Spoločné dobro sa vždy zameriava na pokrok osôb: "Usporiadanie vecí má byť podriadené záujmu osôb, a nie naopak".³¹ Základom tohto poriadku je pravda. Buduje sa na spravodlivosti a oživuje ho láska.

III. Zodpovednosť a participácia

1913 Participácia je dobrovoľná a ušľachtilá zainteresovanosť človeka na spoločenských výmenách. Je nevyhnutné, aby všetci mali podiel na zvyšovaní spoločného dobra každý podľa svojho postavenia, ktoré zaujíma, a podľa úlohy, ktorou je poverený. Táto povinnosť je zahrnutá v dôstojnosti ľudskej osoby.

1914 Účasť sa uskutočňuje v prvom rade tým, že sa človek ujme povinností svojho stavu, za ktoré preberá *osobnú zodpovednosť*: starostlivosťou o výchovu svojej rodiny, svedomitosťou v práci sa človek podieľa na dobre iných i celej spoločnosti.³²

1915 Pokiaľ je to len možné, občania sú povinní aktívne sa podieľať na *verejnom živote*. Spôsoby tejto účasti môžu byť rozdielne v rozličných krajinách alebo kultúrach. "A treba len chváliť postup tých národov, v ktorých čím väčší počet občanov sa zapája do verejného života a podieľa sa v ovzduší skutočnej slobody na spravovaní verejných záležitostí".³³

1916 Účasť všetkých na vytváraní spoločenského dobra zahrňuje ako každá etická povinnosť, neprestajne obnovované *duchovné obrátenie* sociálnych partnerov. Podvody a iné nečestnosti, ktorými sa niektorí snažia uniknúť zákonom, predpisom a spoločenskej povinnosti, treba rozhodne odsúdiť, lebo sa nezhodujú s požiadavkami spravodlivosti. Je potrebné venovať sa rozvoju ustanovizní, ktoré prispievajú k zlepšeniu podmienok ľudského života.³⁴

1917 Je úlohou tých, čo majú poverenie vykonávať moc, aby posilňovali hodnoty, ktoré priťahujú dôveru členov spoločenstva a povzbudzujú ich, aby sa angažovali do služieb svojich bližných. Účasť sa začína výchovou a kultúrou: "Právom môžeme predpokladať, že ľudská budúcnosť je v rukách tých, čo budú vedieť motivovať nasledujúce pokolenia k životu a nádeji".³⁵

ZHRNUTIE

1918 "Niet moci, ktorá by nebola od Boha. A tie, čo sú, ustanovil Boh" (Rim 13,1).

1919 Každé ľudské spoločenstvo potrebuje autoritu, aby sa udržalo a rozvíjalo.

1920 "Politické spoločenstvo a verejná moc majú svoj základ v ľudskej prirodzenosti, a preto sú súčasťou Bohom stanoveného poriadku".³⁶

1921 Autorita sa vykonáva zákonným spôsobom, ak sleduje dobro celého spoločenstva. Aby ho dosiahla, musí používať mravne prípustné prostriedky.

1922 Rôznorodosť politických režimov je oprávnená, ak prispievajú k dobru spoločenstva.

1923 Politická moc sa musí uplatňovať v hraniciach mravného zákona a musí zaručovať podmienky pre uplatňovanie slobody.

1924 Spoločným dobrom sa rozumie "súhrn podmienok spoločenského života, ktoré umožňujú skupinám i jednotlivým ich členom dosiahnuť plným a slobodnejším spôsobom svoju dokonalosť".³⁷

1925 Spoločné dobro zahŕňa v sebe tri základné prvky: úctu a rešpektovanie základných práv osobnosti človeka, prosperitu čiže rozvoj duchovného a časného dobra spoločnosti, pokoj a bezpečnosť celej skupiny i jej členov.

1926 Dôstojnosť ľudskej osoby zahrňuje v sebe aj jej úsilie o spoločné dobro. Každý sa musí starať o to, aby prispel k vzniku a udržiavaniu ustanovizní, ktoré zlepšujú podmienky ľudského života.

1927 Povinnosťou štátu je brániť a stavať na prvé miesto všeobecné dobro občianskej spoločnosti. Všeobecné dobro celej ľudskej rodiny a úsilie oň si vyžaduje organizáciu medzinárodného spoločenstva.

3. článok

SOCIÁLNA SPRAVODLIVOSŤ

1928 Spoločnosť zabezpečuje sociálnu spravodlivosť, keď uvádza do života podmienky, ktoré umožňujú združeniam i jednotlivcom dosiahnuť to, na čo majú právo podľa povahy a povolania. Sociálna spravodlivosť ide ruka v ruke so spoločným dobrom a s uplatňovaním autority.

I. Úcta k ľudskej osobe

1929 Sociálna spravodlivosť sa dá dosiahnuť len rešpektovaním nadprirodzenej dôstojnosti človeka. Osoba predstavuje konečný cieľ spoločnosti, na ktorý je zacielená.

*Ochranu a rešpektovanie dôstojnosti človeka nám zveril sám Stvoriteľ. Vo všetkých dejinných okolnostiach sú muži i ženy za dôstojnosť človeka prísne zodpovední a budú zo svojej zodpovednosti skladať úcty.*³⁸

1930 Úcta k ľudskej osobe v sebe zahŕňa aj jej práva, ktoré vyplývajú z dôstojnosti stvorenia. Práva jednotlivca predchádzajú práva spoločnosti a spoločnosť je za ne zodpovedná. Sú základom morálnej zákonitosti každej autority. Ak ich spoločnosť tupí alebo odmieta uznať vo svojom stanovenom zákonodarstve, spoločnosť tým podkopáva svoju mravnú legitimitu.³⁹ Bez úcty k autorite sa môže moc opierať len o silu a uplatňovať násilie, aby dosiahla poslušnosť u občanov. Cirkev má pripomínať ľuďom dobrej vôle občianske práva a rozlišovať ich od lživých a neoprávnených nárokov.

1931 Úcta k ľudskej osobe musí absolútne prihliadať na rešpektovanie tohoto princípu: "Každý má považovať svojho blížneho, nikoho nevynímajúc, za *druhého seba samého*. A predovšetkým má brať ohľad na jeho život a na prostriedky, ktoré sú nevyhnutné pre dôstojný spôsob života".⁴⁰ Nijaké zákonodarstvo nebude schopné same osebe odstrániť strach, predsudky, prejavy pýchy a sebecka, ktoré sú prekážkou nastolenia opravdivých bratských vzťahov v spoločnosti. Takéto postoje a vzťahy odstraňuje jedine láska, ktorá vidí v každom človeku "blížneho" čiže brata.

1932 Povinnosť byť druhému bratom a aktívne mu slúžiť je tým naliehavejšia, čím je tento vo väčšej núdzi, a to v akejkoľvek oblasti. "Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili" (Mt 25,40).

1933 Tá istá povinnosť lásky sa vzťahuje aj na ľudí, ktorí myslia alebo konajú inak ako kresťania. Kristovo učenie ide až tak ďaleko, že vyžaduje aj odpúšťanie akýchkoľvek urážok. Rozširuje prikázanie lásky Nového zákona aj na všetkých nepriateľov.⁴¹ Oslobodenie v evanjeliovom duchu je nezlučiteľné s nenávisťou voči nepriateľovi ako ľudskej osobe, nie však s nenávisťou voči zlu, ktoré on koná ako nepriateľ.

II. Rovnosť a rozdiely medzi ľuďmi

1934 Všetci ľudia sú stворení na obraz jediného Boha, ktorý ich obdaroval takou istou rozumnou dušou, majú rovnakú prirodzenosť a rovnaký pôvod. Všetci sú vykúpení Kristovou obetou a pozvaní k účasti na tej istej božskej blaženosti. Všetci majú teda rovnakú dôstojnosť.

1935 Rovnosť medzi ľuďmi spočíva v ich osobnej dôstojnosti a v právach, ktoré z nej vyplývajú:

Každú formu diskriminácie týkajúcu sa základných ľudských práv v oblasti spoločenskej ako aj kultúrnej, diskrimináciu z hľadiska pohlavia, pôvodu, farby pleti,

*spoločenského postavenia, jazyka alebo náboženstva, je potrebné prekonať a odstrániť ako jav protiviaci sa Božiemu plánu.*⁴²

1936 Človek prichádzajúci na svet, nemá k dispozícii všetko, čo potrebuje pre rozvoj svojho telesného a duchovného života. Je odkázaný na druhých. Rozdiely sa prejavujú v súvislosti s vekom, s fyzickými schopnosťami a mravnými alebo rozumovými vlastnosťami, vo výmene týchto dobier, ako sa každý mohol nimi obohatiť a v rozdeľovaní bohatstva.⁴³ "Talenty" neboli rozdelené v rovnakej miere.⁴⁴

1937 Aj tieto rozdielnosti sú súčasťou Božieho plánu. Boh chce, aby človek dostával aj od iných, čo potrebuje. A tí, čo osobitnou mierou vlastnia "talenty", majú sa deliť o dobrodenia s tými, ktorí sú na ne odkázaní. Rozdiely povzbudzujú a často aj zaväzujú osoby k veľkodušnosti, k dobrosrdečnosti a k ochote podeliť sa; podnecujú aj kultúry, aby sa navzájom obohacovali:

*Nedávam všetky čnosti rovnako každému... Viaceré rozdeľujem tak, že jednu dávam jednému, inú druhému... Jednému dám hlavne lásku, druhému spravodlivosť; tomuto poníženosť, tamtomu živú vieru... Mnohé dary a milosti potrebné pre duchovný a telesný život človeka som rozdal veľmi rozdielne a nebolo mojím práním, aby každý vlastnil všetko potrebné. Ľudia tak majú príležitosť praktizovať jeden k druhému vzájomnú lásku... Chcel som, aby jedni potrebovali druhých, a tak boli mojimi služobníkmi pri rozdeľovaní milostí a štedrých darov, ktoré dostali odo mňa.*⁴⁵

1938 Jestvujú však aj nespravodlivé nerovnosti, ktoré doliehajú na milióny mužov a žien. Tieto otvorene protirečia evanjeliu:

*Rovnaká dôstojnosť osôb si vyžaduje, aby sa vytvorili ľudskejšie a spravodlivejšie životné podmienky. Lebo prílišné hospodárske a spoločenské rozdiely medzi členmi a národmi tej istej ľudskej rodiny vzbudzujú pohoršenie a sú v rozpore so sociálnou spravodlivosťou, rovnoprávnosťou, ľudskou dôstojnosťou ako aj so spoločenským a medzinárodným mierom.*⁴⁶

III. Ľudská solidárnosť

1939 Princíp solidárnosti, známy tiež pod názvom "priateľstvo" alebo "sociálna charita", je priamou požiadavkou ľudského a kresťanského bratstva.⁴⁷

*Omyl, "ktorý sa dnes všeobecne rozšíril, je zabúdanie na tento zákon ľudskej solidarity a lásky, ktorý diktuje a ukladá rovnosť pôvodu a rovnosť rozumovej prirodzenosti všetkých ľudí, nech patria ku ktorémukoľvek národu, a tiež zabúdanie na vykupiteľskú obeť, ktorú priniesol Ježiš Kristus na oltári kríža svojmu nebeskému Otcovi za hriechne ľudstvo".*⁴⁸

1940 Solidárnosť sa prejavuje v prvom rade pri rozdeľovaní dobier a odmeny za prácu. Predpokladá tiež úsilie o spravodlivejší spoločenský poriadok, v ktorom by sa napätia mohli ľahšie zmierňovať a konflikty by ľahšie našli rozriešenie v rokovaniach.

1941 Sociálno-ekonomické problémy sa dajú riešiť iba pomocou všetkých foriem solidárnosti: vzájomná solidárnosť chudobných, bohatých a chudobných, pracujúcich navzájom, zamestnávateľov a zamestnancov v podnikoch, solidárnosť medzi štátmi a medzi národmi. Medzinárodná solidárnosť je požiadavkou mravného poriadku. Od nej závisí aj pokoj vo svetovom meradle.

1942 Čnosť solidárnosti presahuje materiálne dobrá. Cirkev šírením duchovného dobra viery vždy podporovala aj rozvoj časného dobra, ku ktorému často otvárala nové cesty. Takto sa v priebehu dlhých storočí overovali Pánove slová: "Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a všetko ostatné dostanete navyše" (Mt 6,33).

Už dvetisíc rokov v Cirkvi žije a pretrváva ten zmysel pre lásku, ktorý nabádal a ešte stále nabáda duše k hrdinstvu: mníchov, poľnohospodárov, vysloboditeľov otrokov, lekárov, poslov viery, civilizácie a vedy, ku všetkým generáciám a všetkým národom, aby tak vytvorili sociálne podmienky, ktoré by všetkým umožňovali dôstojný život človeka a kresťana.⁴⁹

Z H R N U T I E

1943 Spoločnosť zabezpečuje sociálnu spravodlivosť tak, že vytvára podmienky, ktoré umožňujú spoločествám i jednotlivcom dosiahnuť to, na čo majú právo.

1944 Úcta k ľudskej osobe vedie k tomu, že človek považuje iného za "druhého seba". Predpokladá dodržiavanie základných ľudských práv, ktoré sa odvodzujú od vnútornej hodnoty človeka.

1945 Rovnosť medzi ľuďmi sa zakladá na ich osobnej dôstojnosti a na právach, ktoré z nej vyplývajú.

1946 Rozdiely medzi ľuďmi vyplývajú z Božieho plánu. Boh chce, aby sme potrebovali jedni druhým. Rozdiely majú povzbudzovať k láske.

1947 Rovnaká dôstojnosť ľudských osôb vyžaduje, aby sme sa usilovali zredukovať priveľkú sociálnu a ekonomickú nerovnosť. Nabáda k odstraňovaniu nespravodlivej nerovnosti.

1948 Solidarita je významná kresťanská čnosť. Uskutočňuje delenie skôr duchovných ako hmotných dobier.

---

¹ Porov. Gaudium et spes, 24

² Porov. tamže, 25

³ Porov. Lk 19,13.15

⁴ Gaudium et spes, 25

⁵ Ján XXIII, Mater et magistra, 60

⁶ Porov. Gaudium et spes, 25;

Ján Pavol II, Centesimus annus, 12

⁷ Ján Pavol II, Centesimus annus, 48

Porov. Pius XI, Quadragesimo anno

⁸ Ján Pavol II, Centesimus annus, 36

⁹ Ján XXIII, Pacem in terris, 35

¹⁰ Ján Pavol II, Centesimus annus, 41

- ¹¹ Pius XII, príhovor 1.júna 1941
- ¹² Porov. Lumen gentium, 36
- ¹³ Ján Pavol II, Centesimus annus, 25
- ¹⁴ Gaudium et spes, 25
- ¹⁵ Ján Pavol II, Centesimus annus, 3
- ¹⁶ Ján XXIII, Pacem in terris, 46
- ¹⁷ Porov. Lev XIII, Immortale Dei, Diuturnum illud
- ¹⁸ Porov. 1 Pt 2,13-17
- ¹⁹ Porov. tiež 1 Tim 2,1-2
- ²⁰ Sv.Klement Rímsky, List Korint'anom, 61, 1-2
- ²¹ Gaudium et spes, 74
- ²² Tamže
- ²³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae, I-II, 93, 3, 2
- ²⁴ Ján XXIII, Pacem in terris, 51
- ²⁵ Ján Pavol II, Centesimus annus, 44
- ²⁶ Barabášov list 4, 10
- ²⁷ Gaudium et spes, 26, porov. tiež 74
- ²⁸ Tamže, 26
- ²⁹ Porov. tamže
- ³⁰ Tamže, 84
- ³¹ Tamže, 26
- ³² Porov. Ján Pavol II, Centesimus annus, 43
- ³³ Gaudium et spes, 31
- ³⁴ Porov. tamže, 30
- ³⁵ Tamže, 31
- ³⁶ Tamže, 74
- ³⁷ Tamže, 26
- ³⁸ Ján Pavol II, Sollicitudo rei socialis, 47
- ³⁹ Porov. Ján XXIII, Pacem in terris, 65
- ⁴⁰ Gaudium et spes, 27
- ⁴¹ Porov. Mt 5,43-44
- ⁴² Gaudium et spes, 29
- ⁴³ Porov. tamže
- ⁴⁴ Porov. Mt 25,14-30; Lk 19,11-27

⁴⁵ Sv.Katarína Sienská, Dialoghi, 1, 7

⁴⁶ Gaudium et spes, 29

⁴⁷ Porov. Ján Pavol II, Sollicitudo dei socialis, 38-40

Centesimus annus, 10

⁴⁸ Pius XII, Summi pontificatus

⁴⁹ Pius XII, príhovor 1.6.1941

TRETI A KAPITOLA

BOŽIA SPÁSA: ZÁKON A MILOST'

1949 Človek je určený k blaženosti. Keďže je poranený hriechom, potrebuje nevyhnutne záchranu od Boha. Pomoc mu prichádza v Kristovi, ktorý ho prostredníctvom zákona usmerňuje a v milosti, ktorá mu pomáha:

S bázňou a chvením pracujte na svojej spáse. Ved' to Boh pôsobí vo vás, že aj chcete aj konáte, čo sa jemu páči (Flp 2,12-13).

1. článok

MRAVNÝ ZÁKON

1950 Mravný zákon je dielom Božej múdrosti. V biblickom zmysle ho možno definovať ako otcovské poučovanie, ako Božia výchova. Mravný zákon predpisuje človekovi cesty a pravidlá správania, ktoré vedú k prisľúbenej blaženosti. Zakazuje cesty zla, ktoré odvádzajú od Boha a jeho lásky. Táto "výchova" je síce prísna vo svojich príkazoch, ale láskavá vo svojich prisľúbeniach.

1951 Zákon je oprávnenou autoritou stanovené pravidlo správania, ktorého cieľom je spoločné dobro. Mravný zákon predpokladá rozumný poriadok medzi stvoreniami, ktorý svojou mocou, múdrosťou a dobrotou stanovil sám Stvoriteľ pre dobro svojho stvorenia, aby ono dosiahlo svoj cieľ. Každý zákon nachádza svoje prvotné a najvyššie oprávnenie vo večnom zákone. Zákon sa vyhlasuje a ustanovuje rozumom, ako účasť na prozreteľnosti živého Boha, Stvoriteľa a Vykupiteľa. "Tento poriadok rozumu sa nazýva zákonom".¹

Jedine človek spomedzi všetkých živých tvorov sa môže chváliť tým, že bol uznaný za hodného, aby dostal od Boha zákon: živočích obdarený rozumom, pripravený chápať a rozoznávať, bude riadiť svoje správanie a nakladať so svojou slobodou a svojím rozumom v podriadenosti tomu, kto mu to všetko dal.²

1952 Mravný zákon sa nazýva rozlične, ale všetky pomenovania sa vo svojej podstate zhodujú: *večný zákon*, lebo pochádza od Boha, ktorý je prameňom všetkých zákonov; *prirodzený zákon*; *zjavený zákon*, ktorý zahrňuje Starý a Nový (evanjeliový) zákon, a nakoniec zákony *občianske a cirkevné*.

1953 Mravný zákon nachádza svoje naplnenie a svoju jednotu v Kristovi. Ježiš Kristus je vo svojej osobe cestou k dokonalosti. On je cieľom zákona, lebo on sám učí a udeľuje Božiu spravodlivosť: "cieľom zákona je Kristus, aby spravodlivosť dosiahol každý, kto verí" (Rim 10,4).

I. Prirodzený mravný zákon

1954 Človek má účasť na múdrosti a добрote Stvoriteľa, ktorý mu zveruje vládu nad ľudským konaním a tiež schopnosť riadiť seba samého usmerňovaním sa na pravdu a dobro. Prirodzený zákon vyjadruje počiatočný mravný zmysel, ktorý umožňuje človekovi rozumom rozlišovať, čo je dobré a čo zlé, čo je pravda a čo je lož:

Prirodzený zákon je vpísaný, vrytý do duše všetkých a každého jedného človeka, lebo je to ľudský rozum, ktorý mu prikazuje robiť dobro a zakazuje hrešiť...Ale tento príkaz ľudského rozumu by nemal silu zákona, keby nebol hlasom a tlmočníkom vyššieho Rozumu, ktorému sa náš duch a naša sloboda musia podriaďovať.³

1955 "Boží a prirodzený" zákon⁴ukazuje človekovi cestu, ktorú

musí sledovať, aby konal dobro a dosiahol svoj cieľ. Prirodzený zákon vynáša prvé a základné príkazy, ktorými sa riadi mravný život. Jeho ťažiskom je túžba po Bohu, podriadenosť Bohu ako prameňu a sudcovi všetkého dobra a tiež aj zmyslu pre druhého, ktorého človek musí pokladať za seberovného. Jeho hlavné príkazy obsahuje Desatoro. Tento zákon sa nazýva aj prirodzeným, nie však vo vzťahu k prirodzenosti iracionálnych bytostí, ale preto že rozum, z ktorého vyplýva, je vlastníctvom ľudskej prirodzenosti:

Kde sú teda zapísané tieto pravidlá, ak nie v knihe toho svetla, ktoré sa nazýva Pravdou? Práve tam je zapísaný každý spravodlivý zákon, odtiaľ vstupuje do srdca človeka, ktorý koná spravodlivo; nie tak že by sa presťahoval do neho, ale že do neho vtlačá svoj odtlačok na spôsob pečate, ktorá z razidla prechádza do vosku bez toho, že by razidlo opustila.⁵

Prirodzený zákon nie je nič iné ako svetlo rozumu, ktoré do nás vložil Boh; pomocou neho spoznávame, čo treba robiť a čomu sa vyhýbať. Toto svetlo alebo tento zákon vložil do stvorenia Stvoriteľ.⁶

1956 Keďže sa prirodzený zákon nachádza v srdci každého človeka a vychádza z rozumu, jeho prikázania sú všeobecne záväzné a jeho autorita sa týka všetkých ľudí. Vyjadruje dôstojnosť ľudskej osoby, určuje základňu jej práv a jej základných povinností:

Nepochybne jestvuje opravdivý zákon: je to správny rozum; on je zhodný s prirodzenosťou, ktorá sa nachádza u všetkých ľudí; je nemenný a večný; jeho príkazy vyzývajú k povinnosti, jeho zákazy zadržávajú od poklesku... Nahradiť ho opačným zákonom by bolo svätokrádežou; nie je dovolené obísť ani jediný jeho pokyn. Nikto nemá možnosť celkom ho zrušiť.⁷

1957 Uplatňovanie prirodzeného zákona je značne rozmanité. Môže závisieť vo veľkej miere od životných podmienok, od miesta, od obdobia, od rozličných okolností. Ale aj v rozdielnych kultúrach zostáva prirodzený zákon pravidlom, ktoré spája ľudí navzájom, pravidlom, ktoré všetkým ukladá aj napriek nevyhnutným rozdielnostiam povinnosť uplatňovať spoločné životné princípy.

1958 Prirodzený zákon je *nemenný*⁸ a stály napriek všetkým premenám dejín. Jestvuje popri vývoji rozličných názorov a mravných princípov a stojí na ňom pokrok. Jeho normy zostávajú vo svojej podstate stále platnými. I keď sa niekedy odmietajú jeho základné princípy, nemožno ho zničiť ani vytrhnúť z ľudského srdca. Vždy znova povstane v živote jednotlivcov a spoločnosti:

*Pane, tvoj zákon jasne odsudzuje krádež, ako aj zákon napísaný do ľudských srdc, ktorý nijaká neprávosť nemôže vymazať.*⁹

1959 Prirodzený zákon ako veľmi dobré Stvoriteľovo dielo poskytuje človekovi najlepšie základy na budovanie stavby mravných predpisov, ktoré vedú jeho rozhodovania. Predstavuje nevyhnutnú mravnú základňu na budovanie ľudskej spoločnosti. A nakoniec poskytuje tiež potrebnú základňu pre občiansky zákon, ktorý s ním súvisí jednak úvahami, ktoré vyvodzuje ako dôsledky z hlavných princípov prirodzeného zákona a tiež aj prídavkami pozitívnej a právnej povahy.

1960 Predpisy prirodzeného zákona nie sú všetkým rovnako jasne a bezprostredne vnímateľné. V súčasnej situácii hriešny človek potrebuje milosť a zjavenie, aby mohol spoznávať mravné a náboženské pravdy "bez ťažkostí, s pevnou istotou a bez primiešania omylov."¹⁰ Prirodzený zákon poskytuje zjavenému zákonu a darom milosti základ, ktorý pripravil Boh a ktorý je v plnom súlade s činnosťou Ducha Svätého.

II. Starý zákon

1961 Boh, náš Stvoriteľ a náš Vykupiteľ si vyvolil Izrael za svoj národ a zjavil mu Zákon, ktorý bol prípravou na Kristov príchod. Mojžišov zákon obsahuje viacero právd, ktoré sú prirodzene prístupné ľudskému rozumu. Tieto sa nachádzajú vierohodne vyhlásené vo vnútri Zmluvy spásy.

1962 Starý zákon je prvým stupňom zjaveného zákona. Jeho mravné predpisy sú zhrnuté v desiatich prikázaniach (Dekalógu), ktoré určujú základné princípy poslania človeka stvoreného na Boží obraz. Zakazujú, čo sa protiví láske k Bohu a bližnému a predpisujú, čo je pre človeka podstatné. Dekalóg je svetlom, ktoré sa ponúka svedomiu každého človeka, aby mu osvietilo cesty Božieho pozvania a chránilo ho pred zlom:

*Na dosky Zákona napísal Boh to, čo sa ľudom nepodarilo vyčítať vo svojich srdciach.*¹¹

1963 Podľa kresťanskej tradície je Zákon svätý¹², duchovný¹³ a dobrý¹⁴ ale ešte nedokonalý. Ako vychovávateľ¹⁵ ukazuje síce, čo treba robiť, ale sám ešte neposkytuje silu, milosť Ducha Svätého na jeho plnenie. Pre hriech, ktorý nemôže odstrániť, zostáva zákonom otroctva. Podľa svätého Pavla jeho hlavnou funkciou je určovať a zjavovať, čo je hriech, ktorý v srdci človeka vytvára "zákon žiadostivosti"¹⁶ v srdci človeka. Starý zákon predsa však je prvou etapou na ceste do kráľovstva. Pripravuje a uspôsobuje vyvolený ľud a každého kresťana na obrátenie a na vieru v Boha Spasiteľa. Poskytuje náuku, ktorá pretrvá navždy, ako Božie slovo.

1964 Starý zákon je *prípravou na evanjelium*. Je predpoveďou a prípravou na budúce skutočnosti.¹⁷ Prorokuje a predpovedá dielo oslobodenia od hriechu, ktoré zavŕši Ježiš Kristus, poskytuje Novému zákonu predobrazy "prototypy", symboly, aby ukázal život podľa Ducha Svätého. Starý zákon sa dopĺňa naučeniami z Kníh múdrosti a prorokov, ktoré ho už nasmerúvajú na Novú zmluvu a na nebeské kráľovstvo.

Boli... pod vládou Starej zmluvy ľudia, ktorí vlastnili lásku a milosť Ducha Svätého a nadovšetko túžili po duchovných a večných prisľuboch, čím sa už primkynali k Novému zákonu. Naproti tomu aj v Novej zmluvy existujú ľudia telesní, ktorí ešte nedosiahli dokonalosť nového Zákona. Týchto je potrebné pohnať k čnostným skutkom pod strachom pred trestami, alebo prisľubom časných dobier. Je isté, že keď aj Starý zákon predpisoval lásku, nemohol poskytovať dary Ducha Svätého, prostredníctvom ktorého "Božia láska je rozliata v našich srdciach"(Rim 5,5).¹⁸

III. Nový zákon alebo Zákon evanjelia

1965 Nový zákon alebo Zákon evanjelia predstavuje na tomto svete dokonalosť Božieho, prirodzeného i zjaveného Božieho zákona. Je Kristovým dielom a je sformulované osobitne v Reči na vrchu. Je aj dielom Ducha Svätého a skrze neho sa stáva vnútorným zákonom lásky: "Uzavriem s domom Izraela a s domom Júdu novú zmluvu...Svoje zákony vložím do ich mysle a vpišem do ich srdca; a budem ich Bohom a oni budú mojím ľudom" (Hebr 8,8.10).¹⁹

1966 Nový zákon je aj *milosťou Ducha Svätého*, ktorá sa dáva veriacim vierou v Ježiša Krista. Pôsobí prostredníctvom lásky, posluguje si Pánovou rečou na hore, na naše poučenie čo a ako máme konať. Posluguje si aj sviatosťami na sprostredkovanie milosti účinne konať

Kto bude chcieť hlboko a nábožne uvažovať o Ježišovej reči na vrchu, ako ju čítame v Evanjeliu svätého Matúša, nepochybné tam nájde "dokonalú chartu kresťanského života...Táto reč obsahuje všetky prikázania, ktoré sú potrebné pre kresťanský život."²⁰

1967 Evanjeliový zákon "naplňa Starý zákon",²¹ pripravuje, prekračuje a vedie ho k dokonalosti. V Blahoslavenstvách *vrcholia Božie prisľúbenia*, pretože ich približuje k "Božiemu Kráľovstvu". Obracia sa na tých, ktorí sú ochotní s vierou prijať novú nádej: na chudobných, ponížených, zarmútených, k ľudom čistého srdca, prenasledovaným pre Krista, a tým predívne vyznačuje cesty Kráľovstva.

1968 Evanjeliový zákon *naplňa prikázania* Starého zákona. Pánova reč na hore ani zďaleka neruší a neznehodnocuje jeho mravné predpisy. Uvoľňuje ich skryté možnosti a vytyčuje nové požiadavky: odhaľuje v nich celú božskú a ľudskú pravdu. Nepridáva nové vonkajškové predpisy, ale vedie k hlbkovej reforme konania a srdca, kde sa človek rozhoduje medzi čistým a nečistým²², kde sa rozvíja viera, nádej a láska a s nimi aj ostatné čnosti. Evanjelium takto privádza zákon k jeho plnosti prostredníctvom napodobňovania dokonalosti nebeského Otca²³, odpúšťaním aj nepriateľom a modlitbou za prenasledovateľov podľa vzoru božskej veľkodušnosti.²⁴

1969 Nový zákon praktizuje *skutky nábožnosti*: almužnu, modlitbu a pôst tak, že ich nasmerúva na "Otca, ktorý vidí v skrytosti". Len pokrytci sa modlia z túžby, "aby ich ľudia videli".²⁵ Jeho modlitbou je "Otče náš".²⁶ 1970 Evanjeliový zákon obsahuje obraz rozhodovania medzi "dvoma cestami"²⁷ a praktického uplatnenia Pánových slov²⁸, tento zákon je zhrnutý v *zlatom pravidle*: "Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im! Lebo to je Zákon i Proroci" (Mt 7, 12).²⁹

Celý Zákon evanjelia je obsiahnutý v Ježišovom "*novom prikázani*" (Jn 13,34), aby sme sa navzájom milovali, ako nás miloval on.³⁰

1971 K Pánovej reči je veľmi vhodné pripojiť *mravnú katechézu apoštolského poučovania*³¹ Táto náuka podáva Pánovo učenie autoritou apoštolov predovšetkým skrz výklad čností, vyplývajúcich z viery v Krista, a ktoré oživuje láska ako hlavný

dar Ducha Svätého: "Láska nech je bez pretváranky...Milujte sa navzájom bratskou láskou...V nádeji sa radujte, v súžení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí. Majte účasť na potrebách svätých, buďte pohostinní" (Rim 12,9-13). Táto katechéza nás učí tiež súdiť o veciach svedomia vo svetle nášho vzťahu ku Kristovi a k Cirkvi.³²

1972 Nový zákon sa nazýva aj: *zákonom lásky*, pretože nepôsobí strachom, ale láskou, ktorú vlieva Duch Svätý. *Nazýva sa zákonom milosti*, pretože udeľuje silu milosti, aby účinkovala prostredníctvom viery a sviatostí; potom *zákonom slobody*³³, lebo nás oslobodzuje od rituálnych a právnych záväzkov Starého zákona, robí nás schopnými konať dobrovoľne pod vplyvom lásky a umožňuje nám vymaniť sa z postavenia otroka, "ktorý nevie, čo robí jeho pán", do postavenia Kristovho priateľa: "Pretože som vám oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca" (Jn 15,15), alebo skôr do postavenia jeho syna-dediča.³⁴

1973 Okrem predpisov obsahuje Nový zákon aj *evanjeliové rady*. Tradičné rozlišovanie medzi Božími prikázaniami a evanjelióvymi radami sa zakladá na vzťahu k láske a dokonalosti kresťanského života. Úlohou príkazov je, aby nás varovali pred tým, čo nie je zlučiteľné s láskou. Cieľom evanjelióvých rád je, aby nám pomáhali vyhnúť sa tomu, čo môže vytvárať prekážky pri rozvíjaní lásky, aj keď sa jej priamo neprotiví.

1974 Evanjelióvé rady predstavujú živú plnosť lásky, ktorá sa nikdy neuspokojí, ak nedáva ešte viac. Svedčia o nadšenej láske a vyžadujú našu bezvýhradnú duchovnú ochotu. Dokonalosť podľa Nového zákona spočíva predovšetkým v prikázaní lásky k Bohu a bližnému. Rady ukazujú priaznivejšie cesty, vhodnejšie prostriedky a každý ich môže uskutočňovať podľa vlastného povolania.³⁵

*Boh nevyžaduje, aby každý zachovával všetky rady, ale iba tí, ktorí sú na to pripravení. Rozhoduje tu aj rozličnosť ľudí, čias, príležitostí a sily, ako si to vyžaduje láska; lebo ona ako kráľovná všetkých čností, prikázani a rád, jedným slovom ako súhrn všetkých zákonov a všetkých kresťanských skutkov udeľuje všetkým miesto, zaradenie, čas a hodnotu.*³⁶

ZHRNUTIE

1975 Zákon je podľa Svätého písma je Zákon otcovské poučenie, ktoré určuje človekovi cesty vedúce k sľúbenej blaženosti a zakazuje cesty zlé.

1976 "Zákon je podriadenie sa rozumu človeka spoločnému dobru. Vyhlasuje ho ten, kto je poverený riadením spoločnosti".³⁷

1977 Kristus je cieľom Zákona³⁸, on sám ho učí a prideluje Božiu spravodlivosť.

1978 Prirodzený zákon treba chápať ako účasť človeka, ktorý bol stvorený na Boží obraz, na Stvoriteľovej múdrosti a добрote. Vyjadruje dôstojnosť ľudskej osoby a tvorí základňu jej práv a hlavných povinností.

1979 Prirodzený zákon je nemenný a stály v celých dejinách. Pravidlá, ktorými sa vyjadruje, zostávajú v podstate stále platné. Je nevyhnutnou základňou pre budovanie mravných pravidiel a občianskeho práva.

1980 Starý zákon je prvým stupňom zjaveného zákona. Jeho mravné predpisy sú zhrnuté v desiatich prikázaniach.

1981 Mojžišov Zákon obsahuje viaceré pravdy, ktoré sú prirodzene dostupné rozumu. Boh ich zjavil, pretože ľudia ich nevedeli čítať vo svojom srdci.

1982 Starý zákon je prípravou na evanjelium.

1983 Nový zákon je milosť Ducha Svätého, ktorú dostávame skrze vieru a ktorá pôsobí skrze lásku. Jeho hlavným vyjadrením je predovšetkým Pánova reč na vrchu. Využíva sviatosti, aby nám sprostredkovali milosť.

1984 Evanjeliový zákon naplňa a prekračuje Starý zákon a vedie ho k dokonalosti: jeho prisľúbenia naplňa blahoslavenstvami nebeského kráľovstva a jeho prikázania uskutočňuje pretváraním srdca, ktoré je základom skutkov.

1985 Nový zákon je zákonom lásky, zákonom milosti a zákonom slobody.

1986 Okrem prikázaní Nový zákon obsahuje aj evanjeliové rady. "Svätosť Cirkvi sa osobitným spôsobom napomáha aj rozmanitými radami, ktoré Pán v evanjeliu odporúča zachovávať svojim učeníkom".³⁹

2. článok

MILOSTĽ A OSPRAVODLIVENIE

I. Ospravedlivenie

1987 Milosť Ducha Svätého má moc nás ospravedlniť, to znamená očistiť nás z hriechov a sprostredkovať nám "Božiu spravodlivosť skrze vieru v Ježiša Krista" (Rim 3,22) a skrze krst.⁴⁰

Ale ak sme zomreli s Kristom, veríme, že s ním budeme aj žiť. Ved' vieme, že Kristus vzkriesený z mŕtvych už neumiera, smrť nad ním už nepanuje. Lebo keď zomrel, zomrel raz navždy hriechu, ale keď žije, žije Bohu. Tak zmyšľajte o sebe aj vy: že ste mŕtvi hriechu a žijete Bohu v Ježišovi Kristovi (Rim 6,8-11).

1988 Mocou Ducha Svätého máme účasť na Kristovom utrpení tým, že odumierame hriechu, a na jeho zmŕtvychvstaní zasa tým, že sa rodíme pre nový život; sme údmi jeho Tela, ktorým je Cirkev⁴¹, sme výhonkami, zaštepenými do viniča, ktorým je on sám.⁴²

Len skrze Ducha máme účasť na Bohu. Sprostredkovaním Ducha sa stávame účasťnými na Božej prirodzenosti... Preto tí, v ktorých prebýva Duch, sú zbožštení.⁴³

1989 Prvým dielom milosti Ducha Svätého je *obrátenie*, ktoré pôsobí ospravedlnenie podľa Ježišovho ohlasovania na začiatku evanjelia: "Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo" (Mt 4,17). Pôsobením milosti sa človek obracia k Bohu a odvracia sa od hriechu, čím sa mu dostáva odpustenie a spravodlivosť zhora. "Ospravedlnenie neznamená teda len jednoduché odpustenie hriechov, ale aj posvätenie a obnovenie vnútorného človeka".⁴⁴

1990 Ospravedlnenie *odvracia človeka od hriechu*, ktorý sa protiví Božej láske a očisťuje mu srdce. Ospravedlivenie nasleduje po iniciatíve Božieho milosrdenstva, ktoré ponúka odpustenie. Zmieruje človeka s Bohom, oslobodzuje ho z otroctva hriechu a uzdravuje.

1991 Ospravedlnenie je súčasne *prijatím Božej spravodlivosti*, skrze vieru v Ježiša Krista. Pod spravodlivosťou sa tu myslí vernosť Božej lásky. S ospravedlnením sa

vzmáha v našom srdci aj viera, nádej a láska a udeľuje sa nám sila poslúchať Božiu vôľu.

1992 Ospravedlnenia sa nám dostalo *zásluhou Kristovho utrpenia*, ktorý sa obetoval na kríži ako živá hostia, svätá a Bohu príjemná obeta. Jeho krv sa stala výkupnou cenou odpustenia hriechov všetkým ľuďom. Ospravedlivenie dostávame krstom, ktorý je sviatosťou viery. Prispôsobuje nás Božej spravodlivosti, ktorá nás vnútorne ospravedľňuje mocou Božieho milosrdenstva. Cieľom ospravedlivenia je Božia a Kristova oslava a aj darom večného života.⁴⁵

Ale teraz sa zjavila Božia spravodlivosť bez ohľadu na zákon a dosvedčujú ju Zákon i Proroci: Božia spravodlivosť skrze vieru v Ježiša Krista pre všetkých, čo veria. Lebo niet rozdielu: veď všetci zhrešili a chýba im Božia sláva; ale sú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi Ježišovi. Jeho Boh ustanovil ako prostriedok zmierenia skrze jeho krv prostredníctvom viery, aby ukázal svoju spravodlivosť, lebo v minulosti prehlíadal predošlé hriechy vo svojej Božskej zhovievavosti, aby v tomto čase ukázal svoju spravodlivosť: že sám je spravodlivý a že ospravedľňuje toho, kto verí v Ježiša (Rim 3,21-26).

1993 Ospravedlivenie stanovuje *spoluprácu medzi Božou milosťou a slobodou človeka*. Zo strany človeka sa ospravedlivenie vyjadruje súhlasom viery s Božím slovom. Ono ho pozýva k obráteniu v spolupráci s láskou a s vnuknutiami Ducha Svätého, ktoré obrátenie predchádzajú a chránia:

Keď Boh zasiahne srdce človeka osvietením Ducha Svätého, človek sa musí pričiniť tým, že prijme toto vnuknutie. Vnuknutie môže aj odmietnuť; ale na druhej strane bez Božej milosti sa človek nemôže vlastnou slobodnou vôľou povzniesť k ospravedliveniu pred Bohom.⁴⁶

1994 Ospravedlivenie je *najvynikajúcejším dielom Božej lásky*, ktorú nám Boh zjavil v Ježišovi Kristovi a udelil v Duchu Svätom. Svätý Augustín sa domnieva, že "ospravedlivenie bezbožného je väčším dielom ako stvorenie neba a zeme", lebo "nebo a zem sa pominú, ale spása a ospravedlivenie vyvolených budú trvať navždy".⁴⁷ Je tiež toho názoru, že ospravedlivenie hriešnikov prevyšuje samotné stvorenie anjelov v spravodlivosti, pretože je dôkazom väčšieho milosrdenstva.

1995 Duch Svätý je učiteľom ľudskej duše. Tým, že spôsobuje "zrodenie vnútorného človeka" (Rim 7,22; Ef 3,16) ospravedlivenie znamená posvätenie celého bytia:

Ako ste vydávali svoje údy na nepravosť, keď slúžili nečistote a nepravosti, tak teraz vydávate svoje údy na posvätenie, aby slúžili spravodlivosti... Ale teraz, keď ste oslobodení od hriechu a stali ste sa Božimi služobníkmi, máte z toho úžitok na posvätenie a nakoniec večný život (Rim 6,9.22).

II. Milosť

1996 Naše ospravedlivenie pochádza z Božej milosti. Milosť je *priazeň, nezaslúžiteľná pomoc*, ktorú nám Boh dáva, aby sme odpovedali na jeho pozvanie stať sa Božimi deťmi,⁴⁸ adoptovanými synmi,⁴⁹ účastnými na Božej prirodzenosti⁵⁰ a na večnom živote.⁵¹

1997 Milosť je *účasťou na Božom živote*, uvádza nás do dôverného vzťahu trojičného života. Krstom získava kresťan účasť na Kristovej milosti, ktorý je hlavou

svojho Tela. Ako "adoptovaný syn" môže odteraz nazývať Boha "Otcom" v spojení s Ježišom Kristom, jeho jediným synom. Dostáva život Ducha, ktorý v ňom vzbudzuje lásku a formuje Cirkev.

1998 Toto pozvanie k večnému životu je *nadprirodzené*. Úplne závisí od nami nezaslúženej iniciatívy Boha, lebo len on sa môže zjaviť a dávať seba samého. Presahuje schopnosť rozumu a sily ľudskej vôle i každého stvorenia.⁵²

1999 Kristova milosť je nezaslúžený dar Božieho života, ktorý do našej duše vlieva Duch Svätý, aby ju uzdravil z hriechu a posvätil: je to milosť *posväcujúca* alebo *zbožšťujúca*, ktorú sme prijali v krste. Ona je prameňom diela nášho posvätenia.⁵³

Kto je teda v Kristovi, je novým stvorením. Staré sa pominulo a nastalo nové. Ale to všetko je od Boha, ktorý nás skrze Krista zmieril so sebou (2 Kor 5,15-18).

2000 *Posväcujúca milosť* je trvalý dar, stála nadprirodzená dispozícia, ktorá zdokonaľuje dušu a robí ju schopnou žiť s Bohom a konať skrze jeho lásku. Treba o nej odlišovať *milosť pomáhajúcu*, to znamená stálu dispozíciu žiť a konať podľa Božej výzvy a *aktuálnych milostí*, ktoré sú Božím zásahom buď na začiatku obrátenia, alebo v priebehu posväcovania.

2001 Už *príprava človeka* na prijatie milosti je tiež dielom milosti. Príprava je potrebná, aby povzbudzovala a udržiavala našu spoluprácu na ospravodlivení vierou a na posväcovaní láskou. Boh v nás zavíši, čo začal, "lebo on začína tak, že svojím účinkovaním pôsobí, aby sme chceli; a dokončí dielo, keď spolupracuje s našimi hnutiami vôle, keď sa už obrátila".⁵⁴

*Dozaista aj my pracujeme, ale my môžeme konať iba s Bohom, ktorý nás predchádza svojím milosrdenstvom. Predchádza nás, aby sme sa uzdravili, a sprevádza nás, aby sme sa svätí stali ešte silnejší; predchádza nás, aby sme boli pozvaní, a sprevádza nás, aby sme boli oslávení; predchádza nás, aby sme nábožne žili, a sprevádza nás, aby sme navždy žili s Bohom, lebo bez neho nemôžeme urobiť nič.*⁵⁵

2002 Slobodná Božia iniciatíva si žiada slobodnú odpoveď človeka. Lebo Boh stvoril človeka na svoj obraz, keď mu so slobodou dal aj schopnosť poznávať ho a milovať ho. Duša môže vstupovať do spoločenstva lásky len slobodne. Boh zasahuje bezprostredne a priamo hýbe srdcom človeka. Vložil do človeka túžbu po pravde a dobre, ktorú len on sám môže naplniť. Prísľuby "večného života" odpovedajú na túto túžbu s veľkou nádejou po večnosti:

*Ako si si ty odpočinul na siedmy deň po stvorení svojich veľmi dobrých vecí, tak aj my si máme odpočinúť podľa hlasu tvojho Písma v sobotu večného života po vykonaní svojich dobrých skutkov, ktoré nám vlastne darovala tvoja dobrota.*⁵⁶

2003 Milosť je predovšetkým a hlavne dar Ducha Svätého, ktorý nás ospravodlivuje a posväcuje. Ale milosť zahrňuje aj dary, ktoré nám udeľuje, aby nás pridružil k svojmu dielu a urobil nás schopnými spolupracovať na spáse iných a na raste Kristovho tela, Cirkvi. To sú *sviatostné milosti*, osobitné dary vlastné každej jednotlivkej sviatosti. Okrem toho existujú aj *zvláštne milosti*, takzvané *charizmy* (grécky výraz používaný sv. Pavlom). Znamenajú priazeň, nezaslúžený dar, dobrodenie.⁵⁷ Ich povaha je niekedy skutočne mimoriadna: ako dar zázrakov a jazykov, ale vždy sa viažu na posväcujúcu milosť a ich cieľom je spoločné dobro Cirkvi. Sú v službe lásky, ktorá buduje Cirkev.⁵⁸

2004 Zo zvláštnych milostí treba ešte spomenúť *stavovské milosti*, ktoré sprevádzajú vykonávanie zodpovedností kresťanského života a služieb v lone Cirkvi:

Máme rozličné dary podľa milosti, ktorú sme dostali; či už dar prorokovať v súlade s vierou, alebo dar slúžiť v službe, alebo učiť pri vyučovaní, či povzbudzovať pri povzbudzovaní. Kto teda dáva, nech dáva nezištne, kto je predstavený, nech je starostlivý, kto preukazuje milosrdenstvo, nech to robí radostne (Rim 12,6-8).

2005 Keďže milosť je nadprirodzeného pôvodu, *nespadá do našej skúsenosti*, a môžeme ju spoznať iba vierou. Nemôžeme sa teda spoliehať ani na naše city, ani na naše konanie, aby sme z nich vyvodzovali svoje ospravedlivenie a svoju spásu.⁵⁹ Ale predsa podľa Pánových slov: "teda po ovocí ich poznáte" (Mt 7,20) úvaha o Božom dobrodení v našom živote i v živote svätých nám poskytuje záruku, že milosť v nás pôsobí a povzbudzuje nás k stále väčšej viere a k dôvernejšej pokore.

Krásnu ilustráciu takéhoto postoja nachádzame v odpovedi svätej Janky z Arcu na prefíkanú otázku, ktorú jej dali cirkevní sudcovia: "Či vie vyšetovaná, že je v milosti Božej?" Odpoveď znela: "Ak nie som v milosti, nech mi ju Boh udelí; ak som v nej, nech ma Boh v nej zachová".⁶⁰

III. Zásluha

Tu si oslávený v zhromaždení svätých: keď korunuješ ich zásluhy, korunuješ dary svojho milosrdenstva.⁶¹

2006 Výrazom "zásluha" sa vo všeobecnosti označuje príslušná *odmena*, ktorú udeľuje spoločenstvo, alebo spoločnosť za nejaký čin niektorému zo svojich členov. Udeľuje sa za dobrodenie, alebo previnenie, ktoré sú hodné odmeny, alebo trestu. Zásluha sa odvodzuje z čnosti spravodlivosti v súlade s princípom rovnosti, ktorý ju riadi.

2007 Vo vzťahu k Bohu v prísnom právnom zmysle nemôže mať človek nijakú zásluhu. Medzi ním a nami je nekonečná nerovnosť, lebo sme všetko dostali od neho, nášho stvoriteľa.

2008 Zásluha človeka vzhľadom na Boha v kresťanskom živote pochádza z toho, že *Boh slobodne určil, aby sa človek mohol pridružiť k dielu jeho milosti*. Otcovská Božia činnosť predchádza svojimi podnetmi a človek slobodným rozhodnutím ich nasleduje a spolupracuje s nimi. Zásluhy za dobré skutky sa teda musia pripočítvať v prvom rade Božej milosti a až potom veriacemu. Ale aj tak ľudská zásluha vlastne patrí Bohu, lebo dobré skutky človeka pochádzajú z Kristových vnuknutí a z pomoci Ducha Svätého.

2009 Adopcia za synov, ktorá nás milosťami robí účastnými na Božej prirodzenosti, môžeme na základe nezaslúženej Božej spravodlivosti získať *skutočnú zásluhu*. Toto právo vyplýva z milosti, je to plné právo lásky, ktorá nás robí Kristovými "spoludedičmi", hodnými dostať "sľúbené dedičstvo večného života".⁶² Zásluhy za naše dobré skutky sú teda darom Božej dobroty.⁶³ "Najprv nám bola udelená milosť, potom sme vrátili, čo sme dostali. Božie sú teda dary, aj tvoje zásluhy."⁶⁴

2010 Keďže iniciatíva v udeľovaní milostí patrí Bohu, nikto si *nemôže zaslúžiť prvú milosť* na odpustenie a ospravedlivenie už na začiatku obrátenia. Pôsobením Ducha Svätého a Božej lásky si však *môžeme zaslúžiť* pre seba a aj pre druhých

potrebné milosti na naše posvätenie, na rozmnoženie milosti a lásky a na dosiahnutie večného života. Aj časné dobrá, napríklad zdravie, priateľstvo atď., si môžeme zaslúžiť nasledovaním Božej múdrosti. Tieto milosti a dobrá si vyprosujeme prostredníctvom kresťanskej modlitby. Ňou dosiahneme milosť, ktorú potrebujeme pre záslužné skutky.

2011 *Kristova láska je v nás prameňom všetkých zásluh pred Bohom.* Milosť nás zjednocuje s Kristom činnou láskou, a tak zabezpečuje nadprirodzenú kvalitu našich činov a tiež zásluhy pred Bohom a pred ľuďmi. Svätci žili v živom povedomí, že ich zásluhy boli púhou milosťou.

*Dúfam, že po tomto pozemskom vyhnanstve budem radostne požívať teba v nebeskej vlasti. Ale nechcem hromadiť zásluhy pre nebo, chcem pracovať jedine pre tvoju lásku... Keď nastane večer môjho života, zjavím sa pred tebou s prázdnyimi rukami, lebo, môj Pane, ja ťa nežiadam aby si účtoval moje skutky. Všetka naša spravodlivosť nie je bez škvrny pred tvojimi očami. Chcem sa teda zaodiat tvojou vlastnou spravodlivosťou a prijať z tvojej Lásky večné vlastníctvo teba samého...*⁶⁵

IV. Kresťanská svätosť

2012 "Vieme, že tým, čo milujú Boha všetko slúži na dobré... Lebo ktorých predpoznal, tých aj predurčil, že sa stanú podobnými obrazu jeho Syna, aby on bol prvorodený medzi mnohými bratmi. A tých, ktorých predurčil, aj povolal a ktorých povolal, tých aj ospravedlivil a tých, čo ospravedlivil, aj oslávil" (Rim 8,28-30).

2013 "Všetci veriaci v Krista sú v každom stave a postavení povolaní k plnosti kresťanského života a k dokonalosti v láske".⁶⁶ Všetci sú povolaní k svätosti: "Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec" (Mt 5,48).

*O dosiahnutie tejto dokonalosti nech sa veriaci usilujú všetkými silami v miere, ktorou ich obdaroval Kristus; nech sa z tej duše zasvätia sláve Božej a službe bližnému nasledujúc Krista a stanú sa podobnými jeho obrazu, podrobení vo všetkom Otcovej vôli. Takým spôsobom svätosť božieho ľudu dozrie v hojné ovocie, ako to dokazujú cirkevné dejiny životmi toľkých svätých.*⁶⁷

2014 Duchovný pokrok smeruje k stále vnútornejšiemu spojeniu s Kristom. Toto spojenie sa nazýva "mystickým", lebo má účasť na Kristovom tajomstve prostredníctvom sviatostí ("svätých tajomstiev") a v ňom aj na tajomstve Najsvätejšej Trojice. Boh nás všetkých pozýva k tomuto intímnemu spojeniu so sebou, i keď zvláštne milosti a mimoriadne znaky tohto mystického života sú dané iba niektorým, aby ich aj navonok prejavovali všetkým ako nezaslúžený dar.

2015 Cesta k dokonalosti vedie cez kríž. Niet svätosti bez odriekania a duchovného boja.⁶⁸ Duchovný pokrok predpokladá askézu a sebaumíttvovanie, ktoré postupne vedú k životu v pokoji a k radostiam vo večnej blaženosti.

*Ten, kto vystupuje hore, neustále ide od začiatku k začiatku a nikdy neskončí začínať. Ten, kto vystupuje, prestáva túžiť po tom, čo už pozná.*⁶⁹

2016 Deti našej svätej matky Cirkvi právom dúfajú v milosť vytrvať až do konca a v odmenu od Boha, ich Otca, za dobré skutky, ktoré urobili z jeho milosťou a v spojení s Ježišom.⁷⁰ Zachovávaním toho istého životného pravidla veriaci zdieľajú "blaženú nádej" tých, ktorých Božie milosrdenstvo zhromaždí vo "svätom meste, v

novom Jeruzaleme", ktorý zostupuje "z neba od Boha", "vystrojené ako nevesta, ozdobená pre svojho ženícha" (Zjv 21,2).

ZHRNUTIE

2017 Milosť Ducha Svätého nám udeľuje Božiu spravodlivosť. Tým, že nás vierou a krstom pridružuje k utrpeniu a k zmŕtvychvstaniu Ježiša Krista, Duch nám dáva účasť na svojom živote.

2018 Ospravedlnenie a aj obrátenie má dve podoby. Pôsobením milosti sa človek obracia k Bohu, odvracia sa od hriechu, a tak dostáva zhora odpustenie a spravodlivosť.

2019 Ospravedlnenie prináša odpustenie hriechov, posvätenie a obnovu vnútorného človeka.

2020 Ospravedlnenie sme získali Kristovým utrpením. Dostávame ho vo sviatosti krstu. Krst nás prispôsobuje Božej spravodlivosti, ktorá nás ospravedľuje. Jeho cieľom je Božia a Kristova sláva a dar večného života. Ospravedlnenie je najvynikajúcejším dielom Božieho milosrdenstva.

2021 Milosť je pomoc, ktorú nám poskytuje Boh, aby sme mohli zodpovedať nášmu povolaniu stať sa jeho adoptívnymi synmi. Uvádza nás do hlbokej dôverylosti trojičného života.

2022 V diele milosti Božia iniciatíva predchádza, pripravuje a povzbudzuje slobodnú odpoveď človeka. Milosť Božia odpovedá na hlbokú túžbu ľudskej slobody; pobáda ju, aby s ňou spolupracovala, a zdokonaľuje ju.

2023 Posväcujúca milosť je nezaslúžený dar, ktorý nám Boh dáva zo svojho života, Duch Svätý ho vlieva do našej duše, aby ju uzdravil z hriechu a posvätil.

2024 Posväcujúca milosť nás robí "príjemnými Bohu". "Charizmy", zvláštne milosti Ducha Svätého, sú spojené s posväcujúcou milosťou a ich cieľom je všeobecné dobro Cirkvi. Boh pôsobí aj prostredníctvom mnohorakých pomáhajúcich milostí, ktoré sa odlišujú od posväcujúcej milosti, ktorá je v nás natrvalo.

2025 Pred Bohom nemáme nárok na zásluhy. Zásluhy sú len dôsledok slobodného rozhodnutia Boha začleniť človeka do diela svojej milosti. Zásluhu treba pripísať na prvom mieste Božej milosti a až potom ochote človeka spolupracovať. Zásluha človeka patrí predovšetkým Bohu.

2026 Milosť Ducha Svätého nám môže z titulu nášho adoptívneho synovstva udeliť skutočnú zásluhu ako dôsledok nezaslúženej Božej spravodlivosti. Láska v nás je hlavným prameňom zásluh pred Bohom.

2027 Nikto z nás si nemôže zaslúžiť prvú milosť, ktorá stojí na začiatku obrátenia. Pomocou vnuknutí Ducha Svätého však môžeme získať pre seba i pre druhých potrebné milosti, aby sme došli do večného života a aby sme dostali aj potrebné časné dobré.

2028 "Všetci veriaci v Krista sú v každom stave a postavení povolaní k plnosti kresťanského života a k dokonalosti v láske".⁷¹ "Kresťanská dokonalosť má len jednu hranicu, a to, že nemá nijaké ohraničenie".⁷²

2029 "Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma" (Mt 16,24).

3. článok

CIRKEV, MATKA A UČITEĽKA

2030 Kresťan plní svoje poslanie v Cirkvi, teda v spoločenstve so všetkými pokrstenými. Od Cirkvi prijíma Božie slovo, ktoré obsahuje náuku "Kristovho zákona" (Gal 6,2). Od Cirkvi dostáva vo sviatostiach milosti, ktoré ho udržiavajú na "ceste" života. Od Cirkvi si osvojuje *příklad svätosti*, spoznáva podobu a prameň svätosti v najsvätejšej Panne Márii, spoznáva ju v autentickom svedectve tých, ktorí ju žijú, odhaľuje ju v duchovnej tradícii a v dlhých dejinách svätcov, ktorí ho predišli a ktorých liturgia oslavuje v priebehu cirkevného roka.

2031 *Mravný život je duchovným kultom*. "Prinášame totiž svoje telo ako živú, svätú, Bohu milú obeť, ako svoju duchovnú bohoslužbu" (Rim 12,1) v spoločenstve Kristovho Tela, ktoré tvoríme spolu s obetou Eucharistie. V liturgii slávenia sviatostí sa modlitba a vyučovanie snúbia s Kristovou milosťou, aby osvecovali a živili konanie kresťana. Mravný život ako súhrn kresťanského života má svoj prameň a svoje vyvrcholenie v Eucharistickej obete.

I. Mravný život a učiteľský úrad Cirkvi

2032 Cirkev - "stĺp a opora pravdy" (1 Tim 3,15) "prijala od apoštolov slávny Kristov príkaz hlásať spasiteľnú pravdu".⁷³ "Cirkvi prislúcha vždy a všade ohlasovať "aj morálne zásady s ohľadom na sociálny poriadok a tak isto vynášať úsudok o akýchkoľvek ľudských skutočnostiach, nakoľko to vyžadujú základné ľudské práva alebo spása duší".⁷⁴

2033 *Učiteľský úrad pastierov Cirkvi* v mravnej oblasti sa vykonáva obyčajne katechézou a kázaním za pomoci učenia teológov a iných duchovných autorov. Takto sa z generácie na generáciu pod vedením a bdelym dohľadom pastierov prenáša "poklad" kresťanskej morálky, skladajúci sa zo svojrázneho súboru pravidiel, príkazov a čností, ktoré pochádzajú z viery v Krista a sú oživované láskou. Táto katechéza tradične považovala za svoj základ popri "Verím v Boha" (Credo) a Otčenáš aj Desatoro, ktoré vyhlasuje princípy mravného života, platné pre všetkých ľudí.

2034 Rímsky veľkňaz a biskupi "ako hodnoverní učitelia, obdarení Kristovou autoritou, hlásajú zverenému ľudu vieru a učia, ako ju treba vyznávať a uplatňovať v živote".⁷⁵ *Riadny* a všeobecný *učiteľský úrad* pápeža a biskupov spojených s ním učí veriacich pravdy, ktoré majú veriť, lásku, ktorú majú uskutočňovať a blaženosti, v ktoré majú dúfať.

2035 Najvyšší stupeň účasti na Kristovej autorite zaisťuje charizma *neomylnosti*. Vzťahuje sa na celý poklad Božieho zjavenia.⁷⁶ Týka sa tiež všetkých zložiek učenia, vrátane mravouky, bez ktorých by sa spasiteľné pravdy viery nemohli uchovať, vykladať a dodržiavať.⁷⁷

2036 Autorita učiteľského úradu zasahuje aj osobitné príkazy *prirodzeného zákona*, pretože ich zachovávanie vyžadované Stvoriteľom a je nevyhnutné pre spásu. Tým, že učiteľský úrad Cirkvi pripomína prikázania prirodzeného zákona, plní

podstatnú časť svojho prorockého poslania hlásať ľuďom, čím skutočne sú, a pripomínať im, čím musia byť pred Bohom.⁷⁸

2037 Boží zákon, zverený Cirkvi, má byť ohlasovaný veriacim ako cesta života a pravdy. Veriaci majú právo⁷⁹, aby boli poučení o spásnych Božích prikázaniach, ktoré očisťujú úsudok a s pomocou milosti uzdravujú ranený ľudský rozum. Sú však tiež povinní zachovávať ustanovenia a výnosy, ktoré vydáva zákonitá autorita Cirkvi. Rozhodnutia vyžadujú poslušnosť v láske, a to aj vtedy, keď majú disciplinárny charakter.

2038 V diele vyučovania a uplatňovania kresťanskej morálky Cirkev potrebuje oddanosť pastierov, odbornú vedu teológov a príspevok všetkých kresťanov a ľudí dobrej vôle. Viera a uvádzanie evanjelia do života poskytuje jednotlivým kresťanom skúsenosť "života v Kristovi", ktorá ich osvecuje a uschopňuje, aby rozlišovali božské a ľudské skutočnosti podľa Ducha Svätého.⁸⁰ Takto si Duch Svätý môže poslúžiť najponíženejšími, aby osvietil múdrych a najvýznamnejších v hodnosti.

2039 Všetky služby sa majú vykonávať v duchu bratskej služby a oddanosti Cirkvi v Pánovom mene.⁸¹ Svedomie každého človeka vo svojom mravnom úsudku o osobných skutkoch sa musí vyhýbať uzatváraniu sa do individuálnych úvah. Nakoľko je to len možné, každý človek sa musí otvoriť uvažovaniu o všeobecnom dobre, ako to vyjadruje prirodzený i zjavený mravný zákon, potom zákony Cirkvi a oprávnené učenie učiteľského úradu o mravných otázkach. Nepatrí sa, aby osobné svedomie, alebo rozum oponovali mravnému zákonu, alebo učiteľskému úradu Cirkvi.

2040 Takto sa môže u kresťanov rozvinúť skutočný duch synovstva voči Cirkvi. Je to normálne rozvinutie krstnej sviatostnej milosti, ktorá nás zrodila v lone Cirkvi a urobila nás údmi Kristovho Tela. Vo svojej materinskej starostlivosti Cirkev nám udeľuje Božie milosrdenstvo, ktoré sa víťazí nad všetkými našimi hriechami a pôsobí zvlášť vo sviatosti zmierenia. Ako starostlivá matka, prostredníctvom svojej liturgie dennodenne hojne ponúka Pánovo slovo a Eucharistiu.

II. Cirkevné prikázania

2041 Cirkevné prikázania sa stavajú do tej línie mravného života, ktorý sa viaže na liturgický život a ním sa živí. Záväzný charakter týchto pozitívnych zákonov, vydaných pastorálnou autoritou Cirkvi, má za cieľ zabezpečiť veriacim nevyhnutne potrebné pre ducha modlitby, pre mravné úsilie a pre rast v láske k Bohu a bližnému:

2042 *Prvé prikázanie* ("V nedeľu a v prikázaný sviatok zúčastniť sa na omši") žiada od veriacich účasť na eucharistickej oslave, na ktorej sa zhromažďuje kresťanské spoločenstvo v deň, ktorý pripomína Pánovo zmŕtvychvstanie.⁸²

Druhé prikázanie ("Aspoň raz do roka sa vyspovedať zo všetkých hriechov") zabezpečuje prípravu na Eucharistiu prijatím sviatosti zmierenia, ktorou pokračuje dielo obrátenia a odpustenia započaté sviatosťou krstu.⁸³

Tretie prikázanie ("Svojho Stvoriteľa nábožne prijať aspoň na Veľkú noc") zabezpečuje minimum pri prijímaní Tela a krvi Pána a viaže sa na sviatky Veľkej noci, ktoré sú počiatkom a stredom kresťanskej liturgie.⁸⁴

2043 *Štvrté prikázanie* ("Svätiť prikázané sviatky") dopĺňa príkaz zasvätenia nedele účasťou na hlavných liturgických sviatkoch, ktorými si uctieваме tajomstvá Pána, Panny Márie a svätých.⁸⁵

Piate prikázanie ("Zachovávať predpísaný pôst a zdržiavať sa mäsitého pokrmu") zabezpečuje obdobia askézy a pokánia, ktorými sa pripravujeme na liturgické sviatky; prispieva k tomu, že získavame vládu nad svojimi inštinktnými a slobodu srdca.⁸⁶

Veriaci majú ešte povinnosť prispievať na hmotné potreby Cirkvi, každý podľa svojich možností.⁸⁷

III. Mravný život a misijné svedectvo

2044 Vernosť pokrstených je prvoradou podmienkou ohlasovania evanjelia a poslania Cirkvi vo svete. Aby sa pred ľuďmi ukázala sila jeho pravdy a vyžarovania, musí byť posolstvo spásy overované svedectvom života kresťanov. "Už samo svedectvo kresťanského života a dobré skutky, konané v nadprirodzenom duchu sú schopné privádzať ľudí k viere a k Bohu".⁸⁸

2045 Pretože kresťania sú údmi Tela, ktorého Hlavou je Kristus⁸⁹, pevnosťou svojho presvedčenia a mravnou vytrvalosťou prispievajú k *budovaniu Cirkvi*. Cirkev sa zväčšuje, narastá a rozvíja sa *svätosťou svojich veriacich*⁹⁰ až "všetci dospejeme k stavu dokonalého muža, k miere, ktorá patrí k plnej zrelosti Krista" (Ef 4,13).

2046 Kresťania svojím životom podľa Krista *urýchľujú príchod Božieho kráľovstva*, "Kráľovstva spravodlivosti, pravdy a pokoja".⁹¹ Nezanedbávajú pritom svoje pozemské povinnosti, ale vo vernosti svojmu Učiteľovi ich plnia v spravodlivosti, trpezlivosti a s láskou.

Z H R N U T I E

2047 Mravný život je duchovnou bohoslužbou. Kresťanské konanie nachádza svoj pokrm v liturgii a v slávení sviatostí.

2048 Cirkevné prikázania sa týkajú mravného a kresťanského života, ktorý je spojený s liturgiou a živí sa z nej.

2049 Učiteľský úrad pastierov Cirkvi, pokiaľ ide o mravnosť, sa obyčajne vykonáva katechézou a kázaním, a to na základe Desatora, ktoré určuje platné princípy mravného života pre všetkých ľudí.

2050 Rímsky veľkňaz a biskupi ako autentickí učitelia hlásajú Božiemu ľudu pravdy viery, ktoré treba veriť a uplatňovať v mravoch. Oni sú oprávnení vyslovovať sa o mravných otázkach, ktoré spadajú do oblasti prirodzeného zákona a rozumu.

2051 Neomylnosť učiteľského úradu pastierov sa vzťahuje na všetky prvky učenia vrátane mravov, bez ktorých spásanosné pravdy viery nemožno uchrániť, vysvetľovať alebo zachovávať.

---

¹ Lev XIII, Libertas praestantissimum

sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae I-II, 90, 1

² Tertulián, Adversus Marcionem 2, 4

³ Lev XIII, Libertas praestantissimum

⁴ Gaudium et spes 89

- ⁵ Sv. Augustín, De Trinitate 14, 15, 21
- ⁶ Sv. Tomáš Akvinský, Collationes in decem praeceptis 1
- ⁷ Cicero, La repubblica 3, 22, 33
- ⁸ Porov. Gaudium et spes 10
- ⁹ Sv. Augustín, Confessiones 2, 4, 9
- ¹⁰ Pius XII, Humani generis: Denz.-Schönm. 3876
- ¹¹ Sv. Augustín, Enerratio in Psalmos 57, 1
- ¹² Porov. Rim 7,12
- ¹³ Porov. Rim 7,14
- ¹⁴ Porov. Rim 7,16
- ¹⁵ Porov. Gal 3,24
- ¹⁶ Porov. Rim 7
- ¹⁷ Sv. Irenej, Adversus haereses 4, 15, 1
- ¹⁸ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae I-II, 107, 1, ad 2
- ¹⁹ Porov. Jer 31,3-34
- ²⁰ Sv. Augustín, De sermone Domini in monte 1
- ²¹ Porov. Mt 5,17-19
- ²² Porov. Mt 15,18-19
- ²³ Porov. Mt 5,48
- ²⁴ Porov. Mt 5,44
- ²⁵ Porov. Mt 6,1-6; 16-18
- ²⁶ Porov. Mt 6,9-13
- ²⁷ Porov. Mt 7,13-14
- ²⁸ Porov. Mt 7,21-27
- ²⁹ Porov. Lk 6,31
- ³⁰ Porov. Jn 15,12
- ³¹ Porov. Rim 12-15; 1 Kor 12-13; Kol 3-4; Ef 4-5 atd.
- ³² Porov. Rim 14; 1 Kor 5-10
- ³³ Porov. Jak 1,5;2,12
- ³⁴ Porov. Gal 4,1-7.21-31; Rim 8,15
- ³⁵ Porov. Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 184, 3
- ³⁶ Sv. František Saleský, Trattato sull'amor di Dio 8, 6
- ³⁷ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae I-II, 90, 4
- ³⁸ Porov. Rim 10,4

- ³⁹ Lumen gentium, 42
- ⁴⁰ Tamže, Rim 6,3-4
- ⁴¹ Porov. 1 Kor 12
- ⁴² Porov. Jn 15,1-4
- ⁴³ Sv. Atanáž Alexandrijský, Epistulae ad Seraphionem 1, 24
- ⁴⁴ Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1528
- ⁴⁵ Tamže, 1529
- ⁴⁶ Tamže, 1525
- ⁴⁷ Sv. Augustín, In Evangelium Johannis tractatus 72, 3
- ⁴⁸ Porov. Jn 1,12-18
- ⁴⁹ Porov. Rim 8,14-17
- ⁵⁰ Porov. 2 Pt 1,3-4
- ⁵¹ Porov. Jn 17,3
- ⁵² Porov. 1 Kor 2,7-9
- ⁵³ Porov. Jn 4,14; 7,38-39
- ⁵⁴ Sv. Augustín, De gratia et libero arbitrio 17
- ⁵⁵ Sv. Augustín, De natura et gratia 31
- ⁵⁶ Sv. Augustín, Confessiones 13, 36, 51
- ⁵⁷ Porov. Lumen gentium 12
- ⁵⁸ Porov. 1 Kor 12
- ⁵⁹ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1533-1534
- ⁶⁰ Sv. Jana z Arcu, Actes du proces
- ⁶¹ Rímsky misál, Prefácia o svätých I
- ⁶² Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1546
- ⁶³ Porov. tamže 1548
- ⁶⁴ Sv. Augustín, Sermones 298, 4-5
- ⁶⁵ Sv. Terézia od Ježiša, Atto di offerta all'Amore misericordioso
- ⁶⁶ Lumen gentium 40
- ⁶⁷ Tamže
- ⁶⁸ Porov. 2 Tim 4
- ⁶⁹ Sv. Gregor Naziánsky, Homiliaein Canticum 8
- ⁷⁰ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1576
- ⁷¹ Lumen gentium 40
- ⁷² Sv. Gregor Naziánsky, De vita Mosis: PG 44

- ⁷³ Lumen gentium 17
- ⁷⁴ Codice di Diritto Canonico 747
- ⁷⁵ Lumen gentium 25
- ⁷⁶ Tamže
- ⁷⁷ Kongregácia pre učenie viery, Mysterium Ecclesiae 3
- ⁷⁸ Porov. Dignitatis humanae 14
- ⁷⁹ Porov. Codice di Diritto Canonico 213
- ⁸⁰ Porov. 1 Kor 2,10-15
- ⁸¹ Porov. Rim 12,8.11
- ⁸² Porov. Codice di Diritto Canonico 1246-1248
- ⁸³ Porov. tamže, 989;
- Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 719
- ⁸⁴ Porov. tamže, 920;
- Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 708, 881, 3
- ⁸⁵ Porov. tamže, 1246;
- Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 881, 1, 4, 880, 3
- ⁸⁶ Porov. tamže, 1249-1251;
- Corpus Canonum Ecclesiarum Orientalium 882
- ⁸⁷ Porov. Codice di Diritto Canonico 222
- ⁸⁸ Apostolicam actuositatem 6
- ⁸⁹ Porov. Ef 1,22
- ⁹⁰ Lumen gentium, 39
- ⁹¹ Rímsky misál, Prefácia Krista Kráľa

D e s ať p r i k á z a n í

Exodus	Deuteronomium	Katechetická
20,2-17	5,6-21	formula
Ja som Pán, Boh tvoj, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny z domu otroctva.	Ja som Pán, Boh tvoj ktorý ťa vyviedol zo zeme egyptskej, z domu otroctva.	Jedine Bohu sa

okrem mňa. bohov okrem mňa. budeš klaňať

Neurobíš si modlu, a jeho milovať.

ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, alebo dolu na zemi, alebo vo vode pod zemou. Nebudeš sa im klaňať, ani uctievať ich. Lebo ja, Pán, Boh tvoj som Bohom žiarlivým, ktorý nepravosti otcov tresce na deťoch do tretieho a štvrtého pokolenia u tých, čo ma nenávidia. Milosrdenstvo však preukazuje až do tisíceho pokolenia u tých, čo ma milujú a príkazy moje zachovávajú.

Nevezmeš mena Pána, Boha Nevezmeš mena Pána, Jeho sväté meno

tvojho nadarmo. Boha svojho nadar- budeš ctiť, ne-

Lebo Pán nenechá bez mo... budeš sa rúhať

trestu toho, kto bude a falošne pri-

brať meno jeho nadarmo. sahať.

Spomni na sobotňajší deň Zachovaj deň sobot- Zachovaj deň

aby si ho zasvätil. ňajší, aby si ho Pána, aby si

Šesť dní pracuj a vyko- zasvätil... Bohu nábožne

návaj svoju robotu, slúžil.

siedmeho dňa je však sobota Pána, Boha tvojho. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu ty sám a ani tvoj syn, alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo tvoja slúžka, alebo tvoj dobytok, alebo cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach. Lebo za šesť dní utvoril Pán nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto Pán požehnal a zasvätil ho.

Cti otca svojho a matku Cti otca svojho Cti si rodičov

svoju, aby si dlho žil a matku svoju... a rovnako aj

na zemi, ktorú ti dá nadriadených.

Pán, Boh tvoj.

Nezabiješ. Nezabiješ. Nezabiješ.

Nezosmilniš. Nezosmilniš. Nedopúšťaj sa

nečistých

skutkov.

Nepokradneš. Nepokradneš. Nekradni.

Neprehovoriš krivého a nevystúpiš ako fa- Nebudeš krivo

svedectva proti bližnému lošný svedok proti prisahať.

svojmu bližnému svojmu,

Nepožiadáš domu blížneho nepožiadáš manželku Nepožiadáš
svojho, ani nepožiadáš blížneho svojho, manželku svojho
manželku blížneho svojho blížneho.
ani sluhu jeho, ani
slúžku jeho, ani vola
jeho, ani osla, ani
ničoho, a nepožiadáš ničoho, Nebudeš bažiť
čo blížneho tvojho je čo prináleží po majetku
tvojmu blížnemu! svojho
blížneho.

DRUHÝ ODDIEL

Desať prikázaní

"Učiteľ, čo mám robiť...?"

2052 "Učiteľ, čo dobré mám robiť, aby som dosiahol večný život?". Mládencovi, ktorý kladie Ježišovi túto otázku, odpovedá tak, že mu pripomína nevyhnutnosť uznávať Boha ako "jediné dobro", ako dobro najvyššie a ako prameň všetkého dobra. Potom mu hovorí: "Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania!" Ďalej vypočítava svojmu zvedavcovi prikázania, ktoré sa týkajú lásky k blížnemu: "Nezabiješ! Nescudzoložíš! Nepokradneš! Nebudeš krivo svedčiť! Cti otca i matku!" Ježiš nakoniec zhrnie všetky zákazy do pozitívnej formulácie: "A milovať budeš blížneho ako seba samého!" (Mt 19,16-19).

2053 K prvej odpovedi pripája hned' aj druhú: "Ak chceš byť dokonalý, choď, predaj, čo máš, rozďaj chudobným a budeš mať poklad v nebi. Potom príď a nasleduj ma!" (Mt 19,21). Druhá odpoveď neruší prvú. Nasledovanie Ježiša Krista zahrňuje zachovávanie prikázaní. Zákon sa neruší¹, len človek je vyzvaný nájsť zákon v osobe svojho Učiteľa, ktorý je jeho dokonalým naplnením. V troch synoptických evanjeliách sa Ježišova výzva bohatému mladíkovi, aby ho nasledoval v poslušnosti učeníka a v zachovávaní prikázaní ešte doplňuje výzvou byť chudobný a čistý². Evanjeliové rady sú neodlučiteľné od prikázaní.

2054 Ježiš vo svojom učení vyzdvihol viac ráz desať prikázaní, ale ukázal tiež, aká sila Ducha pôsobí v ich formulovaní. Hlásal "spravodlivosť", ktorá prevyšuje "spravodlivosť zákonníkov a farizejov" (Mt 5,20) a konanie pohanov.³ Rozvinul všetky požiadavky prikázaní. "Počuli ste, že otcom bolo povedané: Nezabiješ! No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá" (Mt 5,21-22).

2055 Keď mu položia otázku: "Učiteľ, ktoré prikázanie v Zákone je najväčšie? (Mt 22,36), Ježiš odpovedá: "Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou! To je najväčšie a prvé prikázanie. Druhé je mu podobné: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého! Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý Zákon a Proroci" (Mt 22,37-40).⁴ Desatoro treba interpretovať vo svetle tohto dvojitého a jediného prikázania lásky, ktorá je plnosťou Zákona:

Lebo nescudzoložíš, nezabiješ, nepokradneš, nepožíadaš, a ktorékoľvek iné prikázanie je zahrnuté v tomto slove: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého. Láska nerobí zle blížnemu; teda naplnením zákona je láska (Rim 13,9-10).

Desatoro vo Svätom písme

2056 Slovo "Dekalóg" znamená doslovne "desať slov" (Ex 34,28; Dt 4,13;10,4). Týchto "desať slov" Boh odhalil svojmu národu na svätom vrchu. Napísal ich "svojím prstom" (Ex 31,18)⁵ na rozdiel od iných príkazov, ktoré napísal Mojžiš.⁶ Sú chápané aj ako najvýznamnejšie slová, prednesené Bohom. Preniesli sa k nám v knihe Exodus⁷ a v knihe Deutoronomium.⁸ Už v Starom zákone sa sväté knihy odvolávajú na "desať slov"⁹, ale ich plný zmysel odhalí až Nová zmluva v Ježišovi Kristovi.

2057 Dekalóg sa chápe najprv v kontexte knihy Exodus, ktorá predstavuje veľký vyslobodzujúci príbeh stredobodom Starého zákona. Či už boli formulované negatívne ako príkazy, zákazy, alebo ako kladné prikázania ("cti otca svojho a matku svoju"), týchto "desať slov" poukazuje na podmienky života oslobodeného z otroctva hriechu. Dekalóg je cestou života:

Rozkazujem ti, aby si Pána, Boha svojho, miloval, po jeho cestách chodieval a zachovával jeho príkazy, ustanovenia a nariadenia. Potom budeš žiť a rozmnožíš sa (Dt 30,16).

Táto oslobodzujúca sila Dekalógu sa prejavuje napríklad v prikázaní sobotného odpočinku, určeného aj pre cudzincov a otrokov:

Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej zemi, a že Pán, tvoj Boh, ťa vyviedol odtiaľ mocnou pravickou a napätým ramenom (Dt 5,15).

2058 "Desať slov" je zhrnutím a vyhlásením Božieho zákona: "Tieto slová hovoril Pán k celej vašej pospolitosti na vrchu uprostred ohňa, z mraku a z temnoty mohutným hlasom a viac nič nepridal. Potom ich napísal na dve kamenné tabule a dal ich mne" (Dt 5,22). Preto sa aj tie dve tabule nazývajú "svedectvom" (Ex 25,16). Ony totiž obsahujú ustanovenia Zmluvy, uzatvorenej medzi Bohom a jeho ľuďom. Tieto "tabule svedectva" (Ex 31,18;32,15;34,29) musia sa uložiť do "archy" (Ex 25,16;40,1-2).

2059 "Desať slov" vyslovil sám Boh počas teofánie (mimoriadne zjavenie Boha, sprevádzané osobitnými, najmä prírodnými úkazmi), keď sa zjavil Mojžišovi: "Z tváre do tváre hovoril k vám Pán z ohňa na vrchu" (Dt 5,4). Patria k zjaveniu, v ktorom Boh zjavuje seba samého a svoju slávu. Dar prikázaní je darom samého Boha a jeho svätej vôle. Boh sa zjavuje svojmu ľudu, keď mu dáva spoznať svoju vôľu.

2060 Dar prikázaní a Zákona je súčasťou Zmluvy, ktorú uzavrel Boh so svojím ľuďom. Podľa knihy Exodus zjavenie Dekalógu je vtlesnené medzi návrh zmluvy¹⁰ a jej uzatvorenie¹¹, keď sa ľud zaviazal, že "vykoná" všetko, čo Pán povedal a že to bude "zachovávať" (Ex 24,7). Desatoro sa nikdy neuvádza inak ako s pripomienkou Zmluvy ("Túto zmluvu neuzavrel s našimi otcami, lež s nami, čo tu všetci živí stojíme";Dt 5,2).

2061 Prikázania nadobúdajú svoj plný význam len v rámci Zmluvy. Podľa Svätého písma morálne konanie človeka má zmysel len v Zmluve a skrze ňu. Prvé z "desiatich slov" pripomína prvotnú Božiu lásku voči svojmu ľudu:

Pretože človek za trest pre hriech prešiel z raja slobody do otroctva tohto sveta, tak sa aj prvá veta Desatora, prvé slovo Božích prikázaní vzťahuje na slobodu: "Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol zo zeme egyptskej, z domu otroctva" (Dt 5,6;Ex 20,2).¹²

2062 Vlastné prikázania prichádzajú až na druhom mieste; vyjadrujú dôsledky, ktoré vyplývajú zo zmluvy stanovenej príslušnosťou k Bohu. Mravné bytie je *odpoveďou* na milujúcu iniciatívu Boha. Je prejavom vďačnosti a úcty k Bohu, bohoslužbou vzdávania vďaky. Je spoluprácou na pláne, ktorý Boh sleduje v dejinách.

2063 Zmluvu a dialóg medzi Bohom a človekom potvrdzuje aj fakt, že všetky nariadenia sú vyslovované v prvej osobe ("Ja som Pán...") a adresujú sa druhej osobe ("Ty..."). Vo všetkých Božích prikázaniach príjemcu označuje osobné zámeno v *jednotnom čísle*. Boh oznamuje svoju vôľu celému národu, ale aj každému osobitne:

Všemohúci prikazoval lásku k Bohu a učil spravodlivosť voči bližnému, aby človek nebol ani nespravodlivý, ani nehodný Boha; a Desatorom ho pripravoval na priateľstvo s ním a na spoločné cítenie s blížnymi... Slová Desatora ostávajú bezpodmienečne platné aj pre nás. Nesmieme si myslieť, že boli zrušené, ba naopak, dosiahli plnosť svojho významu a rozšírenia príchodom Pána v tele.¹³

Dekalóg v tradícii Cirkvi

2064 Tradícia Cirkvi, verná Svätému písmu a v súlade s Ježišovým príkladom priznala Dekalógu prvotnú závažnosť a základný význam.

2065 Už od čias svätého Augustína má Desatoro veľmi významné miesto

v katechéze budúcich pokrstených a veriacich. V XV. storočí sa zaviedla obyčaj vyslovovať prikázania Desatora v rýmovaných formulkách, ktoré sa ľahko učili naspamäť a boli uvádzané v pozitívnej forme. Ešte aj dnes sa takto používajú. Cirkevné katechizmy často vysvetľovali kresťanskú mravouku podľa usporiadania "desiatich prikázaní".

2066 Rozdiel a číslovanie prikázaní sa menilo v priebehu dejín. Tento katechizmus preberá rozdelenie prikázaní, ako ho zaviedol svätý Augustín, a ktoré sa v Katolíckej cirkvi stalo tradičným. Aj luterské vyznania majú tú istú formuláciu. Grécki Otcovia zaviedli trochu odlišné rozdelenie, ktoré sa udržiava v ortodoxných cirkvách a v reformovaných spoločnostiach.

2067 Desat' prikázaní vyslovuje požiadavky lásky k Bohu a k blížnemu. Prvé tri sa vzťahujú hlavne na lásku k Bohu, ďalších sedem na lásku k blížnemu.

*Ako sú dve prikázania lásky, do ktorých Pán Boh zhrnul celý Zákon a Prorokov - ako to povedal Pán - tak aj desat' prikázaní je rozdelených na dvoch tabuliach. Tri na jednej, sedem na druhej.*¹⁴

2068 Tridentický koncil učí, že desat' prikázaní zaväzuje kresťanov a aj ospravedlivený človek je povinný ich zachovávať.¹⁵ Druhý vatikánsky koncil vyhlasuje: "Biskupi ako nástupcovia apoštolov dostávajú od Pána, ktorému bola daná všetka moc na nebi a na zemi, poslanie učiť všetky národy a hlásať evanjelium všetkému stvoreniu, aby sa všetci ľudia spasili vierou, krstom a zachovávaním prikázaní".¹⁶

Jednota Dekalógu

2069 Dekalóg tvorí nedeliteľný celok. Každé "slovo" odkazuje na druhé z ďalších a ostatné na všetky; navzájom sa podmieňujú. Obidve tabule na navzájom vysvetľujú a tvoria organickú jednotu. Prestúpiť jedno prikázanie znamená porušiť všetky ostatné.¹⁷ Nemožno čítať druhého bez toho, aby sme nevelebili Boha, jeho Stvoriteľa. Nemôžeme sa klaňať Bohu bez toho, aby sme nemilovali všetkých ľudí, ktorí sú jeho stvorením. Desatoro zjednocuje teologický a sociálny život človeka.

Dekalóg a prirodzený zákon

2070 Desat' prikázaní patrí k Božiemu zjaveniu. A súčasne nás učia, čo je skutočná ľudskosť človeka. Osvetľuje jeho podstatné úlohy, a teda, i keď nepriamo, čo sú to základné práva, zakotvené v prirodzenosti ľudskej osoby. Dekalóg je privilegovaným spôsobom vyjadrený "prirodzený zákon".

*Už od samého počiatku Boh vstúpil do srdca človeka prikázania prirodzeného zákona. Neskôršie sa uspokojoval s tým, že mu ich pripomínal. To bol Dekalóg.*¹⁸

2071 Hoci prikázania Desatora boli dostupné ľudskému rozumu, Boh mu ich aj zjavil. Hriechne ľudstvo potrebovalo toto zjavenie, aby nadobudlo úplné a bezpečné poznanie požiadaviek prirodzeného zákona:

*Dokonalé vysvetľovanie prikázaní Desatora sa stalo nevyhnutným v stave hriechu, keď nastalo zatemnenie svetla rozumu a vykoľajenie vôle.*¹⁹

Božie prikázania poznáme z Božieho zjavenia, ktoré nám predkladá Cirkev a hlas mravného svedomia.

Záväznosť Dekalógu

2072 Keďže prikázania Desatora vyjadrujú základné povinnosti človeka voči Bohu a bližnému, sú svojím podstatným obsahom *bezpodmienečne* záväzné. Vo svojej podstate sú nezmeniteľné a ich záväznosť platí vždy a všade. Nikto nemôže od nich nikoho oslobodiť. Týchto desať prikázaní vryl Boh do srdca človeka.

2073 Poslušnosť voči týmto prikázaniam zahŕňa ešte aj záväzky, ktorých obsah je sám osebe menej závažný. Piate prikázanie napríklad zakazuje aj slovné urážky, hoci tie nemusia byť ťažkým previnením. Ale aj tu záleží na okolnostiach alebo od úmyslu toho, kto ich vyslovuje.

"Bezo mňa nemôžete nič urobiť"

2074 Ježiš povedal: "Ja som vinič, vy ste ratolesti. Kto ostáva vo mne a ja v ňom, prináša veľa ovocia; lebo bezo mňa nemôžete nič urobiť" (Jn 15,5). Ovocie, ktoré sa spomína v tomto výroku, je svätosť života, zúrodneného zjednotením sa s Kristom. Keď veríme v Ježiša Krista a zachovávame jeho prikázania máme účasť na jeho tajomstvách a sám Spasiteľ prichádza, aby v nás miloval svojho Otca a svojich bratov, teda aj nášho Otca a našich bratov. Vďaka Duchu Svätému sa jeho osoba stáva živým a vnútorným zákonom nášho konania. "Toto je moje prikázanie: Aby ste sa milovali navzájom, ako som ja miloval vás" (Jn 15,12).

Z H R N U T I E

2075 "Učiteľ, čo dobré mám robiť, aby som mal večný život...? Ak chceš vojsť do života, zachovávaj prikázania" (Mt 19,16 - 17).

2076 Svojím životom a učením Ježiš potvrdil trvalú platnosť Dekalógu.

2077 Boh udelil dar Desatora v rámci Zmluvy, ktorú uzavrel so svojím ľudom. Božie prikázania nadobúdajú svoj skutočný význam v tejto Zmluve a skrze ňu.

2078 Tradícia Cirkvi, verná Svätému písmu a v súlade s Ježišovým príkladom, priznala Dekalógu prvoradú závažnosť a význam.

2079 Desatoro tvorí organickú jednotu, kde každé "slovo" alebo "prikázanie" súvisí so všetkými ostatnými. Prekročiť jedno prikázanie znamená porušiť celý Zákon.²⁰

2080 Desatoro predstavuje privilegovaný spôsob vyjadrenia prirodzeného zákona, ktorý ľudia spoznali z Božieho zjavenia i svojím rozumom.

2081 Desať prikázaní vyslovuje vo svojom základnom význame ťažkú, to znamená bezpodmienečnú záväznosť. Predsa však poslušnosť týmto prikázaniam zahŕňa aj povinnosti, ktorých závažnosť je sama osebe ľahká.

2082 To, čo Boh prikazuje, robí možným svojou milosťou.

---

¹ Porov. Mt 5,17

² Porov. Mt 19,6-12; 21.23-29

³ Porov. Mt 5,46-47

⁴ Porov. Dt 6,5;Lv 19,18

⁵ Porov. Dt 5,22

- ⁶ Porov. Dt 31,9-24
⁷ Porov. Ex 20,1,17
⁸ Porov. Dt 5,6-22
⁹ Porov. napr. Oz 4,2; Jer 7,9; Ez 18,5-9
¹⁰ Porov. Ex 19
¹¹ Porov. Ex 24
¹² Origenes, Homiliae in Exodum, 8, 1
¹³ Sv. Irenej Lyonský Adversus haereses, 4, 16, 3-4
¹⁴ Sv. Augustín, Sermones, 33, 2, 2
¹⁵ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schön., 1569-1570
¹⁶ Lumen gentium, 24
¹⁷ Porov. Jak 2,10-11
¹⁸ Sv. Irenej Lyonský, Adversus haereses, 4, 15, 1
¹⁹ Sv. Bonaventúra, In libros sententiarum, 4, 37, 1, 3
²⁰ Porov. Jak 2,10-11

PRVÁ KAPITOLA

*"MILOVAŤ BUDEŠ PÁNA,
SVOJHO BOHA, CELÝM SVOJÍM SRDCOM,
CELOU SVOJOU DUŠOU*

A

CELOU SVOJOU MYSLOU"

2083 Ježiš zhrnul povinnosti človeka voči Bohu do tohto výroku: "Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou!" (Mt 22,37)¹. Je to bezprostredná ozvena na slávnostnú výzvu: "Počúvaj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný!" (Dt 6,4). Boh miloval prvý. Láska jediného Boha sa pripomína v prvom prikázaní Desatora. Nasledujúce prikázania potom rozvádzajú

a konkretizujú, aká má byť odpoveď lásky, ktorú je človek povinný dávať svojmu Bohu.

1. článok

PRVÉ PRIKÁZANIE

"Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobiš si modlu ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, alebo dolu na zemi, alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať a ani uctievať ich!" (Ex 20, 2-5).²

Napísané je: "Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť" (Mt 4,10).

I. "Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť"

2084 Boh sa dáva spoznať tak, že pripomína svoje všemohúce, láskavé a oslobodzujúce konanie v dejinách toho národa, ku ktorému sa obracia so slovami: "Ja som ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva". Prvá veta obsahuje prvé prikázanie Zákona: "Pána, Boha svojho, budeš sa báť, jemu budeš slúžiť... Nebudeš nasledovať cudzích bohov" (Dt 6,13-14). Prvá výzva vyslovuje oprávnenú požiadavku Boha, aby ho človek prijímal a aby sa mu klaňal

2085 Jediný a pravý Boh odhaľuje najprv svoju slávu pred Izraelom.³ Odhalenie ľudského povolania a spoznanie pravdy o človeku sa viaže na Božie zjavenie. Človek dostal poslanie, aby svojím konaním zjavoval Boha v zhode so stvorením seba "na obraz a podobu Božiu".

Mlý Tryfón, nikdy nebude iných bohov a od vekov ani iných nebolo... okrem toho Boha, ktorý stvoril a usporiadal svet. My nemyslíme, že náš Boh je rozdielny od vášho. To je ten istý, ktorý vyviedol vašich otcov z Egypta "svojou mocnou rukou a vztyčeným ramenom". Nevkladáme svoje nádeje do niekoho iného, lebo iného Boha nieto, ale do toho istého ako vy, Boha Abrahámovho, Izákovho a Jakubovho⁴.

2086 "Do jasného Božieho tvrdenia: "Ja som Pán, tvoj Boh" je zahrnutá viera, nádej a láska. Ak my spoznáme, že on je Boh v skutočnosti hovoríme o *bytí* stálom, nemeniteľnom, stále tom istom, vernom, dokonale spravodlivom. Z toho vyplýva, že musíme neprestajne prijímať jeho slová a priľnúť k jeho prikázaniam so všetkým priznaním jeho autority. Ak je On všemohúci, milostivý, nekonečne naklonený robiť nám dobro, kto by nechcel vložiť do neho celú svoju nádej? A kto by ho mohol nemilovať, keď si pomyslí na poklady dobroty a nežnosti, ktoré vylieva na nás? Z toho vyplýva aj oprávnenosť formuly, ktorú Boh používa vo Svätom písme na jeho začiatku i na konci: Ja som Pán"⁵.

Viera

2087 Náš mravný život má svoj prameň vo viere v Boha, ktorý nám zjavuje svoju lásku. Svätý Pavol hovorí o "poslušnosti viery" (Rim 1,5);⁶ ako o prvej povinnosti. V tom, že ľudia "nepoznajú" Boha, vidí základ a vysvetľovanie všetkých mravných neporiadkov.⁷ Pokiaľ ide o Boha, našou povinnosťou je v neho veriť a vydávať o ňom svedectvo

2088 Prvé prikázanie od nás žiada, aby sme chránili a živili svoju vieru so všetkou múdrosťou a bdelosťou a odvrhli všetko, čo sa jej protiví. Proti viere možno hrešiť rozličnými spôsobmi:

Dobrovoľné pochybovanie o viere nás vedie k nedbalosti a k odvrhnutiu toho, čo Boh zjavil a čo nám predkladá veriť Cirkev. *Nedobrovoľné pochybovanie* znamená váhavosť vo viere, ťažkosť pri prekonávaní námietok, ale aj úzkostlivosť vo viere, ktorá vyplýva z jej nejasností. Ak sa pochybovačnosť zámernie pestuje, môže viesť u človeka k zaslepenosti ducha.

2089 *Nevera* je zanedbávanie zjavenej pravdy alebo dobrovoľné odmietnutie súhlasu s ňou. *Kacírstvo* "je zatvrdlivé popieranie niektorej pravdy po prijatí krstu, pravdy, ktorá sa musí prijímať ako božská a katolícka (všeobecná), alebo zatvrdlivá pochybnosť o takejto pravde. *Odpadlíctvo* je úplné odvrhnutie kresťanskej viery. *Schizma - rozkol* je odmietnutie podriadenosti najvyššiemu veľkňazovi, pápežovi alebo odmietnutie spoločenstva s členmi Cirkvi, ktorí sú mu podriadení".⁸

Nádej

2090 Keď sa Boh zjavuje a pozýva človeka, tento nemôže na božskú lásku odpovedať naplno iba vlastnými silami. Musí dúfať, že Boh mu dá schopnosť odpovedať na túto lásku, aby ho aj on miloval a konal v súlade s príkazom lásky. Nádej je dôverivé očakávanie Božieho požehnania a blaženého videnia Boha; je to tiež strach pred urážkou Božej lásky a pred nasledujúcim trestom.

2091 Prvé prikázanie sa tiež zameriava na hriechy proti nádeji, ktorými sú beznádej a domýšľavosť:

V zúfalstve človek prestáva dúfať vo svoju osobnú spásu, v Božiu pomoc na ceste k nej alebo v odpustenie svojich hriechov. Protiví sa Božej добрote, spravodlivosti a milosrdenstvu. Človek zabúda, že Pán je verný vo svojich prísľuboch a milosrdenstve.

2092 Sú dva druhy *domýšľavosti*: človek namýšľavo preceňuje svoje schopnosti (domnieva sa, že sa zachráni sám bez pomoci zhora) alebo preceňuje Božiu všemohúcnosť a Božie milosrdenstvo (v nádeji, že odpustenie sa dá dosiahnuť bez obrátenia a oslávenie bez akejkoľvek zásluhy a osobného úsilia).

Láska

2093 Viera v Božiu lásku zahrňuje výzvu a povinnosť odpovedať na Božiu lásku úprimnou ľudskou láskou. Prvé prikázanie nám nariaďuje milovať Boha nadovšetko a všetky stvorenia pre neho a kvôli nemu.⁹

2094 Proti Božej láske sa možno prehrešiť viacerými spôsobmi: *Lahostajnosťou*, keď nechceme alebo otvorene odmietame uvažovať o Božej láske; neuznávame jej dobrotu a popierame jej silu. *Nevďačnosťou*, keď zanedbávame alebo sa zdráhame uznať Božiu lásku a odplácať sa láskou za lásku. *Vlažnosťou*, keď váhame alebo zanedbávame odpovedať na Božiu lásku; vlažnosť môže znamenať aj odmietnutie otvoriť sa hnutiu lásky. *Zatrpknutosťou* alebo duchovnou lenivosťou zachádzame až tak ďaleko, že odmietame radosť, ktorá pochádza od Boha, a desíme sa Božej dobroty. *Nenávisťou* k Bohu, ktorá pochádza z pýchy, sa staviame proti Božej láske tým, že popierame jej dobrotu a nárokuje si právo zlorečiť tomu, kto zakazuje hrešiť a ukladá tresty.

II. Jedine jemu sa budeš klaňať

2095 Božské čnosti *viera, nádej a láska* formujú a oživujú mravné čnosti. Láska nás vedie k tomu, aby sme Bohu dávali všetko, čo mu podľa spravodlivosti ako jeho stvorenia dlhujeme. K takémuto postoju nás vedie *čnosť náboženstva*.

Klaňanie

2096 Klaňanie je prvoradým skutkom v čnosti náboženstva. Klaňať sa Bohu znamená uznávať ho za Boha, Stvoriteľa a Spasiteľa, za Pána všetkého, čo jestvuje, za nekonečnú a milosrdnú Lásku: "Pánovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť" (Lk 4,8), povedal Ježiš, citujúc Deuteronomium.¹⁰

2097 Klaňať sa Bohu znamená uznávať v absolútnej úcte "ničotu stvorenia", ktoré jestvuje iba skrze Boha. Klaňať sa Bohu tak ako Panna Mária v chválospeve Magnifikat znamená chváliť ho, vyvyšovať ho a seba pokorovať, vyznávať s vdáčnosťou, že urobil veľké veci a že jeho meno je sväté.¹¹ Jedine klaňanie sa Bohu oslobodzujú človeka od zahrabania sa do seba, do otroctva hriechu a modloslužby svetu.

Modlitba

2098 Skutki viery, nádeje a lásky, ako ich nariaďuje prvé prikázanie, sa dejú v modlitbe. Pozdvihnutie ducha k Bohu je výrazom nášho klaňania sa mu: je to modlitba chvály a vzdávanie vdáky, vzývanie a prosby. Modlitba je nevyhnutnou podmienkou, aby sme mohli poslúchať Božie prikázania. Treba sa "stále modliť a neochabovať" (Lk 18,1).

Obeta

2099 Je správne prinášať Bohu obety ako znak klaňania sa, vdáčnosti, prosby a spoločenstva s ním. "Pravou obetou je každý čin, ktorého motívom je úplne sa oddať vo svätom spoločenstve Bohu, čiže je zameraný na dobro, ktoré nás môže urobiť naozaj blaženými."¹²

2100 Aby naša obeta bola pravá, musí byť vonkajšia obeta výrazom duchovnej obety: "Obetou Bohu milou je duch skrúšený" (Ž 51, 19). Proroci Starého zákona často odsudzovali obety, ktoré sa konali bez vnútornej účasti¹³, alebo bez ich spojenia s láskou k blížnemu.¹⁴ Ježiš pripomína výrok proroka Ozeáša: "Milosrdenstvo chcem, a nie obetu" (Mt 9,13).¹⁵ Dokonalou obetou je jedine tá, ktorú priniesol Ježiš Kristus na kríži ako celostnú obetu z lásky k Otcovi a pre našu spásu.¹⁶ Tým, že nás s ňou spája, môžeme aj my predkladať Bohu ako obetu svojej životy.

Prísľúbenia a sľuby

2101 V rozličných životných okolnostiach sa kresťanom odporúča, aby urobili Bohu isté prisľuby. Krst, birmovanie, manželstvo a kňazská vysviacka vždy v sebe takéto prisľuby zahŕňajú. Kresťan môže prisľúbiť Bohu nejaký skutok aj z osobnej nábožnosti, napríklad nejakú modlitbu, almužnu vykonanie púte a pod. Verné vyplnenie daných sľubov je prejavom povinnej úcty voči božskému majestátu a láske k vernému Bohu.

2102 "Sľub ako slobodný a uvážení prisľub možného a vyššieho dobra, sa musí plniť z dôvodu čnosti náboženstva".¹⁷ Sľub je skutok *nábožnosti*, ktorým kresťan

zasväčuje sám seba Bohu alebo mu sľubuje nejaké dielo. Plnením svojich sľubov dáva Bohu to, čo mu sľúbil alebo zasvätil. Zo Skutkov apoštolov sa dozvedáme, ako Pavol dbal na dôsledné plnenie svojich sľubov.¹⁸

2103 Cirkev priznáva mimoriadnu cenu sľubom, ktorými sa kresťan zaviazal praktizovať evanjeliové rady¹⁹:

*Matka Cirkev sa raduje, že má vo svojom lone hodne mužov a žien, čo vernejšie nasledujú Krista v sebaobetovaní a výraznejšie toto prejavujú tým, že prijímajú dobrovoľne chudobu Božích detí a zriekajú sa vlastnej vôle. Podrobujú sa v poslušnosti človeku z lásky k Bohu vo veciach dokonalosti viac, ako to ukladá prikázanie, aby sa stali podobnejšími poslušnému Kristovi.*²⁰

*V niektorých prípadoch môže Cirkev z vážnych dôvodov dišpenzovať od daných sľubov a prisľúbení.*²¹

Sociálna úloha náboženstva a právo na náboženskú slobodu

2104 "Všetci ľudia...sú povinní hľadať pravdu, predovšetkým v tom, čo sa týka Boha a Cirkvi. Poznanú pravdu sú povinní potom prijať a prispôbiť celý svoj život požiadavkám pravdy".²² Táto povinnosť vyplýva z "ich vlastnej ľudskej prirodzenosti".²³ Ona nie je v rozpore "s úprimnou úctou" voči rozličným náboženstvám, ktoré "sú nezriedka odbleskom tej pravdy, čo osvecuje všetkých ľudí"²⁴, ani s požiadavkou lásky, ktorá kresťanov núti "múdro a trpezlivo zaobchádzať s ľuďmi, čo sa mýlia alebo sú neznalí vo veciach viery".²⁵

2105 Povinnosť vzdávať Bohu pravú úctu sa týka človeka individuálne i sociálne. V tom spočíva "tradičné učenie o mravných záväzkoch jednotlivcov a spoločností voči pravému náboženstvu a jedinej Cirkvi Kristovej".²⁶ Cirkev neprestajne hlása ľuďom evanjelium a pracuje na tom, aby mohla "preniknúť kresťanským duchom zmýšľanie, mravy, zákony a štruktúry spoločnosti, uprostred ktorej pôsobí".²⁷ Sociálnou úlohou kresťanov je rešpektovať a prebúdať v každom človekovi lásku k pravde a k dobru. Žiada ich, aby poznávali kult jediného pravého náboženstva, ktoré je v katolíckej a apoštolskej Cirkvi.²⁸ Kresťania sú pozvaní, aby boli svetlom sveta.²⁹ Cirkev takto vyhlasuje Kristovo kráľovstvo nad celým stvorením a zvlášť nad ľudskými spoločnosťami.³⁰

2106 "V náboženskej oblasti nikto nesmie nikoho nútiť, aby konal proti svojmu svedomiu, a na druhej strane nikomu sa nesmie brániť, aby konal podľa vlastného svedomia súkromne i verejne".³¹ Toto právo sa zakladá na samotnej prirodzenosti ľudskej osoby. Ľudská dôstojnosť umožňuje osobe slobodne sa primknúť k Božej pravde, ktorá prekračuje všetok časný poriadok. Preto právo na ochranu pred vonkajším donucovaním "nezaniká ani u tých, čo zanedbávajú povinnosť hľadať a prijať pravdu".³²

2107 "Ak sa vzhľadom na zvláštne okolnosti u niektorých národov dostáva v občianskom právnom poriadku istému náboženskému spoločenstvu osobitného štátneho uznania, je potrebné, aby sa súčasne všetkým občanom a všetkým náboženským spoločenstvám priznávalo a rešpektovalo základné právo na slobodu v náboženskej oblasti".³³

2108 Právo na náboženskú slobodu neznamená ani mravné dovolenie prikloniť sa k omylu³⁴, ani implicitné právo na omyl³⁵; znamená však prirodzené právo ľudskej osoby na občiansku slobodu, čiže na oprávnenú a primeranú ochranu náboženských

záujmov pred vonkajším nátlakom zo strany politickej moci. Toto prirodzené právo musí byť priznané v právnom poriadku spoločnosti takým spôsobom, že sa stane občianskym právom³⁶.

2109 *Právo na náboženskú slobodu nemôže byť samé zo seba ani neobmedzené³⁷, ani jednoducho obmedzené od "verejného poriadku" pozitivistickým, alebo naturalistickým spôsobom.³⁸ "Oprávnené hranice", ktoré patria tomuto právu, musia byť rozhodnuté pre každú sociálnu situáciu politickou múdrosťou v zmysle požiadaviek všeobecného dobra a musia byť schválené občianskou autoritou podľa "právnických noriem, ktoré sa zhodujú s objektívnym mravným poriadkom".³⁹*

III. "Nebudeš mať iných bohov okrem mňa"

2110 Prvé prikázanie zakazuje uctievať iných bohov okrem jediného Pána, ktorý sa zjavil svojmu ľudu. Nepripúšťa poveru a neveru v Boha - ateizmus. Povera predstavuje nadbytočnú zvrátenú formu náboženstva; ateizmus je opačná chyba, ktorá sa vyznačuje výrazným nedostatkom čnosti náboženstva.

Povera

2111 Povera je vybočenie náboženského cítenia a prejavov, ktoré z neho vyplývajú. Môže sa predstaviť ako zamaskovaná viera, ktorú vzdávame pravému Bohu, keď napríklad niekto pripisuje magickú, zázračnú dôležitosť určitým praktikám, ktoré sú inak legitímne, alebo aj potrebné. Alebo spájať účinnosť modlitieb, alebo sviatostných znakov iba s ich materiálnou stránkou bez požadovaných vnútorných dispozícií znamená upadnúť do povery.⁴⁰

Modloslužba

2112 Prvé prikázanie odsudzuje *polyteizmus* (mnohobožstvo). Vyžaduje, aby človek neveril v iných bohov okrem Boha, aby neuctieval iné božstvá, okrem Jediného. Sväté písmo neprestajne pripomína odmietnutie modiel "zo zlata a zo striebra", ktoré sú "dielom ľudských rúk", ktoré "majú ústa, ale nehovoria, majú oči, a nevidia". Tieto prázdne modly robia prázdny aj človeka: "im budú podobní ich tvorcovia a všetci, čo v ne veria" (Ž 115,4-5.8).⁴¹ A naopak, "živý Boh" (Joz 3,10; Ž 42,3 a i.) dáva život a účinne zasahuje do dejín.

2113 Modloslužobníctvo sa netýka len falošných pohanských kultov. Zostáva trvalým pokušením pre vieru. Spočíva v zbožšťovaní toho, čo nie je Boh. Modloslužbou je aj uctievanie nejakého stvorenia a klaňanie sa mu ako Bohu; môže ísť o bôžikov a démonov (napr. satanizmus), o moc, rozkoš, rasu, predkov, o štát, peniaze a pod. "Nemôžete slúžiť aj Bohu, aj mamone" povedal Ježiš (Mt 6,24). Mnohí mučeníci už zomreli preto, že sa neklaňali "Beštii" (o ktorej sa hovorí v Zjavení)⁴² a odmietali aj každé pretvarovanie sa v jej kulte. Modloslužba odmieta výlučnosť Božej vlády; je teda nezlučiteľná z božským spoločenstvom.⁴³

2114 Ľudský život sa zjednocuje klaňaním sa jedinému Bohu. Prikázanie uctievať jediného Pána vnútorne zjednodušuje človeka a chráni ho pred bezhraničnou životnou rozhádzanosťou. Idolatria (modloslužba) je prevrátením náboženského citu, ktorý je človekovi vrozený. Modloslužobník je ten, "kto svoje nezničiteľné poznanie Boha vzťahuje na hocičo iné okrem Boha".⁴⁴

Veštenie a čarovanie

2115 Boh môže svojim prorokom, alebo iným svätým odhaliť budúcnosť. Napriek tomu však správny kresťanský postoj je zverovať sa s dôverou do rúk Prozreteľnosti a vo veciach poznania budúcnosti vzdať sa každej nezdravej zvedavosti. Avšak nepredvídavosť do budúcnosti môže znamenať nedostatok zodpovednosti

2116 Treba zavrhnúť všetky formy *veštenia*: utiekanie sa k satanovi alebo démonom, vyvolávanie mŕtvych a iné praktiky, o ktorých sa ľudia nepravdivo domnievajú, že by mohli "odhaliť" budúcnosť.⁴⁵ Radenie sa s horoskopmi, astrológia, čítanie z ruky, predpovede osudov z vonkajších znakov, jasnovidectvo, utiekanie sa k médiám, to všetko skrýva v sebe túžbu ovládnuť čas, dejiny a nakoniec človeka, snahu nakloniť si skryté mocnosti. Je to v protiklade s úctou a vážnosťou, zahrňujúcou v sebe aj pokornú bázeň, ktorými sme zaviazaní jedine Bohu.

1217 Všetky praktiky *čarovania* alebo *bosoráctva*, ktoré smerujú k podmaneniu skrytých mocností, usilujú sa zapojiť tieto do svojich služieb, a tak získať nadprirodzenú moc nad blížnym - hoci by sa mu tým malo zlepšiť zdravie - sa vážne stavajú proti čnosti náboženstva. Podobné praktiky treba ešte viac odsudzovať, ak ich motivuje úmysel škodiť druhému a ak sa obracajú na pomoc démonov. Je pokarhania hodné aj nosenie amuletov. *Špiritizmus* v sebe často skrýva vešdecké i čarodejné praktiky. Cirkev vystríha veriacich, aby sa pred nimi chránili. Používanie tzv. tradičných (alternatívnych) liekov a praktík neoprávňuje ani vzývanie zlých mocností, ani zneužívanie dôvery iného.

Bezbožnosť

2118 Prvé Božie prikázanie odsudzuje hlavné hriechy bezbožnosti a to: pokúšanie Boha slovami a skutkami, svätokrádež a svätokupectvo.

2119 *Pokúšanie Boha* spočíva v tom, že sa slovami alebo skutkami podrobuje skúške jeho dobrota a všemohúcnosť. Takto aj Satan chcel dosiahnuť u Ježiša, aby sa vrhol z chrámu, a tak prinútil Boha zakročiť.⁴⁶ Ježiš mu odporuje Božím slovom: "Nebudeš pokúšať Pána, svojho Boha" (Dt 6,16). Súboj, obsiahnutý v podobnom pokúšaní Boha človekom, narúša úctu a dôveru, ktoré sme povinní vzdávať nášmu Stvoriteľovi a Pánovi. Zahŕňa v sebe vždy aj pochybnosť, ktorá sa týka jeho lásky, prozreteľnosti a moci.⁴⁷

2120 *Svätokrádež* spočíva v znesväcovaní alebo v nedôstojnom vzťahu ku sviatostiam a k iným liturgickým úkonom, k osobám, veciam a miestam, ktoré sú zasvätené Bohu. Svätokrádež je ťažkým hriechom, najmä ak sa pácha proti Eucharistii, pretože v tejto sviatosti sa nám sprítomňuje podstatným spôsobom samotné Kristovo Telo⁴⁸.

2121 *Svätokupectvo* (simónia)⁴⁹ sa definuje ako kupovanie alebo predávanie duchovných hodnôt či úkonov. Keď čarodejník Šimon chcel kúpiť duchovnú moc, ktorú videl pôsobiť v apoštoloch, dostal od Petra odpoveď: "Tvoje striebro nech je zatratené aj s tebou, pretože si si myslel, že Boží dar možno získať za peniaze" (Sk 8,20). Tým sa odvoláva na Ježišove slová: "Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte" (Mt 10,8).⁵⁰ Je nemožné privlastňovať si duchovné dobro a správať sa voči nim ako vlastníci alebo páni, lebo ich prameňom je Boh. Od neho ich človek môže dostať len zadarmo.

2122 *"Okrem obiet, ktoré stanovila splnomocnená autorita, kňaz nesmie žiadať nič za vysluhovanie sviatostí. Musí pritom vždy dbať, aby núdzni neboli zbavení možnosti*

prijat' sviatosť pre svoju chudobu".⁵¹ Kompetentná autorita stanovuje "obety" veriacich kvôli zásade, že kresťanský ľud má prispievať na potreby služobníkov Cirkvi: "Robotník si zaslúži svoj pokrm" (Mt 10,10).⁵²

Ateizmus

2123 "Mnohí naši súčasníci vôbec nechápu alebo výslovne odmietajú dôverné životné spojenie s Bohom, takže ateizmus treba zaradiť medzi najdôležitejšie javy našej doby".⁵³

2124 Pod názvom ateizmu sa skrývajú najrozličnejšie javy. Veľmi častý je praktický materializmus, ktorý ohraničuje svoje potreby a svoje ambície výlučne pozemským priestorom a časom. Ateistický humanizmus nesprávne uvažuje, že človek "si je sám sebe cieľom, jediným strojom a tvoriteľom svojich dejín".⁵⁴ Iná forma súčasného ateizmu očakáva oslobodenie človeka od ekonomického a sociálneho oslobodenia, ktorému vraj "prekáža náboženstvo samou svojou podstatou, pretože vzbudzuje v človekovi nádej v iluzórny budúci život a odvracia ho tak od budovania pozemskej spoločnosti".⁵⁵

2125 Aj ateizmus je hriechom proti čnosti náboženstva⁵⁶, pretože zavrhuje alebo odmieta existenciu Boha. Zodpovednosť za tento hriech sa môže veľmi zmenšiť, ak sa vezme do úvahy úmysel a okolnosti. Na genéze a rozšírení ateizmu "môžu mať nemalý podiel aj veriaci, ak sa pre zanedbanie výchovy vo viere, pre pomýlený výklad učenia, alebo aj pre nedostatky ich náboženského, mravného a spoločenského života dá o nich povedať, že skôr zahaľujú než odhaľujú Božiu tvár".⁵⁷

1226 Ateizmus sa často zdôvodňuje nesprávnym chápaním suverenity človeka, ktorú privádza tak ďaleko, že začne odmietať akúkoľvek závislosť na Bohu.⁵⁸ Avšak "uznávať Boha nie je vôbec v rozpore s ľudskou dôstojnosťou, pretože táto má práve v Bohu svoj základ a svoje dovŕšenie".⁵⁹ "Cirkev vie, že jej poslanstvo je v súlade s najhlbšími túžbami ľudského srdca".⁶⁰

Agnosticismus

2127 Agnosticizmus si oblieka viacero podôb. Agnostik v určitých prípadoch odmieta popierať Boha; naopak, predpokladá jestvovanie transcendentálneho bytia, ktoré sa nijako nemôže zjaviť a o ktorom nikto nič nevie povedať. V iných prípadoch sa agnostik nevyslovuje k existencii Boha a vyhlasuje, že ju nemožno dokázať, a teda ju potvrdzovať alebo popierať.

2128 Niekedy agnosticizmus môže obsahovať aj akési hľadanie Boha, ale rovnako môže predstavovať aj nevšímavosť, útek pred poslednou otázkou bytia a ochabnosť mravného svedomia. Veľmi často sa agnosticizmus rovná praktickému ateizmu.

IV. "Neurobíš si modlu ani nijakú podobu"

2129 Božie prikázanie zahrňovalo zákaz akéhokoľvek znázorňovania Boha ľudskou rukou. Deuteronomium vysvetľuje: "Veď nevideli ste nijakú postavu, keď Pán hovoril k vám spomedzi ohňa na Horebe, aby ste nepoblúdili a neurobili si kresanú modlu, alebo akýkoľvek obraz muža alebo ženy, obraz nejakého zvieraťa na zemi" (Dt 4,15-16). Izraelovi sa zjavil Boh, ktorý bol celkom transcendentný. "On je všetkým", ale zároveň "je nad všetkými svojimi dielami" (Sir 43,27-28). "On je prapôvodca všetkej stvorenej krásy" (Múd 13,3).

2130 A predsa už od čias Starého zákona Boh nariadil alebo dovolil tvoriť obrazy, ktoré by symbolicky viedli k spáse skrze vtelené Slovo: taký bol medený had⁶¹, archa zmluvy a cherubíni.⁶²

2131 Vychádzajúc z tajomstva vteleného Slova až siedmy koncil v Nicei r. 789) uznal v protiklade k obrazoborcom oprávnenosť uctievania obrazov Krista, Božej Matky, anjelov a všetkých svätých. Tým, že sa Boží Syn vtelil, ustanovil novú "ekonómiu" obrazov.

2132 Kresťanské uctievanie obrazov je nie v rozpore s prvým prikázáním, ktoré zakazuje modly. V skutočnosti "úcta, ktorá sa vzdáva obrazu patrí pôvodnému modelu"⁶³ a "ktokoľvek uctieva obraz, vzdáva v ňom úctu namaľovanej osobe".⁶⁴ Úcta, ktorá sa vzdáva posvätným obrazom, je "pozornou úctou", a nie klaňaním, ktoré patrí iba Bohu.

*Náboženské uctievanie sa nezameriava na obrazy samé osebe, ale ich považuje za prostriedky, ktoré nás vedú k vtelenému Bohu. Teda vnútorné hnutia, ktoré sa obracajú k obrazom, sa nezastavujú pri nich, ale smerujú k skutočnosti, ktorú zobrazujú.*⁶⁵

ZHRNUTIE

2133 "Budeš milovať Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou silou" (Dt 6,5).

2134 Prvé prikázanie pozýva človeka veriť v Boha, dúfať v neho a milovať ho nadovšetko.

2135 "Pánovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať" (Mt 4,10). Klaňať sa Bohu, modliť sa k nemu, vzdávať mu úctu, ktorá mu patrí, plniť prisľúbenia a sľuby, ktoré človek urobil Bohu, to sú skutky čnosti náboženstva, vyplývajúce zo zachovávanía prvého prikázania.

2136 Povinnosť vzdávať Bohu pravú úctu sa týka človeka ako jednotlivca, ale aj ako bytia spoločenského.

2137 Človek "si želá, aby mohol slobodne vyznávať náboženstvo v súkromnom i verejnom živote".⁶⁶

2138 Povera je úchylkou kultu, ktorý vzdávame pravému Bohu. Prejavuje sa v modloslužbe, ale aj v rozličných podobách veštenia a čarodejníctva.

2139 Pokúšanie Boha slovami alebo skutkami, svätokrádež a svätokupectvo sú hriechy bezbožnosti, zakázané prvým prikázáním.

2140 Ateizmus je hriech proti prvému prikázaniu; popiera alebo odmieta existenciu Boha.

2141 Uctievanie svätých obrazov sa zakladá na tajomstve vtelenia Božieho slova. Neprotirečí prvému prikázaniu.

2. článok

DRUHÉ PRIKÁZANIE

"Nevezmeš mena Pána, Boha tvojho nadarmo!" (Ex 20,7;Dt 5,11).

"Otcom bolo povedané: Nebudeš krivo prisahať...No, ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte!" (Mt 5,33-34).

I. Meno Pánovo je sväté

2142 Druhé prikázanie *nariaďuje uctievať Pánovo meno*. Podobne

ako prvé prikázanie, aj druhé vyplýva z čnosti náboženstva a bližšie upravuje náš spôsob používania slova o svätých veciach.

2143 Medzi všetkými výrokmi Zjavenia sa jeden vyníma osobitne, a to zjavenie Božieho mena. Boh oznamuje svoje meno tým, ktorí v neho veria; zjavuje sa im vo svojom osobnom tajomstve. Dar mena patrí do radu dôverných a srdečných oznamov: "Meno Pána je sväté". Preto ho človek nesmie zneužívať. Musí naň pamätať a v tichosti sa mu klaňať s láskou.⁶⁷ Vo svojich rečových prejavoch ho má spomínať len vtedy, keď chce Boha velebiť, chváliť a oslavovať.⁶⁸

2144 Rešpekt voči Božiemu menu odráža povinnú úctu človeka

samému Bohu a všetkej posvätnej skutočnosti, ktorú pripomína. *Zmysel pre posvätné veci* vyplýva z čnosti náboženstva:

*Sú vôbec pocity bázne a posvätnej úcty pocitmi kresťana? O tom nemôže nikto rozumne pochybovať. Sú to tie isté pocity, ktoré by sme prežívali, a to ešte intenzívnejšie, keby sme videli najvyššieho Boha. Sú to pocity, ktoré by sme mali, keby sme si "predstavili" jeho prítomnosť. Do akej miery veríme, že je prítomný, musíme ich aj prežívať. Ak ich neprežívame, znamená to, že si ho vôbec nepripomíname a neveríme, že je prítomný.*⁶⁹

2145 Veriaci musí svedčiť o Pánovom mene tým, že vyznáva svoju vieru a nepodlieha strachu.⁷⁰ Kázanie a katechéza musia byť presiaknuté klaňaním sa a úctou k menu nášho Pána, Ježiša Krista.

2146 Druhé prikázanie zakazuje *zneužívať Pánovo meno*, to znamená akékoľvek nevhodné používanie Božieho mena, mena Ježiša Krista, Panny Márie a všetkých svätých.

2147 *Prísľuby*, ktoré sa dávajú iným v Božom mene, zaručujú čestnosť, vernosť, pravdovravnosť a božskú autoritu. Musia sa rešpektovať tak, ako je to spravodlivé. Ak sa im niekto spreneverí, znamená to, že zneužil Božie meno a akoby urobil z Boha luhára.⁷¹

2148 *Rúhanie* sa priamo protiví druhému prikázaniu. Spočíva v tom, že sa proti Bohu, vnútorne alebo aj navonok, vyslovujú vyzývavé reči, slová nenávisti, výčitiek, povrhnutia, zllorečenia, nedostatku úcty voči nemu a jeho rozhodnutiam, zneužívania jeho mena. Svätý Jakub karhá rúhajúcich sa "vznešenému menu Ježiša, ktoré sa vzývalo" nad nimi (Jak 2,7). Zákaz rúhania sa rozširuje aj na jazykové prejavy proti Kristovej Cirkvi, proti svätým a posvätným veciam. Je tiež rúhaním utiekanie sa k Božiemu menu, aby sme zakryli zločinné praktiky, ktoré by národ uviedli do závislosti alebo za účelom vydať niekoho na mučenie alebo na smrť. Zneužitie Božieho mena pri páchaní zločinu znamená odmietanie náboženstva. Rúhanie sa protiví úcte, ktorou sme povinní voči Bohu a jeho svätému menu. Samé osebe je ťažkým hriechom.⁷²

2149 *Zlozviky*, v ktorých sa vyslovuje Božie meno, ale nie s úmyslom rúhať sa, sú nedostatkom úcty voči Pánovi. Druhé prikázanie zakazuje používať Božie meno aj pri čarovaní.

*Božie meno je veľké tam, kde sa používa s úctou, ktorú musíme vzdávať jeho veľkosti a majestátu. Božie meno je sväté tam, kde sa spomína s úctivosťou a s bázňou, aby sme ho neurazili.*⁷³

II. Nevyslovíš meno Pánovo nadarmo

2150 Druhé prikázanie zakazuje *krivú prísahu*. Prisahať alebo zaklínať sa znamená, že si pozývame Boha za svedka na dosvedčenie nášho tvrdenia. To znamená, že sa dovolávame Božej pravdivosti ako záruky svojej vlastnej pravdovravnosti. V prísaha sa prenájima Pánovo meno: "Pána, Boha svojho, budeš sa báť, jemu budeš slúžiť a len v jeho mene budeš prisahať" (Dt 6,13).

2151 Zavrnutie krivej prísahy je povinnosťou voči Bohu. Boh ako Stvoriteľ a Pán je vzorom každej pravdy. Ľudská reč sa môže zhodovať s Bohom, alebo sa mu protiviť, pretože Boh je pravda sama. Ak je prísaha pravdivá a podľa zákona, stavia do svetla vzťah ľudského slova k Božej pravde. Krivá prísaha pozýva Boha, aby dosvedčoval klamstvo.

2152 Krivoprisažník je ten, kto pod prísahou dáva sľub a nemá v úmysle zachovať ho, alebo kto sa nepridíža toho, čo pod prísahou sľúbil. Krivá prísaha znamená ťažký nedostatok úcty voči Pánovi každého slova. Ak sa niekto zaručí prísahou, že vykoná nejaký zlý skutok, dostáva sa do protikladu so svätosťou Božieho mena.

2153 Ježiš vysvetlil druhé prikázanie v reči na vrchu: "Počuli ste, že otcom bolo povedané: Nebudeš krivo prisahať, ale splníš, čo si Pánovi prisahal! No, ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte...Ale vaša reč nech je:áno - áno, nie - nie. Čo je navyše, pochádza od Zlého" (Mt 5,33-34.37).⁷⁴ Ježiš učí, že každá prísaha obsahuje vzťah k Bohu a každá prítomnosť Boha a jeho pravdy sa musí uctievať v každom slove. Diskrétnosť pri odvolávaní sa na Boha v reči ide ruka v ruke s úctivou pozornosťou voči jeho prítomnosti, ktorú každou svojou výpoveďou potvrdzujeme alebo hanobíme.

2154 Podľa svätého Pavla⁷⁵ cirkevná tradícia pochopila Ježišove slová tak, že sa nestavajú proti prísaha, ak sa koná z vážnej a spravodlivej príčiny (napríklad pred súdom). "Prísaha, to znamená vyslovenie Božieho mena ako svedka pravdy sa môže uskutočniť len v záujme pravdy, zo znalosťou veci a podľa spravodlivosti".⁷⁶

2155 Svätosť Božieho mena vyžaduje, aby sme sa neutiekali k nemu v malicherných záležitostiach a neprisahali za okolností, v ktorých by sa prísaha mohla chápať ako schvaľovanie moci, ktorá žiada neoprávnené požiadavieky. Keď prísahu žiadajú nelegitímne občianske authority, môže sa odmietnuť. A tak treba urobiť, aj keď sa požaduje pre ciele, ktoré sú v rozpore s dôstojnosťou osôb alebo cirkevným spoločenstvom.

III. Meno kresťan

2156 Sviatosť krstu sa udeľuje "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého" (Mt 28,19). Pri krste Pánovo meno posväčuje človeka a kresťan dostáva v Cirkvi svoje meno.

Môže to byť meno niektorého svätca, to znamená učeníka, ktorý žil v príkladnej vernosti voči svojmu Pánovi. Patronát svätca ponúka vzor lásky a zabezpečuje jeho orodovanie. "Krstné meno" môže tiež vyjadrovať kresťanské tajomstvo alebo kresťanskú čnosť. "Rodičia, kmotrovci a kňaz musia dbať, aby sa nedávalo pokrstenému meno, ktoré je cudzie ponímaniu kresťanstva."⁷⁷

2157 Kresťan začína svoj deň, svoje modlitby a prácu znamením kríža, "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen". Pokrstený zasväcuje deň Božej sláve a prosí o Spasiteľovu milosť, ktorá mu umožní konať v Duchu Svätom ako dieťa Otca. Znamenie kríža nás posilňuje v pokušeniach a v ťažkostiach.

2158 Boh nazýva každého jeho menom.⁷⁸ Meno každého človeka je sväté. Meno je obrazom osoby. Vyžaduje úctu ako znak hodnosti toho, kto ho nosí.

2159 Meno, ktoré sme dostali, je menom naveky. V Božom kráľovstve zažiarí v plnom svetle tajomný a jedinečný charakter každej osoby, označenej Božím menom. "Tomu, kto zvíťazí...dám biely kameň a na kameňku napísané nové meno, ktoré nepozná nik, iba ten, kto ho dostane"(Zjv 2,17).

"Potom som videl, a hľa, Baránok stál na vrchu Sion a s ním stoštyridsaťštyritisíc tých, čo mali na čele napísané jeho meno a meno jeho Otca" (Zjv 14,1).

ZHRNUTIE

2160 "Pane, náš vládca, aké vznešené je tvoje meno na celej zemi" (Ž 8,1).

2161 Druhé prikázanie nariaďuje uctievať Pánovo meno. Meno Pána je sväté.

2162 Druhé prikázanie zakazuje akékoľvek nepatričné použitie Božieho mena. Rúhanie je užívanie mena Ježiša Krista, Panny Márie a svätých urážlivým spôsobom.

2163 Krivá prisaha pozýva Boha, aby svedčil o lži. Je ťažkou vinou voči Pánovi, ktorý je vždy verný vo svojich sľuboch.

2164 "Prisahať sa nesmie ani na Stvoriteľa, ani na stvorenie, iba ak je to pre pravdu nevyhnutné, a s úctou".⁷⁹

2165 Pri krste dostáva kresťan svoje meno v Cirkvi. Rodičia, krstní rodičia a kňaz musia dbať, aby krstení dostali kresťanské meno. Patronát svätca poskytuje vzor lásky a zabezpečuje mu orodovníka.

2166 Kresťan začína svoje modlitby a práce znamením kríža "v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Amen".

2167 Boh nazýva každého jeho menom.⁸⁰

3.článok

TRETIE PRIKÁZANIE

*Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil. Šesť dní pracuj a vykonávaj svoju robotu, siedmeho dňa je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu (Ex 20,8-10).*⁸¹

"Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu; a tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou"(Mk 2, 27-28).

I. Sobotný deň

2168 Tretie prikázanie Desatora pripomína posvätnosť sobotného dňa. "V siedmy deň je však Pánova svätá sobota, deň odpočinku" (Ex 31,15).

2169 Pri tejto príležitosti Písmo *pripomína stvorenie*: "Lebo za šesť dní utvoril Pán nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil" (Ex 20,11).

2170 V Pánovom dni Písmo sväté odhaľuje ešte aj živú *pamiatku vyslobodenia Izraela z egyptského otroctva*: "Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej zemi a že Pán, Boh tvoj, vyviedol ťa odtiaľ mocnou pravicom a zdvihnutým ramenom. Preto Pán, Boh tvoj, prikázal ti zachovávať sobotňajší deň" (Dt 5,15).

2171 Boh zveril Izraelovi sobotu, aby ju zachovával na *znak neporušiteľnej zmluvy*.⁸² Sobota je posvätné rezervovaná pre Pána na Božiu chválu za dielo jeho stvorenia a za všetky spásonosné činy v prospech Izraela.

2172 Konanie Boha je vzorom pre ľudské konanie. Ak si Boh "oddýchol" na siedmy deň (Ex 31,17), človek musí tiež oddychovať a nechať všetkých, najmä chudobných, aby "si vydýchli" (Ex 23,12). V sobotu ustupujú všetky každodenné práce a odkladajú sa. Je to deň protestu proti otroctvu práce a kultu peňazí.⁸³

2173 Evanjelium podáva správy o početných obvineniach, keď Ježiša obžalúvali, že porušil sobotný zákon. Ježiš však nikdy nepopieral posvätnosť tohto dňa.⁸⁴ Len mu dáva autoritatívne správny výklad: "Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu" (Mk 2,27). Kristus láskavo radí "v sobotu robiť radšej dobre ako zle, radšej zachraňovať život ako ho zničiť" (Mk 3,4). Sobota je dňom Pána, dňom Božieho zľutovania a Božej úcty.⁸⁵ "A tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou" (Mk 2,28).

II. Deň Pána

"Toto je deň, čo učinil Pán, plesajme a radujme sa z neho" (Ž 118,24).

Deň zmŕtvychvstania: nové stvorenie

2174 Ježiš vstal z mŕtvych "na úsvite prvého dňa v týždni" (Mt 28,1; Mk 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1). Takže "prvý deň", deň Kristovho zmŕtvychvstania pripomína prvé stvorenie. A ako "ôsmy deň", ktorý nasleduje po sobote⁸⁶, znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním. Pre kresťanov sa ten deň stal prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov, Pánovým dňom (Hé kyriaké hémera, dies dominica), nedeľou.

*V deň Slnka sa všetci schádzame jednak preto, že je to prvý deň po židovskej sobote, ale tiež prvý deň keď Boh premenil tmu a hmotu a stvoril svet a jednak preto, že náš Spasiteľ Ježiš Kristus v tento deň vstal z mŕtvych.*⁸⁷

Nedeľa - zavŕšenie soboty

2175 Nedeľa sa zreteľne odlišuje od soboty, po ktorej chronologicky v týždni nasleduje a ktorú kresťanom v zmysle rituálneho predpisu nahrádza. V Kristovej veľkonočnej obete sa napĺňa duchovná pravda židovskej soboty a zvestuje večný odpočinok človeka v Bohu. Lebo kult zákona pripravoval tajomstvo Krista. A to, čo sa v ňom praktizovalo, malo už určité črty obrazu Krista.⁸⁸

*Ak teda tí, čo žili v starom poriadku vecí, došli k novej nádeji a už neslávia sobotu, ale Pánov deň, keď skrze neho a jeho smrť je náš život požehnaný.*⁸⁹

2176 Slávenie nedele zachováva mravný predpis, ktorý je prirodzene zaznamenaný v srdci človeka, "vzdávať Bohu vonkajšiu, viditeľnú, verejnú a pravidelnú úctu na znak jeho všeobecného dobrodenia voči ľuďom".⁹⁰ Nedeľná bohoslužba plní mravný príkaz Starej zmluvy, z ktorej preberá rytmus a ducha, keď každý týždeň oslavuje Stvoriteľa a Vykupiteľa človeka.

Nedeľná Eucharistia

2177 Nedeľná oslava Pánovho dňa a Eucharistie je stredom života Cirkvi: "Nedeľa, keď sa podľa apoštolskej tradície slávi veľkonočné tajomstvo, sa musí zachovávať v celej Cirkvi ako hlavný deň prikázaného sviatku".⁹¹

"Podobne treba svätitiť dni Narodenia nášho Pána Ježiša Krista, Zjavenia Pána, Nanebovstúpenia, Najsvätejšieho Tela a Krvi Kristovej, deň Panny Márie Bohorodičky, jej Nepoškvrneného počatia a Nanebovzatia, Svätého Jozefa (u nás je nie prikázaný sviatkom), Svätých apoštolov Petra a Pavla a Všetkých svätých".⁹²

2178 Takáto prax kresťanského zhromažďovania sa uplatňuje už od počiatkov apoštolskej doby.⁹³ List Hebrejom napomína: "Neopúšťajme naše zhromaždenia, ako to majú niektorí vo zvyku, ale sa povzbudzujme, a to tým viac, čím viac badáte, že sa blíži ten deň" (Hebr 10,25).

Tradícia zachováva spomienku na stále aktuálne povzbudzovanie: "Do chrámu prísť včas, priblížiť sa k Pánovi a vyznať svoje hriechy, v modlitbe sa kajať..."

Zúčastniť sa na svätej a božskej liturgii, zakončiť svoju modlitbu a neodchádzať pred rozoslaním... Často sme hovorili: tento deň vám je daný na modlitbu a odpočinok. Je to deň, ktorý urobil Pán. Radujme sa a plesajme v ňom"⁹⁴.

2179 "Farnosť je vymedzené spoločenstvo veriacich, ustanovené ustáleným spôsobom v partikulárnej cirkvi, v ktorom je pastorálna starostlivosť zverená farárovi ako vlastnému pastierovi, ktorý podlieha autorite diecézneho biskupa".⁹⁵ Umožňuje všetkým veriacim zhromažďovať sa na jednom mieste na nedeľnom slávení Eucharistie. Farnosť povzbudzuje kresťanský ľud, aby sa pravidelne zúčastňoval na liturgickom živote a zhromažďuje ho pri tomto slávení. Vyučuje spásanosné Kristovo učenie; uskutočňuje Pánovu lásku v dobrých a bratských skutkoch:

Nemôžeš sa modliť doma ako v Cirkvi, kde je veľký počet, kde vystupuje volanie k Pánovi ako z jedného srdca. Tam je niečo navyše, súzvuk duší, puto lásky, modlitby kňazov.⁹⁶

Záväznosť nedele

2180 Príkazom Cirkvi sa definuje a spresňuje Pánov zákon: "V nedeľu a v iných dňoch predpísaných sviatkov sú veriaci povinní zúčastniť sa na svätej omši".⁹⁷ "Tomuto prikázaniu zadostučiní, kto je prítomný na svätej omši, ktorá sa slávi podľa katolíckeho obradu v samotný sviatočný deň, alebo večer predchádzajúceho dňa."⁹⁸

2181 Nedeľná Eucharistia je základom a potvrdením celej kresťanskej praxe. Preto sú veriaci povinní zúčastniť sa na Eucharistii v predpísaných dňoch. Výnimky môžu ospravedlniť vážne dôvody (napríklad choroba, starostlivosť o malé deti). Dišpenz môže udeliť miestny farár.⁹⁹ Tí, čo svojvoľne neplnia túto povinnosť, dopúšťajú sa ťažkého hriechu.

2182 Účasť na spoločnom slávení nedeľnej Eucharistie je svedectvom príslušnosti a vernosti Kristovi a jeho Cirkvi. Veriaci tým prejavujú svoje spoločenstvo vo viere a

v láske. Spolu svedčia o Božej svätosti a o svojej nádeji na spásu. Vzájomne sa posilňujú pod vedením Ducha Svätého.

2183 *"Ak pre nedostatok posvätených služobníkov, alebo z nejakého iného vážneho dôvodu, nie je možná účasť na eucharistickej oslave, vrelo sa odporúča, aby sa veriaci zúčastnili na liturgii Slova, ak sa taká koná vo farskom kostole alebo na inom posvätnom mieste a slávi sa podľa dispozícií diecézneho biskupa. Odporúča sa tiež veriacim, aby sa vo vhodnom čase oddali modlitbe sami, v rodine alebo podľa okolností aj v skupine rodín".¹⁰⁰*

Deň milosti a prerušenia práce

2184 Tak ako Boh "v siedmy deň odpočíval od všetkých diel,... čo stvoril a učinil"(Gn 2,2), aj ľudský život má svoj rytmus práce a odpočinku. Ustanovenie Pánovho dňa prispieva k tomu, aby sa všetci tešili na čas oddychu a pracovného voľna, aby sa mohli venovať rodinnému, kultúrnemu, spoločenskému a náboženskému životu".¹⁰¹

1285 Počas nedeľ a dní ostatných prikázaných sviatkov sa majú veriaci zdržiavať takých prác a činností, ktoré by im bránili uctievať Boha, čo je najvlastnejšou náplňou Pánovho dňa, konať skutky milosrdenstva a vhodne si uvoľniť telo a ducha.¹⁰² Nevyhnutné domáce práce alebo veľmi užitočná činnosť v záujme spoločnosti poskytujú legitímne ospravedlnenie voči predpisu o nedeľnom odpočinku. Veriaci musia dbať, aby takéto výnimky nevedli k zvyklostiam, ktoré by boli škodlivé náboženstvu, rodinnému životu a zdraviu.

*Láska k pravde hľadá sväté pohodlie, nevyhnutnosť lásky prijíma správne konanie.*¹⁰³

2186 Kresťania, ktorí žijú v pohodlí, nech si pripomenú svojich bratov, ktorí majú tie isté potreby a tie isté práva, a nemôžu si odpočinúť pre chudobu a biedu. Kresťanská nábožnosť už tradične zasväcuje nedeľu dobrým skutkom a pokorným službám nemocným, chorľavým a starcom. Kresťania môžu svätiť nedeľu aj tým, že venujú svojej rodine a svojim blízkym čas a starostlivosť, na ktoré cez iné dni v týždni nestačia. Nedeľa je aj dňom na uvažovanie, dňom na ticho, na pestovanie kultúry a meditáciu, čo všetko napomáha vzťahaniu vnútorného a kresťanského života.

2187 *Svätenie nedele a prikázaných sviatkov vyžaduje spoločnú horlivosť. Každý kresťan sa musí vyhýbať tomu, aby bez naliehavej potreby ukladal druhému povinnosti, ktoré by mu bránili zasvätiť deň Pána. Ak isté zvyklosti (šport, reštauračné služby a pod.), spoločenské potreby (napr. verejné služby) vyžadujú od niektorých ľudí nedeľnú prácu, nech si každý zodpovedne rezervuje čas, ktorý mu postačí na zotavenie. Veriaci nech dbajú s láskou a miernosťou, aby sa vyhli výstrelkom a neprístojnostiam, ktoré občas vznikajú ako následok masových zábav. Aj napriek ekonomickým tlakom musí verejná moc dbať o to, aby zaručila občanom čas na odpočinok a bohoslužbu. Analogickú povinnosť majú aj zamestnávateľia voči svojim zamestnancom.*

2188 V záujme náboženskej slobody, spoločného dobra sa musia kresťania pričiniť a aby sa nedele a prikázané sviatky Cirkvi uznávali ako legálne sviatočné dni. Kresťania majú povinnosť poskytovať všetkým verejný príklad modlitby, úcty a radosti, majú si tiež brániť svoje tradície ako vzácny príspevok k duchovnému životu ľudskej spoločnosti. Ak zákony krajiny alebo nejaké iné dôvody zaväzujú ľudí v

nedeľu pracovať, nech tento deň i tak prežívajú ako deň nášho vyslobodenia, ktorý im umožňuje mať účasť na tomto "slávnom zhromaždení", na "spoločenstve prvorodených, ktorí sú zapísaní v nebi" (Hebr. 12,22-23).

ZHRNUTIE

2189 "Zachovaj deň sobotný, aby si ho zasvätil" (Dt 5,12). "V siedmy deň však je Pánova svätá sobota, deň odpočinku" (Ex 31,15).

2190 Sobotu, ktorá predstavovala ukončenie prvého stvorenia, nahradila nedeľa, ktorá pripomína nové stvorenie. Jeho začiatkom je Kristovo zmŕtvychvstanie.

2191 Cirkev slávi deň Kristovho vzkriesenia ôsmy deň, ktorý sa právom nazýva dňom Pána, to jest nedeľou.¹⁰⁴

2192 "Nedeľa sa musí v celej Cirkvi považovať za hlavný z prikázaných dní".¹⁰⁵ "V nedeľu a v ostatných prikázaných sviatočných dňoch sú veriaci povinní zúčastniť sa na omši".¹⁰⁶

2193 V nedeľu a v ostatných prikázaných dňoch sa veriaci musia zdržiavať prác a takých podujatí ktoré by boli na prekážku povinnej úcte voči Bohu, osobitnej radosti z Pánovho dňa a náležitému odpočinku ducha i tela".¹⁰⁷

2194 Ustanovenie nedele prispieva k tomu, "aby sa všetkým doprial dostatočný čas na oddych a pracovné voľno, aby sa mohli venovať rodinnému, kultúrnemu, spoločenskému a náboženskému životu"

2195 Každý kresťan sa musí vyhýbať tomu, aby bez naliehavej potreby nenariaďoval inému to, čo by mu prekážalo zachovať deň Pána.

---

¹ Porov. Lk 10,27: "zo všetkých svojich síl"

² Porov. Dt 5,6-9

³ Porov. Ex 19,16-25; 24,15-18

⁴ Sv.Justín, Dialogus cum Tryphone Judaeo, 11, 1

⁵ Catechismo Romano, 3, 2, 4

⁶ Porov. Rim 16,26

⁷ Porov. Rim 1,18-32

⁸ Codice di Diritto Canonico, 751

⁹ Porov. Dt 6,4-25

¹⁰ Porov. Dt 6,13

¹¹ Porov. Lk 1,46-49

¹² Sv.Augustín, De civitate Dei, 10, 6

¹³ Porov. Am 5,21-25

¹⁴ Porov. Iz 1,10-20

¹⁵ Porov. Oz 6,6

- ¹⁶ Porov. Hebr 9,13-14
- ¹⁷ Codice di Diritto Canonico, 1191, 1
- ¹⁸ Porov. Sk 18,18; 21,23-24
- ¹⁹ Porov. Codice di Diritto Canonico, 654
- ²⁰ Lumen Gentium, 42
- ²¹ Porov. Codice di Diritto Canonico, 692; 1196-1197
- ²² Dignitatis humanae, 1
- ²³ Tamže, 2
- ²⁴ Nostra aetae, 2
- ²⁵ Dignitatis humanae, 14
- ²⁶ Tamže, 1
- ²⁷ Apostolicam actuositatem, 13
- ²⁸ Dignitatis humanae, 1
- ²⁹ Porov. Apostolicam actuositatem, 13
- ³⁰ Porov. Lev XIII, Immortale Dei; Pius XI, Quas primas
- ³¹ Dignitatis humanae, 2
- ³² Tamže
- ³³ Tamže, 6
- ³⁴ Porov. Lev XIII, Libertas praestantissimum
- ³⁵ Porov. Pius XII, príhovor 6.decembra 1953
- ³⁶ Dignitatis humanae, 2
- ³⁷ Porov. Pius VI, Quod aliquantulum
- ³⁸ Porov. Pius IX, Quanta cura
- ³⁹ Dignitatis humanae, 7
- ⁴⁰ Porov. Mt 23,16-22
- ⁴¹ Porov. Iz 44,9-20; Jer 10,1-16; Dt 14,1,30; Bar 6; Múd 13,1-15.19
- ⁴² Porov. Zjv 13-14
- ⁴³ Porov. Gal 5,20; Ef 5,5
- ⁴⁴ Origines, Contra Celsum, 2, 40
- ⁴⁵ Porov. Dt 18,10; Jer 29,8
- ⁴⁶ Porov. Lk 4,9
- ⁴⁷ Porov. 1 Kor 10,9; Ex 17,2-7; Ž 95,9
- ⁴⁸ Codice di Diritto Canonico, 1367; 1376
- ⁴⁹ Porov. Sk 8,9-24

- ⁵⁰ Porov. Iz 55,1
- ⁵¹ Codice di Diritto Canonico, 848
- ⁵² Porov. Lk 10,7; 1 Kor 9,5-18; 1 Tim 5,17-18
- ⁵³ Gaudium et spes, 19
- ⁵⁴ Tamže, 20
- ⁵⁵ Tamže
- ⁵⁶ Porov. Rim 1,18
- ⁵⁷ Gaudium et spes, 19
- ⁵⁸ Porov. tamže, 20
- ⁵⁹ Tamže, 21
- ⁶⁰ Tamže
- ⁶¹ Porov. Nm 21,4-9; Múd 16,5-14; Jn 3,14-15
- ⁶² Porov. Ex 25,10-22; 1 Kr 6,23-28; 7,23-26
- ⁶³ Sv.Bazil Cezarejský, Liber de Spiritu Sancto, 18, 45
- ⁶⁴ II.Nicejský koncil, Denz.-Schönm, 601; Tridentský koncil, tamže 1821-1825; Sacrosanctum concilium 126;
- Lumen gentium, 67
- ⁶⁵ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae, II-II, 81, 3, ad 3
- ⁶⁶ Dignitatis humanae, 15
- ⁶⁷ Porov. Zach 2,17
- ⁶⁸ Porov. Ž 29,2; 96,2; 113,1-2
- ⁶⁹ John Henry Newman, Parochial and plain sermons, 5, 2
- ⁷⁰ Porov. Mt 10,32; 1 Tim 6,12
- ⁷¹ Porov. 1 Jn 1,10
- ⁷² Codice di Diritto Canonico, 1369
- ⁷³ Sv. Augustín, De sermone domini in monte, 2, 45, 192
- ⁷⁴ Porov. Jak 5,12
- ⁷⁵ Porov. 2 Kor 1,23; Gal 1,20
- ⁷⁶ Codice di Diritto Canonico, 1199, 1
- ⁷⁷ Tamže, 855
- ⁷⁸ Porov. Iz 43,1;Jn 10,3
- ⁷⁹ Sv.Ignác z Loyoly, Esercizi spirituali, 38
- ⁸⁰ Porov. Iz 43,1
- ⁸¹ Porov. Dt 5,12-15
- ⁸² Porov. Ex 31,16

- ⁸³ Neh 13,15-22; 2 Krn 36,21
- ⁸⁴ Porov. Mk 1,21; Jn 9,16
- ⁸⁵ Porov. Mt 12,5; Jn 7,23
- ⁸⁶ Porov. Mk 16,1; Mt 28,1
- ⁸⁷ Sv. Justín, Apologiae, 1, 67
- ⁸⁸ Porov. 1 Kor 10,11
- ⁸⁹ Sv. Ignác Antiochijský, Epistula ad Magnesios, 9, 1
- ⁹⁰ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae, II-II, 122, 4
- ⁹¹ Codice di Diritto Canonico, 1246, 1
- ⁹² Tamže
- ⁹³ Porov. Sk 2,42-46; 1 Kor 11,17
- ⁹⁴ Anonymný autor, Sermo de die dominica
- ⁹⁵ Codice di Diritto Canonico, 515, 1
- ⁹⁶ Sv. Ján, Zlatoušty, De incomprehensibili Dei natura seu contra Anomaeos, 3, 6
- ⁹⁷ Codice di Diritto Canonico, 1247
- ⁹⁸ Tamže, 1248, 1
- ⁹⁹ Porov. tamže, 1245
- ¹⁰⁰ Tamže, 1248, 2
- ¹⁰¹ Gaudium et spes 67
- ¹⁰² Codice di Diritto Canonico, 1247
- ¹⁰³ Sv. Augustín, De civitate Dei, 19, 19
- ¹⁰⁴ Sacrosanctum concilium, 106
- ¹⁰⁵ Codice di Diritto Canonico, 1246, 1
- ¹⁰⁶ Tamže, 1247
- ¹⁰⁷ Tamže
- ¹⁰⁸ Gaudium et spes 67

DRUHÁ KAPITOLA

*"MILOVAŤ BUDEŠ BLÍŽNEHO SVOJHO
AKO SEBA SAMÉHO"*

Ježiš povedal svojim učeníkom: "Milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás" (Jn 13,34).

2196 Na otázku, ktoré prikázanie je prvé, Ježiš odpovedal: "Prvé je :Počuj, Izrael, Pán, náš Boh je jediný Pán. Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysle a z celej svojej sily. Druhé je toto: "Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého". Iného, väčšieho prikázania, ako sú tieto, niet" (Mk 12,29-30).¹

Svätý Pavol apoštol dodáva: "Kto miluje blížneho, vyplnil Zákon. Lebo: Nescudzoložíš! Nezabiješ! Nepokradneš! Nepožiadaš! a ktorékoľvek iné prikázanie je zahrnuté v tomto slove: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého! Láska nerobí zle blížnemu; teda naplnením zákona je láska" (Rim 13,8-10).

4. článok

ŠTVRTÉ PRIKÁZANIE

Cti otca svojho i matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh (Ex 20,12). A bol im poslušný (Lk 2,51). Pán Ježiš sám pripomenul silu tohto "Božieho prikázania" (Mk 7,8-13). Apoštol učí: "Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prisľúbením: aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi " (Ef 6,1-3)¹.

2197 Štvrtým prikázaním sa začína druhá tabuľa. Poukazuje na poriadok lásky. Boh chcel, aby sme si okrem neho ctili aj svojich rodičov, ktorým ďakujeme za život a ktorí nám odovzdali poznanie Boha. Sme povinní ctiť a mať vo vážnosti všetkých, ktorých Boh pre naše dobro zaodial svojou autoritou.

2198 Toto prikázanie vyjadruje v kladnej podobe úlohy, ktoré treba plniť. Ohlasuje už nasledujúce prikázania, ktoré sa týkajú osobitnej úcty k životu, k manželstvu, k pozemským hodnotám a k slovu. Ustanovuje jeden zo základov sociálneho učenia Cirkvi.

2199 Štvrté prikázanie sa obracia výslovne na deti v ich vzťahoch k otcovi a k matke. Ide však aj o vzťahy najvšeobecnejšie. Zahŕňa aj vzťahy príbuzenské s členmi rodiny. Požaduje vzdávať úctu, prejavovať láskavosť a vďačnosť starým rodičom a predkom. Vzťahuje sa napokon aj na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancov voči zamestnávateľom, podriadených voči vedúcim, občanov voči vlasti a voči tým, ktorí ju spravujú a riadia.

Toto prikázanie zahŕňa a načrtáva aj povinnosti rodičov, poručníkov, učiteľov, vedúcich, úradníkov, vládarov a všetkých, čo uplatňujú právomoc voči jednotlivcom alebo spoločenstvám osôb.

2200 Zachovávanie štvrtého prikázania prináša aj svoju odmenu: "Cti otca svojho a matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, Boh tvoj" (Ex 20,12).² Zachovávanie tohto prikázania poskytuje spolu s duchovnými darmi aj časné dary pokoja a blahobytu. A opačne: nezachovávanie tohto prikázania prináša veľké škody spoločnosti i jednotlivcom.

I. rodina v Božom pláne

Prirodzenosť rodiny

2201 Manželské spoločenstvo sa zakladá na súhlase snúbencov. Manželstvo a rodina sú ustanovené pre dobro manželov a na plodenie a výchovu detí. Láska manželov a splodenie detí vytvárajú medzi členmi tej istej rodiny osobné vzťahy a viažu ich prvoradou zodpovednosťou.

2202 Muž a žena spojení v manželstve tvoria spolu s deťmi rodinu. Táto inštitúcia nepotrebuje uznanie žiadnej svetskej autority; má oprávnenie sama v sebe. Je to prirodzený zväzok ľudí, je to bod, z ktorého možno vychádzať pri hodnotení rozličných foriem príbuzenstva.

2203 Tým, že Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ustanovil ľudskú rodinu a stanovil jej základné usporiadanie. Jej členovia sú rovní hodnosťou. Pre spoločné dobro jej členov a dobro celej spoločnosti rodina zahrňuje rozmanité zodpovednosti, práva a povinnosti.

Kresťanská rodina

2204 "Kresťanská rodina je špecifickým prejavom a uskutočňovaním cirkevného spoločenstva; preto ju treba považovať akoby za *domácu cirkev*".³ Je to spoločenstvo viery, nádeje a lásky; v Cirkvi nadobúda osobitnú dôležitosť, ako to vyplýva aj z Nového zákona.⁴

2205 Kresťanská rodina je spoločenstvom osôb, náznak a obraz spoločenstva Otca a Syna v Duchu Svätom. Jej ploditeľská a vychovávateľská aktivita je odrazom tvoriteľského diela Otcovho. Je pozvaná, aby mala účasť na Kristovej modlitbe a obete. Každodenná modlitba a čítanie Božieho slova v nej posilňujú lásku. Kresťanská rodina má evanjelizačné a misionárske poslanie.

2206 Vzťahy v rodine vedú k príbuznosti citov, náklonností a záujmov, ktoré pramenia pradoxným vo vzájomnej úcte jednotlivcov. Rodina je *privilegovaným spoločenstvom*, ktoré je povolané, aby uskutočňovalo "láskyplné porozumenie a zhodu medzi manželmi, ako aj svedomitú spoluprácu rodičov pri výchove detí".⁵

II. Rodina a spoločnosť

2207 Rodina je *počiatočná bunka spoločenského života*. Je to prirodzené spoločenstvo muža a ženy, ktorí sú pozvaní, aby sa vzájomne dávali v láske a v dare života. Autorita, stabilita a živé vzťahy v rodine kladú základy slobody, bezpečnosti a bratstva v živí spoločnosti. Rodina je spoločenstvom, v ktorom si už od detstva možno osvojovať mravné hodnoty, kde sa začína uctievanie Boha a kde sa učí správne využívať sloboda. Rodinný život je uvedením do života spoločnosti.

2208 Rodina musí nažívať takým spôsobom, aby sa jej mladší i starší členovia učili starostlivosti a preberaniu povinností o nemocných, postihnutých a chudobných. Je mnoho rodín, ktoré nie sú za určitých okolností schopné poskytnúť takúto pomoc. Patrí sa teda, aby ich iné osoby, iné rodiny a prípadne aj spoločnosť nahradili a prispievali na ich potreby: "Čistá a neporušená nábožnosť pred Bohom, Otcom je: navštevovať sirotu a vdovu v ich tiesni a zachovať sa nepoškvrneným od tohto sveta" (Jak 1,27).

2209 Rodinu treba podporovať a chrániť vhodnými sociálnymi opatreniami. Tam, kde rodiny nie sú schopné plniť svoje poslanie, majú im pomáhať iné spoločenské

útvary a tak udržiavať túto rodinnú ustanovizeň. V zmysle princípu subsidiarity väčšie spoločnosti si nesmú nárokovať práva rodiny alebo miešať sa do jej života.

2210 Závažnosť rodiny pre život a prospech spoločnosti⁶ motivuje spoločnosť k osobitnej zodpovednosti za udržiavanie a posilňovanie manželstva a rodiny. Občianska moc nech považuje za svoju náročnú povinnosť "uznať pravú povahu manželstva a rodiny, chrániť ich, bdieť nad verejnou mravnosťou a napomáhať rodinnému blahu".⁷

2211 *Politické spoločenstvo má povinnosť ctiť rodinu, pomáhať jej a zabezpečovať, najmä:*

- slobodu zakladať si rodinu, mať deti a vychovávať ich v zhode s vlastným mravným a náboženským presvedčením,

- ochranu stability manželského zväzku a rodinnej ustanovizne,

- slobodu vyznávať svoju vieru, odovzdávať ju iným, vychovávať v nej deti pomocou nevyhnutných prostriedkov a inštitúcií,

- právo na súkromné vlastníctvo, slobodu podnikania, právo na prácu, na bývanie a na vysťahovanie.

- podľa ustanovení štátu právo na lekársku starostlivosť, na príspevok pre staré osoby, na rodinné prídavky,

- ochranu bezpečnosti a zdravia, ochranu pred nebezpečenstvami ako sú drogy, pornografia, alkoholizmus a pod.,

- zabezpečiť rodine slobodu vytvárať s inými rodinami spoločenstvá, a tak sa spoločne prezentovať pred svetskými autoritami.⁸

2212 Štvrté prikázanie *objasňuje aj ostatné vzťahy spoločnosti*. Vo svojich bratoch a sestrách vidíme deti

svojich rodičov; vo svojich bratancoch a sesterniciach potomkov našich predkov; vo svojich spoluobčanoch synov na šej vlasti; v pokrstených deti našej matky Cirkvi; v každej ľudskej osobe syna alebo dcéru toho, ktorý chce, aby sme ho nazývali "naším Otcom". Takto sa naše vzťahy s našimi blízkymi dostávajú do osobnej roviny. Blížny už nie je nejaké "individuum" v ľudskom kolektíve; je to "niekto", kto si svojím známym pôvodom zasluhuje osobitnú pozornosť a úctu.

2213 Spoločenstvá ľudí *sa skladajú z jednotlivých osôb*. Dobré správcovstvo spoločnosti sa neobmedzuje iba na zaručovanie práv jednotlivcov, na plnenie povinností, ako aj na dodržanie dohôd. Spravodlivé vzťahy medzi zamestnávateľmi a za mestnancami, medzi štátnou správou a občanmi predpokladajú prirodzenú dobroprajnosť v zhode s dôstojnosťou ľudských jednotlivcov, ktorí sa starajú o spravodlivosť a bratstvo.

III. Povinnosti členov rodiny

Povinnosti detí

2214 Božské otcovstvo je zdrojom ľudského otcovstva⁹; na ňom sa zakladá úcta k rodičom. Úcta mladších i dospelých detí k svojmu otcovi a matke¹⁰ sa rodí z prirodzeného citu, ktorý vyplýva z ich vzájomného rodinného zväzku. Vyžaduje ju Boží prikáz.¹¹

2215 Úcta k rodičom (synovská úcta) je vlastne *prejavom vd'ačnosti* voči tým, ktorí darom života, svojou láskou a prácou priviedli deti na svet a umožnili im vzmáhať sa telesne, v múdrosti a milosti: "Z celého srdca si cti otca a na bolesti svojej matky nezabúdaj. Pamätaj, že bez nich nebol by si sa narodil, a oddaj sa im, ako aj oni tebe." (Sir 7,29-30).

2216 Synovská úcta sa prejavuje učenlivosťou a pravou *poslušnosťou*: "Zachovávaj prikázania svojho otca, syn môj, a nepohrdaj naučením svojej matky...Keď niekam pôjdeš, nuž bu dú ťa viesť, keď budeš odpočívať, strážiť budú nad tebou, a keď sa zobudíš, nuž budú ťa sprevádzať" (Prís 6,20-22). "Múdry syn rád počúva napomenutia, posmievač však nedbá na výčitky" (Prís- 13,1).

2217 *Kým dieťa žije v domácnosti svojich rodičov, musí poslúchnuť každú požiadavku rodičov, ktorú motivuje snaha o jeho dobro alebo o dobro rodiny. "Deti, poslúchajte rodičov vo všetkom, lebo je to milé Pánovi" (Kol 3,20).¹² Deti majú tiež poslúchať rozumné príkazy svojich vychovávateľov a všetkých, ktorým ich zverili rodičia. Ale ak je dieťa vo svedomí presvedčené, že poslúchnutie nejakého príkazu by bolo mravne zlé, nesmie ho vykonať.*

Deti si neprestávajú ctiť rodičov ani pri dospievaní. Usilujú sa predchádzať ich želania, dobrovoľne sa podriaďujú ich radám a prijímajú ich oprávnené napomenutia. Poslušnosť voči rodičom ustupuje s emancipáciou detí, ale neustupuje úcta, ktorou sú im

povinní navždy. V skutočnosti to má svoj pôvod v Božej bázni, ktorá je jedným z darov Ducha Svätého.

2218 Štvrté prikázanie pripomína aj deťom, ktoré už dospeli, ich *zodpovednosť voči rodičom*. Podľa svojich skutočných možností majú im poskytovať hmotnú a morálnu pomoc, a to v rokoch staroby, v čase nemoci, opustenosti a sklúčenosti. Aj Ježiš pripomína túto povinnosť vd'ačnosti voči rodičom.¹³

Boh priznal úctu otcovi od synov a vymedzil právo matky nad nimi. Kto miluje svojho otca, vykupuje svoje hriechy a kto si ctiť matku, zhromažďuje poklady. Kto si ctiť otca, nájde radosť vo svojich deťoch a bude vyslyšaný, keď sa bude modliť. Kto si ctiť otca, dlho bude živý, a kto sa bojí Pána, poskytne odpočinok svojej matke (Sir 3,2-6).

Synu, pomáhaj v starobe svojmu otcovi a nezarmucuj ho, kým žije. Ak slabne na duchu, maj s ním strpenie a neopovrhuj ním, kým si v plnej sile...Povešť rúhača má, kto opustí svojho otca a prekliaty je od Boha, kto trápi svoju matku (Sir 3,12-13.16).

2219 Synovská úcta prispieva k harmónii celého rodinného života a dotýka sa tiež *vzťahov medzi bratmi a sestrami*. Úcta k rodičom prežiaruje celé rodinné prostredie: "Korunou starcov sú ich synovia a vnukovia" (Prís 17,63). "Znášajte sa navzájom v láske so všetkou pokorou, miernosťou a zhovievavosťou" (Ef 4,2).

2220 Kresťania majú prejavovať osobitnú vd'ačnosť tým, od ktorých dostali dar viery, krstnej milosti a dar života v Cirkvi. Môžu to byť rodičia, iní členovia rodiny, starí rodičia, kňazi, katechéti, učitelia alebo priatelia. "Spomínam si na tvoju úprimnú vieru, akú mala už tvoja stará matka Loida a tvoja matka Eunika a som presvedčený, že aj ty" (2 Tim 1,5).

Povinnosti rodičov

2221 Plodnosť manželskej lásky sa neobmedzuje len na samotné plodenie detí, ale sa má rozprestrieť aj na ich mravnú výchovu a duchovnú formáciu: "Výchovná úloha rodičov je taká dôležitá, že ak chýba, len ťažko ju možno nahradiť".¹⁴ "Právo a povinnosť vychovávať sú pre rodičov prvoradé a nijako ich nemôžu zbaviť".¹⁵

2222 Rodičia musia považovať svoje deti za *deti Božie* a ctiť si ich ako *ľudské osoby*. Svoje deti majú vychovávať k plneniu Božieho zákona hlavne príkladom svojej vlastnej poslušnosti vôle nebeského Otca.

2223 Rodičia majú prvoradú zodpovednosť za výchovu svojich detí. Túto zodpovednosť dokazujú hlavne tým, že *vytvárajú rodinný krb*, kde je pravidlom nežnosť, odpustenie, úcta, vernosť a nezištná služba. Rodinný krb je najvhodnejším miestom pre *výchovu k čnostiam*. Tu treba požadovať učiť sa odriekaniu, zdravému úsudku, sebaovládaniu, čo sú podmienky skutočnej slobody. Rodičia nech naučia deti podriaďovať "fyzické a pudové dimenzie bytia vnútorným a duchovným".¹⁶ Na rodičoch leží veľká zodpovednosť: dávať deťom dobrý príklad. Čím otvorenejší budú k svojim vlastným chybám pred deťmi, tým lepšie ich budú môcť viesť a a naprávať:

"Kto miluje syna, používa aj tresty...Kto si vyučuje syna, dožije sa chvály" (Sir 30,1-2). *"A vy, otcovia, neodráždite svoje deti k hnevu, ale vychovávajte ich prísne a napomínajte ich v Pánovi"* (Ef 6,4).

2224 Rodinný krb predstavuje prirodzené prostredie pre zasvätenie ľudskej bytosti spoločenskej solidárnosti a zodpovednosti. Rodičia majú naučiť deti vyhýbať sa kompromisom a znehodnocovaniu, ktoré ohrozujú ľudskú spoločnosť.

2225 S milosťou sviatostného manželstva rodičia dostali aj zodpovednosť a privilegium *ohlasovať svojim deťom evanjelium*. Už od útleho veku majú ich zasväcovať do tajomstiev viery a sú pre ne jej "prvými zvestovateľmi".¹⁷ Od najútlejšieho veku ich majú zapájať do života Cirkvi. Spôsob života v rodine môže pestovať aj citové dispozície, ktoré potom počas celého života zostávajú skutočným základom a oporou živej viery.

2226 Rodičovská *výchova k viere* musí začínať v skorom detskom veku. Poskytuje sa tak, že si členovia rodiny navzájom pomáhajú rásť vo viere svedectvom kresťanského života podľa evanjelia. Rodinná katechéza predchádza, sprevádza a obohacuje ostatné formy vzdelávania sa vo viere. Poslaním rodičov je, aby svoje deti naučili modliť sa a aby im poodhalili ich povolanie Božích detí.¹⁸ Farnosť a eucharistické spoločenstvo je stredobodom liturgického života kresťanských rodín; je privilegovaným priestorom katechézy detí i rodičov.

2227 Deti zasa prispievajú k *rastu* svojich rodičov vo *svätosti*.¹⁹ Všetci a každý jeden sa veľkodušne zjednocujú, odpúšťajú si vzájomné urážky, prekonávajú spory, nespravodlivosti a uponíženia. Medzi nimi vzniká vzájomná náklonnosť. Prikazuje to Kristova láska.²⁰

2228 V čase detstva sa rodičovská láska prejavuje hlavne starostlivosťou o výchovu svojich detí a *zabezpečením ich fyzických a duchovných potrieb*. Počas dospievania vedie rodičov tá istá láska a oddanosť k deťom, ktoré výchovne majú viesť k návykom správne používať svoj rozum a využívať svoju slobodu.

2229 Keďže rodičia sú predovšetkým zodpovední za výchovu

vlastných detí, majú právo *vybrať im takú školu*, ktorá zodpovedá ich vlastnému presvedčeniu. Je to základné rodičovské právo. Pokiaľ je to len možné, rodičia sú povinní vybrať pre svoje deti také školy, ktoré im budú čo najviac nápomocné pri kresťanskej výchove.²¹ Občianska moc je povinná zaručiť rodičom toto právo a vytvárať reálne podmienky pre jeho uplatňovanie.

2230 Keď deti dospejú, majú povinnosť a právo zvoliť si povolanie a rodinný stav. Nech vezmú na seba túto novú zodpovednosť v dôvere voči svojim rodičom. Mali by si pritom vypočuť ich názor a radu. Rodičia nech dbajú, aby svojim deťom nekladli prekážky ani pri voľbe povolania, ani pri výbere životného partnera. Táto povinnosť im však nezakazuje, skôr naopak, má pomáhať deťom uváženými radami, najmä vtedy, keď si zamýšľajú založiť vlastnú rodinu.

2231 Niektorí mladí ľudia sa rozhodnú nevstupovať do manželstva pretože sa chcú starať o svojich rodičov, prípadne bratov a sestry, alebo preto, že sa chcú odovzdať výlučne svojmu povolaniu, alebo aj z iných počestných dôvodov. Aj takí môžu vo veľkej miere prispieť k blahu ľudskej rodiny.

IV. Rodina a kráľovstvo

2232 Lenže akokoľvek sú rodinné putá dôležité, nie sú absolútne. Ako dieťa postupne dospieva k svojej ľudskej a duchovnej zrelosti a samostatnosti, utvrdzujú sa stále jasnejšie a silnejšie i jeho osobitné pozvania, ktoré prichádzajú od Boha. Rodičia ich majú rešpektovať a podporiť odpoveď svojich detí, aby ich nasledovali. Treba si osvojiť presvedčenie, že prvotným poslaním kresťana je *nasledovať Ježiša*.²² "Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma hodný" (Mt 10,35).

2233 Stať sa Ježišovým učeníkom znamená prijať pozvanie do *Božej rodiny* a žiť v súlade s jej spôsobom života: "Každý, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach, je môj brat i sestra i matka" (Mt 12,49).

Rodičia majú rešpektovať s vdakou a radosťou prijať Pánovo pozvanie svojich detí, aby v panenstve nasledovalo Pána do jeho kráľovstva zasväteným životom v reholi alebo v kňazskej službe.

V. Autority v občianskej spoločnosti

2234 Štvrté Božie prikázanie nám nariaďuje ctiť všetkých, ktorí pre naše dobro dostali moc od Boha v spoločnosti. Dotýka sa jednak povinnosti tých, ktorí sú nositeľmi authority, ale aj tých, ktorým ona prináša úžitok.

Povinnosti občianskych autorít

2235 Tí, čo sú vykonávateľmi moci, musia ju vykonávať ako službu: "Kto sa medzi vami bude chcieť stať veľkým, bude vašim služobníkom" (Mt 20,26). Uplatňovanie autority i sa mravne vymedzuje jej božským pôvodom, prirodzeným rozumom a zvláštnosťou daného predmetu. Nikto nemôže nariaďovať alebo ustanoviť niečo, čo by bolo v rozpore s osobnou dôstojnosťou a prirodzeným zákonom.

2236 Vykonávanie moci smeruje k tomu, aby sa prejavila správna hierarchia hodnôt, a tak sa uľahčilo užívanie slobody a všeobecnej zodpovednosti. Nadriadení vykonávajú múdro distributívnu spravodlivosť so zreteľom na potreby a mieru prispenia každého ako aj s ohľadom na svornosť občanov a pokoj medzi nimi. Nech

dbajú na to, aby predpisy a nariadenia, ktoré vydávajú, neviedli k uprednostňovaniu osobného záujmu pred záujmom spoločnosti.²³

2237 Predstavitelia *politickej moci* sú povinní rešpektovať základné ľudské práva. Spravodlivosť vykonávajú humánne a s úctou k právu každého, hlavne k právu rodín a sociálne slabých. Politické práva, ktoré sú spojené s občianskymi, sa môžu a musia udeľovať v zmysle požiadaviek spoločného dobra. Politická moc ich nemôže pozbaviť platnosti bez zákonného a primeraného dôvodu. Praktické uplatňovanie politických práv sa zameriava na všeobecné dobro národa a ľudského spoločenstva.

Povinnosti občanov

2238 Podriadení autorite, nech pozerajú na svojich nadriadených ako na Božích predstaviteľov, ktorých on ustanovil za správcov svojich darov²⁴: "Kvôli Pánovi sa podriadujte každej ľudskej ustanovizni...Robte ako slobodní, ale nie takí, čo slobodu majú za prikrývku zloby, ale ako Boží služobníci" (1 Pt 2,13.16). Lojálna spolupráca s nimi predpokladá aj právo, prípadne aj povinnosť spravodlivo nabádať iných vo veciach, ktoré by mohli byť užitočné osobnej dôstojnosti človeka a všeobecnému dobru. 2239 *Povinnosťou občanov* spolupracovať s občianskou mocou je prispievať k spoločnému dobru v duchu pravdy, spravodlivosti, vzájomnosti a slobody. Láska k vlasti a služba sú povinnosťou, ktorá vyplýva z vďačnosti a zo všeobecného zákona lásky. Podriadenosť zákonitej vláde a služba spoločnému dobru vyžadujú, aby občania plnili svoje úlohy aj v živote politického spoločenstva.

2240 Podriadenosť autorite a spoluzodpovednosť za spoločné dobro mravne zaväzujú platiť dane, uplatňovať hlasovacie právo a brániť krajinu:

Dávajte každému, čo ste dlžní: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu bázeň, tomu bázeň, komu česť, tomu česť (Rim 13,7).

*Kresťania bývajú vo svojej vlasti len ako usídlení cudzinci. Ako cudzinci vykonávajú všetky povinnosti občanov a znášajú všetky ťarchy...Poslúchajú vyhlásené zákony a podriaďujú im svoj spôsob života...Miesto, ktoré im Boh vyznačil, je také vznešené, že im nie je dovolené z neho dezertovať.*²⁵

Apoštol nás povzbudzuje, aby sme sa modlili a vzdávali vďaky za kráľov a všetkých, ktorí sú poverení vládou "aby sme mohli žiť tichým a pokojným životom vo všetkej nábožnosti a mravnej čistote" (1 Tim 2,2).

2241 Bohatšie národy sú povinné prijať, nakoľko je to len možné cudzincov, hľadajúcich bezpečnosť a zdroje výživy, ktoré nemôžu nájsť vo svojej pôvodnej vlasti. Verejná moc musí dbať na dodržiavanie prirodzeného práva, ktoré stavia hosťa pod ochranu tých, čo ho prijali.

Politické autority môžu pre všeobecné dobro podriaďiť imigračné právo a jeho vykonávanie nevyhnutným právnym podmienkam, najmä pokiaľ ide o plnenie povinností prisťahovalcov voči zemi, ktorá ich prijíma. Imigrant je povinný s vďakou ctiť hmotné a duchovné dedičstvo krajiny, ktorá ho prijala, poslúchať jej zákony a prispievať na jej potreby.

2242 Občan je vo svedomí viazaný neplniť predpisy občianskych autorít, ak sú ich nariadenia v rozpore s mravným poriadkom, so základnými ľudskými právami a s evanjeliovou náukou. *Odmietnutie poslušnosti* občianskej vláde, keď sú jej požiadavky nie v zhode so správnym svedomím, má svoje opodstatnenie v

rozlišovaní medzi službou Bohu a službou politickému spoločenstvu: "Dávajte teda, čo je cisárovo, cisárovi a čo je Božie, Bohu" (Mt 22,21). "Boha treba viac poslúchať ako ľudí" (Sk 5,29).

*Ak však verejná moc prekročí svoju kompetenciu a utláča občanov, nech občania neodmietajú to, čo si objektívne vyžaduje verejné blaho; je im dovolené brániť svoje práva a práva svojich spoluobčanov proti zneužívaniu verejnej moci v medziach prirodzeného zákona a zákona Evanjelia.*²⁶

2243 *Odpor* proti útlaku politickej moci legitímne nesiahajú po zbraniach, iba ak sa spoločne vyskytnú tieto podmienky:

1. isto, vážne, ťažko a trvalo sa porušujú základné ľudské práva,
2. vyčerpali sa všetky ostatné prostriedky,
3. použitím zbraní sa nevyvolajú ešte väčšie neporiadky,
4. je oprávnená nádej na úspech,
5. nie je možné nájsť rozumnejšie a lepšie riešenie.

Politické spoločenstvo a Cirkev

2244 Každá ustanovizeň sa vnútorne, i keď nie výslovne inšpiruje nejakou víziou osudov človeka, z ktorej pramenia jej hodnotiace postoje, jej hierarchia hodnôt a zámery jej aktivít. Väčšia časť spoločností založila svoje ustanovizne na určitej nadradenosti človeka nad vecami. Iba Bohom zjavené náboženstvo však jasne spoznalo vo svojom Stvoriteľovi a Vykupiteľovi pôvod a určenie človeka. Cirkev pozýva politickú moc, aby svoje názory a rozhodnutia podriadila tejto vnuknutej pravde o Bohu a o človekovi:

*Politické spoločenstvá, ktoré nepoznajú Božiu inšpiráciu alebo ju odmietajú v mene svojej nezávislosti na Bohu, sú nútené hľadať podnety a ciele svojho konania samy v sebe alebo si ich vypožičiavať z nejakej ideológie. Nepripustia pritom vlastné popretie objektívneho kritéria dobra a zla, uzurpujú si nad človekom a jeho osudom deklarovanú alebo utajenú totalitnú moc, ako o tom svedčia dejiny.*²⁷

2245 Cirkev, vzhľadom na svoje poslanie a pole pôsobnosti nijakým činom nespĺva s politickým spoločenstvom, je zároveň symbolom i záštitou transcendentnej prirodzenosti ľudskej bytosti. "Cirkev...rešpektuje a napomáha aj politickú slobodu a zodpovednosť občanov."²⁸

2246 Patrí k poslaniu Cirkvi "vynášať mravný úsudok aj o veciach, ktoré sa týkajú politického systému, keď si to vyžadujú základné práva človeka alebo spása duší. Požíva pritom všetky, ale iba také prostriedky, ktoré sú v zhode s evanjeliom a zodpovedajú dobru všetkých. Riadi sa tiež podľa časových a miestnych okolností."²⁹

ZHRNUTIE

2247 "Cti otca svojho i matku svojho" (Dt 5,16; Mk 7,10).

2248 Podľa štvrtého prikázania Boh chcel, aby sme po ňom ctili svojich rodičov a všetkých, ktorých pre naše dobro obdaril autoritou.

2249 Manželské spoločenstvo je ustanovené na zmluve a súhlase manželov. Manželstvo a rodina sú ustanovené pre dobro manželov, plodenie a výchovu detí.

2250 "Blaho človeka, ľudskej a kresťanskej spoločnosti úzko súvisí s priaznivým stavom manželského a rodinného spoločenstva.³⁰

2251 Deti majú povinnosť prejavovať rodičom úctu, vďačnosť, spravodlivú poslušnosť a poskytovať pomoc. Synovská úcta podporuje harmóniu celého rodinného života.

2252 Rodičia sú na prvom mieste zodpovední za výchovu svojich detí k viere, k modlitbe a všetkým čnostiam. Sú povinní postarať sa zo všetkých síl o hmotné a duchovné potreby svojich detí.

2253 Rodičia musia rešpektovať a podporovať povolanie svojich detí. Nech pamätajú a tak aj učia, že prvotným poslaním kresťana je nasledovať Ježiša.

2254 Verejná moc je povinná rešpektovať základné práva ľudskej osobnosti a vytvárať podmienky na uplatňovanie jej slobody.

2255 Povinnosťou občanov je spolupracovať so svetskou mocou pri budovaní spoločnosti v duchu pravdy, spravodlivosti, solidarity a slobody.

2256 Občan je vo svedomí zaviazaný nevykonávať nariadenia civilnej moci, ak sú v protiklade s požiadavkami mravného poriadku. "Boha treba viac poslúchať ako ľudí" (Sk 5,29).

2257 Každá spoločnosť odvodzuje svoje názory a svoje správanie od určitej predstavy o človeku a jeho osude. Ak sa spoločnosti neriadia svetlom evanjeliového učenia o Bohu a človeku, ľahko sa stávajú totalitnými.

5. článok

PIATE PRIKÁZANIE

Nezabiješ! (Ex 20,13).

Počuli ste, že otcom bolo povedané: "Nezabiješ!" Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá (Mt 5,21-22).

2258 "*Ľudský život je posvätný*, pretože od svojho začiatku obsahuje v sebe Božie stvoriteľské pôsobenie a navždy zostáva vo zvláštnom vzťahu k Stvoriteľovi i k jeho jedinému cieľu. Sám Boh je Pánom života od jeho počiatku až do konca: nikto a za žiadnych okolností si nemôže prisvojovať právo priamo zničiť nevinnú ľudskú bytosť".³¹

I. Úcta k ľudskému životu

Svedectvo posvätných dejín

2259 Sväté písmo v správe o Kainovej vražde brata Ábela³² naznačuje, že už od začiatkov ľudských dejín v človekovi žije hnev a žiadostivosť ako následky prvého hriechu. Človek sa stal nepriateľom svojho blížneho. Boh sám hovorí o ohavnosti tejto bratovraždy: "Čo si to urobil? Hlas krvi tvojho brata hlasno volá ku mne zo

zeme. Buď prekliaty teraz zo zeme, ktorá otvorila ústa, aby pila krv tvojho brata z tvojich rúk" (Gn 4,10-11).

2260 Zmluva medzi Bohom a ľudstvom je popretkávaná odvolávaním sa na Boží dar ľudského života a vražedné násilníctvo človeka:

"Krv vašich duší budem požadovať...Kto preleje ľudskú krv, skrze človeka nech je prekliata jeho krv, lebo na obraz Boží stvoril som človeka" (Gn 9,5-6). Starý zákon vždy považoval krv za posvätný znak života.³³ Je to navždy platné učenie.

2261 Sväté písmo spresňuje obsah piateho prikázania: "Nevinného a toho, čo je v práve, nepriprav o život" (Ex 23, 7). Zámerná vražda nevinného je v ostrom protiklade s dôstojnosťou ľudskej bytosti, so "zlatým pravidlom" a svätosťou Stvoriteľa. Zákon, ktorý ju zakazuje, má všeobecnú platnosť: zaväzuje všetkých a každého zvlášť, vždy a všade.

2262 V reči na vrchu Pán pripomína toto prikázanie: "Otcom bolo povedané: Nezabiješ!" Mt 5,21) a pripája k nemu zákaz hnevu, nenávisť a pomsty. Ba ešte viac: Kristus žiada od svojho učeníka nadstaviť pre úder aj druhé líce³⁴ a milovať svojich nepriateľov.³⁵ On sám sa nebránil a Petrovi prikázal ponechať meč na jeho mieste.³⁶

Oprávnená obrana

2263 Oprávnená obrana osôb a spoločností nepredstavuje výnimku zo zákazu vraždy nevinného, teda zo zákazu úmyselného zabitia človeka. "Sebaobrana môže mať dvojaký následok: jedným je zachovanie vlastného života, druhým smrť útočníka...Iba prvý z nich bol zámerný, druhý nie".³⁷

2264 Láska k sebe samému zostáva základným princípom mravnosti. Je teda legálne, ak človek dbá, aby sa rešpektoval jeho právo na život. Kto bráni svoj život, nedopustí sa vraždy, hoci by bol nútený zasadiť svojmu protivníkovi smrteľný úder.

*Ak človek, ktorý sa bráni, spôsobí väčšie násilie, ako bolo nevyhnutné, spáchal, čo nie je dovolené. Ale je dovolené odvrátiť násilie primeraným spôsobom. A nie je pre spásu potrebné, aby človek zanedbal primeranú sebaobranu len preto, aby nezabil iného; človek totiž má v prvom rade dbať o svoj život, a nie o život druhého.*³⁸

2265 Oprávnená sebaobrana môže byť nielen právom, ale aj veľkou povinnosťou človeka, najmä ak je zodpovedný za životy iných a za spoločné dobro rodiny alebo vlasti.

2266 Ochrana všeobecného blaha spoločnosti vyžaduje v istých okolnostiach zneškodniť útočníka, aby nemohol škodiť. Tradičné učenie Cirkvi uznáva práva a povinnosti zákonnej verejnej moci stíhať občanov trestami, ktoré sú primerané závažnosti ich previnení. V mimoriadne vážnych prípadoch nevynímajúc ani trest smrti. Z podobných príčin majú nositelia moci právo rozhodnúť aj o použití zbraní proti agresorovi a brániť vlasť, ktorej bohatstvo im je zverené.

Prvoradým účinkom trestu je napraviť zlo, ktoré spôsobilo previnenie. Ak previnilec prijme trest dobrovoľne, nadobúda cenu *zmierenia*. Účinkom trestu má byť okrem toho zachovanie verejného poriadku a bezpečnosť osôb. A nakoniec, trest má aj nápravnú hodnotu: lebo nakoľko je to len možné má prispieť k náprave vinníka.³⁹

2267 Pokiaľ stačia nekrvavé prostriedky pri ochrane ľudských životov proti agresorovi, pri ochrane verejného poriadku a bezpečnosti osôb, vláda ich má použiť

predovšetkým, pretože lepšie zodpovedajú konkrétnym podmienkam všeobecného dobra a vo väčšej miere sa zhodujú s dôstojnosťou človeka.

Úmyselná vražda

2268 Piate prikázanie zakazuje ako veľmi ťažký hriech *priamu a úmyselnú vraždu*. Vrah a všetci, ktorí dobrovoľne na vražde spolupracovali, dopúšťajú sa hriechu, ktorý volá o pomstu do neba.⁴⁰ Vražda dojčencov⁴¹, bratovražda, vražda rodiča alebo manželského partnera sú osobitne ťažkými zločinmi s ohľadom na prirodzené zväzky, ktoré sa nimi rušia. Zájmy eugeniky (náuky o dedičnosti) alebo verejnej hygieny nemôžu ospravedlniť žiadnu vraždu, hoci by ju verejná moc aj prikazovala.

2269 Piate prikázanie zakazuje aj konanie s úmyslom *nepriamo* spôsobiť smrť nejakej osoby. Mravný zákon zakazuje vystavovať bez dostatočného dôvodu kohokoľvek smrteľnému nebezpečenstvu, ale tiež odmietnuť druhému pomoc v nebezpečenstve.

*Ak ľudská spoločnosť prijíma vražedné hladomory bez toho, aby sa snažila odstrániť príčiny, je to škandalózna nespravodlivosť a veľmi ťažký hriech. Obchodníci, ktorých koristnícke a kšeftárske praktiky vyvolávajú hlad a spôsobujú smrť ich ľudským bratom, sa nepriamo dopúšťajú vraždy. Sú mravne zodpovední.*⁴²

Neúmyselná vražda sa mravne nezapočítava ako vina. Ale nie je bez ťažkého hriechu, kto bez primeraných dôvodov koná tak, že spôsobí smrť, i keď nemal úmysel.

Potrat

2270 Ľudský život treba chrániť a rešpektovať bez akejkoľvek výnimky už od momentu počatia. Od prvej chvíle jeho jestvovania treba ľudskej bytosti priznať práva človeka, z ktorých je na prvom mieste neodňateľné právo na život každého jednotlivca.⁴³

Skôr, než som ťa utvoril v živote, poznal som ťa a skôr, než si vyšiel z lona, som ťa zasvätil (Jer 1,5).⁴⁴

Moje údy neboli utajené pred tebou, keď som vznikol v skrytosti, utkávaný v hĺbinách zeme (Ž 139,15).

2271 Už od prvého storočia Cirkev vyhlasovala mravné odsúdenie každého vyvolaného potratu. Tento postoj sa nezmenil a ostáva nezmeniteľným. Priamy potrat, to znamená zámerný a chcený, ako cieľ alebo prostriedok, je v ostrom protiklade s mravným zákonom:

*Nezabiješ embryo potratom a nedáš zahynúť novorodencovi.*⁴⁵ *Lebo Boh, Pán života zveril ľuďom vznešenú úlohu udržiavať život. To sa má uskutočňovať spôsobom, dôstojným človeka. Život treba chrániť s tou najväčšou starostlivosťou hneď od počatia: Potrat a vražda dojčiat sú ohavnými zločinmi.*⁴⁶

2272 Aj výslovná spolupráca na potrate je ťažkým hriechom. Cirkev stíha tento zločin proti ľudskému životu kanonickým trestom exkomunikácie. "Ktokoľvek obstaráva potrat a dostaví sa následok, podlieha exkomunikácii *latae sententiae*"⁴⁷, teda "už samým činom, že sa tohto činu dopustil"⁴⁸ za podmienok, ktoré predpokladá cirkevné právo.⁴⁹ Cirkev nemá v úmysle takto zužovať oblasť milosrdenstva. Zdôrazňuje len závažnosť spáchaných zločinov a poukazuje na

nenapraviteľné škody, ktoré sa spôsobujú rodičom a celej spoločnosti tým, že sa nevinný posielajú na smrť.

2273 Neodňateľné právo na život každého ľudského jednotlivca predstavuje základný prvok občianskej spoločnosti a jej zákonodarstva:

"Neporušiteľné právo človeka musí uznávať a rešpektovať občianska spoločnosť i politická moc. Práva ľudskej bytosti nezávisia ani od jednotlivcov, ani od rodičov a už vôbec nie sú podriadené spoločnosti a štátu; patria k ľudskej prirodzenosti a sú vlastné každému jednotlivcovi. Dostal ich od Stvoriteľa, u ktorého má svoj pôvod. Medzi tieto základné práva patrí právo na život a fyzickú neporušiteľnosť každej ľudskej bytosti od jej počatia až po smrť".⁵⁰

"V tom momente, keď pozitívny zákon zbavuje celú skupinu ľudských bytostí ochrany, ktorú by im malo priznať civilné zákonodarstvo, štát popiera rovnosť všetkých pred zákonom. Keď štát nevloží svoju moc do služieb všetkých občanov, a predovšetkým tých najslabších, sú ohrozené samotné základy jeho právneho stavu...Ako dôsledok úcty a ochrany, ktoré treba priznať deťom už od chvíle počatia, musí zákon predpokladať trestné postihy, primerané každému úmyselnému porušeniu ich práv".⁵¹

2274 Keďže zárodok treba považovať za ľudskú bytosť už od počatia, treba ho chrániť v jeho nedotknuteľnosti, treba sa oň starať a liečiť ho ako každý iný život, pokiaľ na to stačia ľudské možnosti.

Prenatálna diagnostika je mravne dovolená, "ak rešpektuje život a integritu embrya a ľudského zárodku a ak sa zameriava na jeho zachovanie a individuálne uzdravenie...Je v príkrom rozpore s prirodzeným zákonom, ak predpokladá ako následok možnosť potratu. Diagnostika sa predsa nemôže rovnať rozsudku smrti".⁵²

2275 Ako dovolené treba považovať také zákroky na ľudskom embryu, ktoré rešpektujú život a integritu zárodku a nepredstavujú preň neprimerané riziko, ale sa zameriavajú na jeho uzdravenie, zlepšenie podmienok pre jeho zdravý vývin a individuálne prežitie".⁵³

"Je nemorálne produkovať ľudské embryá na to, aby sa využívali experimentálny biologický materiál".⁵⁴

"Pokusy zasahovať do chromozómového alebo genetického dedičného fondu nemajú terapeutický cieľ, ale sú namierené na produkciu selektovaných ľudských bytostí jednak podľa pohlavia alebo iných vopred stanovených kvalít. Takéto manipulovanie je v protiklade s dôstojnosťou ľudskej bytosti, jej integrity a identity", ktorá je jedinečná a neopakovateľná.⁵⁵

Eutanázia

2276 Tí, ktorým sa život už kráti a slabne, si vyžadujú osobitnú úctu. Chorým alebo inak postihnutým osobám treba poskytnúť všemožnú podporu, aby mohli v rámci možností viesť normálny život.

2277 Nech by sa sledovali akékoľvek ciele a využívali akékoľvek prostriedky, priama eutanázia smeruje k ukončeniu života postihnutých, nemocných alebo umierajúcich. Mravne je nepríjemná.

Podobne aj konanie alebo i zanedbanie, ktoré samé osebe alebo aj s vedomým úmyslom urýchľuje smrť, aby sa skrátila bolesť, je vraždou a je v rozpore s ľudskou

dôstojnosťou a s úctou voči živému Bohu, jej Stvoriteľovi. Konanie s "dobrým úmyslom" (*bona fide*) nemení povahu tohto vražedného a neprípustného činu.

2278 Prerušenie namáhavých, nebezpečných, mimoriadnych alebo neprimeraných lekárskeho procedúr s predpokladaným výsledkom sa môže považovať za legitímne. Ide tu o odmietnutie "terapeutickej horlivosti". Cieľom nie je spôsobiť smrť; je to len súhlas s poznaním, že jej nemožno zabrániť. Takéto rozhodnutie musí urobiť sám pacient, pokiaľ je svojprávny a schopný, alebo tí, ktorí majú na rozhodnutie právo podľa zákona, ale vždy po rozumnom uvážení a so zreteľom na oprávnené záujmy nemocného.

2279 I keď sa smrť považuje za bezprostredne hroziacu, bežná opatera, ktorá náleží nemocnej osobe, sa nemôže svojvoľne prerušiť. Používanie analgetík, aby sa zmiernilo utrpenie umierajúceho, hoci aj s rizikom, že sa dni jeho života skrátia, nie je v mravnom rozpore s dôstojnosťou človeka. Nesmie tu však byť úmyslom smrť ani ako cieľ ani ako prostriedok, hoci sa ona už predvída a prijíma ako nevyhnutnosť. Bolesť zmiernujúce prostriedky sú v takomto prípade jednou z foriem preukazovanej lásky. Preto treba odporúčať ich poskytovanie.

Samovražda

2280 Každý je za svoj život zodpovedný pred Bohom, ktorý mu ho daroval. Boh zostáva jeho najvyšším Pánom. My ho máme prijímať s vďačnosťou a chrániť ho pre jeho dôstojnosť a pre spásu našich duší. My sme len správcami, a nie majiteľmi života, ktorý nám zveril Boh. Nedisponujeme svojím životom.

2281 Samovražda protirečí prirodzenej náklonnosti človeka zachovať a stále udržiavať svoj život. Ťažko protirečí prirodzenej sebaláske a uráža aj lásku k bližnému, lebo nespravodlivo pretŕha putá solidarity s rodinným, národným a ľudským spoločenstvom, voči ktorým má každý príslušné záväzky. Samovražda protirečí aj láske k živému Bohu.

2282 Ak sa spácha s úmyslom dať príklad iným, predovšetkým mladým, nadobúda ešte aj závažnosť pohoršenia. S mravným zákonom je v protiklade aj dobrovoľná spolupráca pri samovražde.

Ťažké psychické poruchy, úzkosť alebo neprekonateľný strach pred nejakou životnou skúškou, utrpením alebo mukami môžu zmierniť mravnú zodpovednosť samovraha.

2283 Netreba sa vzdávať nádeje na večnú spásu osôb, ktoré si spôsobili smrť. Boh im môže poskytnúť, a to cestami, ktoré pozná len on sám, príležitosť na spásnu ľútosť. Cirkev sa modlí za ľudí, ktorí si siahli na svoj život.

II. Úcta k dôstojnosti človeka

Úcta k duši iného: pohoršenie

2284 Pohoršenie je postoj alebo správanie, ktoré vedú iného ku konaniu zla. Kto pohoršuje, stáva sa pokušiteľom svojho bližneho. Je to útok na čnosť a spravodlivosť; môže spôsobiť bratovi duchovnú smrť. Pohoršenie je ťažkým hriechom, ak privádza druhého do ťažkého hriechu priamym skutkom alebo nejakým zanedbaním.

2285 Pohoršenie nadobúda osobitnú závažnosť vzhľadom na autoritu tých, ktorí ho spôsobujú, alebo na slabosť tých, ktorí mu podliehajú. To inšpirovalo nášho Pána k ostrému odsúdeniu: "Ale pre toho, kto by pohoršil jedného z týchto maličkých, čo

veria vo mňa, bolo by lepšie, keby mu zavesili mlynský kameň na krk a ponorili ho do morskej hlbiny"(Mt 18, 6).⁵⁶ Pohoršenie je ešte závažnejšou vinou, ak ho spôsobia tí, čo už svojim prirodzením poslaním a postavením majú učiť a vychovávať iných. V takom zmysle Ježiš obvinil zákonníkov a farizejov, keď ich porovnáva s vlkami, prestrojenými za baránkov.⁵⁷

2286 Pohoršenie môže vyvolať aj zákon alebo nariadenie, móda alebo verejná mienka.

Preto sa prehrešujú pohoršením tí, čo ustanovujú také zákony a sociálne štruktúry, ktoré vedú k úpadku mravov alebo k rozkladu náboženského života, teda vytvárajú také podmienky života "spoločnosti, ktoré zámerne alebo aj nechtiac sťažujú, ba prakticky znemožňujú kresťanské správanie, založené na prikázaniach".⁵⁸ To platí, samozrejme, aj o vedúcich podnikov, ktorí vydávajú nariadenia podnecujúce ku krádežiam, o učiteľoch, ktorí "pohoršujú" svojich žiakov⁵⁹, ale tiež o tých, ktorí manipulujú s verejnou mienkou a odvracajú ju od mravných hodnôt.

2287 Ten, kto má moc a disponuje ňou takým spôsobom, že podnecuje k páchaniu zla, je vinný pohoršením a je zodpovedný za zlo, ktoré priamo, alebo aj nepriamo napomáhal. "Nie je možné, aby neprišli pohoršenia, ale beda tomu, skrze koho prichádzajú" (Lk 17,1).

Úcta k zdraviu

2288 Život a telesné zdravie sú vzácne dary, ktoré nám zveruje Boh. Máme o ne rozumne dbať a brať pritom do úvahy aj potreby iných a všeobecné dobro.

Starostlivosť o zdravie občanov si vyžaduje pomoc spoločnosti, aby sa dosiahli také existenčné podmienky, ktoré umožňujú rásť a dosiahnuť dospelosť: výživu a odievanie, domov, zdravotnícku starostlivosť, základné vzdelanie, zamestnanie a sociálne zabezpečenie.

2289 Ak morálka vyzýva k úcte voči telesnému zdraviu, nerobí z neho absolútnu hodnotu. Je proti novopohanskému ponímaniu ktoré uprednostňuje *kult tela*, všetko mu obetuje, zbožňuje fyzickú dokonalosť a športové úspechy. Selekcia medzi silnými a slabými môže viesť k zvrátenosti ľudských vzťahov.

2290 Čnosť miernosti uspôsobuje človeka, aby sa *vyhýbal všetkým druhom výstrelkov*: zneužívaniu jedla, alkoholu, tabaku a liekov. Tí, čo v stave opilosti alebo neprímeranou rýchlosťou ohrozujú bezpečnosť iných i svoju vlastnú na cestách, vo vzduchu i na mori sa taktiež ťažko previňujú.

2291 *Užívanie drog* vyvoláva veľmi ťažké poškodenie zdravia a ľudského života vôbec. Mimo prísnych terapeutických predpisov je to veľmi ťažký hriech. Tajná výroba a predaj drog sú pohoršujúce praktiky; sú priamou účasťou na konaní, ktoré je v ostrom protiklade s mravným zákonom, pretože k nemravnému konaniu podnecujú.

Úcta k človeku a vedecký výskum

2292 Vedecké, medicínske alebo psychologické experimenty na jednotlivcoch alebo na skupinách ľudí môžu pomôcť k uzdraveniu nemocných alebo pokroku v medicíne pri výskume v snahe o všeobecné zdravie.

2293 Základný vedecký a aj aplikovaný výskum sú významným prejavom vlády človeka nad stvorením. Veda a technika sú vzácne prostriedky, ak sú postavené do

služieb človeka a znamenajú celkový rozvoj poznania v prospech všetkých. Ale samé osebe nemôžu určovať zmysel ľudskej existencie a ľudského pokroku. Veda a technika sú podriadené človekovi. V ňom majú svoj pôvod a možnosť rozvoja; v ľudskej bytosti a v jej mravných hodnotách majú svoje ciele i vedomie svojho ohraničenia.

2294 *Je iluzórne dovolávať sa mravnej neutrality vedeckého výskumu a jeho aplikácií. Ale orientačné kritériá sa tiež nemôžu odvodzovať ani z obyčajnej technickej vyspelosti, ani z užitočnosti, ktorá z nich môže plynúť pre jedných na skazu iných a, čo by bolo ešte horšie, ani z vládnucich ideológií. Veda a technika svojím vnútorným významom vyžaduje bezpodmienečnú úctu k základným kritériám mravnosti: musia byť v službách človeka, jeho neodňateľných práv, jeho skutočného a integrálného dobra, v súlade s Božím plánom a Božou vôľou.*

2295 Výskumy alebo experimentovanie na ľudskej bytosti nemôžu ospravedlniť samy seba, ak sa protivia jej dôstojnosti a mravnému zákonu. Ani prípadný súhlas subjektov podobné skutky neospravedlňuje. Experimentovanie na človeku nie je mravne legálne, ak núti subjekt podstupovať neprimerané riziká pre život alebo psychickú či fyzickú integritu, prípadne také, ktorým sa možno vyhnúť. Experimentovanie na ľudských bytostiach sa nezhoduje s dôstojnosťou osoby, a to najmä ak sa uskutoční aj bez jasného súhlasu subjektu, alebo súhlasu jeho oprávnených zástupcov.

2296 *Transplantácia orgánov je mravne neprijateľná, ak darca alebo jeho oprávnení zástupcovia nedali k tomu jasný súhlas. Transplantácia je v súlade s mravným zákonom a môže byť záslužná, ak fyzické a psychické nebezpečenstvá, ktoré podstupuje darca, sú úmerné dobru, ktoré sa očakáva u prijímateľa. Nie je mravne prípustné spôsobovať priamo trvalé zmrzačenie alebo smrť ľudskej bytosti, i keby to malo oddialiť smrť iných osôb.*

Úcta k telesnej neporušenosti

2297 *Únosy a branie rukojemníkov vyvolávajú vládu teroru a hrozbami spôsobujú neznesiteľný nátlak na obeť. Sú mravne neprípustné. Terorizmus, ktorý ohrozuje, raní a zabíja bez rozdielu, sa závažným spôsobom stavia proti spravodlivosti a láske. Mučenie, pri ktorom sa používa fyzické alebo mravné násilie, aby sa vynútilo priznanie, aby sa potrestali vinníci, zastrašili protivníci alebo ukojila nenávisť, sa nezhoduje s úctou voči osobnosti človeka a s ľudskou dôstojnosťou. Amputácie, mrzačenie a sterilizácia (okrem lekárskeho indikácií z čisto terapeutických dôvodov), ak sú priamym úmyslom a vykonávajú sa na nevinných osobách, sú v ťažkom protiklade s mravným zákonom.⁶⁰*

2298 *V minulosti sa všeobecne užívali takéto kruté metódy na príkaz zákonitej vlády v záujme udržania zákonnosti a poriadku, a to často aj s nemým súhlasom cirkevnej hierarchie, ktorá nezriedka tiež prijímala vo svojich vlastných tribunáloch predpisy rímskeho práva o mučení.*

Popri týchto poľutovaniahodných skutočnostiach Cirkev vždy hlásala záväznú povinnosť miernosti a milosrdenstva; zakazovala kléru prelievať krv. Z minulých dôb je jasné, že tieto kruté praktiky neboli nevyhnutné ani pre verejný poriadok, ani sa nezhodovali so zákonnými právami ľudskej osobnosti. Práve naopak, tieto metódy viedli k ešte väčšiemu mravnému spustnutiu. Treba pracovať na ich úplnom odstránení. Za obeť a ich katov sa treba modliť.

Úcta k mŕtvym

2299 Umierajúcim treba venovať pozornosť a starostlivosť, aby sme im pomohli prežiť ich posledné chvíle v dôstojnosti a v pokoji. Treba im pomáhať aj modlitbou ich blízkych. Tí nech dohliadnu, aby nemocní prijali vo vhodnom čase sviatosti, ktoré pripravujú na stretnutie so živým Bohom.

2300 S telami zomrelých treba zaobchádzať s úctou a s láskou vo viere a v nádeji na vzkriesenie. Pochovávanie mŕtvych je skutkom telesného milosrdenstva⁶¹; cť Božie deti, chrámy Ducha Svätého.

2301 *Pitvu mŕtvych možno mravne pripustiť kvôli úradnému vyšetreniu alebo vedeckému výskumu. Dobrovoľné darovanie orgánov po smrti je legitímne a môže byť i mravne záslužné. Cirkev pripúšťa spolopenie, ak nie je prejavom pochybnosti o viere vo vzkriesenie tela.*⁶²

III. Zachovanie pokoja

Pokoj

2302 Keď náš Pán pripomína prikázanie "Nezabiješ!" (Mt 5,21), žiada ním pokoj srdca a vyhlasuje nemravnosť vražednej zlosti a nenávisti.

Zlosť je túžba po pomste. "Túžba pomstiť sa za zlo tomu, koho treba potrestať, nie je dovolená"; ale je chvályhodné uložiť náhradu "na odpustenie hriechov a zachovanie spravodlivosti".⁶³ Ak zlosť zachádza až do úmyselnej túžby zabiť blížneho, alebo ho ťažko poraniť, stavia sa priamo proti láske a je smrteľným hriechom. Pán hovorí: "Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá" (Mt 5,22).

2303 Dobrovoľná nenávisť je protikladom lásky. Nenávisť k blížnemu je hriechom, ak mu človek úmyselne želá zlo. Nenávisť k blížnemu je ťažkým hriechom, ak sa mu úmyselne praje veľká škoda. "Ale ja vám hovorím: Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, čo vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach" (Mt 5, 44-45).

2304 Úcta k ľudskému životu a jeho rast si žiadajú *pokoj*. Pokoj nie

je len absencia vojny a neobmedzuje sa len na zabezpečenie rovnováhy medzi silami protivníkov. Pokoj sa nemôže dosiahnuť na zemi bez toho, aby sa nechránil osobný majetok, bez slobodnej komunikácie medzi ľuďmi, bez úcty k dôstojnosti jednotlivcov a národov, bez vytrvalého uplatňovania bratstva. Je to "pokojný poriadok".⁶⁴ Je dielom

spravodlivosti⁶⁵ a výsledkom lásky.⁶⁶

2305 Pozemský pokoj je obrazom a ovocím *Kristovho pokoja*, mesiášskeho "kniežaťa pokoja" (Iz 9,5), ktorý krvou na svojom kríži "v sebe samom zabil nepriateľstvo" (Ef 2,16).⁶⁷ Zmieril človeka s Bohom a urobil zo svojej Cirkvi sviatosť jednoty ľudského pokolenia a jeho zjednotenia s Bohom. "Veď on je náš pokoj" (Ef 2,14). Vyhlasuje: "Blahoslavení tí, čo šíria pokoj" (Mt 5,9).

2306 Tí, čo sa vzdajú násilných a krvavých činov a v záujme zachovania ľudských práv sa utiekajú k takým prostriedkom obrany, ktoré majú najmenšie dôsledky, vydávajú svedectvo o evanjeliovej láske, ak sa tak deje bez poškodzovania práv a povinností iných ľudí a spoločností. Podstupuje závažné mravné a fyzické riziko ten, kto sa uchýli k násiliu; jeho následkom bývajú spravidla ruiny a ľudské mŕtvolky.⁶⁸

Vyhýbať sa vojne

2307 Piate prikázanie zakazuje úmyselné ničenie ľudského života. Pre množstvo zla a nespravodlivosti, ktoré spôsobuje každá vojna, Cirkev neprestajne vyzýva každého k modlitbe a k záslužnej aktivite, aby nás Božia dobrota oslobodila od prastarého otroctva vojen⁶⁹.

2308 Všetci občania a všetci vládcovia sú povinní pričiniť sa, aby sa vyhlo vojne.

"Kým bude jestvovať nebezpečenstvo vojny a nebude naporúdzi kompetentná medzinárodná autorita, disponujúca náležitou mocou, dovedy nemožno vládam uprieť právo na svoju zákonitú obranu".⁷⁰

2309 Veľmi prísne treba posudzovať podmienky *legitímnej obrany vojenskou silou*. Závažnosť takéhoto rozhodnutia podlieha prísnyim podmienkam mravnej oprávnenosti. Musí spoločne platiť:

- že škody, spôsobené národu alebo spoločnosti zo strany agresora by boli trvalé, závažné a vznikli by určite,
- že všetky ostatné prostriedky, ako tomu zabrániť, sa ukázali ako nepoužiteľné alebo neúčinné,
- že sú dobré vyhliadky na úspech,
- že použitie zbraní nebude mať za následok závažnejšie zlo a neporiadky, ako sú tie, ktorým sa štát chce vyhnúť. Účinnosť moderných zbraní pôsobí veľmi naliehavo pri zvažovaní uvedených okolností.

Toto sú prvky, ktoré sa tradične uvádzajú v učení o "spravodlivej vojne",

Vyhodnotenie týchto podmienok mravnej oprávnenosti spočíva na rozvážnom posúdení tých, ktorí majú na starosti všeobecné blaho.

2310 Verejná moc má v takomto prípade právo a povinnosť uložiť občanom *nevyhnutné povinnosti národnej obrany*.

Tí, čo sa zasvätili službe vlasti vo vojenskom živote, sú služobníkmi bezpečnosti a slobody národov. Ak sa čestne vyrovnávajú so svojou úlohou, prispievajú k spoločnému dobru národa a k udržaniu pokoja.⁷¹

2311 Verejná moc sa má zachovať zhovievavo aj voči tým, ktorí z pohnútok svedomia odmietnu používať zbrane. To ich však nezabavuje povinnosti poslúžiť spoločnosti nejakým iným spôsobom.⁷²

2312 Cirkev a ľudský rozum hlásajú stálu platnosť *mravného zákona aj počas ozbrojených konfliktov*. "Aj keby na nešťastie ľudí vypukla vojna, nie je bojujúcim stranám všetko dovolené".⁷³

2313 Treba rešpektovať a ľudsky zaobchádzať s tými, ktorí nebojujú, s ranenými vojakmi a so zajatcami. Činy, ktoré sú vedome nasmerované proti právu národov a jeho všeobecným zásadám, a tiež príkazy, ktorými boli nariadené, sú zločiny. Slepá poslušnosť nemôže ospravedlniť tých, ktorí sa im podriaďujú. Preto vyhľadzovanie nejakého ľudu, národa alebo etnickej menšiny sa musí považovať za smrteľný hriech. Sme mravne viazaní odporovať rozkazom, ktoré nariaďujú genocídu.

2314 "Každá vojnová činnosť, ktorá smeruje k zničeniu celých miest alebo rozsiahlych oblastí aj s ich obyvateľstvom bez akéhokoľvek rozdielu, je zločinom

proti Bohu a proti človekovi, ktorý treba rázne a rozhodne odsúdiť".⁷⁴ Riziko modernej vojny spočíva v tom, že ponúka príležitosť majiteľom moderných zbraní, hlavne atómových, biologických alebo chemických, že sa takých zločinov dopustia.

2315 *Hromadenie zbraní* sa mnohým paradoxne javí ako vhodný spôsob na odstrašenie od vojny prípadných protivníkov. Vidia v ňom najúčinnější a prijateľný prostriedok, ako zaistiť mier medzi národmi. Takýto spôsob odrádzania od vojny vyvoláva veľmi vážne mravné výhrady. *Preteky v zbrojení* nezabezpečia mier. Ani zd'aleka neodstraňujú príčiny vojen a vyvolávajú riziko, že ich ešte zostria. Vynakladanie rozprávkového bohatstva na výrobu neustále modernejších zbraní zabráňuje poskytnúť pomoc núdzným národom.⁷⁵ Zbrojenie prekáža rozvoju národov. *Nadmerné zbrojenie* rozmnožuje dôvody konfliktov a znásobuje riziko ich šírenia.

2316 *Výroba a predaj zbraní* sa dotýkajú spoločného blaha národov a medzinárodnej pospolitosti. Preto verejná moc má právo a povinnosť ich upravovať. Sledovanie krátkodobých individuálnych alebo kolektívnych záujmov nemôže legalizovať také podujatia, ktoré rozduchávajú násilie a konflikty medzi národmi a kompromitujú medzinárodný právny poriadok.

2317 Nespravodlivosť, veľká rozdielnosť ekonomických alebo sociálnych poriadkov, závisť, zlomyseľnosť a pýcha, ktoré zúria medzi ľuďmi a národmi, neprestajne ohrozujú mier a vyvolávajú vojny. Všetko, čo sa robí, aby sa prekonali tieto neporiadky, prispieva k budovaniu mieru a vyhýbaniu sa vojne.

*Do tej miery, v akej sú ľudia hriešnikmi, hrozí nebezpečenstvo vojny; a tak to bude až do Kristovho príchodu. Ale v takej miere, ako ľudia, zjednotení v láske, prekonávajú hriech, premôžu aj násilie, kým sa nenaplnia slová: "Z mečov svojich ukujú si radlá a zo svojich kopijí viničné nože. Národ proti národu nezdvihne meč a nebudú sa viac priúčať boju" (Iz 2,4).*⁷⁶

ZHRNUTIE

2318 "Je v rukách Pána duša všetkých bytostí a duch každého tela ľudského" (Jób 12,10).

2319 Každý ľudský život od počatia až po smrť je posvätný, lebo človek bol stvorený sám pre seba na obraz a podobu živého a svätého Boha.

2320 Vražda ľudskej bytosti je v ostrom protiklade s jej dôstojnosťou a so svätosťou jej Stvoriteľa.

2321 Zákaz vraždy nie je zásadne proti právu zneškodniť nespravodlivého útočníka. Zákonná obrana je vážnou povinnosťou pre toho, kto je zodpovedný za život iného alebo za spoločné dobro.

2322 Už od svojho počiatku má dieťa právo na život. Priamy potrat, to znamená, ak sa sleduje ako cieľ alebo ako prostriedok, je "hanebnosť"⁷⁷, ktorá ťažko protirečí mravnému zákonu. Tento zločin proti ľudskému životu Cirkev stíha trestom kanonickej exkomunikácie.

2323 Každé ľudské embryo treba považovať za bytosť už od jeho počatia. Musí sa chrániť jeho nedotknuteľnosť, treba sa oň starať a liečiť ho ako ktorúkoľvek inú ľudskú osobu.

2324 Dobrovoľná eutanázia, nech by boli jej podoby a motívy akékoľvek, je vraždou. Je to zločin proti dôstojnosti ľudskej osoby a proti úcte voči živému Bohu, ktorý je jej Stvoriteľom.

2325 Samovražda je ťažkým hriechom proti spravodlivosti, nádeji a láske. Piate prikázanie ju zakazuje.

2326 Pohoršenie je ťažkým hriechom. Vzniká, keď niekto skutkom alebo ľahostajnosťou zámerne vedie iného k hriechu.

2327 Pre zlo a nespravodlivosť, ktoré spôsobuje každá vojna, musíme urobiť všetko, čo je rozumne možné, aby sme sa jej vyhli. Cirkev sa modlí: "Od hladu, moru a vojny vyslobod' nás Pane".

2328 Cirkev a ľudský rozum hlásajú neprestajnú platnosť mravného zákona aj počas ozbrojených konfliktov. Metódy, ktoré sú vedome v rozpore s právom národov a s jeho všeobecnými princípmi, sú zločiny.

2329 "Preteky v zbrojení sú veľmi nebezpečnou pliagaou ľudstva a neznesiteľnou urážkou chudobných".⁷⁸

2330 "Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať Božími synmi (Mt 5,9).

6. článok

ŠIESTE PRIKÁZANIE

"Nezosmilniš!" (Ex 20,14;DT 5,17).

"Počuli ste, že bolo povedané: Nescudzoložíš! No, ja vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci" (Mt 5,27-28).

I. "Muža a ženu stvoril ich..."

2331 "Boh je láska. Žije tajomstvo spoločenstva a lásky sám v sebe. Tým, že stvoril človeka ako muža a ženu na svoj obraz...Boh vpísal do neho *povolanie*, teda aj schopnosť a príslušnú zodpovednosť v láske a spoločenstve."⁷⁹

"A stvoril Boh človeka na svoj obraz...muža a ženu stvoril ich" (Gn 1,27). "Plod'te sa a množte" (Gn 1,28). "Keď Boh stvoril človeka, na Božiu podobu ho učinil, muža a ženu stvoril ich: Požehnal ich a dal im meno človek, keď boli stvorení" (Gn 5,1-2).

2332 *Sexualita* sa dotýka všetkých aspektov ľudskej osobnosti jednote jeho tela a duše. Týka sa osobitne citovosti, schopnosti milovať a plodiť a v tom najvšeobecnejšom význame nadväzovať vzťahy jedného spoločenstva s druhým.

2333 Každý človek, muž i žena, musí uznať a prijať svoju sexuálnu identitu. Fyzická, mravná a duchovná *rozdielnosť* a *vzájomné dopĺňanie* sú zamerané na dobro manželstva a na rozvíjanie rodinného života. Súlad manželského páru a spoločenstva závisí čiastočne od spôsobu, akým sa medzi pohlaviami prežíva vzájomná komplementárnosť (dopĺňanie sa) a potreba vzájomne sa oprieť jeden o druhého.

2334 "Tým, že Boh stvoril ľudskú bytosť ako muža a ženu, dal rovnakým dielom mužovi aj žene osobnú dôstojnosť".⁸⁰ "Človek je osobou, a to rovnakou mierou platí o mužovi i o žene, lebo obaja sú stvorení na obraz a podobu osobného Boha."⁸¹

2335 Každé z oboch pohlaví je s rovnakou dôstojnosťou aj keď rozdielnym spôsobom, obrazom Božej sily a nežnosti. *Spojenie muža a ženy* v manželstve istým spôsobom napodobňuje v ľudskom tele veľkodušnosť a plodnosť Stvoriteľovu. "Muž opustí svojho otca a svoju matku a príčne k svojej žene a budú jedným telom" (Gn 2,24). Z tohto spojenia pochádzajú všetky generácie ľudstva.⁸²

2336 Ježiš prišiel obnoviť stvorenie v jeho počiatkovej čistote. V Reči na vrchu vysvetľuje Boží plán v oveľa prísnejšej podobe: "Počuli ste, že bolo povedané: Nescudzoložíš! No, ja vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už scudzoložil vo svojom srdci" (Mt 5,27-28). Človek tiež nesmie rozdeľovať, čo Boh spojil.⁸³ Cirkevná tradícia chápala šieste prikázanie tak, že ono zahrňuje v sebe celú ľudskú sexualitu.

II. Povolanie k čistote

2337 Čistota znamená pozitívnu integráciu sexuality do ľudskej osobnosti a tým aj vnútornú jednotu človeka v jeho telesnom a duchovnom bytí. Sexualita, ktorou sa prejavuje príslušnosť človeka do telesného a biologického sveta, sa stáva osobnou a skutočne ľudskou, ak sa integruje vo vzťahu osoby k osobe, v úplnom, časovo neohraničenom vzájomnom darovaní muža a ženy. Čnosť čistoty teda vyžaduje integritu osoby a nedeliteľnosť daru.

Integrita osoby

2338 Čistá osoba si udržiava neporušiteľnosť životných síl lásky, ktoré sú v nej uložené. Táto integrita zabezpečuje jednotu ľudskej bytosti a bráni sa voči každému správaniu, ktoré by ju malo narušiť. Nepripúšťa dvojakosť života, ani neúprimnosť reči.⁸⁴

2339 Čistota zahŕňa v sebe aj *neprestajné cvičenie sa v sebaovládani*, ktoré je výchovou prostredníctvom ľudskej slobody. Alternatíva je tu zrejma: alebo človek ovláda svoje vášne a získa pokoj, alebo sa nechá nimi zotročiť a je nešťastný⁸⁵. "Dôstojnosť si teda vyžaduje, aby konal na základe vedomej a slobodnej voľby, to jest podľa svojich osobných vnútorných pohnútok a rozhodnutí, a nie zo slepej impulzivnosti alebo len z vonkajšieho donútenia. Túto dôstojnosť si človek nadobudne, keď sa oslobodí spod akéhokoľvek područia vášni a idúc za svojím cieľom slobodne si zvolí dobro a s vynachádzajúcou príčinnivosťou si zabezpečuje vhodné prostriedky".⁸⁶

2340 Kto chce zostať verný svojim krstným sľubom a odolávať pokušeniam, bude dbať o to, aby používal vhodné prostriedky: sebaopoznávanie, vlastnej situácii zodpovedajúcu askézu, poslušnosť Božím prikázaniám, uplatňovanie mravných čností a vernosť modlitbe. "Zdržanlivosť nás spája a privádza k tej jednote, od ktorej sme sa tak veľmi odlúčili".⁸⁷

2341 Čnosť čistoty má svoje miesto v oblasti základnej čnosti *miernosti*, ktorá sa usiluje, aby rozum presiahol vášne a náklonnosti ľudskej zmyselnosti.

2342 Sebaovládanie je *práca na dlhú výdrž*. Človek ho nikdy nedosiahne raz navždy. Predpokladá stále úsilie vo všetkých obdobiach života.⁸⁸ V niektorých obdobiach, najmä keď sa formuje osobnosť, napríklad v detstve a dospievaní, snaha po sebaovládaní môže byť ešte intenzívnejšia.

2343 Čistota pozná aj *zákony rastu*, ktoré prechádzajú stupňami nedokonalosti a veľmi často aj hriechu. "Čnostný a čistý človek sa buduje dennodne neprestajným a slobodným rozhodovaním. Takto poznáva, miluje a koná mravné dobro v rámci príslušnej etapy rastu".⁸⁹

2344 Čistota je eminentne osobným záväzkom, ale zahrňuje aj určité všeobecnejšie *kultúrne úsilie*, pretože "jestvuje vzájomná závislosť medzi rozvojom ľudskej osobnosti a spoločenským vývinom".⁹⁰ Čistota predpokladá úctu k právam človeka, osobitne k právam na informácie a na výchovu, ktoré rešpektujú mravné a duchovné dimenzie ľudského života.

2345 Čistota je mravná čnosť. Je tiež Božím darom, *milosťou*, ovocím a dielom Ducha.⁹¹ Duch Svätý umožňuje napodobňovať Kristovu čistotu⁹² tomu, kto sa znovuzrodil z krstnej vody.

Celistvosť sebadarovania

2346 Láska je formou všetkých čností. Pod jej vplyvom sa čistota javí ako škola osobného darovania sa. Sebaovládanie je podriadené sebadarovaniu. Kto praktizuje čistotu, toho ona privádza k stavu, v ktorom sa stáva pre blížneho svedkom Božej nežnosti a vernosti.

2347 Čnosť čistoty prerastá do *priateľstva*. Ukazuje učeníkovi ako nasledovať a napodobňovať toho, ktorý si nás vyvolil za svojich priateľov⁹³, celkom sa nám dal a urobil nás účastnými na svojej Božskej prirodzenosti. Čistota je príslubom nesmrteľnosti.

Čistota sa prejavuje obzvlášť *priateľstvom voči blížnemu*. Úprimné priateľstvo medzi osobami toho istého, ale aj rozdielneho pohlavia je veľkým darom pre všetkých. Vedie k duchovnému spoločenstvu.

Rozličné spôsoby čistoty

2348 Každý pokrstený je povoláný k čistote. Kresťan si "obliekol Krista" (Gal 3 27), vzor všetkej čistoty. Všetci veriaci v Krista sú pozvaní, aby viedli čistý život, každý podľa svojho osobitného životného stavu. Pri krste sa kresťan zaväzuje, že bude udržiavať svoj citový život v čistote.

2349 "Čistota sa u ľudí kvalifikuje podľa ich postavenia v živote: u jedných sa uplatňuje, ale aj posudzuje v dobrovoľnom panenstve alebo zasvätenom celibáte, ktorý predstavuje vynikajúci spôsob ako sa ľahšie a s nerozdeleným srdcom odovzdať Bohu; u iných zase v bežnom spôsobe života, kde jej pravidlá stanovuje pre všetkých mravný zákon podľa toho, či žijú v manželstve alebo ako slobodní".⁹⁴ Manželia sú povolání žiť v manželskej čistote, ostatní praktizujú čistotu v zdržanlivosti:

*Čnosť čistoty má tri formy: manželskú, vdovskú a panenstvo. Cirkev neuprednostňuje ani jednu z nich na úkor druhých. Aj v tom sa prejavuje bohatstvo jej Cirkvi.*⁹⁵

2350 *Snúbenci* sú povolaní praktizovať čistotu v zdržanlivosti. Nech túto skúšku chápu ako prejav vzájomnej úcty, cvičenie vo vernosti a nádej, že dostanú jeden druhého od Boha. Nech si rezervujú zvláštne prejavy nežnosti manželskej lásky pre manželstvo. Tak si budú vzájomne pomáhať zdokonaľovať sa v čistote.

Urážky čistoty

2351 *Chlipnosť* je nezriadená túžba alebo zvrátená záľuba v pohlavnej rozkoši. Sexuálna rozkoš je morálne nezriadená, ak sa vyhľadáva len pre ňu samu a izoluje sa od jej cieľov, ktorými sú plodenie a zjednocovanie.

2352 *Onániou* sa rozumie úmyselné dráždenie pohlavných orgánov, aby sa tým dosiahla pohlavná rozkoš. "Dávna a nepretržitá tradícia, učiteľský úrad Cirkvi spolu s mravným citom veriacich bez akejkoľvek pochybnosti zastávajú názor, že onánia je závažnou vnútornou nezriadenosťou". "Nech by bolo akokoľvek motivované, zámerné zneužívanie sexuálnej schopnosti mimo normálnych manželských stykov protirečí ich cieľu" Sexuálna rozkoš sa tu vyhľadáva "mimo pohlavného vzťahu, ako to vyžaduje mravný poriadok, ktorý stanovuje v súvislosti so skutočnou láskou aj úmysel vzájomného odovzdávania sa a ľudského plodenia".⁹⁶

Aby sme si vytvorili správny názor na mravnú zodpovednosť subjektov a v pastoračnej činnosti sa správne orientovali, treba pri hodnotení brať zreteľ na citovú nezrelosť, na silu nadobudnutých návykov, na stavy úzkosti a iné psychické alebo spoločenské faktory, ktoré znižujú a môžu aj celkom rušiť mravné previnenie.

2353 *Smilstvo* je telesné spojenie medzi slobodným mužom a slobodnou ženou mimo manželstva. Je v závažnom protiklade k dôstojnosti osôb a ľudskej sexualite, prirodzene určenej k dobru manželov ako aj na splodenie a výchovu detí. Okrem toho je aj ťažkým pohoršením, ak má za následok mravný úpadok mládeže.

2354 *Pornografia* spočíva v tom, že sa pohlavné akty, skutočné alebo simulované, vytrhávajú z ich partnerskej intimity, aby sa predvádzali úmyselne ďalším osobám. Uráža čistotu, lebo znetvoruje manželský akt, intímny dar manželov jeden druhému. Zodpovednosťou ťažko zasahuje tých, ktorí sa ňou zaoberajú (aktéri, obchodníci, záujemcovia), lebo každý sa stáva pre iného predmetom surového záujmu a nedovoleného zisku. Jedných i druhých ponára do ilúzií neskutočného sveta. Je ťažkým hriechom. Občianske autority sa majú snažiť zabrániť výrobe a distribúcií pornografických materiálov.

2355 *Prostitúcia* postihuje ťažko dôstojnosť osoby, ktorá sa ponúka. Znižuje sa na činnosť, z ktorej iní získavajú pohlavnú rozkoš. Ten, kto platí, ťažko hreší sám proti sebe; porušuje čistotu, ku ktorej ho zaväzuje jeho krst a poškvŕňuje svoje telo, ktoré je chrámom Ducha Svätého.⁹⁷ Prostitúcia predstavuje spoločenskú pohromu. Obyčajne sa jej oddávajú ženy, ale nebývajú výnimkou ani muži, deti a dospievajúca mládež (v prípadoch detí a mládeže sa hriech dospelých znásobuje o pohoršenie). Hoci je oddávanie sa prostitúcii vždy ťažkým hriechom, bieda, vydieranie a sociálny tlak môžu mravnú zodpovednosť hriechu znižovať.

2356 *Znásilnenie* znamená násilný vstup, vlámanie do pohlavnej intimity ľudskej bytosti. Postihuje tak spravodlivosť ako aj lásku. Ťažko uráža právo každého človeka na úctu, slobodu, fyzickú a mravnú neporušiteľnosť. Znamená vždy veľmi ťažkú ranu, ktorá môže poznamenať obeť na celý život. Vnútorne je to vždy zlý skutok. A ešte horším skutkom je znásilnenie rodičov (incest) alebo vychovávateľov na deťoch,

ktoré sú im zverené.

Čistota a homosexualita

2357 Homosexualitou sa označujú styky medzi osobami mužského alebo ženského pohlavia, ktoré pociťujú výlučnú alebo prevládajúcu pohlavnú príťažlivosť voči osobám toho istého pohlavia. V priebehu stáročí nadobúdala veľmi rozmanité podoby v rozličných kultúrach. Jej psychická genéza je ešte stále neznáma. Tradícia, opierajúca sa o Sväté písmo, ktoré ju predstavuje ako ťažkú zvrátenosť⁹⁸, vždy hlásala, "že skutky homosexuality sú vnútorne prevrátene".⁹⁹ Sú v rozpore s prirodzeným zákonom, pretože uzatvárajú pohlavný akt pred darom života. Nepochádzajú zo skutočného citového a sexuálneho dopĺňania sa partnerov. Nikdy ich nemožno schvaľovať.

2358 Počet mužov a žien, ktorý prejavuje výrazné homosexuálne tendencie, nie je zanedbateľný. Svoju homosexuálnu orientáciu si nezvolili sami. Pre väčšinu z nich je skúškou. Treba ich prijímať s úctou, spoluúčasťou a jemným taktom. Treba sa vyhýbať čo i len náznaku nespravodlivej diskriminácie voči ním. Aj tieto osoby dostali pozvanie, aby uskutočňovali vo svojom živote Božiu vôľu, a ak sú kresťania, aby ťažkosti, ktoré ich môžu stretávať v ich stave, spájali s obetou Pána na kríži.

2359 Homosexuálne osoby sú povolané k čistote. Pomocou čnosti sebaovládania, výchovy k vnútornej slobode, niekedy aj udržiavaním nezištného priateľstva, za pomoci modlitby a sviatostnej milosti sa môžu, ba musia postupne a rozhodne približovať ku kresťanskej dokonalosti.

III. Manželská láska

2360 Sexualita je podriadená manželskej láske muža a ženy. V manželstve sa telesná dôvernosť manželov stáva znakom a zálohou duchovného spoločenstva. Medzi pokrstenými je manželský zväzok posvätený aj sviatosťou.

2361 "Pohlavnosť, v ktorej sa muž a žena vzájomne dávajú sebe osobitnými činmi, ktoré sú vyhradené výlučne pre manželov, nie je iba čímsi čisto biologickým, ale sa týka ľudskej bytosti v tom, čo je pre ňu najvnútornejšie. Skutočne ľudským spôsobom sa realizuje len vtedy, ak je integrujúcou súčasťou lásky, v ktorej sa muž a žena navzájom jeden druhému odovzdávajú celkom a až do smrti."¹⁰⁰

Potom Tobiáš povzbudzoval svoju nevestu a povedal jej: "Sára vstaň a modlime sa k Bohu dnes i zajtra a pozajtre: lebo cez tieto tri noci spojíme sa s Bohom. Keď pominie tretia noc, potom budeme aj my vo svojom manželstve: lebo sme dieťkami svätých a naše manželstvo nemôže byť také ako u pohanov, ktorí nepoznajú Boha" Obidvaja vstali teda a vrúcne sa modlili spolu, aby obdržali záchranu (od Boha). Tobiáš takto vrazil: "Ty si stvoril Adama z hlíny zeme a za pomocnicu si mu dal Evu a ľudské pokolenie sa zrodilo z tých dvoch. A teraz, Pane, ty vieš, že nie z chlipnosti si beriem svoju sestru za manželku, ale iba z lásky k potomkom, aby požehnávali tvoje meno naveky vekov". Aj Sára vrazela: "Zmiluj sa nad nami, Pane, zmiluj sa, aby sme sa obaja v zdraví dožili staroby" (Tob 8,4-9).

2362 "Preto akty, ktorými manželia medzi sebou dôverne a bezúhonne obcujú, sú mravne dobré a ušľachtilé. Ak sa konajú naozaj spôsobom dôstojným človeka, vyjadrujú a napomáhajú vzájomné sebadarovanie, ktorým sa jeden druhého naozaj radostným a vdáčným srdcom obohacujú".¹⁰¹ Sexualita je prameňom radosti a potešenia.

*Sám Stvoriteľ ustanovil...aby v tejto funkcii (plodenia) manželia pociťovali radosť, uspokojenie tela i ducha. Teda manželia nerobia nič zlé, ak toto potešenie vyhladávajú a tešia sa z neho. Prijímajú, čo im určil Stvoriteľ. Ale aj manželia musia vedieť zachovávať hranice a správnu umiernenosť.*¹⁰²

2363 Telesným spojením manželov sa realizuje dvojaký cieľ manželstva: dobro samotných manželov a prenos života. Tieto dva významy či hodnoty manželstva nemožno oddeliť bez toho, aby sa neporušil duchovný život manželskej dvojice alebo nepoškodilo manželské blaho a budúcnosť rodiny.

Manželská láska muža a ženy je tak podriadená dvom požiadavkám: vernosti a plodnosti.

Manželská vernosť

2364 Manželský pár tvorí "dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ a vystrojil vlastnými zákonmi. Vzniká manželskou zmluvou, čiže neodvolateľným osobným súhlasom".¹⁰³ Obaja sa neodvolateľne a celkom dávajú jeden druhému. Už nie sú dvaja, ale tvoria len jedno telo. Zmluva, ktorú manželia slobodne uzatvorili, im ukladá povinnosť, aby zachovali manželstvo jediné a nerozlučiteľné.¹⁰⁴ "Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje" (Mk 10,9).¹⁰⁵

2365 Vernosť vyjadruje stálosť v zachovávaní daného slova. Boh je verný. Sviatosť manželstva znamená pre muža a ženu vstup do Kristovej vernosti voči svojej Cirkvi. Manželskou čistotou vydávajú svedectvo pred tvárou sveta o tomto tajomstve.

*Svätý Ján Zlatousty navrhuje mladomanželom, aby si navzájom povedali: "Vzal som ťa do náručia a milujem ťa viac ako svoj vlastný život. Lebo tento život nič neznamená a mojou najvrúcnejšou túžbou je prežiť ho s tebou tak, aby sme mali istotu, že nebudeme odlúčení od seba ani v tom, ktorý je pre nás pripravený...Vážim si tvoju lásku nadovšetko a nič by ma viac nesušovalo ako to, že by som mal iné myšlienky, ako sú tvoje.*¹⁰⁶

Plodnosť manželstva

2366 Plodnosť je dar, jeden z cieľov manželstva, lebo prirodzenosťou manželskej lásky je, aby bola plodná. Dieťa neprichádza zvonku, aby sa pripojilo k vzájomnej láske manželov; vzniká v samotnom srdci tohto vzájomného daru, ktorého je ovocím a doplnkom. Tak aj Cirkev, ktorá je "na strane života"¹⁰⁷ učí, že "je potrebné, aby každý manželský akt zostal sám v sebe otvorený pre prenesenie života".¹⁰⁸ "Toto učenie, ktoré učiteľský úrad Cirkvi opätovne predložil, opiera sa o Bohom stanovené neoddeliteľné puto, ktoré človek nesmie svojvoľne narušiť, medzi dvoma naznačeniami manželského úkonu, jednoty a plodnosti".¹⁰⁹

2367 Manželia, ktorí sú povolání, aby dávali život, majú účasť na stvoriteľskej moci a Božom otcovstve¹¹⁰: "V úlohe darcov života a vychovávateľov, a to treba pokladať za ich vlastné poslanie, sú *spolupracovníkmi* a sťaby tľmočníkmi lásky *Boha Stvoriteľa*. Preto nech plnia túto svoju povinnosť zodpovedne ako ľudia a kresťania".¹¹¹

2368 Osobitný aspekt tejto zodpovednosti sa týka *regulácie pôrodov*. Z oprávnených príčin rodičia môžu chcieť oddialiť narodenie svojich detí. Musia si však overiť, že ich túžba nevyplýva z egoizmu, ale zodpovedá pravej šľachetnosti a

zodpovedného rodičovstva. V takom prípade sa ich správanie musí riadiť objektívnymi kritériami mravnosti:

Ked' sa má teda dať do súladu manželská láska so zodpovedným prenášaním života, mravnosť spôsobu konania nezávisí iba od úprimnosti úmyslu a zhodnotenia pohnutí, ale sa musí určiť podľa objektívnych kritérií, ktoré sa odvodzujú z prirodzenosti človeka a jeho úkonov a rešpektujú zmysel vzájomného sebadarovania a ľudského plodenia v ovzduší skutočnej lásky. A to je nemožné, ak sa s úprimným srdcom nepestuje čnosť manželskej čistoty".¹¹²

2369 "Ak sa zachovávajú obe tieto základné vlastnosti, totiž zjednocujúca a plodiaca, manželský úkon si plne podrží zmysel vzájomnej a pravej lásky i svoje zameranie na svoju vznešenú úlohu rodičovstva, na ktorú je človek povolany".¹¹³

2370 Občasná zdržanlivosť, metódy regulácie pôrodov, založené na sebazpozorovaní, a využívanie neplodných období¹¹⁴ sú v súlade s objektívnymi kritériami mravnosti. Tieto metódy rešpektujú telo manželov, podporujú vzájomnú nežnosť a pomáhajú pri pestovaní pravej slobody. A naopak: "treba zamietnuť každý čin ako vnútorne zlý, ktorý - či už pri predvídaní manželského obcovania, alebo počas jeho priebehu, alebo keď vedie k svojim prirodzeným dôsledkom - má za cieľ alebo sa chce použiť ako prostriedok, aby sa zamedzilo plodenie".¹¹⁵

V reči, ktorá vyjadruje vzájomné a úplné odovzdanie manželov, sa antikoncepcia objektívne protirečí tak, že už nejde o úplné odovzdanie sa jeden druhému. Vyplyva z nej pozitívne odmietnutie otvoriť sa životu, ale aj falšovanie vnútornej pravdivosti manželskej lásky, ktorá je povolaná, aby sa stala úplným darom osoby. Tento antropologický a mravný rozdiel medzi antikoncepciou a využívaním periodického rytmu obsahuje v sebe dve koncepcie človeka a ľudskej sexuality, ktoré sú vzájomne neprepojiteľné.¹¹⁶

2371 "A nech sú všetci presvedčení, že ľudský život a životadarné poslanie sa neobmedzujú iba na tento svet, ani sa nedajú merať a pochopiť len z jeho hľadiska, ale že vždy súvisia s večným určením človeka".¹¹⁷

2372 *Za blaho občanov zodpovedá štát. Z toho dôvodu je prípustné, ak zasahuje do štruktúry populácie a usmerňuje ju. Môže to robiť iba cestou objektívneho a ohľaduplného informovanie, nie však spôsobom autoritatívneho zastrašovanie. Nemôže pri rozhodovaniach nahrádzať manželov, ktorí sú predovšetkým zodpovední za plodenie a výchovu svojich detí.¹¹⁸ Nie je splnomocnený, aby podporoval prostriedky demografickej regulácie, ktorá nie je v súlade s mravnosťou.*

Dieťa ako dar

2373 Sväté písmo a tradičná prax Cirkvi vidia v mnohočlenných rodinách znak Božieho požehnania a rodičovskej veľkodušnosti.¹¹⁹

2374 Veľké je utrpenie tých manželských párov, ktoré zistia, že sú neplodné: "Čože mi dáš?", spytuje sa Abrahám Boha, "veď odídem bezdetný..." (Gn 15,2). "Daj mi deti! Ak nie, zomriem", kričí Ráchel na svojho manžela Jakuba (Gn 30,1).

2375 Výskumy, ktoré sa zameriavajú na odstránenie ľudskej neplodnosti, treba podporovať za podmienky, že sú postavené "do služieb človeka, jeho neodňateľných práv, jeho skutočného a celkového blaha v súlade s Božím plánom a Božou vôľou".¹²⁰

2376 Techniky, ktoré vyvolávajú rozklad príbuznosti, napríklad, že medzi manželov vstupuje cudzia osoba (darovanie spermií alebo vajíčka, prepožičanie maternice) sú hrubo zneuctujúce. Tieto techniky (inseminácia a umelé oplodnenie viacerými darcami závažným spôsobom znevažujú právo dieťaťa narodiť sa z jedného otca a jednej matky, ktorých pozná a ktorí medzi sebou uzavreli manželstvo. Zrádzajú "výlučné právo stať sa otcom len prostredníctvom jedného a druhého".¹²¹

2377 Ak sa tieto techniky (inseminácia a umelé oplodnenie) uplatňujú v rámci manželského páru, sú možno menej škodlivé, ale aj tak ostávajú mravne neprijateľnými. Oddeľujú totiž manželský akt od aktu plodenia. Zakladajúcim aktom existencie dieťaťa už nie je v takom prípade akt vzájomného odovzdania sa osôb, ale "odovzdanie života a identity embrya do rúk lekárov a biológov, čím vzniká nadvláda techniky nad počiatkom a údelom ľudskej bytosti. Takýto vzťah nadvlády je sám osebe v rozpore s dôstojnosťou a rovnosťou, ktoré musia byť spoločné pre rodičov i pre deti".¹²² "Plodenie je morálne zbavené svojej osobitnej dokonalosti, ak nemá byť ovocím manželského aktu, to znamená zvláštneho gesta manželskej jednoty...Jedine úcta k zväzku, ktorý existuje medzi významom manželského aktu a jednotou ľudskej bytosti umožňuje plodenie, ktoré zodpovedá dôstojnosti človeka".¹²³

2378 Dieťa je nie *dlhom*, ale *darom*. "Najvznešenejším darom manželstva" je nová ľudská bytosť. Dieťa sa nesmie považovať za vlastníctvo. To by viedlo k privlastneniu si domnelého "práva na dieťa". V tejto oblasti má skutočné práva jedine dieťa: právo "byť ovocím špecifického aktu manželskej lásky svojich rodičov a tiež právo, aby sa rešpektovalo ako osoba už od okamihu svojho počatia".¹²⁴

2379 Evanjelium naznačuje, že fyzická neplodnosť nie je absolútnym zlom. Manželia, ktorí už vyčerpali všetky zákonné lekárske prostriedky a naďalej trpia neplodnosťou, majú priľnúť k Pánovmu Krížu, prameňu všetkej duchovnej plodnosti. Môžu preukázať svoju veľkodušnosť prípadnou adopciou opustených detí alebo preukazovaním náročných služieb v prospech iných.

IV. Urážky dôstojnosti manželstva

2380 *Cudzoložstvo*. Týmto názvom sa označuje manželská nevera. Ak dvaja partneri, z ktorých ja aspoň jeden ženatý (vydatá), nadviažu pohlavný vzťah, hoci len chvíľkový, dopustia sa cudzoložstva. Kristus odsudzuje cudzoložstvo už aj ako obyčajnú túžbu.¹²⁵ Šieste prikázanie a Nový zákon zakazujú cudzoložstvo bez akejkoľvek výnimky.¹²⁶ Už starozákonní proroci ho pokladali za závažný hriech. V cudzoložstve videli obraz modloslužby.¹²⁷

2381 Cudzoložstvo je akási nespravodlivosť. Kto sa ho dopustí, porušuje svoje záväzky. Porušuje znak zmluvy, ktorým je manželský zväzok, uráža právo druhého manželského partnera a spôsobuje útok na manželskú ustanovizeň aj vo všeobecnosti, pretože znesväčuje dohodu, na ktorej sa zakladá. Poškodzuje vznešenosť ľudskeho plodenia a dobro detí, ktoré potrebujú stály zväzok rodičov.

Rozvod

2382 Náš Pán Ježiš Kristus trval na pôvodnom úmysle Stvoriteľa, ktorý založil manželstvo ako nerozlučiteľné¹²⁸. Ruší všetky odchýlky, ktoré ľudia časom vsunuli do Starého zákona.¹²⁹ Medzi pokrstenými katolíkmi "nemôže nijaká moc a z nijakého dôvodu zrušiť uzatvorené a dokonané manželstvo, to môže iba smrť".¹³⁰

2383 *Odluka* manželov, pri ktorej sa manželský zväzok zachováva, môže byť v niektorých prípadoch, ktoré predpokladá kanonické právo, legitímna.¹³¹

Ak civilný rozvod zostáva jediným spôsobom ako zaistiť niektoré zákonné práva, napríklad starostlivosť o deti alebo obrana vlasti, sa môže tolerovať bez vzniku mravnej viny.

2384 *Rozvod* je hrubou urážkou prirodzeného zákona. Jeho zámerom je zrušiť zmluvu, v ktorej manželia slobodne odsúhlasili, že budú žiť spolu až do smrti. Rozvod potupuje aj zmluvu spásy, ktorej sviatostným znakom je manželstvo. Uzavretie nového zväzku, i keby ho civilný zákon uznával, roztržku ešte zhoršuje. Manželský partner, ktorý sa znovu ožení alebo vydáva, sa dostáva do stavu trvalého a verejného cudzoložstva:

*Ak sa manžel, ktorý sa rozviedol so svojou ženou, zblíži s inou ženou, sám sa stáva cudzoložníkom, lebo sa dopúšťa cudzoložstva s inou ženou; a cudzoložnicou je aj žena, ktorá žije s ním, lebo prilákala k sebe manžela inej ženy.*¹³²

2385 Rozvod získava svoj nemravný charakter z neporiadku, ktorý vnáša do rodinnej bunky a do spoločnosti. Tento neporiadok spôsobuje ťažké škody: spoluz manželovi, ktorý sa cíti opustený, deťom, ktoré sú traumatizované rozchodom rodičov a častými bezohľadnými zápasmi. Jeho nákazlivý účinok robí z manželstva skutočnú spoločenskú pliahu.

2386 Je možné, že jeden z manželov je nevinnou obeťou rozvodu, vyneseneho na civilnom súde; nekoná teda proti mravnému poriadku. Je veľký rozdiel medzi manželským partnerom, ktorý sa úprimne snažil nespreneveriť sviatosti manželstva a cíti sa nespravodlivo opustený, a tým druhým, ktorý ťažkou vlastnou vinou ničí kanonickú platnosť manželstva.¹³³

Ostatné urážky dôstojnosti manželstva

2387 Treba chápať drámu človeka, ktorý túži prijať evanjelium a musí prepustiť jednu alebo aj viacero žien, s ktorými sa dlhé roky delil o manželský život. *Polygamia* je však v protiklade s mravným zákonom. "Svojou podstatou sa stavia proti manželskému spoločenstvu. Radikálnym spôsobom ničí Boží plán, ktorý nám zjavil Boh na začiatku; protirečí aj rovnakej ľudskej dôstojnosti muža a ženy, ktorí sa navzájom sebe dávajú v manželstve s celou láskou, a už preto je ono jediné a výlučné".¹³⁴ Ale aj niekdajší polygamný kresťan je prísne zaviazaný spravodlivo dodržiavať záväzky, ktoré ho viažu voči jeho bývalým ženám a ich deťom.

2388 *Krvismilstvo* (incest) označuje intímne vzťahy medzi pokrvnými príbuznými v stupni, ktorý zakazuje medzi nimi uzatvorenie manželstva.¹³⁵ Svätý Pavol pranieruje tento mimoriadne závažný hriech: "Ba počuť aj o smilstve medzi vami...aby mal niekto manželku svojho otca...Treba v mene nášho Pána Ježiša, čo to urobil...vydať satanovi na záhubu tela..." (1 Kor 5,1.4-5). Krvismilstvo demoralizuje rodinné vzťahy a znamená ústup k animalite.

2389 K incestu sa môže priradiť aj pohlavné zneužívanie detí alebo dospievajúcej mládeže dospelými, ktorým boli zverené do opatery. Hriech sa znásobuje ešte o pohoršujúci útok na fyzickú a mravnú nedotknuteľnosť mladých, ktorí ostanú takto poznačení na celý život, a o ťažké porušenie zodpovednosti vychovávateľov.

2390 *Voľný zväzok* vzniká vtedy, keď muž a žena odmietajú dať právnu a verejnú formu svojmu zväzku, ktorý zahrňuje v sebe aj sexuálne spolužitie.

Už aj samotný názov "voľný zväzok" je zavádzajúci; ved' čo môže znamenať taký zväzok, v ktorom sa osoby navzájom ničím nezaväzujú, a tak vyjadrujú nedostatok dôvery jedného voči druhému, voči sebe samému, alebo voči spoločnej budúcnosti?

Za názvom sa skrývajú rozmanité situácie: konkubinát, ktorý odmieta samotné manželstvo ako také, je neschopnosť pripútať sa k niekomu dlhodobým záväzkom.¹³⁶ Všetky tieto vzťahy urážajú manželskú dôstojnosť, ničia samotnú ideu rodiny a oslabujú zmysel pre vernosť. Protirečia aj mravnému zákonu: pohlavný akt sa má uskutočňovať jedine v manželstve. Mimo manželstva vždy predstavuje ťažký hriech a vylučuje kresťana zo sviatostného spoločenstva.

2391 Dnes sa mnohí dovolávajú akéhosi "práva na skúšku" tam, kde už je úmysel vstúpiť do manželstva. Nech je tento úmysel akokoľvek pevný, u tých, čo sa zapletú do predčasných pohlavných vzťahov "nie je možné s istotou hovoriť o úprimnosti a vernosti medziosobnostných vzťahov muža a ženy, a hlavne chrániť ich pred vrtochmi a rozmarmi".¹³⁷ Telesné spojenie je mravne legitímne, iba ak sa uzavrelo definitívne spoločenstvo života medzi mužom a ženou. Ľudská láska neznáša "skúšku". Vyžaduje úplné a definitívne vzájomné odovzdanie sa osôb.¹³⁸

ZHRNUTIE

2392 "Láska je základné a vrodené pozvanie každej ľudskej bytosti".¹³⁹

2393 Keď Boh stvoril muža a ženu, jednému i druhému dal rovnakú osobnú dôstojnosť. Každý, muž i žena, musí uznať a prijať svoju pohlavnú identitu.

2394 Kristus je vzorom čistoty. Každý pokrstený je pozvaný viesť čistý život, a to podľa vlastného životného stavu.

2395 Čistota znamená integráciu sexuality do ľudskej bytosti. Vyžaduje cvičiť sa v osobnom sebaovládaní.

2396 Spomedzi hriechov, ktoré ťažko protirečia čistote, treba spomenúť onániu, smilstvo, pornografiu a homosexuálne praktiky.

2397 Zmluva, ktorú manželvia slobodne uzavreli, zahrňuje vernú lásku. Prenáša im povinnosť chrániť nerozlučnosť svojho manželstva.

2398 Plodnosť je dobrom, darom, cieľom manželstva. Tým, že manželvia dávajú život, majú účasť na Božom otcovstve.

2399 Regulácia pôrodov predstavuje jednu stránku zodpovedného otcovstva a materstva. Ani legitímnosť úmyslov manželov neospravedlňuje používanie mravne neprípustných prostriedkov (napríklad priamu sterilizáciu alebo používanie antikoncepcie).

2400 Cudzoložstvo a rozvod, polygamia a voľný zväzok predstavujú ťažké urážky dôstojnosti manželstva.

7.článok

SIEDME PRIKÁZANIE

Nepokradneš! (Ex 20,15;Dt 5,19).

Nepokradneš! (Mt 19,18).

2401 Siedme prikázanie zakazuje nespravodlivo brať alebo ponechávať si majetok blížneho a blížnemu nejako inak spôsobovať škodu na majetku. Požaduje spravodlivosť a lásku pri správe pozemských majetkov a plodov ľudskej práce. Vzhľadom na spoločné dobro požaduje, aby sa rešpektoval všeobecný účel majetku a právo na súkromné vlastníctvo. Kresťanská láska sa snaží Boh a blížnym podriaďiť dobrá tohto sveta.

I. Všeobecný účel majetku a súkromné vlastníctvo

2402 Na začiatku Boh zveril zem a všetky jej zdroje ľudstvu do spoločného správcovstva, aby sa o ňu staralo, ovládalo ju svojou prácou a tešilo sa z jej ovocia.¹⁴⁰ Stvorené dobrá sú určené celému ľudskému pokoleniu. Zem je napriek tomu rozdelená medzi ľuďmi, aby bola zaistená bezpečnosť ich života, ktorý je vystavený biedam a ohrozovaný násilím. Privlastnenie si pozemských dohier je oprávnené, aby si ľudia zabezpečili slobodu a dôstojnosť, aby sa každý mohol postarať o svoje základné potreby a potreby tých, voči ktorým má záväzky. Vlastníctvo nesmie prekážať prejavom prirodzenej solidárnosti medzi ľuďmi.

2403 *Právo na súkromné vlastníctvo*, ktoré sa nadobudlo prácou, dedením alebo ako dar, nie je v rozpore s pôvodným odovzdaním zeme celému ľudstvu. Všeobecné určenie dohier zostáva prvoradé napriek tomu, že zdôrazňovanie všeobecného blaha vyžaduje úctu k súkromnému vlastníctvu a k právu na jeho užívanie.

2404 "Preto človek využívajúci tieto bohatstvá nemá pokladať veci, ktoré oprávnené vlastní, jedine za svoje, ale aj za spoločné v tom zmysle, že ony môžu byť na osov nielen jemu, ale aj iným".¹⁴¹ Vlastníctvo majetku robí z vlastníka vysluhovača Prozreteľnosti, aby prinášal ovocie a mohol a mohol sa deliť o dobrodenie s inými, predovšetkým so svojimi blízkymi.

2405 *Hmotné i nehmotné výrobné prostriedky, ako je pôda, továrne, poznatky alebo zručnosti, vyžadujú od svojich majiteľov, aby z ich výnosov mal úžitok čím väčší počet ľudí. Majitelia úžitkových a spotrebných dohier ich musia užívať v miernosti, rezervovať z nich to najlepšie pre hostí, nemocných a chudobných.*

2406 Politická vrchnosť má právo a povinnosť upravovať v záujme spoločného dobra legitímne vykonávanie vlastníckeho práva.¹⁴²

II. Úcta k ľuďom a k ich majetku

2407 V ekonomickej oblasti si úcta k ľudskej dôstojnosti vyžaduje uplatňovanie čnosti *miernosti*, aby sa zmierňovala náklonnosť k dobrám tohto sveta. Aj čnosti *spravodlivosti*, aby sa chránili práva blížneho a doprialo sa mu, na čo má nárok, a tiež čnosti *solidárnosti* v zmysle zlatého pravidla a Pánovej štedrosti, ktorý, "hoci bol bohatý, stal sa pre vás chudobným, aby ste sa vy jeho chudobou obohatili" (2 Kor 8,9).

Úcta k majetku iných

2408 Siedme prikázanie zakazuje *krádež*, to znamená privlastnenie si majetku iného proti rozumnej vôli majiteľa. Nie je krádežou, ak sa dá predpokladať súhlas,

alebo ak by odmietnutie majiteľa bolo v rozpore s rozumom alebo všeobecným určením dohier. Taký je prípad naliehavej alebo zrejmej núdze, keď jediným spôsobom ako uspokojiť bezprostrednú a základnú potrebu (jedlo, útulok, odev a pod.) je vzatie a použitie majetku iného.¹⁴³

2409 Každý spôsob privlastnenia a nespravodlivého ponechania si majetku iného, a to aj v prípade, že neprotirečí nariadeniam civilného zákona, je v rozpore so siedmym prikázaním. Také je aj svojvoľné ponechanie si požičaných vecí alebo nájdených predmetov, krádež v obchode¹⁴⁴, vyplácanie nespravodlivej mzdy¹⁴⁵, zvyšovanie cien, ktoré využíva nevedomosť alebo núdzu iných.¹⁴⁶

Mravne nedovolené sú ďalej: špekulácia, ktorou sa sleduje zmena odhadu majetku so zámerom získať výhodu na úkor iného, podplácanie za účelom ovplyvnenia tých, čo majú rozhodnúť podľa práva, privlastnenie a súkromné používanie spoločného majetku podniku, nesvedomite vykonaná práca, podvod pri priznávaní poplatkov, falšovanie zloženiek a faktúr, prehnané utrácanie, čierny obchod a pod. Spôsobovať úmyselné škody na súkromnom alebo verejnom majetku je v rozpore s mravným zákonom a vyžaduje si odškodnenie.

2410 *Sľuby treba dodržiavať a zmluvy svedomite plniť v takej miere ako boli prijaté alebo mravne spravodlivé. Značná časť ekonomického a sociálneho života závisí od hodnoty dohôd medzi fyzickými a právnickými osobami. Také sú napríklad obchodné zmluvy o nákupe a predaji, dohody o prenájme alebo pracovné zmluvy. Každú dohodu treba uzatvárať a plniť s dobrým úmyslom (bona fide).*

2411 Zmluvy podliehajú *obojstrannej spravodlivosti*, ktorou sa riadia výmeny s presným rešpektovaním práv zmluvných osôb. Zámenná spravodlivosť prísne zaväzuje; vyžaduje zachovávanie práva na vlastníctvo, platenie dlžôb a plnenie záväzkov, ktoré sa slobodne dohodli. Bez zámennej spravodlivosti nie je možná nijaká forma spravodlivosti.

Rozlišujeme spravodlivosť zámennú od spravodlivosti zákonnej, ktorá sa týka nevyhnutnej povinnosti občana voči spoločnosti, a spravodlivosť distributívnu, ktorá reguluje, čím je spoločnosť povinná voči občanom v pomere k ich príspevkom a potrebám.

2412 V zmysle komutatívnej (zámennej) spravodlivosti *náprava spáchanej nespravodlivosti* vyžaduje vrátenie odcudzeného majetku jeho majiteľovi:

Ježiš žehná Zacheja za jeho rozhodnutie: "Ak som niekoho oklamal, vrátim štvornásobne" (Lk 19,8). Tí, čo sa priamo alebo nepriamo zmocnili cudzieho majetku, musia tento nahradiť alebo vrátiť úmerne jeho povahe a druhu. Ak odcudzená vec už nejestvuje, platí to aj o predpokladaných výnosoch a výhodách, ktoré by majiteľ bol podľa zákona dosiahol. Rovnako sú povinní nahradiť úmerne svojej zodpovednosti a prospechu všetci, čo sa podieľali nejakým spôsobom na krádeži alebo z nej ťažili tým, že o nej vedeli; napríklad, ktorí ju nariadili, pomáhali pri nej alebo ukrývali ukradnutú vec.

2413 Hazardné hry (*karty a i.*) alebo stávky *niesú samé osebe v protiklade so spravodlivosťou. Stávajú sa mravne neprípustnými, keď zbavujú človeka toho, čo je nevyhnutné na uspokojenie jeho potreby alebo potreby iných. Hráčska vášň vystavuje človeka riziku, že sa mu stane ťažkým otroctvom. Nespravodlivé stávky alebo podvádzanie pri hre je ťažkým previnením. Nie je však ním vtedy, ak*

spôsobená škoda bola taká malá, že ten, kto ju utrpel, by ju nemohol považovať z rozumného hľadiska za významnú.

2414 Siedme prikázanie zakazuje činy a podujatia, ktoré by z akéhokoľvek dôvodu, sebeckého, ideologického, obchodného či totalitného, viedli k *zotročovaniu ľudských bytostí*, k popretiu ich osobnej dôstojnosti, k ich predaju, kúpe alebo výmene, akoby boli tovarom. To je hriech proti dôstojnosti človeka a jeho základným právam, ak ho násilím zredukujeme na úžitkovú hodnotu alebo zdroj zisku. Svätý Pavol nariadil kresťanskému učiteľovi, aby považoval svojho kresťanského otroka "už nie ako otroka, ale...ako milovaného brata... milého i podľa tela aj v Pánovi" (Flm 16).

Úcta k integrite stvorenia

2415 Siedme prikázanie vyžaduje úctu k integrite stvorenia. Zvieratá, rastliny a neživé bytia sú svojou prirodzenosťou určené pre spoločné dobro minulého, terajšieho i budúceho ľudstva.¹⁴⁷ Využívanie minerálnych, rastlinných a živočíšnych zdrojov sveta nemožno oddeliť od rešpektovania mravných požiadaviek. Panstvo, ktoré Stvoriteľ dal človekovi nad neživým a zvieracím svetom, nie je absolútne; meria sa starostlivosťou o kvalitu budúceho života, vrátane nadchádzajúcich generácií; vyžaduje si náboženskú úctu k integrite stvorenia.¹⁴⁸

2416 *Zvieratá* sú tiež Božie tvory. Boh ich zahrnul svojou prozreteľnou starostlivosťou.¹⁴⁹ Už svojou existenciou ho vedia a sú mu na slávu.¹⁵⁰ Aj človek sa musí k nim správať láskavo. Len si pripomeňme, s akou nežnosťou zaobchádzali so zvieratami svätý František z Asisi alebo svätý Filip Neri.

2417 Boh zveril zvieratá do starostlivosti toho, koho stvoril na svoj obraz.¹⁵¹ Teda je v súlade s Božím zákonom, ak zvieratá slúžia človekovi ako potrava alebo na zhotovovanie odevov. Môže ich krotiť, zdomáčať, aby mu pomáhali pri práci alebo zábave. V rozumných hraniciach mu môžu slúžiť aj na uskutočňovanie lekárskeho a vedeckého experimentov. Pokusy na zvieratách sú mravne prijateľné metódy, lebo prispievajú k starostlivosti a k ochrane ľudských životov.

2418 Protirečí ľudskej dôstojnosti, ak sa zvieratám zbytočne spôsobuje bolesť a mrhá sa s ich životmi. Rovnako je nedôstojné, ak sa na ne utrácajú čiastky, ktoré by mohli uľahčovať v prvom rade ľuďom ich biedu. Zvieratá môžeme mať radi, ale nemali by sa na ne zameriavať city, ktoré sme povinní prejavovať iba ľuďom.

III. Sociálna náuka Cirkvi

2419 "Kresťanské zjavenie nás privádza k hlbšiemu chápaniu zákonov spoločenského života".¹⁵² Cirkev dostala v evanjeliu plné zjavenie pravdy o človekovi. Keď plní svoje poslanie ohlasovať evanjelium, osvedčuje človekovi v Kristovom mene jeho vlastnú dôstojnosť a jeho pozvanie do ľudského spoločenstva; učí ho požiadavkám spravodlivosti a pokoja, ktoré sú zhodné s Božou múdrosťou.

2420 Cirkev vyhlasuje svoj mravný postoj k problematike hospodárskej a sociálnej, "keď si to vyžadujú základné práva človeka alebo spása duší".¹⁵³ V oblasti morálky vychádza z poslania, ktoré sa líši od poslania politickej authority: Cirkev sa stará o časné aspekty spoločného blaha vtedy, keď ich treba podriadiť najvyššiemu dobru, nášmu poslednému cieľu. Usiluje sa inšpirovať správne postoje voči pozemskému majetkom a spoločensko-hospodárskym vzťahom.

2421 *Sociálne učenie Cirkvi sa rozvinulo v XIX. storočí, keď sa evanjelium stretlo s modernou priemyselnou spoločnosťou, s novými štruktúrami pri výrobe spotrebných predmetov, s novou koncepciou spoločnosti, štátu a politických autorít, s novými formami práce a vlastníctva. Rozvoj učenia Cirkvi v oblasti hospodárskej a sociálnej svedčí o trvalej hodnote cirkevného učenia a tiež o pravosti jej tradície, ktorá je neprestajne živá a činná.*¹⁵⁴

2422 Sociálne učenie Cirkvi obsahuje základnú náuku, ktorá sa predkladá v takej miere, v akej Cirkev interpretuje dejinné udalosti vo svetle a v zrkadle slova, ktoré zjavil Ježiš Kristus s prispáním Ducha Svätého.¹⁵⁵ Toto učenie je o to prijateľnejšie pre ľudí dobrej vôle, že vopred inšpiruje správanie veriacich.

2423 Sociálne učenie Cirkvi navrhuje princípy na uvažovanie; predkladá kritériá názorov; poskytuje orientáciu pre konanie:

*Každý systém, podľa ktorého sú sociálne vzťahy úplne determinované ekonomickými faktormi, sa stavia proti prirodzenosti človeka a jeho konaniu.*¹⁵⁶

2424 *Teória, ktorá robí zo zisku výlučné pravidlo a najvyšší cieľ ekonomickej aktivity, je morálne neprijateľná. Nezriadená túžba po peniazoch neostýcha sa reprodukovať aj svoje zvrátené následky. Je jednou z príčin početných konfliktov, ktoré narúšajú sociálny poriadok.*¹⁵⁷

*Systém, ktorý "podriaďuje základné práva jednotlivcov a spoločenstiev kolektívnemu organizovaniu výroby", nie je v zhode s dôstojnosťou človeka.*¹⁵⁸ *Každá prax, ktorá redukuje jednotlivcov iba na obyčajné prostriedky zisku, zotročuje človeka, vedie k idololatrii (k zbožšteniu) peňazí a podporuje šírenie ateizmu. "Nemôžete slúžiť aj Bohu, aj mamone" (Mt 6,24; Lk 16,13).*

2425 *Cirkev odmietla totalitné a ateistické ideológie, ktoré sa v našej dobe viažu s "komunizmom" alebo "socializmom". Odmietla aj prax individualizmu v kapitalizme a absolútny primát trhového zákona nad ľudskou prácou.*¹⁵⁹ *Regulácia ekonomiky iba pomocou centrálneho plánovania ničí už v základe spoločenskú väzbu; jej regulácia jedine prostredníctvom zákona trhu nezodpovedá spoločenskej spravodlivosti "lebo je veľa ľudských potrieb, ktoré trh nemôže uspokojiť".*¹⁶⁰ *Je potrebné hlásať rozumnú reguláciu trhu a ekonomických iniciatív v spravodlivej hierarchii hodnôt s ohľadom na spoločné blaho.*

IV. Ekonomická aktivita a sociálna spravodlivosť

2426 Rozvoj ekonomických aktivít a zvyšovanie produkcie majú prispievať k uspokojovaniu potrieb ľudí. Cieľom ekonomického života nemôže byť iba zvyšovanie produkcie a rozmnožovanie zisku a moci; má byť súčasne plne podriadený službe jednotlivcom, človekovi celkovo a celej ľudskej pospolitosti. I keď sa ekonomická činnosť riadi vlastnými metódami, musí sa uskutočňovať v medziach mravného zákona a sociálnej spravodlivosti, aby zodpovedala Božiemu plánu s človekom.¹⁶¹

2427 *Ľudská práca vychádza priamo z jednotlivcov, ktorí sú stvorení na Boží obraz a pozvaní, aby pokračovali všetci spoločne a jedni pre druhých v diele stvorenia a ovládnutia zeme.*¹⁶² *Práca je teda povinnosťou: "Kto nechce pracovať, nech ani neje" (2 Sol 3,10).*¹⁶³ *Práca ctí dary Stvoriteľa a od neho prijaté talenty. Môže byť aj vykupiteľská. Keď človek znáša námahu*¹⁶⁴ *z práce v jednote s Ježišom, remeselníkom z Nazareta, ktorý bol ukrižovaný na Kalvárii, spolupracuje istým*

spôsobom s Božím Synom na jeho vykupiteľskom diele. Tým, že každodenne nesie kríž v práci, ktorú je povolaný vykonávať¹⁶⁵, dokazuje, že je Kristovým učeníkom. Práca môže byť prostriedkom posväcovania a zduchovňovania pozemských skutočností v Kristovom duchu.

2428 Jednotlivec v práci preukazuje a uplatňuje časť schopností, ktoré sú zapísané v jeho prirodzenosti. Základná hodnota práce tkvie v samotnom človekovi, ktorý je jej pôvodcom i adresátom. Práca je pre človeka, nie človek pre prácu.¹⁶⁶ Každý musí mať možnosť v práci načerpať prostriedky na vlastné živobytie i živobytie tých, čo sú mu zverení, a tak poskytovať služby ľudskej pospolitosti.

2429 Každý má právo na ekonomickú iniciatívu, každý môže zákonne využívať svoje talenty, a tak prispievať k hojnosti, ktorá je výhodná pre všetkých a tak zhromažďovať spravodlivé ovocie svojej námahy. Musí sa však pritom podriaďovať nariadeniam, ktoré vydávajú zákonité autority v prospech verejného blaha.¹⁶⁷

2430 *Ekonomický život* vyvoláva rozličné, často vzájomne protikladné záujmy. To vysvetľuje aj vznik konfliktov, ktoré ho charakterizujú.¹⁶⁸ Treba ich redukovať vyjednávaním, pri ktorom sa musí brať ohľad na práva a povinnosti každého sociálneho partnera: predstaviteľov podnikov, zástupcov zamestnancov, napr. odborových organizácií a prípadne aj verejnej moci.

2431 *Zodpovednosť štátu*. "Hospodárstvo, najmä trhovú ekonomiku, sa nemôže realizovať v inštitucionálne, právne a politicky prázdnom priestore. Naopak, predpokladá istotu a záruky individuálnej slobody a vlastníctva, ako aj stabilnú menu a výkonné verejné služby. Preto hlavnou úlohou štátu je túto istotu garantovať, aby ten, čo pracuje a produkuje, mohol užívať ovocie svojej práce a cítil sa tak motivovaný, aby svoju prácu vykonával efektívne a poctivo...Druhá úloha štátu spočíva v tom, aby kontroloval a riadil uplatňovanie ľudských práv na hospodárskom poli. Ale predovšetkým prvá zodpovednosť v tejto oblasti neprislúcha štátu, ale jednotlivým a rôznym zoskupeniam a združeniam, na ktoré sa spoločnosť člení".¹⁶⁹

2432 *Vedúci podnikov* majú pred spoločnosťou hospodársku a

ekologickú zodpovednosť za svoju výrobu.¹⁷⁰ Sú povinní dbať o dobro jednotlivcov, a nie iba o zvyšovanie zisku. Ale aj zisk je potrebný. Umožňuje realizovať investície, ktoré zabezpečujú budúcnosť podnikov. Zabezpečujú zamestnanosť.

2433 *Prístup k práci* a k výkonu povolania musí byť otvorený a bez akejkoľvek nespravodlivej diskriminácie, a to pre mužov i pre ženy, pre zdravých aj invalidov, domorodcov aj prisťahovalcov.¹⁷¹ Spoločnosť musí podľa okolností pomáhať občanom pri zaoštarávaní práce alebo zamestnania.¹⁷²

2434 *Spravodlivá mzda* je zákonným ovocím práce. Odmietat' alebo zdržiavať ju môže byť ťažkou nespravodlivosťou.¹⁷³ Pri odhade slušnej náhrady za prácu treba zohľadňovať aj potreby a mieru zásluhy každého: "Odmena za prácu má byť taká, aby poskytovala človeku a jeho rodine možnosť slušne žiť po stránke materiálnej, spoločenskej, kultúrnej a duchovnej. Treba tiež brať do úvahy službu a výkonnosť každého jednotlivca, situáciu podniku a všeobecné dobro".¹⁷⁴ Zmluva medzi stránkami nemôže morálne ospravedlniť dohodnutú mzdu.

2435 *Štrajk* je morálne prípustný, ak sa ukazuje ako nevyhnutný alebo aj potrebný prostriedok a možno predpokladať primeraný úspech. Mravne neprijateľným sa

stáva, ak sa spája s násilenstvami, alebo ak sa k nemu pridružia ciele, ktoré nie sú priamo spojené s pracovnými podmienkami alebo sa protivia spoločnému dobru.

2436 Nie je spravodlivé, ak zákonitá autorita neplatí organizáciám sociálneho zabezpečenia dohodnuté príspevky.

Strata zamestnania v období nezamestnanosti je takmer vždy na úkor dôstojnosti postihnutého a hrozbou pre rovnováhu jeho života. Okrem škody, ktorá postihuje osobu, vyplývajú z toho aj mnohé riziká pre rodinu.¹⁷⁵

V. Spravodlivosť a solidárnosť medzi národmi

2437 Na medzinárodnej úrovni existuje taká nerovnosť zdrojov a hospodárskych prostriedkov, že vytvára medzi národmi skutočnú "priepasť".¹⁷⁶ Na jednej strane sú národy, ktoré majú v rukách prostriedky rozvoja a využívajú ich a na druhej strane tie, ktoré hromadia dlhy.

2438 Je mnoho príčin náboženskej, politickej, ekonomickej a finančnej povahy, ktoré prispievajú k tomu, že "sociálna otázka má dnes svetový rozsah".¹⁷⁷ Solidárnosť je nevyhnutná medzi národmi, ktorých politika navzájom súvisí. A ešte nevyhnutnejšou sa stáva preto, aby sa urobila priehrada "zvráteným mechanizmom", ktoré sú prekážkou rozvoja menej rozvinutých zemí.¹⁷⁸ Nesprávne, alebo dokonca úžernícke finančné systémy¹⁷⁹, nespravodlivé obchodné vzťahy medzi národmi ako aj zbrojné závody treba nahradiť spoločnou snahou zmobilizovať zdroje pre ciele mravného, kultúrneho a ekonomického rozvoja tak, že sa znovu budú "definovať priority a stupnice hodnôt".¹⁸⁰

2439 *Bohaté národy* majú veľkú mravnú zodpovednosť voči tým, ktoré si nemôžu samé zabezpečiť prostriedky pre svoj rozvoj, alebo im v tom zabránili tragické dejinné okolnosti. To je úloha solidárnosti a lásky: je to aj spravodlivá povinnosť, ak blahobyť bohatých národov pochádza zo zdrojov, za ktoré spravodlivo nezaplatili.

2440 *Priama pomoc* je primeranou odpoveďou na bezprostrednú a mimoriadnu potrebu, ktorú spôsobila napríklad prírodná katastrofa, epidémia a pod. Lenže tá nestačí na nápravu ťažkých škôd, vyplývajúcich zo situácie najvyššej núdze, ani na trvalé zabezpečenie nevyhnutných potrieb. Je potrebné *reformovať* aj ekonomické a medzinárodné finančné *ustanovizne*, aby viac oživilo výhodné vzťahy s menej rozvinutými krajinami.¹⁸¹ Treba podporovať úsilie chudobných krajín, ktoré pracujú na svojom zveladení a oslobodení sa.¹⁸² Toto učenie vyžaduje, aby sa aplikovalo osobitne naliehavo v oblasti poľnohospodárstva. Roľníci, najmä v treťom svete, predstavujú prevažne masu chudákov.

2441 V základoch každého *úplného rozvoja ľudskej spoločnosti* je nevyhnutný rast zmyslu pre Boha a vlastného sebapoznávania. To rozmnožuje hmotné dobro a stavia ich do služby jednotlivca a jeho slobody. Zmenšuje biedu a ekonomické vykorisťovanie. Podnecuje aj úctu voči kultúrnym identitám a otvára dvere k vzájomnému obohacovaniu sa.¹⁸³

2442 Nie je úlohou pastierov Cirkvi, aby priamo zasahovali do politických štruktúr a do organizovania spoločenského života. Je to súčasť úloh a povolania *veriacich laikov*, ktorí z vlastnej iniciatívy spolupracujú so svojimi spoluobčanmi. Sociálna činnosť môže zahrňovať mnoho konkrétnych ciest. Vždy však má na mysli spoločné dobro a zhoduje sa s evanjeliovým poslanstvom a s učením Cirkvi. Veriacim laikom

prináleží, "aby roznecovali časné reality kresťanskou horlivosťou a boli v nich tvorcami pokoja a spravodlivosti".¹⁸⁴

VI. Láska k chudobným

2443 Boh žehná tých, ktorí prichádzajú na pomoc chudobným, a zatracuje tých, čo sa od nich odvracajú: "Tomu, kto ťa prosí, daj a neodvracaj sa od toho, kto si chce od teba niečo požičať" (Mt 5,42). "Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte" (Mt 10,8). Ježiš Kristus spozná svojich vyvolených podľa toho, čo urobili pre chudobných.¹⁸⁵ Keď sa "chudobným hlása evanjelium" (Mt 11,5)¹⁸⁶, je to znamením Kristovej prítomnosti.

2444 Láska Cirkvi "k chudobným...patrí k jej pevnej tradícii".¹⁸⁷ Nadchýňa sa evanjeliom blahoslavenstiev¹⁸⁸, Ježišovou chudobou¹⁸⁹ a jeho pozornosťou voči chudobným.¹⁹⁰ Láska k chudobným je dokonca jedným z dôvodov povinnosti pracovať, aby človek "mal z čoho dať núdznemu" (Ef 4,28). To sa však netýka len materiálnej núdze, ale aj mnohorakých podôb kultúrnej a náboženskej biedy.¹⁹¹

2445 Láska k chudobným je nezlučiteľná s nezriadenou láskou k bohatstvám a s ich sebeckým používaním:

"A vy, boháči, plačte a kvíľte nad biedami, ktoré prichádzajú na vás. Vaše bohatstvo zhnilo a vaše šatstvo rozožrali mole. Vaše zlato a striebro zhrdzavelo a ich hrdza bude svedčiť proti vám a zožerie vám telo ako oheň. Nahromadili ste si poklady v posledných dňoch. Hľa, mzda, ktorú ste zadržali robotníkom, čo vám žali polia, kričí. A krik žencov došiel k sluchu Pána zástupov. Tu na zemi ste hodovali a hýrili. Vykrmili ste si srdcia na deň zakáľačky. Odsúdili ste a zabili spravodlivého; a on vám neodporuje" (Jak 5,1-6).

2446 Svätý Ján Zlatoústý dôrazne pripomína: "Nepodeliť sa s chudákmi o vlastné bohatstvo znamená okradnúť ich a siahnúť im na život. To, čo vlastníme, nie je naše vlastníctvo, ale patrí im".¹⁹² "Najprv sa musí zadostučiniť požiadavkám spravodlivosti, aby sa nedávalo ako z lásky to, čo je povinnosťou spravodlivosti".¹⁹³

*Ak dávame chudobným, čo nevyhnutne potrebujú, vôbec neprejavujeme osobnú štedrosť, ale im dávame iba to, čo im patrí. Konáme skôr povinnosť spravodlivosti ako lásky.*¹⁹⁴

2447 Skutky milosrdenstva sú charitatívne skutky, ktorými prichádzame na pomoc bližnému v jeho telesných a duchovných potrebách.¹⁹⁵ Poučovať, radiť, potešovať, posilňovať, to sú skutky duchovného milosrdenstva. K nim patrí aj odpúšťanie a trpezlivé znášanie protivenstiev. Skutky telesného milosrdenstva spočívajú hlavne v tom, že sýtíme hladných, ubytujeme bezdomovcov, obliekame otrhaných, navštevujeme nemocných a väzňov, pochovávame mŕtvych.¹⁹⁶ Almužna chudobným¹⁹⁷ je spomedzi týchto skutkov jedným z hlavných svedectiev bratskej lásky: je to skutok spravodlivosti, svedectiev bratskej lásky: je to skutok spravodlivosti, ktorý sa Bohu páči.¹⁹⁸

*"Kto má dvoje šiat, nech dá tomu, čo nemá nijaké, a kto má jedlo, nech urobí podobne" (Lk 3,11). Rozdajte radšej ako almužnu všetko, čo máte a všetko vám bude čisté (porovn. Lk 11,44). Ak je brat alebo sestra bez šiat a chýba im každodenná obživa a niekto z vás by im povedal: choďte v pokoji, zohrejte sa a najedzte sa, a nedal by im, čo potrebujú pre telo, čo to osoží?" (Jak 2,15-16).*¹⁹⁹

2448 "Sú rozličné formy ľudskej biedy : materiálna núdza, nespravodlivý útlak, telesné a psychické choroby a nakoniec smrť; *ľudská bieda* je zjavným príznakom vrodeneho stavu slabosti, v ktorom sa človek ocitol po prvom hriechu. Preto tak veľmi priťahovala súcit Spasiteľa Ježiša Krista, ktorý ju chcel vziať na seba a stotožniť sa s najmenším zo svojich bratov. Preto tí, na ktorých dolieha, sú predmetom *prednostnej lásky* zo strany Cirkvi, ktorá už od počiatku, a to aj napriek slabosti mnohých svojich údov, neprestala pracovať na tom, aby im uľavila, aby ich bránila a vyslobodzovala. Robila tak nespočítateľnými dobročinnými skutkami, ktorých aktuálnosť je a bude vždy a všade nevyhnutná".²⁰⁰

2449 Už v Starom zákone existovali rozmanité právne opatrenia (rok odpustenia, zákaz požičiatvať na úroky, zadržiavanie mzdy, povinnosť desiatkov, každodenná výplata najatým robotníkom, právo paberkovať a zbierať klasy na poliach), uskutočňovali povzbudenie Deutronómia: "Chudobní nebudú chýbať v krajine, kde budeš bývať, preto ti nariaďujem, aby si otváral svoju ruku núdznemu a svojmu chudobnému bratovi, ktorý bude s tebou v krajine bývať" (Dt 15,11). Ježiš si tento výrok osvojil: "Ved' chudobných máte vždy medzi sebou, ale mňa nemáte vždy" (Jn 12,8). Tým však vôbec neoslabil dôraznosť starých výrokov: "Chceme kúpiť maličkých za peniaz a chudobných za pár topánok..." (Am 8,6), ale nás vyzval, aby sme spoznali jeho prítomnosť v chudobných, ktorí sú jeho bratmi²⁰¹:

*"V ten deň, keď matka svätej Rózy z Limy zakázala, aby sa v dome zdržiavali chudobní a chorí, sv.Róza jej povedala: Keď slúžime chudobným a chorým, slúžime Ježišovi. Nesmieme zanedbávať pomoc svojmu blížnemu, lebo v nich je Ježiš, ktorému slúžime".*²⁰²

ZHRNUTIE

2450 "Nepokradneš!" (Dt 5,19)...Ani zloději, ani chamtivci... ani lupiči nebudú dedičmi Božieho kráľovstva" (1 Kor 6,10).

2451 Siedme prikázanie nariaďuje praktizovať spravodlivosť a lásku pri spravovaní pozemských majetkov a plodov ľudskej práce.

2452 Stvorené dobrá sú určené celému ľudskému pokoleniu. Právo na súkromné vlastníctvo neruší všeobecné určenie dobier.

2453 Siedme prikázanie zakazuje krádež. Krádež je násilné uchvátenie cudzieho majetku proti rozumnému záujmu majiteľa.

2454 Každý spôsob, pri ktorom sa berie a nespravodlivo používa cudzí majetok, je v rozpore so siedmym prikázaním. Spáchaná nespravodlivosť vyžaduje náhradu. Zámenná spravodlivosť zasa vyžaduje náhradu ukradnutého majetku.

2455 Mravný zákon zakazuje činy, ktoré z obchodných alebo násilníckych dôvodov vedú k zotročeniu ľudských bytostí, ich predaj, kúpu a výmenu, akoby boli tovarom.

2456 Nadvláda, ktorú dal človekovi Stvoriteľ nad nerastnými, rastlinnými a živočíšnymi zdrojmi sveta, sa nesmie oddeľovať od rešpektovania mravných záväzkov, a to aj záväzkov voči budúcim generáciám.

2457 Zvieratá sú zverené do správy človeka, ktorý sa voči nim má správať láskavo. Môžu slúžiť na spravodlivé uspokojovanie potrieb človeka.

2458 Cirkev vyslovuje názor na hospodársku a sociálnu problematiku, keď si to vyžadujú základné práva človeka alebo spása duši. Sleduje pritom spoločné časné dobro ľudí a podriaďuje ich najvyššiemu Dobru, nášmu poslednému cieľu.

2459 Človek je sám pôvodcom, stredom a cieľom celého ekonomického a sociálneho života. Rozhodujúcim bodom sociálnej otázky je, aby sa dobrá, ktoré Boh stvoril pre všetkých, skutočne všetkým aj dostávali podľa spravodlivosti a za účasti lásky.

2460 Prvotná hodnota práce tkvie v samom človekovi, ktorý je jej pôvodcom a adresátom. Prostredníctvom práce sa človek podieľa na diele stvorenia. Ak sa práca spája s Kristom, môže byť vykupiteľská.

2461 Skutočný vývin sa zameriava na celého človeka. Ide o to, aby vzrastala schopnosť každého človeka odpovedať na svoje poslanie, to jest na Božiu výzvu.²⁰³

2462 Almužna chudobným je svedectvom bratskej lásky. Ale je tiež uskutočňovaním spravodlivosti, ktorá sa páči Bohu.

2463 Ako by sme nemali v množstve ľudských bytostí bez chleba, bez strechy a miesta, kde by sklonili hlavu, spoznať hladného žobráka Lazara z Ježišovho podobenstva?²⁰⁴ Ako by sme mohli nepočuť Ježiša: "Mne ste to neurobili?"(Mt 25,45).

8. článok

ÔSME PRIKÁZANIE

Neprehovoríš krivého svedectva proti blížnemu svojmu (Ex 20,16).

Otcom bolo povedané: "Nebudeš krivo prisahať, ale splniš, čo si Pánovi prisahal" (Mt 5,33).

2464 Ôsme prikázanie zakazuje prekrúcať pravdu vo vzťahu k iným. Tento mravný predpis vyplýva z pozvania svätého ľudu byť svedkom svojho Boha, ktorý je pravdou a chce pravdu. Urážky pravdy slovami alebo skutkami sú odmietnutím angažovať sa za mravnú bezúhonnosť: sú to základné sprenevery voči Bohu a ako také podkopávajú základy zmluvy s ním.

I. Život v pravde

2465 Starý zákon svedčí: *Boh je prameň všetkej pravdy*. Jeho slovo je pravda.²⁰⁵ Jeho zákon je pravdivý.²⁰⁶ "Je vernosť tvoja z pokolenia na pokolenie" (Ž 119,90).²⁰⁷ Pretože Boh je "pravdivý" (Rim 3,4), aj členovia jeho národa sú pozvaní, aby žili v pravde.²⁰⁸

2466 V Ježišovi Kristovi sa zjavila celá Božia pravda. "Plný milosti a pravdy" (Jn 1,14), on je "svetlom sveta"(Jn 8,12), on je *pravda*.²⁰⁹ "Kto verí vo mňa, neostáva v tmách" (Jn 12, 46). Ježišov učeník "zostáva v jeho slove", aby spoznal "pravdu, ktorá oslobodzuje"²¹⁰ a posväcuje.²¹¹ Nasledovať Ježiša, to znamená žiť "Ducha pravdy" (Jn 14,17), ktorého posielala Otec v jeho mene²¹² a ktorý vedie "do plnej pravdy" (Jn 16,13). Svojich učeníkov Ježiš učí bezpodmienečnej láske k pravde: "Vaša reč nech je:áno - áno, nie - nie" (Mt 5,37).

2467 Človek sa už od prirodzenosti ubera k pravde. Je povinný ju ctieť a dosvedčovať: "Všetci ľudia, vzhľadom na svoju dôstojnosť, ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou, a teda osobne zodpovední, sú od samej svojej prirodzenosti

nabádaní a mravným zákonom viazaní hľadať pravdu, najmä v náboženskej oblasti. Taktiež sú povinní poznať pravdu

prijat' a podľa jej požiadaviek usporiadať celý svoj život".²¹³

2468 Pravda ako bezúhonnosť konania a reči sa nazýva tiež *pravdovravnosťou*, úprimnosťou alebo priamosťou. Pravda alebo pravdovravnosť je čnosť, ktorá spočíva v pravdivosti človeka v konaní a v rečiach, vo vystríhaní sa dvojzmyselnosti, pretváranky a pokrytectva.

2469 "Ľudia by nemohli spolu žiť, keby voči sebe nemali vzájomnú dôveru, to znamená, keby si vzájomne neprejavovali pravdu".²¹⁴ Čnosť pravdy spravodlivo priznáva inému, čo mu patrí. Pravdovravnosť zachováva správny stred medzi tým, čo sa malo vysloviť a tajomstvom, ktoré sa malo zachovať: zahrňuje v sebe tiež poctivosť i diskretnosť. Pokiaľ ide o spravodlivosť, "čestný človek je povinný druhému dosvedčovať pravdu".²¹⁵

2470 Kristov učeník prijíma "život v pravde", to znamená v úprimnosti života. Nasleduje Pánov príklad a zotrúva v jeho pravde: "Ak hovoríme, že máme s ním spoločenstvo, ale chodíme vo tme, luháme a nekonáme pravdu" (1 Jn 1,6).

II. "Vydávať svedectvo pravde"

2471 Pred Pilátom Kristus vyhlasuje, že "prišiel na svet, aby ...vydal svedectvo pravde" (Jn 18,37). Kresťan sa nemá prečo "hanbiť za svedectvo o našom Pánovi" (2 Tim 1,8). V situáciách, keď sa žiada vydať svedectvo viery, musí ju kresťan vyznávať nedvojzmyselne ako svätý Pavol pred svojimi sudcami. Treba si zachovať "svedomie bez úhony pred Bohom i pred ľuďmi" (Sk 24,16).

2472 Úlohou kresťana je zúčastňovať sa na živote Cirkvi. Zúčastňovanie ho núti konať ako *svedka evanjelia* a plniť záväzky, ktoré z toho vyplývajú. Pravým svedectvom je dokazovanie viery slovami a skutkami. Svedectvo je akt spravodlivosti, ktorý dokazuje alebo umožňuje poznávať pravdu.²¹⁶

*Všetci kresťania, kdekoľvek žijú, sú povinní prejavovať príkladom svojho života a svedectvom slova nového človeka, ktorého si obliekli krstom, a moc Ducha Svätého, ktorý ich utvrdil pri birmovke.*²¹⁷

2473 *Mučeníctvo* je najvyššie svedectvo, ktoré sa dáva pravde viery; je to svedectvo, ktoré ide až po smrť. Mučeník vydáva svedectvo Kristovi, ktorý umrel a vstal z mŕtvych, a s ktorým sa spojil v láske. Vydáva svedectvo pravde viery a kresťanskej náuke a podstúpi násilnú smrť: "Nechajte ma, aby som sa stal pokrmom divej zveri, lebo tak mi bude dané prísť k Bohu".²¹⁸

2474 Cirkev s najväčšou starostlivosťou zhromaždila spomienky na tých, ktorí neváhali ísť až na smrť, aby dosvedčili svoju vieru. Sú to skutky mučeníkov. Oni zakladajú archívy pravdy, písané krvou:

Nič mi nepomôžu svetské radosti ani kráľovstvá tohto sveta. Pre mňa je výhodnejšie zomrieť v Kristovi Ježišovi (aby som sa s ním zjednotil), ako vládnuť nad končinami zeme. Hľadám toho, ktorý za nás zomrel; chcem toho, ktorý pre nás vstal z mŕtvych.

Už sa blíži chvíľa môjho narodenia.²¹⁹ Velebím ťa, že si ma posúdil ako hodného toho dňa a tej hodiny; hodného, aby som bol započítaný do počtu tvojich mučeníkov...Splnil si svoj sľub, Bože vernosti a pravdy. Za túto milosť a za všetko ťa chválím, velebím a oslavujem skrze večného a nebeského veľkňaza Ježiša Krista, tvojho milovaného Syna. Skrze neho, ktorý je s tebou a s Duchom Svätým nech sa ti vzdáva sláva teraz i v budúcich vekoch. Amen.²²⁰

III. Urážky pravdy

2475 Kristovi učeníci si "obliekli nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a v pravej svätosti. Preto odložte lož a hovorte pravdu" (Ef 4,24). "Odložte teda všetku zlobu a každú lešť, pokrytectvo, závisť a každé ohováranie" (1 Pt 2,1).²²¹

2476 *Falošné svedectvo a krivá prisaha.* Ak sa ohováranie, ktoré je v rozpore s pravdou, vyhlasuje verejne, nadobúda osobitnú závažnosť. Pred súdom sa stáva falošným svedectvom.²²² Ak sa potvrdí prisahou, je to krivá prisaha. Podobné spôsoby konania majú sledujú odsúdenie nevinného, oslobodenie skutočného vinníka alebo zvýšenie trestu, ktorý má postihnúť obžalovaného.²²³ Ťažko poškodzujú vykonávanie spravodlivosti a správnosť súdnych rozhodnutí.

2477 *Úcta k dobrému* menu jednotlivcov zakazuje také správanie a slovné prejavy, ktoré by mohli nespravodlivo uškodiť.²²⁴ Previňuje sa:

- *nerozvážnym posudzovaním* ten, kto (hoci iba v duchu) bez dostatočného dôvodu pripúšťa mravné previnenie u blížneho,

- *ohováraním* ten, kto bez objektívne platného dôvodu odhaľuje chyby a hriechy blížneho pred tými, ktorí ich nepoznajú²²⁵,

- *osočovaním* ten, kto nepravdivými klebetami poškodzuje dobré meno iných, a tak dáva príležitosť k vzniku nesprávnej mienky o nich.

2478 Aby sme sa vyhli nerozvážnemu posudzovaniu, musíme sa snažiť, pokiaľ je to len možné, vysvetľovať si v dobrom zmysle myšlienky slová a skutky svojich blížnych:

Každý dobrý kresťan má byť ochotný skôr po dobrom si vysvetľovať výrok blížneho než ho zatracovať. Ak to nie je možné, nech sa ho opýta, ako to myslí, a ak myslí nesprávne, nech ho láskavo opraví. A keď to nepostačuje, nech hľadá všetky primerané prostriedky, aby pochopil, čo je správne, a tak obstál.²²⁶

2479 Ohováranie a osočovanie poškodzujú *dobré meno a česť blížneho*. Ved' úcta je spoločenské svedectvo, dané ľudskej dôstojnosti a každý má prirodzené právo na česť svojho mena, na úctu a rešpekt. Preto ohováranie a osočovanie zraňujú čnosť spravodlivosti a lásky.

2480 Zakazujú sa také reči a postoje, ktoré lichotením pochlebovaním alebo päťolízáčstvom povzbudzujú a utvrdzujú iných v zlomyseľnom konaní a v zvrátenom morálnom správaní. Pochlebovanie je ťažkým hriechom, ak vedie k spoluvine na ťažkých previneniach. Túžba preukázať služby alebo priateľstvo neospravedlňuje dvojzmyselnosť v reči. Pochlebovanie je všedným hriechom vtedy, keď jeho cieľom je iba snaha byť príjemným spoločníkom, vyhnúť sa zlu, využiť vhodnú príležitosť a dosiahnuť dovolené výhody.

2481 *Chvastanie* alebo sebavychvaľovanie predstavuje hriech proti pravde. Podobne je to aj s iróniou, ktorej cieľom je niekoho zľahčujúco spochybníť a zlomyseľným spôsobom zosmiešniť niektorú črtu jeho správania.

1482 "Lož spočíva v tom, že sa nehovorí pravda s úmyslom podvádzať".²²⁷ Pán odhaľuje v klamstve diabolské dielo: "Vaším otcom je diabol...v ňom niet pravdy. Keď luhá, hovorí zo seba, lebo je luhár a otec lži" (Jn 8,44).

1483 Lož je celkom priamou urážkou pravdy. Kto klame, t.j. hovorí alebo koná proti pravde, aby uviedol do omylu toho, kto má právo pravdu poznať. Tým, že lož narúša vzťah človeka k pravde a k blížnemu, poškodzuje základný vzťah človeka a jeho reči k Pánovi.

2484 *Závažnosť lži* sa posudzuje podľa povahy pravdy, ktorú deformuje, podľa okolností a úmyslu toho, kto sa jej dopúšťa, podľa škody, ktorú utrpeli tí, čo sa stali jej obeťami. Ak lož sama osebe je len všedným hriechom, môže sa stať ťažkým, keď ťažko uráža čnosť spravodlivosti a lásky.

2485 Lož je odsúdeniahodná už svojou povahou. Je znesvätením slova, ktorého úlohou je odovzdávať iným spoznanú pravdu. Ak niekto úmyselne uvádza blížneho do omylu rečami, ktoré sa nezhodujú s pravdou, dopúšťa sa zanedbania spravodlivosti a lásky. Previnenie je väčšie, ak hrozí, že úmysel klamať bude mať zhubné následky pre tých, ktorých lož odvieďa od pravdy.

2486 Pretože je lož prestúpením čnosti pravdovravnosti, je skutočným násilím, spáchaným na inom. Zasahuje ho v jeho schopnosti poznávať, ktorá je podmienkou každého úsudku a všetkého rozhodovania. V zárodku obsahuje delenie duchov a všetko zlo, ktoré vyvoláva. Lož škodí každej spoločnosti; podkopáva dôveru medzi ľuďmi a trhá nadviazané spoločenské vzťahy.

2487 Každá vina, spáchaná proti spravodlivosti a pravde ukladá aj povinnosť náhrady, hoci by aj bol jej pôvodca už ospravedlnený. Ak nie je možné napraviť škodu verejne, treba to urobiť v skrytosti. Ak toho, kto utrpel škodu, nemožno priamo odškodniť, treba mu dať mravné odškodnenie v mene lásky. Táto povinnosť náhrady sa týka aj hriechov, ktorých sa človek dopustil proti dobrému menu iných. Odškodnenie, a to mravné a niekedy aj materiálne musí byť primerané k rozsahu spôsobenej škody. Zaväzuje vo svedomí.

IV. Úcta k pravde

2488 *Právo na vyslovenie pravdy* nieje bezpodmienečné. Každý je povinný usporiadať svoj život podľa evanjeliového prikázania bratskej lásky. A tá vyžaduje, aby sa v konkrétnych situáciách zvažovalo, či sa patrí, alebo nepatrí odhaliť pravdu každému, kto sa na ňu pýta.

2489 Láska a úcta k pravde musia diktovať odpoveď na každú *požiadavku informácie alebo oznamovanie*. Blaho a bezpečnosť iného, úcte k súkromnému životu a spoločné dobro sú dostatočné dôvody, aby sa mlčalo o tom, čo netreba zverejňovať, alebo aby sa použila zdržanlivosť v reči. Povinnosť vyhnúť sa pohoršeniu si vyžaduje často prísnu diskretnosť. Nikto nie je povinný odhaľovať pravdu tomu, kto nemá právo ju poznať.²²⁸

2490 *Spovedné tajomstvo* je sväté a pod nijakou zámienkou sa nesmie prezradiť. "Sviatostné tajomstvo je neporušiteľné; preto sa spovedníkovi absolútne zakazuje zradiť penitenta, nech by sa to týkalo čohokoľvek, a to tak slovom ako aj nejakým iným spôsobom a z akéhokoľvek dôvodu."²²⁹

2491 *Profesionálne tajomstvo*, ktoré musia zachovávať napr. politici, vojaci, lekári, právnici a pod., alebo dôverné oznámenia, ktoré sú zaviazané tajomstvom, sa musia zachovávať okrem výnimočných prípadov, keď by zachovanie tajomstva mohlo spôsobiť tomu, komu je zverené, prijímateľovi alebo niekomu tretiemu ťažké škody, a tým je možné vyhnúť sa iba zverejnením pravdy. Ani súkromné informácie, ak by ich prezradenie spôsobilo značné škody, sa nesmú rozširovať bez vážneho a primeraného dôvodu, a to aj keď neboli prijaté pod pečaťou tajomstva.

2492 Každý musí zachovávať spravodlivú zdržanlivosť, pokiaľ ide o súkromný život ľudí. Tí, čo zodpovedajú za masovú komunikáciu, musia zachovávať správny vzťah medzi požiadavkami verejného blaha a rešpektovaním osobných práv. Zasahovanie verejných informačných médií do súkromného života osôb, zaangažovaných v politickej alebo verejnej službe, treba odsúdiť takou mierou, akou ono postihuje ich súkromie a slobodu.

V. Používanie prostriedkov spoločenskej komunikácie

2493 V modernej spoločnosti majú prostriedky verejnej spoločenskej komunikácie veľkú úlohu pri informovaní, zvyšovaní kultúrnej úrovne a jej formovaní. Táto úloha narastá aj v súvislosti s ich technickým pokrokom, šírkou a rozmanitosťou stále novších prenosov potrebných informácií, ako aj vplyvu na verejnú mienku.

2494 Informácie všetkých verejných médií sú v službách verejného blaha.²³⁰ Spoločnosť má právo na informácie, ktoré sú založené na pravde, slobode, spravodlivosti a solidárnosti:

*Správne uplatnenie tohto práva vyžaduje, aby podávaná správa bola vždy svojím obsahom pravdivá a - bez narušenia požiadaviek spravodlivosti a lásky - aj úplná. Okrem toho sa má podávať slušným a primeraným spôsobom, teda má prisne rešpektovať mravné zákony, zákonné práva človeka a jeho dôstojnosť.*²³¹

2495 *"Je potrebné, aby si všetci členovia spoločnosti plnili aj na tomto poli svoje povinnosti, ktorými ich zaväzuje spravodlivosť a láska. Preto nech sa aj pomocou týchto sociálnych prostriedkov usilujú formovať správnu verejnú mienku".*²³² *Solidárnosť sa javí ako dôsledok pravdivého a správneho komunikovania, voľného obehu myšlienok, ktoré napomáhajú poznaniu a úctu voči druhým.*

2496 *Prostriedky spoločenskej komunikácie (predovšetkým masmédiá) môžu u používateľov vyvolať určitú pasivitu, keď z nich robia len neaktívnych konzumentov správ a inscenácií. Používatelia si majú zachovať istú umiernenosť voči masmédiám. Mali by sa usilovať formovať si jasné a správne svedomie, aby tak ľahšie odolávali nie vždy dosť pozitívnym vplyvom masmédií.*

2497 *Tí, čo zodpovedajú za tlač, majú už už z titulu svojej profesie povinnosť slúžiť pri šírení informácií pravde a neurážať lásku. Musia sa snažiť rešpektovať s rovnakou starostlivosťou povahu faktov a medze kritického postoja k jednotlivcom. Musia sa vyhnúť každému nactiutrhaniu.*

2498 *"Občianska vrchnosť má v tejto oblasti osobitné povinnosti vzhľadom na spoločné dobro, pre ktoré sú tieto prostriedky určené. Vrchnosť má v rámci svojej pôsobnosti chrániť a zabezpečovať skutočnú a spravodlivú slobodu informácií". "Napokon tá istá verejná moc, ktorá má za povinnosť starať sa o zdravie svojho obyvateľstva má tiež vydávaním a dôsledným uplatňovaním zákonov robiť spravodlivé a rozvážne opatrenia, aby zneužívanie týchto prostriedkov vážne neohrozilo verejnú mravnosť a spoločenský pokrok".²³³ Musí sankcionovať porušenie práv každého človeka na dobré meno a utajenie súkromného života. Včas a poctivo nech sa uverejňujú informácie, ktoré sa týkajú všeobecného blahobytu alebo odpovedajúce na oddôvodnené obavy obyvateľstva. Nič nemôže ospravedlniť vedomé šírenie falošných informácií za účelom zmanipulovania verejnej mienky pomocou masmédií. Takéto zasahovanie nesmie mať negatívny dôsledok na slobodu jednotlivcov alebo skupín.*

2499 *Nemorálnosť totalitných štátov je okrem iného aj v tom, že systematicky falšujú pravdu, prostredníctvom médií vykonávajú politickú nadvládu nad verejnou mienkou, "manipulujú" s obžalovanými a svedkami pri verejných procesoch, a to všetko v domnení, že si svoju tyranii upevnia, keď ujarmia a potlačia všetko, čo považujú za "nebezpečné zmýšľanie".*

VI. Pravda, krása a posvätné umenie

2500 Ku konaniu dobra sa pridružuje spravdla samovoľná duchovná radosť a pocit mravnej krásy. Tak isto radosť a duchovnú krásu obsahuje a vyžaruje zo seba aj pravda. Pravda je krásna sama v sebe. Pre človeka, ktorý je obdarovaný inteligenciou, je nevyhnutná pravdivosť slova, racionálne vyjadrenie poznania stvorenej a nestvorenej skutočnosti. Ale pravdu môžeme nájsť aj v iných formách ľudského vyjadrovania, ktoré sú doplnkové, hlavne keď ide o vyvolanie nevysloviteľných hlbín ľudského srdca, pozdvihnutie duše a o Božie tajomstvá. Ešte skôr, ako sa Boh človekovi zjavuje v slovách pravdy, zjavuje sa mu v univerzálnej reči stvorenia, ktoré je dielom Božieho slova a Božej múdrosti; zjavuje sa v poriadku a harmónii vesmíru, odkrývajúcich dieťaťu rovnako ako vedcovi "veľkosť a krásu stvorenia, z ktorých analógiou poznávame ich Stvoriteľa"²³⁴, "veď ich stvoril prapôvodca krásy" (Múd 13, 3).

Múdrost' je v skutočnosti výronom Božej moci, najčistejším vyžarovaním slávy Všemohúceho; nič nečisté nevkláza do nej. Lebo ona je odbleskom večného Svetla, nepoškvrneným zrkadlom činnosti Boha, obrazom jeho dobroty (Múd 7,25-26). "Nádhernejšia je než slnko, prevyšuje celý hviezdny svet. V porovnaní so svetlom prislúcha jej prednosť, lebo za ním nasleduje noc, ale zloba proti múdrosti nič nez môže" (Múd 7,29-30). "Jej krásu som si zamiloval" (Múd 8,2).

2501 Človek, "stvorený na Boží obraz" (Gn 1,26) tiež vyjadruje pravdu vo svojom vzťahu k Bohu Stvoriteľovi prostredníctvom krásy svojich umeleckých diel. Umenie je určitou formou čisto ľudského vyjadrovania; presahuje však uspokojovanie bežných životných potrieb, ktoré je spoločné pre všetky živé tvory; je samovoľným prebytkom vnútorného bohatstva ľudskej bytosti. Umenie vzniká z talentu, ktorý udeľuje človekovi Stvoriteľ, a z úsilia samotného človeka; je formou praktickej múdrosti, v ktorej sa spája poznanie so zručnosťou²³⁵, aby sa reálna pravda zaodiala do takej podoby vyjadrenia, ktorá je prístupná oku alebo sluchu. V umeleckej tvorbe je aj určitá podobnosť s aktivitou Boha pri stvorení, a to v takej miere, v akej sa ono inšpiruje pravdou a ľudskou láskou. Podobne ako ktorákoľvek iná ľudská činnosť

ani umenie nemá svoj absolútny cieľ v sebe samom, ale sa podriaďuje najvyššiemu cieľu človeka. Ten ho súčasne aj zošľachtuje.²³⁶

2502 *Posvätné umenie* je pravdivé a krásne, keď svojou podobou zodpovedá svojmu vlastnému poslaniu: vo viere a v klaňaní evokovať a oslavovať transcendentné tajomstvo Boha, najvyššiu neviditeľnú krásu pravdy a lásky, ako sa ukázala v Kristovi, ktorý "je odbleskom jeho slávy a obraz jeho podstaty" (Hebr 1,3); ved' v ňom "telesne prebýva celá plnosť božstva" (Kol 2,9), duchovná krása, ktorá sa zrkadlí aj v najsvätejšej Panne a Božej Matke, v anjeloch a svätých. Skutočné posvätné umenie nabáda človeka k poklone, k modlitbe a k láske voči Bohu Stvoriteľovi, Spasiteľovi a Posvätitel'ovi.

2503 *Preto biskupi musia osobne alebo v zastúpení dbať a podporovať posvätné umenia, starého i nového, vo všetkých jeho formách. S rovnakou náboženskou horlivosťou by mali odstraňovať z liturgie a z kultových budov všetko, čo nie je v súlade s pravdou viery a s pôvodnou krásou posvätného umenia.*²³⁷

ZHRNUTIE

2504 "Nepreriekneš krivého svedectva proti svojmu blížnemu" (Ex 20,16). Kristovi učeníci si obliekli "nového človeka, ktorý je stvorený podľa Boha v spravodlivosti a pravej svätosti" (Ef 4,24).

2505 Pravda alebo pravdovravnosť je čnosť, spočívajúca v tom, že sa človek javí pravdivým vo svojich skutkoch a slovami hovorí len pravdu, cháni sa pred dvojmyselnosťou, pretvárkou a pokrytectvom.

2506 Kresťan sa nemá "hanbiť za svedectvo o Pánovi" (2 Tim 1,8), ktoré vydáva svojím konaním i slovami. Najvyšším a najpravdivejším svedectvom viery je mučeníctvo.

2507 Úcta k dobrému menu a rešpektovanie cti jednotlivcov nepripúšťa žiaden postoj alebo slovo ohovárania a osočovania.

2508 Lož spočíva v tom, že sa vraví *nepravda* s úmyslom oklamať blížneho, ktorý má právo na pravdu.

2509 Previnenie spáchané proti pravde vyžaduje patričnú vynáhradu.

2510 Zlaté pravidlo pomáha rozpoznať v konkrétnych situáciách pri rozhodovaní, či sa má alebo nemá odhaliť pravda tomu, kto sa jej dožaduje.

2511 "Sviatosťné tajomstvo je neporušiteľné".²³⁸ Profesionálne tajomstvá sa majú zachovávať. Dôverné oznámenia, ktoré by mohli uškodiť iným, sa nemajú zverejňovať.

2512 Spoločnosť má právo na informácie, ktoré sa zakladajú na pravde, slobode a spravodlivosti. Pri využívaní prostriedkov masovej komunikácie treba zachovávať miernosť.

2513 "Umelecká tvorba je svojou povahou yameraná na nekonečnú krásu Božiu, ktorá má nájsť určitým spôsobom svoje zvýraznenie v ľudských dielach a tým viac je zasvetená Bohu a jeho chvále i sláve, čím výlučnejšie majú jej výtvorz povyniesť nábožné mysle ľudí k Bohu."²³⁹

9.článok

DEVIATE PRIKÁZANIE

"Nepožiadáš domu blížneho svojho, ani nepožiadáš manželku blížneho svojho, ani sluhu jeho, ani slúžku jeho, ani vola, ani osla, ani ničoho, čo blížneho tvojho je" (Ex 20,17).

"Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci (Mt 5,28).

2514 Svätý Ján rozlišuje tri druhy žiadostivosti alebo zmyselnosti: žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýchu života.²⁴⁰ Podľa katolíckej katechetickej tradície zakazuje deviate prikázanie telesnú zmyselnosť; desiate zakazuje túžbu po majetku iného.

2515 Z etymologického hľadiska sa slovami žiadostivosť, zmyselnosť môže pomenúvať každá prudká pohnútká ľudskej túžby. Kresťanská teológia však dala pomenovaniu zvláštny význam: žiadostivosť chápe ako zmyselnú túžbu, ktorá je v rozpore s dielom ľudského rozumu. Apoštol svätý Pavol ju stotožňuje s revoltou, ktorú vedie "telo proti duchu".²⁴¹ Pôvod má v neposlušnosti prvého hriechu.²⁴² Uvádza do neporiadku mravné schopnosti človeka. A hoci sama osebe nie je hriechom, pôsobí na ľudskú prirodzenosť, aby sa hriechov dopúšťala.²⁴³

2516 V človekovi, pretože jeho bytosť sa skladá *tela a z duše*, existuje určité napätie, odohráva sa v ňom akýsi zápas náklonností medzi "duchom" a "telom". Tento zápas je v skutočnosti dedičstvom hriechu, je jedným jeho dôsledkom, ale súčasne človeka aj posilňuje. Je to súčasť každodennej skúsenosti z duchovného zápasu:

Apoštolovi nejde o to, aby zavrhol a odsúdil telo, ktoré spoločne s duchovnou dušou tvorí prirodzenosť človeka a jeho individualitu; naopak, hovorí o skutkoch alebo skôr o stálych dispozíciách - čnostiach a hriechoch - ktoré sú mravne dobré, alebo zlé, a sú buď ovocím kapitulácie (v prvom prípade), alebo naopak odolávania (v druhom prípade) za spásanosnej pomoci Ducha Svätého. Preto apoštol napísal: Ak žijeme v Duchu, podľa Ducha aj konajme" (Gal 5,25).²⁴⁴

I. Očisťovanie srdca

2517 Srdce je sídlom osobnej mravnosti: "Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstvá, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhanie" (Mt 15,19). Zápas proti telesnej žiadostivosti prechádza cez očisťovanie srdca a cez pestovanie miernosti:

Zachovávaj sa v jednoduchosti, v nevinnosti a budeš ako malé deti; tie nepoznajú zlo, ktoré ničí život ľudí.²⁴⁵

2518 Šieste blahoslavenstvo hlása: "Blahoslavení čistého srdca, lebo onividia Boha" (Mt 5,8). Výrazom "čisté srdcia" sa označujú tí, čo podriadili svoj rozum a svoju vôľu požiadavkám svätosti Boha, a to najmä v troch oblastiach: v láske²⁴⁶ - v čistote alebo zmyselnej bezúhonnosti²⁴⁷ - láske k pravde a vo vernosti k pravej viere.²⁴⁸ Jestvuje väzba medzi čistotou tela, srdca a viery:

Veriaci musia uznávať články viery; "aby uveriac poslúchali Boha; poslúchajúc správne žili; správne žijúc očisťovali si srdcia a chápali, čo veria."²⁴⁹

2519 Tým, čo majú "čisté srdce", je prisľúbené, že budú vidieť Boha z tváre do tváre a že sa mu budú podobat'.²⁵⁰ Čistota srdca predchádza videnie Boha. Už teraz nám umožňuje vidieť podľa Boha a prijímať druhého ako "blížneho"; dovoľuje nám

vnímať ľudské telo, vlastné i telo blížneho, ako chrám Ducha Svätého, ako prejav Božej krásy.

II. Zápas o čistotu

2520 Krst udeľuje tomu, kto ho prijíma, milosť očistenia od všetkých hriechov. Ale pokrstený musí pokračovať v boji proti zmyselnosti tela a neusporiadanej žiadostivosti. S pomocou Božej milosti dosiahne úspech:

- prostredníctvom čnosti a daru čistoty, lebo ona mu pomôže milovať úprimným a nerozdeleným srdcom,

- prostredníctvom čistého úmyslu, ktorý orientuje človeka zameriavať sa na posledný cieľ²⁵¹,

- prostredníctvom čistoty pohľadu, vonkajšej i vnútornej; sebadisciplínou citov a predstáv; odmietaním každej záľuby v nečistých myšlienkach, ktoré sa odkláňajú z cesty Božích prikázaní: "U bláznov pohľad vzbudzuje dychtivosť"

- prostredníctvom modlitby:

Myslel som, že zdržanlivosť je výsledkom mojich vlastných síl, o ktorých som vedel, že ich nemám. Natolko som bol hlúpy, že som nevedel: "Nik nemôže mať zdržanlivosť, komu ju ty nedáš" (Múd 8,21). Pravdaže, bol by si mi ju dal, keby som bol svojím vnútorným nárekom uníval tvoje uši a keby som bol s nezlomnou dôverou všetku svoju starosť zložil na teba.²⁵²

2521 Čistota si vyžaduje *stud*. On je integrujúcou zložkou miernosti. Cudnosť chráni intimitu osoby, odmieta odhaľovať, čo má zostať skryté. Je podriadená čistote a stráži jej nedotknuteľnosť. Usmerňuje pohľady a gestá, ktoré sú v zhode s dôstojnosťou ľudských bytostí a ich spojenia.

2522 Hanblivosť chráni tajomstvo osôb a ich lásky. Vyzýva k trepezlivosti a k miernosti v ľúbostnom vzťahu; žiada, aby sa splnili podmienky definitívneho daru a vzájomného záväzku muža a ženy. Cudnosť je skromnosť. Pobáda na výber odevu. Udržiava mlčanie alebo zdržanlivosť tam, kde sa ukazuje riziko nezdravej zvedavosti. Je to ohľaduplnosť.

2523 Ako existuje cudnosť citov, tak treba zachovávať aj cudnosť tela. Staví sa napríklad proti "obzeraniam" ľudského tela v niektorých publikáciách, alebo proti snahe niektorých médií zachádzať príďaleko pri odhaľovaní intímnych dôverností. Stud vnúka spôsob života, ktorý umožňuje odolávať módnemu zvädzaniu a nátlaku prevládajúcich ideológií.

2524 Formy cudnosti sa menia od jednej kultúry po druhú. Ale všade znamená tušenie duchovnej dôstojnosti, ktorou sa vyznačuje človek. Rodí sa s prebudením subjektívneho vedomia. Naučiť hanblivosti deti a dospievajúcu mládež znamená prebudiť v nich úctu k ľudskej bytosti.

2525 Kresťanský stud žiada *očistenie spoločenského prostredia*. Žiada od prostriedkov masovej spoločenskej komunikácie informácie, ktoré rešpektujú úctu a zdržanlivosť. Čistota srdca oslobodzuje od temného erotizmu a vyhýba sa divadlám, ktoré podporujú voyerizmus (obzeranie) a ilúzie.

2526 To, čo sa nazýva ako *mravne dovolené*, spočíva na pomýlenej koncepcii ľudskej slobody; aby sa sloboda vybuodovala, musí sa najskôr dať vychovávať

mravným zákonom. Treba žiadať od tých, ktorí zodpovedajú za výchovu, aby mládež ohľaduplne viedli k pravde, ku kvalitám srdca a k mravnej i duchovnej dôstojnosti človeka.

2527 "Kristova blahozvešť neprestajne obnovuje život a kultúru padlého človeka: Bojuje a odstraňuje bludy a neduhy, vyplývajúce z ustavične hroziacich zvodov hriechu, a odstraňuje ich. Stále očisťuje a povznáša mravnosť národov. Nadprirodzenými bohatstvami akoby zvnútra zúrodňuje duchovné kvality osobné dary u každého národa a v každom veku. Upevňuje ich, zdokonaľuje a obnovuje."²⁵³

ZHRNUTIE

2528 "Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci" (Mt 5,28).

2529 Deviate prikázanie nás vystríha pred žiadostivosťou alebo telesnou zmyselnosťou.

2530 Boj proti telesnej žiadostivosti vedie cez očisťovanie srdca a uplatňovanie čnosti miernosti.

2531 Čistota srdca nám umožní vidieť Boha: už teraz nám dáva možnosť vidieť všetko podľa Boha.

2532 Očisťovanie srdca si vyžaduje modlitbu, život v čistote, čistotu pohľadu a úmyslov.

2533 Čistota srdca vyžaduje cudnosť, ktorá je trpezlivosťou, skromnosťou a ohľaduplnosťou. Stud chráni intimitu osoby.

10. článok

DESIATE PRIKÁZANIE

"Nepožiadáš...ničoho, čo bližneho tvojho je" (Ex 20,17).

"Nepožiadáš domu bližneho svojho, ani jeho poľa, ani jeho sluhu, ani jeho slúžky, ani jeho vola, ani jeho osla, ničoho, čo prináleží tvojmu blížnemu" (Dt 5,21).

"Lebo kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce" (Mt 6,21).

2534 Desiate prikázanie zdvojuje a dopĺňa deviate, ktoré sa vzťahuje na žiadostivosť tela. Zakazuje žiadostivosť po majetku iného, kde korení krádež, lúpež a podvod, ktoré zakazuje siedme prikázanie. "Žiadostivosť očí" (1 Jn 2,16) vedie k násilnostiam a nepravostiam, ktoré zakazuje piate prikázanie.²⁵⁴ Chamtivosť podobne ako aj smilstvo má svoj pôvod v modloslužbe, ktorú zakazujú tri prvé prikázania.²⁵⁵ Desiate prikázanie sa zameriava na úmysel srdca a spolu s deviatym zhŕňa všetky prikázania zákona.

I. Nezriadenosť žiadostivosti

2535 Zmyslové chůtky nás vedú k tomu, aby sme túžili po príjemných veciach, ktoré nevlastníme. Túžime sa najesť, keď sme hladní, alebo zohriať, keď nám je zima. Takéto túžby sú samé osebe dobré; často však prekračujú rozumnú mieru a nutkajú

nás, aby sme si neoprávnene žiadali, čo nám nepatrí, a čo patrí alebo, čo sme dlžní inému.

2536 Desiate prikázanie zakazuje *nenásytnosť* a nesmiernu túžbu po pozemských majetkoch; zabraňuje nezriadenej *žiadostivosti*, ktorá sa rodí z prehnanej túžby po bohatstvách a moci. Zakazuje tiež túžbu dopúšťať sa takej nespravodlivosti, ktorou by sme poškodili blížneho na jeho časnom majetku.

*Formulácia "nepožiadáš" zakazuje, povedané inými slovami, aby sme zo svojich túžob vylúčili všetko, čo nám nepatrí. Lebo smäd po majetku iného je nesmierny, nekonečný, neuhasiteľný, ako je napísané: "Lakomec sa nikdy nenасыti striebra" (Sir 5,9).*²⁵⁶

2537 Nie je porušením tohto prikázania, ak túžime získať veci, aké vlastnia iní. Naša túžba sa však musí viazať na spravodlivé prostriedky. Tradičná katechéza poukazuje so zmyslom na realitu na tých, "ktorí majú najviac bojovať proti svojim zločinným chŕťkam" a ktorých teda treba "najviac napomínať, aby zachovávali toto prikázanie":

*Sú to...obchodníci, ktorí si želajú, aby nastala bieda alebo aby zdraželi tovary, ktorí sa s nevôľou pozerajú na to, že nie sú na obchodovanie len sami, čo by im umožnilo drahšie predávať a za nižšiu cenu kupovať; tí, čo si želajú, aby ich blížni upadli do biedy, aby oni mohli zvyšovať zisky zo škody tých druhých, či už predajom, alebo kupovaním. Sú to ďalej lekári, ktorí túžia, aby ľudia choreli, právnici, ktorí sa dovolávajú súdnych sporov a vždy ďalších závažných procesov.*²⁵⁷

2538 Desiate prikázanie vyžaduje, aby sa z ľudského srdca vypudila *závisť*. Keď prorok Nátan chcel vyvolať u kráľa Dávida ľútosť, rozprával mu príbeh o chudákovi, ktorý mal iba jednu ovečku, staral sa o ňu ako o vlastnú dcéru a ktorú mu závidel boháč. Ten napriek množstvu svojich stád neprestal, kým mu ju neukradol.²⁵⁸ Závisť môže viesť k najhorším zločinom.²⁵⁹ Aj smrť vstúpila do sveta len pre diablovu závisť.²⁶⁰

*Neprestajne navzájom bojujeme a jedných proti druhým vyzbrojuje závisť...Ak budú všetci s takouto zúrivosťou trhať Kristovo Telo, kde to skončí? Znervózňujeme Kristovo Telo...Vyhlasujeme, že sme údmi jedného organizmu a žerieme sa navzájom ako divé šelmy.*²⁶¹

2539 Závisť je jeden z hlavných hriechov. Je to zármutok, ktorý pociťujeme pri pohľade na majetok iného, a neusporiadaná túžba prisvojiť si ho, hoci aj nesprávnym spôsobom. Je smrteľným hriechom, ak ju sprevádza želanie ťažkého zla blížnemu.

*Svätý Augustín videl v závisťi "typický diabolský hriech".²⁶² Zo závisťi sa rodí nenávisť, ohováranie, osočovanie, radosť z nešťastia blížneho a zármutok, ak sa mu darí".*²⁶³

2540 Závisť predstavuje jednu z podôb smútku, a teda odmietnutie lásky; pokrstený musí proti nej bojovať dobroprajnosťou. Závisť sa často rodí z pýchy; pokrstený sa má nadchnúť životom v poníženosti:

*Chceli by ste sami uvidieť osláveného Boha? Dobré, potešte sa z toho, že sa darí vášmu bratovi a odrazu bude oslávený Boh skrze vás. Chvála Bohu za to, povie sa potom, že jeho služobník dokázal premôcť závisť a mal radosť zo zásluh iných.*²⁶⁴

II. Túžby ducha

2541 Ekonómia Božieho zákona a milosti odvracia ľudské srdce od žiadostivosti a závlsti: zapaluje ho túžbou po najvyššom Dobre; pouča ho o túžbe po Duchu Svätom, ktorý sýti srdce človeka. Božie prisľúbenia oddávna vystríhali človeka pred zvodmi toho, čo sa už od samého počiatku zdá "na jedenie chutné, na pohľad krásne a na poznanie vábivé" (Gn 3,6).

2542 Zákon, ktorý dostal Izrael, nikdy nepostačoval na ospravedlnenie tých, čo mu boli podriadení; on sám sa stal nástrojom "žiadostivosti".²⁶⁵ Nerovnosť medzi chcením a konaním²⁶⁶ poukazuje na konflikt medzi Božím zákonom, ktorý je "zákonom rozumu" a iným zákonom, ktorý, ako píše svätý Pavol, "ma robí zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch" (Rim 7,23).

2543 "Ale teraz sa zjavila Božia spravodlivosť bez zákona a dosvedčujú ju Zákon i Proroci. Božia spravodlivosť je skrze vieru v Ježiša Krista určená pre všetkých, čo veria" (Rim 3,21-22). Od toho času Kristovi verní "ukrižovali telo s jeho vášňami a žiadosťami" (Gal 5,24). Vedie ich Duch²⁶⁷ a nasledujú túžby Ducha.²⁶⁸

III. Chudoba srdca

2544 Ježiš prikazuje svojim učeníkom, aby ho uprednostňovali pred všetkými a navrhuje im, aby "sa zriekli všetkého, čo majú" (Lk 14,33) kvôli nemu a evanjeliu.²⁶⁹ Krátko pred svojím umučením im dal za príklad chudobnú jeruzalemskú vdovu, ktorá zo svojho nedostatku dala všetko, čo mala na živobytie.²⁷⁰ Príkaz odtrhnúť sa od majetku je záväzný pre vstup do nebeského kráľovstva.

2545 Všetci veriaci v Krista sú povolaní "aby správne usmerňovali svoje city, aby im užívanie vecí tohto sveta a lipnutie na bohatstvách v protiklade s duchom evanjeliovej chudoby neprekážalo v úsilí o dokonalú lásku".²⁷¹

2546 "Blahoslavení chudobní v Duchu"(Mt 5,3). Blahoslavenstvá odhaľujú poriadok šťastia a milosti, krásy a pokoja. Ježiš oslavuje radosť chudobných, ktorým patrí Božie kráľovstvo.²⁷²

*Výrazom "chudobní v duchu" sa nazýva dobrovoľná pokora ľudského ducha a jeho odriekania. Apoštol nám dáva za príklad Božiu chudobu, keď hovorí: "On sa stal pre nás chudobným" (2 Kor 8,9).*²⁷³

2547 Ježiš lamentuje nad bohatými, ktorí nachádzajú v hromadení majetkov svoju útechu (Lk 6,24). "Pyšný vyhľadáva pozemskú moc, kým chudobný v duchu hľadá nebeské kráľovstvo".²⁷⁴ Odovzdanie sa do prozreteľnosti nebeského Otca oslobodzuje od nepokoja zo zajtrajška.²⁷⁵ Dôvera v Boha disponuje človeka k blahoslavenstvu chudobných: oni uvidia Boha.

IV. "Chcem vidieť Boha"

2548 Túžba po skutočnom šťastí zbavuje človeka nezriadenej náklonnosti k bohatstvám tohto sveta, aby sa nakoniec zavŕšila vo videní Boha a v jeho blaženosti. "Prisľúbenie uvidieť Boha presahuje všetku blaženosť. Vo Svätom písme vidieť znamená vlastniť. Ten, kto vidí Boha, dosiahol všetky bohatstvá, aké len možno dosiahnuť".²⁷⁶

2549 Svätému ľudu nezostáva iné, len aby s pomocou milosti

zhora zápasil a aby dosiahol všetky bohatstvá, ktoré Boh sľubuje. Aby veriaci v Krista mohli vlastniť a vidieť Boha, umŕtvujú svoje žiadosti a s milosťou Božou ich povznášať nad všetky radovánky a zvodov moci.

2550 Na tejto ceste dokonalosti Duch Svätý a nevesta Cirkev volajú každého, kto ich počúva²⁷⁷, k dokonalému spoločenstvu s Bohom:

*Tam bude opravdivá sláva; nikomu sa tam nedostane chvála omylom alebo preto, aby sa mu niekto zaliečal; skutočné pocty nebudú odmietat', čo si ich zaslúžia, ani sa nedostanú nehodným; nik nehodný si nebude robiť na ne nároky tam, kde bude možné ísť len za zásluhy. Tam zavládne skutočný pokoj a nikto nebude pociťovať odpor ani voči sebe, ani voči iným. Odmenu za čnosti bude sám Boh, ktorý ich poskytol a prisľúbil za ne seba samého ako najväčšiu a najlepšiu odmenu, aká len môže existovať: "Ja budem vašim Bohom a vy budete mojím ľudom" (Lev 26,12)...Taký je aj význam slov apoštola Pavla: "Aby bol Boh všetko vo všetkých" (1 Kor 15,28). On sám bude cieľom našich túžob; on, na ktorého sa budeme pozerat' večne, ktorého budeme milovať a nikdy sa nenasýtíme, budeme ho chváliť a nikdy nás to neomrzí. A tento dar, tento pocit, toto zaujatie budú bezpochyby spolu s večným životom patriť všetkým.*²⁷⁸

ZHRNUTIE

2551 "Kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce" (Mt 6,21).

2552 Desiate prikázanie zakazuje nezriadenú žiadostivosť, zrodenú z nesmiernej túžby po bohatstvách a ich ovládnutí.

2553 Závisť je zármutok, ktorý človek pociťuje pri pohľade na cudzí majetok, a nesmierna túžba prisvojiť si ho. Je to jeden z hlavných hriechov.

2554 So závisťou má pokrstený bojovať dobroprajnosťou, poníženosťou a s odovzdanosťou do Božej prozreteľnosti.

2555 Tí, čo patria Kristovi, "ukrižovali telo s vášňami a žiadosťami" (Gal 5,24); vedie ich Duch a riadia sa jeho želaním.

2556 Odpúťanie sa od bohatstiev je nevyhnutné pre vstup do nebeského kráľovstva. "Blahoslavení chudobní v duchu".

2557 Túžbou človeka je "vidieť Boha". Smäd po Bohu vyvoláva voda večného života.²⁷⁹

---

¹ Porov. Dt 5,16

² Porov. tamže

³ Ján Pavol II. Familiaris consortio 21; Lumen gentium 11

⁴ Porov. Ef 5,21-6,4; Kol 3,18-21; 1 Pt 3,1-7

⁵ Gaudium et spes 52

⁶ Porov. tamže 47

⁷ Tamže 52

⁸ Porov. Ján Pavol II. Familiaris consortio 46

⁹ Porov. Ef 3,14

¹⁰ Porov. Prís 1,8; Tob 4,3-4

- ¹¹ Porov. Ex 20,12
- ¹² Porov. Ef 6,1
- ¹³ Porov. Mk 7,10-12
- ¹⁴ Gravissimum educationis 3
- ¹⁵ Porov. Ján Pavol II. Familiaris consortio 36
- ¹⁶ Ján Pavol II. Centesimus annus 36
- ¹⁷ Lumen gentium 11
- ¹⁸ Porov. tamže
- ¹⁹ Porov. Gaudium et spes 48
- ²⁰ Porov. Mt 18,21-22; Lk 17,4
- ²¹ Porov. Gravissimum educationis 6
- ²² Porov. Mt 16,25
- ²³ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 25
- ²⁴ Porov. Rim 13,1-2
- ²⁵ List Diognetovi 5,5.10; 6,10
- ²⁶ Gaudium et spes 74
- ²⁷ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 45; 46
- ²⁸ Gaudium et spes 76
- ²⁹ Tamže
- ³⁰ Tamže, 47
- ³¹ Kongregácia pre učenie viery, Donum vitae 5
- ³² Porov. Gn 4,8-12
- ³³ Porov. Lv 17,14
- ³⁴ Porov. Mt 5,22-39
- ³⁵ Porov. Mt 5,44
- ³⁶ Porov. Mt 26,52
- ³⁷ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 64, 7
- ³⁸ Tamže
- ³⁹ Porov. Lk 23,40-43
- ⁴⁰ Porov. Gn 4,10
- ⁴¹ Porov. Gaudium et spes 51
- ⁴² Porov. Am 8,4-10
- ⁴³ Tamže, Kongregácia pre učenie viery, Donum vitae I, 1
- ⁴⁴ Porov. Jób 10,8-12; Ž 22,10-11

⁴⁵ Didaché 2,2; porov. Lettera di Barnaba 19,5; Lettera a Diognetto 5, 5; Tertulián, Apologeticus 9

⁴⁶ Gaudium et spes 51

⁴⁷ Codice di Diritto Canonico 1398

⁴⁸ Tamže, 1314

⁴⁹ Porov. tamže, 1323-1324

⁵⁰ Kongregácia pre učenie viery, Donum vitae III

⁵¹ Tamže

⁵² Tamže, I, 2

⁵³ Tamže, I, 3

⁵⁴ Tamže, I,5

⁵⁵ Tamže, I, 6

⁵⁶ Porov. 1 Kor 8,10-13

⁵⁷ Porov. Mt 7,15

⁵⁸ Pius XII. príhovor 1.júna 1941

⁵⁹ Porov. Ef 6,4; Kol 3,21

⁶⁰ Porov. Pius XI. Casti connubii: Denz.-Schönm. 3722

⁶¹ Porov. Tob 1,16-18

⁶² Porov. Codice di Diritto Canonico 1176, 3

⁶³ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 158, 1, ad 3

⁶⁴ Sv.Augustín, De civitate Dei 19, 13

⁶⁵ Porov. Iz 32,17

⁶⁶ Porov. Gaudium et spes 78

⁶⁷ Porov. Kol 1,20-22

⁶⁸ Porov. Gaudium et spes 78

⁶⁹ Porov. Tamže, 81

⁷⁰ Tamže, 79

⁷¹ Gaudium et spes 79

⁷² Porov. tamže.

⁷³ Tamže

⁷⁴ Tamže, 80

⁷⁵ Porov. Pavol VI. Populorum progressio 53

⁷⁶ Gaudium et spes 78

⁷⁷ Tamže, 27

⁷⁸ Tamže, 81

- ⁷⁹ Ján Pavol II. Familiaris consortio 11
- ⁸⁰ Tamže, 22; Gaudium et spes 49
- ⁸¹ Ján Pavol II. Mulieris dignitatem 6
- ⁸² Porov. Gn 4,1-2.25-26; 5,1
- ⁸³ Porov. Mt 19,6
- ⁸⁴ Porov. Mt 5,37
- ⁸⁵ Porov. Múdr 1,22
- ⁸⁶ Gaudium et spes 17
- ⁸⁷ Sv. Augustín, Confessiones 10, 29, 40
- ⁸⁸ Porov. Tit 2,1-6
- ⁸⁹ Ján Pavol II. Familiaris consortio 34
- ⁹⁰ Gaudium et spes 25
- ⁹¹ Porov. Gal 5,22
- ⁹² Porov. 1 Jn 3,3
- ⁹³ Porov. Jn 15,15
- ⁹⁴ Kongregácia pre učenie viery, Persona humana 11
- ⁹⁵ Sv. Ambróz, De viduis 23
- ⁹⁶ Kongregácia pre učenie viery, Persona humana 9
- ⁹⁷ Porov. 1 Kor 6,15-20
- ⁹⁸ Porov. Gn 19,1-29; Rim 1,24-27; 1 Kor 6,10; 1 Tim 1,10
- ⁹⁹ Kongregácia pre učenie viery, Persona humana 8
- ¹⁰⁰ Ján Pavol II. Familiaris consortio 11
- ¹⁰¹ Gaudium et spes 49
- ¹⁰² Pius XII. príhovor 29. októbra 1951
- ¹⁰³ Gaudium et spes 48
- ¹⁰⁴ Porov. Codice di Diritto Canonico 1056
- ¹⁰⁵ Porov. Mt 19,1-12; 1 Kor 7,10-11
- ¹⁰⁶ Sv. Ján Zlatoústý, Homiliae in ad Ephesios, 20, 8
- ¹⁰⁷ Ján Pavol II. Familiaris consortio 30
- ¹⁰⁸ Pavol VI. Humanae vitae 11
- ¹⁰⁹ Tamže, 12; porov. Pius XI. Casti connubii
- ¹¹⁰ Porov. Ef 3,14; Mt 23,9
- ¹¹¹ Gaudium et spes 50
- ¹¹² Tamže, 51

- ¹¹³ Pavol VI, *Humanae vitae* 12
- ¹¹⁴ Porov. tamže, ,16
- ¹¹⁵ Tamže, 14
- ¹¹⁶ Ján Pavol II. *Familiaris consortio* 32
- ¹¹⁷ *Gaudium et spes* 51
- ¹¹⁸ Porov. Pavol VI, *Humanae vitae* 23; *Populorum progressio* 37
- ¹¹⁹ Porov. *Gaudium et spes* 50
- ¹²⁰ Kongregácia pre učenie viery, *Donum vitae intr.2*
- ¹²¹ Tamže, II, 2, 2
- ¹²² Tamže, II, 5
- ¹²³ Tamže, II, 4
- ¹²⁴ Tamže, II, 8
- ¹²⁵ Porov. Mt 5,27-28
- ¹²⁶ Porov. Mt 5,32; 19,6; Mk 10,11; 1 Kor 6,9-10
- ¹²⁷ Porov. Oz 2,7; Jer 5,7; 13,27
- ¹²⁸ Porov. Mt 5,31-32; 19,3-9; Mk 10,9; Lk 16,18;
1 Kor 7,10-11
- ¹²⁹ Porov. Mt 19,7-9
- ¹³⁰ *Codice di Diritto Canonico* 1141
- ¹³¹ Porov. tamže, 1151-1155
- ¹³² Sv.Bazil Cezarejský, *Moralia regola* 73
- ¹³³ Porov. Ján Pavol II. *Familiaris consortio* 84
- ¹³⁴ Tamže, 19; *Gaudium et spes* 47
- ¹³⁵ Porov. Lv 18,7-20
- ¹³⁶ Porov. Ján Pavol II. *Familiaris consortio* 81
- ¹³⁷ Kongregácia pre učenie viery, *Persona humana* 7
- ¹³⁸ Porov. Ján Pavol II. *Familiaris consortio* 80
- ¹³⁹ Tamže, 11
- ¹⁴⁰ Porov. Gn 1,26-29
- ¹⁴¹ *Gaudium et spes* 69
- ¹⁴² Porov. *Gaudium et spes* 71; Ján Pavol II. *Sollicitudo rei socialis* 42; *Centesimus annus* 40; 48
- ¹⁴³ Porov. *Gaudium et spes* 69
- ¹⁴⁴ Porov. Dt 25,13-16
- ¹⁴⁵ Porov. Dt 24,14-15; Jak 5,4

- ¹⁴⁶ Porov. Am 8,4-6
- ¹⁴⁷ Porov. Gn 1,28-31
- ¹⁴⁸ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 37-38
- ¹⁴⁹ Porov. Mt 6,26
- ¹⁵⁰ Porov. Dn 3,79-81
- ¹⁵¹ Porov. Gn 2,19-20; 9,1-4
- ¹⁵² Gaudium et spes 23
- ¹⁵³ Tamže, 76
- ¹⁵⁴ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 3
- ¹⁵⁵ Porov. Ján Pavol II. Sollicitudo rei socialis 1; 41
- ¹⁵⁶ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 24
- ¹⁵⁷ Porov. Gaudium et spes 63; Ján Pavol II. Laborem exercens 7; Ján Pavol II. Centesimus annus 35
- ¹⁵⁸ Gaudium et spes 65
- ¹⁵⁹ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 10; 13; 44
- ¹⁶⁰ Tamže, 34
- ¹⁶¹ Porov. Gaudium et spes 64
- ¹⁶² Porov. Gn 1,28; Gaudium et spes 34; Ján Pavol II. Centesimus annus 31
- ¹⁶³ Porov. 1 Sol 4,11
- ¹⁶⁴ Porov. Gn 3,14-19
- ¹⁶⁵ Porov. Ján Pavol II. Laborem exercens 27
- ¹⁶⁶ Porov. tamže, 6
- ¹⁶⁷ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 32; 34
- ¹⁶⁸ Porov. Ján Pavol II. Laborem exercens 11
- ¹⁶⁹ Ján Pavol II. Centesimus annus 48
- ¹⁷⁰ Porov. tamže 37
- ¹⁷¹ Porov. Ján Pavol II. Laborem exercens 19; 22-23
- ¹⁷² Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 48
- ¹⁷³ Porov. Lv 19,13; Dt 24,14-15; Jak 5,4
- ¹⁷⁴ Gaudium et spes 67
- ¹⁷⁵ Porov. Ján Pavol II. Laborem exercens 18
- ¹⁷⁶ Porov. Ján Pavol II. Sollicitudo rei socialis 14
- ¹⁷⁷ Tamže, 9

- ¹⁷⁸ Porov. tamže, 17; 45
- ¹⁷⁹ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 35
- ¹⁸⁰ Tamže, 28
- ¹⁸¹ Porov. Ján Pavol II. Sollicitudo rei socialis 16
- ¹⁸² Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 26
- ¹⁸³ Porov. Ján Pavol II. Sollicitudo rei socialis 32;
Centesimus annus, 51
- ¹⁸⁴ Ján Pavol II. Sollicitudo rei socialis 47
- ¹⁸⁵ Porov. Mt 25,31-36
- ¹⁸⁶ Porov. Lk 4,18
- ¹⁸⁷ Ján Pavol II. Centesimus annus 57
- ¹⁸⁸ Porov. Lk 6,20-22
- ¹⁸⁹ Porov. Mt 8,20
- ¹⁹⁰ Porov. Mk 12,41-44
- ¹⁹¹ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 57
- ¹⁹² Sv. Ján Zlatoústy, In Lazarum 1, 6
- ¹⁹³ Apostolicam actuositatem 8
- ¹⁹⁴ Sv. Gregor Veľký, Regula pastoralis 3, 21
- ¹⁹⁵ Porov. Iz 58,6-7; Hebr.13,3
- ¹⁹⁶ Porov. Mt 25,31-46
- ¹⁹⁷ Porov. Tob 4,5-11; Sir 17,17
- ¹⁹⁸ Porov. Mt 6,2-4
- ¹⁹⁹ Porov. 1 Jn 3,17
- ²⁰⁰ Kongregácia pre učenie viery, Libertatis
conscientia 68
- ²⁰¹ Porov. Mt 25,40
- ²⁰² P.Hansen, Vita mirabilis 1668
- ²⁰³ Porov. Ján Pavol II. Centesimus annus 29
- ²⁰⁴ Porov. Lk 17,19-31
- ²⁰⁵ Porov. Prís 8,7; 2 Sam 7,28
- ²⁰⁶ Porov. Ž 119,142
- ²⁰⁷ Porov. Lk 1,50
- ²⁰⁸ Porov. Ž 119,30
- ²⁰⁹ Porov. Jn 14,6

- ²¹⁰ Porov. Jn 8,32
- ²¹¹ Porov. Jn 17,17
- ²¹² Porov. Jn 14,26
- ²¹³ Dignitatis humanae 2
- ²¹⁴ Sv.Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II
109, 3 ad 1
- ²¹⁵ Tamže, II-II, 109, 3
- ²¹⁶ Porov. Mt 18,16
- ²¹⁷ Ad gentes 11
- ²¹⁸ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Romanos, 4, 1
- ²¹⁹ Tamže, 6, 1-2
- ²²⁰ Sv.Polykarp, v Martyrium Polycarpi 14, 2-3
- ²²¹ Porov. Ef 4,25
- ²²² Porov. Prís 19,9
- ²²³ Porov. Prís 18,5
- ²²⁴ Porov. Codice di Diritto Canonico 220
- ²²⁵ Porov. Sir 21,28
- ²²⁶ Sv.Ignác z Loyoly, Exercizi spirituali 22
- ²²⁷ Sv.Augustín, De mendacio 4, 5
- ²²⁸ Porov. Sir 27,16; Prís 25,9-10
- ²²⁹ Codice di Diritto Canonico 983, 1
- ²³⁰ Porov. Inter mirifica 11
- ²³¹ Tamže, 5
- ²³² Tamže, 8
- ²³³ Tamže, 12
- ²³⁴ Porov. Múd 13,5
- ²³⁵ Porov. Múd 7,16-17
- ²³⁶ Porov. Pius XII. príhovor 25.decembra 1955
a 3.septembra 1950
- ²³⁷ Porov. Sacrosanctum concilium 122
- ²³⁸ Codice di Diritto Canonico 983, 1
- ²³⁹ Sacrosanctum concilium 122
- ²⁴⁰ Porov. 1 Jn 2,16
- ²⁴¹ Porov. Gal 5,16.17.24; Ef 2,3

- ²⁴² Porov. Gn 3,11
- ²⁴³ Porov. Tridentský koncil: Denz.-Schönm. 1515
- ²⁴⁴ Ján Pavol II. Dominum et Vivificantem 55
- ²⁴⁵ Hernas, Mandata pastoris 2, 1
- ²⁴⁶ Porov. 1 Tim 4,3-9; 2 Tim 2,22
- ²⁴⁷ Porov. 1 Sol 4,7; Kol 3,5; Ef 4,19
- ²⁴⁸ Porov. Tit 1,15; 1 Tim 1,3-4; 2 Tim 2,23-26
- ²⁴⁹ Sv.Augustín, Confessiones 6, 11, 20
- ²⁵⁰ Porov. 1 Kor 13,12; 1 Jn 3,2
- ²⁵¹ Porov. Rim 12,2; Kol 1,10
- ²⁵² Sv.Augustín, Confessiones 6, 11, 20
- ²⁵³ Gaudium et spes 58
- ²⁵⁴ Porov. Mich 2,2
- ²⁵⁵ Porov. Múd 14,12
- ²⁵⁶ Rímsky katechizmus 3, 37
- ²⁵⁷ Tamže
- ²⁵⁸ Porov. 2 Sam 12,1-4
- ²⁵⁹ Porov. Gn 4,3-7; 1 Kr 21,1-29
- ²⁶⁰ Porov. Múd 2,24
- ²⁶¹ Sv.Ján Zlatoústy, Homiliae in secundam Corinthios 28, 3-4
- ²⁶² Sv.Augustín, De catechizandis rudibus 4, 8
- ²⁶³ Sv.Gregor Veľký, Moralia in Job 31, 45
- ²⁶⁴ Sv.Ján Zlatoústy, Homilia in ad Romanos 7, 3
- ²⁶⁵ Porov. Rim 7,7
- ²⁶⁶ Porov. Rim 7,15
- ²⁶⁷ Porov. Rim 8,14
- ²⁶⁸ Porov. Rim 8,27
- ²⁶⁹ Porov. Mk 8,35
- ²⁷⁰ Porov. Lk 21,4
- ²⁷¹ Lumen gentium 42
- ²⁷² Porov. Lk 6,20
- ²⁷³ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes da beatitudinibus 1
- ²⁷⁴ Sv.Augustín, De sermone Domini in monte 1, 1, 3
- ²⁷⁵ Porov. Mt 6,25-34

²⁷⁶ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes da beatitudinibus 6

²⁷⁷ Porov. Zjv 22,17

²⁷⁸ Sv.Augustín, De civitate Dei 22, 30

²⁷⁹ Porov. Jn 4,14

Miniatura z kódexu 587 v Dionýzovom kláštore na hore Athos (kodex 587), namaľovaná v Carihrade okolo roku 1059.

Kristus sa obracia k Otcovi pri modlitbe (Por. .2599). Modlí sa sám na pustom mieste. Jeho učenici ho pozorujú z úctivej vzdialenosti. Hlava apoštolov, svätý Peter, sa obracia k ostatným a ukazuje na toho, ktorý je Učiteľom a Cestou kresťanskej modlitby (Por. .§ 2007): "Pane, nauč nás modliť sa" (Lk 11,1).

ŠTVRTÁ ČASŤ

KREŠŤANSKÁ MODLITBA

PRVÝ ODDIEL

Modlitba v kresťanskom živote

2558 "Veľké je tajomstvo viery". Cirkev to vyznáva v Apoštolskom vyznaní viery (prvá časť) a oslavuje vo sviatostnej liturgii (druhá časť), aby sa život veriacich

zhodoval s Kristom v Duchu Svätom na slávu Božiu (tretia časť). Toto tajomstvo si teda vyžaduje, aby mu ľudia verili, oslavovali ho a v ňom aj žili v živom a osobnom vzťahu so živým a pravdivým Bohom. Týmto vzťahom je modlitba.

ČO JE MODLITBA?

Pre mňa je modlitba pozdvihnutím srdca, úprimným pohľadom k nebu, je to výkrik vďačnosti a lásky nielen počas skúšky, ale aj počas radosti¹.

Modlitba ako Boží dar

2559 "Modlitba je pozdvihnutím duše k Bohu alebo prosením Boha o vhodné dobrodenia"². Odkiaľ hovoríme, keď sa modlíme? Z výšok našej pýchy a z vlastnej vôle, alebo "z hlbín" (Ž 130,14) poníženého a skrúšeného srdca? Skláňa sa ten, kto je vznešený³. Základom modlitby je *poníženosť*. "Nevieme ani to, za čo sa máme modliť ako treba" (Rim 8,26). Poníženosť je postoj, aby sme dostali zadarmo dar modlitby: Človek je pred Bohom len žobrákom⁴.

2560 "Keby si poznala Boží dar!" (Jn 4,10). Zázrak modlitby sa objavuje práve tam, pri zruboch studní, kde prichádzame čerpať svoju vodu: tam Kristus prichádza v ústrety každej ľudskej bytosti, on nás hľadá prvý a je to On, kto si pýta piť. Ježiš je smädný a jeho prosba vychádza z hlbín Boha, ktorý po nás túži. Modlitba, či o tom vieme, alebo nie, je stretnutie Božieho a nášho smädu. Boh žízni, aby sme my žíznil po ňom⁵.

2561 "Ty by si ho poprosila a on by ti dal živú vodu" (Jn 4,10). Naša prosebná modlitba je paradoxne odpoveďou; odpoveďou na sťažnosť živého Boha: "Mňa opustili, prameň vôd živých, aby si vykopali cisterny zarúcané" (Jer 2,13); je odpoveďou viery na nezaslúžený príslub spásy⁶, odpoveďou lásky na smäd jediného Syna⁷.

Modlitba ako zmluva

2562 Odkiaľ vychádza modlitba človeka? Nech sa modlí akýmkoľvek spôsobom, jazykom (gestom, slovami), modlí sa celý človek. Keď ale Sväté písmo chce označiť miesto, odkiaľ tryská modlitba, hovorí občas o duši alebo duchu, ale najčastejšie o srdci (vyše tisíckrát). Modlí sa *srdce*. Ak je vzdialené od Boha, je prejav jeho modlitby márnny.

2563 Srdce je príbytok, v ktorom sa nachádzam, kde bývam (podľa semitského vyjadrenia alebo biblicky kam "zostupujem"). Je to náš skrytý stred, kam nemôže ani rozum, ani nikto iný; jedine Boží Duch ho môže skúmať a spoznať. Je to miesto rozhodovania, našich najhlbších psychických snáh. Je to miesto pravdy, kde si volíme medzi životom a smrťou. Je miestom stretnutia, pretože žijeme vo vzťahu k Božiemu obrazu: je to miesto zmluvy.

2564 Kresťanská modlitba je zmluvný vzťah medzi Bohom a človekom v Kristovi. Je to pôsobenie Boha a človeka; pramení v Duchu Svätom a v nás, celkom sa zameriava na Otca v jednote s ľudskou vôľou Božieho Syna, ktorý sa stal človekom.

Modlitba ako spoločenstvo

2565 V Novom zákone je modlitba živý vzťah Božích detí k ich nekonečne dobrému Otcovi v jednote s jeho Synom Ježišom Kristom a s Duchom Svätým. Milosť Kráľovstva je "zjednotenie celej Svätej Trojice s celým duchom"⁸. Život modlitby znamená tak skutočné bytie v prítomnosti trojnásobne svätého Boha a v spoločenstve s ním. Toto spoločenstvo života je možné vždy, lebo krstom sme sa stali tým istým bytím s Kristom⁹. Modlitba je *kresťanská*, pokiaľ je spoločenstvo s Kristom a šíri sa v Cirkvi, ktorá je jeho Telom. Jej rozmermi sú rozmery Kristovej lásky¹⁰.

---

¹ Sv. Terézia od Ježiša, Manoscritti autobiografici

² Sv.Ján Damascénsky, De fide orthodoxa, 3, 24

³ Porov. Lk 18,9-14

⁴ Porov. Sv.Augustín, Sermones, 56, 6, 9

⁵ Sv.Augustín, De diversis quaestionibus octoginta tribus, 64, 4

⁶ Jn 7,37-39; Iz 12,3; 51,1

⁷ Jn 19,28; Zach 12,10; 13,1

⁸ Sv.Gregor Naziánsky, Orationes, 16, 9

⁹ Porov. Rim 6,5

¹⁰ Porov. Ef 3,18-21

PRVÁ KAPITOLA

ZJAVENIE MODLITBY

Všeobecná výzva k modlitbe

2566 *Človek hľadá Boha.* Stvorením Boh povoláva každé bytie z ničoty k jestvovaniu. "Slávou a cťou si ho ovenčil" (Ž 8,6). Človek je po anjeloch schopný spoznať, "aké vznešené je tvoje meno na celej zemi" (Ž 8,2). Človek, i keď hriechom stratil svoju podobnosť s Bohom, zostáva obrazom svojho Stvoriteľa. Zachováva si túžbu po Tom, ktorý ho pozval k jestvovaniu. O tejto základnej túžbe človeka svedčia všetky náboženstvá.¹

2567 *Boh ako prvý pozýva človeka.* Či človek zabudne na svojho Stvoriteľa, alebo sa skrýva ďaleko od jeho tváre, či sa utieka ku svojim idolom, alebo obžalúva božstvo, že ho opustilo, živý a pravý Boh neúnavne pozýva každého k tajomnému

stretnutiu v modlitbe. Tento krok vernej Božej lásky v modlitbe je vždy prvý, krok človeka je vždy len odpoveďou. Postupne, ako sa Boh odhaľuje a zjavuje človekovi seba, modlitba sa stáva vzájomným volaním, drámou zmluvy. Prostredníctvom slov a skutkov táto dráma zasahuje srdce. Ukazuje sa to v celých dejinách spásy.

1.článok

V STAROM ZÁKONE

2568 Zjavenie modlitby v Starom zákone je zapísané medzi pádom a pozdvihnutím človeka, medzi bolestným volaním Boha na svoje prvé deti: "Kde si?...čo si to urobil?" (Gn 3,9.13) a odpoveďou jediného Syna, prichádzajúceho na svet: "Hľa, prichádzam...aby som plnil tvoju vôľu, Bože" (Hebr 10,5-7). Takto sa modlitba viaže na ľudské dejiny, je vzťahom človeka k Bohu v priebehu dejín.

Stvorenie - prameň modlitby

2569 Modlitba sa prežíva už od počiatkov *stvorenia*. Prvých deväť kapitol knihy Genezis opisuje tento vzťah k Bohu ako Ábelovo obetovanie prvotín zo stáda², ako vzývanie Božieho mena pri Enosovi³, ako "prechádzka s Bohom".⁴ Noemova obeta je Bohu "prijemná", preto ju žehná a skrze ňu žehná celé stvorenie⁵, lebo jeho srdce je spravodlivé a bezúhonné: on tiež "kráčal s Bohom".⁶ Takúto kvalitu modlitby prežilo množstvo spravodlivých vo všetkých náboženstvách.

Vo svojej nekončiacej zmluve so všetkými živými tvormi.⁷ Boh vždy pozýva človeka k modlitbe. Ale modlitba sa zjavuje v Starom zákone predovšetkým od čias nášho praotca Abraháma.

Prisľúbenie a modlitba viery

2570 Len čo Boh vyzve Abraháma, ten odchádza "ako mu to rozkázal Pán" (Gn 12,4): celé jeho srdce "je podriadené jeho slovu", on ho poslúcha. Počúva ho srdcom a rozhoduje sa podľa Boha, a to hlavne v modlitbe, lebo slová nie sú pre neho podstatné. Modlitba Abraháмова sa vyjadruje predovšetkým skutkami: je to mlčanlivý muž, v každej etape cesty buduje Pánovi oltár. Až neskôr sa zjaví jeho prvá slovná modlitba: zahalená sťažnosť, pripomínajúca Bohu jeho prisľúbenia, ktoré akoby sa neplnili.⁸ Takto sa už od samého začiatku ukazuje jeden z aspektov drámy modlitby: skúška viery vo vernosti Bohu.

2571 Tým, že uveril Bohu⁹, kráča v jeho prítomnosti a podľa zmluvy s ním¹⁰, je patriarcha pripravený prijať pod svoj stan tajomného Host'a: to je ono podivuhodné pohostinstvo v Mambré, ktoré je predohrou zvestovania pravého prisľúbeného Syna.¹¹ A potom, keď sa mu Boh zdôveril so svojím plánom, sa Abrahámovo srdce naladilo na súcit Pána voči ľuďom a osmeľuje sa ich zastávať s mimoriadne odvážnou dôverou.¹²

2572 Ako posledné očistenie viery sa žiada od toho, "ktorý dostal prisľúbenia" (Hebr 11,17), aby obetoval syna, ktorého mu dal Boh. Jeho viera neochabuje: "Boh si obstará baránka na zápalnú obetu" (Gn 22,8), "usudzoval totiž, že Boh má moc aj z mŕtvych vzkriesiť" (Hebr 11,19). Takto sa otec veriacich stal podobným Otcovi, ktorý neušetril vlastného Syna, ale vydal ho za nás všetkých.¹³ Viera obnovuje človeka na podobu Boha a dáva mu účasť na Božej láske a moci, ktorá zachraňuje mnohých.¹⁴

2573 Boh obnovuje svoje prisľúbenie Jakubovi, praotcovi dvanástich kmeňov izraelských.¹⁵ Skôr ako sa postretol so svojim bratom Ezauom, bojuje celú noc s "niekym" tajomným, ktorý odmieta prezradiť svoje meno, ale požehná ho skôr, ako ho na svitaní opustí. Duchovná tradícia Cirkvi si zachovala symbol modlitby ako zápas viery a víťazstvo vytrvalosti.¹⁶

Mojžiš a modlitba sprostredkovateľa

2574 Keď sa začína uskutočňovať prisľúbenie (Pascha, Exodus, dar Zákona a uzavretie Zmluvy), Mojžišova modlitba je úchvatným obrazom zastupiteľskej modlitby, ktorý sa naplní v "jedinom Prostredníkovi medzi Bohom a ľuďmi, v Ježišovi Kristovi" (1 Tim 2,5).

2575 Aj tu Boh prichádza prvý. Volá na Mojžiša z horiaceho kra.¹⁷ Tento príbeh zostane jedným zo základných obrazov modlitby v židovskej i kresťanskej duchovnej tradícii. Skutočne, ak "Boh Abraháma, Izáka a Jakuba" volá svojho služobníka Mojžiša, je to preto, že je živým Bohom, ktorý si želá život ľudí. Zjavuje sa, aby ich zachránil, ale nie celkom sám a napriek ich vôli: volá Mojžiša, aby ho poslal, aby ho zapojil do svojho súcitu a pripojil k svojmu dielu spásy. V tomto Mojžišovom poslaní je akoby božská prosba a Mojžiš po dlhom rozhovore prispôsobí svoju vôľu vôli Boha - Spasiteľa. Ale v tomto dialógu, v ktorom sa mu Boh zveruje, sa Mojžiš naučí aj prosieť: vyhába sa, namieta a predovšetkým žiada. Na žiadosť mu Pán ako odpoveď oznámi svoje nevysloviteľné meno, ktoré sa bude odhaľovať v jeho veľkých skutkoch.

2576 Teda "Pán sa rozprával s Mojžišom z tváre do tváre, ako keď sa niekto rozpráva so svojím priateľom" (Ex 33,11). Mojžišova modlitba je typicky rozjímavá, vďaka nej je Boží služobník verný svojmu poslaniu. Mojžiš sa často a dlho "stretával" s Pánom, vystupoval na vrch, aby ho počúval a prosil, zostupoval k svojmu ľudu, aby mu opakoval slová jeho Boha a aby ho viedol: "V celom mojom dome on je najvernejší a ja sa s ním rozprávam od úst k ústam, otvorene, a nie v hádankách" (Nm 12,7-8), lebo "Mojžiš bol mužom veľmi tichým, tichším ako všetci ostatní ľudia na svete" (Nm 12,3).

2577 V tejto dôvernosti s verným Bohom, čo bol pomalý v hneve a plný lásky¹⁸, čerpal Mojžiš silu a neústupnosť vo svojom zastupovaní. Neprosí za seba, ale za národ, ktorý si Boh vyvolil. Mojžiš oroduje už počas boja s Amalekitmi¹⁹, alebo aby dosiahol uzdravenie pre Máriu.²⁰ Ale najmä počas odpadnutia národa sa postavil "v trhlíne pred ním" (Ž 106,23), aby zachránil svoj národ.²¹ Argumenty jeho modlitby (orodovanie a tajomný zápas) budú inšpirovať odvahu veľkých prosebníkov tak židovského národa ako aj Cirkvi: Boh je láska, je teda spravodlivý a verný; nemôže si protirečiť, musí si pamätať svoje podivuhodné činy, v hre je jeho sláva, nemôže opustiť národ, ktorý nesie jeho meno.

Dávid a modlitba kráľa

2578 Modlitba Božieho ľudu sa bude rozvíjať v tieni Božieho príbytku, Archy Zmluvy a neskôr Chrámu. Najprv sú to vodcovia národa - kňazi a proroci, ktorí ho budú učiť modliť sa. Samuel ešte ako dieťa sa musel naučiť od svojej matky Anny "stáť pred Pánom"²² a od sudcu Héliho počúvať Božie slová: "Hovor, Pane, tvoj služobník počúva" (1 Sam 3,9-10). Neskôr aj on sám spozná cenu a závažnosť prosby: "Aj odo mňa nech je ďaleko, žeby som sa prehrešil proti Pánovi a žeby som sa prestal za vás modliť! Ba budem vás učiť dobrej a pravej ceste" (1 Sam 12,23).

2579 Dávid je vynikajúcim kráľom "podľa Božieho srdca", pastierom, ktorý sa modlí za svoj ľud a v jeho mene, ktorého oddanosť Božej vôli, oslava Boha a pokánie budú vzorom modlitby pre ľud. Bol Boží pomazaný, jeho modlitba je verným príľnutím k Božiemu príslúbu²³, milujúcou a radostnou dôverou v toho, kto je jediným Kráľom a Pánom. V žalmoch, inšpirovaných Duchom Svätým je Dávid prvým prorokom židovskej a kresťanskej modlitby. Modlitba Krista, skutočného Mesiáša a Syna Dávidovho, odhalí a doplní zmysel tejto modlitby.

2580 Jeruzalemský chrám, dom modlitby, ktorý chcel vybudovať Dávid, bude dielom jeho syna Šalamúna. Modlitba posviacky chrámu²⁴ spočíva na Božom prisľúbení a jeho zmluve, na účinnej prítomnosti Božieho mena v jeho ľude a v pripomínaní veľdiel Exodu. Kráľ teda dvíha ruky k nebu a prosí Pána za seba, za celý svoj národ, za budúce generácie, za odpustenie ich hriechov a za ich každodenné potreby, aby všetky národy vedeli, že Pán je jediný Boh a že mu celkom patrí srdce jeho ľudu.

Eliáš, proroci a obrátenie srdca

2581 Chrám musel byť miestom výchovy Božieho ľudu k modlitbe: púte, sviatky, obety, večerné dary, kadidlo, "predkladané" chleby, všetky tieto znaky svätosti a slávy najvyššieho a najbližšieho Boha boli výzvou a cestou k modlitbe. Lenže ritualizmus často priťahuje ľud priveľmi k vonkajšiemu kultu. Bola potrebná výchova vo viere, obrátenie srdca. A to bola úloha prorokov pred Exilom i po ňom.

2582 Eliáš je otcom prorokov, je "z pokolenia tých, čo hľadajú Boha a jeho tvár".²⁵ Jeho meno "Pán je môj Boh" oznamuje výkrik ľudu ako odpoveď na modlitbu na hore Karmel.²⁶ Jakub sa odvoláva na neho, aby nás povzbudil k modlitbe: "Lebo veľa zmôže naliehavá modlitba spravodlivého" (Jak 5,16).

2583 Keď sa vo svojom úkryte pri potoku Karit naučil, čo je to milosrdenstvo, učí aj vdovu zo Sarepty veriť Božiemu slovu a túto vieru posilňuje svojou neprestajnou modlitbou: Boh vracia k životu syna vdovy.²⁷

Po obeti na vrchu Karmel, ktorá bola rozhodujúcou skúškou viery Božieho ľudu, na jeho prosbu Pánov oheň stravuje zápalnú obetu "keď prišiel čas večernej obety". "Vyslyš ma, Pane, vyslyš!" (1 Kr 18,37); tieto Eliášove slová opakujú východné liturgie v eucharistickej epikléze.²⁸

A keď sa nakoniec vydal púšťou na miesto, kde sa živý a pravý Boh zjavil svojmu ľudu, Eliáš sa stúlil ako Mojžiš do "skalnej trhliny", kým "neprešla" tajomná Božia prítomnosť.²⁹ Ale až na hore premenenia sa odhalí ten, ktorého tvár chceli vidieť³⁰: spoznanie Božej slávy na tvári ukrižovaného a vzkrieseného Krista.³¹

2584 V "samote s Bohom" čerpali proroci svetlo a silu pre svoje poslanie. Ich modlitba nie je útekem z neverného sveta, ale počúvaním Božieho slova, niekedy rozhovor alebo výčitka, vždy však orodovanie, ktoré očakáva a pripravuje zásah Boha Vykupiteľa, Pána dejín.³²

Žalmy, modlitba zhromaždenia

2585 Od čias Dávida až po príchod Mesiáša obsahujú sväté knihy texty modlitieb, ktoré svedčia o prehlbovaní modlitby za seba ako aj z a iných.³³ Postupne boli žalmy pozbierané do zbierky piatich kníh. Žalmy (alebo "Chvály") sú vrcholným dielom modlitby Starého zákona.

2586 Žalmy predstavovali a vyjadrovali modlitbu Božieho ľudu, keď sa tento zhromažďoval počas veľkých sviatkov v Jeruzaleme a každú sobotu v synagógach. Je to modlitba osobná, ale i modlitba spoločenstva. Týka sa nielen tých, čo sa modlia, ale všetkých ľudí. Vychádza zo Svätej zeme a zo spoločenstiev v diaspore, ale zahrňuje celé stvorenie. Pripomína spásne udalosti z minulosti a siaha až do skončenia dejín. Spomína Božie prisľúbenia, ktoré sa už uskutočnili a očakáva Mesiáša, ktorý ich definitívne zavŕši. Keď sa žalmy modlia v zmysle zavŕšenie v Kristovi, tvoria podstatu modlitieb jeho Cirkvi.³⁴

2587 Žaltár je kniha, v ktorej sa Božie slovo stáva modlitbou človeka. V knihách Starého zákona "slová hlásajú činy" (Boha pre ľudí) a "odhaľujú tajomstvo, ktoré je v nich obsiahnuté".³⁵ V Žaltári slová žalmistu vyjadrujú diela spásy a ospevujú Boha. Božie dielo ako aj odpoveď človeka inšpiruje ten istý Duch. Jedno i druhé zjednocuje Kristus. V ňom nás žalmy nikdy neprestanú učiť, ako sa máme modliť.

2588 Mnohotvárnosť modlitby žalmov nadobúda svoju podobu tak v liturgii v chráme ako aj v srdci človeka. Či v nich ide o oslavné spevy, modlitbu v skľúčenosti alebo vdakyvzdávanie, o individuálnu alebo spoločnú prosbu, o kráľovský spev alebo smerovanie k Bohu či rozumovú meditáciu, sú žalmy zrkadlom Božích divov v dejinách jeho národa a v ľudských situáciách, ktoré prežil žalmista. Žalm môže byť odrazom minulej udalosti, ale je v ňom toľko vrúcnosti, že sa ho v skutočnosti môžu modliť ľudia v každej situácii a vo všetkých dobách.

2589 Všetky žalmy sa vyznačujú stálymi črtami: úprimnosťou a spontánnosťou modlitby, túžbou po Bohu prostredníctvom všetkého, čo je vo stvorení dobré, prosbou o zmenu nevýhodnej situácie veriaceho, ktorý je vo svojej láske k Bohu vydaný napospas zástupu nepriateľov a zvodov, a v očakávaní toho, čo urobí verný Boh. Je v nich obsiahnutá aj istota o jeho láske a odovzdanosť do jeho vôle. Modlitba žalmov sa vždy nesie v oslave, a preto názov tejto zbierky dobre zodpovedá jej obsahu: "Chvály". Zozbierané boli pre verejnú bohoslužbu, preto v nich často zaznieva výzva k modlitbe a k spevu: "Hallelú-Jah" (Aleluja), "Chváľte Pána!".

Čo je lepšie, ako žalm? Preto aj Dávid správne hovorí: "Chváľte Pána, lebo žalm je dobrý: Nášmu Pánovi nech je milá a nádherná chvála!" To je pravda, lebo žalm je požehnanie, ktoré vyslovuje ľud, chvála Boha v zhromaždení, prejav súhlasu všetkých, slová, vyslovované všetkými, hlas Cirkvi, ľubozvučné vyznanie viery...³⁶

Z H R N U T I E

2590 "Modlitba je pozdvihnutím duše k Bohu alebo prosbou Boha o vhodné dobro".³⁷

2591 Boh neodolateľne pozýva každého na tajomné stretnutie s ním. Modlitba sprevádza celé dejiny spásy ako vzájomné volanie medzi Bohom a človekom.

2592 Modlitba Abraháma a Jakuba sa javí ako zápas viery v dôvere a vernosti Bohu a v istote sľúbeného víťazstva za vytrvalosť.

2593 Mojžišova modlitba je odpoveďou na iniciatívu živého Boha pre spásu jeho ľudu. Je vzorom prosebnej modlitby jediného prostredníka Ježiša Krista.

2594 Modlitba Božieho ľudu sa rozvíja tieni Božieho príbytku - Archy zmluvy a Chrámu, pod vedením sudcov, osobitne Dávida, a prorokov.

2595 Proroci vyzývajú k obráteniu srdca a tým, že vrúcne vyhľadávali Božiu tvár, prosili za národ, ako napríklad Eliáš.

2596 Žalmy predstavujú veľdielo modlitby v Starom zákone. Predstavujú dve nerozlučné zložky: osobnú a spoločenskú. Vzťahujú sa na všetky rozmery dejín, minulosť i budúcnosť. Pripomínajú už splnené Božie prisľúbenia a dúfajú v príchod Mesiáša.

2597 Žalmy, ktoré sa splnili v Kristovi a modlíme sa ich, sú podstatnou zložkou modlitby jeho Cirkvi. Sú vhodné pre ľudí všetkých postavení a všetkých dôb.

2. článok

V PLNOSTI ČASU

2598 Dráma modlitby sa nám naplno odhaľuje v Slove, ktoré sa stalo Telom a prebýva medzi nami. Snažiť sa pochopiť jeho modlitbu pomocou toho, čo nám o nej oznamujú v evanjeliách jeho svedkovia, znamená pre nás približovať sa k nášmu svätému Pánovi Ježišovi ako k horiacemu kru: najprv uvažovať o ňom samom v modlitbe, potom počúvať, ako nás učí modliť sa, aby sme nakoniec spoznali, ako vyslyší našu modlitbu.

Ježiš sa modlí

2599 Boží Syn, ktorý sa stal synom Panny, sa naučil modliť podľa svojho ľudského srdca. Učí sa od svojej matky, ktorá si zachovávala všetky tieto "veľké veci" Všemohúceho vo svojom srdci a premýšľala o nich.³⁸ V slovách a veršoch sa učí modlitbe svojho ľudu v nazaretskej synagóge a v Chráme. Ale jeho modlitba tryská z iného, tajomného prameňa, ako to dáva najavo vo veku dvanástich rokov: "Mám byť tam, kde ide o môjho Otca" (Lk 2,49). Tu sa začína odhaľovať nová stránka modlitby v plnosti časov: *modlitba synovská*, ktorú Otec očakával od svojich detí a ktorú konečne prežíva jeho jediný Syn, sám vo svojom človečenstve spolu so všetkými ľuďmi a za všetkých.

2600 Evanjelium podľa svätého Lukáša zdôrazňuje pôsobenie Ducha Svätého a význam modlitby v Kristovej sprostredkovateľskej službe. Ježiš sa modlí *pred* rozhodujúcimi momentmi svojho poslania; skôr, ako o ňom svedčí Otec pri jeho krste³⁹, pred premenením⁴⁰, a skôr, ako svojím umučením naplní plán Otcovej lásky.⁴¹ Modlí sa aj *pred* rozhodujúcimi momentmi, ktorými sa začína poslanie jeho apoštolov; pred vyvolením a pozvaním Dvanástich⁴², pred tým, ako ho Peter vyzná ako "Božieho Mesiáša"⁴³ a modlí sa tiež, aby viera hlavy apoštolov nepodľahla v pokušení.⁴⁴ Ježišova modlitba pred udalosťami spásy, ktoré od neho žiada Otec, je poníženým a dôveryhodným odovzdaním svojej ľudskej vôle do milujúcej vôle Otca.

2601 "Raz sa na ktoromsi mieste modlil. Keď skončil, povedal mu jeden z jeho učeníkov: "Pane, nauč nás modliť sa!" (Lk 11,1). Či to nie je tak, že Kristov učeník najprv pozoruje svojho Majstra a až potom zatúži modliť sa? Môže sa teda naučiť modliť sa od svojho Majstra. Deti sa učia modliť k Otcovi tak, že *pozorujú* a počúvajú Syna.

2602 Ježiš sa často uťahuje *do samoty*, na vrch a najradšej v noci, aby sa modlil.⁴⁵ *Nosí ľudí* vo svojej modlitbe, pretože prijímal vo svojom vtelení ľudskú prirodzenosť. Obetuje ich Otcovi tak, že obetuje sám seba. On Slovo, "ktoré sa stalo

Telom", má účasť vo svojej udskej modlitbe na všetkom, čím žijú "jeho bratia" (Hebr 2,12); On má súcitiť s ich slabosťami, aby ich od nich oslobodil.⁴⁶ Preto ho Otec poslal. Jeho slová a skutky sú teda viditeľným prejavom jeho modlitby "v skrytosti".

2603 Evanjelisti zachovali z čias Kristovho účinkovania dve jeho výraznejšie modlitby. Každá z nich sa začína vzdávaním vďaky. V prvej⁴⁷ Ježiš vyznáva Otca, ďakuje mu a velebí ho, pretože skryl tajomstvá Božieho kráľovstva pred tými, čo sa považujú za múdrych a odhalil ich "maličkým" (chudobným z blahoslavenstiev). Jeho záchvev "Áno, Otče" vyjadruje hĺbku jeho srdca, súhlas s tým, "čo sa páči" Otcovi, ozvenu "Fiat" jeho Matky, keď ho počala. Je predohrou toho, čo povie Otcovi počas svojej smrteľnej úzkosti. Celá Ježišova modlitba je v tomto milujúcom súhlase jeho ľudského srdca s "tajomstvom vôle" Otca (Ef 1,9).

2604 Druhú Ježišovú modlitbu uvádza svätý Ján⁴⁸ pred vzkriesením Lazara. Túto udalosť predchádza vzdávanie vďaky: "Otče, ďakujem ti, že si ma vyslyšal", v čom je zahrnuté, že Otec vždy vypočuje jeho žiadosť. Ježiš totiž dokladá: "Vedel som, že ty ma vždy vyslyšíš", z čoho vyplýva, že Ježiš žiada vždy rovnakým spôsobom. Ježišova modlitba, ktorá sa začína vzdávaním vďaky, nám takto ukazuje, ako máme žiadať: *skôr*, ako by bol dar odovzdaný, Ježiš sa stotožňuje s darcom a dáva seba vo svojich daroch. Darca je oveľa vzácnejší ako udelený dar; on je "poklad", jemu patrí Synovo srdce; dar je akoby daný "navyše".⁴⁹

Ježišova "veľkňazská" modlitba⁵⁰ má jedinečné postavenie v ekonómii spásy. Budeme o nej uvažovať na konci prvého oddielu. V skutočnosti je prejavom stále aktuálnej modlitby nášho veľkňaza a zároveň obsahuje, čo nás učí v modlitbe k nášmu Otcovi, čím sa budeme zaoberať v druhom oddiele.

2605 Keď prišla hodina naplnenia plánu Otcovej lásky, Ježiš dáva tušiť nepreskúmateľnú hĺbku svojej synovskej modlitby, a to nielen pred tým, ako sa slobodne vydal: "Abba...nie moja, ale tvoja vôľa..." (Lk 22,42), ale až po svoje *posledné slová* na kríži, kde modliť sa a obetovať sa je už jedno: "Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia" (Lk 23,34); "Veru, hovorím ti, ešte dnes budeš so mnou v raji" (Lk 23, 43); "Žena, hľa, tvoj syn...Hľa, tvoja Matka" (Jn 19,26-27); "Žízňim" (Jn 19,28); "Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?" (Mk 15,34)⁵¹; "Je dokonané" (Jn 19,30); "Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha" (Lk 23,46), až po ten "veľký výkrik", v ktorom vydýchol ducha.⁵²

2606 Všetky úzkosti ľudstva vo všetkých dobách, otroctvo hriechu i smrti, všetky prosby a orodovania v dejinách spásy, všetko je obsiahnuté v tomto výkriku vteleného Slova. Preto ich Otec prijíma a napriek všetkej beznádeji ich vyslyší, keď vzkriesi svojho Syna. Takto sa naplní a zavŕši dráma modlitby v ekonómii stvorenia a spásy. Žaltár má k tomu vysvetľujúci kľúč v Kristovi. To o "dnešku" vzkriesenia hovorí Otec: "Ty si môj Syn, ja som ťa dnes splodil. Žiadaj si odo mňa a dám ti do dedičstva národy a do vlastníctva celú zem" (Ž 2,7-8).⁵³

List Hebrejom dramatickými slovami vyjadruje, ako Ježiš uskutočňuje víťazstvo spásy: "On v dňoch svojho pozemského života so silným výkrikom a so slzami prednášal prosby a modlitby tomu, ktorý ho mohol zachrániť od smrti. A bol vyslyšaný pre svoju bohabojnosť. A hoci bol Synom, z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti; a keď dosiahol dokonalosť, stal sa pôvodcom večnej spásy pre všetkých, ktorí ho poslúchajú" (Hebr 5,7-9).

Ježiš učí modliť sa

2607 Keď sa Ježiš modlí, aj nás učí modliť sa. Teologickou cestou našej modlitby je jeho modlitba k Otcovi. Ale evanjelium nám poskytuje aj výslovnú Ježišovu náuku o modlitbe. Ako pedagóg sa nás ujíma tam, kde sa nachádzame, a postupne nás vedie k Otcovi. Ježiš sa obracia k zástupom, ktoré ho nasledujú. Vychádza z ich poznatkov o modlitbe, ktoré poznajú zo Starého zákona a otvára ich k novosti prichádzajúceho kráľovstva. Potom im zjavuje v podobenstvách túto novosť. A konečne so svojimi učeníkmi, ktorí majú byť učiteľmi modlitby v jeho Cirkvi, hovorí otvorene o Otcovi a Duchu Svätom.

2608 Od čias *Reči na vrchu* Ježiš nalieha na *obrátenie srdca*: zmierenie s bratom pred prinesením obety na oltár⁵⁴, láska k nepriateľom a modlitba za prenasledovateľov⁵⁵, modlitba k Otcovi "v skrytosti" (Mt 6,6), odriekávanie mnohých slov v modlitbe⁵⁶, odpúšťanie z hĺbky srdca⁵⁷, čistota srdca a hľadanie kráľovstva.⁵⁸ Celé toto obrátenie sa úplne orientuje na Otca, je synovské.

2609 Keď sa v srdci rozhodneme takto obrátiť, učí nás modliť sa vo *viere*. Viera je synovské primknutie sa k Bohu ponad to, čo cítíme a chápeme. Stala sa možnou, lebo milovaný Syn nám otvára prístup k Otcovi. Môže žiadať, aby sme "hľadali" a "klopali", lebo on sám je bránou a cestou.⁵⁹

2610 Tým, že Ježiš prosí Otca a ďakuje skôr, ako dostáva jeho dary, učí nás *synovskej odvahe*: "Verte, že všetko, o čo v modlitbe prosíte, ste už dostali" (Mk 11,24). Taká je sila modlitby. "Všetko je možné tomu, kto verí" (Mk 9,23) vierou, ktorá "nepochybuje".⁶⁰ Ako + len Ježiša zarmucuje "nedostatok viery" u ľudí (Mk 6,6) a "malovernosť" učeníkov (Mt 8,26), a ako sa čuduje "toľkej viere" u rímskeho stotníka⁶¹ a u kanaánskej ženy⁶².

2611 Modlitba viery nepozostáva len zo slov "Pane, Pane", ale v naladení srdca na konanie *Otcovej vôle* (Mt 7,21). Ježiš vyzýva svojich učeníkov, aby do svojej modlitby vnášali úsilie spolupracovať na Božom pláne.⁶³

2612 V Ježišovi "sa celkom priblížilo Božie kráľovstvo", pozýva na obrátenie, ale aj na *bdelosť*. V modlitbe nech učeník pozorne dbá na toho, ktorý je a ktorý príde, nech pamätá na jeho prvý Príchod v poníženosti tela a v nádeji na jeho druhý Príchod v Sláve.⁶⁴ V spoločenstve so svojím Učiteľom je modlitba jeho nasledovníkov zápasom. Musia bdieť v modlitbe, aby neupadli do pokušenia.⁶⁵

2613 Svätý Lukáš nám zanechal tri základné podobenstvá o modlitbe:

Prvé je o "neodbytnom priateľovi"⁶⁶ s výzvou k vytrvalej modlitbe: "Klopte a otvoria vám". Tomu, kto takto prosí, nebeský Otec "dá všetko, čo potrebuje" a hlavne Duch Svätý, ktorý vlastní všetky dary. Druhé "o neústupčivej vdove"⁶⁷ sa zameriava na jednu z vlastností modlitby: treba sa vždy modliť s trpezlivosťou viery a nevzdávať sa. "Ale nájde Syn človeka vieru na zemi, keď príde?" Tretie podobenstvo o "farizejovi a mýtnikovi"⁶⁸ je o poníženosti srdca, ktoré sa modlí: "Bože, buď milostivý mne hriešnemu". Cirkev neprestáva opakovať túto modlitbu: "Kyrie eleison!"

2614 Keď Ježiš otvorene oznamuje svojim učeníkom tajomstvo modlitby k Otcovi, odhalí im, čím by mala byť ich i naša modlitba po jeho návrate v oslávenom človečenstve k Otcovi. To nové je "prosiť v jeho mene".⁶⁹ Viera v neho uvádza učeníkov k poznaniu Otca, lebo Ježiš je "Cesta, Pravda a Život" (Jn 14,6). Viera prináša svoje ovocie v láske: zachovávať jeho slová, jeho prikázania, zostávať s ním

v Otcovi, ktorý nás v ňom miluje natoľko, že zostáva v nás. V tejto novej zmluve istota, že naše prosby budú vyslyšané, spočíva na Ježišovej modlitbe.⁷⁰

2615 Ba Otec nám dáva ešte oveľa viac, keď sa naša modlitba spája s Ježišovou: "dá nám iného Utešiteľa, aby zostal s nami navždy - Ducha Pravdy" (Jn 14,16-17). Táto novosť modlitby a jej podmienok sa javí po rozhovore na rozlúčku.⁷¹ V Duchu Svätom je kresťanská modlitba spoločenstvom lásky s Otcom, a to nielen skrze Syna, ale aj v ňom: "Doteraz ste o nič neprosili v mojom mene. Proste a dostanete, aby vaša radosť bola úplná" (Jn 16,24).

Ježiš vyslyší modlitbu

2616 Modlitbu k Ježišovi on sám vypočul už počas svojho pozemského účinkovania prostredníctvom znakov, ktoré predchádzajú moc jeho smrti a zmŕtvychvstania: Ježiš vypočuje prosbu viery, vyslovenú⁷²(malomocní, Jairus, Kananejská žena, kajúcny lotor) alebo i nevyslovenú.⁷³ Naliehavá prosba slepcov: "Syn Dávidov, zmiluj sa nad nami!" (Mt 9,27), alebo "Ježišu, syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!" (Mk 10,47) sa zachovala v tradícii *modlitby k Ježišovi*: "Ježišu Kriste, Syn Boží a Pán, zmiluj sa nado mnou hriešnym!" Uzdravením nemocných alebo odpustením hriechov Ježiš vždy odpovie na prosbu, ktorá sa ho žiada s úpenlivou vierou: "Chod' v pokoji, tvoja viera ťa uzdravila!"

Svätý Augustín obdivuhodne zhrňa tri rozmery Ježišovej modlitby: "Modlí sa za nás, ako náš veľkňaz, modlí sa v nás ako naša hlava a modlí sa skrze nás ako náš Boh. Rozoznávajme teda naše hlasy v ňom a jeho hlas v nás".⁷⁴

Modlitba Panny Márie

2617 Modlitba Márie sa nám odhaľuje na úsvite plnosti čias. Pred vtelením Božieho Syna a pred vyliatím Ducha Svätého jej modlitba jedinečným spôsobom spolupracuje na milostivom Otcovom pláne, a to počas zvestovania pri Ježišom počatí⁷⁵ a tiež počas Turíc, keď sa formovala Cirkev - Kristovo Telo.⁷⁶ Vo viere svojej pokornej služobnice sa Božiemu daru dostáva prijatie, na ktoré čakal od počiatku časov. Tá, ktorú Všemohúci učinil "plnou milosti", odpovedá obetou celej svojej bytosti: "Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova" (Lk 1,38). "*Fiat, nech sa stane*" to je modlitba kresťana: patriť celkom jemu, lebo on je pre nás všetkým.

2618 Evanjelium nám odhaľuje, ako sa Mária modlí a oroduje vo viere: v Káne⁷⁷ Ježišova Matka prosí svojho Syna o to, čo treba na svadobnej hostine, ktorá je symbolom inej hostiny, hostiny na Baránkovej svadbe, keď na prosbu svojej Snúbenice Cirkvi dáva svoje Telo a svoju Krv. A tiež v hodine Novej zmluvy⁷⁸ je pri päte kríža Mária vyzdvihnutá ako žena, nová Eva, a skutočná "matka všetkých živých".

2619 Preto je Máriina pieseň⁷⁹ (Magnificat) rovnako piesňou Božej Matky i piesňou Cirkvi, piesňou dcéry sionskej aj nového Božieho ľudu, piesňou vzdávania vďaky za plnosť milostí, ktoré Cirkev rozdáva vo svojej ekonómii spásy, piesňou "chudobných", ktorých nádej je zahrnutá do splnenia prisľúbení "Abrahámovi a jeho potomstvu naveky".

ZHRNUTIE

2620 V Novom zákone je dokonalým vzorom modlitby synovská modlitba Ježišova. Konal ju často v samote a v skrytosti; Ježišova modlitba spája milujúcu oddanosť Otcovi až po kríž s neochvejnou dôverou, že bude vypočutá.

2621 Ježiš pri vyučovaní odporúča svojim apoštolom, aby sa modlili s čistým srdcom, so živou a vytrvalou vierou, so synovskou odvahou. Vyzýva ich k bdelosti a pozýva ich, aby svoje žiadosti predkladali Bohu v jeho mene. Sám Ježiš Kristus vyslyší prosby, s ktorými sa na neho obraciame.

2622 Modlitba Panny Márie a jej "Fiat", vyslovená v Magnificat, sa vyznačuje veľkodušnou obetou celého jej bytia vo viere.

3. článok

V DOBE CIRKVI

2623 V deň Turíc sa prisľúbený Duch "na tom istom mieste" (Sk 2,1) vylial na zhromaždených učeníkov, ktorí ho očakávali "jednomyselne zotrúvajúci na modlitbách" (Sk 1,14). Duch, ktorý učí Cirkev a pripomína jej všetko, čo Ježiš povedal⁸⁰, bude tiež formovať život modlitby.

2624 V prvom jeruzalemskom spoločenstve sa veriaci "vytrvalo zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách" (Sk 2,42). Toto poradie je typické pre modlitbu Cirkvi: zakladá sa na viere apoštolov, overuje sa láskou a živí sa v Eucharistii.

2625 Na počiatku to boli modlitby, ktoré si veriaci osvojili pri počúvaní a čítaní Svätého písma a ktoré si aktualizovali. Zvlášť obsah žalmov sa im videl naplnený v Ježišovi Kristovi.⁸¹ Duch Svätý, ktorý tak svojej modliacej sa Cirkvi pripomína Krista, vedie ju tiež k plnej pravde a vnuká jej nové formulácie, ktoré budú vyjadrovať nevyspytateľné Kristovo tajomstvo, pôsobiace v živote, vo sviatosťiach a v poslaní jeho Cirkvi. Tieto nové formulácie sa budú rozvíjať vo veľkých liturgických a duchovných tradíciách. *Formy modlitby*, ako ich odhaľujú apoštolské a kánonické spisy, sa stávajú normou kresťanskej modlitby.

I. Velebenie a klaňanie

2626 *Velebenie* vyjadruje základnú pohnútku kresťanskej modlitby: je stretnutím Boha s človeka; vo velebení sa stretávajú a vzájomne spájajú Boží dar a jeho prijatie u človeka. Modlitba velebenia je odpoveďou človeka na Božie dary; pretože Boh požehná a srdce človeka môže s vďakou velebiť toho, ktorý je zdrojom všetkého požehnanja.

2627 Tento pohyb vyjadrujú dve základné formy: vystupuje k Otcovi, unášaný Duchom Svätým skrze Ježiša Krista (velebíme ho za to, že nás požehnal)⁸²; ale tiež vyprosuje milosť Ducha Svätého, ktorá prostredníctvom Krista zostupuje od Otca (on nás žehná).⁸³

2628 Klaňanie je prvým postojom človeka, ktorý spoznáva, že je tvorom pred svojim Tvorcom. Oslavuje veľkosť Pána, ktorý nás stvoril⁸⁴ a všemohúcnosť Spasiteľa, ktorý nás oslobodzuje od zla. Je pokľaknutím Ducha pred "Kráľom slávy" (Ž 24,9.10) a úctivým mlčaním pred tvárou "najvyššieho"⁸⁵ Boha. Klaňanie sa trojnásobne svätému a nanajvyšš láskavému Bohu preniká s pokorou a dáva dôveru našim prosbám.

II. Prosebná modlitba

2629 Slovník prosieb má v Novom zákone bohatstvo odtieňov: žiadať, doprosovať sa, naliehavo sa dovolávať, vzývať, volať, kričať a tiež "zápasiť v modlitbe".⁸⁶ Ale najobyčajnejšia je prosba, lebo je najspontánnejšia. Uvedomovanie si nášho vzťahu k Bohu vyjadrujeme prosebnou modlitbou: sme iba tvory, nie sme svojimi pôvodcami, ani pánni protiventstiev, ani svojím posledným cieľom; ale sme aj hriešnikmi a ak *o kresťania vieme, že sa odvraciame od nášho Otca. Prosba je teda návratom k nemu.

2630 *Nový zákon vôbec neobsahuje modlitby nárekov, ktoré sa často vyskytujú v Starom zákone. Od čias zmŕtvychvstalého Krista sa modlitba Cirkvi nesie v nádeji, hoci sme ešte v očakávaní a musíme sa každodenne obracať k Bohu. Kresťanská modlitba prýšťa s inej hĺbky, ktorú svätý Pavol nazýva vzdychaním tvorstva "v pôrodných bolestiach" (Rim 8,22), naším vzdychaním v očakávaní vykúpenia z nášho tela, "lebo v nádeji sme spasení" (Rim 8,23-24) a nakoniec "nevysloviteľným vzdychaním" Ducha Svätého, ktorý "prichádza na pomoc našej slabosti, lebo nevieme ani to, za čo sa máme modliť ako treba" (Rim 8,26).*

2631 *Prosba o odpustenie je prvou pohnútkou prosebnej modlitby.⁸⁷ Predchádza každú správnu a čistú modlitbu. Dôverivá poníženosť nás opäť vracia do svetla spoločenstva s Otcom a s jeho Synom Ježišom Kristom a do vzájomného spoločenstva jedných s druhými⁸⁸: teda "dostaneme od neho všetko, o čo len budeme prosiť" (1 Jn 3,22). Prosba o odpustenie je úvodom k liturgii Eucharistie, ale aj k osobnej modlitbe.*

2632 *Kresťanská prosba sa sústreďuje na túžbu hľadať Božie kráľovstvo, ktoré prichádza v zhode s tým, čo učil Ježiš.⁸⁹ V prosbách je istá hierarchia: najprv sa prosí o kráľovstvo, potom o to, čo je potrebné aby sme ho mohli prijať a spolupracovať na jeho príchode. Táto spolupráca s Kristovým poslaním a s poslaním Ducha Svätého, ktoré sa stalo poslaním Cirkvi, je predmetom modlitby apoštolského spoločenstva.⁹⁰ Je to modlitba svätého Pavla, popredného apoštola, ktorý odhaľuje, ako musí Božia starostlivosť o všetky Cirkvi oživovať kresťanskú modlitbu.⁹¹ Každý pokrstený pripravuje svojou modlitbou príchod Božieho kráľovstva.*

2633 *Kto sa podieľa takt na spasiteľnej Božej láske, chápe, že predmetom prosby môže byť každá potreba. Kristus, ktorý všetko vzal na seba, aby všetko vykúpil, je oslávený prosbami, ktorými sa obraciame na Otca v jeho mene.⁹² V tejto istote nás Jakub⁹³ a Pavol povzbudzujú modliť sa pri každej príležitosti.⁹⁴*

III. Modlitba orodovania

2634 *Orodovanie je prosebná modlitba, ktorou sa najviac približujeme k Ježišovej modlitbe. On je jediným orodovníkom u Otca za všetkých ľudí, najmä za hriešnikov.⁹⁵ "Preto môže naveky spasiť tých, ktorí skrze neho prichádzajú k Bohu, lebo žije stále, aby sa za nich prihovára" (Hebr 7,25). Sám Duch Svätý "sa prihovára za nás" a jeho príhovor "za svätých... sa páči Bohu" (Rim 8,26-27).*

2635 *Orodovať, prosiť za druhého je už od čias Abraháma blízke srdcu, ktoré sa zhoduje s Božím milosrdenstvom. V dobe Cirkvi sa kresťanské orodovanie pripája ku Kristovmu: je výrazom spoločenstva svätých. Pri orodovaní ten, kto sa modlí, "nech nehľadá iba na svoje vlastné záujmy, ale na záujmy iných" (Flp 2,4), a nech ide až tak ďaleko, že sa modlí aj za tých, ktorí mu robia zle.⁹⁶*

2636 Prvé kresťanské spoločenstvá intenzívne prežívali túto formu spolupatričnosti.⁹⁷ Apoštol Pavol im dáva účasť aj na svojej službe evanjeliu⁹⁸, ale sa aj prihovára za ne.⁹⁹ Orodovanie kresťanov nepozná hranice: "za všetkých ľudí, za kráľov i za všetkých, čo sú na vyšších miestach" (1 Tim 2,1), za prenasledovateľov¹⁰⁰, za spasenie tých, ktorí odporujú evanjeliu.¹⁰¹

IV. Modlitba vzdávania vd'aky

2637 Vzdávanie vd'aky charakterizuje modlitbu Cirkvi, ktorá pri slávení Eucharistie ukazuje, čím je a čím sa ešte vo väčšej miere stáva. Skutočne, v diele spásy Kristus oslobodzuje stvorenie od hriechu a smrti, aby ho opäť zasvätil a navrátil Otcovi na jeho slávu. Vzdávanie vd'aky údov Tela má účasť na vd'akyvzdávaní ich Hlavy.

2638 Podobne ako v prosebnej modlitbe, každá udalosť a každá potreba sa môže stať vzdávaním vd'aky. Listy svätého Pavla sa začínajú a končia často vd'akyvzdávaním, kde sa vždy spomína Pán Ježiš: "pri všetkom vzdávajte vd'aky, lebo je to Božia vôľa v Kristovi Ježišovi" (1 Sol 5,18). "V modlitbe buďte vytrvalí, bdejte pri nej a vzdávajte vd'aky" (Kol 4,2).

V. Modlitba chvály

2639 Chvála je taká forma modlitby, ktorá bezprostredne uznáva Boha ako Boha. Ospevuje ho pre neho samého, vzdáva mu slávu za všetko, čo koná, pretože ON JE. Vychádza z blaženosti čistých srdc, ktoré ho milujú vo viere skôr, ako ho vidia v jeho sláve. Prostredníctvom nej sa Duch spája s naším duchom, aby dosvedčil, že sme Božimi deťmi¹⁰², poskytuje svedectvo jedinému Synovi, v ktorom sme adoptovaní a skrze prostredníctvom oslavujeme Otca. Chvála spája aj ostatné formy modlitby a unáša ich k tomu, kto je jej prameňom a cieľom: "My máme iba jedného Boha, Otca, od ktorého je všetko a my sme pre neho" (1 Kor 8,6).

2640 *Svätý Lukáš sa vo svojom evanjeliu často zmieňuje o prekvapení a chvále, ktoré vyvolávali Kristove zázraky a zdôrazňuje to tiež, že ich konali aj apoštoli za pomoci Ducha Svätého: jeruzalemské spoločenstvo¹⁰³, Petrovo a Jánovo uzdravenie chromého¹⁰⁴, zástup, ktorý za to oslavuje Boha¹⁰⁵, pohania v Pizídii, ktorí "sa radovali a oslavovali Pánovo Slovo" (Sk 13,48).*

2641 *"Hovorte spoločne žalmy, hymny a duchovné piesne. Vo svojich srdciach spievajte Pánovi a oslavujte ho" (Ef 5, 19).¹⁰⁶ Podobne ako inšpirovaní autori Nového zákona prvé kresťanské spoločenstvá čítajú žalmy a oslavujú nimi Kristovo tajomstvo. Obnovení v Duchu Svätom skladajú aj hymny a piesne, vychádzajúc pritom z neslýchanej udalosti, ktorú Boh uskutočnil vo svojom Synovi: z jeho vtelenia, víťaznej smrti, ktorou premohol smrť, z jeho zmŕtvychvstania a vystúpenia na nebesia a zasadnutia po Božej pravici.¹⁰⁷ Z tohto "zázraku" celej ekonómie spásy vychádza doxológia - oslava Boha.¹⁰⁸*

2642 *Zjavenie toho, "čo sa má onedlho stať", teda Apokalypsa, sa vyznačuje spevmi nebeskej liturgie¹⁰⁹, ale tiež orodovaním "svedkov" (martyrov=mučeníkov) (Sk 6,10). Proroci a svätí, všetci tí, ktorí boli na zemi zabití pre svedectvo o Ježišovi¹¹⁰, nesmierny zástup tých, ktorí podstúpili veľké súženia, predišli nás do Kráľovstva a spievajú chválu slávy na toho, ktorý sedí na Tróne spolu s Baránkom.¹¹¹ V spoločenstve s nimi pozemská Cirkev tiež spieva piesne viery a presvedčenia o nej.*

Viera pri prosbách a orodovaní dúfa aj napriek všetkej beznádeji a vzdáva vďaky "Otcovi svetiel", od ktorého pochádza "každý dokonalý dar" (Jak 1,17). Viera je taktiež čistou chválou.

2643 Eucharistia obsahuje a vyjadruje všetky formy modlitby: je "čistou obetou" celého Kristovho Tela "na slávu jeho mena"¹¹²; podľa východných aj západných tradícií je "obetou chvály".

ZHRNUTIE

2644 Duch Svätý, ktorý učí Cirkev a pripomína jej všetko, čo Ježiš povedal, vychováva ju tiež k životu modlitby takým spôsobom, že jej vnuká výrazy, ktoré sa neprestajne obnovujú v rámci trvalých foriem: velebenie, prosby, orodovanie, vďakyvzdávanie a chvála.

2645 Pretože Boh žehná srdce človeka, môže ono ako odplatu velebíť toho, ktorý je zdrojom všetkého požehnania.

2646 Prosebná modlitba sa zameriava na odpustenie, na hľadanie Božieho kráľovstva ako aj všetky oprávnené potreby.

2647 Orodovacia modlitba spočíva v prihováraní sa v prospech niekoho iného. Nepozná hranice a zahrňuje aj nepriateľov. 2648 Každá radosť a každé trápenie, každá udalosť a každá potreba môžu byť predmetom pre vďakyvzdávanie a tým, že sa vďaka spája s Kristom, má naplňovať celý život: "pri všetkom vzdávajte vďaky" (1 Sol 5,18).

2649 Modlitba chvály je celkom nezištná a vznáša sa k Bohu; ospevuje ho pre neho samého, oslavuje ho za to, čo urobil, za to, že JE.

---

¹ Porov. Sk 17,27

² Porov. Gn 4,4

³ Porov. Gn 4,26

⁴ Porov. Gn 5,24

⁵ Porov. Gn 8,20-9,17

⁶ Porov. Gn 6,9

⁷ Porov. Gn 9,8-16

⁸ Porov. Gn 15,2-3

⁹ Porov. Gn 15,6

¹⁰ Porov. Gn 17,1-2

¹¹ Porov. Gn 18,1-15; Lk 1,26-38

¹² Porov. Gn 18,16-33

¹³ Porov. Rim 8,32

¹⁴ Porov. Rim 4,16-21

¹⁵ Porov. Gn 28,10-22

¹⁶ Porov. Gn 32,25-31; Lk 18,1-8

- ¹⁷ Porov. Ex 3,1-10
- ¹⁸ Porov. Ex 34,6
- ¹⁹ Porov. Ex 17,8-13
- ²⁰ Porov. Nm 12,13-14
- ²¹ Porov. Ex 32,1-34,9
- ²² Porov. 1 Sam 1,9-18
- ²³ Porov. 2 Sam 7,18-29
- ²⁴ Porov. 1 Kr 8,10-61
- ²⁵ Porov. Ž 24,6
- ²⁶ Porov. 1 Kr 18,39
- ²⁷ Porov. 1 Kr 17,7-24
- ²⁸ Porov. 1 Kr 18,20-39
- ²⁹ Porov. 1 Kr 19,1-14; Ex 33,19-23
- ³⁰ Porov. Lk 9,28-36
- ³¹ Porov. 2 Kor 4,6
- ³² Porov. Am 7,2.5; Iz 6,5.8.11; Jer 1,6; 15,15-18;
20,7-18
- ³³ Porov. Ekd 9,6-15; Neh 1,4-11; Jon 2,2-10; Tob 3,11-16;
Jdt 9,2-14
- ³⁴ Porov. Principi e norme per la Liturgia delle Ore 100-109 ³⁵ Dei verbum 2
- ³⁶ Sv. Ambróz, Enerrationes in psalmos, 1, 9
- ³⁷ Sv. Ján Damascénsky, De fide orthodoxa, 3, 24
- ³⁸ Porov. Lk 1,49; 2,19; 2,51
- ³⁹ Porov. Lk 3,21
- ⁴⁰ Porov. Lk 9,28
- ⁴¹ Porov. Lk 22,41-44
- ⁴² Porov. Lk 6,12
- ⁴³ Porov. Lk 9,18-20
- ⁴⁴ Porov. Lk 22,32
- ⁴⁵ Porov. Mk 1,35; 6,46; Lk 5,16
- ⁴⁶ Porov. Hebr 2,15; 4,15
- ⁴⁷ Porov. Mt 11,25-27; Lk 10,21-22
- ⁴⁸ Porov. Jn 11,41-42
- ⁴⁹ Porov. Mt 6,21.33

⁵⁰ Porov. Jn 17

⁵¹ Porov. Ž 22,2

⁵² Porov. Mk 15,37; Jn 19,30b

⁵³ Porov. Sk 13,33

⁵⁴ Porov. Mt 5,23-24

⁵⁵ Porov. Mt 5,44-45

⁵⁶ Porov. Mt 6,7

⁵⁷ Porov. Mt 6,14-15

⁵⁸ Porov. Mt 6,21.25.33

⁵⁹ Porov. Mt 7,7-11.13-14

⁶⁰ Porov. Mt 21,21

⁶¹ Porov. Mt 8,10

⁶² Porov. Mt 15,28

⁶³ Porov. Mt 9,38; Lk 10,2; Jn 4,34

⁶⁴ Porov. Mk 13; Lk 21,34-36

⁶⁵ Porov. Lk 22,40.46

⁶⁶ Porov. Lk 11,5-13

⁶⁷ Porov. Lk 18,1-8

⁶⁸ Porov. Lk 18,9-14

⁶⁹ Porov. Jn 14,13

⁷⁰ Porov. Jn 14,13-14

⁷¹ Porov. Jn 14,23-26; 15,7.16; 16,13-15; 16,23-27

⁷² malomocný Mk 1,40-41, Jairus Mk 5,36, Kanaánčanka

Mk 7,29, kajúci lotor Lk 23,39-43

⁷³ nosiči ochrnutého Mk 2,5, žena s krvotokom, ktorá sa dotkne jeho odevu Mk 5,28, slzy a voňavý olej hriešnice Lk 7,37-38

⁷⁴ Sv. Augustín, Eneatio in Psalmos, 85, 1

porov. Principi e norme per la Liturgia delle Ore, 7

⁷⁵ Porov. Lk 1,38

⁷⁶ Porov. Sk 1,14

⁷⁷ Porov. Jn 2,1-12

⁷⁸ Porov. Jn 19,25-27

⁷⁹ Porov. Lk 1,46-55

⁸⁰ Porov. Jn 14,26

⁸¹ Porov. Lk 24,27.44

- ⁸² Porov. Ef 1,3-14; 2 Kor 1,3-7; 1 Pt 1,3-9
- ⁸³ Porov. 2 Kor 13,13; Rim 15,5-6.13; Ef 6,23-24
- ⁸⁴ Porov. Ž 95,1-6
- ⁸⁵ Porov. Sv. Augustín, Eneatio in Psalmos 62, 16
- ⁸⁶ Porov. Rim 15,30; Kol 4,12 ⁸⁷ Porov. mýtnik: "bud' milostivý mne hriešnemu!"; Lk 18,13
- ⁸⁸ Porov. Jn 1,7-2,2
- ⁸⁹ Porov. Mt 6,10.33; Lk 11,2.13
- ⁹⁰ Porov. Sk 6,6; 13,3
- ⁹¹ Porov. Rim 10,1; Ef 1,16-23; Flm 1,9-11;
Kol 1,3-6; 4,3-4.12
- ⁹² Porov. Jn 14,13
- ⁹³ Porov. Jak 1,5-8
- ⁹⁴ Porov. Ef 5,20; Flp 4,6-7; Kol 3,16-17; 1 Sol 5,17-18
- ⁹⁵ Porov. Rim 8,34; 1 Tim 2,5-8; 1 Jn 2,1
- ⁹⁶ Porov. Sv. Štefan sa modlí za svojich katov Sk 7,60;
Lk 23,28.34
- ⁹⁷ Porov. Sk 12,5; 20,36; 21,5; 2 Kor 9,14
- ⁹⁸ Porov. Ef 6,18-20; Kol 4,3-4; 1 Sol 5,25
- ⁹⁹ Porov. Fil 1,3-4; Kol 1,3; 2 Sol 1,11
- ¹⁰⁰ Porov. Rim 12,14
- ¹⁰¹ Porov. Rim 10,1
- ¹⁰² Porov. Rim 8,16
- ¹⁰³ Porov. Sk 2,47
- ¹⁰⁴ Porov. Sk 3,9
- ¹⁰⁵ Porov. Sk 4,21
- ¹⁰⁶ Porov. Kol 3,16
- ¹⁰⁷ Porov. Flp 2,6-11; Kol 1,15-20; Ef 5,14; 1 Tim 3,16; 6,15-16; 2 Tim 2,11-13
- ¹⁰⁸ Porov. Ef 1,3-14; Rim 16,25-27; Ef 3,20-21; Júd 24-25
- ¹⁰⁹ Porov. Zjv 4,8-11; 5,9-14; 7,10-12
- ¹¹⁰ Porov. Zjv 18,24
- ¹¹¹ Porov. Zjv 19,1-8
- ¹¹² Porov. Mal 1,11

DRUHÁ KAPITOLA

TRADÍCIA MODLITBY

2650 Modlitba sa neobmedzuje iba na samovoľnú vnútornú pohnútku: kto sa chce modliť, musí sa o to aj snažiť. Nestačí len vedieť, čo Písma hovoria o modlitbe: treba sa naučiť modliť. To sa deje živým podaním (posvätná tradícia), keď Duch Svätý učí Božie deti modliť sa v "Cirkvi veriacej a prosiacej".¹

2651 Tradícia kresťanskej modlitby je jednou z foriem prehlbovania tradície viery, a to predovšetkým prostredníctvom meditácie a štúdia veriacich, ktorí zachovávajú vo svojich srdciach udalosti a slová ekonómie spásy, a hlbokým prenikaním duchovných skutočností, ktoré sami zakusujú.²

I.článok

K PRAMEŇOM MODLITBY

2652 Duch Svätý je "živou vodou", ktorá srdcom modliaceho sa "prúdi do večného Života" (Jn 4,14). On nás učí čerpať ju v samom prameni, v Kristovi. V živote kresťana sú teda pramenné miesta, kde nás očakáva Kristus, aby nás napojil

Duchom Svätým.

Božie slovo

2653 Cirkev "vzýva naliehavým a dôrazným spôsobom všetkých kresťanov...aby si častým čítaním Svätého písma nadobudli <nesmierne vzácne poznanie o Ježišovi Kristovi>...Čítanie Svätého písma musí sprevádzať modlitba, aby sa nadviazal rozhovor medzi Bohom a človekom, lebo keď sa modlíme, Bohu sa prihovárime a počúvame ho, keď čítame Božie výroky".³

2654 Keď duchovní Otcovia vysvetľujú evanjelium Mt 7,7, zhrňujú tak predpoklady srdca, ktoré sa v modlitbe živí Božím slovom: "Hľadajte v čítaní a nájdete v uvažovaní; klopte v modlitbe a otvorí sa vám v rozjímaní".⁴

Liturgia Cirkvi

2655 Poslanie Krista a Ducha Svätého, ktorý vo sviatostnej cirkevnej liturgii ohlasuje, sprítomňuje a oznamuje tajomstvo spásy, pokračuje v srdci, ktoré sa modlí. Duchovní Otcovia porovnávajú niekedy srdce s oltárom. Modlitba zvnútorňuje a osvojuje si liturgiu počas jej slávenia i po ňom. Ba, keď sa modlitba prežíva "v skrytosti" (Mt 6,6), stáva sa modlitbou *Cirkvi*, je spoločenstvom so Svätou Trojicou.⁵

Teologické čnosti

2656 Do modlitby sa vstupuje tak, ako sa vstupuje aj do liturgie: úzkou bránou viery. Prostredníctvom znakov Božej prítomnosti hľadáme Pánovu tvár a túžime po nej, lebo chceme počúvať a zachovávať jeho slovo.

2657 Duch Svätý, ktorý nás učí sláviť liturgiu v očakávaní Kristovho príchodu, nás nasmerúva, aby sme sa modlili v nádeji. A naopak, modlitba Cirkvi a osobná modlitba živia v nás nádej. Najmä žalmy nás svojou konkrétnou a pestrou rečou učia

upevňovať našu nádej v Bohu: "Čakal som, čakal na Pána a on sa ku mne sklonil. Vyslyšal môj nárek" (Ž 40,2). "Boh nádeje nech vás naplní všetkou radosťou a pokojom vo viere, aby ste v sile Ducha Svätého oplývali nádejou" (Rim 15,13).

2658 "A nádej nezahanbuje, lebo Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali" (Rim 5,5). Modlitba, stvárnovaná liturgickým životom, čerpá všetko z Lásky, ktorou nás miluje v Ježišovi Kristovi a ktorý nám dáva možnosť na ňu aj odpovedať, keď milujeme, ako nás on miloval. Láska je zdrojom modlitby; kto z nej čerpá, dosahuje vrchol modlitby:

*Milujem ťa, Bože môj. Moja jediná túžba je milovať ťa až do posledného dychu môjho života. Milujem ťa, Bože môj, lebo si zasluhuješ nekonečnú lásku a radšej umriem s tvojou láskou, ako by som mal žiť bez nej. Milujem ťa, Pane, a prosím ťa len o jedinú milosť, aby som ťa mohol milovať večne...Bože môj, ak môj jazyk nemôže v každom okamihu vyslovovať, že ťa milujem, chcem, aby ti to opakovalo moje srdce pri každom mojom výdychu.*⁶

"Dnes"

2659 Modliť sa učíme v istých chvíľach, keď počúvame Pánove slová alebo keď sa zúčastňujeme na jeho veľkonočnom tajomstve, ale jeho Duch sa nám ponúka v každom čase, vo všetkých udalostiach dňa, aby dal vytrysknúť modlitbe. Ježišovo učenie o modlitbe k nášmu Otcovi je na tej istej rovine ako náuka o prozreteľnosti:⁷ čas je v rukách Otca; stretávame sa s ním v prítomnosti, nie včera, ani zajtra, ale dnes: "Čújte dnes jeho hlas; nezatvrdzujte svoje srdcia..." (Ž 95,7-8).

2660 Modliť sa v príhodách všedných dní a v každom okamihu, to je jedno z tajomstiev, ktoré boli zjavené "maličkým", Kristovým služobníkom, chudobným z blahoslavenstiev. Je dobré a správne modliť sa, aby príchod kráľovstva spravodlivosti a pokoja ovplyvnil chod dejín. Ale je tiež dôležité prenikať modlitbou nízkosť každodenných situácií. Všetky formy modlitby môžu byť tým kvasom, ku ktorému Pán prirovnáva Božie kráľovstvo.⁸

Z H R N U T I E

2661 Duch Svätý učí Božie deti modliť sa v Cirkvi prostredníctvom živého podania, tradície.

2662 Prameňom modlitby sú: Božie slovo, liturgia Cirkvi a čnosti viera, nádej a láska.

2.článok

CESTA MODLITBY

2663 V živej tradícii viery navrhuje každá Cirkev svojim veriacim, s ohľadom na ich historický, sociálny a kultúrny vývin, jazyk a na spôsoby modlitby: slová, melódie, úkony, ikonografiu (obrazy a sochy). Patrí do právomoci učiteľského úradu⁹, aby rozpoznával vernosť, cesty modlitby v súlade s apoštolskou tradíciou viery a žiada, aby kňazi a katechéti vysvetľovali zmysel modlitby vždy vo vzťahu k Ježišovi Kristovi.

Modlitba k Otcovi

2664 Pre kresťanskú modlitbu nejestvuje okrem Krista iná cesta modlitby. Či je naša modlitba spoločná alebo osobná, hlasná alebo vnútorná, k Otcovi má prístup len

vtedy, keď sa modlíme v Ježišovom "mene". Ježišovo sväté človečenstvo je teda cestou, na ktorej nás Duch Svätý učí prosiť Boha, nášho Otca.

Modlitba k Ježišovi

2665 Modlitba Cirkvi sa živí Božím slovom a slávením liturgie a učí nás modliť sa k Pánovi. Ak sa aj obracia predovšetkým k Bohu Otcovi, vo všetkých liturgických tradíciách obsahuje formy modlitieb, ktoré sú adresované Kristovi. Niektoré žalmy, aktualizované v modlitbe Cirkvi, spolu s Novým zákonom nám vkladajú do úst a vtlačajú do našich srdc modlitbu ku Kristovi: Syn Boží, Božie slovo, Pán, Spasiteľ, Baránok Boží, Kráľ, milovaný Syn, Syn Panny, dobrý Pastier, náš Život, naše Svetlo, naša Nádej, naše Zmŕtvychvstanie, Priateľ človeka atď.

2666 Vrcholným titulom, ktorý v sebe obsahuje všetky ostatné, je však ten, ktorý Boží Syn dostal pri svojom vtelení: JEŽIŠ. Božie meno je pre ľudské pery nevysloviteľné¹⁰, ale tým, že Boh prijal našu ľudskú prirodzenosť, Božie slovo sa nám vydáva a my ho môžeme vzývať. "Ježiš", "YHWH(Jahve) vyslobodzuje".¹¹ Meno Ježiš obsahuje všetko: Boha aj človeka a celú ekonómiu stvorenia a spásy. Modliť sa k "Ježišovi" znamená vzývať ho, obracať sa na neho v sebe. Jediné jeho meno obsahuje prítomnosť, ktorú on predstavuje. Ježiš vstal z mŕtvych a ktokoľvek vzýva jeho meno, prijíma Božieho Syna, ktorý sa z lásky k nemu vydal na smrť.¹²

2667 *Toto celkom prosté vzývanie viery sa rozvinulo v tradícii modlitby do najrozmanitejších podôb, a to na Východe i na Západe. Najčastejšia formulácia, ktorá sa tradovala v medzi duchovnými na Sinaji, v Sýrii a na hore Athos je vzývanie: Ježišu Kriste, Syn Boží a Pán, zmiluj sa nad nami hriešnymi!" Spája kristologický hymnus svätého Pavla (Flp 2,6-11) s prosbou mýtnika a slepých žobrákov¹³ o svetlo. Prostredníctvom neho sa srdce naladí na biedu človeka a na milosrdenstvo jeho Spasiteľa.*

2668 *Vzývanie Ježišovho svätého mena je najjednoduchšou cestou neustálej modlitby. Ak ju často opakujú pokorné a pozorné srdcia, nerozplývajú sa pritom v "mnohovravnosti"¹⁴, ale "zachovávajú slovo v dobrom a šľachetnom srdci a s vytrvalosťou, prinášajú úrodu".¹⁵ Taká modlitba je možná "v každom čase", lebo nie je zaneprázdnenie popri iných. Jediným jej zaujatím je milovať Boha, čo oživuje a premieňa každý skutok na čin Ježiša Krista.*

2669 *Modlitba Cirkvi vzdáva česť a úctu aj Ježišovmu srdcu, a to rovnako, ako vzýva jeho najsvätejšie Meno. Klania sa vtelenému Slovu a jeho Srdcu, ktoré sa z lásky k ľuďom dalo prebodnúť za nás hriešnikov. Kresťanská modlitba si obľúbila tiež krížovú cestu v šľapajach Spasiteľových. Jej zastavenia od odsúdenia až po Golgotu a hrob zvýrazňujú Ježišove kroky na ceste, na ktorej on svojím svätým krížom vykúpil svet*

"Príď, Duchu Svätý"

2670 "Nik nemôže povedať «Ježiš je Pán» iba ak v Duchu Svätom (1 Kor 12,3). Vždy, keď sa začíname modliť k Ježišovi, nás na cestu modlitby nás priťahuje Duch svätý svojou predchádzajúcou milosťou. Keď nás učí modliť pripomína nám Krista, prečo by sme nemali prosiť aj jeho samého? Cirkev nás vyzýva každodenne vzývať Ducha Svätého a predovšetkým na začiatku a na konci každej významnejšej činnosti.

Keby sa Duchu Svätému nemala vzdávať poklona, ako by ma mohol zbožštit' krstom? Ak sa mu teda mám klaňať, či nemá byť predmetom osobitnej úcty?¹⁶

2671 Tradičná forma prosby o Ducha Svätého je vzývanie Otca skrze Krista, nášho Pána, aby nám zoslal Ducha Tešiteľa.¹⁷ Ježiš trvá na tejto prosbe vo svojom mene vo chvíli, keď sľubuje Ducha Pravdy.¹⁸ Ale najúprimnejšia a najbezprostrednejšia je tradičná modlitba "Veni Sancte Spiritus" a každá liturgická tradícia ju rozvinula v antifónach a hymnách:

*Príd' Duchu Svätý, naplň srdcia svojich veriacich a zapál' v nich oheň svojej lásky.*¹⁹

*Nebeský kráľ, Duch tešiteľ, Duch pravdy, všade prítomný, ktorý všetko naplňuješ, poklad všetkého dobra a prameň života, príď a prebývaj v nás, očisťuj nás a spas nás ty, ktorý si dobrý.*²⁰

2672 Duch Svätý, ktorého pomazanie preniká celé naše bytie, je vnútorným učiteľom kresťanskej modlitby. On je pôvodcom jej živej tradície. V modlitbe je nepochybne toľko ciest, koľko je modliacich sa, ale vo všetkých a spolu so všetkými pôsobí ten istý Duch Svätý. V spoločenstve s ním sa kresťanská modlitba stáva modlitbou Cirkvi.

V spoločenstve so svätou Matkou Božou

2673 V modlitbe nás Duch Svätý zjednocuje s osobou jediného Božieho Syna a s jeho osláveným človečenstvom. Cez toto človečenstvo sa spája naša synovská modlitba v spoločenstve s Cirkvou s Ježišovou Matkou.²¹

2674 Už od súhlasu, ktorý vyslovila vo viere pri zvestovaní a bez váhania ho dodržala až pod kríž, sa Máriino materstvo rozširuje i na bratov a sestry jej Syna, "čo ešte putujú a nachádzajú sa v rozličných nebezpečenstvách a úzkostiach".²² Ježiš ako jediný prostredník, je cestou našej modlitby; Márii, jeho a našej Matke, je všetko úplne zrejmé. "Ona ukazuje cestu" ("hodoghitria"), je jej "Znakom", ako o tom svedčí východná aj tradičná západná ikonografia.

2675 Práve z tejto jedinečnej Máriinej spolupráce s pôsobením Ducha Svätého, rozvinuli Cirkvi modlitbu k svätej Božej Matke. Orientuje sa na Kristovu osobu, ako sa zjavovala v Máriiných tajomstvách. V nespočítateľných hymnách a antifónach, ktoré túto modlitbu vyjadrujú, sa obyčajne striedajú dva zámery: prvým sa "velebí" Pán za "veľké veci", ktoré urobil svojej poníženej služobnici a prostredníctvom nej všetkým ľuďom²³; druhým sa zverujú Ježišovej Matke prosby a chvály Božích detí, pretože ona pozná ľudstvo, ktoré dostala do vena skrze Božieho Syna.

2676 Tieto dve pohnútky modlitby k Márii nachádzajú svoj privilegovaný výraz v modlitbe Ave, Maria:

*"Zdravas, Mária, (Bud' pozdravená, Mária)." Pozdrav anjela Gabriela uvádza modlitbu Zdravas. Sám Boh prostredníctvom svojho posla pozdravuje Máriu. Našou modlitbou sa odvažujeme opakovať tento pozdrav s úctou, ktorú Boh prejavil svojej poníženej služobnici²⁴ a tešiť sa jeho radosťou, ktorú našiel v nej.*²⁵

"Milosti plná, Pán s tebou". Obidve časti anjelského pozdravenia sa navzájom objasňujú. Mária je plná milosti, lebo je s ňou Pán. Milosť, ktorou je zahrnutá, to je prítomnosť toho, ktorý je prameňom všetkej milosti: "Plesaj...dcéra Jeruzalema...uprostred teba je Pán" (Sof 3,14.17). Mária, v ktorej má prebývať sám Pán, je osobne dcérou Siona, Archou zmluvy, miestom, kde sídli Pánova sláva: ona je "Božím stánkom medzi ľuďmi" (Zjv 21,3), "plná milosti", je celkom odovzdaná tomu, kto prichádza prebývať v nej, a ktorého ona má dať svetu.

"Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod života tvojho, Ježiš". *Po anjelskom pozdravení si osvojujeme Alžbetin pozdrav. "Naplnil ju Duch Svätý" (Lk 1,41). V dlhej postupnosti generácií je Alžbeta prvou, ktorá vyhlasuje Máriu za blahoslavenú.²⁶ "Blahoslavená tá, ktorá uverila..." (Lk 1,45); Mária je "požehnaná medzi všetkými ženami", lebo uverila, že sa Pánovo slovo splní. Abrahám sa so svojou vierou stal * "požehnaním pre všetky národy zeme" (Gn 12,3). Mária sa pre svoju vieru stala Matkou veriacich. Vďaka nej všetky národy zeme dostanú najvlastnejšie Božie požehnanie - "požehnaný plod života tvojho, Ježiš" je plodom jej života.*

2677 "Svätá Mária, Matka Božia, pros za nás..." *Čudujeme sa spolu s Alžbetou: "Čím som si zaslúžila, že Matka môjho Pána prichádza ku mne?" (Lk 1,43). Mária je Božou i našou Matkou, pretože nám dala Ježiša, svojho Syna; Môžeme jej zverovať všetky svoje starosti a prosby; prosí za nás, ako žiadala aj pre seba: "Nech sa mi stane podľa tvojho slova" (Lk 1,38). Ak sa oddáme do jej modlitby, odovzdávame sa s ňou do Božej vôle: "Nech sa stane tvoja vôľa".*

"Pros za nás hriešnych teraz i v hodinu smrti našej". *Keď žiadame Máriu, aby prosila za nás, uznávame, že sme úbohí hriešnici a obraciame sa k "Matke milosrdenstva", ktorá je celá svätá. Odovzdávame sa jej už "teraz", v prítomnom okamihu nášho života. A naša dôvera sa rozširuje, keď jej už teraz zverujeme "hodinu našej smrti"; žiadame ju, aby stála pri nás ako pri smrti svojho Syna na kríži a aby nás v hodine nášho odchodu prijala ako naša Matka²⁷ a zaviedla nás do raja, k svojmu Synovi Ježišovi.*

2678 *Stredoveká nábožnosť Západu rozšírila modlitbu ruženca ako ľudovú náhradu za liturgiu hodín. Na Východe zase litániová forma "Acathistu" a "Paraklisu" zostala bližšou chorálovému oficiu byzantských Cirkví. Tradícia arménska, koptská a sýrska zasa dali prednosť populárnym hymnám a piesňam k Matke Božej. Ale v Zdravase a v theotokiách, hymnách svätého Efréma alebo svätého Gregora Narejského je tradícia mariánskej modlitby v podstate i tu rovnaká.*

2679 Mária je dokonalá orodovnica, je predobrazom Cirkvi. Keď ju prosíme, súhlasíme tak ako ona s plánom Otca, ktorý posielal svojho Syna, aby spasil všetkých ľudí. Ako milovaný učeník, aj my prijímame za svoju²⁸ Ježišovu Matku, ktorá sa stala Matkou všetkých žijúcich. Môžeme sa modliť spolu s ňou a prosiť ju. Modlitbu Cirkvi akoby niesla modlitba Márie. Spája sa s ňou v nádeji.²⁹

ZHRNUTIE

2680 Modlitbou sa zásadne obraciame na Otca; na Ježiša ju nasmerujeme predovšetkým vzývaním jeho svätého mena: "Ježišu, Kriste, Boží Syn, Pane, zľutuj sa nad nami hriešnymi!"

2681 "Nikto nemôže povedať "Ježiš je Pán", iba ak v Duchu Svätom" (1 Kor 12,3). Cirkvev nás volá, aby sme vzývali Ducha Svätého ako vnútorného učiteľa kresťanskej modlitby.

2682 cirkvev sa rada modlí spoločne s Pannou Máriou, za jej zvláštnej spolupráce pri pôsobení Ducha Svätého, aby spolu s ňou zvelebovala veľké veci, ktoré jej urobil Boh, a aby jej zverovala prosby a chvály.

3.článok

SPRIEVODCOVIA MODLITBOU

Množstvo svedkov

2683 Svedkovia, ktorí nás už predišli do nebeského kráľovstva³⁰, najmä tí, ktorých Cirkv uznáva ako "svätých", majú účasť na živej tradícii modlitby príkladom svojho života, svojimi spismi, ktoré vošli do tradície, a tiež svojou dnešnou modlitbou. Pozerajú na Boha, chvália ho a neprestávajú sa starať o tých, ktorých zanechali na zemi. "Vstúpili do radosti" svojho Pána a boli ustanovení "nad mnohým".³¹ Ich orodovanie je tou najvyššou službou Božiemu plánu. Môžeme a musíme ich prosiť o príhovor za nás a za celý svet.

2684 V spoločenstve svätých sa v priebehu dejín Cirkví rozvinuli rozličné *prejavy duchovnosti* (spirituality). Osobná charizma niektorého svedka Božej lásky sa mohla prenášať na iných ľuď (napríklad "duch" Eliáša na Elizea³² a na Jána Krstiteľa)³³, aby aj ich učeníci mali účasť na tomto duchu.³⁴ Spiritualita vzniká tiež ako sútok rozličných liturgických a teologických prúdov, ako svedok prenikania viery do určitého ľudského prostredia a v ľudských dejinách. Kresťanské spirituality majú účasť na živej tradícii modlitby a pre veriacich sú nevyhnutnými vodcami. Vo svojej bohatej rozmanitosti odrážajú čisté a jediné svetlo Ducha Svätého.

*"Duch je skutočným miestom svätých a svätý je pre Ducha jeho vlastným miestom, lebo sa ponúka bývať s Bohom a nazýva sa jeho chrámom."*³⁵

Služobníci modlitby

2685 *Kresťanská rodina* je prvým miestom výchovy k modlitbe. Je založená na sviatosti manželstva a je "domácou Cirkvou", kde sa Božie deti učia modliť "v Cirkvi" a zotrvať v modlitbe. Najmä pre malé deti je každodenná modlitba v rodine prvým svedectvom živej pamäti Cirkvi, ktorú trpezlivo prebúdzajú Duch Svätý.

2686 *Ordinovaní služobníci* sú tiež zodpovední za formovanie k modlitbe svojich bratov a sestier v Kristovi. Ako služobníci Dobrého Pastiera boli posvätení, aby viedli Boží ľud k živým prameňom modlitby: k Božiemu slovu, k liturgii, k životu podľa teologických čností, k prežívaniu Božieho *Dnes* v konkrétnych situáciách.³⁶

2687 Modlitbe zasvätilo svoj život aj množstvo *rehoľníkov*. Už kedysi v egyptskej púšti pustovníci, mnísi a mníšky venovali svoj čas Božej chvále a orodovaniu za jeho ľud. Zasvätený život sa neudrží a nešíri bez modlitby; ona je jedným zo živých prameňov kontemplácie a duchovného života v Cirkvi.

2688 *Katechéza* detí, mládeže i dospelých smeruje k tomu, aby sa o Božom slove meditovalo v osobnej modlitbe, aby sa sprítomňovalo v liturgickej modlitbe a zvnútorňovalo v každom čase. Iba tak môže prinášať ovocie nového života. Katechéza je tiež príležitosťou na rozpoznanie a na výchovu ľudovej nábožnosti.³⁷ Memorovanie základných modlitieb je nevyhnutnou oporou života modlitby, ale je dôležité naučiť prežívať ich zmysel.³⁸

2689 *Modlitbové skupiny*, skutočné "školy modlitby" sú dnes jedným zo znamení a podnetov obnovy modlitby v Cirkvi, ak sa napájajú na autentické pramene kresťanskej modlitby. Starostlivosť o spoločenstvo je znakom skutočnej modlitby v Cirkvi.

2690 Duch Svätý udeľuje niektorým veriacim dary múdrosti, viery a rozpoznávania ozajstného spoločného dobra, ktorým je modlitba (duchovné vedenie). Veriaci, ktorí vlastnia takýto dar, sú skutočnými služobníkmi živej tradície modlitby:

Preto duša, ktorá chce napredovať v dokonalosti, musí podľa rady svätého Jána z Kríža "dobro zvažovať, do akých rúk sa odovzdá, lebo, lebo aký je učiteľ, taký bude aj žiak; aký otec, taký syn". A tiež: "Duchovný vodca musí byť nielen múdry a obozretný, ale aj dostatočne skúsený... Ak nemá sám skúsenosti s duchovným životom, nie je schopný k nemu viesť duše, ktoré predsa volá Boh, ba ani im len neporozumie".³⁹

Vhodné miesta na modlitbu

2691 Kostol, Boží dom je vlastným miestom liturgickej modlitby farského spoločenstva. Je tiež privilegovaným miestom na adoráciu, pretože tu je skutočne prítomný Kristus v Oltárnej Sviatosti. Výber vhodného miesta nie je pre opravdivosť modlitby zanedbateľný:

- pre osobnú modlitbu to môže byť "modlitbový kútik" so Svätým písmom a obrazmi, aby tam bol človek "v skrytosti" pred naším Otcem.⁴⁰ V kresťanskej rodine tento druh malej modlitebne veľmi podporuje spoločnú

modlitbu;

- v oblastiach, kde existujú kláštory, členovia týchto spoločenstiev majú podporovať spoluúčasť veriacich na modlitbe liturgie hodín a poskytovať potrebnú samotu pre intenzívnejšiu osobnú modlitbu⁴¹; - púte pripomínajú naše pozemské putovanie do neba. Už tradične bývajú obdobím silnej obnovy modlitby. Pútnické miesta sú pre pútnikov vyhľadávané pramene živej vody, výnimočným miestom, kde môžu prežívať rozličné podoby kresťanskej modlitby v Cirkvi.

ZHRNUTIE

2692 Putujúca Cirkev sa vo svojej modlitbe pripája k modlitbe svätých, ktorých žiada o orodovanie.

2693 Rozličné kresťanské špirituality (duchovné prúdy) sa podieľajú na živej tradícii modlitby a sú vzácnymi vodcami duchovného života.

2694 Kresťanská rodina je prvým miestom výchovy k modlitbe.

2695 Ordinovaní služobníci, zasvätený život a katechéza, modlitbové skupiny, "duchovné vedenie" zabezpečujú v Cirkvi podporu modlitby.

2696 Najvhodnejšími miestami pre modlitbu je osobné alebo rodinné "oratórium", kláštory, pútnické miesta, a hlavne kostol, ktorý je miestom vyhradeným pre liturgickú modlitbu farského spoločenstva a privilegovaným miestom eucharistickej adorácie.

---

¹ Dei verbum 8

² Porov. tamže

³ Dei Verbum 25; porov. Sv. Ambróz, De officiis ministrorum

- ⁴ Porov. Hugo zo Chartreux, *Scala claustralium*
- ⁵ Porov. Principi e norme per la Liturgia delle Ore 9
- ⁶ Sv. Ján Vianney, *Preghiera*
- ⁷ Porov. Mt 6,11.34
- ⁸ Porov. Lk 13,20-21
- ⁹ Porov. *Dei verbum* 10
- ¹⁰ Porov. Ex 3,14; 33,19-23
- ¹¹ Porov. Mt 1,21
- ¹² Porov. Rim 10,13; Sk 2,21; 3,15-16; Gal 2,20
- ¹³ Porov. Mk 10,46-52; Lk 18,13
- ¹⁴ Porov. Mt 6,7
- ¹⁵ Porov. Lk 8,15
- ¹⁶ Sv. Greg. Naziánsky, *Orationes theologicae* 5, 28
- ¹⁷ Porov. Lk 11,13
- ¹⁸ Porov. Jn 14,16-17; 15,26; 16,13
- ¹⁹ Turičná sekvencia
- ²⁰ Byzantská liturgia
- ²¹ Porov. Sk 1,14
- ²² *Lumen gentium* 62
- ²³ Porov. Lk 1,46-55
- ²⁴ Porov. Lk 1,48
- ²⁵ Porov. Sof 3,17b
- ²⁶ Porov. Lk 1,48
- ²⁷ Porov. Jn 19,27
- ²⁸ Porov. tamže
- ²⁹ *Lumen gentium* 68-69
- ³⁰ Porov. Hebr 12,1
- ³¹ Porov. Mt 25,21
- ³² Porov. 2 Kr 2,9
- ³³ Porov. Lk 1,17
- ³⁴ Porov. *Perfectae caritatis*, 2
- ³⁵ Sv. Bazil Cezarejský, *Liber de Spiritu Sancto*, 26, 62
- ³⁶ Porov. *Presbyterorum ordinis*, 4-6
- ³⁷ Porov. Ján Pavol II. *Catechesi tradendae*, 54

³⁸ Porov. tamže, 55

³⁹ Porov. Sv. Ján z Kríža, *Fiamma viva d'amore*, 3

⁴⁰ Porov. Mt 6,6

⁴¹ Porov. *Perfectae caritatis*, 7

TRETIA KAPITOLA

ŽIVOT MODLITBY

2697 Modlitba je životom nového srdca. Musí nás oživovať v každej chvíli. Inak zabudneme na toho, ktorý je našim životom a všetkým. Preto duchovní Otcovia v tradícii Deuteronomia a prorokov zdôrazňujú modlitbu ako "pripomínanie si Boha", časté prebúdzanie "pamäti srdca": "Na Boha treba spomínať častejšie, ako dýchame."¹ Ale nemožno sa modliť "v každom čase", ak sa nemodlíme v určitých okamihoch s úmyslom modliť sa : to sú silné chvíle kresťanskej modlitby intenzitou i trvaním.

2698 Cirkevná tradícia odporúča veriaciim pravidelné modlitby, ktoré majú živiť neprestajnú modlitbu. Niektoré sú každodenné: ranná a večerná modlitba, modlitba pred jedlom a po jedle, liturgia hodín. Nedeľa, ktorej ústredným bodom je slávenie Eucharistie, sa posväcuje tiež modlitbou. Cyklus liturgického roka a jeho sviatky tvoria základný rytmus života modlitby kresťanov.

2699 Pán vedie každého cestami a spôsobom, ako sa to jemu páči. Každý veriaci mu odpovedá rozhodnutiami svojho srdca a prejavmi osobnej modlitby. Kresťanská tradícia tak zachovala tri hlavné prejavy života modlitby: modlitbu vokálnu (slovnú), meditáciu) a kontempláciu. Základná črta všetkých je však spoločná: sústredenosť srdca. Táto bdelosť pri vyslovovaní slov a zotrvávanie v Božej prítomnosti znamená v týchto troch formách silný moment života kresťanskej modlitby.

1. článok

PODOBY MODLITBY

I. Vokálna modlitba

2700 Boh sa svojím slovom prihovára človekovi. Tak sa aj naša modlitba uskutočňuje vo vyslovovaných alebo myslených slovách. Ale najdôležitejšia je prítomnosť srdca v našom rozhovore s Bohom. "Či bude naša modlitba vypočutá, to nezávisí od množstva slov, ale od vrúcnosti našich duší".²

2701 Slovná modlitba je nevyhnutnou súčasťou kresťanského života. Svojich učeníkov, ktorých priťahovala mlčanlivá Majstrova modlitba, učí tento slovnú modlitbu Otče náš. Ježiš sa nemodlil iba liturgické modlitby zo synagógy ; evanjeliá ho ukazujú, ako zvýšeným hlasom vyslovoval svoju osobnú modlitbu, ako nadšene velebil Otca³ až po intenzívne precitovanú úzkosť v Getsemanskej záhrade.⁴

2702 Potreba pripojiť k vnútornej modlitbe aj zmysly zodpovedá charakteru našej ľudskej prirodzenosti. Sme telo a duša a pociťujeme potrebu prejaviť naše zmýšľanie aj navonok. Musíme sa modliť celou svojou bytosťou a do našej prosby vložiť všetku možnú silu.

2703 Zodpovedá to aj Božej požiadavke. Boh si praje, aby sme sa mu klaňali v Duchu a Pravde, chce teda živú modlitbu, ktorá vystupuje z hĺbín duše. Želá si tiež vonkajšie prejavy, ktoré zapájajú aj telo k vnútornej modlitbe, lebo taká modlitba vzdáva Bohu dokonalú úctu zo všetkého, na čo má právo.

2704 Preto vonkajšia modlitba je celkom ľudská, je vynikajúcou spoločnou modlitbou. Ale ani tá najvnútornejšia modlitba by nemala celkom zanedbávať slovnú modlitbu. Modlitba sa stáva vnútornou natoľko, v akej miere si uvedomujeme prítomnosť toho, "s kým hovoríme".⁵ Takto je slovná modlitba vlastne prvou podobou rozjímavej modlitby.

II. Meditácia

2705 Meditácia je hlavne hľadaním. Duch sa usiluje pochopiť všetky "prečo" a "ako" kresťanského života, aby sa pripojil a odpovedal na to, čo žiada Pán. Vyžaduje sa tu maximálna pozornosť, aby sme zachovali potrebný poriadok. Obyčajne si pritom vypomáhame nejakou knihou; kresťania by nemali trpieť ich nedostatkom: ide o Sväté písmo, najmä evanjeliá, denné liturgické texty príslušného dňa alebo obdobia, spisy duchovných Otcov, diela kresťanskej spirituality, veľká kniha stvorenia a dejín, stránky Božieho "Dnes", a to všetko doplnené nejakým svätým obrazom.

2706 Uvažovanie o prečítanom nás podnieti, aby sme si prečítané osvojili a porovnávali so sebou samým. Tu sa nám roztvára ďalšia kniha: kniha života. Od myšlienok sa prechádza na skutočnosť. Podľa miery našej poníženosti a viery nachádzame podnety, ktoré nám rozochvejú srdce a sú prístupné aj poznaniu. Ide o to, aby vyšla na svetlo pravda. "Pane, čo chceš, aby som robil?"

2707 Poznáme toľko rozličných spôsobov meditácie, koľko je duchovných vodcov. Kresťan sa musí snažiť meditovať pravidelne, ak sa nemá podobať prvým trom pôdam z podobenstva o rozsievачovi.⁶ Ale metóda je tu len návodom; najdôležitejšie je napredovať za pomoci Ducha Svätého na jedinej ceste, ktorou je Ježiš Kristus.

2708 Meditácia zamestnáva myslenie, predstavivosť, city a túžby. Táto mobilizácia je nevyhnutná, aby sa prehĺbilo presvedčenie viery, povzbudilo obrátenie srdca a posilnila vôľa nasledovať Krista. Kresťanská modlitba sa prednostne zameriava na meditáciu o "Kristových tajomstvách" ako je to v čítaní božieho slova alebo v ruženci. Táto forma prosebného uvažovania má veľkú cenu, ale kresťanská modlitba musí smerovať ešte ďalej: k poznaniu lásky Pána Ježiša a k zjednoteniu s ním.

III. Kontemplácia

2709 Čo je kontemplácia? Svätá Terezka odpovedá: "Je to Modlitba mysle, podľa môjho názoru nie nič iné ako rozhovor medzi dôvernými priateľmi, pri ktorom sa človek často zdržiava sám so samým Bohom, o ktorom vie, že ho miluje".⁷ V takomto rozjímaní hľadám "toho, kto miluje moje srdce" (Pies 1,7)⁸. Teda Ježiša a v ňom Otca. Hľadáme ho, lebo túžba po ňom je vždy začiatkom lásky. Hľadáme ho v čistej viere, a tá nám umožňuje zrodiť sa z neho a v ňom žiť. Pri kontemplácii i pri meditácii máme upierať svoj zrak na Pána.

2710 *Volba času a trvanie kontemplácie* závisí od rozhodnutia vôle, ktorá odhaľuje tajomstvá srdca. Nekonáme si vnútornú modlitbu, keď máme čas: ale stanovíme si čas, v ktorom budeme iba pre Pána, s pevným rozhodnutím, že z neho neuberieme, nech by nášmu stretnutiu s ním nastali akékoľvek skúšky alebo duchovná vyprahnutosť. Meditovať sa nedá vždy, ale do kontemplácie sa môžeme ponoriť nezávisle na zdravotných a pracovných podmienkach alebo citových dispozíciách. Miestom hľadania a stretnutia je srdce so svojou úbohosťou a vierou.

2711 *Začiatok kontemplatívneho rozjímania* je podobný ako začiatok eucharistickej liturgie. Treba sa "sústrediť" v srdci, skoncentrovať celé svoje bytie do pôsobnosti Ducha Svätého, pripraviť Pánovi príbytok, ktorým sme my. Treba si vzbudiť vieru, aby sme sa preniesli do prítomnosti toho, ktorý nás očakáva. Treba si zložiť všetky naše masky a obrátiť svoje srdce k Pánovi, ktorý nás miluje, odovzdať sa mu ako obeť na očistenie a pretvorenie.

2712 Kontemplácia je modlitbou Božieho dieťaťa, omilosteného hriešnika, ktorý súhlasí s tým, že prijme lásku, ktorou je milovaný a chce na ňu odpovedať tak, že bude ešte viac milovať.⁹ Vie, že jeho opätovanú lásku vlieva do jeho srdca Duch, lebo zo strany Boha je všetko milosťou. Kontemplácia je pokorné a úbohé odovzdanie sa do milujúcej vôle Otca v stále dôkladnejšom zjednocovaní sa s jeho milovaným Synom.

2713 Kontemplácia je tým najúprimnejším vyjadrením tajomstva modlitby. Je *darom*, milosťou; dá sa prijímať len v poníženosti a vo vedomí vlastnej úbohosti. Je napĺňaním *vzťahu zmluvy*, ktorú uzatvára Boh v hĺbke nášho bytia.¹⁰ Kontemplácia je *spoločenstvom*: Svätá Trojica v ňom stváraňuje človeka na Boží obraz, "na svoju podobu"

2714 Kontemplácia je tiež vynikajúcou silnou chvíľou modlitby. V nej nám Otec dáva silu, aby v nás mocnel "vnútorný človek", "aby Kristus skrze vieru prebýval" v našich srdciach a aby sme boli "zakorenení a upevnení v láske".¹¹

2715 Kontemplácia je *pohľad* viery upretý na Ježiša. "Ja sa pozerám na neho, on sa pozerá na mňa", povedal svojim spôsobom svätý kňaz a sedliak z Arsu o modlitbe pred svätostánkom. Táto pozornosť voči nemu je mojím "sebazrieknutím". Jeho pohľad očisťuje srdce. Svetlo Ježišovho pohľadu zapaľuje oči nášho srdca; učí nás vidieť všetko vo svetle jeho pravdy a jeho súcitu voči všetkým ľuďom. Kontemplácia upiera tiež svoj pohľad na tajomstvá Kristovho života. Učí nás tak "vnútornému poznaniu Pána", aby sme ho ešte viac milovali a nasledovali.¹²

2716 Kontemplácia je aj *počúvaním* Božieho slova, ktoré je ale nie pasívne; toto načúvanie je poslušnosťou viery, bezpodmienečným uvítaním služobníka a milujúcim pritúlením sa dieťaťa. Má účasť na "Áno" Syna, ktorý sa stal sluhom a na "Fiat" jeho pokornej služobnice.

2717 Kontemplácia je tiež *mlčaním*, "symbolom prichádzajúceho sveta"¹³, alebo "mlčanlivej lásky".¹⁴ Tu slová nie sú rozhovorom, ale íverkami, ktoré živia oheň lásky. V tomto tichu, neznesiteľnom pre "vonkajšieho človeka", nám Otec hovorí o svojom vtelenom, trpiacom, mŕtvom a vzkriesenom Slove, keď nám Duch dáva synovskú účasť na Ježišovej modlitbe.

2719 Kontemplácia je *spoločenstvom lásky*, ktorá prináša mnohým život v takej miere, v akej on predstavuje súhlas na zotrvanie v noci viery. Veľkonočná noc

vzkriesenia prechádza nocou agónie a hrobu. Sú to tri silné chvíle Ježišovej hodiny, ktoré jeho Duch (nie "telo", ktoré je "slabé") oživuje v kontemplácii. Len treba súhlasiť "bdieť s ním aspoň hodinu" (Mt 26,40-41).

ZHRNUTIE

2720 Cirkev pozýva veriacich k pravidelnej modlitbe; a to každodenné modlitby, liturgia hodín, nedeľná Eucharistia, sviatky liturgického roka.

2721 Kresťanská tradícia zahrňuje tri významné prejavy života modlitby: modlitbu slovnú, meditáciu a kontempláciu. Všetky spoločne sú sústredení srdca.

2722 Slovná modlitba, ktorá sa zakladá na jednote tela a ducha v ľudskej prirodzenosti, pridružuje aj telo k vnútornej modlitbe srdca podľa Kristovho príkladu, ktorý sa modlil k svojmu Otcovi a naučil svojich učeníkov modliť sa Otče náš.

2723 Meditácia je prosebným hľadaním, ktoré zamestnáva myslenie, predstavivosť, city a túžby. Jej cieľom je osvojiť si vierou skutočnosť, o ktorej sa uvažuje, v porovnávaní s realitou nášho života.

2724 Kontemplácia, modlitba mysle, vnútorné rozjímanie je jednoduchým vyjadrením tajomstva modlitby. Je to pohľad viery, upretý na Ježiša, počúvanie Božieho slova, mlčanlivá láska. Zjednocuje s Kristovou modlitbou v takej miere, v akej nám umožňuje účasť na jeho tajomstve.

2. článok

ZÁPAS MODLITBY

2725 Modlitba je dar milosti a z našej strany rozhodnou odpoveďou. Vždy predpokladá určitú námahu. Veľkí prosebníci Starého zákona, Božia Matka a svätí spolu s Ježišom nás učia: modlitba je boj. Proti komu? Proti nám samým a proti úkladom Pokušiteľa, ktorý robí všetko, aby odvrátil človeka od modlitby, od jednoty s jeho Bohom. Modlime sa ako žijeme, pretože ako žijeme, tak sa aj modlíme. Ak nechceme verne konať podľa Kristovho Ducha, nemôžeme ani neustále prosiť v jeho mene. "Duchovný zápas" o nový život sa u kresťana nedá oddeliť od zápasu modlitby.

I. Námietky proti modlitbe

2726 V zápase modlitby musíme čeliť sami v sebe i vo svojom okolí *nesprávnym predstavám o modlitbe*. Niektorí v nej vidia obyčajný psychologický úkon, iní zasa úsilie skoncentrovať sa s cieľom dosiahnuť myšlienkovú prázdnotu. Takto redukujú jej postoje i rituálnu reč. V povedomí mnohých kresťanov je modlitba nezlučiteľná s tým, čo robia: nemajú čas. Tí, čo hľadajú Boha v modlitbe, sa rýchlo znechutia, lebo nevedia, že modlitba pochádza od Ducha Svätého, a nie iba od nich samých.

2727 Musíme tiež čeliť *zmýšľaniu* "tohto sveta"; ak nie sme ostražití, rýchlo sa nás zmocní. Tvrdí sa, že pravdivé je vraj len to, čo sa dá overiť rozumom a vedou (modlitba je naproti tomu tajomstvo, ktoré presahuje naše vedomie i podvedomie); pri porovnávaní modlitby s materiálnymi hodnotami a s výsledkami práce vychádza modlitba ako činnosť neproduktívna, a teda neužitočná. Zmyselnosť a pohodlie sú kritériá pozemskej pravdy, dobra a krásy, modlitba ako "láska k najvyššej Kráse"

(filokália) sa zamilovala do slávy živého a pravého Boha. Modlitba sa zvykne označovať ako protiklad životnej aktivity, ako únik zo sveta; ale kresťanská modlitba nie je ani únikom z dejín, ani žiadnou rozlúčkou s týmto životom.

2728 Napokon náš zápas musí byť namierený aj proti *vlastným prehrám v modlitbe*: proti znechuteniu z nedostatku vlastného nadšenia, proti zármutku, že sme všetko nedali Pánovi, pretože máme "veľké majetky"¹⁵, proti sklamaniu, že sme neboli vyslyšaní podľa našej vlastnej vôle, proti prejavom našej pýchy, ktorá nás zatvrdzuje našou nehodnosťou a hriešnosťou a proti alergii na bezdôvodnosť modlitby. Záver je pri všetkých vždy ten istý: načo sa modliť? Aby sme uvedené prekážky mohli prekonať, musíme zápasiť o poníženosť, dôveru a vytrvalosť.

II. Ponížená bdelosť srdca

Čeliť ťažkostiam modlitby

2729 Bežnou ťažkosťou pri našej modlitbe je *roztržitosť*. Môže sa vzťahovať na slová a ich zmysel pri ústnej modlitbe; môže však zasahovať aj hlbšie a vzťahovať sa aj na toho, koho prosíme ústnou modlitbou (liturgickou alebo osobnou), na koho sa obraciame v meditácii a kontemplácii. Keby sme tieto roztržitosti začali prenasledovať, upadli by sme hlbšie do ich osídel. Úplne postačí návrat do nášho srdca: roztržitosť nám odhaľuje, k čomu sme pripútaní. Toto pokorné udržanie svedomia pred Pánom musí prebudiť našu prednostnú lásku voči nemu, keď mu rozhodne ponúkneme svoje srdce, aby ho očistil. Náš zápas sa sústreďí na to, aby sme sa tesnejšie primkli k Pánovi, ktorému chceme slúžiť.¹⁶

2730 Pozitívny boj proti nášmu vlastníckemu a panovačnému "ja" je v *bdelosti* a sústredenosti srdca. Keď Ježiš naliehavo odporúča bdenie, je to vždy vo vzťahu k nemu, k jeho príchodu, k poslednému dňu, ku každému "dnes". Uprostred noci prichádza ženich; svetlo, ktoré nesmie vyhasnúť, je svetlo viery: "V srdci mi znejú tvoje slová: Hľadajte moju tvár" (Ž 27,8).

2731 Inú ťažkosť pre tých, čo sa chcú úprimne modliť, predstavuje *suchopárnosť*. Vyskytuje sa pri kontemplácii, kde je srdce akoby odstavené, nenachádza záľubenie v myšlienkach, spomienkach a pocitoch, dokonca ani duchovných. Je to chvíľa čistej viery, ktorá stojí verne pri Ježišovi v agónii a pri hrobe. "Ak (zrno) odumrie, prinesie veľkú úrodu" (Jn 12,24). Ak je suchota následkom nedostatku koreňov, lebo "slovo" padlo na skalú, zápas si vyžaduje obrátenie.¹⁷

Čeliť pokušeniam pri modlitbe

2732 Najčastejším a najskrytejším pokušením je náš *nedostatok viery*. Neprejavuje sa ani tak ohlasovaním nevery ako skôr uprednostňovaním činností pred modlitbou. Keď sa začneme modliť, zjaví sa pred nami tisíc prác a starostí, ktoré považujeme za naliehavé a prednostné; a opäť máme pred sebou chvíľu pravdy srdca a jeho osobitnej lásky. Vtedy sa máme obrátiť k Pánovi ako k poslednému útočišťu. Ale skutočne tomu aj veríme? Pána síce považujeme za spojenca, ale srdce nám ešte stále zostáva v domýšľavosti. Vo všetkých prípadoch náš nedostatok viery odhaľuje, že ešte nie sme v stave poníženého srdca: "Bezo mňa nemôžete nič urobiť" (Jn 15,5).

2733 Iným pokušením, ktorému domýšľavosť otvára dvere, je *zatrpknutosť*. Duchovní Otcovia ju vysvetľujú ako akúsi formu depresie, následkom ochabnutia askézy, poklesu bdelosti a nedbalosti srdca: "Duch je síce ochotný, ale telo je slabé" (Mt 26,41). Čím z väčšej výšky padneme, tým viacej si ublížime. Bolestné

znechutenie je opakom domýšľavej nadutosti. Kto je pokorný, ten sa nečuduje nad svojou biedou; ona ho vedie k väčšej dôvere, aby sa pevne držal v slabosti*

III. Synovská dôvera

2734 Synovská dôvera sa skúša a osvedčuje v súžení.¹⁸ Hlavná ťažkosť sa týka *prosebnnej modlitby*, keď orodujeme za seba alebo za iných. Niektorí sa dokonca prestanú modliť, lebo, ako sa domnievajú, ich modlitba nie je vyslyšaná. Tu sa ponúkajú dve otázky: Prečo si myslíme, že naša modlitba nebola vyslyšaná? Ako bola naša prosba vypočutá, "účinne"?

Prečo sa sťažovať, že nie sme vyslyšaní?

2735 Takéto zistenie by nás malo predovšetkým prekvapiť. Keď chválime Boha alebo mu vzdávame vďaky za jeho dobrodenia vo všeobecnosti, vôbec sa neznepekujujeme nad tým, či mu je naša modlitba príjemná. V opačnom prípade sa domáhame, aby sme videli výsledok našej prosby. Aká je vlastne predstava Boha, ktorá motivuje našu modlitbu? Je úžitkovým prostriedkom, alebo Otcom nášho Pána Ježiša Krista?

2736 Sme presvedčení, že vlastne "nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba" (Rim 8,26)? Prosíme Boha o "primerané dobré"? Náš Otec vie veľmi dobre, čo potrebujeme, a to skôr, ako by sme ho prosili¹⁹, ale on čaká na našu prosbu, pretože dôstojnosť jeho detí spočíva v ich slobode. Treba teda prosiť s jeho Duchom slobody, aby sme skutočne mohli spoznať jeho želanie.²⁰

2737 "Nič nemáte, lebo neprosíte. Prosíte a nedostávate, lebo zle prosíte; chcete to využiť na svoje náruživosti" (Jak 4, 2-3).²¹ Ak žiadame s rozdeleným, "cudzoložným"²² srdcom, nemôže nás Boh vyslyšať, lebo on chce naše dobro, náš život. "Alebo si myslíte, že Písmo nadarmo hovorí: Takmer žiarlivo túži po nás Duch, ktorý v nás prebýva?" (Jak 4,5). Náš Boh na nás "žiarli", čo je znakom pravdivosti jeho lásky. Vstúpme do žiadosti jeho Ducha a budeme vyslyšaní:

*Nezarmucuj sa, ak nedostaneš ihneď od Boha to, čo od neho žiadaš; chce ti urobiť ešte viac dobra, keď vytrváš s ním v modlitbe.*²³ *Chce, aby sa naša túžba vyskúšala v modlitbe. Takto nás pripravuje, aby sme prijali to, čo nám chce dať.*²⁴

Ako sa naša modlitba stáva účinnou?

2738 Zjavenie sa modlitby v ekonómii spásy svedčí o tom, že viera sa opiera o pôsobenie Boha v dejinách. Synovskú dôveru mimoriadne vzbudzuje jeho konanie : utrpenie a zmŕtvychvstanie jeho Syna. Kresťanská modlitba je spoluprácou s jeho prozreteľnosťou, s jeho plánom lásky voči ľuďom.

2739 U svätého Pavla je táto dôvera "odvážna"²⁵, zakladá sa na modlitbe Ducha v nás a na vernej láske Otca, ktorý nám dal svojho jediného Syna.²⁶ Premena srdca, ktoré sa modlí, je prvou odpoveďou na našu prosbu.

2740 Ježišova modlitba robí z kresťanskej modlitby účinnú prosbu. Ježiš je jej vzorom, on prosí v nás a s nami. A keďže Synovo srdce nehľadá nič iné, len to, čo sa páči Otcovi, ako by sa srdce adoptovaných detí mohlo upierať viac na dary ako na darcu?

2741 Ježiš sa modlí aj za nás, na našom mieste a v náš prospech. Všetky naše prosby boli zahrnuté raz navždy v jeho výkriku na kríži a Otec ich vyslyšal vo vzkriesení; preto neprestáva prosiť za nás u Otca.²⁷ Ak sa naša modlitba rozhodne

pripájať k Ježišovej so synovskou odvahou a dôverou, dosiahneme všetko, o čo prosíme v jeho mene, ba viac ako len to: samého Svätého Ducha, ktorý obsahuje všetky dary.

IV. Vytrvalosť v láske

2742 "Bez prestania sa modlite" (1 Sol 5,17) a "ustavične vzdávajte vďaky za všetko Bohu a Otcovi v mene nášho Pána Ježiša Krista" (Ef 5,20). "Vo všetkých modlitbách a prosbách sa modlite v každom čase v Duchu! A v ňom vytrvalo bdejte a proste za všetkých svätých!" (Ef 6,18). "Nebolo nám nariadené neprestajne pracovať, bdieť alebo sa postiť, kým neustále sa modliť je pre nás zákon".²⁸ Táto neúnavná horlivosť môže pochádzať len z lásky. Zápas modlitby proti našej ťažkopádnosti a lenivosti je zápasom pokornej, dôverivej a vytrvalej lásky. Táto láska nám otvára srdcia voči trom žiarivým a oživujúcim samozrejmostiam viery.

2743 Modliť sa je *vždy možné*; čas kresťana je časom vzkrieseného Krista, ktorý "je s nami po všetky dni" (Mt 28, 20), čo aké by boli búrky.²⁹ Náš čas je v rukách Božích:

*Aj pri chôdzi alebo na osamotenej prechádzke je možné často a vrúcne sa modliť. Možno sa modliť vo vašej dielni, počas nákupov, pri predaji, aj pri kuchynskej práci.*³⁰

2744 Modlitba je *životnou nevyhnutnosťou*. Protikladný dôkaz je veľmi presvedčivý: ak sa nenecháme viesť Duchom Svätým, upadneme do otroctva hriechu.³¹ Ako môže byť Duch Svätý "naším životom", ak je naše srdce ďaleko od neho?

*Nič nevyváža modlitbu; ona robí možným, čo sa zdá nemožné, ľahkým, čo je ťažké. Je nemožné, aby mohol hrešiť človek, ktorý sa modlí.*³² *Kto sa modlí, určite sa zachráni; kto sa nemodlí, ten sa bezpochyby ztratí.*³³

2745 *Modlitba a kresťanský život sú neoddeliteľné*, lebo ide o rovnakú lásku a o to isté sebaodovzdanie, ktoré lásku predchádza, o ten istý synovský a milujúci súhlas s plánom Otcovej lásky, o to isté pretvárajúce zjednocovanie v Duchu Svätom, ktoré nás robí stále podobnejšími Ježišovi Kristovi a o tú istú lásku voči všetkým ľuďom, ktorou nás Ježiš miloval: "Otec vám dá všetko, o čo budete prosieť v mojom mene. Toto vám prikazujem: aby ste sa milovali navzájom" (Jn 15,16-17).

*Modlí sa bez prestania, kto spája modlitbu s prácou a prácu s modlitbou. Len takto sa dá uskutočňovať princíp neprestajnej modlitby.*³⁴

V. Modlitba v Ježišovej hodine

2746 Keď prišla jeho hodina, Ježiš sa modlí k Otcovi.³⁵ Jeho modlitba, najdlhšia, akú nám zachovali evanjeliá, obsahuje celú ekonómiu stvorenia a spásy, jeho smrť a zmŕtvychvstanie. Modlitba Ježišovej hodiny zostáva iba jeho. Podobne ako aj jeho Veľká noc, ktorá sa uskutočnila "raz navždy", zostáva prítomná v liturgii jeho Cirkvi.

2747 Kresťanská tradícia ju právom nazýva Ježišovou "veľkňazskou" modlitbou. Je skutočne modlitbou nášho Veľkňaza, nedá sa oddeliť od jeho obety, od jeho "prechodu" (Pascha) k Otcovi, kde sa mu celý "zasvätil".³⁶

2748 V tejto veľkonočnej obetnej modlitbe je všetko "zjednotené" v ňom³⁷: Boh i svet, Slovo i telo, večný život i čas, láska, ktorá sa vydáva i hriech, ktorý ju zradza,

vtedajší učenici i tí, ktorí uveria v neho skrze ich slovo, opustenosť i oslávenie. Je to modlitba jednoty.

2749 Ježiš dokončil celé Otcovo dielo a jeho modlitba i obeta sa rozprestiera nad časom až po jeho skončenie. Modlitba jeho hodiny naplňa aj posledné chvíle a unáša ich k zavŕšeniu. Ježiš, Syn, ktorému Otec dal všetko, je celkom odovzdaný Otcovi a súčasne sa prejavuje ako výsostne slobodný³⁸ v mene moci, ktorú mu dal Otec nad všetkým ľudským bytím. Syn, ktorý sa stal služobníkom, je Pán, *Pantokreator*. On je náš Veľkňaz, ktorý sa za nás modlí, a súčasne je aj tým, kto sa modlí v nás, a aj Bohom, ktorý nás vyslyší.

2750 Len keď vnikneme do svätého mena Pána Ježiša, môžeme vnútorne prijať modlitbu "Otče náš", ktorú nás sám naučil. Jeho veľkňazská modlitba vnútorne inšpiruje veľké prosby Otčenáša: starosť o Otcovo meno³⁹, vášnivé zaujatie o jeho Kráľovstvo (sláva)⁴⁰, plnenie Otcovej vôle, jeho plán spásy⁴¹ a vyslobodenie od zla.⁴²

2751 A nakoniec, v tejto modlitbe nám Ježiš odhaľuje a dáva nám nerozlučiteľné "poznanie" Otca a Syna⁴³ ktoré je aj samotné tajomstvo života modlitby

ZHRNUTIE

2752 Modlitba predpokladá istý zápas a boj proti nám samým a proti nástrahám Pokušiteľa. Zápas modlitby sa nedá oddeliť od "duchovného boja", ktorý je nevyhnutný, aby sme vytrvalo konali podľa Kristovho Ducha: ako človek žije, tak sa aj modlí, pretože žije tak, ako sa modlí.

2753 V zápase modlitby musíme čeliť chybným názorom, rozličným myšlienkovým prúdom podľa skúsenosti našich prehier. Na všetky tieto pokušenia, ktoré vrhajú pochybnosti o užitočnosti, dokonca na samotnú možnosť modlitby, treba odpovedať pokorou, dôverou a vytrvalosťou.

2754 Hlavné ťažkosti pri modlitbe predstavuje roztržitosť a suchopárnosť. Liek proti nim je vo viere, v obrátení a v bdelosti srdca.

2755 Modlitbu ohrozujú často dve pokušenia: nedostatok viery a zatrpknutosť, ktorá je aj určitou formou depresie. Pochádza z ochabnutia askézy a vedie k znechuteniu.

2756 Synovská dôvera sa vystavuje skúške, keď máme pocit, že nie sme vždy vyslyšaní. Evanjelium nás vyzýva, aby sme sa pýtali na primeranosť našej modlitby so želaním Ducha Svätého.

2757 "Bez prestania sa modlite" (1 Sol 5,17). Vždy sa môžeme modliť. Je to dokonca životná nevyhnutnosť. Modlitbu a

kresťanský život nemožno od seba oddeliť

2758 Modlitba v Ježišovej hodine, ktorá sa právom nazýva "veľkňazskou modlitbou"⁴⁴, zhŕňa v sebe celú ekonómiu stvorenia a spásy. Ona inšpiruje veľké prosby v modlitbe Otče náš.

---

¹ Sv.Gregor Naziánsky, *Orationes Theologicae* 1, 4

² Sv.Ján Zlatoústý, *Eclogae ex diversis homiliis* 2

- ³ Porov. Mt 11,25-26
- ⁴ Porov. Mk 14,36
- ⁵ Sv.Terézia Ježišova, Cammino di perfezione 26
- ⁶ Porov. Mk 4,4-7.15-19
- ⁷ Sv.Terézia Ježišova, Libro della mia vita 8
- ⁸ Porov. Pies 3,1-4
- ⁹ Porov. Lk 7,36-50; 19,1-10
- ¹⁰ Porov. Jer 31,33
- ¹¹ Porov. Ef 3,16-17
- ¹² Porov. Sv.Ignác z Loyoly, Esercizi spirituali 104
- ¹³ Porov. Sv.Izák z Ninive, Tractatus mystici
- ¹⁴ Sv.Ján z Kríža, Parole di luce e di amore 2, 53
- ¹⁵ Porov. Mk 10,22
- ¹⁶ Porov. Mt 6,21.24
- ¹⁷ Porov. Lk 8,6.13
- ¹⁸ Porov. Rim 5,3-5
- ¹⁹ Porov. Mt 6,8
- ²⁰ Porov. Rim 8,27
- ²¹ Porov. celý kontext Jak 4,1-10; 1,5-8; 5,16
- ²² Porov. Jak 4,4
- ²³ Evagrio Pontico, De oratione 34
- ²⁴ Sv.Augustín, Epistulae 130, 8, 17
- ²⁵ Porov. Rim 10,12-13
- ²⁶ Porov. Rim 8,26-39
- ²⁷ Porov. Hebr 5,7; 7,25; 9,24
- ²⁸ Evagrio Pontico, Capita practica ad Anatolium 49
- ²⁹ Porov. Lk 8,24
- ³⁰ Sv.Ján Zlatoústý, Eclogae ex diversis homiliis 2
- ³¹ Porov. Gal 5,16-25
- ³² Sv.Ján Zlatoústý, Sermones de Anna 4, 5
- ³³ Sv.Alfonz z Liguori, Del gran mezzo della preghiera
- ³⁴ Origines, De oratione 12
- ³⁵ Porov. Jn 17
- ³⁶ Porov. Jn 17,11.13.19

³⁷ Porov. Ef 1,10

³⁸ Porov. Jn 17,11.13.19.24

³⁹ Porov. Jn 17,6.11.12.26

⁴⁰ Porov. Jn 17,1.5.10.22.23-26

⁴¹ Porov. Jn 17,2.4.6.9.11.12.24

⁴² Porov. Jn 17,15

⁴³ Porov. Jn 17,3.6-10.25

⁴⁴ Porov. Jn 17

DRUHÝ ODDIEL

Modlitba Pána

"Otče náš"

2759 "Raz sa na ktoromsi mieste modlil. Keď skončil, povedal mu jeden z jeho učeníkov: »Pane, nauč nás modliť sa, ako Ján naučil svojich učeníkov«" (Lk 11,1). Bola to odpoveď na túto žiadosť, keď Pán zveril svojim učeníkom a svojej Cirkvi základnú kresťanskú modlitbu. Svätý Lukáš nám z nej zaznamenal skrátený text (päť prosieb).¹ U svätého Matúša nachádzame rozšírenú verziu (sedem prosieb).² Liturgická tradícia Cirkvi prevzala a zaužívala si text svätého Matúša (Mt 6,9-13):

Otče náš, ktorý si na nebesiach,
posväť sa meno tvoje
príd' kráľovstvo tvoje,
buď vôľa tvoja ako v nebi tak i na zemi.
Chlieb náš každodenný daj nám dnes
a odpusť nám naše viny,
ako i my odpúšťame svojim vinníkom,
a neuveď nás do pokušenia,
ale zbav nás Zlého

2760 *V liturgickom používaní sa pri Modlitbe Pána veľmi skoro začala používať na zakončenie tzv. doxológia (chválospev). V Didaché³ je to: "Lebo tebe patrí moc a sláva naveky". Apoštolské konštitúcie pridali do doxológie ešte výraz "kráľovstvo"⁴ a táto formula sa zachovala v ekumenickej modlitbe až do našich čias. Byzantská tradícia pripája za "slávu" "Otec, Syn a Duch Svätý". Rímsky misál rozvíja poslednú prosbu Otčenáša⁵ do vyslovenej perspektívy "očakávania blaženej nádeje" (Tit 2,13) a príchodu nášho Pána Ježiša Krista. Za ňou nasleduje odpoveď zhromaždenia alebo opakovanie doxológie podľa Apoštolských ustanovení.*

1. článok

"SÚHRN CELÉHO EVANJELIA"

2761 "Modlitba Pána je skutočne súhrnom celého evanjelia".⁶ Keď nám Pán odkázal túto modlitebnú formulu, doložil: "Kto prosí, dostane" (Lk 11,9). Každý sa teda môže obracať k nebu s rozličnými prosbami podľa svojich potrieb, ale vždy sa má začať Pánovou modlitbou, ktorá zostáva našou hlavnou modlitbou⁷.

I. Uprostred Písem

2762 Keď svätý Augustín poukázal na to, že Žalmy sú hlavnou potravou kresťanskej modlitby a že ony svojím obsahom vtekajú do prosieb Otčenáša, napísal:

Prejdite všetkými modlitbami, ktoré sú v Písmach, a nemyslí, že by ste tam mohli nájsť niečo, čo by nebolo obsiahnuté v Modlitbe Pána.⁸

2763 Všetky Písma (Zákon, Proroci a Žalmy) sa splnili v Kristovi.⁹ Evanjelium je tou "Dobrou zvesťou". Jeho prvé ohlasovanie zhrnul svätý Matúš do Reči na vrchu.¹⁰ A modlitba k nášmu Otcovi je stredom tejto zvesti. V takom kontexte sa vyjasňuje každá prosba modlitby, ktorú nám odovzdal Pán:

Modlitba Pána je najdokonalejšia modlitba...V nej nielen prosíme o všetko, čo si môžeme oprávnene žiadať, ale ešte aj v poradi, v akom sa to patrí. Táto modlitba nás učí nielen prosiť, ale formuje aj celú oblasť našich citov.¹¹

2764 Reč na vrchu je živé učenie, Otče náš je zasa modlitba, ale v oboch Pánov Duch dáva novú formu našim túžbam a vnútorným hnutiam, ktoré oživujú náš život. Ježiš nás svojimi slovami oboznamuje s novým životom a učí nás, ako si ho máme modlitbou vyprosovať. Od bezúhonnosti našej modlitby bude závisieť aj bezúhonnosť nášho života v ňom.

II. Modlitba Pána

2765 Tradičné pomenovanie "Modlitba Pána", to jest "Otče náš" znamená toľko, že nás ju naučil a že nám ju dal Pán Ježiš. Táto modlitba, ktorá pochádza od Ježiša, je skutočne jedinečná: je "od Pána". Na jednej strane slovami tejto modlitby nám jediný Boží Syn odovzdáva slová, ktoré mu dal Otec¹²: On je učiteľom našej modlitby; na druhej strane vtelené Slovo vo svojom ľudskom srdci pozná potreby svojich bratov a sestier a tieto nám zjavuje: On je vzorom našej modlitby.

2766 Ale Ježiš nás nenecháva, aby sme túto formulu opakovali bezmyšlienkovite.¹³ Ako každá ústna modlitba aj táto je Božím slovom, ktorým Duch Svätý učí Božie deti, ako majú prosieť svojho Otca. Ježiš nám nezanecháva iba slová našej synovskej modlitby, ale nám dáva aj Ducha ktorého prostredníctvom sa slová v nás stávajú "duchom a životom" (Jn 6, 63). Ba ešte viac: dôkazom a možnosťou našej synovskej modlitby je, že Otec "poslal do našich srdc Ducha svojho Syna a ten volá: Abba, Otče" (Gal 4,6). Veď naša modlitba tlmočí naše žiadosti Bohu, ktorý je tiež "tým, ktorý skúma srdcia", Otcom, ktorý "vie, po čom Duch túži: ..."prihovára za svätých, ako sa páči Bohu" (Rim 8,27). Modlitba k nášmu Otcovi sa tak začleňuje do tajomného poslania Syna a Ducha

III. Modlitba Cirkvi

2767 Tento neodňateľný dar Pánových slov a Ducha Svätého, ktorý ich oživuje v srdciach veriacich, prijímala a prežívala Cirkev už od svojho počiatku. Prvé kresťanské spoločenstvá modlia Modlitbu Pána "trikrát denne"¹⁴ namiesto "Osemnástich velebení", ktoré boli zaužívané v židovskej náboženskej praxi.

2768 Podľa apoštolskej tradície je Modlitba Pána podstatne začlenená do liturgickej modlitby.

Pán nás učí modliť sa spoločne za všetkých našich bratov. Lebo on nehovorí "Otče môj", ktorý si na nebesiach, ale "Otče náš", aby tak naša modlitba bola akoby z jednej duše pre celé Telo Cirkvi.¹⁵

Vo všetkých liturgických tradíciách je Modlitba Pána integrujúcou časťou veľkých hodín Božského officia. Ale jej cirkevný charakter sa jasne prejavuje v troch sviatostiach kresťanského zasvätenia:

2769 Pri *krste* a *birmovaní* živá tradícia Modlitby Pána znamená nové zrodienie k božskému životu. Pretože kresťanská modlitba je rozhovor s Bohom jeho vlastnými slovami, tí, "čo sa znovu narodili...Božím slovom, živým a večným" (1 Pt 1, 23), sa učia vzývať svojho Otca tými istými slovami, ktoré vždy vyslyší. A už to aj môžu, lebo do ich srdca sa vryla nezmazateľná pečať pomazania Ducha Svätého a poznačila aj ich uši, ich pery a celé ich synovské bytie. Preto je aj väčšina patristických komentárov k Otčenášu adresovaná katechumenom a novoobráteným. Keď sa Cirkev modlí Modlitbu Pána, vždy sa modlí a dosahuje milosrdenstvo ľud "novonarodených".¹⁶

2770 V *eucharistickej obete* sa Modlitba Pána predstavuje ako modlitba celej Cirkvi. Tu sa odhaľuje jej plný zmysel a jej účinnosť. Je umiestená medzi anaforu (eucharistická modlitba) a liturgiu prijímania; zhŕňa jednak všetky prosby a prednesené vzývania do záverečnej epiklézy, jednak klope na bránu kráľovskej hostiny, ktorá predchádza sviatostnému prijímaniu.

2771 V Eucharistii majú prosby Modlitby *eschatologický* charakter. Je to modlitba, ktorá je vhodná "pre posledné časy", pre dobu spásy, ktorá sa začala vyliatím Ducha

Svätého a skončí sa návratom Spasiteľa. Prosby k nášmu Otcovi, na rozdiel od prosieb v Starom zákone, sa opierajú o tajomstvo spásy, ktoré sa už uskutočnilo raz navždy v ukrižovanom a vzkriesenom Kristovi.

2772 Z tejto neochvejnej viery prúdi nádej, ktorá pozdvihuje každú zo siedmich prosieb. Tie vyjadrujú vzdychy nášho času, času trezlivosti a očakávania, počas ktorého "sa ešte neukázalo, čím budeme" (1 Jn3,2).¹⁷ Eucharistia a Otče náš sú zamerané na príchod Pána, "kým nepríde" (1 Kor 11,26).

ZHRNUTIE

2773 Ako odpoveď na prosbu apoštolov: "Pane, nauč nás modliť sa" (Lk 11,1) im Ježiš zveruje základnú kresťanskú modlitbu Otče náš.

2774 "Modlitba Pána je skutočným zhrnutím celého evanjelia"¹⁸, je "najdokonalejšou modlitbou"¹⁹ a stredobodom Písem.

2775 Nazýva sa "Modlitbou Pána", lebo pochádza od Pána Ježiša, učiteľa a vzoru našej modlitby.

2776 Modlitba Pána je vynikajúcou modlitbou Cirkvi. Je integrujúcou časťou veľkých hodín Božského officia a sviatostí kresťanského vovedenia: krstu, birmovania a Eucharistie. V Eucharistii sa ukazuje "eschatologický" charakter jej prosieb v nádeji v Pána, "kým nepríde" (1 Kor 11,26).

2. článok

"OTČE NÁŠ, KTORÝ SI NA NEBESIACH"

I. Odvážme sa priblížiť s veľkou dôverou

2777 V rímskej liturgii sa pozýva eucharistické zhromaždenie, aby so synovskou odvahou prosilo svojho nebeského Otca; aj východné liturgie využívajú a rozvíjajú podobné výrazy: "Odvážovať sa vo všetkej istote", "Urob nás hodnými". Pred horiacim krom Mojžiš počul: "Nepribližuj sa sem! Vyzuj si obuv" (Ex 3,5). Tento prah božskej Svätosti mohol prekročiť jedine Ježiš, ktorý, keď "vykonal očistenie hriechov" (Hebr 1,3), uviedol nás pred tvár svojho Otca: "Hľa, ja i deti, ktoré mi dal Boh" (Hebr 2,13).

*Vedomie, ktoré máme o svojom otrockom položení, by nás nútilo vrátiť sa do zeme, naše pozemské postavenie by sa rozpadlo na prach, keby nás sám Otec a Duch jeho Syna nenútili volať: "Abba, Otče!" (Rim 8,15)...Ako by sa slabosť nejakého smrteľníka odvážila nazývať Boha svojím Otcom, keby jeho vnútro neoživovala moc zhora!*²⁰

2778 Táto moc Ducha, ktorá nás uvádza do Modlitby Pánovej, sa v liturgiách Východu i Západu vyjadruje krásnym, typicky kresťanským výrazom *parrhézia*, jednoduchosť a úprimnosť, synovská dôvera, radostná istota, pokorná odvaha, istota, že nás Boh miluje.²¹

II. "Otče!"

2779 Skôr, ako si v sebe vyvoláme ono prvotné nadšenie Modlitby Pána, je užitočné očistiť si pokorne srdce od niektorých falošných obrazov "z tohto sveta". Pokora nám umožňuje spoznať, že "nik nepozná Syna, iba Otec, ani Otca nepozná nik, iba Syn a ten, komu to Syn bude chcieť zjaviť", to znamená celkom "maličkým" (Mt 11,25-27). Očistenie srdca sa týka otcovských či materinských obrazov, ktoré

pochádzajú z našej osobnej a kultúrnej histórie a ovplyvňujú náš vzťah k Bohu. Boh, náš Otec, prekračuje kategórie stvoreného sveta. Prenášať na neho alebo stavať proti nemu naše predstavy z tejto oblasti by znamenalo vytvárať idoly, ktorým by sme sa klaňali alebo ktoré by sme rúcali. Modliť sa k Otcovi znamená vstúpiť do jeho tajomstva, prijať ho, aký je a ako nám ho zjavil Syn:

Výraz "Boh Otec" nebol nikdy nikomu zjavený. Keď sa Mojžiš pýtal Boha, kto je, počul iné meno. Nám to meno bolo zjavené v Synovi, lebo jeho meno zahrňuje aj nové meno Otca.²²

2780 Môžeme vzývať Boha ako "Otca", lebo nám *ho zjavil* jeho Syn, ktorý sa stal človekom a ktorého nám umožňuje spoznávať jeho Duch. To, čo nemôže človek pochopiť a čo netušia ani anjelské mocnosti, je osobný vzťah Syna k Otcovi.²³ A práve tu nám ponúka účasť Synov Duch, keď veríme, že Ježiš je Kristus a my sme sa zrodili z Boha.²⁴

2781 Keď sa modlíme k Otcovi, sme v spoločenstve s ním i s jeho Synom Ježišom Kristom.²⁵ Len takto ho spoznáваме, a to vždy s novým úžasom. Prvé slovo Modlitby Pána je skôr velením a klaňaním sa ako prosbou. Lebo vzdávame vďaku Bohu, keď ho uznávame ako "Otca" a skutočného Boha. Vzdávame mu vďaky, že nám zjavil svoje meno, že nám umožnil veriť v jeho meno, a že svojou prítomnosťou prebýva v nás.

2782 Môžeme sa klaňať Otcovi, že nám umožnil zrodiť sa k svojmu životu tým, že nás *adoptoval* ako svoje deti vo svojom jedinom Synovi: krstom nás včleňuje do Kristovho Tela a pomazaním jeho Ducha, ktorý sa vylieva z hlavy do údov, a robí tak aj z nás "pomazaných":

V skutočnosti Boh, ktorý predurčil, že si nás adoptuje za synov, urobil nás podobnými oslávenému Kristovmu telu. A odvtedy máme podiel na Kristovi, sa právom nazývame "pomazanými".²⁶ Nový človek, ktorý sa znovu narodil a vrátil k Bohu z jeho milosti, mu prvýkrát hovorí "Otec", lebo sám sa stal synom.²⁷

2783 Takto sa prostredníctvom Modlitby Pána *zjavujeme aj sami sebe*, a to v tom istom čase, keď sa nám zjavil Otec²⁸:

"Človeče, neodvažoval si sa zdvihnúť svoju tvár k nebu, klopil si oči k zemi a odrazu si dostal Kristovu milosť: všetky hriechy ti boli odpustené. Z neverného služobníka sa stal dobrý syn...Pozdvihni teda oči k Otcovi, ktorý ťa vykúpil prostredníctvom svojho Syna, a povedz: Otče náš...Ale nenárokuj si nijaké privilégium. Osobitným spôsobom, akým nás stvoril je Otcom jedine Synovi. Hovor teda aj ty s vďakou: Otče náš, aby si si zaslúžil byť jeho synom.²⁹

2784 Tento nezaslúžený dar adopcie vyžaduje od nás neprestajnú konverziu srdca a *nový život*. Keď sa modlíme k Otcovi, musí v nás naša modlitba rozvinúť dve základné dispozície:

Túžbu a vôľu podobať sa mu. Sme stvorení na jeho obraz a tak z jeho milosti sa nám dostala aj podobnosť; je nevyhnutné, aby sme na ňu patrične odpovedali.

Pamätajte, keď nazývame Boha "svojím Otcom, musíme sa aj správať ako Boží synovia.³⁰ Nemôžete nazývať svojím Otcom nanajvyššieho dobrého Boha, ak si v sebe ponecháte kruté a neľudské srdce; v takom prípade nemáte v sebe známku dobroty

nebeského Otca.³¹ Neprestajne treba pozorovať krásu Otca, a nechať ňou prenikať našu dušu.³²

2785 *Mať ponížené a dôverujúce srdce, ktoré nám umožní "stať sa deťmi" (Mt 18,3): lebo Otec sa zjavuje len "maličkým" (Mt 11,25).*

Je to pohľad na samého Boha, na veľký oheň lásky. Duša sa v ňom roztápa a ponára do svätej ľúbosti, v nehe veľmi zvláštnej nábožnosti sa veľmi dôverne zabáva s Bohom ako s vlastným Otcom.³³ Náš Otec: toto pomenovanie vzbudzuje v nás súčasne lásku, modlitbové vzrušenie...a tiež nádej, že dosiahneme, o čo ideme prosiť...A skutočne, čo môže odprieť prosbe svojich detí, keď im už vopred dovolil byť jeho deťmi?³⁴

III. "Náš" Otec

2786 Oslovenie "náš" Otec sa týka Boha. Tento prívlastok z našej strany neznamena vlastníctvo, ale celkom nový vzťah k Bohu.

2787 Keď hovoríme "náš" Otec, uznávame predovšetkým, že všetky jeho prísluby lásky, ktoré zvestovali proroci, sa splnili v *novej a večnej zmluve*, v Ježišovi Kristovi: stali sme sa "jeho" ľuďom a on je odvtedy "naším" Bohom. Tento nový vzťah je vzťah vzájomného vlastníctva, ktoré nám bolo dané zadarmo: láskou a vernosťou³⁵ musíme odpovedať na "milosť a pravdu", ktoré sme dostali v Ježišovi Kristovi (Jn 1,17).

2788 Pretože Modlitba Pána je aj modlitbou jeho ľudu "v posledných časoch", prívlastok "náš" vyjadruje aj istotu našej nádeje v posledný Boží príslub: v novom Jeruzaleme povie tomu, "kto zvíťazí": ja budem jeho Bohom a on bude mojím synom" (Zjv 21,7).

2789 Keď sa modlíme Otče "náš", obraciame sa osobne na Otca nášho Pána Ježiša Krista. Nerozdeľujeme však Božstvo, pretože v ňom je Otec "prameňom a počiatkom", ale vyznávame tým, že Otec večne plodí Syna a že z Otca pochádza Duch Svätý. Ani tým nezamieňame osoby, lebo vyznávame, že sme v spoločenstve s Otcom a jeho Synom Ježišom Kristom v ich jedinom Duchu Svätom. *Svätá Trojica* je jednej podstaty a nerozdeliteľná. Keď sa modlíme k Otcovi, klaniame sa mu a oslavujeme ho spolu so Synom a Duchom Svätým.

2790 Gramaticky sa zámenom "náš" kvalifikuje nejaká realita, ktorá je spoločná pre viacerých. Je len jeden Boh a za otca ho uznávajú tí, ktorí sa vierou v jeho jediného Syna znova zrodili z neho vodou a Duchom Svätým.³⁶ Cirkev je tým novým spoločenstvom Boha a ľudí: spojená s jediným Synom, ktorý sa stal "prvorodeným medzi mnohými bratmi" (Rim 8,29), vytvára aj spoločenstvo s jediným a tým istým Otcom a v jednom a tom istom Duchu Svätom.³⁷ Každý pokrstený, ktorý sa modlí Otče "náš", modlí sa v tomto spoločenstve: "Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu" (Sk 4,32).

2791 A preto, hoci sa kresťania aj rozdelili, zostáva modlitba Otče "náš" ich spoločným majetkom a naliehavou výzvou pre všetkých pokrstených. V spoločenstve viery v Krista a prostredníctvom krstu sa majú aj oni podieľať na Ježišovej modlitbe za jednotu jeho učeníkov.³⁸

2792 Ak sa opravdivo modlíme "Otče náš", vymaňujeme sa z individualizmu, lebo nás od neho oslobodzujú láska, ktorú prechovávame. Ono "náš" na začiatku Modlitby

Pána a tiež "my" v ďalších štyroch prosbách, nehovorí výlučne o nikom. Ak ho máme vyslovovať v pravde³⁹, musíme prekonať všetky rozdelenia a vzájomné rozpory.

2793 Pokrstení sa nemôžu modliť Otče "náš" bez toho, že by mu nepredložili všetkých tých, za ktorých dal svojho milovaného Syna. Božia láska nemá hranice a takou musí byť aj naša modlitba.⁴⁰ keď sa modlíme Otče "náš", otvárame sa rozmerom jeho lásky, ktorú prejavil v Ježišovi Kristovi: modliť sa so všetkými a za všetkých, ktorí ho ešte nepoznajú, aby sa zhromaždili "vedno rozptýlené Božie deti".⁴¹ Táto Božia starostlivosť o všetkých ľudí a o celé stvorenie nadchýňala všetkých veľkých ľudí modlitby: naša modlitba sa musí rozšíriť do rozmeru lásky, keď sa odvažujeme povedať Otče "náš".

IV. "Ktorý si na nebesiach"

2794 Tento biblický výraz neznamená miesto ("priestor"), ale spôsob bytia; nie je mierou vzdialenosti Boha, ale mierou jeho vznešenosti. Náš Otec je nie "niekde inde", ale "mimo všetkého", čo si len dokážeme predstaviť o jeho Svätosti. Pretože je trojnásobne svätý, je celkom blízky poníženému a skrúšenému srdcu:

Oprávnené sa výrazom "Otče náš, ktorý si na nebesiach" rozumejú srdcia spravodlivých, kde Boh prebýva ako vo svojom chráme. Preto aj ten, kto sa modlí, bude nimi vyjadrovať túžbu, aby v ňom sídlil ten, ktorého vzýva.⁴² "Nebesami" sa môžu celkom dobre rozumieť tí, ktorí sú obrazom nebeského sveta a v ktorých prebýva a nachádza sa Boh.⁴³

2795 Symbol nebies nás vedie k tajomstvu zmluvy, ktorú prežívame, keď sa modlíme Otče náš. On je na nebesiach, to je jeho príbytok, dom Otca, a teda "naša vlasť". Hriech nás vyhnal zo zasľúbenej zeme⁴⁴, ale obrátenie srdca nás vracia do neba k Otcovi.⁴⁵ V Kristovi sa teda opäť zmierili nebo a zem⁴⁶, lebo sám Syn "zostúpil z neba" a umožnil nám znovu sa tam vrátiť spolu s ním cez jeho kríž, vzkriesenie a nanebovstúpenie.⁴⁷

2796 Keď sa Cirkev modlí "Otče náš, ktorý si na nebesiach", vyznáva, že sme Boží ľud, ktorý už má "miesto v nebi v Ježišovi Kristovi" (Ef 2,6), že sme ľuďmi, ktorí sú už s Kristom "ukrytí v Bohu" (Kol 3,3), ktorí vo svojom pozemskom bytí nedočkavo vzdychajú a "túžia si naň obliecť svoj nebeský príbytok" (2 Kor 5,2).⁴⁸

Kresťania sú v tele, ale nežijú podľa tela. Trávia svoj život na zemi, ale sú občanmi neba.⁴⁹

ZHRNUTIE

2797 Úprimná synovská dôvera, pokorná a radostná istota sú predpoklady, ktoré slušia tomu, kto sa modlí Otče náš.

2798 Môžeme vzývať Boha ako "Otca", lebo nám ho zjavil Boží Syn, ktorý sa stal človekom, do ktorého sme krstom vtelení a sme adoptovaní ako Božie deti.

2799 Modlitba Pána nás uvádza do spoločenstva s Otcem i jeho Synom Ježišom Kristom. Zároveň nás zjavuje aj nám samým.⁵⁰

2800 Ak sa modlíme Otče náš, musíme vyvolať v sebe aj vôľu podobať sa mu a vzbudzovať v srdci dôveru a poníženosť.

2801 Keď hovoríme Otče "náš", vzývame tým Novú zmluvu v Ježišovi Kristovi, spoločenstvo s Najsvätejšou Trojicou a Božskú lásku, ktorá sa v Cirkvi rozprestiera na celý svet.

2802 Výraz "ktorý si na nebesiach" neoznačuje miesto, ale Božiu velebnosť a jeho prítomnosť v srdciach spravodlivých. Nebesia, dom Otca, sú našou pravou vlasťou, do ktorej putujeme a kde už aj patríme

3. článok

SEDEM PROSIEB

2803 Keď sme si uvedomili prítomnosť Boha a nášho Pána, aby sme sa mu klaňali, milovali ho a velebili, synovský Duch dáva vystupovať z našich sŕdc sedem prosieb, sedem dobrečení. Prvé tri, ktoré sú viac teologické, nás povzbudzujú k oslave Otca, ostatné štyri ponúkajú ako cestu k jeho milosti vedomie našej biedy. "Hlbina hlbine sa ozýva" (Ž 42,8).

2804 Prvá vlna nás unáša k nemu a pre neho: *tvoje meno, tvoje kráľovstvo, tvoja vôľa!* Vlastnosťou lásky je, že myslí najprv na toho, koho milujeme. V každej z týchto troch žiadostí "seba" vôbec nepamätáme. Je v nich "horúca túžba", dokonca "úzkostlivá" starosť jeho milovaného Syna o slávu svojho Otca, ktorá sa nás zmocňuje.⁵¹ "Posväť sa.. "Príd"... "Nech sa stane..." Tieto tri prosby sú už vyslyšané v obete Krista Spasiteľa, lenže odvtedy sa premenili na nádej vo svojom konečnom završení, kým Boh nie je ešte všetko vo všetkom.⁵²

2805 Druhá vlna prosieb sa rozvíja v rytme niektorých eucharistických epikléz: je obetou našich očakávaní a toho, čo priťahuje pozornosť Otca všetkého milosrdenstva. Vystupuje z nás a dotýka sa nás už teraz, na tomto svete: "Daj nám"... "odpusť nám"... "neuved' nás"... "zbav nás". Štvrtá a piata prosba sa dotýka nášho každodenného života ako takého. Prosíme, aby nás Boh živil alebo uzdravoval z hriechu; dve posledné sa týkajú nášho zápasu o večný život, v spočíva vlastný zápas modlitby.

2806 Troma prvými prosbami sa posilňujeme vo viere, naplňame sa nádejou a zapalujeme láskou. A keďže sme len tvory a ešte aj hriešnici, musíme žiadať pre seba to, čo je pre "nás" primerané vo svete a v dejinách a čo predkladáme nesmiernej láske nášho Boha. Lebo náš Otec naplňa plán svojej spásy prostredníctvom mena svojho Pomazaného a Kráľovstva svojho Ducha Svätého pre nás i pre celý svet.

I. "Posväť sa meno tvoje"

2807 Výraz "posväť sa" nesmieme chápať predovšetkým v jeho príčinnom význame (Boh sa posväčuje, robí sa svätým), ale najmä vo význame hodnotenia: uznávať ho za svätého, správať sa k nemu ako ku svätému. Pri adorácii sa táto prosba chápe niekedy ako chvála a vzdávanie vďaky.⁵³ Ale túto prosbu nás Ježiš učil ako žiadosť: prianie, túžbu, očakávanie, na ktorom má rovnaký záujem aj Boh, aj človek. Už od prvej prosby k nášmu Otcovi sa ponárame do intímneho tajomstva jeho Božstva a do drámy spásy nášho človečenstva. Keď ho žiadame, aby bolo posvätené jeho meno, vtáhuje nás do "svojho dobrotivého rozhodnutia, čo si v ňom predsavzal uskutočniť...aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske".⁵⁴

2808 V rozhodujúcom momente svojho plánu Boh zjavuje svoje meno, ale zjavuje ho tak, že završuje svoje dielo. Toto dielo by sa neuskutočňovalo pre nás a v nás inak, len ak sa skrze nás a v nás posväcuje jeho meno.

2809 Božia svätosť je neprístupné ohnisko jeho večného tajomstva. Čo sa z nej zjavilo v stvorení a v dejinách nazýva Sväté písmo *slávou*, vyžarovaním jeho veleby.⁵⁵ Tým, že Boh učinil človeka "na svoj obraz a na svoju podobu" (Gn 1,26), "ovenčil ho slávou a ct'ou" (Ž 8,6); ale keď človek zhrešil, "chýba mu Božia sláva" (Rim 3,23). Odvtedy bude Boh zjavovať svoju svätosť tak, že bude odhaľovať a vydávať svoje meno, aby obnovil človeka "podľa obrazu človeka toho, ktorý ho stvoril" (Kol 3,10).

2810 V prisľúbení Abrahámovi a v prísaha, ktorá to sprevádzala⁵⁶, sa zúčastňuje sám Boh bez toho, aby odhalil svoje meno. Začína ho odhaľovať až Mojžišovi⁵⁷ a svedčí o ňom pred očami celého národa, keď ho zachraňuje pred Egyptanmi: "lebo vznešený je".⁵⁸ Od zmluvy na Sinaji je tento národ "jeho" a musí byť "národom svätým"⁵⁹ (alebo zasväteným, čo v hebrejčine znamená to isté slovo), lebo v ňom prebýva Božie meno.

2811 Napriek svätému Zákonu, ktorý mu svätý Boh dáva a znovu ho opakuje: "Bud'te svätí, lebo ja, Pán Boh váš, som svätý" (Lv 19,2) a hoci Pán "má ohľad na svoje meno" a je trpezlivý, národ sa odvracia od Svätého v Izraeli a "hanobí jeho meno medzi národmi".⁶⁰ Preto spravodliví Starej zmluvy a chudáci, ktorí sa vrátili z vyhnanstva, a proroci horeli vášnivou láskou k jeho menu.

2812 A nakoniec sa nám meno svätého Boha zjavilo a darovalo v Ježišovi, v tele ako Spasiteľovi⁶¹: zjavilo sa v tom, čím je, v jeho slovách a v jeho obete.⁶² To je jadrom jeho veľkňazskej modlitby: "Svätý Otče...pre nich sa ja sám posväčujem, aby boli aj oni posvätení v pravde" (Jn 17,19). Tým, že on sám "posväčuje" svoje meno⁶³, "zjavuje" nám Ježiš meno Otca.⁶⁴ Na záver Veľkej noci mu Otec dáva meno, ktoré je nad všetky mená: "Ježiš Kristus je Pán! na slávu Boha Otca" (Flp 2,9-11).

2813 V krstnej vode sme sa "obmyli, boli ste posvätení a ospravedlnení v mene Pána Ježiša Krista a v Duchu nášho Boha" (1 Kor 6,11). V celom našom živote nás náš Otec "povoláva pre posvätenie" (1 Sol 4,7) a pretože sme "z neho v Kristovi Ježišovi, ktorý sa pre nás stal...posvätením" (1 Kor 1,30), ide tu o jeho slávu a o náš život, aby jeho meno bolo posvätené v nás a skrze nás. Taká naliehavá je naša prvá žiadosť.

*Ostatne, kto by aj mohol posvätiť Boha, keď on jediný posväčuje?! Ale on povedal: "Bud'te svätí, lebo aj ja som svätý" (Lv 20,26). Preto prosíme a žiadame, aby sme vytrvali v tom, čím sme začali byť, keď sme boli v krste posvätení. A o toto prosíme deň čo deň. Ved' sa potrebujeme denne posväcovať, lebo denne hrešíme, a svoje priestupky máme ustavičným posväcovaním očisťovať...Preto sa uchylujeme k modlitbe, aby táto svätosť zotrvala v nás.*⁶⁵

2814 Závisí neodlučiteľne od nášho života a našej modlitby, či jeho meno bude posvätené medzi národmi:

Žiadame od Boha, aby posvätil svoje meno, lebo svojou svätosťou zachraňuje a posväčuje celé stvorenie...Ide o meno, ktoré dáva spásu zatratenému svetu, lenže my žiadame, aby toto Božie meno bolo posvätené v nás naším životom. Lebo ak žijeme dobre, velebíme Božie meno; ale ak žijeme zle, rúhame sa mu podľa slov apoštola:

"Lebo pre vás sa pohania rúhajú Božiemu menu" (Rim 2,24).⁶⁶ Prosíme teda, aby sme si zaslúžili mať vo svojich dušiach toľko svätosti, ako je sväté meno nášho Boha.⁶⁷ Keď hovoríme "posväť sa meno tvoje", prosíme, aby bolo posvätené v nás, ktorí sme v ňom, ale aj v iných, na ktorých Božia milosť ešte čaká, aby sme sa zhodli s prikázaním, ktoré nás zaväzuje modliť sa za všetkých, dokonca aj za našich nepriateľov. Preto nehovoríme výslovne: "posväť sa tvoje meno "v nás", lebo žiadame, aby sa posvätilo vo všetkých ľuďoch."⁶⁸

2815 Táto prosba, ktorá obsahuje všetky ostatné, je už vyslyšaná v *Kristovej modlitbe* podobne ako aj ostatných šesť, ktoré nasledujú. Modlitba k nášmu Otcovi je vtedy naša, keď sa modlíme v Ježišovom mene.⁶⁹ Vo svojej veľkňazskej modlitbe Ježiš žiada: "Svätý Otče, zachovaj ich vo svojom mene, ktoré si ty dal mne" (Jn 17,11).

II. "Príd' kráľovstvo tvoje"

2816 V Novom zákone sa slovo *basileia* dá preložiť ako "kralovanie" (abstraktné pomenovanie) alebo "kráľovstvo" (konkrétne pomenovanie), ale aj ako "panovanie" (pomenovanie činnosti). Kráľovstvo Božie je pred nami. Priblížilo sa vo vtelenom Slove, ohlasuje sa v celom evanjeliu a prišlo v Kristovej smrti a vzkriesení. Kráľovstvo Božie prichádza z Poslednej večere v Eucharistii. Je uprostred nás. Kráľovstvo príde v sláve, keď ho Kristus odovzdá svojmu Otcovi:

Ale aj sám Kristus môže byť osobne naznačený, milovaní bratia, Božím kráľovstvom, po ktorom denne túžobne voláme a chceme urýchliť našim očakávaním želáme si, aby sa nám čím skôr zjavil jeho príchod. Keďže on sám je vzkriesením, lebo v ňom vstaneme z mŕtvych, možno pod Božím kráľovstvom rozumieme jeho, veď v ňom máme kralovať.⁷⁰

2817 Táto žiadosť je to "*Marana ta*", volanie Ducha a nevesty: "Príd', Pane Ježišu!"

Aj keby už sama táto modlitba nám neukladala povinnosť prosiť o príchod Božieho kráľovstva, sami od seba by sme volali hlasno a ponáhľali by sme sa urýchliť splnenie svojich nádejí. Duše mučeníkov pod oltárom volajú k Pánovi mohutným hlasom: "Dokedy, Pane, svätý a pravdivý, nebudeš súdiť a pomstiť našu krv na tých, čo obývajú zem?" (Zjv 6,10). Skutočne, na konci čias sa im musí dostať spravodlivosť. Pane, urýchli teda príchod svojho kráľovstva.⁷¹

2818 V Modlitbe Pána ide teda predovšetkým o konečný príchod Božieho kráľovstva s Kristovým návratom.⁷² Ale táto túžba neodvracia Cirkev od jej poslania na tomto svete, ba ešte ju k tomu väčšmi zaväzuje. Lebo od Turíc je príchod kráľovstva dielom Pánovho Ducha, ktorý "dokončí jeho dielo vo svete a dá mu plné posvätenie".⁷³

2819 "Kráľovstvo Božie je spravodlivosť, pokoj a radosť v Duchu Svätom" (Rim 14,17). Posledné časy, v ktorých žijeme, sú obdobím vyliatia Ducha Svätého. Začal sa teda rozhodný boj medzi "telom" a Duchom⁷⁴:

Jedine čisté srdce môže vysloviť s istotou: "Príd' Kráľovstvo tvoje". Treba prejsť Pavlovu školu, aby sme povedali: "Nech teda nevládne viac hriech v smrteľnom tele" (Rim 6,12). Ten, kto sa zachová čistý vo svojich činoch, myšlienkach a slovách, môže povedať Bohu: "Nech príde tvoje kráľovstvo".⁷⁵

2820 Ak sa má rozlišovať podľa Ducha, kresťania musia rozpoznávať medzi vzrastaním Božieho kráľovstva a medzi pokrokom kultúry a spoločnosti, do ktorého sú sami zapojení. Toto rozpoznávanie však nie je oddeľovaním. Pozvanie človeka k večnému životu nepotláča, ale ešte viac zdôrazňuje jeho povinnosť uplatniť aj v praxi schopnosti a prostriedky, ktoré dostal od Stvoriteľa, aby slúžil na tomto svete spravodlivosti a pokoju.⁷⁶

2821 Túto prosbu predniesol už Ježiš vo svojej modlitbe a bola vyslyšaná.⁷⁷ Je prítomná a pôsobí v Eucharistii; prináša svoje ovocie v novom živote podľa blahoslavenstiev.⁷⁸

III. "Bud' vôľa tvoja ako v nebi tak i na zemi"

2822 Je to vôľa nášho Otca, "aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu" (1 Tim 2,3-4). "On je trpezlivý...a nechce, aby niekto zahynul" (2 Pt 3,9).⁷⁹ Jeho prikázanie, ktoré obsahuje všetky ostatné a nám oznamuje všetku jeho vôľu, je: "Aby ste sa vzájomne milovali, ako som ja miloval vás".⁸⁰

2823 "Dal nám poznať tajomstvo svojej vôle podľa svojho dobrotivého rozhodnutia, čo si v ňom predsavzal...zjednotiť v Kristovi ako v hlave všetko...V ňom sme sa stali dedičmi predurčenými podľa rozhodnutia toho, ktorý všetko koná podľa rady svojej vôle" (Ef 1,9-11). Snažne prosíme, aby sa naplno uskutočnil tento dobrotivý plán na zemi, ako je to už v nebi.

2824 V Kristovi a v jeho ľudskej vôli sa raz navždy dokonale splnila vôľa Otcova. Keď Ježiš prichádzal na tento svet, povedal: "Hľa, prichádzam, aby som splnil tvoju vôľu, Bože" (Hebr 10,7; Ž 40,7). Iba Ježiš môže povedať: "Ja vždy robím, čo sa páči jemu" (Jn 8,29). V modlitbe svojho predsmrtného zápasu bez výhrady súhlasí s touto vôľou: "Nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane" (Lk 22,42).⁸¹ Hľa, prečo Ježiš "vydal seba samého za naše hriechy...podľa vôle Boha (Gal 1,4). "V tejto vôli sme posvätení obetou tela Krista Ježiša raz navždy" (Hebr 10,10).

2825 Ježiš, "hoci bol Synom, z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti" (Hebr 5,8). O koľko dôvodov viac máme my, stvorenia a hriešnici, čo sme len adoptovanými synmi v ňom! Prosíme nášho Otca o spojenie našej vôle s vôľou jeho Syna, aby sme plnili jeho vôľu, jeho plán spásy pre život sveta. Sami v tomto nič vlastne nedokážeme, ale v spojení s Ježišom a mocou jeho Svätého Ducha môžeme mu odovzdať svoju vôľu a rozhodnúť sa pre to, čo si vždy volil jeho Syn: robiť, čo sa páči Otcovi⁸²:

Tým, že sa primkneme ku Kristovi, môžeme s ním duchovne splynúť, a tak plniť jeho vôľu; takto sa stane dokonalou na zemi i v nebi.⁸³ Len uvažujte, ako nás Ježiš Kristus učí pokore, keď nám ukazuje, že naša sila nezávisí len od našej práce, ale od Božej milosti. Prikazuje tak každému veriacemu, aby sa modlil všeobecne za celú zem. Lebo on nehovorí "Bud' vôľa tvoja" "vo mne alebo vo vás", ale na celej zemi: aby bol z nej odstránený každý blud, aby na nej vládla pravda, aby bol zničený hriech, aby prekvitala čnosť a aby sa zem nelíšila viac od neba.⁸⁴

2826 Iba modlitbou môžeme "rozoznať", čo je Božia vôľa (Rim 12,2)⁸⁵ a dosiahnuť "vytrvalosť pri jej plnení".⁸⁶ Ježiš nás učí, že do nebeského kráľovstva sa nevstupuje pomocou slov, ale plnením vôle jeho Otca, "ktorý je na nebesiach" (Mt 7,21).

2827 "Boh vyslyší toho, kto si ho ctí a plní jeho vôľu".⁸⁷ Taká je sila cirkevnej modlitby v Pánovom mene, hlavne v Eucharistii; je orodovaním spoločenstva spolu s

presväťou Božou Matkou⁸⁸ a so všetkými svätými, ktorí boli "príjemní Pánovi, lebo nechceli iné, len plniť jeho vôľu:

Bez narušenia pravdy môžeme slová: "Bud' vôľa tvoja ako v nebi tak i na zemi" preložiť aj takto: v Cirkvi tak ako v našom Pánovi Ježišovi Kristovi; v neveste, ktorá mu bola zasnúbená, ako aj v snúbencovi, ktorý splnil Božiu vôľu.⁸⁹

IV. "Chlieb náš každodenný daj nám dnes"

2828 "Daj nám": je to krásna dôvera detí, ktoré všetko očakávajú od svojho Otca. "Veď on dáva vychádzať slnku nad zlých i dobrých a posielá dážď na spravodlivých i nespravodlivých" (Mt 5,45) a všetkému živému dáva "pokrm v pravý čas" (Ž 104,27). Ježiš nás učí tejto prosbe: oslavuje v skutočnosti nášho Otca, lebo uznáva, aký je nadovšetko dobrý.

2829 "Daj nám" je výrazom zmluvy: my sme jeho a on je náš a pre nás. Ale to "my" ho uznáva za Otca všetkých. Prosíme ho za nich a stotožňujeme sa s nimi v ich potrebách a trápeniach.

2830 "Chlieb náš". Otec nám dáva život. Nemôže nám nedať aj potravu, ktorá je pre život nevyhnutná, a všetky "potrebné" dobrá hmotné i duchovné. V Reči na vrchu Ježiš zdôrazňuje túto synovskú dôveru, ktorá spolupracuje s prozreteľnosťou nášho Otca.⁹⁰ Nevyzýva nás k pasivite⁹¹, ale chce nás oslobodiť od nepokoja a priveľkej starostlivosti o prežitie. Taká je detinská odovzdanosť Božích detí:

Tým, ktorí hľadajú Kráľovstvo a spravodlivosť Božiu, sľubuje im všetko ostatné pridať. V skutočnosti všetko patrí Bohu: tomu, kto vlastní Boha, tomu nič nechýba, ak on sám nechýba Bohu.⁹²

2831 Ale existencia tých, ktorí sú hladní, lebo nemajú chlieb, odhaľuje inú hĺbku tejto prosby. Dráma hladu vo svete vyzýva kresťanov, ktorí sa opravdivo modlia, k účinnej zodpovednosti voči bratom, a to jednak v osobných postojoch, jednak v solidarite s ľudskou rodinou. Túto prosbu Modlitby Pána nesmieme oddeľovať od podobnosti o chudobnom Lazárovi⁹³ a o poslednom súde.⁹⁴

2832 Podobne ako kvas v ceste, aj nové učenie o Božom Kráľovstve musí pozdvihnúť zem pomocou Kristovho Ducha.⁹⁵ Musí sa prejaviť v obnovení spravodlivosti, v osobných i sociálnych vzťahoch, a to rovnako ekonomických i medzinárodných. Nikdy nesmieme zabudnúť, že nejestvuje spravodlivé usporiadanie života bez ľudí, ktorí chcú byť spravodliví.

2833 Ide o "náš" chlieb, "jeden" pre "mnohých". Chudoba z blahoslavenstiev znamená čnosť rozdeľovania; pozýva nás k spoločenstvu a k deľbe hmotných i duchovných bohatstiev nie z donútenia, ale z lásky, aby hojnosť u jedných bola liekom na potreby druhých.⁹⁶

2834 "Modli sa a pracuj".⁹⁷ "Modlite sa, akoby všetko záviselo od Boha a pracujte, akoby všetko záviselo od vás".⁹⁸ Aj keď sme si vykonali svoju prácu, potrava zostáva darom nášho Otca; je správne prosiť a zároveň vzdávať vďaky. To je zmysel požehnaní jedla v kresťanských rodinách.

2835 Táto prosba ako aj zodpovednosť, ktorá nás zaväzuje, platí ešte aj pre iný hlad, od ktorého ľudia chradnú: "Človek nežije, len z chleba, ale zo všetkého, čo vychádza z Božích úst (Dt 8,3)⁹⁹, to znamená z jeho slov a dychu. Kresťania majú zmobilizovať všetko svoje úsilie, "aby zvestovali chudobným evanjelium". Na zemi

panuje hlad, nie len "hlad po chlebe a smäd po vode, ale počut' slová Pánove" (Am 8,11). Preto sa tento príznačný kresťanský význam štvrtej prosby týka aj "Chleba života": Božieho slova, ktoré sa má prijímať s vierou, a Kristovho Tela prijímaného v Eucharistii.¹⁰⁰

2836 "Dnes" je prejavom dôvery. Tej nás učí Pán¹⁰¹; svojimi predpokladmi by sme na to neprišli. Pretože ide hlavne o jeho Slovo a o Telo jeho Syna, ono "dnes" sa nevzťahuje iba na náš čas smrteľníkov: je to Božie "dnes":

Ak dostávaš chlieb každý deň, potom je každý deň pre teba "dnes". Ak je tu pre teba Kristus dnes, každý deň vstáva z mŕtvych pre teba. Akože to? "Ty si môj Syn, ja som ťa dnes splodil" (Ž 2,7). Dnes, to znamená: keď oživa Kristus.¹⁰²

2837 "Každodenný" (tento deň je každý deň). Slovo *epiousios* sa na iných miestach v Novom zákone nevyskytuje. Ak ho chápeme v jeho časovom význame, je opakovaním slova "dnes"¹⁰³ a má nás výchovne posilniť v dôvere "bez výhrady". Keď ho chápeme v kvalitatívnom význame, znamená nevyhnutnosť pre život a v širšom zmysle každé dobro, ktoré postačí na prežitie.¹⁰⁴ Keď sa jeho význam chápe doslovne (*epiousios* - "nadpodstatné"), označuje priamo Chlieb života - Kristovo Telo, "liek nesmrteľnosti"¹⁰⁵, bez ktorého by sme nemali v sebe Život.¹⁰⁶ A nakoniec vo vzťahu k predchádzajúcemu je zrejмый jeho nebeský zmysel: "Tento deň" je deň Pánov, deň kráľovskej hostiny, ktorú anticipujeme v Eucharistii a je predchuťou nebeského kráľovstva, ktoré prichádza. Preto sa patrí sláviť eucharistickú liturgiu "každodenne":

Eucharistia je náš každodenný chlieb. Sila, ktorú vlastní tento božský pokrm, je sila spájať: zjednocuje nás so Spasiteľovým Telom a robí z nás jeho údy, aby sme sa stali tým, čo prijímame...Tento každodenný chlieb sa nachádza aj v čítaniach, ktoré každodenne počúvame v Cirkvi, v hymnách, ktoré sa spievajú a ktoré spievame. Toto všetko je potrebné pre naše putovanie.¹⁰⁷ Nebeský Otec nás povzbudzuje ako deti neba, aby sme prosili o nebeský Chlieb.¹⁰⁸ Kristus "je sám tým chlebom, ktorý, zasiaty do Panny, vykysnutý v tele, uváľaný v utrpení, upečený v peci hrobu, uložený v komore Cirkvi a predkladaný na oltároch, je pre veriacich každodennou nebeskou potravou".¹⁰⁹

V. "Odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom"

2838 Táto prosba vzbudzuje úžas: Keby obsahovala len prvú polovicu vety -Odpusť nám naše viny- mohla by sa chápať ako implicitne obsiahnutá v prvých troch prosbách Modlitby Pána, lebo Kristova obeta je "na odpustenie hriechov". Druhá polovica vety však hovorí, že naša prosba nebude vyslyšaná, ak sme skôr sami neodpovedali na určitú požiadavku. Naša prosba sa zameriava na budúcnosť, ale naša odpoveď ju má predchádzať; spája ich slovo "ako".

"Odpusť nám naše viny"

2839 V smelej dôvere sme začali prosiť nášho Otca. Prosbou o posvätenie jeho mena žiadame, aby sme aj my boli vždy viac posvätení. Ale ani po zaodiati do krstného rúcha neprestávame hrešiť a odvracať sa od Boha. Touto našou novou prosbou sa však stále vraciame k nemu ako márnотratné dieťa¹¹⁰, uznávame pred ním ako mýtnik, že sme hriešnikmi.¹¹¹ Naša prosba sa začína "vyznáním", v ktorom súčasne vyznávame aj svoju biedu, aj jeho milosrdenstvo. Naša nádej je pevná, lebo v

Božom Synovi "máme vykúpenie, odpustenie hriechov" (Kol 1,14;Ef 1,7). Účinný a nepochybný znak Božieho odpustenie nachádzame vo sviatostiach jeho Cirkvi.¹¹²

2840 Tento prívál milosrdenstva nemôže preniknúť, a to je to hrozné, do nášho srdca, kým sme my sami neodpustili druhým, ktorí nás urazili. Láska je podobne ako Kristovo Telo nedeliteľná: nemôžeme milovať Boha, ktorého nevidíme, ak nemilujeme brata či sestru, ktorých vidíme.¹¹³ Ak odmietame odpúšťať našim bratom a sestrám, naše srdce sa uzatvára; tvrdosť ho robí nepriepustným pre milosrdnú lásku Otca; sviatostným vyznaním hriechu sa naše srdce otvára jeho milosti.

2841 Táto prosba je taká dôležitá, pretože je jedinou, ku ktorej sa Pán vracia a ktorú rozvíja v Reči na vrchu.¹¹⁴ Táto ústredná požiadavka tajomstva zmluvy nie je pre človeka možná. Ale "Bohu je všetko možné".

"...ako i my odpúšťame svojim vinnikom"

2842 Toto "ako" nie je jediné v Ježišovom učení: "Buďte dokonalí ako je dokonalý váš nebeský Otec" (Mt 5,48). "Buďte milosrdní, ako je milosrdný váš Otec (Lk 6,36). "Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom...ako som ja miloval vás" (Jn 13,36). Nie je možné zachovávať Pánov príkaz, ak máme navonok napodobňovať božský vzor. Ide o živú účasť, ktorá pochádza z "hlbky srdca", ku svätosti a milosrdenstvu, ku láske nášho Boha. Jedine Duch, ktorý je "náš život"¹¹⁵, môže spôsobiť, že prijmem "za svoje" tie isté pocity, ktoré boli v Ježišovi Kristovi.¹¹⁶ Jednota odpúšťania sa teda stáva možnou, ak si odpúšťame navzájom, ako aj nám "odpustil Boh v Kristovi" (Ef 4,32).

2843 Takto sa ožívujú Pánove slová o odpúšťaní, táto láska, ktorá miluje do krajnosti.¹¹⁷ Podobenstvo o nemilosrdnom sluhovi, ktoré korunuje Pánovo učenie o cirkevnom spoločenstve¹¹⁸, sa končí slovami: "Tak aj môj nebeský Otec urobí vám, ak neodpustíte zo srdca každý svojmu bratovi" (Mt 18,30). V skutočnosti je to "v hlúbke srdca", čo sa zväzuje a rozväzuje. Nie je v našich silách necítiť viac urážku a zabudnúť na ňu; ale srdce, ktoré sa obetuje Duchu Svätému, premieňa ranu na súcit, urážku na orodovanie a očisťuje pamäť.

2844 Kresťanská modlitba ide až po *odpúšťanie nepriateľom*.¹¹⁹ Premieňa učeníka, keď ho prispôsobuje jeho učiteľovi. Odpúšťanie je vrcholom kresťanskej modlitby; dar modlitby nemožno prijať iba do srdca, ktoré je naladené na božský súcit. Odpustenie je tiež svedectvom, že v našom svete je láska omnoho silnejšia ako hriech. Mučeníci minulosti, ale aj dnešní prinášajú toto Ježišovo svedectvo. Odpustenie je základnou podmienkou zmierenia¹²⁰ Božích detí s ich Otcom a medzi sebou navzájom.¹²¹

2845 Toto v podstate Božské odpúšťanie nepozná ani hranicu, ani mieru.¹²² Ak ide o urážky (o "hriechy" podľa Lk 11,4, alebo o "dlhy" podľa Mt 6,12), sme v skutočnosti všetci dlžníkmi: "Nebudte nikomu nič dlžni okrem toho, aby ste sa navzájom milovali" (Rim 13,8). Spoločenstvo Svätej Trojice je zdrojom a kritériom pravdivosti každého vzťahu.¹²³ Prežíva sa v modlitbe a predovšetkým v Eucharistii.¹²⁴

*Ved' Boh neprijíma ani obeť svárlivca a káže mu, aby sa najprv vrátil od oltára a zmieril sa so svojimi bratmi. Boh chce byť uzmierený prosbami pokoja. Bohu najväčším záväzkom je náš pokoj, bratská svornosť a jednota v Otcovi i v Synovi i v Duchu Svätom celého veriaceho ľudu*¹²⁵

VI. "Neuved' nás do pokušenia

2846 Táto prosba siaha ku koreňom predchádzajúcej, lebo naše hriechy sú ovocím súhlasu s pokušením. Prosíme svojho Otca, aby nás "nepodroboval" pokušeniu. Je ťažké preložiť jedným slovom grécky výraz, ktorý doslovne znamená "nedovoľ nám vstúpiť do"¹²⁶, "nedaj, aby sme podľahli pokušeniu". "Veď Boha nemožno pokúšať na zlé a ani on sám nikoho nepokúša" (Jak 1,13). Naopak, on nás chce od neho oslobodiť. My ho prosíme, aby nám nedovolil pustiť sa po ceste, ktorá vedie k hriechu. Sme vtiahnutí do boja "medzi telom a duchom". V tejto prosbe žiadame Boha o súdnosť a silu.

2847 Duch Svätý nám umožňuje *rozoznávať* medzi skúškou, ktorá je nevyhnutná pre rast vnútorného života¹²⁷ s vyhlídkou na "osvedčenú čnosť" (Rim 5,3-5), a na pokušenie, ktoré vedie k hriechu a smrti.¹²⁸ Musíme tiež rozlišovať medzi "pokušením" a "súhlasom" s pokušením. A konečne, súdnosť demaskuje klamstvo pokušenia: zdanlivo je jeho predmet dobrý "na jedenie chutný, na pohľad krásny a na poznanie vábivý" (Gn 3,6), zatiaľ čo jeho ovocím je v skutočnosti smrť.

*Boh nechce vnucovať dobro, on chce slobodné bytosti...Aj pokušenie je na niečo dobré. Nikto okrem Boha nevie, čo dostala od Boha naša duša, nevieme to ani my. Pokušenie nám to však ukazuje, aby sme sa naučili poznávať seba samých, aby sme tak objavili svoju biedu a aby sme sa prinútili vzdávať vďaka za všetko dobro, ktoré nám pokušením preukazuje.*¹²⁹

2848 "Nepodľahnúť pokušeniu" obsahuje v sebe *rozhodnutie srdca*: "Kde tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce...Nik nemôže slúžiť dvom pánom" (Mt 6,21.24). "Ak žijeme v Duchu, podľa Ducha aj konajme" (Gal 5,25). Otec nám dáva silu tým, že "súhlasíme" s Duchom Svätým. "Skúška, ktorá na vás dolieha, je iba ľudská. A Boh je verný. On vás nedovoľí skúšať nad vaše sily, ale so skúškou dá aj schopnosť, aby ste mohli vydržať" (1 Kor 10,13).

2849 Takýto zápas a takéto víťazstvo umožňuje iba modlitba. Aj Ježiš víťazil nad Pokušiteľom svojou modlitbou od samého začiatku¹³⁰ až po svoj posledný zápas agónie.¹³¹ Vďaka tomuto boju a agónii nás Kristus touto prosbou zjednocuje so svojim Otcem. *Bdelosť* srdca sa nástojčivo pripomína spolu s jeho ostražitosťou.¹³² Bdelosť je "stráž srdca" a Ježiš žiada od Otca, aby "nás zachoval vo svojom mene" (Jn 17, 11).¹³³ Duch Svätý sa neprestajne pokúša zobudiť nás k tejto ostražitosti.¹³⁴ Táto (otčenášová) prosba nadobúda všetok svoj dramatický význam vo vzťahu k poslednému pokušeniu nášho pozemského boja: žiada *vytrvať až do konca*. "Hľa, prichádzam ako zlodej. Blahoslavený, kto bdie" (Zjv 16,15).

VII. "Ale zbav nás Zlého"

2850 Posledná prosba k nášmu nebeskému Otcovi sa ozýva aj v Ježišovej modlitbe: "Neprosím, aby si ich vzal zo sveta, ale aby si ich ochránil pred Zlým" (Jn 17,15). Dotýka sa nás každého osobne, ale vždy sme to "my", čo prosíme spoločne s celou Cirkvou a za oslobodenie celej ľudskej rodiny. Modlitba Pána nás neprestajne otvára rozmerom celej ekonómie spásy. Naša nezávislosť na dráme hriechu a smrti sa mení na solidarnosť s Kristovým Telom v "spoločenstve svätých".¹³⁵

2851 V tejto prosbe Zlo nie je nejakou abstrakciou, ale označuje osobu, satana, Zlého, anjela, ktorý odporuje Bohu. Diabol (dia-bolos) je ten, kto "robí prekážky" Božiemu plánu a jeho "dielu spásy", ktoré sa uskutočnilo v Kristovi.

2852 "On bol vrah od počiatku...luhár a otec lži" (Jn 8,44), "satan, čo zvädzal celý svet" (Zjv 12,9), s ktorým vstúpili na zem hriech a smrť a ktorého definitívnou porážkou bude, keď sa celé stvorenie, "oslobodí od skazy hriechu a smrti".¹³⁶ "Vieme, že nik, kto sa narodil z Boha, nehreší, ale chráni ho ten, ktorý sa narodil z Boha, a Zlý sa ho nedotkne. Vieme, že sme z Boha, a že celý svet je v moci zlého" (1 Jn 5,18-19).

Pán, ktorý sňal vaše hriechy a odpustil vaše previnenia, je tu sám pri vás, aby vás zastávala chránil pred úkladmi diabla, aby vás neprekvapil nepriateľ, ktorý bojuje proti vám a zvykne plodiť iba hriech. Kto dôveruje v Boha, neobáva sa démona: "Ak je Boh za vás, kto je proti vám?".¹³⁷

2853 Víťazstvo nad "kniežaťom tohto sveta" (Jn 14,30) bolo raz navždy vybojované v hodine, keď sa Ježiš dobrovoľne vydal za nás na smrť, aby nám daroval život. To je súd tohto sveta, keď "bolo zvrhnuté jeho knieža" (Jn 21,31)¹³⁸. Pustilo sa "prenasledovať ženu"¹³⁹, ale nemá nad ňou moc; nová Eva "plná milosti" Ducha Svätého je oslobodená od hriechu a skazy smrti (Nepoškvrené Počatie a Nanebovzatie presvätej Matky Božej Márie, vždy Panny). "Drak sa na ženu nahneval a odišiel bojovať s ostatnými z jej potomstva" (Zjv 12,17). Preto "Duch a Nevesta volajú: Príď, Pane Ježišu!" (Zjv 22,17.20), aby nás jeho príchod oslobodil od Zlého.

2854 Keď prosíme, aby nás Boh oslobodil od Zlého, modlíme sa tiež, aby sme boli oslobodení od všetkého: terajšieho, minulého i budúceho zla, ktorého je Zlý pôvodcom alebo podnecovateľom. V tejto poslednej prosbe Cirkev predkladá pred Otca všetky úzkosti sveta. Spolu s oslobodením od zla, ktoré sužuje ľudstvo, vyprosuje aj vzácny dar pokoja a milosti v neustálom očakávaní Kristovho návratu. A takto v modlitbe a v poníženosti viery predznamenáva súhrn všetkého blaha v tom, ktorý "má kľúče od smrti a podsvetia" (Zjv 1,18), Pána všetkého, "ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, Všemohúci" (Zjv 1,8).¹⁴⁰

Prosíme Ťa, Otče, zbav nás všetkého zla, udeľ pokoj našim dňom a príď nám milosrdne na pomoc, aby sme boli vždy uchránení pred hriechom a pred každým nepokojom, kým očakávame splnenie blaženej nádeje a príchod nášho Spasiteľa Ježiša Krista.¹⁴¹

ZÁVEREČNÁ DOXOLÓGIA

2855 Záverečný chválospev "Lebo tvoje je kráľovstvo a moc i sláva naveky" zhrňuje na záver prvé tri prosby Otčenáša; oslavu jeho mena, príchod jeho kráľovstva a moc jeho spásonosnej vôle. Lenže toto opakovanie má už podobu klaňania a vzdávania vďaka ako v nebeskej liturgii.¹⁴² Knieža tohto sveta si ľživo prisvojil všetky tri tituly: kráľovstva, moci a slávy¹⁴³; Kristus Pán ich navracia svojmu a nášmu Otcovi, kým mu ten neodovzdá kráľovstvo; keď bude definitívne zavŕšené tajomstvo spásy a Boh bude všetko vo všetkom.¹⁴⁴

2856 "Potom sa modlitba skončí, a ty povieš *Amen*, čo znamená »Nech sa tak stane«¹⁴⁵, čím potvrdzuješ všetko, čo obsahuje modlitba, ktorú nás naučil Boh".¹⁴⁶

ZHRNUTIE

2857 Predmetom prvých troch prosieb v modlitbe Otče náš je Otcova sláva: posvätenie mena, príchod Kráľovstva a plnenie Božej vôle. V ďalších štyroch mu predkladáme svoje túžby: tieto prosby sa týkajú nášho života, aby ho sýtil,

uzdravoval a chránil od hriechu. Vzťahujú sa k nášmu zápasu za víťazstvo Dobra nad Zlým.

2858 Keď žiadame "Posväť sa meno tvoje", vstupujeme do Božieho plánu, ktorým je posvätenie jeho mena - ako to zjavil Mojžišovi a neskoršie v Ježišovi - v nás a skrze nás, rovnako vo všetkých ľuďoch ba v každom národe a v každom človeku.

2859 Druhou prosbou má Cirkev na zreteli predovšetkým Kristov návrat a konečný príchod Božieho Kráľovstva. Prosí aj o rast Božieho Kráľovstva v "dnešku" nášho života.

2860 V tretej prosbe žiadame nášho Otca, aby zjednotil našu vôľu s vôľou svojho Syna, a tak splnil svoj plán spásy v živote sveta.

2861 Vo štvrtej prosbe, keď hovoríme "daj nám", vyjadrujeme v spoločenstve s našimi bratmi našu detinskú dôveru voči nášmu nebeskému Otcovi. "Naším chlebom" rozumieme pozemský pokrm, nevyhnutný pre náš život, a to pre všetkých. Ale znamená aj Chlieb života: Božie slovo a Kristovo Telo. Prijímame ho v Božom "Dnes" ako nevyhnutnú potravu, ktorá je nepostrádateľná a nadpodstatná na hostine v Božom Kráľovstve. a tak ju už vopred dostávame v Eucharistii.

2862 Piata prosba úpenlivo žiada o Božie milosrdenstvo a odpustenie za naše hriechy. Lenže ono môže preniknúť do nášho srdca iba vtedy, keď sme dokázali s Kristovou pomocou a podľa jeho príkladu odpustiť našim nepriateľom.

2863 Keď hovoríme "a neuveď nás do pokušenia", prosíme Boha, aby nám nedovolil pustiť sa cestou, ktorá vedie k hriechu. V tejto prosbe žiadame o Ducha rozoznávania a sily. Uchádzame sa o milosť bdelosti a vytrvalosti až do konca.

2864 V poslednej prosbe "Ale zbav nás od Zlého" kresťan spolu s Cirkvou prosí Boha, aby ukázal víťazstvo, ktoré už získal Kristus nad "kniežaťom tohto sveta", nad satanom, anjelom, ktorý sa osobne postavil proti Bohu a jeho plánu spásy.

2865 Konečným "Amen" vyslovujeme svoje "Fiat", ktoré sa týka týchto siedmich prosieb: "Nech sa tak stane..."

---

¹ Porov. Lk 11,2-4

² Porov. Mt 6,9-13

³ Didaché 8,2

⁴ Costituzioni Apostoliche 7, 24, 1

⁵ Embolismo

⁶ Tertulián, De oratione, 1

⁷ Tamže, 10

⁸ Sv. Augustín, Epistulae, 130, 12, 22

⁹ Porov. Lk 24,44

¹⁰ Porov. Mt 5-7

¹¹ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 83, 9

- ¹² Porov. Jn 17,7
- ¹³ Porov. Mt 6,7; 1 Kr 18,26-29
- ¹⁴ Porov. Didaché 8,3
- ¹⁵ Sv.Ján Zlatoústý, Homilia in Mathaeum 19,4
- ¹⁶ Porov. 1 Pt 2,1-10
- ¹⁷ Porov. Kol 3,4
- ¹⁸ Tertulián, De oratione 1
- ¹⁹ Sv. Tomáš Akvinský, Summa theologiae II-II, 83, 9
- ²⁰ Sv.Peter Chryzológ, Sermones 71
- ²¹ Porov. Ef 3,12; Hebr 3,6; 4,16; 10,19; 1 Jn 2,28; 3,21; 5,14
- ²² Tertulián, Da oratione 3
- ²³ Porov. Jn 1,1
- ²⁴ Porov. 1 Jn 5,1
- ²⁵ Porov. 1 Jn 1,3
- ²⁶ Sv.Cyryl Jeruzalemský, Catecheses mistagogicae 3, 1
- ²⁷ Sv.Cyprían z Kartága, De oratione dominica 9
- ²⁸ Porov. Gaudium et spes 22
- ²⁹ Sv.Ambróz, De sacramentis 5, 19
- ³⁰ Sv.Cyprían z Kartága, De oratione dominica 11
- ³¹ Sv.Ján Zlatoústý, Homilia in illud "Augusta est porta" et de oratione Domini
- ³² Sv.Gregor Naziánsky, Homiliae in orationem dominicam, 2
- ³³ Sv.Ján Cassiano, Collationes, 9, 18
- ³⁴ Sv.Augustín, De Sermone Domini in monte 2, 4, 16
- ³⁵ Porov. Oz 2,21-22; 6,1-6
- ³⁶ Porov. 1 Jn 5,1; Jn 3,5
- ³⁷ Porov. Ef 4,4-6
- ³⁸ Porov. Unitatis reintegratio 8; 22
- ³⁹ Porov. Mt 5,23-24; 6,14-16
- ⁴⁰ Porov. Nostra aetae 5
- ⁴¹ Porov. Jn 11,52
- ⁴² Sv.Augustín, De Sermone Domini in monte 2, 15, 17
- ⁴³ Sv.Cyryl Jeruzalemský, Catecheses mistagogicae 5, 11
- ⁴⁴ Porov. Gn 3
- ⁴⁵ Porov. Jer 3,19-4,1a; Lk 15,18.21

- ⁴⁶ Porov. Iz 45,8; Ž 85,12
- ⁴⁷ Porov. Jn 12,32; 14,2-3; 16,28; 20,17; Ef 4,9-10;
Hebr 1,3; 2,13
- ⁴⁸ Porov. Flp 3,20; Hebr 13,14
- ⁴⁹ Lettera di Diogneto 5, 8-9
- ⁵⁰ Porov. Gaudium et spes 22
- ⁵¹ Porov. Lk 22,14; 12,50
- ⁵² Porov. 1 Kor 15,28
- ⁵³ Porov. Ž 111,9; Lk 1,49
- ⁵⁴ Porov. Ef 1,9.4
- ⁵⁵ Porov. Ž 8; Iz 6,3
- ⁵⁶ Porov. Hebr 6,13
- ⁵⁷ Porov. Ex 3,14
- ⁵⁸ Porov. Ex 15,1
- ⁵⁹ Ex 19,5-6
- ⁶⁰ Porov. Ez 20; 36
- ⁶¹ Porov. Mt 1,21; Lk 1,31
- ⁶² Porov. Jn 8,28; 17,8; 17,17-19
- ⁶³ Porov. Ez 20,39; 36,20-21
- ⁶⁴ Porov. Jn 17,6
- ⁶⁵ Sv.Cyprián z Kartága, De oratione dominica 12
- ⁶⁶ Porov. Ez 36,20-22
- ⁶⁷ Sv.Peter Chryzológ, Sermones 71
- ⁶⁸ Tertulián, De oratione, 3
- ⁶⁹ Porov. Jn 14,13; 15,16; 16,23-24,26
- ⁷⁰ Sv.Cyprián z Kartága, De oratione dominica 13
- ⁷¹ Tertulián, De oratione, 5
- ⁷² Porov. Tit 2,13
- ⁷³ Rímsky misál, Eucharistická modlitba IV
- ⁷⁴ Porov. Gal 5,16-25
- ⁷⁵ Sv.Cyriľ Jeruzalemský, Catecheses mistagogicae 5, 13
- ⁷⁶ Gaudium et spes 22; 32; 39; 45;
Ján Pavol II. Evangelii nuntiandi 31
- ⁷⁷ Porov. Jn 17,17-20

- ⁷⁸ Porov. Mt 5,13-16; 6,24; 7,12-13
- ⁷⁹ Porov. Mt 18,14
- ⁸⁰ Porov. Jn 13,34; 1 Jn 3;4; Lk 10,25-37
- ⁸¹ Porov. Jn 4,34; 5,30; 6,38
- ⁸² Porov. Jn 8,29
- ⁸³ Origines, Da oratione 26
- ⁸⁴ Sv.Ján Zlatoústý, Homilia in Mathaeum 19, 5
- ⁸⁵ Porov. Ef 5,17
- ⁸⁶ Porov. Hebr 10,36
- ⁸⁷ Porov. Jn 9,31; 1 Jn 5,14
- ⁸⁸ Porov. Lk 1,38.49
- ⁸⁹ Sv.Augustín, De sermone Domini in monte 2, 6
- ⁹⁰ Porov. Mt 6,25-34
- ⁹¹ Porov. 2 Sol 3,6-13
- ⁹² Sv.Cyprián z Kartága, De oratione dominica 21
- ⁹³ Porov. Lk 16,19-31
- ⁹⁴ Porov. Mt 25,31-46
- ⁹⁵ Porov. Apostolicam actuositatem 5
- ⁹⁶ Porov. 2 Kor 8,1-15
- ⁹⁷ Porov. Sv.Benedikt, La regola 20; 48
- ⁹⁸ Citát z E.Bianco, Dizionario di pensieri citabili 26
- ⁹⁹ Porov. Mt 4,4
- ¹⁰⁰ Porov. Jn 6,26-58
- ¹⁰¹ Porov. Mt 6,34; Ex 16,19
- ¹⁰² Sv.Ambróz, De sacramentis 5, 26
- ¹⁰³ Porov. Ex 16,19-21
- ¹⁰⁴ Porov. 1 Tim 6,8
- ¹⁰⁵ Sv.Ignác Antiochijský, Epistula ad Ephesios 20, 2
- ¹⁰⁶ Porov. Jn 6,53-56
- ¹⁰⁷ Sv.Augustín, Sermones 57, 7, 7
- ¹⁰⁸ Porov. Jn 6,51
- ¹⁰⁹ Sv.Peter Chryzológ, Serones 71
- ¹¹⁰ Porov. Lk 15,11-32
- ¹¹¹ Porov. Lk 18,13

- ¹¹² Porov. Mt 26,28; Jn 20,23
- ¹¹³ Porov. 1 Jn 4,20
- ¹¹⁴ Porov. Mt 6,14-15; 5,23-24; Mk 11,25
- ¹¹⁵ Porov. Gal 5,25
- ¹¹⁶ Porov. Flp 2,1.5
- ¹¹⁷ Porov. Jn 13,1
- ¹¹⁸ Porov. Mt 18,23-35
- ¹¹⁹ Porov. Mt 5,43-44
- ¹²⁰ Porov. 2 Kor 5,18-21
- ¹²¹ Porov. Ján Pavol II. Dives in misericordia 14
- ¹²² Porov. Mt 18,21-22; Lk 17,3-4
- ¹²³ Porov. 1 Jn 3,19-24
- ¹²⁴ Porov. Mt 5,23-24
- ¹²⁵ Porov. Sv.Cyprián z Kartága, De oratione dominica 23
- ¹²⁶ Porov. Mt 26,41
- ¹²⁷ Porov. Lk 8,13-15; Sk 14,22; 2 Tim 3,12
- ¹²⁸ Porov. Jak 1,14-15
- ¹²⁹ Origines, De oratione 29
- ¹³⁰ Porov. Mt 4,1-11
- ¹³¹ Porov. Mt 26,36-44
- ¹³² Porov. Mk 13,9.23.33-37; 14,38; Lk 12,35-40
- ¹³³ Porov. Jn 17,11
- ¹³⁴ Porov. 1 Kor 16,13; Kol 4,2; 1 Sol 5,6; 1 Pt 5,8
- ¹³⁵ Porov. Ján Pavol II. Reconciliatio et paenitentia 16
- ¹³⁶ Rímsky misál, Eucharistická modlitba IV
- ¹³⁷ Sv.Ambróz, De sacramentis 5, 30
- ¹³⁸ Porov. Zjv 12,10
- ¹³⁹ Porov. Zjv 12,13-16
- ¹⁴⁰ Porov. Zjv 1,4
- ¹⁴¹ Rímsky misál,
- ¹⁴² Porov. Zjv 1,6; 4,11; 5,13
- ¹⁴³ Porov. Lk 4,5-6
- ¹⁴⁴ Porov. 1 Kor 15,24-28
- ¹⁴⁵ Porov. Lk 1,38

¹⁴⁶ Sv.Cyriľ Jeruzalemský, *Catecheses mistagogicae* 5, 18